

ΟΥ

ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

GRVER-01286

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

800

ΒΕΡΟΙΑΣ

7ex

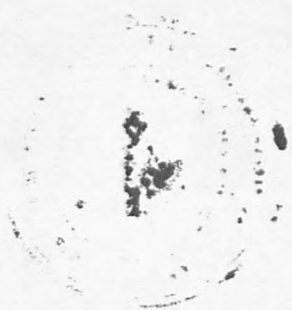
Αριθ. εισ

391

Δωρεά: Υπουργείου

Πολιτισμού και Επιστημών

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

α. ρ. ε. 591

+ 800
200x

ΤΥΧΑΙ

ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ

ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ ΜΕΝ ΓΑΛΛΙΣΤΙ

ΉΝΘ

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΕΝΕΛΩΝΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑΙ ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΜΕΤΕΡΑΝ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ

καθηγητοῦ τῆς γαλλικῆς.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ Ν. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΩ

ΟΔΟΣ ΑΙΟΛΟΥ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ

1883

25,
170

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΕΡΟΙΑΣ

B2

Αριθ. είσ. 583

ΔΩΡΕΑ Τζούπερη

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΥΣΙ

Δέν υπάρχει ἴσως σύγγραμμα λαβὸν διάδοσιν το-
σούτῳ παγκόσμιον, καὶ διατηρήσαν ἐπὶ τοσοῦτον χρό-
νον τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ φήμην, ὅπως αἱ ὑπὸ Φενε-
λῶνος συγγραφεῖσθαι Τύχαι τοῦ Τρ' εἰκόχου. Ἐκατο-
στύες ὅλαι ἐκδόσεων ἀριθμοῦνται αἱ ἐν τῇ πρωτο-
τύπῳ γαλλικῇ γλώσσῃ γενόμεναι, ἐπανειλημμέναι
δὲ αἱ μεταφράσεις εἰς τὰς πλείστας τῶν ὁμιλουμένων,
μηδ' αὐτῆς τῆς τουρκικῆς ἐξαιρουμένης. Σύγγραμμα
ἄρα τοιοῦτον, οὐδεμιᾶς δεῖται συστάσεως ἢ ἐπαίνου·
ἀλλ' ἵνα δώσωμεν σινοπτικὴν τινα ἔκθεσιν περὶ τοῦ
συγγραφέως αὐτοῦ Φενελῶνος, καὶ τῶν διαφορῶν κρί-
σεων, ἃς ἐπήνεγκαν ἄνδρες σοφοί, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
περὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης, προτάσσομεν τὰ ἐπό-
μενα.

Φραγκῖσκος δὲ Σαλινιάκ Δελαμότ Φενελῶν, ἐγεν-
νήθη ἐν τῷ πύργῳ Φενελῶνος τῆς γαλλικῆς ἐπαρ-
χίας Περιγόρδης ἐπιφανοῦς οἰκογενείας. Ὑπὸ τὴν
ἐπίβλεψιν πατρὸς εὐπαιδευτοῦ καὶ φιλοστόργου, ἐσπού-
δασε τὰ κοινὰ γράμματα, ἔπειτα δὲ πρὸς τελειωτέρην
αὐτοῦ ἐκπαίδευσιν μετέβη εἰς τὸ φροντιστήριον τῆς
Καχόρης καὶ μετὰ ταῦτα τῇ προσκλήσει τοῦ θεῖου
του, μαρκησίου Φενελῶνος, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐν Ἡρι-
σίοις Γυμνάσιον τοῦ Πλασίου, ἐνθα ἐξεδιδάχθη τὴν
φιλοσοφίαν. Ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ εὐμάθεια τοῦ παιδὸς,
ἐξέπληξαν τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ, ἡ δὲ εὐγλωττία
αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἀπαγγείλας ἐν ἡλικίᾳ πεν-

τεκαίδεκα ἔτων ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου λόγον τινά, ἐγέννησαν τὴν ἐλπίδα ἔτι ὁ Φενελὼν ἔσεται μίαν ἡμέραν εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς Γαλλίας ῥητόρων. Ἡ κλίσις δὲ ἦν ἰδίως ἐδείκνυε πρὸς τὴν θεολογίαν, ἠνάγκασε τὸν θεῖον αὐτοῦ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν τοῦ Ἀγίου Σουλπικίου, ἐνθα προσεῖλκυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ διευθυντοῦ Τρόνσωνος, ἀνδρὸς ἐναρέτου, καὶ προεχειρίσθη ἱερεὺς.

Ἐξελθὼν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀγίου Σουλπικίου, καὶ μόλις ἄγων τὸ εἰκοστὸν τέταρτον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος, ὁ Φενελὼν ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ ὡς ἱεραπόστολος εἰς Καναδᾶν τῆς Ἀμερικῆς· ἀλλ' ἀποτραπείς ὑπὸ τῶν οἰκείων του, ἔστρεψε τὰ βλέμματα τοῦ πρὸς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ζωηρὰ φαντασίᾳ του τῷ ὑπεμύνησκε τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Ἅγιον Ἰσαῦλον, τὸν Παρνασσὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κερύνθου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο τὸν ἀπέτρεψαν αἱ νοουθεσίαι τῶν γονέων του ἕνεκα τῆς ἀκροσφαλοῦς ὑγείας αὐτοῦ, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐν Γαλλίᾳ, ὅστις ἔλαβε τὴν ἐπιστάσιαν νεανίδων τινῶν μοναστηρίου διαμαρτυρομένων, νεωστὶ ἀσπασθεῖσων τὸ λατανικὸν δόγμα, καὶ διηύθυνεν αὐτὸ ἐπὶ δέκα ἔτη. Τὰ καθήκοντα δὲ καὶ αἱ φροντίδες τῆς ἐπιστάσεως ταύτης, τὸν παρεσκεύασαν εἰς τὴν σύνταξιν ἐγχειριδίου περὶ ἀγωγῆς κορασίων, ὅπερ ἐδημοσίευσεν ὀψιότερον, ἀναθεὶς αὐτὸ εἰς τὴν δούκισσαν τῆς Βωβιλλιέρης.

Ἡ πρὸς τὸν Βοσσουνέτον σχέσις καὶ θαυμασμὸς αὐτοῦ, τῷ ἐνέπνευσαν μετ' οὐ πολὺ δεύτερον συγγραμμάτιον περὶ Ποιμαντορικῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ καταπολεμεῖ τὴν αἵρεσιν, μεθ' ἧττονος μὲν τοῦ Βοσσουνέτου δριμύτητος γλώσσης, ἀλλὰ μετὰ τοῦ αὐτοῦ

νευρώδους λόγου. Τὸ δὲ νέον τοῦτο σύγγραμμα, διε-
γεῖραν τὸν θαυμασμόν Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. ὑπεχρέω-
σεν αὐτὸν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν Φενελὼνα ἐκκλη-
σιαστικὴν ἀποστολὴν εἰς Σαντόγην καὶ Λύνίδα, ἐπὶ
τῇ ὑποσχέσει νὰ τῷ χορηγηθῇ καὶ στρατιωτικὸν ἀπό-
σπασμα ὁραγόνων πρὸς συνδρομὴν· ἀλλ' ὁ Φενελὼν
ἀπεποιήθη ἐνοπλὸν δύναμιν, καὶ διὰ μόνης τῆς ἀρε-
τῆς καὶ εὐγλωττίας αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ ἐλκύσῃ εἰς
τὸν λατινισμὸν πολλοὺς ἑτεροθρήσκους.

Τριακοντούτης ἦτον ἤδη ὁ Φενελὼν, ὅτε ἡ δύναμις
τοῦ κηρύγματός του ἐν Σαντόγῃ, αἱ χριστιανικαὶ ἀ-
ρεταὶ του, καὶ ἡ εὐνοια ἦν προσεκτῆσατο μεταξὺ τῶν
ἐπιφανεστέρων προσώπων τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ ἀνω-
τέρου κλήρου, τῷ παρεσκεύασαν θέσιν πολλῶ ἐπιζη-
λοτέραν. Ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας, ἐγγονὸς Λουδο-
βίκου τοῦ ΙΔ'. ἐξήρχετο τῆς πρώτης αὐτοῦ νεότητος,
καὶ ὁ βασιλεὺς ἐζήτηι διδάσκαλον ἀρμόδιον, εἰς ὃν νὰ
ἐμπιστευθῇ τὴν πολύτιμον ταύτην παρακαταθήκην·
τὴν δ' ἐπιοῦσαν τοῦ διορισμοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Βω-
βιλλιέρης, ὡς κυβερνήτου τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουν-
δίας, ἐν ἔτει 1689, ὁ Φενελὼν ὠνομάσθη παιδαγω-
γὸς τοῦ νεαροῦ ἡγεμονόπαιδος, ὡς ὁ Βοστανέτος ἐγέ-
νετο παιδαγωγὸς τοῦ Αελφίνου, ἐπιδόξου διαδόχου
τοῦ γαλλικοῦ θρόνου. Ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας ὁμοῦς
προοιωνίζετο δυσχερὲς μέλλον, διότι ἦτο φύσει τρα-
χὺς, παράφορος, ἰσχυρογνώμων, ὑπερόπτης καὶ ἀνε-
πίδεκτος νοθεσίας εἰς τὰς ἰδιοτροπίας του· εἶχε πλὴν
νοῦν ὀρθὸν καὶ φαντασίαν ζωηράν, ὥστε μικρὸν ὁ Φε-
νελὼν ἐδυσκολεύθη ὅπως ἀναπτύξῃ τὰ πλεονεκτή-
ματα τοῦ μαθητοῦ του. Ἐπεχείρησε λοιπὸν πρῶτον
νὰ θαμάρσῃ τὸ ἀλαζονικὸν ἥθός του, καὶ τὸ κατῶρ-
θωσεν ἄνευ πολλῶν ἀγώνων, ἐπειδὴ εἶπεν εἰς τὸν

μαθητὴν του ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὅτι ἡ ἐκεῖνος ὑπακούει, ἡ αὐτὸς παραιτεῖται παιδαγωγίας τοσοῦτον ἐπιπόνου καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος· ὅθεν ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἐπιρρόην, ὥστε ἤγε καὶ ἔφερε εἰς τὰ νεύματά του τὸν ἀτίθασσον καὶ ὑπερόπτην ἐκεῖνον νεανίαν, καὶ ἐμόρφωσεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του. Τὸ δέξυθμον τοῦ παιδὸς μετετρέπη εἰς πραότητα, ἡ ἀλαζονεία του εἰς ταπεινοφροσύνην, ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη του τέλος εἰς ὑπακοήν καὶ προθυμίαν. Ὀφείλομεν δὲ εἰς τὸν Φενελῶνα κατὰ τὴν πενταετὴ ταύτην παιδαγωγίαν του, πολλὰ δοκίμια, πρωτότυπα ἀληθῶς εἰς τὸ οἶδός των καὶ προωρισμένα εἰς ἀγωγὴν παίδων, οἷα οἱ Μῦθοι τοῦ, ο Νεκρικοὶ Διάλογοί του καὶ ἕτερα, ὧν ὁμως οὐδὲν συνετάχθη πρὸς δημοσίευσιν.

Τὰ αἷσια ἀποτελέσματα τῆς ἀγωγῆς τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας ὑπὸ τοῦ Φενελῶνος, καὶ ἡ φήμη τῆς εὐγλωττίας του, συνετέλεσαν ἵνα τῷ 1693 γείνη μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας, καὶ τῷ 1694 χειροτονηθῇ ἀρχιεπίσκοπος Καμβραίας. Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐφάνη γυνή τις, ὀνόματι Γουγιώνη, εὐφυὲς μὲν λίαν καὶ εὐπαίδετος, ἀλλὰ μετέχουσα δεισιδαίμονός τινος παραφροσύνης. Ἡ γυνὴ αὕτη, γράψασα δογματικῶς περὶ χάριτος καὶ καθαροῦ ἔρωτος, πρῶτον μὲν κατεδιώχθη καὶ καθείρχθη, εἶτα δὲ ἐπέτυχεν ἅ ἐμπνεύσῃ τὰς ἰδέας αὐτῆς εἰς πλείστους τῶν ἐπιφανεστάτων τότε ἀνδρῶν, ἐν οἷς κατεριθμεῖτο καὶ ὁ Φενελῶν. Ἡ ζωηρὰ φαντασία αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνυπόκριτος εὐσέβεια, ἐνόμισαν ὅτι εὗρον ἐν τῷ στόματι τῆς γυναικὸς ἐκείνης τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς ἰδέας ὑφ' ὧν καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Καμβραίας ἐνεπνέετο. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Βοσσουέτος, ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῶν κρυφίων θεω-

ριῶν, ἀπήτησεν ἵνα ὁ Φενελῶν ἀποδοκιμάσῃ τὰ δόγματατα τῆς Γουγιώνης, ἧς ἦτο φίλος· ἀλλ' αὐτὸς ἠρνήσατο τοῦτο, τὸ μὲν ἐκ λεπτότητος, τὸ δὲ ἐκ πεποιθήσεως, καὶ ἐδημοσίευσε μάλιστα καὶ σύγγραμμά τι *Γνώμαι Ἀγίων*, ἔτει 1697, τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη ὡς ἄμεσος ἀπολογία τῆς Κυρίας Γουγιώνης. Ὁ Βοσσουνέτος ἐμάνη τότε ἐπὶ τῷ συγγράμματι τούτῳ, πολλοὶ τῶν φίλων τοῦ Φενελῶνος ἀπεσπᾶσθησαν ἀπ' αὐτοῦ, ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' ἐφάνη λίαν κατ' αὐτοῦ δυσηρεστημένος, καὶ αὐτὸς ὁ Πάπας τέλος, ἐξέδωκε τῷ 1693 ἐγκύκλιον ἀποδοκιμάζουσαν τὰς *Γνώμας* τῷ *Ἀγίῳ*. Ὁ Φενελῶν τότε ἀπεμαχρύνθη τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ ἡγεμονόπαιδος μαθητοῦ του, καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν Καμβραίαν, ἀνευ μεμφοιρίας, ἀλλ' ἐν πλείστη ἀξιοπρεπείᾳ, φύσει δ' εὐπειθῆς καὶ πρᾶτος ὢν, ἐδέχθη γενναιοψύχως τὴν παπικὴν ἐπίκρισιν καὶ ὡμολόγησε δημοσίᾳ καὶ εἰλικρινῶς τὴν πλάνην του διὰ προκηρύξεως γεγραμμένης μετὰ μεγίστης ταπεινοφροσύνης.

Μετ' ὀλίγον νέον τραῦμα ἐπῆλθεν εἰς τὸν Φενελῶνα καὶ κατέστησεν ἀθεράπευτον τὴν δυστυχίαν του. Οὗτος εἶχε συντάξει ἐν εἴδει μυθιστορήματος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ποιήματος εἰς πεζὸν λόγον τὰς *Τύχας* τοῦ *Τηλεμάχου*. Κατὰ τὴν γνώμην του, τὸ βιβλίον αὐτὸ ἦν προωρισμένον διὰ τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας καὶ ἐσκόπει νὰ τὸ ἀφιερῶσιν εἰς αὐτὸ ἐν ὥρᾳ τῶν γάμων του ὡς συμπλήρωμα ἢ ἐνθύμιον τῆς ἀγωγῆς, ἣν τῷ ἔδωκεν· ἀλλ' εἰς τῶν γραμματέων του, διορισθεὶς νὰ τὸ ἀντιγράψῃ, ἐπώλησεν αὐτὸ λάθρα, ἔτει 1700, εἰς τινὰ βιβλιοπώλην καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθη μέγα σκάνδαλον. Τὸ σύγγραμμα κατασχεθὲν ἐν Γαλλίᾳ, ἐτυπώθη ἀκολούθως ἐν Ὁλλανδίᾳ καὶ ἔσχε καθ'

ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἐπιτυχίαν μεγίστην, τὴν ὁποίαν ἡ κακοβουλία παρέστησε προσβλητικὴν διὰ τὸν Λουδοβίκον ΙΔ'. ἀναφέρουσα τὰς ἐν τῷ Τηλεμάχῳ διηγήσεις, εἰς τὰς κατακτήσεις καὶ εἰς τὰς δυστυχίας τῆς βασιλείας τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Οἱ ἄφροσιωμένοι, οἵτινες οὐδέποτε δυστυχῶς λείπουν ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς, παρέστησαν τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὡς σάτυραν κατὰ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. καὶ ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ἄφρωνος Ἰδομενέως καὶ τοῦ ἐναγοῦς Ἀδράστου ἐγελιογραφεῖτο ὁ Λουδοβίκος αὐτός. Ὁ βασιλεὺς, προκατειλημμένος ἐναντίον τοῦ Φενελῶνος πρὸ πολλοῦ ὦν, ἔδωκεν ἀκρόασιν εἰς τοὺς συκοφάντας, καὶ ἠνάγκασε τὸν σοφὸν ἐκεῖνον ἱεράρχην ν' ἀποσυρθῇ ὅλωςχερῶς τῆς αὐλῆς. Μάτην αὐτὸς διεμαρτυρούη μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ κατὰ τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ αἰτιάσεως, μάτην ἐν ἐνὶ χειρογράφῳ αὐτοῦ ὑπομνήματι τῷ 1710 ἔγραφεν. «Οὐδένα ὠρισμένως διὰ τοῦ Τηλεμάχου ἠθέλησα νὰ ζωγραφίσω. Οὐδὲν ἄλλο προεθέμην εἰμὴ νὰ διδάξω τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας δι' ἐπωφελοῦς ψυχαγωγίας, χωρὶς νὰ σκοπεύω νὰ δημοσιεύσω τὸ σύγγραμμα αὐτό.» Ἀπέναντι τῆς καταφορᾶς τοῦ φθόνου καὶ τῆς συκοφαντίας ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ὑπεχώρησεν, ἀφήσας ὁμῶς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ κρίνωσιν ἀπαθῶς περὶ αὐτοῦ.

Περιορισθεὶς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ὁ Φενελῶν ἐθαυμάσθη καὶ ἠγαπήθη, διότι μόνον μέλημα εἶχε τὸ ἀνακουρίζειν τοὺς τεθλιμμένους καὶ συνδράμειν τοὺς πάσχοντας. Τὸ ἐπισκοπικόν του μέγαρον, ἦτο τόπος συνελεύσεως πολλῶν ἐπιστήμων ἀνδρῶν, ὅσων τοῦ Ῥαμσεύ, τοῦ περιφήμου στρατάρχου Μοῦνιχ, τοῦ τυχοῦς Ἰακώβου Γ'. Στουάρτου τοῦ κοινότερον ἐγνω-

σμένου ἱππότου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ ἄλλων. Φύσει ταπεινόφρων, παρεμυθεῖτο διὰ τὴν ἀποτυχίαν εὐλόγου φιλοδοξίας, ἐπέστη ὅμως καὶ ὥρα καθ' ἣν ἐδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ διορισθῇ πρωθυπουργός· τὴν τοιαύτην δὲ πιθανότητα ἐγέννησεν ὁ ἐν ἔτει 1711 ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου τοῦ γαλλικοῦ θρόνου, κατόπιν τοῦ ὁποίου ἤρχετο ὡς βασιλεὺς ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας, ὅστις ἔτρεπε πρὸς τὸν διδάσκαλόν του, καὶ ἐν δυσμενείᾳ ἔτι διατελοῦντα, μεγίστην ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν. Ἀλλ' ἡ ὄνειροπόλησις αὕτη ἐξηφανίσθη ἐν ἀκαρεῖ, διότι ὁ θάνατος τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας παρηκολούθησεν ἐντὸς ἔτους τὸν τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου. Ὑπελείπετο ἤδη εἰς τὸν Φενελῶνα καὶ ἡ εὐνοια τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας, ὅστις συνεχέστατα συνεβουλεύετο αὐτὸν, καὶ προέκειτο νὰ γείνῃ ἀντιβασιλεὺς, διαρκούσης τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ νέου βασιλέως· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀλλεπάλληλος ἀπώλεια ἀνδρῶν οὓς ἠγάπησεν, ἐξησθένησε πολὺ τὴν ἡγείαν αὐτοῦ. «Δὲν ἔζων, ἔγραψεν ὁ Φενελῶν, εἰμὶ διὰ τῆς φιλίας, καὶ ἐκ τῆς φιλίας θέλω ἀποθάνει.» Καὶ ὄντως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου καὶ φίλου του δουκὸς τῆς Βωβιλλιέρης, ἡ προσγενομένη αὐτῷ θλίψις ἐπέσπευσε τὸ τέρμα του, καὶ ὁ σοφὸς ἱεράρχης τῆς Καμβραίας, παρέδωκε τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν Πλάστην του τῇ ἐβδόμῃ Ἰανουαρίου 1715, συνεπείᾳ ἐλαφρᾶς τινος πτώσεως ἣν ὑπέστη. Ἐνησχολήθη δὲ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του διδάσκων καὶ συγγράφων διάφορα συγγράμματα, ὀνομαστότερα τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἡ Περὶ Ἑπάρξεως Θεοῦ πραγματεία του, καὶ ἡ Περὶ τῶν Πράξεων τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας ἐπιστολὴ αὐτοῦ.

Καὶ τοιοῦτος μὲν ὑπῆρξεν ὁ Φενελών, ἰδῶμεν δ' ἤδη ὁποῖον καὶ τὸ παρ' ἡμῶν μεταφρασθὲν σύγγραμμά του· ἀντὶ ὁμοῦς ἡμετέρας κρίσεως, παραθέτομεν τὰς κρίσεις τριῶν ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν, τοῦ περικλεοῦς Βοαλῶ, τοῦ δαιμονίου Βολταίρου, καὶ τοῦ διασήμεου Βιλειμαίνου.

« Γὸν τερπνόν, λέγει ὁ Βοαλῶ ἐν τῇ ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1699 πρὸς τὸν Βοσσουέτον ἐπιστολῇ του, ἐπανθεῖ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Τηλεμάχου, ὅπερ ἐστὶν οἰονεὶ ἀπομίμησις τῆς Ὀδυσσεΐας τοῦ Ὀμήρου, ἣν ἀσπάζομαι πληρέστατα· ἡ δὲ περιέργεια μεθ' ἧς ἀναγινώσκεται τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἀποδείκνυσι τρανῶς ὅτι ἂν ὁ Ὀμηρος μετεφφράζετο πιστῶς εἰς τὴν γαλλικὴν, ἤθελε φέρει τὸ αὐτὸ μὲ τὸν Τηλέμαχον ἀποτελέσματος. Ἐγὼ ὁμοῦς ἐπεθύμουν ἵνα ὁ τῆς Καμβραΐας ἀρχιεπίσκοπος, παρίστα τὸν Μέντορά του ἦττον διδάκτορικον, ἡ δὲ ἠθικὴ του ἵνα ἐγκατεσπείρετο ἦττον ἐπαισθητῶς καὶ μετὰ μείζονος τέχνης. Ὁ Ὀμηρος εἶναι μὲν διδακτικώτερος τούτου, αἱ διδασκαλίαι του ὁμοῦς δὲν λογιζόνται παραγγέλματα, ἀλλὰ προκύπτουσιν ἐκ τῆς τάξεως τοῦ ποιήματος μᾶλλον ἢ ἐκ λόγων ἐπιδραστικῶν. Τὸ βέβαιον ἐν τούτοις εἶναι ὅτι ὁ Μέντωρ λέγει ἀξιόλογα πράγματα, καὶ τοι ὀλίγον τολμηρὰ, καὶ ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Καμβραΐας μὴ φαίνεται καλλίων ποιητῆς ἢ θεολόγος, ὥστε ἐὰν διὰ τοῦ συγγράμματός του Γνωμαὶ Ἀγίων δύνηται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν ἱερὸν Αὐγουστίνον, διὰ τοῦ Τηλεμάχου ὁμοῦς θεωρεῖται παραβλητέος πρὸς τὸν Ἡλιοδωρον. »

« Ὁ Τηλέμαχος, πρὸς τὴν ἐν Κεφαλαίῳ ΑΒ'. τοῦ περὶ Αἰῶνος τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. συγγράμματος, εἶναι παράδοξον βιβλίον, μετέχον συγ-

χρόνως μυθιστορίας καὶ ποιήσεως. Φαίνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν μυθιστορίαν, ὡς ὁ Βοσπουέτος τὴν κυρίως ἱστορίαν, διδὼν αὐτῇ ἀξίωμα καὶ χάριν ὅλως ἄγνωστον· ἐπὶ πᾶσι δὲ πηγάζει ἐκ τῶν ποιήσεων αὐτῶν ἠθικὴν λίαν ὠφέλιμος εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἠθικὴ ὁλοσχερῶς σχεδὸν ἀμεληθεῖσα εἰς ὅλας τὰς μυθώδεις ποιήσεις. . . . Οἱ αὐστηρῶς φιλόκαλοι κριταὶ ἐψέξαν ἐν αὐτῷ τὰς σχοινοτενεῖς διηγήσεις, τὰς λεπτολογίας, τὰ ὀλίγον συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα συμβεβηκότα, τὰς ἐπανειλημμένας περιγραφὰς καὶ τὸ λίαν ὁμοιόμορφον τοῦ ἀγροτικοῦ βίου.»

Ἄλλ' ἐκτενέστερον καὶ κριτικώτερον ἐκφράζεται περὶ Τηλεμάχου ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Βίλλεμαῖνος ἐν τοῖς Ἀναλέκτοις αὐτοῦ.

«Ὁ Φενελὼν, λέγει οὗτος, κάτοχος τῶν καλλωνῶν τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Ὀμήρου ἐπιζητεῖ ἐν αὐτοῖς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ δι' ἀπλῆς ταὶ αὐστηρᾶς ἀληθείας, ἣν ἔτυχε πρὸ πάντων ἐν τῷ Ὀμήρῳ, καὶ ἦν ὁ ἴδιος καλεῖ «ἐρασμίαν ἀπλότητα τοῦ ἀρχαίου κόσμου...» ἀλλ' ἀπατᾶται πᾶς τις νομιζὼν ὅτι ὁ Φενελὼν ὀφείλει εἰς μόνην τὴν μοῦσαν τοῦ Ὀμήρου τὰ θέλητρά τοῦ μυθιστορήματός του. Ἡ ἰδέα τῆς ἠθικῆς καλλονῆς ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν νέου ἡγεμόνος, αἱ φιλοσοφικαὶ τοῦ γινώμαι, τὰ παραδείγματα τῆς γενναιοψυχίας, τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐν πολέμῳ φιланθρωπίας, ἡ πρὸς τοὺς ὅρκους πίστις, ἅπασαι αἱ ἀγαθοεργαὶ αὗται ἰδέαι ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Κύριου Παιδείας τοῦ Ξενοφώντος· εἰς δὲ τὰς περιεὐτυχίας λαοῦ τινὸς θεωρίας, ὡς περὶ κράτους ὀργανισμένου ὡς μία οἰκογένεια, ἀναλαμβάνει ἡ φαντασία καὶ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος· ἀλλ' ἐξέσσειν ἡμῖν πιστεῦσαι ὅτι ὁ Φενελὼν,

πρικοσμῶν τοὺς μύθους τοῦ Ὅμηρου διὰ τῆς σοφίας τοῦ Σωκράτους, καὶ συνδυάζων τὸ εὐτυχές ἐκεῖνο κρᾶμα τῆς χαριεστάτης ποιήσεως μετὰ τῆς καθαρωτέρας φιλοσοφίας καὶ τῆς φιλανθρωποτέρας πολιτικῆς, δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ διὰ τῶν θελγήτρων τοῦ ἀθροίσματος τὴν δόξαν τῆς ἐφευρέσεως τῶν ὅσων λαμβάνει ἐκάστου τῶν πρωτοτύπων ἐκείνων. Ὁ Φεnelῶν ὑπέπεσεν ἴσως εἰς τὰ λάθη ἐκείνων, οὗς ἐμιμήθη, διότι, ἂν καὶ αἱ μάχαι τοῦ Τηλεμάχου ἔχουσι τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ πῦρ τῶν μαχῶν τῆς Ἰλιάδος, ὁ Μέντωρ ὁμως λαλεῖ πολλάκις τόσοτον διεξοδικῶς, ὅσον ἤρως τις τοῦ Ὅμηρου, καὶ ἐνίοτε αἱ λεπτολογίαι κοινῆς ἠθικῆς ἀναμιμνήσκουσιν εἰς ἡμᾶς τοὺς μακροὺς διαλόγους τοῦ Κύρου Παιδείας. Θεωρῶν δέ τις τὸν Τηλέμαχον ὡς ἐμπνευσιν τῶν ἐλληνικῶν Μουσῶν, εὐρίσκει ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Φεnelῶνος λαμβάνει τῷ ὄντι παρ' αὐτῶν δύναμιν μὴ οὖσαν αὐτῷ ἰδίαν λ. χ. ἡ σφοδρότης τοῦ Σοφοκλέους ἐτηρήθη ἀκεραία εἰς τὰς θηριώδεις ἀράς τοῦ Φιλοκτήτου. Καὶ τοι δὲ τῆς λαμπρᾶς ἀρχαιότητος οἶονεῖ σταχυολογηθείσης πρὸς σύνταξιν τοῦ Τηλεμάχου μένει ὁμως καὶ οὕτως εἰς τὸν συγγραφέα ἡ δόξα τῆς ἐπινοήσεως, καὶ ἡ τέχνη τῆς μιμήσεως ξένων καλλωνῶν, ἀγνώστων πρότερον, καὶ μετὰ τὸν Φεnelῶνα δυσεκμιμήτων. Οὐδὲν δ' ἄλλο ὠραιότερον, ὅσον ἡ σύνταξις τοῦ Τηλεμάχου ἐνθα ἀποκαλύπτει τις οὐχ ἥττον μεγαλεῖον κατὰ τὴν γενικὴν ἰδέαν ἢ φιλοκαλίαν καὶ ἐπιδεξιότητα κατὰ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ἀντίθεσιν τῶν ἐπεισοδίων· καὶ ἐπειδὴ ὁ Τηλέμαχος εἶναι πρὸ πάντων βεβλῖον ἠθικῆς πολιτικῆς, διὰ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ζωγραφεῖ μὲ περισσοτέραν δύναμιν τὴν φιλοδοξίαν, τὴν νόσον ταύτην τῶν βασιλείων, ἥτις προ-

ξενεῖ τὸν ὄλεθρον τῶν λαῶν. Καὶ τὴν μὲν μεγάλην καὶ γενναίαν φιλοδοξίαν ἀποδίδει εἰς τὸν Σέσωστριν, τὴν δὲ μικράν καὶ ἀσθενῆ εἰς τὸν Ἰδομενέα, τὴν δὲ τυραννικὴν καὶ οὐτιδανὴν εἰς τὸν Πυγμαλῖωνα, τὴν δὲ ἀπάνθρωπον, ὑποκριτικὴν καὶ ἀσεβῆ εἰς τὸν Ἄδραστον. Ὁ τελευταῖος οὗτος μάλιστα χαρακτήρ, ἀνώτερος τοῦ Μηζινσίου τοῦ Βιργιλίου, περιγράφεται μετὰ δυνάμεως φαντασίας, ἣν οὐδεμία ἱστορικὴ ἀλήθεια δύναται νὰ ὑπερβῇ· ἡ ἐπινόησις δ' αὕτη τῶν προσώπων εἶναι οὐχὶ ὀλιγώτερον δύσκολος ἢ ὅσον ἡ γενικὴ ἐπινόησις τοῦ σχεδίου αὐτοῦ· ὁ δ' ἐπιτυχέστερος χαρακτήρ εἰς τὴν ποικίλιαν ταύτην τῶν εἰκόνων εἶναι ὁ τοῦ νέου Τηλεμάχου. Οὗτος, κάλλιον ἀνεπτυγμένος, μᾶλλον ἐνεργητικὸς, ἢ ὁ Τηλέμαχος τῆς Ὀδυσσεΐας, περιλαμβάνει πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἐκπλήξῃ, νὰ σαγηνεύσῃ νὰ διδάξῃ. Ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῶν παθῶν τίθεται ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς φρονήσεως, ἥτις τὸν ἀφίνει συχνάκις νὰ σφάλῃ, διότι τὰ σφάλματά εἰσιν ἴδια τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἐχει τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ θρόνου, τὴν παραφορὰν τοῦ ἥρωϊσμοῦ καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς νεανικῆς ἡλικίας . . .

«Ἵνα δὲ κατανοήσωμεν εἰς τὸν νεώτερον Τηλέμαχον τὸν θησανρὸν τοῦ ἀρχαίου πλούτου, καὶ τὸ γένος τῆς ἐπινοήσεως, ἥτις ἀνήκει εἰς τὸν συγγραφεῖα, πρέπει νὰ συγκρίνωμεν τὸν Ἄδην καὶ τὰ Ἠλύσια πεδία τοῦ Φενελῶνος πρὸς τὰς αὐτὰς εἰκονογραφίας τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Βιργιλίου). Οἷονδ' ἂν καὶ ἂν ἡ τὸ ὕψος τῆς σιωπῆς τοῦ Αἴαντος, οἷονδ' ἂν τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ τελειότης τοῦ ἔκτου βιβλίου τῆς Αἰ-

1) Ἰδὲ Τηλεμάχ. βιβλ. 44. καὶ Ὀμήρ. Ὀδυσσ. βιβλ. 11. καὶ Βιργιλ. Αἰνείας βιβλ. 1.

νειάδος, εὐκόλως δύναται τις νὰ αἰσθανθῇ τί ὁ Φενελὼν ἐδημιούργησε νέον, ἢ μᾶλλον τί ἐπορίσθη ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ μυστήρια διὰ θαυμαστῆς τινος τέχνης ἢ δι' ἀκουσίου ῥοπῆς. Τὸ πλεῖστον τῶν ἀγνώστων εἰς τὴν ἀρχαιότητα καλλωνῶν τούτων εἶναι ἡ ἐφεύρεσις ὁδύνης καὶ εὐφροσύνης καθαρῶς νοεραῶς ἀντικαθιστώσης τὴν ἀσθενῆ καὶ ἀλλόκοτον ζωγραφίαν τῆς ὁδύνης καὶ τῆς εὐφροσύνης τῶν φυσικῶν εὐτυχιῶν. Ἐνταῦθα ὁ Φενελὼν εἶναι ὑψηλὸς κατανοεῖ κάλλιον τοῦ Δάντου τὴν τοσοῦτω καὶνὴν, ὅσῳ μεγάλην ἀρωγὴν τοῦ χριστιανισμοῦ. Οὐδὲν φιλοσοφικώτερον καὶ τρομερώτερον, ὅσον αἱ ἠθικαὶ βάσανοι, ἅς τίθησιν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν κολασμένων, καὶ ἵνα περιγράψῃ τὰς ἀνεκφράστους ἐκείνας ὁδύνας λαμβάνει εἰς τὸ ὕψος αὐτοῦ δύναμιν ἐνεργείας, ἣν οὐδεὶς προσεδόκα παρ' αὐτοῦ, καὶ ἥτις εἰς οὐδένα ἄλλον συγγραφεᾶ ἐνυπάρχει. Ὅτε δὲ πάλιν ἀπηλλαγμένος τῶν φρικωδῶν ἐκείνων περιγραφῶν θέλει νὰ ἀναπαύσῃ τὴν γλυκεῖαν φαντασίαν τοῦ ἐν τῷ τόπῳ τῶν δικαίων, τότε ἀκούει τις φθόγγους, οὓς ἡ ἀνθρωπίνη φωνὴ οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ προσφέρῃ, καὶ οὐράνιος τις χάρις ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ψυχῆς του· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἔκφρασις τῆς χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας μεθυσκομένης ὑπὸ τῆς ἀνεκλαλήτου χαρᾶς τῶν ὅσων περιγράφει. Τὰ Ἑλύσια πεδία τοῦ Φενελωνός εἰσι δημιούργημα τοῦ νεωτέρου πνεύματος· οὐδαμοῦ δ' ἡ γαλλικὴ γλῶσσα φαίνεται πλέον εὐστροφος καὶ πλέον μελωδική.»

Τοιοῦτου ὄντος τοῦ συγγράμματος, καὶ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τῶν σοφῶν λεγόντων, δὲν εἶναι ἄπορον ἂν πλείσται, ὥς προείπομεν, μεταφράσεις εἰς τὰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς γλώσσας ἐγένοντο αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν ἡμετέραν, πρῶτος μὲν μετένεγκε τὰς Τύχας τοῦ Τηλε-

μάχου ὁ μακαρίτης Δημήτριος Π. Δοβδελάς καὶ ἐξέδωκε δαπάνῃ φιλλελήνων ἐν Βούδα, τύποις τοῦ κατὰ τὴν Οὐγγαρίαν Βασιλικοῦ Πανδιδακτηρίου, ἔτει 1801. Μετ' αὐτὸν δ' ὁ Κ. Φλερύ Λεκλούζιος ἀνήγγειλε τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Τηλεμάχου, τῷ 1812, εἰς τὰς ἐπομένους γλώσσας, γαλλικὴν, νεοελληνικὴν, ἀρμενικὴν, ἰταλικὴν, ἰσπανικὴν, πορτογαλικὴν, ἀγγλικὴν, γερμανικὴν, ὁλλανδικὴν, ῥωσσικὴν, πολλωνικὴν, ἰλλυρικὴν, καὶ ἔμμετρον ἑλληνικὴν καὶ λατανικὴν· ἀλλὰ ἡ πολὺ γλωττος αὕτη μετὰ φρασίς δὲν ἐδημοσιεύθη. δὲ Κόγιος Ἑρμῆς τοῦ 1819 ἐν σελίδι 784 ἀνέφερεν ὅτι Γάλλος τις ἑλληνιστὴς, οὐ παρεσιώπα τοῦ νομα, προὔτιθετο νὰ ἐκδώσῃ τὸν Τηλέμαχον εἰς στίχους ἐξαμέτρους καὶ ἡρανίζετο μάλιστα καὶ ἐκ τῆς μεταφράσεως τοὺς ἐπομένους στίχους ἐκ τοῦ πρώτου κεφαλαίου.

Οὐδὲν ἔτι θέλκτρον πενθοῦσα ἔδεκτο Κκλυψῶ
οἰχομένου Ὀδυσσῆος ἀδυμονέουσά τε λύπης,
ἀθανάτου μοῖρας δεινὴν ἐνόμζεν ἀνάγκην,
σιγαλέον δ' ὥδην οὐκ ἀντήχησε γλυκεῖαν
σπῆλκιον, Νύμφαι τε θεῶν φοβέοντο προσειπεῖν.
Πολλάκις ἐν ταλαραῖς διεφοίτα λειμάσι μούνη,
ὧν ἀπέραντον ἕαρ χλοερὰν ἐστέψατο νῆσον
κύκλωθεν· οὐ μὲν τοι περικαλλὲς σχῆμα τόποις
οὐδ' ἐπεκούρισε χαλεπὴν ἀχθηδὸνα θυμοῦ·
ἀλλὰ καὶ ὅν τοσάκις ἐστῶσα ὄρῳτο παρ' αὐτῇ
μνημόσυνον Ὀδυσσῆος ἀνὰ πραπίδεςσιν ἐκείνου.
Συχνὰ ἐν αἰγιαλῷ τῆς ἀτρυγέτοιο θαλάσσης
μίμνεν ἀκίνητος, πολλὸν κατὰ δάκρυ χέουσα,
εἰς τό γ' αἰετρεφθεῖσα μέρος, ἵνα ποντοπορεῖον
πλοῖον Ὀδυσσῆος φροῦδον γένετ' ὀφθαλμοῖσιν.

ἀλλὰ καὶ ἡ μετάφρασις αὕτη δὲν ἐδημοσιεύθη. καὶ

ὁ αἰδίδιμος δὲ καὶ σοφώτατος ἐκεῖνος ἀνὴρ, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, μετέφρασεν εἰς στίχους ἥρωϊκοὺς τὸν Τηλεμάχον· πλὴν ἀλλὰ κατὰ τὴν γενομένην εἰς Σμύρνην ἐν ἔτει 1818 πυρκαϊάν, πυρποληθείσης τῆς οἰκίας τοῦ αἰδίδιμου δικασκάλου, συναπώλετο καὶ ἡ τοῦ Τηλεμάχου μετάφρασις, ἣτις βεβαίως θὰ ἦτο πολυτιμωτάτη. Τέλος ἐν ἔτει 1830 ὁ μακαρίτης Ἀντώνιος Α. Πατεράκης Χίος τὴν τοῦ Γοδδελά ἐκδοσιν, διορθώσας πλουτισθεῖσαν, αὐθις ἐξέδωκεν Ἐνετίῃσι τύποις Φραγκίσκου Ἀνδρέολα.

Τοιαῦταί εἰσιν αἱ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν γινόμεναι μεταφράσεις τοῦ Τηλεμάχου, ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν· ἀμφότεραι ὅμως, ἢ τε τοῦ Γοδδελά καὶ ἢ τοῦ Πατεράκη ἕνεκα τῆς ἀπηργαιωμένης αὐτῶν φράσεως, συνεπέα τῆς ὁποίας πολλαχοῦ ἀπέχουσι τῆς κυρίας ἐννοίας τοῦ πρωτοτύπου, καὶ τῆς ἐσφαλμένης μεταφράσεως πολλῶν κυρίων ὀνομάτων, οὐδόλως ἱκανοποιοῦσι τὰς ἀνάγκας τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοαναγνωστῶν. Τὰ ἐκτενῆ μυθολογικὰ σχόλια, ἀναγκαῖα μὲν ἴσως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅτε τὰ πρὸς σπουδὴν βοηθήματα ἐσπάνιζον, ἀλλὰ περιττὰ νῦν ὅτε τὰ περὶ μυθολογίας καὶ ἀρχαιότητος συγγράμματα ἀριθμοῦνται καθ' ἑκατοστύας, παρελείφθησαν ἐν τῇ παρ' ἡμῶν γενομένῃ μεταφράσει. Ἐκ παραδείγματος, ὁ Γοδδελῆς καὶ ὁ Πατεράκης διὰ σελίδων πολλῶν ἐκθέτουσι τὰ περὶ Διὸς, περὶ Ἀθηνᾶς, περὶ Μουσῶν κλπ. Δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἄρα μάταιον, εἰ μὴ γελοῖον, ἂν καὶ ἐπηυξάνομεν τὸν ὄγκον τῆς ἡμετέρας μεταφράσεως, παραθέτοντες τοιαῦτα σχόλια, ἐνῶ τὰ βιβλιοπωλεῖα βρίθουσι μυθολογιῶν; Ἀντὶ δ' ἐκείνων προσεθήκαμεν συνοπτικὰς τινὰς ὑποσημειώσεις καὶ μαρτυρίας ὅσας ἐνομίσταμεν ἀρμοδίας πρὸς εὐχερεστέρα κατάληψιν

Ὀδυσσεὺς πατὴρ τοῦ Τηλεμάχου

Πηνελόπη, μήτηρ τοῦ Τηλεμάχου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ κειμένου, καὶ μετεχειρίσθημεν γλῶσσαν ὁμαλήν
καὶ ὅσον ἔνεστι καθαρεύουσιν ξενισμῶν.

Σὺ δὲ, φίλε ἀναγνῶστα, ἀπόδεξαι εὐμενῶς τὴν μι-
κροῦ λόγου ἀξίαν ταύτην ἐργασίαν μας, πάρεργον οὐ-
σαν τῶν κυρίως διδασκαλικῶν ἐργασιῶν μας, καὶ πα-
ράβαλλε, εἴ σοι ἄρεστόν, ταύτην πρὸς τὰς μεταγε-
νεστέρας μεταφράσεις, ἵνα κατανοήσῃς τὴν διαφοράν.
«Ὅ, τι δ' ἂν σοι δόξειε, τοῦτο καὶ ἐμοὶ ξυνενέγκαι.»

Κ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

Καθηγητής.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΥΧΑΙ
ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ
ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ὁ Τηλέμαχος συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς Ἀθηνῆς, μορφήν τοῦ Μέντορος λαβοῦσης, διατῶζεται μετὰ τὸ ναυάγιόν του, εἰς τὴν νῆσον τῆς Κάλυψος. — Ἡ Θεά, ἀπαράγερητος διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀδυσσεύς, δεξιούται τὸν υἱὸν τοῦ ἥρωος φιλοφρονέστατα, ἐρχεται αὐτοῦ περιπαθῶς καὶ τῷ προσφέρει τὴν ἀθανασίαν, εἰάν θέλῃ νὰ μένῃ μετ' αὐτῆς. — Τὸν παρακαλεῖ νὰ τῇ διηγήθῃ τὰ συμβάντα του. — Ὁ Τηλέμαχος ἐξιστορεῖ τὴν περιήγησίν του εἰς Πύλον καὶ Λακεδαίμονα, τὸ ναυάγιόν του εἰς τὰ παράλια τῆς Σικελίας, τὸν κίνδυνον, ὃν διήλθε τοῦ νὰ σφαγιασθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγχιόου, τὴν συνδρομήν, ἣν ὁ Μέντωρ καὶ αὐτὸς ἔδωκαν εἰς τὸν Ἀλέστην κατὰ τινὰ βροχάρων ἐπιδρομήν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἡγεμόνος τούτου διὰ τὴν εὐεργεσίαν αὐτὴν, ἐπειδὴ τοῖς ἐχορήγησε πλοῖον φοινικίδον, ὅπερ ἔμελλε νὰ τοὺς μετακομίσῃ εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ Κάλυψ' ¹⁾ οὕτω ἀπαρχόρητος διὰ τὴν ἀναχώρησιν

¹⁾ Ἡ Κάλυψ' ἦτο θεὰ δευτέρας τάξεως, θυγάτηρ τοῦ Ἀτλαντος καὶ τῆς Θέτιδος. Ἐδασίλευεν εἰς τὴν νῆσον Ἰδυρία καὶ ἐφιλοξένησε τὸν Ὀδυσσεά ἐκεῖ ναυογήσαντα.

τοῦ Ὀδυσσεύος¹⁾ ἐνόμιζεν ἑαυτὴν δυστυχῆ, ὥς ἀθάνκτον. Τὸ σπήλαιόν της δὲν ἀντήχει πλέον ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν ῥοδὴν τῆς φωνῆς της, καὶ αἱ νύμφαι, αἵτινες τὴν ὑπερέτουν, δὲν ἐτόλμουν νὰ τῇ ὁμιλήσωσι. Συγχρόνως περιεπάτει μόνη ἐπὶ τῆς ἀνθηρᾶς χλόης, ἣτις κατεκόσμει, ὡς διηγεκὲς ἔαρ τὴν νῆσον της²⁾. Ἀλλ' οἱ τερπνοὶ οὗτοι τόποι, ἀντὶ νὰ μετριάζωσι τὴν θλίψιν της, ἀνεκάλουν εἰς τὴν μνήμην της τὴν θλιβερὰν ἐνθύμησιν τοῦ Ὀδυσσεύος, ὃν τοσάκις ἶδε πλησίον της. Πολλὰκις ἔμενεν ἀκίνητος παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἣν κατέδραχε διὰ τῶν δακρύων της, καὶ ἦτο ἀδιαλείπτως ἐστραυμένη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅθεν ἦ καὶ τοῦ Ὀδυσσεύος, διαπλέουσα τὰ ὕδατα, ἐγένετο ἀφαντος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της. Ἀλλ' αἴρνης παρατηρεῖ συντρίμματα πλοίου, ὅπερ πρὸ μικροῦ εἶχε ναυαγήσει· θράνικα κωπηλατῶν τεθραυσμένα, κωπὶα διεσπαρμένα τῇδε κακεῖσε ἐπὶ τῆς ἁμμου, ἐν πεδάλιον, ἕνα ἰστὸν, σχοινία ἐπιπλέοντα εἰς τὸ ἀκροθαλάσσιον. Εἶτα βλέπει μακρὰν δύο ἀνθρώπους, ὧν ὁ μὲν ἐφάνετο γηραιός, ὁ δὲ, καὶ τοι νέος, ὡμοιάζει τῷ Ὀδυσσεῖ. Εἶχε τὸ πρῶτον καὶ ἡγεμονικὸν ἦθος ἐκεῖνου καὶ συνάμα τὸ μεγελοπρεπὲς ἀνίστημα καὶ βέδισμά του. Ἡ θεὰ ἔγνω παρευῆς ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Τηλέμαχος, υἱὸς ἐκεῖνου τοῦ ἥρωος· ἀλλὰ, τῶν θεῶν καὶ τοι πολλῶ τοὺς ἀνθρώπους πάντας ὑπερβαίνοντων κατὰ τὴν γνῶρσιν, δὲν ἠδυνήθη νὰ γνωρίσῃ τίς ἦτο ὁ σεβασμῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ ὃς οὐσυνωδεύετο ὁ Τηλέμαχος· διότι οἱ ἀνῶταροι θεοὶ κρύπτουσιν ἀπὸ τοὺς κατωτέρους τὰς βουλὰς τῶν. Ὅθεν ἡ Ἀθηνᾶ, ἣτις συνώδευε τὸν Τηλέμαχον ὑπὸ

¹⁾ Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Λαέρτου καὶ τῆς Ἀντικλείας, βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης.

²⁾ Ἡ νῆσος αὕτη, Ἀγυγία καλουμένη τὸ πάλαι, νῦν δὲ Γαῦλος ἢ Γόζος (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ gozo) κεῖται ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ πλησίον τῆς Μελίας, μεταξὺ τοῦ Λυδικοῦ καὶ Σικελικοῦ πελάγους. Ἔσχε δὲ τοῦτομα παρὰ τοῦ Θηβαίων βασιλέως Ἀγύγου ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος.

τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος¹⁾, δὲν ἤθελε νὰ γνωρισθῇ ὑπὸ τῆς Καλυψοῦς. Ἐν τοσοῦτῳ, ἡ Καλυψὼ ἔχαιρε διὰ τὸ ναυάγιον, ὅπερ ἔφερεν εἰς τὴν νῆσον τῆς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεως, ὅμοιον κατὰ πάντα πρὸς τὸν πατέρα του. Βαδίζει λοιπὸν πρὸς αὐτὸν, καὶ προσποιουμένη ὅτι ἀγνοεῖ τίς εἶναι· Πρόθεν, τῷ λέγει, ἡ αὐθάδεια αὕτη νὰ προσπελάσῃς τὴν νῆσον μου; Γίνωσκε, ὦ νέε ξένε, ὅτι οὐδεὶς εἰσέρχεται ἀτιμωρητὶ εἰς τὸ βασιλείον μου. Ὑπὸ τοὺς ἀπειλητικούς του λόγους αὕτη προσεπάθει νὰ κρύψῃ τὴν χαρὰν τῆς καρδίας της, ἣτις ἔλαμπεν ἐναντίον τῆς θελήσεώς της, ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

Ὁ Τηλέμαχος τῇ ἀπεκρίθη· ὦ σὺ, ὁποῖα καὶ ἂν εἴσαι, θνητὴ ἢ θεὰ, (ἂν καὶ βλέπων σέ τις ὡς θεὰν πάντως ὀρεῖται νὰ σέ ἐκλάβῃ) δὲν οἰκτερεῖς τὴν δυστυχίαν υἱοῦ, ὅστις, ζητῶν τὸν πατέρα του μεταξὺ καταιγίδων καὶ κλυδωνῶν, ἴδε τὸ πλοῖον του συντριβὲν εἰς τοὺς σκοπέλους σου; Ὀνομάζεται Ὀδυσσεύς, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος, καὶ εἶναι εἰς τῶν βασιλέων ἐκείνων, οἵτινες, μετὰ δεκαετὴ πολιορκίαν, ἐξεπόρθησαν τὴν περίσημον Τροίαν. Τὸ ὄνομά του ὑπῆρξεν ἐνδοξον καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν διὰ τὴν ἐν ταῖς μάχαις ἀνδρείαν του, καὶ ἐτι μάλ' ἰλον διὰ τὰς σοφὰς ἐν τοῖς συνεδρίοις συμβουλὰς του. Νῦν δὲ πλανώμενος εἰς ἀχανὴ πελάγη διατρέχει φοβεροτάτους σκοπέλους· ἡ πατρίς του φαίνεται φεύγουσα ἐνώπιόν του. Πηνελόπη²⁾ ἡ σύζυγός του, καὶ ἐγὼ ὁ υἱός του, ἀπε-

1) Ὁ Μέντωρ ἦτο φίλος ἐπιστήθιος τοῦ Ὀδυσσεως, ἀνὴρ προσβήτης, οὗ τὴν μορφήν ἀνέλαθεν ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ συνοδεύουσα τὸν Τηλέμαχον. Εἰς αὐτὸν ὁ Ὀδυσσεύς, ἀναχωρῶν εἰς Τροίαν, παρέδωκε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ ἐπέτρεψε τὴν ἐπιστάσιν τῆς οἰκίας του.

2) Ἡ Πηνελόπη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἰκάρου καὶ τῆς Περιβοίας, σύζυγος δὲ τοῦ Ὀδυσσεως, καὶ ἀμίμητος κατὰ τὴν σωφροσύνην· καλεῖται περίφρων καὶ ἐχέφρων ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἕνεκα τῆς ἄκρας αὐτῆς συνέσεως· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία· «Πηνελόπης ἰσὶν ὀφθαλμοί»· ἐπὶ τῶν τεχνιέντως ὑπεκφυγόντων κακόν τι· διότι ἡ Πηνελόπη, ἐπειγομένη ἵνα νυμφευθῇ τινα ἐκ τῶν μενηστῆρων της, ὑπέσχετο ὅτι θέλει πράξει τοῦτο ἅμα ἐκφυάνῃ τὸν ἰσὶν της· ἐπειδὴ

ἐβόλομεν πάντων ἐλπίδ'α συντυχίας μετ' αὐτοῦ. Ἐγὼ ὑπόκειμαι εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, οὐ; καὶ ἐκεῖνος, ζητῶν νὰ μάθω ποῦ εὐρίσκεται· ἀλλ' οἷμοι! Ἔτις ἤδη ἐτόλμη εἰς τὰς βυθείας ἀβύσσους τῆς θάλασσης. Οἴκατερον. ὦ θεᾶ, τὰς δυστυχίας μου, καὶ ἐὰν γινώσκῃς τί ἐπέκλωσαν αἱ Μοῖραι¹⁾ περὶ τοῦ Ὀδυσσέως, ἢ νὰ σωθῇ ἢ ν' ἀπολεσθῇ, ἀξιώσον νὰ διδάξῃς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Τηλέμαχον.

Ἡ Καλυψὼ, ἐκπεπληγμένη καὶ καταγοητευμένη ὅτι ἔβλεπεν εἰς τότον νεανικὴν ἡλικίαν τσακύτην φρόνησιν καὶ εὐγλωττίαν ἀκορέστως ἐθεώρει αὐτὸν καὶ ἴστικτο σιωπῶσα. Τελευταῖον τῷ λέγει. Τηλέμαχε, ἡμεῖς θέλομεν σοὶ φανερώσει τὰ συμβάντα τοῦ πατρός σου, ἀλλ' ἡ διήγησις αὐτῶν εἶναι μακρὰ· καί τοις νὰ ἀναπαυθῇς ἀπὸ ὅλους σου τοὺς κόπους. Ἐλθέ εἰς τὴν κατοικίαν ἡμῶν, ὅπου θέλομεν σὲ δεχθῇ ὡς ἡμέτερον υἱόν. Ἐλθέ. Σὺ θέλεις εἶται ἡ παρκαυθικὴ ἡμῶν εἰς τὴν ἐρημίαν τρύτην, καὶ ἡμεῖς θέλομεν σὲ καταστήσει εὐτυχῇ, ἀρκεῖ μόνον νὰ θελήσῃς.

Ὁ Τηλέμαχος ἠκολούθει τὴν Θεάν περικυκλωμένην ὑπὸ πλήθους νέων νυμφῶν, ὑπεράνω τῶν ὁποίων ἐξεῖχεν ἡ κεφαλὴ της²⁾, ὡς εἰς πυκνὸν δάσος ἐξεῖχει μεγάλη δρῦς διὰ τῶν ὑψικόμενων κλάδων της ὑπεράνω πάντων τῶν περικυκλούντων αὐτὴν δένδρων. Ἐθαύμαζε τὴν λάμψιν τῆς καλλονῆς της, τὴν πολυτελεῆ πορφύραν τῆς μακρᾶς καὶ κυματιζούσης ἐτθῆτος της, τὴν ἀφελῶς μὲν, ἀλλὰ χαριέντως, πεπλεγμένην ὀπισθεν κόμην της, τοὺς ἀκτινοβόλους ὀρθάκλους της³⁾ καὶ τὴν ἡμερότητα τοῦ προσώπου μεθ' ἧς συνεκίοντο ἅπαντα αὐτὴν τὴν λαμπρότητα. Ὁ Μέντωρ, κάτω νεύων, ἠκολούθει τὸν Τηλέμαχον ἐν σιωπῇ.

δὲ ὅ,τι κατεσκεύαζε τὴν ἡμέραν, κατέστρεψε τὴν νύκτα, ὁ ἴστος δὲν ἐτελειόυτο καὶ ἐπομένως οὐδεὶς μνηστὴρ ἤβουντο νὰ τὴν νυμφευθῇ.

¹⁾ Αἱ Μοῖραι ἦσαν τρεῖς: Κλωθώ, Λάχεσις, Ἀτρεπος.

²⁾ Πασάων δ' ὑπὲρ ἦγε κάρη ἔχει ἡδὲ μέτωπα.

Ὁμηρ. Ὀδυσ. Ζ. στιχ. 107.

³⁾ . . . Ὅσσε δὲ οἱ πυρὶ λαμπετώοντι ἔκταν.

Ὁμ. Ἰλ. Α. στιχ. 101.

Ἀφίχθησαν εἰς τὴν θύραν τοῦ σπήλαιου τῆς Κλυψοῦς, ὅπου ὁ Τηλέμαχος ἐξεπλάγη ὄρων, ὑπὸ σχῆμα χωρικῆς ἀπλότητος, πράγματα ἱκανὰ νὰ θέλῃωσι τοὺς ὀφθαλμούς. Τῷ ὄντι ἐκεῖ δὲν ἔβλεπέ τις οὔτε χρυσόν, οὔτ' ἄργυρον, οὔτε μάρμαρον, οὔτε στήλας, οὔτε εἰκόνας, οὔτε ἀγάλματα· ἀλλὰ τὸ σπήλαιον τῆς Θεᾶς ἦτο λελατομημένον εἰς τὴν πέτραν ἐκ θόλων πεποικιλμένων ὑπὸ πετραιδίων καὶ κογχυλίων, καὶ ἐσκιασμένον ὑπὸ νέας ἀμπέλου¹⁾ ἐξάπλουσης τοὺς εὐκάμπτους βλαστούς της πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν. Οἱ ἡδύπνοες ζέφυροι διετήρουν εἰς τὸν τόπον αὐτὸν, ἐν μέσῳ τῶν καυσώνων τοῦ ἡλίου, θελκτῆριον δρόσον· κρῖναι ρέουσai μετὰ γλυκέως ψυθιρισμοῦ διὰ λειμώνων, ἀμαρύντους²⁾ καὶ ἱα θαλλόντων, ἐσχημάτιζον πολλυχοῦ λουτρὰ τοσοῦτω καθαρὰ καὶ τοσοῦτω δικυγῇ, ὥς τὴν κρύσταλλον· ἄπειρα ἄνθη ἀρτιφυῇ ἐποίκιλλον τοὺς χλοεροῦς τάπητας ἐξ ὧν τὸ σπήλαιον περιεκυκλοῦτο· Ἐκεῖ ὑπῆρχε δάσος ἐκ τῶν πολυφύλλων ἐκείνων δένδρων τῶν καρποφορούντων μῆλα χρυσᾶ, ὧν τὸ ἄνθος ἀνακκινιζόμενον κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους διαδίδει γλυκυτάτην εὐοδίαν. Τὸ δάσος αὐτὸ ἐφαίνετο περιστρέφον τοὺς εὐθαλεῖς ἐκείνους λειμῶνας καὶ ἀποτελοῦν σκότος, ὅπερ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δὲν ἡδύναντο νὰ διαπεράσωσιν. Ἐκεῖ δὲν ἤκουέ τις ἄλλο ἢ τὴν ᾠδὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὸν κελαρισμὸν ῥύγχος, ὅστις, καταρρηγνύμενος ἀπὸ τινος βράχου, ἀπετελεῖ μέγαν φλοῖτον καὶ ἔφρευε διὰ τῶν λειμώνων.

Τὸ σπήλαιον τῆς Θεᾶς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ πρηνοῦς λόφου τινός. Ἐκεῖθεν ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, ὅτε μὲν λαμπρὰ καὶ ὀμαλὴ, ὥς καθρέπτῃς, ὅτε δὲ θηριωδῶς ἀγριαίνουσα καὶ πηχάσσουσα τοῦ βράχους ἐφ' ὧν συνετρίβετο βρυχωμένη

¹⁾ Ἡ δ' αὐτοῦ τετίνυστο περὶ σπίους γλαυροῦτο

Ἥμερις ἡβώωτα, τεθῆλαι δὲ σταφαλῆτιν.

Ὁμ. Ὀδυσσ. Ε. στιχ. 68.

²⁾ Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ τοῦ ἡδὲ σελίνου θήλεον.

Ὁμ. Ὀδυσσ. Ε. στιχ. 72.

καὶ ὑψοῦσα τὰ κύματά της, ὡς ὄρη· ἄλλοθεν ἐφαίνετο ποταμὸς ἐν ᾧ ἐσχηματίζοντο διάφορα νησιῖδια πεφυτευμένα κύκλῳ ἀπὸ ἀνθηρὰς φιλύρας καὶ ὑψηλὰς λεύκας, ὧν αἱ ἀγέρωχοι κορυφαὶ ἐξικνοῦντο μέχρι νεφελῶν. Οἱ διάφοροι ὄχαιοι, οἱ σχηματίζοντες τὰ νησιῖδια ταῦτα, ἐφαίνετο παίζοντες εἰς τὴν πεδιάδα. Καὶ οἱ μὲν ἔπεμπον ὀρμητικῶς τὰ διαυγῆ ὕδατά των, οἱ δὲ εἶχον ὕδωρ γαλήνιον καὶ ἡρεμον, οἱ δὲ, μετὰ μακρὰς περιστροφάς, ὠπισθοδρόμουν, ὡς θέλοντες νὰ ἐπανακκώψωσιν εἰς τὰς πηγὰς των καὶ ἐφαίνοντο μὴ δυνάμενοι ν' ἀπομακρυνθῶσι τῶν γοητευτικῶν ἐκείνων ὄχθων. Ἐφαίνοντο μακρὰν λόφοι καὶ ὄρη, ὧν αἱ κορυφαὶ ἐξήρανίζοντο εἰς τὰ νεφη, ἡ δὲ παρὰδοξος αὐτῶν μωρὴ παρίστα ὀρίζοντα ἀξιοθέατον καὶ τερπνὸν εἰς τὴν ὕψιν. Οἱ πλησιόχωροι βουναὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ χροερῶν ἀναδενδράντων, ὧν οἱ πεπλεγμένοι βλαστοὶ ἐκρέμαντο ἐν εἶδη τόξων· ἡ σταφυλὴ, λαμπροτέρα τῆς πορφύρας δέν ἡδύνατο νὰ κρυφθῇ ὑπὸ τὰ φύλλα καὶ ἡ ἀμπελος ἐκάμπτετο ὑπὸ τὸ βῆρος τῶν βοτρυῶν· ἡ συκὴ, ἡ ἐλαία, ἡ ροιὰ καὶ πάντα τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, ἐκόσμουσαν τοὺς ἀγρούς καὶ ἀπετέλουν μεγάλους κήπους.

Ἡ Καλυψὼ, δείξασα εἰς τὸν Τηλέμαχον ὅλας τὰς φυσικὰς αὐτὰς ὠρικότητας, τῷ λέγει. Ἀναπαύθητι· τὰ ἐνδύματά σου εἶναι βεβρεγμένα· καιρὸς νὰ τὰ ἀλλάξῃς. Μετὰ ταῦτα θέλομεν ἶδει πάλιν ἀλλήλους, καὶ θέλω σοὶ διηγηθῇ ἱστορίαις τινὰς ἐξ ὧν ἡ καρδίᾳ σου θέλει καταγοητευθῇ· συγχρόνως εἰσῆγγαγεν αὐτὸν καὶ τὸν Μέντωρα εἰς τὸν πλέον ἀπόκρυτον καὶ μεμονωμένον τόπον παρακειμένου τινὸς σπηλαίου· αἱ νύμφαι ἔσπευσαν ν' ἀνέλψωσιν ἐκεῖ μέγα πῦρ ἐκ ξύλου κέρδου, οὗ ἡ εὐοδία διεδίδετο πανταχού, καὶ ἡτοίμασαν ἐνδύματα διὰ τοὺς δύο ξένους.

Ὁ Τηλέμαχος, βλέπων ὅτι τῷ προητοιμασθῇ χιτῶν ἐκ λεπτοῦ ἐρίου, λευκοτέρου τῆς χιόνης, καὶ μανδύας ἐκ πορφύρας χρυσοῦρκοντος, ἐχάρη, ὡς φιλεῖ πᾶς νέος νὰ χιτῶν, διὰ τοιαύτην λαμπρότητα.

Ὁ Μέντωρ τότε, σοβαρῶς τῇ φωνῇ, τῷ λέγει· Τοιαῦτα

λοιπόν, ὦ Τηλέμαχε, πρέπει νὰ εἶναι τὰ φρονήματα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύος! καὶ δὲν σκέπτεσαι κάλλιον πῶς νὰ διατηρήσης τὴν φήμην τοῦ πατρὸς σου καὶ νὰ νικήσης τὴν βίασκανον τύχην, ἥτις σὲ κατατρέχει; Νέος, ὅστις ἀγαπᾷ νὰ κοσμηθῇ καινοπρεπῶς, ὥς γύναιον, εἶναι ἀνάξιος σοφίας καὶ ἀρετῆς· ἡ δόξα ἀνήκει μόνον εἰς καρδίαν δυναμένην νὰ ὑποφέρει τοὺς κόπους καὶ νὰ καταπατῇ τὰς τρυφάς. Ὁ Τηλέμαχος ἀπεκρίθη στενάζων. Κάλλιον οἱ θεοὶ νὰ μὲ κατασυντρίψωσι παρὰ ν' ἀφήσω τὴν ἡδυπάθειαν καὶ τὴν τρυφήν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὴν καρδίαν μου· οὐχί! Οὐχί! ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος δὲν θέλει νικηθῇ ποτε ἀπὸ τὰς ἡδονὰς βίου ἀβροδικαίτου καὶ τρυφηλοῦ. Ἀλλὰ, τίς οὐράνιος χάρις ἤξιωσεν ἡμᾶς ἵνα εὐρωμεν, μετὰ τὸ ναυάγιόν μας, αὐτὴν τὴν θεὰν ἢ αὐτὴν τὴν θνητὴν, ἥτις μᾶς πληροῖ τοποῦτων ἀγαθῶν;

Φοβοῦ, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, μὴ σὲ πληρώσῃ κακῶν· φοβοῦ τὰς δολεράς αὐτῆς θωπείας μᾶλλον ἢ τοὺς σκοπέλους, οἵτινες συνέτριψαν τὸ πλοῖόν σου. Τὸ ναυάγιον καὶ ὁ θάνατος εἶναι ἤττον φοβερά ἀπὸ τὰς ἡδονὰς τὰς πολεμίους τῇ ἀρετῇ. Πρόσεχε μὴ δώσης πίστιν εἰς ὅσα αὕτη θέλει σοὶ διηγηθῇ· ἡ νεότης εἶναι ἀλαζών· ἐπαγγέλλεται τὰ πάντα· καὶ τοὶ δὲ ἀσθενεῖς, ὅμως νομίζει ἐκυτὴν ἰσχυρὰν καὶ ὅτι οὐδὲν φοβεῖται· πιστεύει εὐκόλως καὶ ἀπερίσκεπτος εἰς πᾶν πρᾶγμα. Πρόσεχε μὴ ἀκροασθεὶς τοὺς γλυκεῖς καὶ θωπευτικούς λόγους τῆς Καλυψῆς, οἵτινες θέλουσιν εἰσδύσει εἰς τὴν καρδίαν σου, ὥς ὄφρις ὑπὸ τὰ ἀνθη· φοβοῦ τὸ κεκρυμμένον ἐκεῖνο δηλητήριο· δυσπίσται εἰς σεκυτὸν, καὶ ἄκουε πάντοτε τῶν συμβουλῶν μου.

Μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθον εἰς τὴν Καλυψῶ, ἥτις τοὺς ἀνέμενεν· αἱ νύμφαι πεπλεγμένην ἔχουσαι τὴν κόμην καὶ λευκὰ ἐνδεδυμέναι ἱμάτια νυτρίπισαν εὐθὺς δεῖπνον λιτὸν, ἀλλ' ἐκλετὸν, ὥς πρὸς τὴν γεῦσιν καὶ τὴν καθαριότητα. Οὐδὲν ἄλλο κρέας παρέθεντο εἰς τὴν τράπεζαν ἢ τὸ τῶν πτηνῶν, ἅτινα εἶχον φονεύσει διὰ τῶν βελῶν των εἰς τὸ κυνήγιον. Ἔχεον οἶνον γλυκύτερον τοῦ νέκταρος ἐκ μεγά-

λων ἀργυρῶν φυλῶν καὶ χρυσᾶ ποτήρια (α) ἐστεμμένα ἀπὸ ἀνθή¹⁾ ἔφερον εἰς τινὰ κένιστρον παντοδαπὰς ὁπώρας, ἃς τὸ μὲν ἕαρ προμηνύει, τὸ δὲ φθινόπωρον ἐπιδαφιλεύει· εἰς τὴν γῆν, συγχρόνως τέσσαρες νέαι νύμφαι ἤρξαντο ψάλλουσιν· καὶ πρῶτον ἔψαλον τὴν μάχην τῶν θεῶν μετὰ τῶν γιγάντων²⁾, ἔπειτα τοὺς ἔρωτας τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης³⁾, τὴν γέννησιν τοῦ Βάκχου καὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ γέροντος Σειληνοῦ⁴⁾ τὸν δρόμον τῆς Ἀταλάντης⁵⁾ καὶ τοῦ Ἰππομένοῦς, ὅστις ἐνίκησεν αὐτὴν διὰ τῶν χρυσῶν μῆλων τῶν συλλεγέντων εἰς τὸν κήπον τῶν Ἑσπερίδων⁶⁾. Τελευταῖον ἔψαλον τὸν πόλεμον τῆς Τροίας καὶ ὑπηρεπήνεσαν τὰς μάχας τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ τὴν σύνασιν του. Ἡ πρώτη τῶν νυμφῶν, Λευκοθέα καλουμένη, ἤρμυσε τὰς χορδὰς τῆς λύρας, τῆς πρὸς τὰς γλυκεῖς φωνὰς τῶν ἄλλων. Ὅτε δὲ Τηλέμαχος ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του, τὰ ἐκ τῶν παρειῶν του κατarreύσαντα δάκρυα ἔδωκεν νέαν λάμπιν εἰς τὸ κάλλος του· ἀλλ' ἄμα ἡ Καλυψὼ ἐνόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νῦν φάγη καὶ ἦτο βεδυθισμένος

(α) Ὁ ἄλλως σοφὸς συγγραφεὺς ἐνταῦθα πίπτει εἰς ἀντίρρῃσιν, διότι ἀνωτέρω εἶπεν ὅτι εἰς τὸ σπήλαιον τῆς θεᾶς δὲν ἐφαίνετο αὐτὴ χρυσὸς οὔτε ἄργυρος.

Σ. Μ.

¹⁾ Οἱ Γίγαντες ἦσαν τέρατα δρακοντεῖους ἔχοντα πόδας τὸ δ' ἐπίλοιπον σῶμα ἀνθρώπινον.

²⁾ Ἡ Σεμέλη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κάδμου βασιλέως τῶν Φοινίκων καὶ τῆς Ἑρμείνης.

³⁾ Ὁ Σειληνὸς ἀνέθρεψε καὶ ἐπαυδαγωγῆσε τὸν Βάκχον Ἰπποχούμενος εἰς ὄνον.

⁴⁾ Ἡ Ἀταλάντη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Οἰέως, βασιλέως τῆς νησου Σκύρου, Μενώκπου, ὃ δὲ Ἰππομένης, υἱὸς τοῦ Ἀρεως, ὅστις συναγωνισθεὶς μετ' αὐτῆς εἰς τὸν δρόμον τὴν ἐνίκησε διὰ τῶν χρυσῶν μῆλων, ἃ ἔρριπτεν ὀπίσω του, καὶ ἐκείνη θίλουσα νῦν τὰ συνὰς ἐδράμει καὶ ἐπομένως ἐνίκηθη.

⁵⁾ Αἱ Ἑσπερίδες ἦσαν θυγατέρες τοῦ Ἀτλαντος καὶ τῆς Ἑσπερίδος καὶ ἐρύλαττον εἰς τοὺς κήπους τοῦ πατρὸς των τὴν χρυσὴν μηλέαν, ἣν ἡ Ἥρα ἔδωκεν αὐταῖς· ἐβασίλευε δὲ ὁ Ἀτλας εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Λυβίας, ὅπερ σήμερον καλεῖται Φεζ, καὶ παράγει παντοδαπὰς ὁπώρας.

εἰς θλίψιν, ἔνευτεν εἰς τὰς νύμφας· ἐκεῖνοι δὲ ἔψαλλον τὴν μάχην τῶν Κενταύρων¹⁾ μετὰ τῶν Λαπίθων, καὶ τὴν κατάρχεσσαν τοῦ Ὀρφέως εἰς τὸν Ἄδην, ὅπως ἐξάξῃ ἐκεῖθεν τὴν κατ' ἡν του Εὐρυδίκη²⁾. Τελεσθέντος τοῦ δείπνου ἡ Θεὰ ἔλαβε κατὰ μόνας τὸν Τηλέμαχον καὶ τὸν ἐλάλησεν οὕτω. Βλέπεις, ὦ υἱὲ τοῦ μεγάλου Ὀδυσσεύς, μετὰ πύσης σιλοπροσύνης σὲ δέχομαι· εἶμαι ἀθάνατος· οὐδεὶς θνητὸς δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἀποινεῖ, καὶ τὸ ναυάγιόν σου αὐτὸ δὲν σὲ ἔσωζεν ἐκ τῆς ὀργῆς μου ἐάν δὲν σὲ ἡγάπων. Ὁ πατήρ σου ἔσχε τὴν αὐτὴν καλὴν τύχην, ἣν καὶ σύ· ἀλλ' αἵμοι! ἡγνὸς νὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτῆς· τὸν διετῆρητα πολὺν χρόνον εἰς τὴν νῆσον μου· ἐν αὐτῷ ἔκειτο νὰ ζήσῃ μετ' ἐμοῦ ἀθάνατος· ἀλλ' ὁ τυφλὸς πόθος τοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀθλίαν πατρίδα του τὸν ἔφερε ν' ἀπορρίψῃ ὅλας αὐτὰς τὰς ὠφελείας. Βλέπεις τί ἀπώλεσε διὰ τὴν Ἰθάκην, ἣν οὐδέποτε θέλει εἶδει· ἠθέλησε νὰ μὲ ἀφίσῃ, ἀιεχώρησε, καὶ ἐγὼ τὸν ἐξεδικήθην διὰ τῆς τρικυμίας· ἡ ναῦς του, παίγιον γενομένη τῶν κυμάτων, κατεπώθη ὑπὸ τῆς θλακῆς· ὠφελήθητι ἐκ τοσοῦτον θλιβεροῦ παρὰδείγματος· μετὰ τὸ ναυάγιόν του οὐδεὶς σοὶ ὑπολείπεται ἐλπίς οὔτε νὰ τὸν μεταίδησ, οὔτε νὰ βλαπτεύῃς εἰς τὴν Ἰθάκην· παρηγορήθητι ὅτι ἀπώλεσας αὐτόν, ἐπειδὴ ἔχεις ἐνταῦθα θεὸν πρόθυμον νὰ σὲ καταστήσῃ εὐτυχῇ, καὶ βελτίειον, ὅπερ σοὶ προφέρει.

Ἡ Θεὰ προσέθηκεν εἰς τοὺς λόγους τούτους μικρὰς ἱστορίας θέλονσα διὰ τούτων ν' ἀποδείξῃ πόσον ὁ Ὀδυσσεὺς ἐγένετο εὐτυχὴς πλησίον τῆς διηγῆσθαι τὰ ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου καὶ τὰ παρὰ τῷ Ἀντιφάτῃ,

1) Οἱ Κένταυροι ἦσαν ἡμίτι ἵπποι καὶ ἡμίτι ἄνθρωποι.

2) Ἡ Εὐρυδίκη ἦτο σύζυγος τοῦ Ὀρφέως καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ δόγματος ὀρεως· ὁ Ὀρφεὺς διὰ τῆς λύρας του κατέπεισε τὸν Πλούτωνα νὰ τῷ δώτῃ ἄδαν νὰ καταβῇ εἰς τὸν Ἄδην καὶ νὰ τὴν λάβῃ, ἀλλ' ἀπέτυχεν, ὥς ἐπιλησθεῖς, ἐξ υπερβολικῆς πρὸς αὐτὴν ἀγάπης, τὴν γενομένην συμφωνίαν νὰ μὴν τὴν εἶναι εἰς τὸ πρόσωπον πρὶν ἀναβῇ εἰς τὴν γῆν.

βασιλεῖ τῶν Λαιστρυγόνων¹⁾ συμβάντα του, καθὼς καὶ τὰ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κίρκης, θυγατρὸς τοῦ Ἥλιου, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς διήλθε μετὰ δὲ Σκύλλης καὶ Χάρυβδος²⁾. τῷ παρέστησε τὴν τελευταίαν τρικυμίαν, ἣν Ποσειδῶν διήγειρε κατ' αὐτοῦ, ὅτε ἀνεχώρησεν ἀπὸ πλυσίον τῆς· ἠθέλησε νὰ τῷ δόσῃ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δῆθεν ἀπώλεσθαι εἰς τὴ ναυάγιον αὐτὸ καὶ ἀπεσιώπησε τὴν εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων³⁾ ἀφίξιν του.

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐσκήρτησεν ὑπὸ χαρᾶς διότι ἡ Καλυψὼ περιεποιήθη κάλλιστα αὐτὸν, εὗρε τελευταῖον τὸν δόλον τῆς καὶ τὴν φρόνησιν τῶν συμβουλῶν τοῦ Μέντορος· ὅθεν ἀπεκρίθη ἐν βραχυλογίᾳ· Ὡ Θεά! συγχώρησον τὴν θλῆψιν μου· τὴν ὥραν ταύτην βεβαίως λυποῦμαι· ἀλλ' ἔσως ἀκολούθως δυνηθῶ κάλλιον νὰ αἰσθανθῶ τὴν εὐτυχίαν, ἣν μοὶ προφέρεις· ἄφες με νῦν νὰ θρηνήσω τὸν πατέρα μου· γινώσκεις καὶ αὐτὴ πόσον εἶναι ἄξιον θρήνου.

Ἡ Καλυψὼ δὲν ἐτόλμησεν ἐν πρώτοις νὰ τὸν στενοχωρήσῃ περισσότερο· ὑπεκρίθη μάλιστα ὅτι συλλυπεῖται καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Ὀδυσσεύ· ἀλλὰ μηχανωμένη τρόπους διδόν νὰ σαγηνεύσῃ τὴν καρδίαν του, ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς ἐναυάγησε, καὶ πῶς ἐσώθη εἰς τοὺς αἰγιαλούς τῆς. Ἡ διήγησις τῶν δυστυχιῶν μου, εἶπεν ὁ Τηλέμαχος, εἶναι λίαν ἐκτενής· οὐχί, οὐχί, ἀπεκρίθη ἐκείνη· ἐπιθυμῶ νὰ τὰς

¹⁾ Οἱ Λαιστρυγόνες ἦσαν λαὸς ἀπανθρωπώτατος καὶ θηριωδέστατος· κατοικοῦν εἰς τὴν πόλιν Λάμαν τῆς Σικελίας, ἔξω ἐξ ἀνθρωπίνων κρητῶν καὶ εἶχον βασιλεῖα τὸν Ἀντιράτην.

²⁾ Σκύλλα καὶ Χάρυβδις καλοῦνται αἱ δύο ἀντικείμεναι ἀκταὶ τοῦ Σικελικοῦ καὶ Ἰταλικοῦ πορθμοῦ ἐκλαμβάνομεναι παρὰ τῶν ἀρχαίων ὡς δύο θαλάσσια θηρία κατατρώγοντα τοὺς θαλασσοπόρους, ἕνεκα τῆς γενομένης αὐτόθι βιαίας δίνης τῶν ὑδάτων.

³⁾ Ἡ νῆσος τῶν Φαιάκων εἶναι ἡ Κορσική ἡ Κύρος, πατρίς τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος· καθεῖται δὲ ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ ἀπέχει τῆς Σαρδηνίας στάδια 60. Τὸ μήκος τῆς φέρεται μίλιων 110· τὸ δὲ πλάτος 50· κατ' ἄλλους ὁμῶς εἶναι ἡ νῆσος Κέρκυρα, ὅπερ καὶ πιθανότερον.

μάθω· σπεῦσον νὰ μοὶ τὰς διηγηθῇς. Τὸν ἠνόχλησε λοιπὸν ἐπὶ πολὺ· ὁ δὲ, τέως, μὴ δυνάμενος, ν' ἀποφύγῃ ἤρξατο οὕτως·

Ἀνεχώρησα ἐξ Ἰθάκης ἵνα ὑπάγω πρὸς τοὺς ἄλλους βασιλεῖς τοὺς ἐπιστρέψαντας ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας καὶ λάβω εἰδήσεις περὶ τοῦ πατρὸς μου· οἱ μνηστῆρες τῆς μητρὸς μου Πηνελόπης ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν ἀναχώρησίν μου· ἐγὼ ἐφρόντισα νὰ τὴν κρύψω ἀπ' αὐτοὺς γινώσκων τὴν ἐπιβουλήν των. Ὁ Νέστωρ¹⁾, ὃν ἴδον εἰς τὴν Πύλον, καὶ ὁ Μενέλαος²⁾, ὅτις μ' ἐδέχθη φιλοφρονέστατα, εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μὲ πληροφορήσωσιν ἂν ὁ πατήρ μου ὑπῆρχεν εἰσέτι ἐν τῷ κόσμῳ· βαρυνθεὶς νὰ ζῶ πάντοτε ἐν ἀμφιβολίᾳ καὶ ἀβεβαιότητι ἀπεφάσισα νὰ περάσω εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου ἤκουτα ὅτι ὁ πατήρ μου ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ἀνέμων· ἀλλ' ὁ σοφὸς Μέντωρ, ὃν βλέπεις ὧδε, ἀντέστη εἰς τὸ τολμηρὸν αὐτὸ σχέδιον· ἔνθεν μὲν μοὶ παρίστα τοὺς Κύκλωπας, γίγαντας τερατώδεις, ἀνθρωποφάγους· ἔνθεν δὲ τὸν στόλον τοῦ Αἰνείου καὶ τῶν Τρώων περιπλέοντα τὰ παράλια ἐκεῖνα· οἱ Τρῶες, μοὶ ἔλεγεν, εἶναι ὠργισμένοι κατὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐξικρέτως θέλουν χύσει τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεὺς μετὰ μεγάλῃς αὐτῶν χαρῆς. Ἐπίστρεψον, ἐξηκολούθει λέγων μοι εἰς τὴν Ἰθάκην· ἴσως ὁ πατήρ σου, ὅτε θεωρίῃς ὃν, ἔλθῃ ἐκεῖ ἄμα καὶ σύ· ἀλλ' ἂν οἱ θεοὶ προώρισαν τὸν Κλεθρόν του, ἂν δὲν μέλλῃ ποτὲ νὰ ἐπικυαχμῇ εἰς τὴν πατρίδα του, σὺ πρέπει τοῦλάχιστον νὰ ὑπάγῃς νὰ τὸν δικαδικήσῃς, ν' ἀπαλλάξῃς τὴν μητέρα σου ἐκ τῶν θρασέων μνηστῆρων τῆς, νὰ δείξῃς τὴν φρόνησίν σου εἰς πάντα λαόν καὶ νὰ φανῇς καθ' ἅπαντα τὴν Ἑλλάδα βασιλεὺς το-

¹⁾ Ὁ Νέστωρ ἦτο βασιλεὺς τῆς Πύλου· ἐξεστράτευσεν εἰς τὸν πόλεμον τῆς Τροίας μετὰ 90 νηῶν· ἦτο ὁ σοφώτερος τῶν Ἑλλήνων σύμβουλος καὶ ἐζητε μέχρι τρίτης γενεᾶς.

²⁾ Ὁ Μενέλαος ἦτο υἱὸς τοῦ Λαέρτιος καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ εἶχε γυναῖκα τὴν Ἑλένην, ἥν ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου Πάρις ἔπαρτε, καὶ ὣς ἦν ἐγένετο ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος.

σοῦτω ἄξις· καὶ ἄρχῃς, ὅσῳ ἐγένετό ποτε ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτός.

Οἱ λόγοι τοῦ ἦσαν σωτήριοι, ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶχον ἀρκοῦσαν φρόνησιν ἵνα τοὺς ἀκροασθῶ· ἐγὼ δὲν ἠκροώμην εἰμὴ τὸ πάθος μου· ὁ δὲ σοφὸς Μέντωρ μὲ ἠγάτα τασούτον, ὥστε μὲ ἠκολούθησεν εἰς τὸν ἐπικίνδυνον αὐτὸν πλοῦν, ὃν ἐπεχείρισα ἐναντίον τῶν συμβουλῶν τοῦ, καὶ οὕτω, κατὰ θεῖαν παρὰχώρησιν, ὑπέπεσα εἰς σφάλμα, ὅπερ ἔμελλε τοῦ λοιποῦ καὶ μοὶ χρησιμεύσει πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἀλαζονείας μου.

Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, ἡ Καλυψὼ ἐθεώρει τὸν Μέντορα καὶ ἐθαύμαζεν· ἐνόμιζεν ὅτι εἰς αὐτὸν ἐνυπάρχει θεῖόν τι, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ διευκρινήσῃ τοὺς τεταραγμένους λογισμούς της, καὶ ἴστατο πλήρης φόβου καὶ δυσπιστίας βλέπουσα τὸν ἄγνωστον αὐτόν· ὑποπτεύουσα δὲ μὴ φωραθῇ ἡ ταραχὴ της, ἐξηκολούθητον, εἶπεν εἰς τὸν Τηλέμαχον, καὶ εὐχαρίστησον τὴν περιέργειάν μου· ὁ δὲ ἐπανάλαβεν οὕτω τὸν λόγον·

Εἶχομεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν εὐθιδὸν ἄνεμον πλέοντες τὴν Σικελίαν, ἀλλ' αἶφνης ζοφερὰ θύελλα ἐσκότισε τὸν οὐρανὸν καὶ μᾶς ἔρριψεν εἰς βαθυτάτην νύκτα· ἐν τῇ λάμψει τῶν ἀστραπῶν ἴδομεν ἕτερα πλοῖα διατρέχοντα τὸν αὐτὸν κίνδυνον, ὃν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἀνεγνώρισκαμεν παρρηθὺς ὅτι ἦσαν τὰ τοῦ Αἰνείου, οὐχ ἤττον ἐπίφοβα δι' ἡμᾶς ἢ τοὺς σκοπέλους. Τότε ἐνόησα, ἀλλὰ λίαν βραδέως, ποῦ φέρει ἡ ὁρμὴ ἀπερισκέπτου νεότητος. Ὁ Μέντωρ εἰς τὸν κίνδυνον αὐτὸν ἐφάνη οὐ μόνον σταθερὸς καὶ ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ φαιδρότατος τοῦ συνήθους· αὐτὸς μ' ἐνεθάρρυνεν· ἠσθάνομην ὅτι μοὶ ἐνέπνεεν ἀκαταμάχητόν τινα δύναμιν· ἐδίδεν ἀταρξῶς πᾶσαν προσταγὴν, ἐνῷ ὁ ναύκληρος ἦτο κατὰτεθορυβημένος· φίλτατέ μου Μέντωρ, τῷ ἔλεγον ἐγὼ, διατί ἄρχῃς παρήκουσα τὰς συμβουλὰς σου; καὶ δὲν εἶμαι δυστυχὴς ὅτι ἐπίστευσα εἰς ἑμαυτὸν ἐν ἡλικίᾳ καθ' ἣν, οὔτε πρόνοια τοῦ μέλλοντος ὑπάρχει, οὔτε πείρα τοῦ παρελθόντος, οὔτε μετριοφροσύνη πρὸς εὐχρηστίαν τοῦ παρόντος; ὦ! ἐὰν ποτὲ δικασθῶμεν ἐκ τῆς τριχυμίας ταύ-

της θέλω δυσπιστεῖ εἰς ἐμαυτὸν, ὥς εἰς τὸν πλέον ἐπικίνδυνον ἐχθρόν μου, καὶ μόνον εἰς σέ, ὦ Μέντωρ, θέλω πάντοτε πιστεύει.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν μοι ἀπεκρίθη· Δὲν θέλω νὰ σοὶ ἐλέγξω τὸ σφάλμα, ὅπερ ἔπραξας· ἀρκεῖ ὅτι τὸ αἰσθάνεσθαι οἴκοθεν καὶ εἶθε τοῦ λοιποῦ νὰ σοῦ χρησιμεύῃ ἵνα εἴσῃ μετριοπαθέστερος εἰς τὰς ἐπιθυμίας σου· ἀλλ' ὅταν ὁ κίνδυνος παρέλθῃ ἴσως ἐπανεέλθῃ πάλιν ἡ ἀλαζονεία σου· πρὸς τὸ παρὸν ἔτι γενναϊόφυχος· πρὶν ἢ ῥιφθῇ τις εἰς τὸν κίνδυνον ὀφείλει νὰ τὸν προΐδῃ καὶ νὰ τὸν φοβῇται, ἀλλ' ὅταν εἶναι ἐν αὐτῷ δὲν τῷ μένει ἄλλη καταφυγὴ ἢ νὰ τὸν καταφρονῇ. Ἰννοῦ λοιπὸν ἄξιός υἱός τοῦ Ὀδυσσεως, δεῖξον καρδίαν μεγαλειτέραν πάντων τῶν ἐπαπειλούντων σοὶ δεινῶν.

Ἡ παρότης καὶ ἡ εὐτολία τοῦ σοφοῦ Μέντορος μ' ἐξέπληττον· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐξεπλάγην ἰδὼν μετὰ πόσης τέχνης μᾶς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τοῦ Τρώα. Ὅτε ὁ οὐρανὸς ἤρχισε νὰ αἰθριάζῃ, οἱ δὲ Τρῶες βλέποντάς μας ἐκ τοῦ πλησίον ταχέως ἤθελον μᾶς ἀναγνωρίσει, αὐτὸς παρετήρησεν ὅτι ἐν τῷ πλοίων των, ὅμοιον σχεδὸν πρὸς τὸ ἡμέτερον, εἶχεν ἀποπλανηθῇ ἕνεκα τῆς τρικυμίας. Ἡ πρύμνη τοῦ ἡτο ἐπτεμεμένη ἐξ ἀνθέων ἔσπευσε λοιπὸν νὰ βάλῃ ἐπὶ τῆς πρύμνης μας στεφάνους ἐξ ὁμοίων ἀνθέων, τοὺς ἔδεσε διὰ ταινιῶν τοῦ αὐτοῦ χρώματος, διέταξε πάντας τοὺς κωπηλάτας μας νὰ κύπτωσιν, ὅσον περισσύτερον ἠδύναντο, κατὰ μῆκος τῶν θρανίων των, ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως διήλθομεν ἀβλαβῶς διὰ τοῦ στόλου των. Ἐκεῖνοι ἠλλάλαζαν ὑπὸ χαρῆς βλέποντές μας, ὥστανεῖ ἔβλεπον συνοδοιπόρους, οὓς ἐνόμιζον ἀπολωλότας. Ἠναγκάσθημεν μάλιστα, ἕνεκα τῆς σφοδρότητος τῆς θαλάσσης, νὰ συμπλεύσωμεν μετ' αὐτῶν πολλὴν καιρὸν. Τελευταῖον ἐμείναμεν ὀλίγον ἐπίσω· καὶ ἐνῶ οἱ βίαιοι ἄνεμοι ἤλαυνον αὐτοὺς πρὸς τὴν Λυβίαν, ἡμεῖς προσεπαθήσαμεν, ὅλας δυνάμεις, νὰ προπελάσωμεν κωπηλατοῦντες εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σικελίας. Ἀφίχθημεν ἐκεῖ τῷ ὄντι, ἀλλ' ὅπερ ἐζητοῦμεν ἦν οὐχ ἦττον θλιβερόν·

εἰς ἡμᾶς ἢ ὁ στόλος, ὅστις μᾶς ἠνάγκαζε νὰ φεύγωμεν· εὗρομεν δηλ. εἰς τὴν παρχλίαν αὐτὴν ἄλλους Τρώας ἐχθρούς. Ἐκεῖ ἐδοκίμειεν ὁ γέρων Ἀκέστης) ἐλθὼν ἐκ τῆς Τρωάδος· μόλις ἠγγίσαμεν τὸ παρχλίον καὶ οἱ κάτοικοι ἐνόμισαν ὅτι εἴμεθα ἢ ἄλλοι λαοὶ τῆς νήσου ὠπλισμένοι ἵνα ἐξ ἐφόδου ἀλώσωμεν τὴν πόλιν των ἢ ξένοι ἐπερχόμενοι ἵνα κυριεύσωμεν τὸν τόπον των. Εἰς τὴν πρώτην ἐξαψιν τοῦ θυμοῦ των καίουσι τὸ πλοῖον μας, σφάζουσιν ὅλους τοὺς συντρόφους μας καὶ ἐπιφυλάττουσι μόνον ἐμὲ καὶ τὸν Μέντορα ἵνα μᾶς προυσιάζωσιν εἰς τὸν Ἀκέστην, ὅπως δυνηθῇ οὗτος νὰ μάθῃ παρ' ἡμῶν, τίς ὁ σκοπὸς μας καὶ πόθεν ἤρχόμεθα. Ἐμβάκνομεν λοιπὸν εἰς τὴν πόλιν δεδεμένοι τὰς χεῖρας ὀπίσθεν καὶ ὁ θανατὸς μας δὲν ἀνεβάλλετο εἰμὴ ἵνα γίνωμεν θέαμα αἰμοχαροῦς λαοῦ ἅμα ἤθελε μάθει ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες.

Μᾶς παρουσίασαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Ἀκέστην, ὅστις κρατῶν χρυσοῦν σκήπτρον εἰς τὴν χεῖρα ἐδίκαζε τοὺς λαοὺς, καὶ παρεσκευάζετο εἰς μεγάλην θυσίαν. Μᾶς ἠρώτησε, βαρεῖα τῇ φωνῇ, τίς ὁ τόπος ἡμῶν καὶ τὸ αἴτιον τοῦ πλοῦ ἡμῶν. Ὁ Μέντωρ ἀποκριθεὶς εἶπεν. Ἐρχόμεθα ἐκ τῶν παρχλίων τῆς Ἑσπερίας, καὶ ἡ πατρίς ἡμῶν δὲν εἶναι μακρὰν ἐκεῖθεν. Οὕτως ἀπέφυγε νὰ εἴπῃ ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες. Ἀλλ' ὁ Ἀκέστης, χωρὶς νὰ τὸν ἀροκασθῇ περισσότερον, καὶ ὑπαλαμβάνων ἡμᾶς, ὡς κρύπτοντας τοὺς σκοποὺς μας, ξένους, διέταξε, παρευθὺς νὰ πεμφθῶμεν εἰς τι πλησίον δάσος, ὅπου ἐμέλλομεν νὰ χρησιμεύσωμεν ὡς δοῦλοι τῶν ποιμένων τῶν φυλασσόντων τὰ πολυάριθμα ποίμνιά του.

Ἡ κατὰστασις αὕτη μοὶ ἐφάνη σκληροτέρα τοῦ θανάτου· ὅθεν ἐκ βάρους καρδίας ἀνέκραξα· ὦ Βασιλεῦ! πρόσταξον νὰ θανατωθῶμεν κἄλλιον παρὰ νὰ μᾶς μεταχειρι-

1) Ὁ Ἀκέστης ἦτο βασιλεὺς τῆς Σκελίας καὶ ἐφιλοξένησε τὸν Ἀγχισην μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Αἰνείου, ἐλθόντος ἐκεῖσε ἐκ τῆς Τρωάδος, ἀποθανέντος δὲ τοῦ Ἀγχιση, ἐθαψεν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος Ἑροκα.

σθῆς τοσοῦτον ἀτίμως. Γίνωσκε ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Τηλέμαχος υἱὸς τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεώς, βασιλέως τῶν Ἰθακησίων· ζητῶ τὸν πατέρα μου εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας, καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναμαι νὰ τὸν εὔρω, οὔτε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν πατρίδα μου, οὔτε ν' ἀποφύγω τὴν δουλείαν, ἀρπασόν μου τὴν ζωὴν, ἣν δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω.

Μόλις προσέφερον τοὺς λόγους τούτους καὶ ἄπας ὁ λαὸς, ἤδη τεθορηθῆμένος, ἀνεβόησεν· Ἀποθανήτω ὁ υἱὸς τοῦ ἀσπλάγχχνου ἐκείνου Ὀδυσσεώς, οὔτινος τὰ τεχνάσματα ἐπέφερον τὸν ὀλεθρον τῆς Τροίης! Ὡ υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεώς, μοὶ λέγει τότε ὁ Ἀλέστης, δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ τὸ αἷμά σου εἰς τὰς ψυχὰς τοσούτων Τρώων, ἃς ὁ πατήρ σου ἐπεμφεν εἰς τὰ βράθια τοῦ ζοφεροῦ Κωκυτοῦ. Σὺ καὶ ὁ σύντροφός σου θέλετε ἀποθάνει· συγχρόνως γέρον τις ἐκ τοῦ ὄχλου προέτεινεν εἰς τὸν βασιλέα νὰ μᾶς θυσιάσωσιν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγχίσιου. Τὸ αἶμα των, ἔλεγε, θέλει εἶναι εὐπρόσδεκτον εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου τοῦ ἥρωος· ὁ Αἰνείας αὐτὸς, μανθάνων τοιαύτην θυσίαν, θέλει χαρῇ, ἐπειδὴ θέλει ἰδεῖ πόσον σέβεται ἐκεῖνον, ὃν αὐτὸς ἡγάπα ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὅλος ὁ λαὸς ἐχειροκρότησεν εἰς τὴν πρότασιν ταύτην, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐσκέπτοντο πλέον, ἢ νὰ μᾶς θυσιάσωσιν· ἤδη ἤγαγον ἡμεῖς εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀγχίσιου· ἔστησαν δύο βωμοὺς, ὅπου τὸ ἱερὸν πῦρ ἦναπτεν· ἡ μάχαιρα ἡ μέλ- λουσα νὰ μᾶς δειροτομήσῃ ἔκειτο ἐνώπιόν μας· μᾶς ἔστησαν εἰς ἀνθέων καὶ οὐδεμίᾳ εὐσπλαγχχνίᾳ ὑπῆρχε πλέον δι' ἡμᾶς ἀπώλετο πᾶσα ἐλπίς! Ὅτε ὁ Μέντωρ ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ἐζήτησε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἶπε τάδε.

Ὡ Ἀλέστη, ἐὰν ἡ συμφορὰ τοῦ νέου Τηλεμάχου, ὅστις οὐδέποτε ἔφρεν ὄπλα κατὰ τῶν Τρώων, δὲν σέ κινεῖ εἰς οἶκτον, τοῦλάχιστον ἃς σέ κινήσῃ τὸ ἰδίόν σου συμφέρον. Ἡ ἐπιστήμη, ἣν ἔχω, τοῦ ἐρμηνεύειν τοὺς οἰωνοὺς καὶ τὰς βουλὰς τῶν θεῶν, μοὶ φανερώνει ὅτι πρὶν ἢ παρέλ-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

3

θωσι τρεῖς ἡμέραι, στίφη βαρυάρων, ὡς χειμάρρων καταρρηγνυομένων ἐκ τῶν ὀρέων, θέλουν κατακλύσει τὴν πόλιν σου καὶ λεηλατήσῃ ἀπασαν τὴν χώραν σου. Σπεῦσον νῦν τοὺς προλάβῃς, ὅπιστον τοὺς λαοὺς καὶ μὴ ἀνάβαλλε οὐδὲ στιγμὴν ὅπως συναθροίτῃς ἐντὸς τῶν τειχῶν σου τὰ πολυάριθμα ποίμνια, ἅτινα ἔχεις εἰς τοὺς ἀγρούς· ἐὰν ἡ πόρρησίς μου ἀποβῇ ψευδής, εἶσαι ἐλεύθερος νῦν μᾶς θυσιάστῃς ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἶναι ἀληθινὴ, ἐνθυμοῦ ὅτι δὲν πρέπει νῦν στερήσης τῆς ζωῆς ἐκείνους πρὸς οὓς ὀφείλεις τὴν σεαυτοῦ.

Ὁ Ἀκέστης ἐξεπλάγχθη εἰς τοὺς λόγους τούτους, οὓς ὁ Μέντωρ ἀπήγγειλε μετὰ τοσαύτης πεποιθήσεως, ὅσῃν οὐδέποτε εὗρεν ἐκεῖνος εἰς τινὰ θνητόν. Βλέπων καλῶς, ἀπεκρίθη, ὡς ἔνευ, ὅτι οἱ θεοί, οἵτινες σᾶς ἐστέρησαν τῶν ἄλλων δώρων τῆς τύχης, σᾶς ἐχάρισαν σοφίαν τιμοτέρην πασῶν τῶν εὐτυχιῶν. Συγχρόνως ἀνέβαλε τὴν θυσίαν, καὶ ἔδωκε μετὰ σπουδῆς πᾶσιν ἀναγκαίαν διαταγὴν ὅπως προλάβῃ τὴν ἐφοδὸν περὶ τῆς ὁ Μέντωρ τὸν ἡπείλησε.

Δὲν ἔβλεπέ τις πανταχόθεν εἰμὴ γυναικᾶς, τρεμουσᾶς, γέροντας κεκυφότας, παιδίᾳ μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, σπεύδοντας πρὸς τὴν πόλιν· οἱ βῆες μηκώμενοι καὶ τὰ πρόβατα βληχέμενα ἤρχοντο ἀθρόα ἐγκαταλιμπάνοντα τὰς παχείας αὐτῶν νομάς καὶ μὴ δυνάμενα νῦν εὗρωσιν ἀρκοῦντας σταθμοὺς ἵνα ἐνσταλισθῶσι. Πανταχόθεν ἀλαλαγμοί, πανταχόθεν κορυγαὶ συγκεχυμέναι ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους συνωθουμένων καὶ μὴ δυνάμενων νῦν συνενωθῶσιν, ἐκλαμβανόντων δὲ, εἰς τὸν θόρυβον αὐτὸν, ἀγνωστόν τινα, ὡς φίλον, καὶ περαιρεομένων τυφλῶ ποδί. Ἀλλ' οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν πολιτῶν, οἱ νομίζοντες ἑαυτοὺς σοφότερους τῶν ἄλλων, ἐφαντάσθησαν ὅτι ὁ Μέντωρ ἦτο ἀπατεῶν τις, ὅστις ἐπενόησε τοιαύτην ψευδῇ προφητείαν ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν του.

Πρὸ τοῦ τέλους λοιπὸν τῆς τρίτης ἡμέρας, ἐνῷ ἦσαν πληθεῖς τῶν τοιούτων στοχασμῶν, εἶδον ἐπὶ τῆς κατωφερείας τῶν πλησίον ὀρέων νέφος κονιορτοῦ· ἔπειτα παρστή-

ρησαν στίφος βαρβάρων ὠπλισμένων'). Οὗτοι ἦσαν οἱ Ἰμέριοι, λαοὶ ἄγριοι, μετὰ τῶν ἐθνῶν τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῶν Νεβροδῶν ὀρέων καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀκράχαντος, ὅπου ἐπικρατεῖ δριμύς χειμῶν, οὐδέποτε ὑπὸ τῶν ζεφύρων θερμανθεὶς· ὅσοι κατεφρόνησαν τὴν φρόνησιν τοῦ Μέντορος ἀπώλεσαν τοὺς δούλους των καὶ τὰ ποίμνιά των. Ὁ βκτιλεὺς τότε εἶπεν εἰς τὸν Μέντορα. Ἀμνημονῶ ὅτι εἴσθε Ἑλλήνες· οἱ ἐχθροὶ μας σήμερον γίνονται οἱ πιστότεροι φίλοι μας, καὶ οἱ θεοὶ βεβαίως σὰς ἔπεμψαν ἐνταῦθα ἵνα μᾶς σώσητε· ἐλπίζω εἰς τὴν ἀνδρίαν σας οὐχ ἦττον ἢ εἰς τὴν φρόνησιν τῶν συμβουλευῶν σας· σπεύσατε νὰ μᾶς βοηθήσητε. Ὁ Μέντωρ ἐν ἀκαρεῖ δεικνύει διὰ τῶν βλεμμάτων του τόλμην, ἣτις ἐκπλήττει τοὺς γενναιοτέρους πολεμιστάς· δρᾷττεται μιᾶς ἀσπίδος, μιᾶς περιεσφαιχίας, μιᾶς λόγχης, ἐνὸς ξίφους· παρτάττει τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἀχέστου, τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν καὶ βυθίζει ἐν καλλίστῃ τάξει κκτὰ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Ἀχέστης, καὶ τοι πλήρης γενναιοψυχίας, δὲν δύναται, ἐνεκ τοῦ γήρατός του, νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰμὴ πόρρωθεν· ἐγὼ τὸν ἀκολουθῶ κατὰ πόδας, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ μιμηθῶ τὴν ἀνδρίαν του. Ὁ θῶραξ του ὠμοιάζειν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πρὸς τὴν θήνατον Αἰγίδα². Ὁ θάνατος ἐπήδα ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν πανταχοῦ. ὅπου ἐκτύπα· ὅμοιος πρὸς λέοντα Λυδικόν³, ὃν ἡ σκληρὰ πεῖνα κατὰβιβρώσκει, καὶ ὅστις, ἐμβαί-

¹) Οἱ ἀρξαῖες τρεῖς στίχοι λείπουσιν ἐκ τῆς ἀρχαίας μεταφράσεως τοῦ Γουβελᾶ.

²) Ἡ Αἰγίς ἦτο ἡ ἀσπίς τοῦ Διὸς ἐκ τοῦ δέρματος τῆς ἐν Κρήτῃ γαλακτοπορησάσης αὐτὸν αἰγὸς κατεσκευασμένη.

³) Ἦς δὲ λέων ἐν βοσεί θορῶν ἐξ αὐχένα αἶψα

Πόρτιος ἦε βοῦς, ξύλοχον κᾶτα βοσκομενάων.

Ὅμ., Ἰλ. Ε. στ. 461.

Καὶ

Ὡς δ' ὅτι τις λέων ὀρεσίτροπος, ἀλκί πεποιθώς.

Βοσκομένην ἀγέλην βοῶν ἀρκάτη, ἣτις ἀρίστη

Τῆς δ' ἡ αὐχέν' ἐλξε λαδῶν κρατεροῖσιν ὕβουσιν

Πρῶτον, ἔπειτα δὲ ὁ αἶψα καὶ ἔγχεα πάντα λαρῶνται

νων εἰς ποίμνιον ἀσθενῶν προβάτων, σπαράττει, πνίγει αὐτὰ, κολυμβᾷ εἰς τὸ αἷμα, οἱ δὲ ποιμένες, ἀντὶ νὰ βοηθήσωσι τὸ ποίμνιον, φεύγουσιν ἔντρομοι ἵνα σωθῶσιν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Μέντωρ.

Οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι θέλουσιν ἐξαρπάξει τὴν πόλιν, ἠρπάγησαν αὐτοὶ οὗτοι καὶ κτετροπώθησαν· οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ἀχέστου, ἐμψυχωθέντες ὑπὸ τοῦ παρὰδείγματος καὶ τῶν διαταγῶν τοῦ Μέντορος, ἔσχον εὐτολμίαν τοιαύτην, οἷος οὐδέποτε ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀξιῶς. Ἐγὼ διὰ τῆς λόγχης μου διεπέρασα τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τοῦ ἐχθρικοῦ ἐκείνου λαοῦ ἦτο συνηλικιώτης μου περίπου, ἀλλ' ὑψηλότερός μου, διότι ὁ λαὸς αὐτὸς κατήγετο ἐκ τινος φυλῆς Γηγάντων ἐχόντων τὴν αὐτὴν καταγωγὴν τῶν Κυκλώπων· αὐτὸς κατεφρόνει ἐχθρὸν τοσοῦτον ἀσθενῆ, ὅσον ἐμέ· ἀλλ' ἐγὼ χωρὶς νὰ φοβηθῶ τὴν τερατώδη δύναμιν του, οὔτε τὸ ἄγριον καὶ θηριῶδες ἦθος του, ἐνέπηξα τὴν λόγχην μου εἰς τὸ στῆθος του καὶ τὸν ἠνάγκασα νὰ ἐξεμέσῃ χειμάρρους μαύρου αἵματος. Ἔστο χάσθη πίπτων νὰ μὲ κατατυντρίψῃ· ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων του ἀντήχησε μέχρι τῶν ὀρέων· τὸν ἐσύλησα καὶ ἐπέστρεψα ζητῶν τὸν Ἀχέστην. Ὁ δὲ Μέντωρ ἀφοῦ ἔβαλε τοὺς ἐχθροὺς εἰς πληρεστάτην ἀταξίαν, κατέκοψεν αὐτοὺς μεληδὼν καὶ κατεδίωξε τοὺς φυγάδας ἕως τὰ δάση.

Νίκη τοσοῦτον ἀπροσδόκητος ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ θεωρῶσι τὸν Μέντορα, ὡς ἀνδρὰ θεοφιλεῖ καὶ θεόπνευστον· ὁ

Δῆμων· ἀμφὶ δὲ τὸν γε κύνας τ' ἀνδρες τε νομῆες
Πολλὰ μάλ' ἰύζουσιν ἀπόπροθεν, οὐδ' ἐθέλουσιν
Ἀντίον ἰλθόμεναι· μάλα γὰρ γλωρὸν δέος αἰρεῖ·
Ὡς τῶν οὔτινι θυμὸς ἐνὶ στήθεσιν ἐτόλμα
Ἀντίον ἰλθόμεναι.

Ὅμ. Ἰλ. Ρ. στιχ. 60.

ἢ) Οἱ Κύκλωπες ἦσαν ὑπηρέται τοῦ Ἡφαίστου, κατεσκευάζον τοὺς κεραυνούς τοῦ Διὸς εἰς τὸ ὄρος τῆς Αἴτνης καὶ εἶχον ἓνα μόνον ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέτωπον· ἦσαν δὲ υἱοὶ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμφιτρυτής.

Ἀκέστης, πλήρης εὐγνωμοσύνης, ἐδήλωσεν ἡμῖν ὅτι ἐφο-
 βεῖτο πολὺ μήπως τὰ πλοῖα τοῦ Αἰνείου ἐπιστρέφοντα εἰς
 τὴν Σικελίαν ἤθελον μᾶς κηκοποιήσει· μᾶς ἔδωκε λοιπὸν
 ἐν ἐκ τῶν ἰδικῶν του, ἵνα ἐπκνέλωμεν εἰς τὸν τόπον μας,
 μᾶς ἐχάρισε πολλὰ δῶρα καὶ μᾶς ἠνάγκασε ν' ἀναχωρή-
 σωμεν τὴν ταχίστην, ὅπως προλάβῃ πᾶν ἀπευκταῖον· ἀλλὰ
 δὲν ἠθέλησε νὰ μᾶς δώσῃ οὔτε νύκληρον, οὔτε κωπηλά-
 τας ὁμοεθνεῖς του, φοβούμενος μὴ διακινδυνεύωσιν εἰς τὰ
 πικρὰ τῆς Ἑλλάδος· μᾶς ἔδωκε δὲ Φοίνικας τινὰς ἐμ-
 πόρους, οἵτινες πραγματευόμενοι μεθ' ὅλων τῶν λαῶν τοῦ
 κόσμου, οὐδὲν ἐφοβοῦντο, καὶ αὐτοὶ ἐμελλον νὰ ἀνακομί-
 σωσι τὸ πλοῖον εἰς τὸν Ἀκέστην, ἀφοῦ ἀπεβίβαζαν ἡμᾶς
 εἰς Ἰθάκην. Ἀλλ' οἱ θεοὶ οἱ μειδιῶντες εἰς τὰ τῶν ἀνθρώ-
 πων σχέδια, ἄλλως προώρισαν περὶ ἡμῶν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ὁ Τηλέμαχος διηγείται ὅτι συλληφέντος τοῦ Τυρίου πλοίου, ἐρ' οὗ ἐταξείδευον, ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Σέσωστριος, ὁ Μέντωρ καὶ αὐτὸς ἤχθησαν οἰχόμενοι εἰς τὴν Αἴγυπτον. — Ἀξιοθέατα ἔργα τοῦ τόπου αὐτοῦ· σοφία τῆς κυβερνήσεώς του. — Ὁ Μέντωρ πέμπεται δοῦλος εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ὁ δὲ Τηλέμαχος καταδικάζεται νὰ πησιύῃ πρόβατα εἰς τὴν ἔρημον Ὀαριν. — Ἱερεῖς τις τοῦ Ἀπολλωνος, Θερμόσιρις καλούμενος, τὸν παραμυθῇ καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ μιμηθῇ τὸν θεὸν αὐτὸν, ὅστις ἐγένετό ποτε ποιμὴν προβάτων τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλίας Ἀδμήτου. — Μετ' οὗ πολὺ ὁ Σέσωστρις μαθὼν τὰ μεταξὺ τῶν ποιμένων ἀξιόλογα χηταροθήματα τοῦ Τηλέμαχου, τὸν μετακαλεῖ, πληροπορεῖται τὴν ἀθωότητά του καὶ τῷ ὑπόσχεται νὰ τὸν ἀποπέμψῃ εἰς Ἰθάκην. — Ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ Σέσωστριος ἐπιφέρει νέα δυστυχήματα εἰς τὸν Τηλέμαχον. — Φυλακίζεται εἰς ἓν πύργον κείμενον πλησίον τῆς θαλάσσης. — Ἀπὸ τοῦ πύργου αὐτοῦ εἶδε τὸν νέον βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Βόκχωριν πεσόντα εἰς μάχην τινὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπαναστατῶν ὑπηκόων του οἵτινες ἔλαβον ἐπικουρίαν παρὰ τῶν Φοινίκων.

Οἱ Τύριοι διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν των παρώξυναν τὸν μέγαν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Σέσωστριν, τὸν κατακτητὴν πολλῶν βασιλείων. Τὰ πλούτη, ἅτινα ἐκέρδησαν διὰ τοῦ ἐμπορίου, καὶ τὸ ἀπόρρητον φρούριον τῆς πόλεως Τύρου¹,

¹⁾ Ἡ Τύρος, τουρκιστὶ Σούρ, ἦτο πρωτεύουσα τῆς Φοινίκης καὶ μία τῶν πλουσιωτέρων καὶ ἰσχυροτέρων πόλεων τοῦ παλαιοῦ κόσμου· τὸ μέγα ναυτικὸν αὐτῆς ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ἐπινομίαν βασιλίσσαν τῶν θαλασσῶν. Ἀρχῆθεν ἦτο νῆσος, ἀλλ' ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐπολιώρῃσεν αὐτήν, τὴν συνήψε μετὰ τῆς Ἀσιατικῆς Ἡπείρου.

Tyrus quondam insula nunc vero Alexandri oppugnantis operidus continens. Plin. lib. V.

τῆς κειμένης ἐν τῇ θαλάσῃ, ἐπλήρωσαν τύρου καὶ ἀλκονείας τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Αὐτοὶ ἠρνήθησαν νὰ πληρώσωσιν εἰς τὸν Σέσωστριν τὸν φόρον, ὃν ἐπέδωκεν αὐτοῖς ἐπιστρέφων ἀπὸ τὰς νίκης του, καὶ ἐχορήγησαν στρατεύματα εἰς τὸν ἀδελφόν του, ὅστις ἐζήτησε, κατὰ τὴν ἐπιστολὴν του, νὰ τὸν δολοφονήσῃ μετὰ τῶν εὐθυμῶν μεγάλου τινὸς συμποσίου. Ὁ Σέσωστρις, θέλων νὰ ταπεινώτῃ τὴν ἐπληρωμένην ὀργὴν των, ἀπεφάσισε νὰ διαταράξῃ τὸ ἐμπόριόν των καθ' ὅλας τὰς θαλάσσας. Τὰ πλοῖα τοῦ διαπλεόντα πενταχρῶς κατεδίωκον τὰ τῶν Φοινίκων. Στόλος Αἰγυπτιακὸς μᾶς συνκνίξ, ἅμα ἠρχίσαμεν ν' ἀποβάλωμεν ἐκ τῆς ὄψεως τὰ ὄρη τῆς Σικελίας. Ὁ λιμὴν καὶ ἡ γῆ ἐφαίνοντο ὅτι φεύγουσιν ὀπίσω ἡμῶν, καὶ ὅτι ἐξαφανίζονται εἰς τὰ νέφη. Τότε ἔδομεν πλησιάζοντα ἡμᾶς τὰ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα, ὅμοια πρὸς πόλιν ἐπιπλέονταν εἰς τὰ ὕδατα. Οἱ Φοῖνικες τὰ ἐγνώρισαν καὶ ἠθέλησαν ν' ἀποχωρήσωσιν, ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς. Τὰ ἱστία των ἦσαν καλλίτερά τῶν ἰδικῶν μας· ὁ ἀήρ τὰ ἐδούλει καὶ οἱ κωπηλάται των ἦσαν πολυκριθμότεροι· μᾶς πλησιάζουσι, μᾶς συλλαμβάνουσι καὶ μᾶς ἀπάγουσιν κίχμακώτους εἰς Αἴγυπτον.

Μάτην εἶπον αὐτοῖς ὅτι δὲν εἴμεθα Φοῖνικες· μόλις ἠξίωσαν νὰ μὲ ἀκούσωσιν· αὐτοὶ μᾶς ὑπέλαβον ὡς ἀνδράποδα, ἅτινα οἱ Φοῖνικες ἐπραγματεύοντο, καὶ δὲν ἐκέφθησαν ἄλλο εἰμὴ τὸ ἐκ τοιούτης λείας προσκινόμενον σφέλος. "Ἦδη βλέπομεν τὰ θαλάσσια ὕδατα, ἅτινα διέκλειυκκάνονται συγκρινόμενα μετὰ τῶν τοῦ Νεῖλου, καὶ τὴν παρχλίαν τῆς Αἰγύπτου σχεδὸν ἴσην πρὸς τὴν θάλασσαν. Μετ' ὀλίγον ἀρίχθημεν εἰς τὴν νῆτον Φάρον οὐ πολὺ

¹⁾ Φάρος, νῆτος τὸ πάλαι κειμένη πλησίον τῆς Κιωνοπικῆς εἰσόδου τοῦ ποταμοῦ Νεῖλου, τανῦν δὲ καχερωμένη. Συνεζεύχθη διὰ γεφυρᾶς μετὰ τῆς Ἀλεξανδρίας ὑπὸ τῆς βασιλείας Κλεοπάτρας· εἰς αὐτὴν φεκοῖτο τὸ πάλαι πύργος ὀψηλότετος, ὅπου ἦναπτον τὴν νύκτα πᾶσι τοῖς ἀτράλειαν τῶν πλεόντων· ἔκτισε δ' αὐτὸν ὁ ἀρχιερέτων Σωσιαντος ὁ Κνίδιος. Ὁ δὲ Ὀμηρος περὶ αὐτῆς λέγει·

ἀπέχουσταν τῆς πόλεως; Νῶ²· ἐκεῖθεν ἀνέδημεν τὸν Νεῖλον
μέχρι τῆς Μέμφιδος.

Ἐὰν ἡ λύπη τῆς ἀλχμαλωσίης δὲν καθίστα ἡμᾶς ἀναι-
σθήτους πρὸς πᾶσαν ἡδονήν, οἱ ὀφθαλμοὶ μας ἤθελον χαρῇ
βλέποντες τὴν εὐφορον ἐκείνην γῆν τῆς Αἰγύπτου ὁμοίαν
πρὸς εὐθαλῆ κῆπον ἀρδευόμενον ὑπὸ ἀναριθμητῶν ὀχετῶν.
Δὲν δυνάμεθα ν' ἀτενίσωμεν τὰ βλέμματα εἰς τὰς δύο
ὄχθας χωρὶς νὰ ἴδωμεν πόλεις πλουσίας, ἐπαύλεις θελκτι-
κῶς κειμέναι, γαίαις καλυπτομέαι· ἀνὰ πᾶν ἔτος ὑπὸ χρυ-
σοῦ θέρους καὶ ἀείποτε γλοαζούσαι, λειμόνας, πλήρεις ποι-
μνίων, γεωργοὺς κεκυφότας ὑπὸ τὸν φόρτον καὶ καρπῶν,
οὓς ἀφθόνης παρέχει ἡ γῆ ἐκ τῶν κόλπων τῆς, ποιμέναι,
ὧν οἱ αὐτοὶ καὶ αἱ σύριγγες ἀντήχουν διὰ τῆς γλυκείας
αὐτῶν φωνῆς εἰς πάντας τοὺς πέριξ τόπους.

Εὐτυχῆς, ἔλεγεν ὁ Μέντωρ, ὁ λαὸς ὁ κυβερνώμενος ὑπὸ
φρονίμου βασιλέως· ζῇ ἐν εὐπορίᾳ, εἶναι εὐδαίμων καὶ
ἀγαπᾷ ἐκεῖνον πρὸς ὃν ὀφείλει ἅπασαν τὴν εὐτυχίαν του.
Οὕτω καὶ σὺ, ἔλεγεν, ὦ Τηλέμαχε, ὀφείλει νὰ βασιλεύσῃς
καὶ νὰ εἶσαι ἡ χαρὰ τοῦ λαοῦ σου, ἐάν ποτε οἱ θεοὶ σέ
ἀξιώσωσι νὰ διαδεχθῇς τὴν βασιλείαν τοῦ πατρός σου·
ἀγάπα τοὺς ὑπηκόους σου, ὡς ἴδια τέκνα σου, εὐφραίνου
ἀγαπώμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ διδάξον αὐτοὺς ὅτι, ἵνα αἰ-
σθανθῶσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν, πρέπει νὰ ἐνθυμῶνται
ὅτι χρηστός τις βασιλεὺς ἐχορήγησεν αὐτοῖς τὰ πλούσια
ταῦτα δῶρα. Οἱ βασιλεῖς, οἵτινες ἄλλο δὲν συλλογίζονται
εἰμὴ πῶς νὰ καταδυναστεύσωσι καὶ ταπεινώσωσι τοὺς
υπηκόους των· ἵνα τοὺς ἀναγκάσωσι νὰ τοὺς φοβῶνται,
εἶπιν αἱ μάχιστες τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· καὶ γίνονται μὲν

Νῆσος ἔπειτ' αἱ τις ἰστί πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
Αἰγύπτου προπάροιθε, Φάρον δὲ ἐκικλήσκουσιν·
Τόσσον ἀνευθ', ὅσσον τε πανημορίη γλαφυρῇ νηὺς
Ἦνυσεν. Ὅμ. Ὀδυσ. στίχ. 309.

¹) Πόλις πλουσία καὶ εὐδαίμων τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τινὰς μὲν
οὖσα αἱ παλαιαὶ ἑκατόμυλοι Θῆβαι, κατ' ἄλλους δὲ ἡ νῦν Ἀλε-
ξανδρεία.

φοβητοί, ὡς τὸ ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλ' ἐνταυτῷ μισητοί καὶ ἀπεχθεῖς, καὶ φοβοῦνται πολλῷ μᾶλλον αὐτοὶ τοὺς ὑπηκόους των ἢ οἱ ὑπήκοοι αὐτούς.

Οἷμοι ! ἀπεκρίθην εἰς τὸν Μέντωρα, δὲν πρέπει νὰ συλλογίζομεθα πλέον περὶ παραγγελημάτων καθ' ἃ ὀφείλει τις νὰ βασιλεύσῃ. Ἰθάκῃ πλέον δι' ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει. Ἡμεῖς δὲν θέλομεν ἰδεῖ ποτὲ οὔτε τὴν πατρίδα μας, οὔτε τὴν Πηνελόπην· καὶ ἂν ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτὸς ἐπέστρεφέ ποτε πλήρης δόξης εἰς τὸ βασιλείον του, δὲν ἤθελε χαρῇ ὅτι μὲ εὔρεν ἐκεῖ, οὔτε ἐγὼ ὅτι ὑπήκουσα αὐτῷ ἵνα μάθω πῶς νὰ κυβερνῶ. Ὡς ἀποθάνωμεν προσφιλῇ μου Μέντωρ· οὐδεὶς ἄλλος στοχασμὸς ἐναπολείπεται εἰς ἡμᾶς· ὥς ἀποθάνωμεν ἀφοῦ οἱ θεοὶ οὐδερμίαν πρόνοιαν ποιοῦνται ἡμῶν.

Ταῦτα λέγων βαθεῖς ἀνκιστεναγμοὶ διέκοπτον τοὺς λόγους μου, ὁ δὲ Μέντωρ, ὅστις ἐφοβεῖτο τὰ δεινὰ πρὶν ἢ ἔλθωσι, δὲν τὰ ἐφοβεῖτο πλέον ἀπαξ ἐπελθόντα. Ἀνάξις υἱὲ τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεύος ! ἀνέκραξε· καὶ πῶς; νικᾶσαι ἀνάνδρως ὑπὸ τῆς συμφορᾶς σου ! Γίνωσκε ὅτι θέλεις ἰδεῖ καὶ πάλιν τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκῃς καὶ τὴν μητέρα σου Πηνελόπην· θέλεις ἰδεῖ μάλιστα ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ δόξῃ ἐκεῖνον, ὃν δὲν ἐγνώρισας, τὸν ἀήττητον, λέγω, Ὀδυσσεά, ὃν ἡ τύχη δὲν δύναται νὰ δαμάσῃ, καὶ ὅστις διὰ τῶν δυστυχιῶν του πολὺ μεγαλητέρων τῶν ἰδικῶν σου, σὲ διδάσκει νὰ μὴ ἀποδειλίσῃς ποτέ· ὦ ! ἐὰν ἠδύνατο νὰ μάθῃ εἰς τοὺς ἀπωτάτους ἐκείνους τόπους, ὅπου ἡ τρικυμία τὸν ἔρριψεν, ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν δύναται νὰ μιμηθῇ τὴν ὑπομονὴν του καὶ τὴν γενναιοψυχίαν του, ἢ εἰδῇσις αὕτη βεβαίως ἤθελε τὸν κατακκλύψει ἀπὸ αἰσχύνῃς, καὶ ἤθελε τῷ εἶναι πικροτέρα πασῶν τῶν δυστυχιῶν, ὥς ὑποφέρει πρὸ πολλοῦ καιροῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Μέντωρ μοὶ εἶπε νὰ θεωρήσω τὴν φαίδροτητα καὶ τὴν θαψίλειαν τὴν διακεχυμένην καθ' ἀπασαν τὴν πεδιάδα τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἤριθμοῦντο μέχρις εἰκοσιδύο χιλιάδων πόλεις. Ἐθάρμαξε τὴν καλὴν διοίκησιν τῶν πόλεων ἐκείνων, τὴν δικαιοσύνην ἐκτελουμένην πρὸς

ὑπεράσπισιν τῶν πτωχῶν ἐναντίων τῶν ἀδικιῶν τῶν πλουσίων, τὴν καλὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων, οὓς ἐξήσκουν εἰς τὴν ὑπακοήν, εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν ἐγκράτειαν καὶ εἰς τὸν ἔρωτα τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων, τὴν ἀκριβῆ τήρησιν πασῶν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, τὴν ἀφιλοκέρδειαν, τὸν πόθον τῆς τιμῆς, τὴν πίστιν πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὸν φόβον πρὸς τοὺς θεοὺς, ἥτινα ἕκαστος πατήρ ἐνέπνεεν εἰς τὰ τέκνα του· καὶ δὲν ἔπαυτε θαυμάζων τὴν καλὴν αὐτὴν τάξιν. Εὐτυχῆς, μὲν ἔλεγεν ἀκτακπύστως, ὁ λαὸς ὃν ἔμπρῳν τις βασιλεὺς κυθερνῇ τοιοιτοτρόπως· ἀλλ' ἔτι εὐτυχέστερος ὁ βασιλεὺς, ὅστις γίνεται πρόξενος εὐτυχίᾳ τοσούτων λαῶν, καὶ ὅτις ἐν τῇ ἀρετῇ τῶν ὑπηκόων του θεμελιοῖ τὴν ἐαυτοῦ εὐδαιμονίαν. Ὁ τοιοῦτος συνέχει τοὺς ὑπηκόους διὰ δεσμοῦ ἐκκτοντάκτις ἰσχυροτέρου ἀπὸ τὸν τοῦ φόβου, ἥτοι τὸν τῆς ἀγάπης, διότι οὐ μόνον τὸν ὑπακούουσιν, ἀλλὰ καὶ ἀγαπῶσι νὰ τῷ ὑπακούωσιν· αὐτὸς βασιλεύει εἰς ὅλων τὰς καρδίαις· ἕκαστος ἀντὶ νὰ ζητῇ τὸν ὀλεθρόν του, φοβεῖται μὴ τὸν ἀπολέσῃ καὶ ἑδίδε τὴν ζωὴν του ὑπὲρ αὐτοῦ.

Προσεῖχον εἰς ὅσα ὁ Μέντωρ μὲν ἔλεγε, καὶ ἠθελούμην ἀναπτρουμέναις τὰς ἐλπίδας μου ἐν τῷ βῆθει τῆς καρδίᾳς μου. Ἄρα δ' ἀφίχθημεν εἰς τὴν Μέμριν, πόλιν πλουσίαν καὶ εὐδχίμονα, ὃ διοικητὴς αὐτῆς προσέταξεν ἡμᾶς νὰ ὑπάγωμεν μέχρι τῶν Θηβῶν¹⁾ ἵνα περυσικηθῶμεν εἰς τὸν βασιλέα Σέτωστριν, ὅστις ἤθελε νὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν ἀφ' ἐαυτοῦ καὶ ἦτο σφόδρα ὠργισμένος κατὰ τῶν Τυρίων· Ἄνέστημεν λοιπὸν διὰ τοῦ Νείλου μέχρι τῆς περιρῆμου πόλεως ταύτης τῆς ἐκκτομύλου, ὅπου εἶχε τὸν θρόνον του ὁ μέγας αὐτὸς βασιλεὺς. Ἡ πόλις αὕτη μὲν ἐφάνη

¹⁾ Θῆβαι Αἰγυπτιακαὶ καὶ ἐκκτομύλοι καλούμεναι, πρὸς διαπολὴν τῶν Βοιωτικῶν ἐκκτομύλων Θηβῶν. Ἡ περίμετρος τῆς πόλεως αὐτῆς, καθ' Ἡρόδοτον, ἦτο ἑκατὸν τεσσαράκοντα σταδίων.

Αἱ δ' ἐκκτομύλοι εἰσὶ, διηκόσιοι δ' ἀν' ἐκάστην

²⁾ Ἀντὶ τοῦ ἐξοχλεῖσθαι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσιν.

³⁾ Οὐ. Ἰλ. I. στίχ. 383.

ὅτι εἶχε μεγίστην περιφέρειαν, καὶ ὅτι ἦτο πολυανθρώποτερον τῶν πολλῶν ἀκμαζουσῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀστυνομία αὐτῆς εἶναι ἀκριβοστάτη, ὡς πρὸς τὴν καθαριότητα τῶν ὁδῶν, τὴν ῥοήν τῶν ὑδάτων, τὴν εὐχρηστίαν τῶν λουτρῶν, τὴν καλλιέργειαν τῶν τεχνῶν καὶ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν. Αἱ πλατεῖαι αὐτῆς εἰσὶ κεκοσμημέναι ἐκ κρητῶν καὶ ὀβελίσκων, οἱ νοκοὶ αὐτῆς ὠκοδομημένοι ἐκ μαρμαρίου καὶ δι' ἀπλῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀλλὰ μεγαλοπρεποῦς. Τὸ πικλάτιον μόνον τοῦ Ἡγεμόνος εἶναι ὡς μεγάλη τις πόλις ἐν αὐτῷ δὲν βλέπει τις ἄλλο εἰμὴ στήλης μαρμαρίνου, πυραμίδας καὶ ὀβελίσκους, ἀγάλματα κολοσσικὰ καὶ σκευὴ ἐκ χρυσοῦ ὀβρύζου, καὶ ἀργύρου ἀπέφθου.

Ἐκεῖνοι, οἵτινες μᾶς συνέλκον, εἶπον τῷ βασιλεῖ ὅτι εὖρον ἡμᾶς ἐντὸς φοινικοῦ πλοίου. Αὐτὸς ἤκροατο καὶ ἐκέστην ἡμέραν, εἰς ὠρισμέναις ὥραις, ἐκείνους ἐκ τῶν ὑπηκόων του, οἵτινες ἢ παρχέποναι καὶ τῷ εἰπωτῇ, ἢ εἰδήσεις καὶ τῷ δῶσωσι· δὲν κατεργάζοντο, οὔτε ἀπέπεμπεν, οὐδένα, καὶ ἐπίστευσεν ὅτι ἐγένετο βασιλεὺς· ἵνα εὐεργετῇ τοὺς ὑπηκόους του, οὓς ἠγάπα ὡς ἴδωι αὐτοῦ τέκνα· τοὺς ξένους· ἐδέχετο φιλικῶς καὶ ἠθέλει καὶ τοὺς βλέπει, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι ἐμάνθικαι πάντοτε ὠφελίμων τι πρὸς αὐτῶν διδασκόμενος· τὰ ἦθη καὶ ἀκούων τὰς γνώμας ξένων λαῶν. Ἡ περιέργεια αὐτῇ τοῦ βασιλέως ἐγένετο ἀρρογὴ καὶ μᾶς παρουσάζωσιν εἰς αὐτόν. Ἐκέθητο ἐπὶ θρόνῳ ἐλεφαντίνου κρατῶν εἰς τὴν χειρὰ τεκτονικῶν χρυσοῦ. Ἦτο γέρον, ἀλλὰ χαρίεις, πρῶτος καὶ μεγαλοπρεπής· ἐδίκαζε καὶ ἐκέστην τοὺς λαοὺς μετ' ὑπομονῆς καὶ φρονήσεως τοιαύτης, ὅποιαν ὠφείλει καὶ θαυμάζει πᾶς τις ἀνυποκρίτως. Ἀπὸ τοῦ εἰργάζετο καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν κατασκευάζων τὰς κοινὰς ὑποθέσεις, καὶ ἀποδίδων ἐν ἐκάστῳ τελείαν δικαιοσύνην, ἀνεπαύετο τὴν ἐσπέραν ἀκροώμενος σοφοῦς ἀνδράς ἢ συνδιελεγόμενος μετὰ πολυπείρων ἀνθρώπων, οὓς ἐγίνωσκε καὶ ἐκλέγητο πρὸς συναντατροφήν του. Οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατό τις καὶ τῷ μεμνηθῇ καὶ ἄπασι τὴν ζωὴν του εἰμὴ ὅτι ἐβριχάμειντε μετὰ πολλῆς ὑπερηφανείας κατὰ τῶν βασιλέων, οὓς ἐνί-

κῆσε, καὶ ὅτι ἔδωκε πίστιν εἰς ἓνα ἐκ τῶν ὑπηκόων του, ὃν μετ' ὀλίγον θέλω περιγράψει.

“Ὅτε μὲ ἴδεν, ὥκτειρε τὴν νεότητά μου καὶ τὴν θλίψιν μου· μὲ ἠρώτησε πόθεν εἶμαι, καὶ πῶς ὀνομάζομαι· ἐξεπλάγχην διὰ τὴν σοφίαν, ἣτις ἐλάλει διὰ τόματός του· τῷ ἀπεκρίθην. Κράτιστε βασιλεῦ, δὲν ἄγνοεῖς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας¹⁾, ἣτις διήρκεσε δέκα ὅλα ἔτη, καὶ τὴν ἐκπόρθησιν αὐτῆς, ἣτις προὔξενησε μεγάλην ἔκχυσιν αἵματος εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Ὀδυσσεὺς ὁ πατήρ μου ἦτο εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων βασιλέων τῶν καταστρεφάντων τὴν πόλιν ταύτην· αὐτὸς πλανᾶται νῦν καθ' ὅλας τὰς θαλάσσας μὴ δυνάμενος νὰ εὑρῇ τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκης, ἣτις, ἣτις εἶναι τὸ βασίλειόν του, ἐγὼ τὸν ζητῶ πανταχοῦ, ἀλλὰ βόσκανος δαίμων, ὡς ὁ ἰδικός του, μὲ ὑπέβαλεν εἰς αἰχμαλωσίαν. Πέμψον με, ἱκετεύω σε, πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου. Οὕτως οἱ θεοὶ νὰ σὲ διαφυλάξωσιν ὕγιᾶ εἰς τὰ τέκνα σου, καὶ νὰ χαρίσωσιν αὐτοῖς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν ὅτι ζῶσιν ὑπὸ τοσοῦτον ἀγαθὸν πατέρα.

Ὁ Σέσωστρις ἐξηκολούθει βλέπων με δι' ὄμματός εὐσπλαχνικοῦ, ἀλλὰ θέλων νὰ μάθῃ ἐὰν ὅσα ἔλεγον ἦσαν ἀληθῆ, μᾶς ἔπεμψε πρὸς τινὰ ἀξιωματικόν του, ὃν διέταξε νὰ ἐξακριβώσῃ παρ' ἐκείνων, οἵτινες συνέλαβον τὸ πλοῖον μας, ἐὰν τῷ ὄντι εἴμεθα Ἕλληνες ἢ Φοίνικες. Ἐὰν ἦναι Φοίνικες, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, πρέπει διπλασίως νὰ τοὺς τιμωρήσωμεν καὶ διότι εἶναι ἐχθροὶ μας, καὶ ἔτι μᾶλλον διότι ἠθέλησαν νὰ μὲ ἀπατήσωσι δι' αἰσχροῦ ψεύδους· ἐὰν ἐξεναντίας εἶναι Ἕλληνες, θέλω νὰ τοὺς περιποιηθῶμεν φιλοφρόνως καὶ νὰ τοὺς ἀποπέμψωμεν εἰς τὴν πατρίδα των ἐπὶ τινος τῶν πλοίων, διότι ἀγκυρῶν τὴν Ἑλλάδα πολλοὶ Αἰγύπτιοι· ἔδωκαν εἰς αὐτὴν νόμους. Γινώσκω τὴν

¹⁾ Τροία ἢ Ἴλιον ἐκαλεῖτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Πριάμου, Τρωάς δὲ τὸ βασίλειον.

ἀρετὴν τοῦ Ἡρακλέους¹, ἥ δὲ δόξα τοῦ ἀνδρειοτάτου Ἀχιλλέως² περιῆλθε μέχρις ἡμῶν, καὶ θαυμάζω ὅ,τι ἤκουσα φημιζόμενον περὶ τῆς συνέσεως τοῦ δυστυχοῦς Ὀδυσσεως, καὶ χαίρω βοηθῶν τὴν δυσπραγοῦσαν ἀρετὴν.

Ὁ ἀξιώματικός, ὃν ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν μας, εἶχε ψυχὴν τοσοῦτω πονηρὰν καὶ διεστραμμένην, ὥσθ ὁ Σέσωπρις εἶχεν εἰλικρινῇ καὶ γενναίαν ὠνομάζετο Μέτοφρις· μᾶς ἐξήταζε περιστροφάδην ζητῶν νὰ μᾶς παγιδεύσῃ, καὶ ἐπειδὴ ἶδεν ὅτι ὁ Μέντωρ ἀπεκρίνετο μὲ περισσοτέραν φρόνησιν ἀπὸ ἐμὲ, τὸν ἐθεώρητε μετ' ἀποστροφῆς καὶ δυσπιστίας, διότι οἱ πονηροὶ καὶ διεστραμμένοι ὀργίζονται συνήθως κατὰ τῶν τιμίων καὶ ἀγαθῶν. Μᾶς διεχώρισε λοιπὸν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν ἔμαθον πλέον τί ἀπέγινεν ὁ Μέντωρ. Ὁ χωρισμὸς οὗτος ἐγένετο πληγὴ κεραυνοῦ δι' ἐμέ. Ὁ Μέτοφρις ἤλπιζε πάντοτε ὅτι, ἐξετάζων ἡμᾶς κατ' ἰδίαν ἐκάτερον, ἠδύνατο νὰ μᾶς φέρῃ εἰς θέσιν νὰ τῷ εἰπώμεν πράγματα ἀντιφατικὰ πρὸ πάντων δὲ ἤλπιζεν ὅτι διὰ τῶν λαμπρῶν ὑποσχέσεών του ἤθελε μὲ δελεάσῃ καὶ μὲ πείσῃ νὰ τῷ φανερώσω, ὅσα ὁ Μέντωρ τοῦ ἀπέκρυψεν. Ἐν συντομίᾳ, δὲν ἐζήτηι εἰλικρινῶς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ προσπάθει νὰ εὕρῃ πρόφασιν τινα νὰ εἴπῃ εἰς τὸν βασιλέα ὅτι εἴμεθα Φοῖνικες καὶ οὕτω νὰ μᾶς καταστήσῃ δούλους του, καὶ δυστυχῶς τὸ κατώρθωσε, διότι, καίτοι ἀθῶν ἡμῶν ὄντων καὶ τοῦ βασιλέως συνετοῦ, ἐκεῖνος εὗρε τρόπον νὰ τὸν ἀπατήσῃ.

Ὁμοί ! εἰς ποίας ἀπάτας ὑπόκεινται οἱ βασιλεῖς; ἔτι καὶ αὐτοὶ οἱ συνετώτεροι πολλὰκις νομιζόμενοι· ἄνθρωποι δόλιοι καὶ ἰδιοτελεῖς τοῦς περικυκλοῦσιν· οἱ ἀγαθοὶ ἀποχωροῦσιν, ἐπειδὴ οὔτε ἀκόρεστοι ἀπολαύσεων εἶναι, οὔτε κό-

¹) Ὁ Ἡρακλῆς ἐράνῃ ὁ λαμπρότερος καὶ ἐνδοξότερος πάντων τῶν ἀρχαίων Ἑρῶν.

²) Ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς θεᾶς Θέτιδος, καὶ πρῶτος Ἡρώς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον.

λάχες· οὗτοι περιμένουσι νὰ ζητηθῶσιν, οἱ δὲ ἡγεμόνες δὲν φροντίζουν νὰ τοὺς ζητήσωσιν· ἐξ ἐναντίας οἱ φαῦλοι εἶναι τολμηταί, ἀπατεῶνες, πρόθυμοι νὰ εἰσχωρήσωσι πανταχοῦ καὶ νὰ ἀρέσκωσιν, ἐπιτήδαιοι νὰ ὑποκρίνονται, εἰσιτοιμοὶ τὰ πάντα νὰ πράξωσιν ἐναντίον τῆς τιμῆς καὶ τῆς συνειδήσεως ἵνα εὐχαριστήσωσι τὰ πάθη τοῦ Ἡγεμόνος. Ὡ! πόσον ἀθλιος εἶναι ὁ βασιλεὺς ὁ ὑποκαίμενος εἰς τὰς μηχανορραφίαις ταιούτων ἀνθρώπων! ἀπώλετο διὰ παντὸς ἐὰν δὲν ἀποδιώξῃ τὴν κολακείαν, καὶ δὲν ἀγαπήσῃ ἐκείνους, οἵτινες μετὰ παρησίαις τῷ λέγουσι τὴν ἀλήθειαν. Ἰδοὺ οἱ στοχασμοί, οὓς περιστρέφον εἰς τὸν νοῦν μου ἐν τῇ δυστυχίᾳ μου, καὶ ἀνεμνησκόμενη μετὰ χαρᾶς πάντων, ὅσα ἤκουσα λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Μέντορος. Ἐν τοσούτῳ ὁ Μέτορις μὲ ἔπεμψεν εἰς τὰ ὄρη τῆς ἐρημοῦ Ὀάσεως¹⁾ μετὰ τῶν δούλων του, ἵνα σὺν αὐτοῖς ἐργάζομαι βόσκων τὰ μεγάλα ποιμνιά του.

Ἐνταῦθα ἡ Καλυψὼ διέκοψε τὸν Τηλέμαχον λέγουσα· Καὶ πῶς! Σὺ, ὅστις προὔτιμησες εἰς τὴν Σικελίαν τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν δουλείαν, τί ἔπραξες τότε; Ὁ Τηλέμαχος ἀπεκρίθη· Ἡ δυστυχία μου ἠῤῥξενεν ὅσημέραι· δὲν εἶχον πλέον τὴν ἀθλίαν παρηγορίαν νὰ ἐκλεῖω μεταξὺ δουλείας καὶ θανάτου, ἔπρεπε νὰ ἦμαι δούλος καὶ νὰ ἀσθανθῶ ὅλας τὰς πικρίας τῆς κακῆς μου τύχης. Οὐδεμίαν πλέον μοὶ ὑπελείπετο ἐλπίς, οὔτε ἡδυνάμην νὰ εἰπῶ λέξιν περὶ ἀπολυτρώσεώς μου. Ὁ Μέντωρ μοὶ διηγήθη μετὰ ταῦτα ὅτι τὸν ἐπώλησαν εἰς τινὰς Αἰθιοπκας, οὓς ἠκολούθησεν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν.

Ἐγὼ ἤχθην εἰς φρικτὰς ἐρήμους· ἐκεῖ βλέπει τις ἐν μέσῳ τῶν πεδιᾶδων ἄμμους κεκαυμένας, χιόνας οὐδέποτε ἀναλυομένας, ἀλλὰ δικτηρούσας εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων διηνεκὴ χειμῶνα· ὑπάρχουσι δὲ μόνον, πρὸς τροσὴν

¹⁾ Ὁ Πολύβιος καλεῖ Αὐάσεις τὰς Ὀάσεις τῆς Αἰθιοπίας, ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ Οὐάχι, ἥτοι τόπου καλλιερημένου καὶ γλοιώχους μεταξὺ τῶν ἄμμων ἐρήμων τῆς Αὐσίας.

τῶν ποιμνίων, νομαί τινες μεταξὺ βράχων ἐπὶ τῆς κατω-
φερείας τῶν δυσβάτων ἐκείνων ὁρέων, καὶ ἐν αὐτοῖς χιρὰ
δραὶ εἰσὶ τοσοῦτω βαθεῖαι, ὥστε μόλις ὁ ἥλιος ἵκναιται
νὰ εἰσδύσῃ διὰ τῶν ἀκτίνων του.

Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν δὲν εὔρον ἄλλου ἐπιτηδεύματος
ἀνθρώπους εἰμὴ ποιμένας τοσοῦτω ἀγρίους, ὅσῳ ὁ τόπος
αὐτός· ἐκεῖ διηγάγον τὰς νύκτας θρηνῶν τὰς δυστυχίας
μου, καὶ τὰς ἡμέρας ἀκολουθῶν τὸ ποιμνιόν μου ἵνα ἀπο-
φύγῃ τὴν κτηνώδη βίαν ἀρχιδούλου τινός, ὅστις, ἐλπίζων
ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, κατηγόρει ἀδιαιδέτως
τοὺς ἄλλους συνδούλους σου ἵνα δείξῃ εἰς τὸν κύριόν του
πόσον ζῆλον καὶ πόσῃ προσπάθειαν κατέβαλλεν ὑπὲρ τῶν
συμφερόντων του. Ὁ δοῦλος αὐτός ὠνομάζετο Βοῦθις· εἰς
τὴν περίστασιν ταύτην παρ' ὀλίγον ν' ἀπολεσθῇ βεβαρυ-
μένος ὑπὸ τῆς λύπης ἐπελαθόμην ἡμέραν τινὰ τοῦ ποι-
μνίου μου, καὶ κατακλιθεὶς ἐπὶ τῆς χλόης, ἐγγὺς σπη-
λαίου τινός, ἀνέμενον τὸν θάνατον, διότι δὲν ἠδυνάμην
πλέον νὰ ὑποφέρω τὰς θλίψεις μου.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠσθάνθην ἄπαν τὸ ὄρος σειόμενον.
Αἱ δρεῖς καὶ αἱ πεῦκαι ἐφάνιντο ὅτι κατέβαινον ἀπὸ τῆς
κορυφῆς τῶν ὁρέων, οἱ ἄνεμοι ὅτι ἐπέσχον τὴν πνοήν των
καὶ ὅτι φωνή τις φοβερὰ ἠκούσθη ἐκ τοῦ σπηλαίου λέ-
γουσά μ'· Γίε τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεύς! πρέπει καὶ σὺ νὰ
γίνῃς μέγας, ὡς ἐκεῖνος, διὰ τῆς ὑπομονῆς. Ὅσοι τῶν
ἡγεμόνων ἐζήσαν πάντοτε ἐν εὐτυχίᾳ, εἶναι ἀνάξιοι αὐτῆς.
Ἡ τρυφή τοὺς θρύπτει, ἡ δὲ ὑπερηφάνεια τοὺς μεθύττει.
Ὡ! πόσον θέλεις εἶσαι εὐτυχὴς ἐὰν ὑπερηφάνῃς τὰς ду-
συχίας σου καὶ δὲν ἐπιλησθῇς αὐτῶν ποτὲ! Θέλεις εἶδει ἐκ
νέου τὴν ἰσχύην, καὶ ἡ δόξα σου θέλει ἀρθῇ μέχρι ἀστέ-
ρων· ἀλλ' ὅταν γίνῃς ἄρχων καὶ κυβερνήτης τῶν ἄλλων
ἀνθρώπων, ἐνθυμοῦ ὅτι ὑπῆρξας ποτὲ ἀσθενής, πτωχὸς καὶ
δυστυχής, ὡς ἐκεῖνοι· εὐδόκει νὰ τοὺς ἀνακουφίξῃς, ἀγάπα
τὸν λαόν σου, μίσει τὴν κολακείαν, καὶ γίνωσκε ὅτι δὲν
θέλεις εἶσαι μέγας εἰμὴ καθόσον θέλεις εἶσαι μετριώρως
καὶ γενναῖος ἵνα νικήσῃ τὰ πάθη σου.

Οἱ θεοὶ οὗτοι λόγοι εἰσέδυσαν μέχρι βάθους τῆς καρδίας μου καὶ ἀνεπτέρωσαν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα μου. Δὲν ἡσθάνθην παντελῶς τὴν φρίκην ἐκείνην, ἥτις ἀνορθοῖ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ πηγνύει τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας, ὁπότε οἱ θεοὶ συγκοινωνῶσι μετὰ τῶν θνητῶν. Ἐξηγέρθη γαλήνιος καὶ πρῶτος γονυπετής (τὰς χεῖρας ἔχων ἀνατεταμέναις πρὸς τὸν οὐρανόν) εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἥς ἐνόμιζον ὅτι ἤκουσα τὴν θείαν ὁμῆν. Συγχρόνως ἐγενόμην νέος τις ἄνθρωπος, πάντῃ διάφορος τοῦ ὅτι ἤμην πρότερον· ἡ σοφία ἐφώτιζε τὸν νοῦν μου καὶ ἡσθάνομην ἐν ἐμῷ τῷ παραμυθητικῇ τινι δυνάμει καταπραΰνουσαν τὰ πάθη μου καὶ ἀναγκαιτίζουσιν τὴν ὁρμὴν τῆς νεότητός μου. Ἡ γαπήθη παρ' ὅλων τῶν ποιμένων τῆς ἐρήμου· ἡ εὐπροσηγορία μου, ἡ ὑπομονή μου, ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων μου, ἐμάλαξαν τέως τὸν σκληρὸν Βοῦθιν, ὅστις εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν δούλων καὶ ἡλέησε κατ' ἀρχὰς νὰ μὲ βασιλεύσῃ ἀπανθρώπως.

Ἵνα δὲ γενναϊότερον ὑποφέρω τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, τὴν ἀηδίαν τῆς μοναξίας καὶ τὸ βαρὺ φορτίον τῆς λύπης, ἐξήτουν βιβλίον ὑπερ, ἐλλείψει ἄλλης διδασχῆς νὰ διαθρέψῃ τὸ πνευμά μου καὶ νὰ τὸ ἐνισχύσῃ. Εὐτυχεῖς ἀνέκραζον, ὅσοι ἀποφεύγουσι τὰς σφοδρὰς καὶ ἀλόγους ὀρέξεις, καὶ συνείθισαν νὰ εὐχαριστῶνται εἰς τὰς ἡδονὰς ἀθώας ζωῆς! Εὐτυχεῖς, ὅσοι χαίρουσι διδασκόμενοι καὶ βελτιοῦσι τὸν νοῦν τῶν διὰ τῶν ἐπιστημῶν. Οἱ τοιοῦτοι, ὅπου γῆς ριφθῶσιν ὑπὸ τῆς πολεμίας τύχης, φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν πάντοτε τὰ ἀναγκαιούντα πρὸς συντήρησίν των· ἡ δὲ ἀργία ἥτις καταδιβρώσκει τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τοὺς ζῶντας ἔτι καὶ εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ τῆς τρυφῆς, εἶναι ἀγνωστος εἰς ἐκείνους, οἵτινες δύνανται νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς ὠφέλιμόν τινα ἀνέγνωσιν· εὐτυχεῖς ὅσοι ἀγαπῶσι νὰ ἀναγινώσκωσι, καὶ δὲν στεροῦνται, ὡς ἐγὼ, ἀναγνώσεως.

Ἐνῷ τοιούτους διαλογισμοὺς ἀνεκύχλων εἰς τὸν νοῦν μου, εἰσέδυσα λεληθότως εἰς σκιερὸν τι διάσος, ὅπου αἶφνης ἶδον σεβάζεσθαι τινα γέροντα, ἔχοντα βιβλίον εἰς τὰς χεῖ-

ρως. Ὁ γέρον αὐτὸς εἶχε μέτωπον εὐρύ, κεφαλὴν φαλακράν, πρόσωπον ῥισσόν, πώγονα λευκὰ καὶ καθήκοντα μέχρι τῆς ζώνης, ἀνάστημα ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπές, χροιάν λαμπράν καὶ ῥοδόχρουν, ὀφθαλμοὺς ἀκτινοβόλους καὶ χαρωπούς, φωνὴν γλυκεῖαν καὶ λόγον ἀρετῇ καὶ ἐράσμιον. Ποτὲ δὲν εἶδον γέροντα τοσοῦτω σεβάσμιον· ἐκαλεῖτο Θερμόσιρις, καὶ ἰσράτευεν εἰς τινὰ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος φιλοδομημένον ἐκ μαρμαρίου, ὃν οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου καθιέρωσαν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν. Τὸ βιβλίον, ὃπερ ἐκράτει, ἦτο ἀπάνθισμα ὕμνων πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν. Μὲ πλησιάζει φιλοφρόνως· συνδιαλεγόμεθα ὁμοῦ. Αὐτὸς διηγεῖτο τοσοῦτω καλῶς τὰ παρελθόντα πράγματα, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι τὰ βλέπει, ἀλλὰ τὰ διηγεῖτο λίαν συντόμως καὶ αἱ ἱστορίαι τοῦ δὲν μὲ ἐδάφνον· προεμάχτευσεν τὸ μέλλον, ἕνεκα τῆς βαθείας σοφίας του, καθὼς καὶ τὰς βουλὰς τῶν ἀνθρώπων. Καίτοι δὲ πολλὰ σοδαρὲς ἦτο ὅμως χεῖρες καὶ εὐχρηστος, καὶ ἡ φαιδρύτερα νεότης δὲν ἔχει τόσας χάριτας, ὅσας εἶχεν ὁ ἀνὴρ αὐτὸς εἰς ἡλικίαν τοσοῦτω προδεδηκυῖαν· ἡγάπα τοὺς εὐφρεῖς καὶ ἐνκρέτους νέους τοὺς ἐράστας τῆς μεθῆσεως.

Ὅθεν μὲ ἡγάπησεν ἀπὸ καρδίας καὶ μοι ἔδωκε βιβλίον τινὰ πρὸς ψυχαγωγίαν μου. Μὲ ἐκάλει υἱόν του, ἐγὼ δὲ τῷ ἔλεγον συχνάκις· Πάτερ μου, οἱ θεοί, ὅστινες μοῦ ἀφῆρσαν τὸν Μέντορα, βεβαίως μ' εὐσπλαγχνίσθησαν καὶ μοι ἔδωκαν σέ, νέον προστάτην. Ὁ ἀνὴρ αὐτὸς, ὁμοῖος πρὸς τὸν Ὀρφέα ἢ τὸν Αἰνόν¹⁾, ἦτο ἀναμφισβόλως θεόπνευστος. Μοι ἀπήγγειλε τὰ ἔπη, ἅτινα ἐποίησε, καὶ μοι ἔδωκεν ἕτερα πολλῶν ἐξόχων ποιητῶν μουσολήπτων. Ὅτε ἐνεδύετο τὸν μακρὸν αὐτοῦ χιτῶνα, στίλβοντα ὑπὸ λευκότητος, καὶ ἐλάμβανεν εἰς χεῖρας τὴν ἐλεφαντίνην λύραν του, αἱ τί-

¹⁾ Ὁ Αἰνός ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Μούσης· Τερψιχόρης λέγεται ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἔγραψε τὰ γράμματα ἐκ τῆς Φοινίκης εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγένετο ὁ περιφημότερος μεταξὺ τῶν λυρικῶν ποιητῶν.

γρεις, αἱ ἄρκτοι καὶ οἱ λέοντες ἤρχοντο θωπεύοντες καὶ λείχοντες τοὺς πόδας του. Οἱ Σάτυροι¹ προέκυπτον ἀπὸ τὰ δάση δοχούμενοι ἐνώπιόν του· τὰ δένδρα ἐφάνιντο κινούμενα, καὶ ἤθελες νομίσει ὅτι καὶ οἱ βράχοι αὐτοί, καταγοητευόμενοι ὑπὲρ τῶν θελγέτρων τῆς μελωδικῆς φωνῆς του, ἐμελλον νὰ καταβῶσιν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων. Ἐφαλλε τὸ μεγαλεῖον τῶν Θεῶν, τὴν ἀρετὴν τῶν Ἡρώων καὶ τὴν φρόνησιν τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες προὔτίμησαν τὴν δόξαν ἀπὸ τὰς ἡδονάς.

Μοὶ ἔλεγε πολλάκις ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχω θάρρος, καὶ ὅτι οἱ θεοὶ δὲν θέλουσιν ἐγκαταλείψει οὔτε τὸν Ὀδυσσεά, οὔτε τὸν υἱόν του. Τελευταῖον μὲ προέτρπε νὰ διδάξω κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀπόλλωνος, τοὺς ποιμένας νὰ καλλιεργῶσι τὰς Μοῦσας². Ὁ Ἀπόλλων, ἔλεγεν, ἀγανακτῶν ὅτι ὁ Ζεὺς διὰ τῶν κερκυνῶν του ἐτάραττε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰς αἰθριατέρας ἡμέρας τοῦ ἔτους, ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Κύκλωπας, οἵτινες ἐχάλκευον αὐτούς· ἔθεν τοὺς ἐθανάτωσε διὰ τῶν βελῶν του. Παρευθὺς τὸ ὄρος τῆς Αἴτνης³ ἔπαισεν ἐξερευγόμενον θυέλλας φλογῶν. Δὲν ἠκούσθησαν πλέον οἱ κτύποι τῶν τρομερῶν σφυρῶν, αἵτινες πλήττουσιν τὸν ἄκμονα προὔκχλουν τοὺς στεναγμούς τῶν βαθέων τῆς γῆς ἄντρων καὶ τῶν ἀβύσσων τῆς θαλάσσης. Ὁ σίδηρος καὶ ὁ χαλκὸς μὴ καθαρίζόμενοι τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν Κυκλώπων ἤρχισαν νὰ ἰῶσι (σχωρικίνωσιν). Ὁ Ἡφαίστιος τότε

¹) Οἱ Σάτυροι κατετάσσοντο παρὰ τῶν ἀρχαίων εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἡμιθέων καὶ προΐσταντο τῶν βουνῶν καὶ τῶν ὄρεων· εἶχον μορφήν ἀνθρώπου, πρόσωπον ἐρυθρὸν, οὐρὰν ἵππου, πόδας αἰγῶς, χεῖρας καμπύλας καὶ ἄπαν τὸ σῶμα τοιχωτόν.

²) Αἱ Μοῦσαι πλάττονται ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὡς θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς νόμφης Μνημοσύνης· ἦσαν δὲ ἑννέα τὸν ἀριθμὸν.

Κλειώ τ', Εὐτέρπη, Θάλια τέ, Μελπομένη τέ,
Τερψιχόρη τ', Ἑρτώ τέ, Πολύμνια τέ, Οὐρανία τέ,
Καλλιόπη θ', ἥ δὲ προφανεστάτ' ἐστὶ ἀπασιών.

³) Ἡσιοδ. Θεογν. στ. 57.

³) Ὁ Αἴτνη, ἰταλιστὶ Megibello, εἶναι ὄρος ἠφαίστιον τῆς Σικελίας, αἰετοε καπνίζον καὶ ἐξερευγόμενον πῦρ, ἀσφαλτον καὶ θεονί.

ἐμμανὴς ἐξέρχεται τῆς καμίνου του, κίττοι δὲ γῶλός ἀνα-
βαίνει μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν Ὀλυμπον, παρίσταται ἰδρῶ-
τος ἀνὰ πλεως καὶ κεκαλυμμένος ὑπὸ αἰθέλης, εἰς τὴν ὀμή-
γυριν τῶν θεῶν καὶ παρὰ πονεῖται πικρῶς. Ὁ Ζεὺς ὀργίζε-
ται κατὰ τοῦ Ἀπόλλωνος. τὸν διώκει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τὸν ἐξορίζει εἰς τὴν γῆν. Τὸ ἄρμα του κενὸν φερόμε-
νον, ἐξηκολούθει τὴν συνήθη πορείαν του καὶ ἔφερεν εἰς
τοὺς ἀνθρώπους τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας μετὰ τῆς τα-
κτικῆς ἀλλαγῆς τῶν τεσσάρων ὥρων τοῦ ἔτους. Ὁ Ἀπό-
λων, οὕτως ἀπογυμνωθεὶς ὅλων αὐτοῦ τῶν ἀκτίνων ἤναγ-
κάσθη τελευταῖον νὰ γίνῃ ποιμὴν προβάτων τοῦ βασιλέως
Ἀδμήτου. ἔπαιζε δὲ τὸν αὐλὸν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ποιμέ-
νες ἤρχοντο ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν πετελεῶν, παρὰ τὴν ὄχθην
δικαυγεστάτης πηγῆς, ἐν ᾗ ἀκούσῃσι τὰ ἄσπρατά του. Ἔως
τότε οὗτοι διήγαγον βίον ἄγριον καὶ κτηνώδη· δὲν ἐγίνω-
σκον ἄλλο εἰμὴ νὰ ποιμαίνωσι τὰ πρόβατά των, νὰ τὰ κου-
ρεύωσι, νὰ τὰ ἀμέλγῃσι καὶ νὰ κατὰσκευάζωσι τυρὸν ἐκ
τοῦ γάλακτος αὐτῶν· ἄπρακ ἢ πεδιᾶς ἦτο ὡς φρικώδης
ἔρημος.

Ἐντὸς ὀλίγου δ' Ἀπόλλων ἐδίδασκεν ὅλους τοὺς ποιμένας
τὰς τέχνας τὰς δυναμένους νὰ κατὰστήσωσι τὸν βίον εὐά-
ρεστον καὶ τερπνόν. Ἐψάλλε τὰ ἄνθη τὰ στεφανοῦντα τὸ
ἔαρ, τὰς εὐωδίας, ἃς αὐτὸ ἀποδίδει, καὶ τὴν ἀνθηρὰν
χλόην τὴν κοσμοῦσαν τὰς πεδιᾶδας· ἔπειτα τὰς τερπνάς
νύκτας τοῦ θέρου, ὅτε οἱ ζέφυροι ἀναλύουσιν τοὺς ἀνθρώ-
πους καὶ ἡ ὁρόσος ποτίζει τὴν γῆν, ἐξύμνει τοὺς χρυσο-
εἰδεῖς καρπούς, δι' ὧν τὸ φθινόπωρον ἀνταμείβει τὴν φιλο-
πονίαν τῶν γεωργῶν, καὶ περιέγραψε τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ
χειμῶνος, ὅτε ἡ φαιδρὰ νεότης ὀρχεῖται πλησίον τοῦ πυ-
ρός. Τέλος, παρίστα τὰ σκιερὰ δάση, ἅτινα καλύπτουσι
τὰ ὄρη, καὶ τὰς βαθεῖας κοιλάδας, ἐνθα οἱ ποταμοὶ διὰ
μυρίων ἐλιγμῶν φαίνονται παίζοντες ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἱλα-
ρῶν πεδιᾶδων, ἐδίδασκε προσέτι τοὺς ποιμένους ὅποια εἶ-
ναι τὰ θέλητρα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου εἰς πάντα βουλό-
μενον ν' ἀπολαύτῃ αὐτὰ παρὰ τῆς ἀθώας φύσεως. Μετ' ὅ-

λίγον οἱ ποιμένες, διὰ τῆς γλυκείας ἀρμονίας τῶν αὐλῶν τῶν, ἡσθάνθησαν ἑαυτοὺς εὐδαιμονεστέρους πάντων τῶν βασιλέων, καὶ αἱ κηλὺδαί των ἐφείλκυσαν ἀθρόας τὰς ἀγνάς ἡδονάς, αἵτινες ἀποφεύγουσι τὰ διάχρυσα παλάτια τῶν ἡγεμόνων· τὰ παίγνια, αἱ γέλωτες, αἱ χάριτες, ἡ κο- λούθουν πανταχοῦ τὰς ἀθώας ποιμενίδας. Ἐκάστη ἡμέρα ἦτο ἡμέρα ἐορτῆς· τότε δὲν ἤκουε τις ἄλλο εἰμὴ τὴν ᾠδὴν τῶν πτηνῶν ἢ τὴν γλυκείαν πνοὴν τῶν ζεφυρῶν, οἷτινες ἐπαιζον εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων, ἢ τὸν κε- λαρισμὸν ὕδατος διαφυγῶς καταρρηγυμένου ἀπὸ βράχου, ἢ τὰ ἄσματτα, ἅτινα αἱ Μοῦσαι ἐνέπνεον εἰς τοὺς ποιμέ- νας τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸν Ἀπόλλωνα. Ὁ θεὸς αὐτὸς τοὺς ἐδίδασκε προσέτι πῶς νὰ κερδαίνωσι τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου καὶ νὰ φρονεῦσι διὰ τῶν βελῶν των τὰς δορκάδας καὶ τὰς ἐλάφους· οἱ ἴδιοι θεοὶ ἐγένοντο ζηλότυποι τῶν ποιμένων, διότι ὁ βίος αὐτῶν τοῖς ἐφάνη γλυκύτερος ἀπά- σης τῆς δόξης των· ὅθεν ἀνεκάλεσεν τὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὸν Ὀλυμπον.

Ἰέ μου, ἡ ἱστορία αὕτη πρέπει νὰ σὲ διδάξῃ, διότι εἶσαι εἰς τὴν θέσιν ἦτο ὁ Ἀπόλλων· γεώργησον τὴν ἀκαρ- πην ταύτην γῆν, φύτευσον τὴν ἔρημον ταύτην, δίδασκον πάντας τοὺς ποιμένας ὅποια εἶναι τὰ θελγητρά τῆς ἀρμο- νίας, ἐξημέρωσον τὰς ἀτιθάσους καρδίας, δεῖξον αὐταῖς τὴν ἐρασμίαν ἀρετὴν, ὅς αὐταῖς νὰ αἰσθανθῶσι πόσον εἶ- ναι γλυκεία εἰς τὴν ἔρημον ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἀθῶων ἡδο- νῶν, ὧν οὐδεὶς ἰσχύει νὰ στερήσῃ τοὺς ποιμένας. Ἡμέραν τινὰ, ἰέ μου, αἱ ἀνησυχίαι καὶ αἱ θυμοβόροι μέριμναι, αἱ κατὰτήκουσαι τοὺς βασιλεῖς, θέλουν σὲ λυπεῖ καθήμε- νον ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅτι ἐστερήθης τοῦ ποιμενικοῦ βίου.

Ταῦτα λέγων ὁ Θεομώσις μοι ἔδωκεν αὐλὸν τοσοῦτον λιγύφθογον, ὥστε ἡ ἡχώ αὐτοῦ ἀντιλαλοῦσα εἰς τὰ πλη- σιόχωρα ὄρη ἐφείλκυτε παρευθὺς τοὺς ποιμένας κόκλῳ ἡμῶν. Ἡ φωνή μου εἶχε θεῖαν τὴν ἀρμονίαν· ἡσθάνομην ἑκυτὸν καταγοητευμένον καὶ ὡς ἐξεστηκότα, ὅτε ἐφαλ- λον τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως δι' ὧν κοσμεῖ τοὺς ἀγρούς.

Διερχόμεθα ολοκλήρους ἡμέρας καὶ νύκτας ψάλλοντες ὅλοι ὁμοῦ. Οἱ ποιμένες, ἐπιλανθάνομενοι τῶν καλυθῶν καὶ ποιμνίων των, ἴσταντο ἐκστατικοὶ περὶ ἐμέ, ἐγὼ δὲ τοὺς ἐδίδασκον. Ἐφαίνεται ὅτι αἱ ἔρημοι αὐταὶ οὐδεμίαν εἶχον πλεον ἄγριότητα, ὅτι τὸ πᾶν μετεβλήθη εἰς ἱλαρότητα καὶ φαιδρότητα καὶ ὅτι ἡ γῆ αὐτὴ ἐβελτιώθη καὶ ἐξημερώθη.

Πολλάκις συνειρχόμεθα ἵνα προσφέρωμεν θυσίας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπου ὁ Θερμόστιρις ἱεράτευεν. Οἱ ποιμένες προηγοῦντο ἐστεμμένοι ἀπὸ δάφνης πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ, οἱ δὲ ποιμενίδες παρηκολούθουν ἀρχοῦμεναι καὶ φέρουσαι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν εἰς τινα κύνιστρα τὰ ολοκαυτώματα. Τελεσθείσης τῆς θυσίας συνεκροτοῦμεν ἄγροτικὸν συμπόσιον· τὸ γλυκύτερον τῶν ἐδεσμάτων μας ἦτο τὸ γάλα τῶν αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων μας, ὅτινα ἡμέλγομεν ἡμεῖς αὐτοί, καὶ οἱ πρόσφατοι καρποί, οὓς ἐδρέπομεν ἰδίαις ἡμῶν χερσίν, οἷον φοινίκια, σύκα καὶ σταφυλαί· κλίνην εἶχομεν τὴν χλόην, τὰ δὲ δασύφυλλα δένδρα μᾶς ἐχορήγουν σικιὰν πλεον εὐάρεστον ἀπὸ τὰς περιχρυσούς ὀροφάς τῶν βασιλικῶν παλατίων.

Ἄλλ' ὅ,τι συνετέλεσεν ἵνα κατέστησῃ περιώνυμον μεταξὺ τῶν ποιμένων εἶναι τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὅτε ἐποίμενον τὰ πρόβατά μου, λέων ὑπὸ πείνης κεντούμενος ὁρμᾷ κατ' αὐτῶν καὶ ἀρχίζῃ νὰ τὰ κατὰσπαράττῃ· ἐγὼ δὲν εἶχον ἄλλο ὄπλον εἰς τὴν χεῖρα μου εἰμὴ τὴν καλαύροπά μου (μαγγούριον)· προδραίνει θορυαλέως κατ' αὐτοῦ· ὁ λέων ἀνορθοῖ τὴν χεῖρην του, μοὶ δεικνύει τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς ὀνυχάς του, ἀνοίγει τὸν πεφλογισμένον φάρυγγά του, ἐξακοντίζει πῦρ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, μαστιίζει ἀσπλάγχχνως διὰ τῆς μακρᾶς οὐρᾶς του τὰ πλευρά του¹. Ἐρριμῶ κατ' αὐτοῦ, τὸν ἀρπάττω καὶ τὸν ῥίπτω χαμαί. Ὁ μικρὸς σιδηροῦς χιτῶν, ὃν ἤμην

¹) Οὐρᾷ δὲ πλευρὰ καὶ ἰσχί' ἀμφοτέρωθεν μαστιέται.
Λίαν δ' αὐτὸν ἐποτρύνει μαχέσθαι. Ἰλ.

ἐνδεδυμένος κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ποιμένων τῆς Αἰγύπτου, τὸν ἐμπόδιζε τοῦ νὰ μὲ διασπάτῃ· τρεῖς τὸν κατέβλακ καὶ τρεῖς ἀνηγέρθη· ὠρύετο τοσούτῳ ἀγρίως, ὥστε ἀντήχουν ὅλα τὰ δάση· τέλος, τὸν ἐπνίξα συσφίγγων αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας μου· οἱ ποιμένες μάρτυρες τῆς νίκης μου μὲ ὑπεχρέωσαν νὰ ἐνδυθῶ τὴν δορὰν τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ζώου.

Ἡ φήμη τοῦ λαμπροῦ τούτου κατορθώματος, καὶ ἡ ἐπὶ τὰ κρείττω μετὰβολὴ ὅλων τῶν ποιμένων, διεδόθησαν καθ' ἅπασαν τὴν Αἴγυπτον καὶ τελευταῖον περιῆλθον εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Σεσώστριος. Αὐτὸς ἔμαθεν ὅτι ὁ ἕτερος τῶν δύο ἐκείνων αἰχμηκῶτων, τῶν ὡς Φοινίκων ἐκληφθέντων, ἐπανεφέρει τὸν χρυσοῦν αἰῶνα εἰς τὰς ἐρήμους αὐτὰς τὰς ἀκάρπους καὶ σχεδὸν ἀοικήτους. Ἡθέλησε λοιπὸν νὰ μὲ ἴδῃ, διότι ἠγάπα τὰς Μούσας, καὶ πᾶν ἀξίεπαινον ἔργον ἔθελε τὴν γενναίαν ψυχὴν του· μὲ εἶδε, μὲ ἤκουσεν ἀσμένως, ἔμαθεν ὅτι ὁ Μέτοφρς τὸν ἠπάτησε διὰ πλεονεξίαν· ὕθεν τὸν κατεδίκασεν εἰς ἰσόβια δεσμὰ, καὶ τοῦ ἀφῆρσεν ὅλα τὰ πλούτη, ἅτινα ἀδίκως ἀπέκτησεν.

Ὡ! πόσον εἶναι δυστυχὴς, ἔλεγεν, ὁ κυβερνῶν ἀνθρώπου· συχνάκις δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν ἀλήθειαν ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς, ἐπειδὴ οἱ περικυκλοῦντες αὐτὸν κόλακες τὴν παρρησιοφροσύναν ἢ τὴν φυγαδεύουσιν ἀπ' αὐτοῦ. Ἐκαστος ἔχει συμφέρον ἵνα τὸν ἀπατήσῃ· ἕκαστος, ὑπὸ πρῶτον μαζήλου, κρύπτει τὴν φιλοδοξίαν του καὶ προσποιεῖται μὲν ὅτι ἀγαπᾷ τὸν βασιλέα, ἀλλὰ δὲν ἀγαπᾷ εἰμὴ τὰ δῶρα του· τὸν ἀγαπᾷ δὲ τόσῳ ὀλίγον, ὥστε διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν του, τὸν κολλακεύει καὶ εἶτα τὸν προδίδει.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σέσωστρς μὲ περιποιήθη φιλοφρόνως, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὲ πέμψῃ εἰς Ἰθάκην μετὰ πλοίων καὶ στρατευμάτων ἵν' ἀπαλλάξω τὴν Πηνελόπην ἀπὸ ὅλους τοὺς μνηστῆρας τῆς. Ὁ στόλος ἦτο ἤδη ἑτοιμος καὶ δὲν ἔσκεπτόμεθ' ἄλλα εἰμὴ πότε ν' ἀναχωρήσωμεν· ἐγὼ ἐθούμαζον τὰς φορὰς τῆς τύχης, ἥτις ἐν μιᾷ ῥοπῇ ἀνύψατο ὅσους μᾶλλον ἐταπείνωσεν. Ἡ πειρὰ αὕτη μοὶ ἔδιδεν ἐλ-

πίδα ὅτι καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἠδύνατό ποτε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ βασιλεῖόν του μετὰ μακρὰν περιπλάνησιν καὶ πολλὰς ταλαιπωρίας. Ἐσυλλογιζόμεν προσέτι ὅτι ἠδυνάμην καὶ γὰρ νὰ μεταίδω τὸν Μέντορα καίτοι ἀπαχθέντα εἰς τοὺς πλεόν ἄγνωστους τίπους τῆς Αἰθιοπίας. Ἐνῶ δὲ ἀνέδαλλον προσκαίρως τὴν ἀνχώρησίν μου, ἔτω μάλιστ' ἐπεὶ περὶ αὐτοῦ, ὁ Σέσωστρις, ἥδη προβεβηκώς τὴν ἡλικίαν, ἀπέθανεν αἰφνης καὶ ὁ θάνατός του μὲ ἐβόησεν εἰς νέας συμφοράς.

Ἀπασα ἡ Αἴγυπτος ἐφάνη ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν ἀπώλειαν ταύτην· ἐκάστη οἰκογένεια ἐνόμιζεν ὅτι ἀπώλεσε τὸν καλλίτερόν της φίλον, τὸν προστάτην, τὸν πατέρα της. Οἱ γέροντες, ἀνατείναντες τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἐβόουν· Οὐδέποτε ἡ Αἴγυπτος ἔσχε τοσοῦτον ἀγαθὸν βασιλέα, καὶ οὐδέποτε ἔξει τὸν ὁμοῖόν του. ὦ θεοί! ἢ ἔπρεπε νὰ μὴ τὸν δείξηται παντελῶς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἢ νὰ μὴ τοὺς τὸν ἀκαίρεσθε ποτέ. Διὰ τί ἄρα γε νὰ ἐπιζησώμεν ἡμεῖς εἰς τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Σεσώστριος; Οἱ δὲ νέοι ἐκραύγαζον· ἡ ἐλπίς τῆς Αἰγύπτου ἀπώλετο! οἱ πατέρες ἡμῶν ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς ὅτι διῆλθον τὸν βίον τῶν ὑπὸ τοσοῦτον ἐνάρκτον βασιλέα· ἡμεῖς δὲν τὸν ἴδομεν εἰμὴ ἵνα θρηνήσωμεν τὴν ἀπώλειάν του. Οἱ ὑπηρέται τοῦ αὐτοῦ ἔκλαιον νυκθήμερόν. Τελουμένης τῆς κηδείας του, ἥτις διήρκεσε τεσσαράκοντα ὅλως ἡμέραι, πάντες, ἔτι καὶ οἱ ἀπώτατοι λαοί, συνέρρευσαν ἄθροοι εἰς Αἴγυπτον ἵνα παρευρεθῶσιν εἰς αὐτήν· ἕκαστος ἤθελε νὰ ἴδῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Σεσώστριος· ἕκαστος ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰκόνα του, πολλοὶ μάλιστα ἐβουλήθησαν νὰ συγκαταβῶσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν τάφον.

Ἀλλ' ὅ,τι κυρίως κατέστησε πικροτάτην τὴν λύπην τοῦ θανάτου του, ἦτο ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βόρχορις· δὲν εἶχεν οὔτε φιλανθρωπίαν πρὸς τοὺς ξένους, οὔτε κλίσιν εἰς

¹⁾ Θαυμαστὴ τυράννου εἰκὼν! τοιοῦτος καὶ ὁ ἐν Μακαρίᾳ τῇ λήξει ἡγεμὼν τῆς Σάμου καὶ δαμώνιμος τοῦτου, Βαγορίδης, ὅστις φαίνεται ὅτι εἶλεν εἰς αὐτοῦ τὸ γένος καὶ ἐκληρονόμησεν ὅλας τὰς ἀρετάς!

τάς ἐπιστήμας, οὔτε τιμὴν πρὸς τοὺς ἐνκράτους ἀνδρας, οὔτε ἀγάπην πρὸς τὴν ἀληθινὴν δόξαν. Ἡ μεγάλη φήμη τοῦ πατρὸς ἡμυρώσατο τὴν τοῦ υἱοῦ καὶ τὸν κατέστησε ἀνάξιον τοῦ κυβερνᾶν· οὗτος ἀνατραφεὶς εἰ τὴν ἡδυπάθειαν καὶ τὴν ἀγρίαν ὑπερηφανίαν ἐλογίζετο ὡς οὐδὲν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὑπελαμβανεν αὐτοὺς δημιουργηέντας δι' αὐτὸν καὶ ὅτι αὐτὸς ἦτο ἐξ ἄλλης τινος ἀνωτέρας φύσεως. Δὲν ἐσυλλογίζετο ἄλλο εἰμὴ πῶς νὰ χορέσῃ τὰ πάθη του, νὰ κατκτασπαταλᾷ τοὺς ἀπείρους θησαυροὺς, οὓς ὁ πατήρ του μετὰ μεγάλης φειδωλίας συνήθροισε, νὰ βλαστίζῃ τοὺς λαοὺς, νὰ ἐκμυζάνῃ τὸ αἷμα τῶν πτωχῶν, τέλους, νὰ ἐκτελῇ τὰς ὀλεθρίας συμβουλὰς κολάκων καὶ ἀφρόνων νέων, οἵτινες τὸν περικύκλουν, ἐνῶ ἐτέρωθεν ἐπεδίωκε περιφρονητικῶς ὅλους τοὺς συνετοὺς γέροντας, οἵτινες ἔσχον τὴν πίστιν τοῦ πατρὸς του, καὶ συνελόντι εἶπεῖν, ἦτο τέρας μᾶλλον ἢ βασιλεύς. Ἀπασα ἡ Αἴγυπτος ἐστέναζεν ὑπ' αὐτόν· καίτοι δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σέσωστριος, τοσοῦτω προσφιλὲς εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς παρεμύθει ἵνα ὑποφέρωσι τὴν αἰσχρὰν καὶ ἀπάνθρωπον διαγωγὴν τοῦ υἱοῦ του. αὗτος ὅμως ἔτρεψε δρομάδην εἰς τὸν ὀλεθρὸν του, καὶ ἡγεμὼν τοσοῦτω ἀνάξιος τοῦ θρόνου, ὅσω ἦτο αὐτὸς, δὲν ἠδύνατο βεβαίως ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ βασιλεύσῃ.

Οὐδεμίαν πλέον μοι ὑπελείπετο ἐλπίς ἐπιστροφῆς εἰς Ἰθάκην. Ἐμμενον κεκλεισμένος εἰς τινὰ πύργον παραθιλάσσιον, πλησίον τοῦ Πηλοῦσιου²⁾, ὅθεν ἐμέλλομεν ν' ἀναχωρήσωμεν ἂν ὁ Σέσωστρις δὲν ἀπέθνησκεν. Ὁ Μέτοφρις ἔσχε τὴν ἐπιτηδιότητά νὰ ἐξέλθῃ τῆς φυλακῆς καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ νέου βασιλέως. Ἀμὰ δ' ἐξελθὼν ἔκλεισε ἐμὲ εἰς τὸν πύργον αὐτόν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μ' ἐκδικηθῇ διὰ τὴν δυστυχίαν, ἣν τῷ προῤῥένησα. Διήγαγον τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας ἐν βαθυτάτῃ θλίψει· πᾶν ὅ,τι ὁ Θεομόστις μοι εἶχε προειπεῖ, καὶ πᾶν ὅ,τι ἤκουσα εἰς

²⁾ Τὸ Πηλοῦσιον εἶναι πόλις τῆς Αἰγύπτου κατεμένη πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἐκβολὴν τοῦ Νείλου· τὰ ὄρη λέγεται Βελβίσις.

τὸ σπήλαιον μοι ἐφαίνοντο ὄνειρα· ἤμην βεβουθισμένος εἰς
πικροτάτην λύπην· ἔβλεπον τὰ κύματα, ἅτινα ἐπληττον
τὰ θεμέλια τοῦ πύργου, ἔνθα ἤμην κεκλεισμένος καὶ πολ-
λάκις ἐθεώρουν τὰ πλοῖα κλυδωνιζόμενα ἐν τῇ θαλάσῃ
καὶ κινδυνεύοντα νὰ συντριβῶσιν εἰς τοὺς σκοπέλους, ἐφ' ὧν
ὁ πύργος ὠκοδόμητο, καὶ, ἀντὶ νὰ θρῆνῶ τοὺς ἀνθρώπους
ἐκείνους, οἵτινες ἐκινδύνουν νὰ νευαγῇσωσιν, ἐφθόνουν ἐξ
ἐναντίας τὴν τύχην των. Ἐντὸς ὀλίγου ἔλεγον, ἡ θέλουσιν
ἀπολεσθῇ ἢ θέλουσιν ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα
των· ἀλλ' ἐγὼ, οἶμαι! δὲν δύναμαι οὔτε τὸ ἐν, οὔτε τὸ
ἄλλο νὰ ἐλπίσω.

Ἐνῷ δὲ ἀνελισκόμην εἰς ἀνωρελῇ δάκρυα καὶ λύπη,
παρετήρησα ἱστοὺς πλοίων· ὡς δάσος· ἡ θάλασσα ἦτο κε-
καλυμμένη ἀπὸ ὀθόνας, ἃς οἱ ἄνεμοι ἐκοίλαινον· τὸ ὕδωρ
ἐπάφλαζεν ὑπὸ τῶν πληγῶν τῶν ἀναριθμητῶν κωπίων.
Ἦκουον πανταχόθεν φωνὰς συγκεχυμένας· εἶδον ἐπὶ τῆς
παρὰ τῆς Αἰγυπτίων ἐντρομίων, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἔτρε-
χον εἰς τὰ ὄπλα, οἱ δὲ εἰς προὔπαντησιν τοῦ καταπλέον-
τος στόλου. Παρὰ χρῆμα ἐνόησα ὅτι ἐκ τῶν ξένων αὐτῶν
πλοίων, τὰ μὲν ἦσαν Φοινικικὰ, τὰ δὲ Κυπριακὰ, διότι
αἱ δυστυχίαι μου ἤρχισαν ἤδη νὰ μὲ καθιστῶσιν ἔμπειρον
περὶ τὰ ναυτικά. Οἱ Αἰγύπτιοι μοι ἐφάνησαν διχοστα-
τοῦντες πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐδόλως ἐδυκολεύθην νὰ πι-
στεύσω ὅτι ὁ ἄφρων Βόαχρις, διὰ τῶν βίαιοπραγιῶν του,
ἔφερεν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς ὑπηκόους του καὶ ἤναψε τὸν
ἐμφύλιον πόλεμον. Ἐγενόμην ἐκ τοῦ πύργου θεατὴς μάχης
φονικοτάτης. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες προσεκάλεσαν εἰς βοή-
θειάν των τοὺς ξένους, ἀφ' οὗ τοῦ ὠρεζαν χεῖρα ν' ἀπαθι-
δαθῶσιν, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων, οἵτινες
εἶχον τὸν βασιλέα ἐπὶ κεφαλῇ των. Ἐγὼ ἔβλεπον τὸν
βασιλέα αὐτὸν ἐνθαρρύνοντα τοὺς ἰδιούς του διὰ τοῦ πα-
ραδείγματός του· ἐφαίνετο ὡς ὁ θεὸς Ἀρης· ῥύακες αἱμά-

1) Οἷος δὲ βροτολοιγὸς Ἀρης πόλεμόν δὲ μέτεισιν.

Ὅρ. Ἰλ. Ν. στιχ. 298.

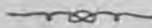
των τὸν περιέκλυζον· οἱ τροχοὶ τοῦ ἄρματός του ἦσαν βαρυσταμένοντες εἰς τὸν λῦθρον, καὶ μόλις ἠδύναντο νὰ διέλθωσιν ἐπὶ σωρείας νεκρῶν κατασυντριβέντων. Ὁ βασιλεὺς αὐτὸς, νέος τῇν ἡλικίαν εὐειδὴς καὶ ἀνδρεῖος, μετὰ ἡθους ὑπερηφάνου καὶ λίαν ἀγερώχου, εἶχεν εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐξωγραφημένην τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀπελπισίαν, καὶ ὁμοιάζετο πρὸς γενναῖον ἵππον ἀχαλίνωτον. Ἡ εὐτολμία του ἔφερε αὐτὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ἡ δὲ φρόνησίς του οὐδόλως ἐμετρίαζε τὴν ἀνδρίαν του· ἠγνόει νὰ διορθώτῃ τὰ σφάλματά του, νὰ δώσῃ ἀκριβεῖς διαταγὰς, νὰ προῖδῃ τὰ κακὰ, ἅτινα τὸν ἠπειλοῦν καὶ νὰ φεισθῇ τῆς ζωῆς τῶν στρατιωτῶν, ὧν εἶχε μεγίστην ἀνάγκην. Δὲν ἐστερεῖτο ἀγχοινοῖαι, διότι τὰ φῶτά του ἰσοφάζοντο πρὸς τὴν ἀνδρίαν του, ἀλλὰ ποτὲ δὲ ἐσωφρονίσθη ὑπὸ τῆς πολεμίας τύχης. Οἱ διδάσκαλοί του, διὰ τῆς κολακείας των, διέστρεψαν τὴν φυσικὴν ἀγαθότητά του. Ἐμεθύσκετο ὑπὸ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς εὐτυχίας του· ἐνόμιζεν ὅτι τὸ πᾶν ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς ἀλόγους ὀρέξεις του· ἡ ἐλαχίστη ἀντίστασις ἐξῆπτε τὴν ὀργὴν του, καὶ τότε πλέον δὲν ἐσκέπτετο, ἀλλ' ἐγίνετο παρὰφρων· ἡ ἀγρία ὑπερηφάνία του τὸν καθίστατο θηρίον ἀτίθασσον. Ἡ φυσικὴ ἀγαθότης του, καὶ τὸ ὀρθὸν λογικόν του, τὸν ἐγκαταλίμπκνον ἐν ἀκαρεῖ. Οἱ πιστότεροι τῶν δούλων του ἠναγκάζοντο νὰ φεύγωσιν ἀπ' αὐτοῦ, ὃ δὲ ἡγάπα μόνον τοὺς κολακεύοντας τὰ πάθη του· τοιοῦτοτρόπως ἐξετραχιλίζετο πάντοτε εἰς ὑπερβολὰς, ἐναντίον τῶν ἀληθινῶν αὐτοῦ συμφερόντων, καὶ ἠνάγκαζε πάντας τοὺς τίμιους ἀνδράς νὰ μισῶσι τὴν ἄφροναν διαγωγὴν του καὶ νὰ μὴ τὸν πλησιάζωσιν.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁμοῦς ἡ ἀνδρία του ἀντέστη εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν του, ἀλλὰ, τέλος, ὑπεχώρησε· τὸν εἶδον πεσόντα· τὸ βέλος στρατιώτου Φοίνικος διεπέρασε τὸ στήθος του· οἱ χαλινοὶ ἐξέφυγον τῶν χειρῶν του· κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ ἄρματός του πρὸ τῶν ποδῶν τῶν ἵππων του. Κύπριος δὲ τις στρατιώτης ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν του,

καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐκ τῆς κόμης τὴν ἔδειξεν ἀλαλάζων
πρὸς ἅπαντα τὸν νικηφόρον στρατόν.

Ἐνόσω ζῶ δὲν θέλω ἐπιλησθῆ ὅτι εἶδον τὴν κεφαλὴν
ἐκείνην κολυμβῶσαν εἰς τὸ αἶμα· τοὺς κεκλεισμένους καὶ
ἐσθασμένους ἐκείνους ὀφθαλμούς, τὸ ὠχρὸν καὶ ἄμορφον
ἐκεῖνο πρόσωπον, τὸ ἡμίκλειστον ἐκεῖνο στόμα, ὅπερ ἐφαί-
νετο θέλον ν' ἀποτελειώσῃ λέξεις, ἃς εἶχεν ἀρχίσει· τὸ
ἀγέρωχον καὶ ἀπειλητικὸν ἐκεῖνο ἦθος, ὅπερ ὁ θάνατος
αὐτοῦ δὲν ἔσχυσε νὰ ἐξαλείψῃ. Καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν
ἡ κεφαλὴ ἐκείνη θέλει παρίσταται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς
μου, καὶ ἐν ποτε οἱ θεοὶ μοι ἐπιτρέψωσι νὰ βασιλεύσω,
ἀνκμυμνησκόμενος τὸ τοσοῦτον ἀξιοδύκρυτον αὐτὸ παρά-
δειγμα, θέλω ἔχει ὑπ' ὅψιν ὅτι βασιλεύς τις δὲν εἶναι ἄξιος
νὰ ἀρχῇ, καὶ δὲν εἶναι εὐτυχὴς ἀρχων, εἰμὴ καθόσον ὑπο-
βάλλει τὴν Ἀρχὴν του εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Αἶ! ὅποια
δυστυχία πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις προώρισται νὰ ᾔναι ἀρχη-
γὸς τῆς εὐτυχίας τῶν ἄλλων καὶ κύριος τοσοῦτων ἀνθρώ-
πων, ὁ δὲ ἐξ ἐναντίας νὰ καθιστᾷ αὐτοὺς δυστυχεῖς καὶ
ἀθλίους!

¹⁾ Φθιγγομένου δ' ἀρχ τοῦγε κίρα κοίησιν ἐμίχθη.
Ὅμ. Ἰλ. Κ. στιχ. 456.

BIBAIION TPITON

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ὁ Τηλέμαχος διηγείται ὅτι ὁ Θέρμουθις, διάδοχος τοῦ Βοχχόριδος, ἀπολύσας πάντας τοὺς αἰχμαλώτους Φοίνικας ἐπέμψεν αὐτὸν εἰς Τύρον ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Ναρθάλ, στολάρχου τῶν Τυρίων. — Κατὰ τὸν διάπλουον αὐτὸν ὁ Ναρθάλ ἐξιστορεῖ εἰς τὸν Τηλέμαχον τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν Φοινίκων καὶ τοὺς ἐν ἰσχύει νόμους τοῦ ἐμπορίου των. — Τῷ ἐξεικονίζει τὸν Πυγμαλίωνα, ὃς ἤγει μόνον πλεονέκτην καὶ ὠμόν. — Μετὰ ὀλιγοήμερον διατρίβῃν εἰς Τύρον ὁ Τηλέμαχος ἡτοιμάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Κύπρον. — Ὁ Πυγμαλίων ζητεῖ νὰ τὸν συλλάβῃ, ἀλλ' ἡ Ἀστάρη παλλακίς τοῦ τυράννου, ὀργισθεῖσα τὸν σώζει, καὶ ἀντ' αὐτοῦ θανατώνει ἕτερόν τινα νέον, ὅστις τὴν κατεφρόνησε.

Ἡ Καλυψὼ ἡκροῶτο μετὰ θαυμασμοῦ λόγους τοσοῦτον φρονίμους, ἰδίως δ' ἐθέλγετο βλέπουσα τὸν Τηλέμαχον διηγοῦμενον ἀφελῶς τὰ σφάλματα, ἅτινα ἔπραξεν ὑπὸ νεανικῆς ὀρμῆς καὶ ἀπειθείας πρὸς τὸν σοφὸν Μέντορα, καὶ ἀνεκάλυπτε μεγαλεῖον τι καὶ εὐγένειαν θαυμαστὴν εἰς τὸν νέον αὐτόν, ὅστις ὠμολόγει τὰ ἀμαρτήματά του καὶ ἐφαινετο ἐπωφεληθεὶς ἐξ αὐτῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ᾔναι τοῦ λοιποῦ σώφρων, προνοητικὸς καὶ μετριοπαθής. Ἐξακολουθήσων, εἶπεν, ἄγαπητέ μου Τηλέμαχε· ἐπιθυμῶ νὰ μάθω πῶς ἐξῆλθες τῆς Αἰγύπτου, καὶ ποῦ ἀνεῦρες τὸν σοφὸν Μέντορα, οὗτινος ἡ στέρσις τοσοῦτον εὐλόγως σὲ ἐπικράνεν.

Ὁ Τηλέμαχος ἀνέλαβε τὴν διήγησιν ὡς ἐφεξῆς. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ μᾶλλον ἐνάρετοι καὶ πιστοὶ εἰς τὸν βασιλέα Βόχχριν, ὄντες οἱ ἀσθενέστεροι, καὶ βλέποντες αὐτὸν φανευθέντα ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τοὺς ἀντιπάλους των, οἵτινες ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸ Θέρμουθιν. Οἱ Φοίνικες, βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Κυπρίων, καὶ συμμαχίαν ποιησάμενοι μετὰ τοῦ νέου βα

σιλέως, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια. Οὗτος ἀπέλυσε μετὰ ταῦτα ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους Φοίνικας ἐν οἷς συνηριθμήτην καγὼ ἐξελθὼν δὲ τοῦ πύργου συναπῆλθον μετ' αὐτῶν καὶ πορευθὺς ἤρχισε ν' ἀναγεννᾶται εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου ἡ ἐλπίς. Ἄνεμος βοηθητικὸς ἤδη ἐκόλπου τὰ ἱστία τοῦ πλοίου μας· οἱ κωπηλάται ἐπληττον τὰ κύματα παφλάζοντα καὶ ἡ εὐρεῖα θάλασσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ πλοίων. Οἱ ναῦται ἡλάλαζον ὑπὸ χαρῆς· τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου ἔφρευγον ὀπίσω ἡμῶν· οἱ λόφοι καὶ τὰ ὄρη ἰσοπεδοῦντο βαθμηδὸν καθόσον ἀπεμακρυνόμεθα. Ἠρχίσαμεν ἤδη νὰ βλέπωμεν μόνον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θάλασσαν¹⁾. Ὁ ἀνατέλλων ἐν τῷ στρεώματι ἥλιος ἐφαίνετο ἀναπέμπων ἐκ τοῦ κόλπου τῆς θαλάσσης τὰ ἀκτινοβόλα φῶτά του δι' ὧν ἐχρύσου τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, αἱ μὲν δὲ διεκρίνομεν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος καὶ ἄπας ὁ οὐρανός, κυανόχρους, ὑπέσχετο ἡμῖν αἴσιον πλοῦν.

Καίτοι ἐγὼ ἀπελευθερωθεὶς ὡς Φοῖνιξ, οὐδεὶς ὁμῶς τῶν Φοινίκων, μεθ' ὧν συνέπλεον, μὲ ἐγνώρισεν. Ὁ Ναρβάλ, ὁ κυβερνῶν τὸ πλοῖον, εἰς τὸ ἐπεδιβάσθη, μὲ ἠρώτησε τ' ὄνομά μου καὶ τὴν πατρίδα μου. Ἐκ τίνος πόλεως τῆς Φοινίκης εἶσαι; μοὶ εἶπε. Δὲν εἶμαι Φοῖνιξ, τῷ ἀπεκρίθην, ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι μὲ συνέλαβον κατὰ θάλασσαν ἐπὶ τίνος Φοινικικοῦ πλοίου. Ἐμείνα χρόνον πολὺν αἰχμαλώτος εἰς Αἴγυπτον, ὡς Φοῖνιξ· ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄνομα πολὺ ἐταλαιπωρήθην. Πόθεν εἶσαι λοιπόν; ἐπανέλαβεν ὁ Ναρβάλ· τότε τῷ εἶπον. Εἶμαι ὁ Τηλέμαχος ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς, βασιλέως τῆς Ἰθάκης, νήσου Ἑλληνικῆς. Ὁ πατήρ μου διέπρεψε μεταξὺ πάντων τῶν βασιλέων, οἵτινες ἐπολιώρχησαν τὴν πόλιν τῆς Τροίας, ἀλλ' οἱ θεοὶ δὲν τῷ ἐπέτρεψαν νὰ ἐπαναίδη τὴν ἀγαπητὴν του πατρίδα· ἐγὼ τὸν ἐζήτησα εἰς διαφόρους τόπους, ἀλλ' εἰς μάτην, διότι ἡ τύχη μὲ κατατρέχει, ὡς αὐτόν. Τούτου ἕνεκα βλέπετε ἐνταῦθα ἄνθρωπον δυστυχῆ,

¹⁾ Ἄλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆτον εἰλείπομεν, οὐδέ τις ἄλλη φαίνεται γαίῳ, ἀλλ' οὐρανὸς ἡ δὲ θάλασσα.

ὅστις στενάζει ποθῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ νὰ εὕρῃ τὸν πατέρα του.

Ὁ Ναρθάλ μὲ ἐθεώρει μετὰ θαυμασμοῦ, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἀποκαλύπτει εἰς ἐμὲ ἑξοχόν τινα ἀρετὴν, οὐρανόπεμπτον, καὶ μὴ ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων ἦτο φίλος εἰλικρινῆς, καὶ γενναῖος· ὥκατιρε τὰ δεινὰ μου καὶ μοι ὠμίλησε μετὰ τσαύτης ἐμπιστοσύνης, ὅσην οἱ θεοὶ μόνοι ἠδύναντο νὰ τῷ ἐμπνεύσωσιν, ὅπως μὲ σώτρῃ ἐκ μεγάλου κινδύνου.

Τηλέμαχε, μοὶ λέγει, οὐδόλως ἀμφιβάλλω εἰς ὅσα μοὶ διηγεῖσαι, καὶ δὲν δύναμαι ν' ἀμφιβάλλω· ἡ λύπη καὶ ἡ ἀρετὴ, αἱ ἐπὶ τοῦ προσώπου ἐξωγραφημέναι, δὲν μοὶ ἐπιτρέπουσι νὰ δυσπιστῶ εἰς τοὺς λόγους σου· αἰσθάνομαι μάλιστα ὅτι οἱ θεοὶ, οὓς πάντοτε ἐλάτρευσα, σὲ ἀγαπῶσι καὶ θέλουσιν ἵνα καὶ γὰρ σὲ ἀγαπῶ, ὡς υἱόν μου· θέλω σοὶ δώσω σωτήριόν τινα συμβουλὴν, καὶ δὲν ἀπαιτῶ παρὰ σοῦ, εἰς ἀμοιβήν, εἰμὴ τὴν ἐχεμύθειαν. Μὴ φοβοῦ, τῷ λέγω, ὅτι δυσκολεύομαι νὰ σιωπήσω πᾶν ὅ,τι θέλεις μοὶ ἐμπιστευθῇ· καίτοι νέος τὴν ἡλικίαν, ἐγήρασα ὅμως εἰς τὴν ἔξιν τοῦ νὰ φυλάττω τὸ μυστικόν μου, καὶ ἔτι περισσότερον τοῦ νὰ μὴ προδίδω ποτέ, ἐφ' οἷαδὴποτε προφάτῃ, τὸ τοῦ ἄλλου· καὶ πῶς ἠδυνήθης, μοὶ λέγει, νὰ συνειθίσῃς εἰς τὴν τήρησιν τοῦ μυστικοῦ νέος τοσοῦτω τρυφερός; θέλω χρηθὲς μηχανάνων τίνι τρόπῳ ἀπέκτησας τὴν ἀρετὴν αὐτὴν, ἥτις εἶναι ἡ βῆσις σωωτάτης διαγωγῆς, καὶ ἥς ἄνευ πάσα ἄλλη ἀρετὴ ἀποβαίνει ἀνωφελής.

Ὅτε ὁ Ὀδυσσεύς, τῷ λέγω, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, μὲ ἔλαβεν ἐπὶ τῶν γονάτων του καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας του (ὡς μοὶ διηγήθησαν ἀκολούθως), καὶ ἀφοῦ μὲ ἡσπᾶσθη φιλοστόργως, μοὶ εἶπε τοὺς ἐξῆς λόγους, οὓς δὲν ἠδυνάμην ἔτι νὰ ἐννοήσω· Ὡς μου, εἴθε νὰ μὴ μὲ

¹⁾ Ζεὺς, ἄλλοι τε θεοὶ, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι.

Παῖδ' ἐμὸν, ὡς καὶ ἐγὼ περ, ἀριπρεπέα.

Καὶ πῶς τις εἴπῃσι· «Παῖρὶς γ' ὅδε πολλὸν ἀμείνων.»

Ὅμ. Ἰλ. Ζ. στιχ. 376

ἀξιόσωσί ποτε οἱ θεοὶ νὰ σὲ μεταίδω· εἴθε ἡ ψκλλίς τῆς
Μοῖρας¹⁾ νὰ κόψῃ τὸ μόλις ἀρξάμενον νῆμα τῶν ἡμερῶν
σου, ὡς θεριστῆς κόπτει διὰ τοῦ δρεπάνου του τὸ μόλις
μορφωθὲν τρυφερὸν ἄνθος· εἴθε οἱ ἐχθροὶ μου νὰ σὲ κατκ-
κόψωσιν ἐνώπιον τῆς μητρός σου καὶ ἐμοῦ, ἐὰν μέλλῃς ποτὲ
νὰ διαφθαρῆς καὶ νὰ μισηθῇς τὴν ἀρετὴν. Φίλοι μου, ἐξη-
κολούθει λέγων, εἰς σῆς παραδίδω τὸν ἀγαπητόν μου τοῦ-
τον υἱόν· φροντίσατε περὶ τῆς νεότητός του· ἐὰν μὲ ἀγα-
πᾶτε, ἐκδιώξατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὀλεθρίαν κολακείαν· δι-
δάξετέ τον τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν σωφροσύνην· ἔστω,
ὡς τρυφερὸν δενδρύλιον, λυγιζόμενον πρὸς ἀνόρθωσιν. Πρὸ
πάντων δὲ φροντίσατε νὰ τὸν καταστήσητε δίκαιον, ρι-
λάνθρωπον, εἰλικρινῆ καὶ ἐχέμυθον· πᾶς ὅστις συνείθισε νὰ
ψεύδῃται, εἶναι ἀνάξιος νὰ συναριθμῇται μεταξὺ τῶν ἀν-
θρώπων· καὶ πᾶς, ὅστις δὲν ἔμαθε νὰ σιωπᾷ, εἶναι ἀνά-
ξιος νὰ κυβερνᾷ.

Σοὶ διηγοῦμαι τοὺς λόγους τούτους, ἐπειδὴ οἱ φίλοι τοῦ
πατρός μου, θέλοντες νὰ τοὺς ἐντυπώσωσι καλῶς εἰς τὸν
νοῦν μου, τοὺς ἐπαναλάμβανον πολλάκις, ἐμελέτων δὲ
καὶ γὰρ αὐτοὺς συχνάκις, καὶ οὕτως ἐνεχαρχύθησαν εἰς τὸ
βᾶθος τῆς καρδίας μου. Αὐτοὶ ἐφρόντισαν νὰ μὲ συνειθί-
σωσιν ἐνωρὶς τὴν ἐχεμύθειαν. Ἥμην ἔτι παῖς, ὅτε μοὶ ἐνε-
πιστεύοντο, ὅπως ἡσθάνοντο θλίψεις, βλέποντες τὴν μη-
τέρα μου ἐνοχλουμένην ὑπὸ πλήθους θρασέων μνηστήρων,
οἵτινες ἐζήτουν, παντὶ τρόπῳ, νὰ τὴν νυμφευθῶσιν· ὅθεν
ἔκτοτε μὲ μετεχειρίζοντο, ὡς τέλειον ἄνδρα. Μοὶ ἐλάλουν
μυστικῶς περὶ τῶν σπουδαιοτέρων ὑποθέσεων· μ' ἐπληρο-
φόρουν περὶ παντὸς μέτρου, ὅπερ ἐλάμβανον πρὸς ἀποσό-
βησιν τῶν μνηστήρων αὐτῶν· ἐγὼ ἐθαύμαζον ὅτι εἶχον εἰς
ἐμὲ τοσαύτην πίστιν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐνόμιζον ἐμυτὸν
ἄνδρα τέλειον. Ποτὲ δὲν κατεγράσθην τῆς πίστεώς των·
ποτὲ δὲν μὲ διέφυγε καμμία λέξις δυναμένη νὰ προδώσῃ
τὸ ἐλάχιστον μυστικόν. Πολλάκις οἱ ἐρχσταὶ αὐτοὶ τῆς

¹⁾ Αἱ Μοῖραι ἦσαν τρεῖς· Κλωθώ, Λάχετις, Ἀτροπος.

μητρός μου προσεπάθουν νὰ μὲ ἀναγκάσουν νὰ λαλήσω, ἐλπίζοντες ὅτι παιδίον, ὅπερ ἤκουσεν ἢ εἶδε περίεργόν τι, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ κρύψῃ· ἀλλ' ἐγὼ ἐγίνωσκον πῶς νὰ τοῖς ἀποκριθῶ, χωρὶς νὰ ψευθῶ, καὶ χωρὶς νὰ τοῖς φανερώσω ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κρύψω.

Τότε ὁ Ναρθάλ μοι εἶπε· Βλέπεις, ὦ Τηλέμαχε, τὸ κράτος τῶν Φοινίκων· αὐτοὶ εἶναι φοβεροὶ εἰς ὅλα τὰ ὅμορα ἔθνη διὰ τῶν ἀνκριμῆτων πλοίων των. Τὸ ἐμπόριόν των ὅπερ ἐλτείνεται μέχρι τῶν Ἑρκλείων στηλῶν, τοῖς χορηγεῖ πλοῦτη, ἅτινα ὑπερβαίνουν πάντα ὁμοῦ τὰ τῶν ἄλλων ἀκμαζόντων ἐθνῶν· ὁ μέγας βασιλεὺς Σέσωστρις, ὅστις ἦτο ἀδύνατος νὰ τοὺς νικήσῃ κατὰ θάλασσαν ἐδυσκολεύθη πολὺ νὰ τοὺς δαμάσῃ κατὰ ξηρὰν διὰ τῶν στρατῶν του, οἵτινες ὑπέταξαν σύμπασαν τὴν Ἀσίαν. Αὐτὸς μᾶς ἐπέβαλε φόρον, ὃν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠρνήθημεν νὰ τῷ πληρώσωμεν. Ἐξμεθὰ δὲ πολλὰ πλούσιοι καὶ πολλὰ ἰσχυροὶ, ὥστε δυσκόλως ἀνεχόμεθα τὴν ζυγὸν τῆς δουλείας, διὰ τοῦτο ἀνεκτήσαμεν τὴν ἐλευθερίαν μας· προσέτι ὁ θάνατος δὲν ἐπάτρεψεν εἰς τὸν Σέσωστριν ν' ἀποπερατώσῃ τὸν καθ' ἡμῶν ἀρχάμενον πόλεμον. Εὐραβούμεθα ἀληθῶς τὴν συνέσιν τοῦ μᾶλλον ἢ τὴν δύναμίν σου, ἀλλ' ἡ δύναμὶς τοῦ μεταβάσῃ εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ τοῦ, ἀμοῖρου πάσης φρονήσεως, ἐσυμπεράναμεν ὅτι οὐδένα πλέον εἶχομεν φόβον. Καὶ τῷ ὄντι οἱ Αἰγύπτιοι, ἀντὶ νὰ εἰσβάλωσιν ἐκ νέου ἔνοπλοι εἰς τὸν τόπον μας, ὅπως μᾶς ὑποτάξωσιν, ἠναγκάσθησαν ἐξ ἐναντίας νὰ μᾶς προσκαλέσωσιν εἰς βοήθειάν των, ἵνα τοὺς ἀπαλλάξωμεν τοῦ ἀσεβοῦς καὶ μανιώδους αὐτοῦ βασιλέως, καὶ ἐγενόμεθα ἀληθῶς λυτρωταὶ των· ὁποῖα νέα δόξα προστεθεῖται εἰς τὴν ἡδὴ ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν καὶ τὸ πλοῦτον τῶν Φοινίκων!

Ἄλλ' ἐνῷ ἀπελευθερούμεν τοὺς ἄλλους, εἴμεθα δοῦλοι ἡμεῖς αὐτοί. ὦ Τηλέμαχε, πρόσσεγε μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως ἡμῶν Πυγμαλίωνος. Αὐτὸς ἔδωκε τὰς ὠμὰς αὐτὰς χεῖρας εἰς τὸ αἶμα τοῦ Σιχέως, συζύγου τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Διδούς. Ἡ Διδώ, ἐκδίκησιν πνέουσα,

ἔφυγεν ἐκ Τύρου μετὰ πολυκρίθμων πλοίων. Πάντες οἱ
ἐνέκρετοι καὶ φιλελεύθεροι ἄνδρες τὴν ἡκολούθησαν. Ἐθε-
μελίωσαν εἰς τινὰ παραλίαν τῆς Λυβίας θυμαστήν πόλιν,
ὀνομαζομένην Καρχηδόνα. Ὁ Πυγμαλίων, φυλαργυρίαν νό-
στων, καθίσταται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἀθλιέστερος καὶ μιση-
τότερος εἰς τοὺς ὑπηκόους του. Θεωρεῖται ἐγκλημα εἰς
Τύρον νὰ ἦναι τις πλούσιος ἢ πλεονεξία του τὸν καθιστᾷ
δύσπιστον, ὑποπτον καὶ ὠμόν· καταδιώκει τοὺς πλουσίους
καὶ φοβεῖται τοὺς πτωχοὺς. Ἔτι δὲ μεγαλήτερον ἐγ-
κλημα θεωρεῖται νὰ ἦναι τις ἐνέκρετος, διότι ὁ Πυγμαλίων
ὑποθέτει ὅτι οἱ τίμιοι ἄνδρες δὲν δύνανται νὰ ἀνεχθῶσι
τὰς ἀδικίας καὶ βικαιοπραγίας του· ἡ ἀρετὴ λοιπὸν τὸν
καταδικάζει· ὅθεν παροξύνεται καὶ ὀργίζεται κατ' αὐτῆς.
Τὰ πάντα τὸν ταχέστευσι, τὸν ἀνησυχουσι, τὸν βρσανί-
ζουσι. Φοβεῖται τὴν σκιάν του δὲν κοιμᾶται οὐθ' ἡμέραν,
οὔτε νύκτα· οἱ Θεοί, ἵνα τὸν τιμωρήσωσι, τὸν φορτίζουσιν
ἀπὸ πλούτη, ἅτινα ὅμως δὲν τολμᾷ νὰ ψύγῃ· καὶ ὅτε
πλέον ἀγωνίζεται ἵνα γίνῃ εὐδαίμων, τόσῳ περισσύτερον
γίνεται κακοδαίμων. Λυπεῖται νὰ δώσῃ ἐλεημοσύνην
ἐτι καὶ τὸν ὀδολόν, ἵνα μὴ ζημιωθῇ· ταλαιπωρεῖται ἵνα
κερδήσῃ, ἀποφεύγει τὴν παρουσίαν τῶν ἀνθρώπων· μένει
μόνος, σύνους, μελαγχολικός, εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ παλατίου
του. Οἱ φίλοι καὶ οἰκετοὶ του δὲν δύνανται νὰ τὸν πλη-
σιώσωσι μὴ γίνωσιν εἰς αὐτὸν ὑποπτοί· ἄγρυπνος φρουρὰ
κρατεῖ πάντοτε γυμνά τὰ ξίφη, καὶ τὰς λόγχας ὀρθὰς
κύκλω τῶν ἀνακτόρων του.

Τρίκοντα θάλαμοι συνεχεῖς, ὧν ἕκαστος ἔχει θύραν ἐξη-
σφαλισμένην ὑπὸ ἐξ σιδηρῶν μοχλῶν, εἶναι τὸ καταγώγιον
του, καὶ οὐδεὶς γινώσκει εἰς τίνα ἐξ αὐτῶν ἀναπαύεται·
βεβαιοῦσι μάλιστα ὅτι οὐδέποτε ἐκοιμήθη δύνῃ κατὰ συνέ-
χειαν νύκτας εἰς τὸν αὐτὸν θάλαμον φοβούμενος μὴ τὸν πνί-
ξωσιν. Ἄγνοεῖ τί ἐστὶν ἡδονὴ καὶ τί φίλος, γλυκυτέρα ἐκεί-
νης. Ἐὰν τῷ εἴπῃ τις, ἀπόλαυστον τῶν ἀγαθῶν, ὧν κέκτηται,

ἢ ἡ ἐπιφάνεια περικοπὴ ἐκ τριῶν στίχων λείπει ὡσαύτως ἐκ τῆς
μεταφράσεως τοῦ Δελιδελῆ.

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

5

αἰσθάνεται ὅτι ἡ ἀπόλαυσις φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι φοβείται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν καρδίαν του· οἱ κοῖλοι ὀφθαλμοὶ του εἶναι πλήρεις ἀγρίας καὶ θηριώδους ταραχῆς· πλανῶνται ἀκαταπαύστως τῇδε καὶ ἐκεῖσε· παρέχει τὸ οὖς εἰς τὸν ἐλάχιστον θροῦν καὶ συνταράσσεται· εἶναι κάτωχρος, ἰσχυρὸς καὶ αἱ θυμοδόροι μέριμναι εἰσὶν ἐξωγραφημέναι ἐπὶ τοῦ ῥίσσου προσώπου του. Σιωπᾷ, ἀναστεναρίζει, ἐκπέμπει οἰμωγὰς ἀπὸ βάθους τῆς καρδίας του, οὐδὲ δύναται νὰ κρύψῃ τοὺς κατασπαράττοντας τὰ σπλάγχνα του ἐλέγχους. Τὰ γλυκύτερα φαγητὰ τῷ προξενούσιν ἀηδίαν· τὰ τέκνα του, ἀντὶ νὰ ᾔναι ἡ παρὰ αὐτοῦ γήρατος του, εἶναι αἰτία τοῦ τρόμου του. Τὰ θεωρεῖ, ὡς τοὺς πλέον ἐπικινδύνους ἐχθρούς του· καθ' ἅπασαν τὴν ζωὴν του οὐδεμίαν ἔσχε στιγμὴν ἀσφαλείας· σῴζεται ἐκχέων ἀφειδῶς τὸ αἷμα πάντων, οὗς φοβεῖται· ἄφρων! καὶ δὲν βλέπει ὅτι ἡ ὁμότης, εἰς ἣν στηρίζεται θέλει τᾷχιστατὸν ἀπολέσει.

Ἐκ τῶν οἰκετῶν τοῦ τις, ἐξίσου ὑποπτος, ὡς αὐτὸς, θέλει σπεύσει ν' ἀπαλλάξῃ τὸν κόσμον τοιοῦτου τέρατος.

Τὸ ἐπ' ἐμοί, φοβοῦμαι τοὺς θεοὺς, καὶ νὰ πᾶθω ὅ,τι δὴ ποτε, ἔσομαι πιστὸς τῷ βασιλεῖ, ὃν μοι ἔδωκαν· προτιμῶ κἄλλιον νὰ μὲ θανατώσῃ παρὰ νὰ τοῦ ἀφαιρώσω τὴν ζωὴν ἢ καὶ νὰ μὴ τὸν βοηθήσω ἐν ἀνάγκῃ· σὺ ὅμως πρόσεχε, μὴ εἴπῃς ὅτι εἶσαι υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς, ἐπεὶ δὴ ἐνδέχεται νὰ σὲ κρατήσῃ αἰγυμάλωτον ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ὁ πατήρ σου ἐπιστρέφων εἰς Ἰθάκην, θέλει σὲ ἐξαγοράσει δίδων αὐτῷ μεγάλα λύτρα.

Ὅτε ἀφίχθημεν εἰς Τύρον ἐξετέλεσα τὴν φρόνιμον συμβουλὴν τοῦ Ναρθάλ, καὶ ἐθεβαιώθην περὶ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων ὅσα μοι διηγήθη. Δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ ἐννοήσω πως, ἀνθρώπως τις δύναται νὰ καταστῇ τοσοῦτον ἄθλιος, ὅσῳ ὁ Πυγμαλίων μοι ἐφαίνετο, καὶ ἀμνηχνῶν εἰς θέαμα τοσοῦτον φρικτῶδες καὶ τοσοῦτον καινὸν εἰς ἐμὲ, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν. Ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὅστις ἐζήτησε νὰ γίνῃ εὐδαίμων, καὶ ἐνόμισεν ὅτι δύναται νὰ τὸ κατορθώσῃ

διὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς αὐθαριέτου ἐξουσίας· ἔχει πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, καὶ ὅμως καταφρονεῖται διὰ τὴν πλοῦτόν του καὶ τὴν ἐξουσίαν του αὐτήν. Ἐάν ᾗτο ποιμὴν προβάτων, ὡς ἐγὼ ποτε, ἤθελεν εἶναι εὐτυχής, ἤθελεν ἀπολαύσει τὰς ἀθώας ἡδονὰς τοῦ ἀγροτικοῦ βίου καὶ ἤθελε τὰς ἀπολαύσει ἄνευ ἐλέγχου τοῦ συνειδήτου. Δὲν ἤθελε φοβεῖται οὔτε τὴν μάχαιραν, οὔτε τὸ δηλητήριο, ἤθελεν ἀγαπᾶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀνταγαπᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν· δὲν ἤθελε μὲν ἔχει τὰ μεγάλα ἐκεῖνα πλούτη, ἅτινα τῷ εἶναι τοσούτῳ ἀνωφελεῖ, ὅσῳ ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ἐπειδὴ δὲν τολμᾷ νὰ τὰ ἐγγίσῃ, ἀλλ' ὅμως ἤθελεν ἀπολαύει τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ οὐδεμίαν ἤθελεν αἰσθάνεσθαι ἀνάγκην ἀληθινήν. Ὁ ἀνθρώπος οὗτος ἐξ ἐναντίας φαίνεται μὲν ὅτι πράττει πᾶν ὅ,τι θέλει, ἀλλὰ πόσον ἀπέχει τοῦ νὰ τὸ πράξῃ! δὲν πράττει δὲ εἰμὴ ὅ,τι θέλουσι τὰ ἄγρια πάθη τοῦ· ἀγεται καὶ φέρεται, ὅτε μὲν ὑπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν ὑποψιῶν αὐτοῦ· φαίνεται κύριος πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὲν εἶναι κύριος οὐδ' ἑαυτοῦ, διότι ἔχει τοσοῦτους κυρίους καὶ δημίους, ὅσας ἔχει ἀλόγους ὀρόξεις.

Ἐλάλουν οὕτω περὶ τοῦ Πυγμαλίωνος χωρὶς νὰ τὸν γινώσκω, διότι οὐδεὶς τὸν ἔβλεπε, καὶ μόνον ἐθεώρουν μετὰ φόβου τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους πύργους, οἵτινες νοχνημερὸν περιεφρουροῦντο, ἐνθα ἐθελουσίως ἐφυλακίσθη συγκατακλεισθεὶς μετὰ τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ. Παρέβαλον δὲ τὸν ἀθέκτον τοῦτον βασιλέα πρὸς τὸν βασιλέα Σέσωστριν, τὸν τοσούτῳ πρῶτον, τοσούτῳ εὐπροσήμερον, τοσούτῳ εὐπρόσικτον, τοσούτῳ περιέργον ἵνα βλέπῃ τοὺς ξένους, τοσούτῳ προσεκτικὸν ἵνα ἀκροάζηται ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐξάγῃ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀλήθειαν, ἥτις κρυπτεται εἰς τοὺς βασιλεῖς. Ὁ Σέσωστρις, ἔλεγον, δὲν ἐφοβεῖτό τι, καὶ οὐδὲν εἶχε νὰ φοβῆται. Περουσιάζετο εἰς ὅλος τοὺς ὑπηκόους του, ὡς εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ τέλεια· οὐτος ὅμως ἐφοβεῖτο τὰ πάντα καὶ ὀρεῖται νὰ τὰ φοβῆται. Ὁ ἄθλιος αὐτὸς βασιλεὺς ὑπάρχειται ἀνικητὸν εἰς βίαιον

ὕψατον ἔτι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἀπρόσιτον πηλὸν του, καὶ ἐν μέσῳ τῶν δορυφόρων του, ἐξ ἐναντίας ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος βρασιλεὺς, Σέσωτρες, ἴστατο ἄφοβος ἐν μετῷ τοῦ λαοῦ του, ὡς ὁ ἀγαθὸς πατὴρ ἐν τῇ οἰκίᾳ του περικυκλούμενος ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του.

Ὁ Πυγμαλίων διέταξε ν' ἀναχωρήσωσι τὰ Κυπριακὰ στρατεύματα, ἅτινα ἦλθον εἰς βοήθειαν τῶν ἰδικῶν του, ἔνεκα τῆς γενομένης συμμαχίας μετὰ τῶν δύο λαῶν. Ὁ Ναρθάλ ἐνόμισε κατ' ἄλληλον τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ἵνα μὲ ἐλευθερώσῃ· μὲ κατέταξεν, ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει τῶν στρατευμάτων, ὡς στρατιώτην Κύπριον, ἐπειδὴ ὁ βρασιλεὺς ἐλάμβανεν ὑπονοίας ἔτι καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα πράγματα. Τὸ ἐλάττωμα τῶν ἀθηνῶν καὶ ῥαθύμων ἡγεμόνων εἶναι ὅτι ἐμπιστεύοντα τυρλῶς εἰς τινὰς ἀνθρώπους εὐνοουμένους μὲν παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ πονηροὺς καὶ διεφθαρμένους· τὸ δὲ ἐλάττωμα τούτου ἦτο ἐξ ἐναντίας νὰ δυσπιστῇ ἔτι καὶ εἰς τοὺς τιμιωτέρους ἄνδρας. Μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνῃ τοὺς εὐθεῖς καὶ ἀπλοικοὺς, αἵτινες ἐργάζονται ἀδόλως, ἀπὸ τοὺς ἀχρεῖους καὶ πονηροὺς, δὲν ἐλάμβανεν οὕτω πείραν τῶν ἀγαθῶν, ἐπειδὴ οὗτοι δὲν ὑπάρχουσι ζητοῦντες ἐκτελέα τοσοῦτω διεφθαρμένον. Ἀλλως τε εἶδεν, ἀφ' οὗτου ἀνέβη εἰς τὴν θρόνον, μετὰ τῶν ἀνθρώπων, οὓς μετεχειρίσθη, τοσούτην ὑπόκρισιν, ἀπιστίαν καὶ φρικτὰς κακίας, κεκρυμμένας ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς ἀρετῆς, ὥστε θεώρει πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξαίρετως, ὡς φέροντας προσωπίδας, καὶ ὑπέθετεν ὅτι οὐδεμία εἰλικρινὴς ἀρετὴ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐθεώρει λοιπὸν ἅπαντας ὁμοίους. Ἀμα δ' εὗρισκεν ἄνθρωπον ψευδόμενον καὶ διεφθαρμένον, δὲν ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ ζητήσῃ ἕτερον τίμιον, ἐπειδὴ ἐστοχάζετο ὅτι καὶ οὗτος δὲν ἦτο εἰναι καλλίτερος ἐκεῖνου. Οἱ ἀγαθοὶ τῶ ἐφάνοντο χειρότεροι τῶν κακῶν τῶν μᾶλλον δακτυλοδεικτουμένων, διότι ἐνόμιζεν αὐτοὺς ἐπίσης κακοὺς καὶ μᾶλλον ἀπατεῶνας.

1) Οἱ ἐρεταὶ πάντες στίχοι λείπουσι ὡσαύτως ἐκ τῆς ἀρχαίας μεταφράσεως τοῦ Γαβριέλα.

Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὴν ὑπόθεσιν μου λέγω ὅτι συν-
 ηριθμήθη μετὰ τῶν Κυπρίων, καὶ ὑπεξέφυγον οὕτω τὸ
 φιλύποπτον καὶ ὀξυδερκὲς ὄμμα τοῦ βασιλέως. Ὁ Ναρθάλ
 ἔτρεμεν ὑπὸ φόβου μὴ τυχὸν φωραθῶ, διότι ἤθελεν ἀπο-
 τίσει διὰ τῆς κεφαλῆς του, ὡς καὶ ἐγὼ, τοιαύτην ἀπά-
 την, ἡ ἀνησυχία του, ἕως οὗ ἔδῃ ἡμᾶς ἀναχωροῦντας ἦτο
 ἀπίστευτος· ἀλλ' οἱ ἐναντίοι ἄνεμοι μᾶς ἐμπόδισαν ἐπὶ πο-
 λὺν ἔτι χρόνον εἰς Τύρον.

Ὁφελήθη ἐκ τῆς διατριβῆς ταύτης ἵνα μάθω τὰ ἡθη
 τῶν Τυρίων τῶν τοσούτῳ ὀνομαστῶν παρ' ἅπασιν ταῖς ἔθνε-
 σιν. Ἰθαυμάζον τὴν εὐτυχῇ τοποθεσίαν τῆς μεγαλουπὲρ-
 λεως ἐκείνης τῆς κειμένης ἐπὶ τινος νήσου ἐν τῇ θαλάσσῃ·
 ἡ ἀπέναντι παραλία τῆς Ἀσιατικῆς Ἡπείρου μοι ἐράνει
 τερπνοτάτῃ διὰ τὴν εὐφορίαν της, διὰ τοὺς παντοδαποὺς
 καὶ γλυκυτάτους καρπούς της, διὰ τὴν πληθὺν καὶ εὐρυ-
 θμίαν τῶν πύλων καὶ χωρίων της, ἅτινα σχεδὸν συνέ-
 χονται πρὸς ἄλληλα, τελευταῖαν διὰ τὴν εὐκρασίαν τοῦ
 ἀέρος, ἐπεὶ δὴ τὰ μὲν ὄρη ὑπερκαπίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τοὺς
 καυστικὰς ἀνέμους τῆς μεσημβρίας, οἱ δὲ ζέφυροι δροσί-
 ζουσιν αὐτὴν ἀπὸ θαλάσσης. Ὁ τόπος αὐτὸς κεῖται εἰς
 τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Λιδάου, οὗ ἡ κορυφή διέρχεται
 τὰ νέφη καὶ ἐξικνεῖται μέχρις ἀστέρων· αἰώνιος παγετὸς
 καλύπτει τὸ μέτωπόν του· ποταμοὶ πλήρεις γιόνος καταρ-
 ρήγνυνται ὡς χεῖμαρροι, ἐκ τῶν ὑψηλῶν βράχων τῶν περι-
 στρεφόντων τὴν κορυφὴν του· κάτωθεν αὐτοῦ βλέπει τις
 μέγα δάσος ἐκ πελαιοῶν κέδρων τοσούτῳ ἀρχαίων, ὅσῳ ἡ
 γῆ ἡ τρέφουσα αὐτάς, αἵτινες ἀνατείνουσι τοὺς ὑψηλόμους
 κλάδους, των μέχρι νεφελῶν· πλησίον τοῦ δάσους αὐτοῦ,
 κατὰ τὰς λαγῶνας τοῦ ὄρους, ὑπάρχουσι πιαρὶ (παχεῖται)
 νομαί. Ἐκεῖ βλέπει τις πλανωμένας ἀγέλας βοῶν μηκα-
 μένων, καὶ προβάτων βληγομένων μετὰ τῶν τρυφερῶν
 ἀρνίων των σκιρτῶντων ἐπὶ τοῦ δροσεροῦ χορτοῦ· ἐκεῖ
 ῥέουσιν ἀπειροὶ ῥύακες διαχυεστάτου ὕδατος, διανέμοντες
 πανταχοῦ τὰ ὕδατά των. Τέλος, κάτωθεν τῶν νομῶν αὐ-
 τῶν βλέπει τις τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ὡς κήπον εὐθα-

λέσσαντον· τὸ ἔκρ καὶ τὸ φθινόπωρον, συγχρόνως ἐπικρατοῦντα εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, δίδουσι πρὸς ἄλληλα τὴν χεῖρα ἥτοι ἐνοῦσι τὰ ἄνθη μετὰ τῶν καρπῶν· οὐδέποτε ὁ φλεγερὸς ἄνεμος τῆς μεσημβρίας, ὁ τὰ πάντα καίων καὶ καταξηραίνων, οὐδὲ ὁ παγετώδης βορρᾶς, ὁ τὰ πάντα καταψύχων καὶ θανατῶν, ἴσχυται νὰ ἐξαλείψωσι τὰ ζωηρὰ χρώματα, ἅτινα κοσμοῦσι τὸν κήπον αὐτόν.

Πλησίον τῆς ὥραίας ἐκείνης παρλίας κεῖται ἐν τῇ θαλάσῃ ἡ νῆσος, ἐνθα ὠκοδόμητο ἡ πόλις τῆς Τύρου. Ἡ μεγαλοῦπολις αὕτη φαίνεται ἐπιπλέουσα εἰς τὰ ὕδατα, καὶ οὖσα βασιλὺς τῶν θαλασσῶν. Εἰς αὐτὴν συρρέουσι πανταχόθεν οἱ ἔμποροι, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι οἱ περιφημότεροι τῶν ἐμπορῶν. Ὅταν ἐμβαίνης εἰς αὐτὴν, νομίζεις κατ' ἀρχὰς ὅτι δὲν εἶναι πόλις ἀνήκουσα εἰς ἓνα μόνον λαόν, ἀλλὰ τὸ κοινὸν καταγώγιον ἀπάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐχει δύο μεγάλας προκυμαίνας ἐκτεινόμενας εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς δύο βραχίονες, καὶ περιλαμβανούσας εὐρύχωρον λιμένα, ἐνθα οἱ ἄνεμοι οὐδεμίαν ἔχουσιν εἴσοδον. Εἰς τὸν λιμένα αὐτὸν βλέπει τις, ὡς δάσος, τοὺς ἵπτους τῶν πλοίων, τὰ δὲ πλοῖα ταῦτα εἶναι τοσοῦτον πολυάριθμα, ὥστε μόλις φαίνεται ἡ θάλασσα ἡ φέρουσα αὐτὰ ἐπὶ τῶν νώτων της.

Ὅλοι οἱ πολῖται καταγίνονται εἰς τὸ ἐμπόριον, καίτοι δὲ ὑπὲρπλοῦτοι, ὅμως δὲν παύουσιν ἐργαζόμενοι ἵνα τὰ ἐπαυξήσωσιν. Ἐκεῖ βλέπει τις πανταχόθεν τῆς Αἰγύπτου κομιζόμενον τὸ λεπτὸν ἔριον καὶ τὴν δις βεβαμμένην Τυριακὴν πορφύραν τὴν ἔχουσιν θαυμαστὴν λαμπρότητα· ἡ διπλῆ αὕτη βαφή εἶναι τοσούτω ἰσχυρὰ, ὥστε οὐδέποτε ὁ χρόνος δύναται νὰ τὴν ἐξαλείψῃ· τὴν μεταχειρίζονται δὲ εἰς λεπτὰ ἔριouthα τὰ χρυτοῦφαντα καὶ ποικιλτά. Οἱ Φοίνικες ἐμπορεῦνται μεθ' ὧν τῶν λαῶν τῆς γῆς· ἀφικνοῦνται μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, ἃς ὑπερσπῆδυσαν ἐνίοτε ἐμβάντες καὶ εἰς αὐτὸν τὸν εὐρύχωρον Ὀκεανὸν τὸν περικυκλοῦντα τὴν γῆν ἅπασαν. Οὐ μὴν, ἀλλ' ἐπεχείρησαν καὶ μακροτέρως· ἔτι πλοῦς μέχρι καὶ τῆς Βρυθρᾶς θαλάσ-

σης, διὰ δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀπέρχονται ζητήσοντες εἰς νήστους ἀγνώστους χρυτὸν, χρώματα καὶ παντοδαπὰ ζῶα, ἅτινα δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλαχοῦ.

Οἱ ἐρθαλμοὶ μου δὲν ἐκορέννυντο βλέποντες τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα τῆς πόλεως ταύτης, ἐνθα τὸ πᾶν ἦτο εἰς κίνησιν. Δὲν ἔβλεπον εἰς αὐτὴν καθὼς εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, ἀνθρώπους ἀργούς καὶ πολυπράγμονας, περιφερομένους εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ζητοῦντας νὰ μάθωσι νέα ἢ νὰ παρατηρῶσι τοὺς εἰς τὸν λιμένα κατὰπλέοντας ξένους. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖ ἀττολοῦνται ἐκφοριζόντες τὰ πλοῖα των, μετακομίζοντες τὰς πρὸς πρὸς πρὸς των ἢ πωλοῦντες αὐτάς, τακτοποιοῦντες τὰς ἀποθηκὰς των καὶ κορτοῦντες ἀκριβῆ λογαριασμὸν εἰς ὅσα τοῖς ὀφείλονται ὑπὸ τῶν ξένων ἐμπόρων· αἱ δὲ γυναῖκες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ταλασιουργίαν ἀνεκδότως, ποικίλλουσι γλαμίδας ἢ διπλοῦσι τὰ ἐκ σπρικοῦ νήματος πλούσια ὀράσματα.

Τίς ἡ αἰτία, εἶπον εἰς τὸν Ναρθάλ, δι' ἣν οἱ Φοίνικες ἐγένετο κύριοι τοῦ ἐμπορίου ἀπάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ πλουτοῦσι τῇ δαπάνῃ ὅλων τῶν ἄλλων ἐθνῶν; Βλέπεις, μοι ἀπεκρίθη, πόσον ἡ Τύρος εἶναι εὐθετος πρὸς ἐμπορίαν ἢ πατρὶς ἡμῶν ἐφεῖρε τὴν ναυτικὴν τέχνην. Οἱ Τύριοι ἐχρημάτισαν οἱ πρῶτοι (ἐὰν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν εἰς ἀρχαιοτάτας παραδόσεις), οἵτινες ἐδάμασαν τὰ κύματα πολὺ πρότερον τοῦ Τύφους καὶ τῶν ἀργοναυτῶν τῶν τοσούτων παρ' Ἑλλήσιν ἐξυμνουμένων· αὐτοὶ, λέγω, ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ ἐμβῶσιν εἰς εὐθραστον σκάφος καὶ ν' ἀρεθῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων, αὐτοὶ κατεμέτρησαν τὰς ἀέθουσας τῆς θαλάσσης. αὐτοὶ παρετήρησαν ἀπὸ τῆς πελάγῃ τὴν διάθεσιν τῶν ἀιτέρων ἀκολουθοῦντες τὴν ἐπιστήμην τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν βαβυλωνίων· τέλος, αὐτοὶ ἤνωσαν τοσούτους λαοὺς, οὓς ἡ θάλασσα διεχώριζεν. Οἱ Τύριοι εἶναι βιομήχανοι, κερταρικοὶ, φιλόπονοι, καθάριοι, ἐγκρατεῖς καὶ οἰκονόμοι· ζῶσιν ἐν εὐνομίᾳ, εἶναι πάντῃ ὁμόνοιοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ ποτὲ λαὸς δὲν ἐγένετο σταθερότερος, εἰλι-

κρινέστερος, πιστότερος, ἀσφαλέστερος καὶ φιλοφρονέστερος πρὸς πάντας τοὺς ξένους. Ἰδοὺ, χωρὶς νὰ ζητήσης ἄλλη αἰτίαν, ὁ τρόπος δι' οὗ ἔσχον τὸ κράτος τῆς θαλάσσης καὶ ἤκμασεν εἰς τοὺς λιμένους τῶν τὸ τοσοῦτον ἐπικερδῆς ἐμπορίων. Ἐὰν ἡ διγύνοια καὶ ἡ ζηλοτυπία εἰσεχώρουν μετὰ τὰς τῶν. ἐὰν ἡ ἡδυσχθία, ἡ τρυφή καὶ ἡ δυνηρία ἐκυρίευν αὐτοὺς, ἐὰν οἱ προὔχοντες τοῦ τόπου τῶν καταφρόνουν τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν, ἐὰν αἱ τέχναι δὲν ἐτιμῶντο παρ' αὐτοῖς, ἐὰν ἐδολιεύοντο πρὸς τοὺς ξένους, ἐὰν μετέβαλλον κατὰ τι τοὺς κανόνες τῆς ἐλευθερίας ἐμπορίας¹⁾, ἐὰν ἡμέλουν τὰ χειροτεχνήματα καὶ δὲ προκατέβαλλον τὰς ἀναγκαίους ἀδράς δαπάνας πρὸς τὴν λειοποίησιν τῶν πραγματειῶν τῶν, ἐκάστης εἰς τὸ εἶδος τῆς, ἢ θελεις ἰδεῖ ἐντὸς ὀλίγου παρκαμψέουσιν τὴν δύναμιν ταύτην, ἣν σήμερον θαυμάζεις.

Ἀλλὰ σαφηνίσόν μοι, τῷ εἶπον, τοὺς ἀληθεῖς τρόπους δι' ὧν θέλω δυνηθῆ ποτε καὶ γὰρ νὰ καταρτίσω ἐν Ἰθάκῃ παρόμοιον ἐμπόριον; ποίησον, μοι εἶπεν, ὅ,τι ποιοῦσιν ἐν ταῦθα. Δέχου εὐνοϊκῶς καὶ φιλανθρωπῶς πάντας τοὺς ξένους; χορήγησον αὐτοῖς πᾶσαν ἀσφάλειαν, εὐκολίαν καὶ ἐλευθερίαν εἰς τοὺς λιμένους σου; μὴ σὲ παρακρούσῃ ἡ πλεονεξία ἢ ἡ ὑπερηφανία. Ὁ ἀληθὴς τρόπος τοῦ κερδαίνειν πολλὰ εἶναι, τὸ νὰ μὴ θέλῃ τίς ποτε νὰ κερδαίνει πολλὰ συγχρόνως, καὶ νὰ γινώσκῃ, ἐν δέοντι νὰ ζημιωθῇ. Ἐσο ἀγαπητὸς πρὸς πάντας τοὺς ξένους, ὑπόμεινον μάλιστα καὶ τινὰ ἐνόχλησιν παρ' αὐτῶν, φοβοῦ μὴ διεγείρῃς τὴν ζηλοτυπίαν τῶν διὰ τῆς ὑπερηφανίας σου, τήρει ἀκριβῶς τοὺς νόμους τοῦ ἐμπορίου, ἔστωσαν αὐτοὶ ἅπλοὶ καὶ εὐχρηστοὶ τοῖς πᾶσι, συνείθισον τοὺς λαοὺς σου νὰ τοὺς φυλάττωσιν ἀπαρκατάτως, τιμῶρῃ αὐτοὺς τὸν δόλον καὶ ἐτι περισσότερον τὴν ἀργίαν καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐμπόρων, ἧτις καταστρέφει τὸ ἐμπόριον συγκαταστρέφουσα δημοῦ τοὺς μετερχομένους αὐτό. Πρὸ πάντων δὲ ἀπεχε τοῦ νὰ

¹⁾ Ὡσαύτως λείπουντες ἐκ τῆς ἀρχαίας μεταφράσεως οἱ ἐφεξῆς τρεῖς στίχοι.

φέρης προσκόμματα εἰς τὸ ἐμπόριον στρέφων αὐτὸ πρὸς ἰδίον σου ὄφελος. Ὁ ἡγεμὼν δὲ πρέπει ν' ἀναμείγνυται εἰς αὐτὸ παντελῶς, μὴ τυχόν τὸ διαταράξῃ, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἀφίνη τὸ ἐξ αὐτοῦ κέρδος εἰς τοὺς ὑπηκόους του, οἵτινες διὰ τοῦτο κοπιᾶζουσιν ἄλλως ἢ θελε τοὺς ψυχράνει καὶ ἀποδειλιάσει. Αὐτὸς ἔχει ἱκανὰς ὠφελείας ἐκ τῶν μεγάλων κερδῶν τῶν εἰστροχόμενων εἰς τὰ κράτη του πραγματοειδῶν. Τὸ ἐμπόριον εἶναι, ὡς πηγαί τινες, ἀς θέλων νὰ παροχετεύσῃς, ἀποξηραίνεις· μόνον τὸ κέρδος καὶ ἡ εὐκολία προσελκύουσι τοὺς ξένους εἰς τὸν τόπον σου· ἀλλ' ἐὰν καθιστῇς αὐτὸ δυσχερὲς καὶ ἀνωφελές, αὐτοὶ ἀποχωροῦσιν ἀνεπαισθῆτως καὶ δὲν ἐπιστρέφουσι πλέον, διότι ἕτεροι λαοί, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ἰδικῆς σου ἀπειρίας, τοὺς προσελκύουσιν εἰς τοὺς τόπους των καὶ τοὺς συνειθίζουσι ν' ἀδιαφορῶσι πρὸς σέ· πρέπει μάλιστα νὰ σοὶ ὁμολογήσω ὅτι ἀπὸ τίνος καιροῦ ἡ δόξα τῆς Τύρου ἡμικυρώθη πολὺ. Ὡ! ἐὰν εἶδες τὸν τόπον τοῦτον, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, πρὶν τῆς βασιλείας τοῦ Πυγμαλίωνος, ἤθελες πολὺ περισσότερον θαυμάσει. Τὴν σήμερον δὲν εὐρίσκεις ἐνταῦθα εἰμὴ λείψανά τινά μεγαλείου, ἀπειλοῦντα καὶ ταῦτα καταστροφῇ. Τάλαινα Τύρος! εἰς ποίας ἀδελφίους χεῖρας περιέπεσας· σὺ, ἥτις ἄλλοτε ἐλάμβανες διὰ θαλάσσης τὸν φόρον πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς.

Ὁ Πυγμαλίων φοβεῖται ἐπίσης καὶ τοὺς ξένους καὶ τοὺς ὑπηκόους του· ἀντὶ ν' ἀναίξῃ ἐλευθέρως τοὺς λιμένας του, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἡμῶν ἔθος, εἰς ὅλα τὰ ἔθνη ἔτι καὶ τὰ ἀπώτατα, ἐξ ἐναντίας τοὺς κλείει ζητῶν νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν καταπλεόντων πλοίων, τὸν τόπον, ὅθεν ἔρχονται τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιβατῶν, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀξίαν τῶν πραγματοειδῶν καὶ πόσον καιρὸν θέλουσι διατρίψῃ ἐνταῦθα· τὸ δὲ χειρίστον πάντων, μεταχειρίζεται τὸν ὅλον, ὅπως ἐξαπατήσῃ τοὺς ἐμπόρους καὶ δημεύσῃ τὰς πραγματείας των· ἐνοχλεῖ τοὺς ὅσους νομίζει πλουσιωτέρους μεταξὺ αὐτῶν, ἐπιβάλλει, διὰ διαφόρους προφάσεις, νέα τέλη, ζητεῖ ν' ἀναμείγνυται ὁ ἴδιος εἰς τὸ ἐμπόριον,

καὶ ἕκαστος φοβεῖται μὴ ἔλθῃ εἰς διένεξιν μετ' αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως τὸ μὲν ἐμπόριον νεκροῦται, οἱ δὲ ξένοι μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀμνημονοῦσι τὴν εἰς Τύρον ἄγουσαν, ἥτις ἄλλοτε ἦτο εἰς αὐτοὺς τοσοῦτῳ ποθεινὴ· καὶ ἂν ὁ Πυγμαλίων δὲν μεταβάλλει διχωγὴν, ἡ δόξα μας καὶ ἡ ἰσχὺς μας θέλουσιν ἐντὸς ὀλίγου μεταβῆ εἰς ἕτερον λαὸν κάλλιον ἡμῶν κυβερνώμενον.

Ἡρώτησα ἀκολουθῶς τὸν Ναρθάλ, τίς τὴν Τύροις ἐγένοντο τοσοῦτον ἰσχυροὶ κατὰ θάλασσαν, ἐπειδὴ ἐπεθύμουν νὰ γινώσκω πᾶν ὅ,τι χρησιμεύει εἰς κυβερνήσιν βασιλείου. Ἐχομεν, μοὶ ἀπεκρίθη, τὰ δάση τοῦ Λιδάου, ἅτινα χορηγοῦσιν ἡμῖν ξυλείαν πρὸς κατασκευὴν πλοίων, καὶ φυλάττομεν αὐτὰ ἐπιμελῶς διὰ ταύτην τὴν χρῆσιν· δὲν κόπτομεν τὰ δένδρα εἰμὴ ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ κοινὴ χρεὶα· ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν πλοίων, ἔχομεν ἐπιτήδειους ναυπηγούς· καὶ πῶς, τῷ εἶπον, ἡδυνήθητε νὰ εὗρητε τοιοῦτους; αὐτοὶ μοὶ ἀπεκρίθη, ἐτελειοποιήθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐν τῷ τόπῳ αὐτῷ· ὅταν ἀνταμείβωνται καλῶς ὅσοι διέπρεψαν εἰς τὰς τέχνας εἶναι βέβαιον ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν ὑπάρχει ἄνδρες, οἵτινες θέλουσι τελειοποιήσει αὐτάς, διότι οἱ ἄνθρωποι οἱ ἔχοντες ὑποτέραν κρίσιν καὶ εὐφυΐαν, δὲν θέλουσι λείψει νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς αὐτάς, ἐξ ὧν ἐλπίζουσι μεγάλαν ἀμοιβάν. Ἐνταῦθα τιμῶνται πολὺ καὶ βραβεύονται, ὅσοι εὐδοκίμουσιν εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰς ἐπωφελεῖς εἰς τὴν ναυτικήν· ὡς π. χ. εἰς καλὰς γεωμέτρους, εἰς ἑξοχος ἀστρονόμος, εἰς ἐμπειρος ναύκληρος, ὅστις γινώσκει κάλλιον παντὸς ἄλλου νὰ ἐκπληρῇ τὸ καθήκον του, εἰς ἐπιτήδειος τέκτων· ἐτι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ καλοὶ κωπηλάται ἔχουσι βεβαίαν τὴν ἀντιμισθίαν καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν των· τρέφονται καλῶς, λαμβάνεται φροντίς περὶ αὐτῶν, ὅταν ἀσθενήσωσιν· ἐν τῇ ἀπουσίᾳ των αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα των δὲν παρορῶνται· ἐὰν ἀπολεσθῶσι κατὰ θάλασσαν αἱ οἰκογένειαι των περιθάλπονται καὶ βοηθοῦνται· ἀποπέμπονται δὲ εἰς τὰς οἰκίας των, ὅσοι ὑπηρετήσαν ῥητὸν χρό-

νον τὴν πετρίδα. Τοιούτῳ τρόπῳ εὐρίσκει τις κωπηλάτας,
 ὅσους ἂν θελήσῃ· ὁ πετὴρ χαίρει ἀνατρέφων τὸν υἱὸν εἰς
 ἐπιτήδευμα τοσοῦτον ἐπωφελές καὶ τὸν διδάσκει, ἐξ ἀπα-
 λῶν, ὀνύχων, νὰ μεταχειρίζηται τὴν κώπην, νὰ δένῃ τὰ
 σχοινία καὶ νὰ καταφρονῇ τοὺς κινδύνους. Αὐτὸς εἶναι
 ὁ τρόπος τοῦ ὁδηγεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἄνευ καταναγκα-
 σμοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀμοιβῆς καὶ τῆς διδασκαλίας, εἰς τὴν
 εὐτυχίαν των. Ἡ ἀρχὴ μόνη δὲν ἰσχύει ποτὲ νὰ πράξῃ
 τὸ ἀγαθόν, ἡ δὲ τυρλὴ ὑπόκλις τῶν ὑπηκόων εἶναι ἀ-
 νεπαρκής· πρέπει νὰ σαγηνεύσῃ τις τὰς καρδίας τῶν ἀν-
 θρώπων καὶ νὰ χειραγωγῇ αὐτοὺς εἰς τὰ πράγματα ἐ-
 κείνα, εἰς ἃ εὐρίσκουσι τὸ συμφέρον των, καὶ ἔνθα δύναν-
 ται νὰ ἐπασχολήσωσι τὴν φιλοπονίαν των. Τούτων οὕτω
 λεχθέντων, ἐπορεύθημεν ὁμοῦ ἵνα ἐπισκερθῶμεν ὅλας τὰς
 ἀποθήκας, τοὺς ναυστάθμους καὶ τὰ ἐργαστήσια, ἅτινα
 χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν πλοίων· ἐγὼ ἐζήτουν νὰ
 μάθω λεπτομερῶς τὰ πάντα, καὶ ἐσημείουν πᾶν ὅ,τι ἤ-
 κυον, μὴ τυχὸν ἐπιλησθῶ ὠφελίμου τινὸς περιστάσεως.

Ἐν τούτοις ὁ Ναρθάλ, ὅστις ἐγίνωσκε κάλλιστα τὸν
 Πυγμαλίωνα καὶ μετ' ἡγάπα ἀπὸ καρδίας, περιέμενεν ἀνυ-
 πομῶνως τὴν ἀναχώρησίν μου, καὶ ἐροθεῖτο μὴ ἀνακαλυ-
 φθῶ ὑπὸ τῶν κατασκόπων τοῦ βασιλέως, οἵτινες νυχθη-
 μερὸν περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Ἄλλ' οἱ ἐνκν-
 τιοὶ ἄνεμοι δὲν μᾶς ἐπέτρεπον εἰσέτι ν' ἀναχωρήσωμεν·
 ἐνῷ δὲ μετὰ περιεργείας ἐπεσκεπτόμεθα τὸν λιμένα καὶ
 συνδιελεγόμεθα μετὰ διαφόρων ἐμπόρων, ἴδομεν θεράποντα
 θεράποντά τινά τοῦ Πυγμαλίωνος πρὸς ἡμᾶς ἐρχόμενον,
 ὅστις εἶπεν εἰς τὸν Ναρθάλ. Ὁ βασιλεὺς ἔμαθε παρὰ τινος
 πλοιάρχου, ἐκ τῶν ἐπιστρεψάντων μετὰ σοῦ ἐξ Αἰγύπτου,
 ὅτι ἡγάγε· ἐνταῦθα ξένον τινὰ νομισθέντα Κύπριον· προσ-
 τάζει λοιπὸν ἵνα συλληφθῇ ὁ ξένος αὐτὸς καὶ ἐξετασθῇ
 πόθεν εἶναι· περὶ τούτου εἶσαι σὺ ὑπεύθυνος, διὰ τῆς κεφα-
 λῆς σου. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐγὼ εἶχον ἀπομακρυνθῆ
 ὀλίγον, ἵνα θεωρήσω πλησιέστερον τὰς ἀνκλογίαις, ἃς οἱ
 Τύριοι ἐρύλαττον εἰς τὴν κατασκευὴν πλοίου νεωστὶ ναυ-

πηγηθέντος, ὅπερ ἦτο, ὡς ἔλεγον, διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν κανόνων τῆς ναυτικῆς τέχνης, τὸ καλλίτερον ἱστιοφόρον πλοῖον, ὅπερ ἐφάνη ποτὲ εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἡρώτων περ αὐτοῦ τὸν ἀρχιτέκτονα, ὅστις τὸ κατεσκεύασεν.

Ὁ Ναρβάλ, ἐκστατικὸς καὶ ἔντρομος, ἀπεκρίθη· ὑπάγε εὐθὺς νὰ ζητήσω τὸν ξένον αὐτὸν τὸν ἐκ τῆς νήσου Κύπρου· Ἀλλ' ὅτε ἀπεμακρύνθη τοῦ θεράποντος αὐτοῦ, ἔδραμε πρός με ἵνα μοὶ φανερώσῃ τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν εὕρισκόμεν. Καλῶς ἐγὼ τὸ προῖδον! ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, μοὶ εἶπεν ἀπωλώλαμεν! ὁ βασιλεὺς, ὅστις νυχθημερὸν τυραννεῖται ὑπὸ τῆς δυσπιστίας, ἀπειλεῖ ὅτι θέλει μὲ θανατώσει· ἐὰν δὲν σὲ παρδῶσω εἰς τὰς χεῖράς του. Τί ποιητέον λοιπόν; ὦ Θεοί, ὅτε ἡμῖν τὴν ἀνγκαίαν φρόνησιν, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν τοῦ κινδύνου τούτου· ἀνάγκη πᾶσα, ὦ Τηλέμαχε, νὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς τὸ παλᾶτιον τοῦ βασιλέως. Θέλεις τὸν βεβαιώσῃ ὅτι εἶσαι Κύπριος ἐκ τῆς πόλεως Ἀμμοθούνης, υἱὸς ἀγαλματοποιοῦ τινος τῆς Ἀφροδίτης· ἐγὼ δὲ θέλω μαρτυρήσῃ ὅτι ἐγνώρισα ἄλλοτε τὸν πατέρα σου καὶ ἴσως ὁ βασιλεὺς, χωρὶς νὰ ἐμβασθῇ περισσώτερον, ἀφήσῃ ν' ἀναχωρήσῃς· ἄλλον τρόπον σωτηρίας δὲν βλέπω διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ.

Τότε ἀπεκρίθη εἰς τὸν Ναρβάλ· ἄρες ν' ἀπολεσθῇ εὐδυστυχής, ὃν ἡ εἰμαρμένη θέλει ν' ἀπολέσῃ. Ἄς ἀποθάνῃ Ναρβάλ· σὲ ἀγαπῶ πολὺ, καὶ δὲν θέλω νὰ σὲ σύρω εἰς τὴν δυστυχίαν μου. Δὲν δύναμαι νὰ ψευθῶ· δὲν εἶμαι Κύπριος καὶ δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι εἶμαι. Οἱ Θεοὶ βλέπου τὴν εὐλιχρίνειάν μου, καὶ εἰς αὐτοὺς κεῖται νὰ μὲ σώσῃ· σὺν ἧ νὰ μὲ ἀπολέσωσιν· ἐγὼ ὅμως νὰ σωθῶ ψευδόμενος δὲν θέλω.

Ὁ Ναρβάλ μοὶ ἀπεκρίθη· τὸ ψεῦδος αὐτὸ, Τηλέμαχε, εἶναι πάντῃ ἀθῶον, καὶ οἱ Θεοὶ αὐτοὶ δὲν τὸ κατὰ δικζουσιν· αὐτὸ δὲν βλάπτει κανένα· ἐξεναντίας σώζει τὴν ζωὴν δύο ἀθῶων, καὶ ἀπατᾷ μόνον τὸν βασιλέα, ἵνα ἢ ἐμποδίσῃ νὰ πράξῃ μέγα ἔγκλημα· ἄλλως τε ὁ πρὸς τὸν

ἀρετὴν ἔρωσ σου, καὶ ὁ φόβος μὴ προσκρούσῃς εἰς τὴν
 ῥησιμείαν ὑπερδύνουσι τὰ ὄρια τῆς μετριότητος.

Ἄρκεϊ, τῷ εἶπον, ὅτι τὸ ψεῦδος εἶναι ψεῦδος, τουτέστιν
 ἀνάξιον ἀνθρώπου λαλοῦντος ἐνώπιον τῶν θεῶν καὶ ἀρεί-
 λοντος τὸ πᾶν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ὁ παρὰδιδόνων τὴν ἀλή-
 θειαν ἀμαρτάνει πρὸς τε τοὺς θεοὺς καὶ πρὸς ἑαυτὸν, διότι
 λαλεῖ ἐναντίον τῆς συνειδήσεώς του. Πῦστον λοιπὸν, ὦ
 Ναρβάλ, προτείνων μοι ἔργον ἀνάξιον σοῦ, καὶ ἐμοῦ. Ἐάν
 οἱ θεοὶ μᾶς εὐσπλαγχνίζονται, δύνανται νὰ μᾶς σώσωσιν·
 ἐάν ὅμως θέλωσι ν' ἀπολεσθῶμεν, ἀποθνήσκοντες ἐσμὲν θύ-
 ματα τῆς ἀληθείας καὶ παράδειγμα τῆς λοιποῦς ἀνθρώ-
 ποις, ἵνα προτιμῶσι τὴν ἄσπιλον ἀρετὴν ἀπὸ ζωὴν μακρο-
 χρόνιον καὶ ἀμαρτωλὴν. Χάριν σοῦ, ὦ ἀγαπητέ μου Ναρ-
 βάλ, ἡ καρδίκα μου συντρίβεται· ἔπρεπεν ἄραγε ἡ φιλία
 σου πρὸς ἓνα δυστυχῆ ξένον, οἷός ἐγώ, νὰ σοὶ γίνῃ το-
 σοῦτον ὀλεθρία; Διετελέσαμεν οὕτω πολὺν χρόνον πρὸς
 ἀλλήλους ἐρίζοντας, ὅτε ἴδομεν αἴφνης ἀνθρώπον μετὰ
 σπουδῆς ἐρχόμενον πρὸς ἡμᾶς· αὐτὸς ἦτο ἕτερός τις θε-
 ράπων τοῦ βασιλέως, ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῆς Ἀστάρης.
 Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο καλὴ, ὡς θεὰ· εἶχε πασαν καλλονὴν
 τοῦ σώματος μετὰ πάντων τῶν θελητήρων τοῦ πνεύμα-
 τος ἦτο χαρίεσσα, ἐλκυστικὴ, πειστικὴ· καίτοι δὲ τοιαῦτα
 ὄντα προικισμένη ἐλ φύσεως, εἶχεν ὅμως, ὡς αἱ Σειρήνες,
 καρδίαν ὠμὴν καὶ ἐμπλεὴν κακίας, καὶ ἐγένισκε διὰ πολ-
 λῆς τέχνης νὰ κρύπτῃ τοὺς πονηροὺς διαλογισμούς της.
 Κατάρθωσε λοιπὸν νὰ σκηνεύσῃ τὴν καρδίαν τοῦ Πυγμα-
 λίωνος, διὰ τῆς καλλονῆς της, τοῦ πνεύματός της, τῆς
 γλυκεῖας φωνῆς της καὶ τῆς ἀραρυίας τῆς λύρας της. Ὁ
 Πυγμαλίων, τετυφλωμένος ὑπὸ σφοδροῦ πρὸς αὐτὴν ἔρω-
 τος, εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν βασιλείαν Τάραν τὴν σύζυ-
 γόν του, καὶ δὲν ἐσυλλογίζετο ἄλλο ἢ νὰ εὐχαριστήσῃ τὰ
 πάθη τῆς φιλοδόξου Ἀστάρης. Ὁ ἔρωσ τῆς γυναικὸς αὐ-
 τῆς ἐγένετο οὐχ ἥττον ὀλεθριος αὐτῷ ἢ ἡ αἰσχροὶ φυλαρο-
 γυρία του· ἀλλὰ, καίτοι ἐμμένως ἀγαπῶν αὐτὴν, ἐκείνη
 ὅμως τὸν περιεφρόνει, καὶ τὸν ἐμίσει· κρύπτουσι δ' τ' ἀ-

ληθῇ φρονίματά της, καὶ προσποιουμένη ὅτι δὲν ζῇ εἰμὴ δι' αὐτόν, συγχρόνως δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν βλέπῃ.

Ὑπῆρχεν εἰς Τύρον νέος τις Λύδιος, Μαλάρχων ὀνομαζόμενος, ἐξαισίου καλλονῆς, ἄσωτος δὲ, θηλυμανῆς καὶ ὅλως ἐκδοτος εἰς τὰς ἡδονάς. Ἐφρόντιζε μόνον πῶς νὰ διατηρῇ τὴν λειότητά τῆς χοιρῆς του, καὶ κτενίζῃ καλῶς τὴν ξανθὴν κόμην του τὴν ἐπὶ τῶν ὤμων του κυματίζουσαν, νὰ ἀλείφηται μύρα, νὰ δίδῃ κομψὴν τινα στροφὴν εἰς τὰς πτυχὰς τοῦ φορέματός του, καὶ, τελευταῖον, νὰ ψάλλῃ τοὺς ἔρωτάς του ἐπὶ τῆς λύρας του. Ἡ Ἀστάρβη τὸν εἶδεν, ἠράσθη αὐτοῦ καὶ ἐγένετο ἐμμανὴς· ἐκεῖνος τὴν κατὰ φρόνει, διότι ἡγάπα ἄλλην τινὰ γυναῖκα, καὶ διότι ἐφοβεῖτο τὴν σκληρὰν τοῦ βασιλέως ζήλοτυπίαν. Ἡ Ἀστάρβη ὠργίσθη σφόδρα διὰ τοῦτο, καὶ ἐν τῇ ἀπογνώσει της ἐστοχάσθη ὅτι ἠδύνατο ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν ξένον (ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπεζήτηε καὶ ὅστις, ὡς ἔλεγον, εἶχεν ἔλθει μετὰ τοῦ Ναρθάλ) διὰ τοῦ Μαλάρχωνος. Καὶ τῷ ὄντι· ἔπεισεν εἰς τοῦτο τὸν Πυγμαλίωνα διαφθειράσας πάντας τοὺς δυναμηνούς νὰ φωτίσωσιν αὐτὸν περὶ τῆς ἀληθείας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πυγμαλίων ἀπεστρέφετο τοὺς ἐναρέτους ἀνδρας καὶ ἠγνόει νὰ τοὺς διακρίνῃ ἀπὸ τῶν κακῶν, περιεστοιχίζετο πάντατε ὑπ' ἀνθρώπων πλεονεκτῶν, μηχανορράφων, ἐτοίμων νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ἀνόμους καὶ ὀλεθρίας διαταγὰς τοῦ καὶ ἀνθρωποὶ τοιοῦτοι, βεβαίως, ἐφοβοῦντο τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἀστάρβης, καὶ τὴν συνέδραμον, ἵνα ἐξαπατήσῃ τὸν βασιλέα, ὑποπτεύοντες μὴ δυσχερεστήσωσι γυναῖκα ὑπερήφανον, ὡς αὐτήν, καὶ ἔχουσιν ἄπασαν τὴν πίστιν τοῦ βασιλέως. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Μαλάρχων, καίτοι ὑπὸ πάντων ἀνεγνωρισμένος, ὡς Λύδιος, ἐξεληφθῇ ἀντὶ τοῦ νέου ξένου, ὃν ὁ Ναρθάλ ἡγάγεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐφυλακίσθη.

Ἡ Ἀστάρβη, ἥτις ἐφοβεῖτο μὴ ὁ Ναρθάλ φωράσῃ τὸν δόλον της εἰς τὸν βασιλέα, ἐπεμψε μετὰ σπουδῆς πρὸς αὐτὸν τὸν θεράποντα ἐκεῖνον, ὅστις τῷ εἶπε τάδε. Ἡ Ἀστάρβη σοῦ ἀπαγορεύει νὰ φανερώσῃς εἰς τὸν βασιλέα τίς εἶναι ὁ ξένος σου, καὶ δὲν ζητεῖ ἀπὸ σέ ἄλλο ἢ τὴν σω-

πήν· θέλει δὲ πράξει οὕτω πως, ὥστε ὁ βασιλεὺς νὰ μείνῃ εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ. Ἐντοσούτῳ σπεῦσον ν' ἀποπέμψῃς μετὰ τῶν Κυπρίων τὸν νέον ξένον, ὃν ἤγαγες ἐξ Αἰγύπτου, ἵνα μὴ φανῇ τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Ὁ Ναρκύλλ, χαίρων ὅτι ἡδυνήθη τοιοῦτοτρόπως νὰ σώσῃ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν καὶ τὴν ἐμὴν, ὑπεσχέθη σιωπὴν, ὁ δὲ θεράπων εὐχαριστηθεὶς ὅτι ἐξετέλεσεν, ὅπερ ἐπετράπη, ἐπανήλθεν ἵνα πληροφορήσῃ περὶ τούτου τὴν Ἀστάρχη.

Ὁ Ναρκύλλ καὶ ἐγὼ ἐθαυμάζομεν τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν, οἵτινες ἀντήμειβον τὴν εἰλικρίνειάν μας καὶ ἐλάμβανον τοσαύτην πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν τὰ πάντα διακινδυνεύόντων ἕνεκα τῆς ἀρετῆς. Ἐδδελυσσόμεθα δὲ βασιλεῖα ἐκδοτον εἰς τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν τρυφήν· βασιλεὺς, ἐλέγομεν, ὅστις φοβεῖται μὴ ἀπατηθῇ, εἶναι ἄξιος ν' ἀπατᾶται, καὶ σχεδὸν αἰείποτε τυφλῶς ἀπατᾶται. Δυσπιστεῖ μὲν πρὸς τοὺς τιμίους ἄνδρας, ἀλλὰ παραδίδεται εἰς τοὺς πανηρούς, καὶ εἶναι ὁ μόνος ἀγνοῶν τί περὶ αὐτοῦ τεκταίνεται. Ἰδετε τὸν Πυγμαλίωνα! αὐτὸς ἐγένετο παίγιον ἀναιδεστοῦ γυναικός. Ἐν τούτοις οἱ θεοὶ μεταχειρίζονται πολλάκις τὸ ψεῦδος τῶν ποίνηρῶν, ἵνα σώσωσι τοὺς ἀγαθοὺς, οἵτινες προτιμῶσι ν' ἀπολέσωσι τὴν ζωὴν τῶν ἢ νὰ ψευσθῶσι.

Συγχρόνως παρατηρήσαμεν ὅτι οἱ ἄνεμοι ἤλλασσον, καὶ ἐγίνοντο εὐνοϊκοὶ πρὸς ἀναχώρησιν τοῦ στόλου τῶν Κυπρίων. Οἱ θεοὶ προσημαινουσιν, ἀνέκραξεν ὁ Ναρκύλλ, καὶ θέλουσιν, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, νὰ σέ σώσωσι. Φύγε τὴν ὀλέτειραν καὶ κατηραμένην ταύτην γῆν! Εὐτυχὴς ὁ δυνάμενος νὰ σέ ἀκολουθήσῃ μέχρι περάτων τῆς οἰκουμένης! Εὐτυχὴς ὁ δυνάμενος νὰ ζήσῃ καὶ συναποθάνῃ μετὰ σοῦ! Ἀλλὰ βάσκανος δαίμων μὲ συνδέει μετὰ τοῦ ἀθλίου αὐτοῦ τόπου, καὶ δεῶν νὰ συμπάσχω μετ' αὐτοῦ· ἴσως γίνῃ χρεῖα καὶ νὰ συνταρῶ ὑπὸ τὰ ἐρείπιά του· ἀλλ' ἀδιάφορον μοὶ εἶναι· ἀρκεῖ νὰ λέγω πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ καρδία μου ν' ἀγαπᾷ τὴν δικαιοσύνην· διὰ σέ ὁμως, Τηλέμαχε, ῥεγεύω τοὺς θεοὺς, οἵτινες σέ ὁδηγοῦσιν, ὡς ἐκ τῆς χειρὸς,

ἵνα σοὶ χάρισωσι τὸ τιμιώτερον πάντων τῶν δώρων, λέγω
τὴν ἀγνὴν καὶ ἄσπιλον ἀρετὴν μέχρις ἐσχάτου γήρατος.
Ζῆθι, ἐπίστρεψον εἰς τὴν Ἰθάκην, παρκαμύθησον τὴν Πηνε-
λόπην καὶ ἀπάλλαξον αὐτὴν τῶν θραπέων μνηστήρων της.
Εἴθε οἱ ὀφθαλμοί σου νὰ ἴδωσιν, εἴθε αἱ χεῖρές σου νὰ
ἐνγκυκλισθῶσι τὸν συνετὸν Ὀδυσσεύα καὶ εἴθε πάλιν οὐ-
τος νὰ σὲ εὖρη ἄξιον ἐκυτοῦ. Ἄλλ' ἐν τῇ εὐτυχίᾳ σου μέ-
μνησο τοῦ δυστυχοῦς Νηρῆϊδ, καὶ ἀείποτε ἀγάπα αὐτόν.

Ἄμα ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν τούτην, τὸν κατέβρεξα
διὰ τῶν δακρύων μου, καὶ βχθεῖς ἀνυστενυχμοὶ διέκοπτον
τοὺς λόγους μου. Ἐνηγκάλισθημεν ἀλλήλους ἐν σιωπῇ· μέ-
συνώδευσε μέχρι τοῦ πλοίου· ἔμεινεν ἐπὶ τῆς παρχλίκας,
καὶ, ἄφροῦ τὸ πλοῖον ἀνεπέτασε τὰ ἱστία, ἡμεῖς ἐθεωροῦ-
μεν ἔτι ἀλλήλους ἐφ' ὅσον ἠδυνάμεθα.

Ἔπος θείας

Ὁ Τηλέμαχος ἐπαναλαμβάνει τὴν σειράν τῶν συμβάντων τοῦ. — Διηγείται ὅτι, κατὰ τὸν διάπλουν τοῦ ἀπὸ Τύρου εἰς Κύπρον, εἶδε καθ' ὕπνου τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἑρωτα προτρέποντας αὐτὸν εἰς τὴν τροφήν. — Εἶδε παραπλησίως τὴν Ἀθηνᾶν ὑπερασπιζομένην αὐτὸν διὰ τῆς ἀθανάτου Αἰγίδος της. — Τέλος, τὸν Μέντορα συμβουλεύοντα αὐτῷ νὰ φύγῃ ἐκ τῆς νήσου Κύπρου. — Ὅτε δὲ ἀρυπνιάσθῃ, οἱ Κύπριοι, ἐσκοτισμένοι ἤδη ὑπὸ τῆς μέθης, κατελήφθησαν ὑπὸ φοβερᾶς τρικυμίας. — Τὸ πλοῖον ἀπώλετο, ἐὰν ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐλάμβανεν εἰς χεῖρας τὸ πηδάλιον. — Ἀφικνοῦνται εἰς Κύπρον. — Περιγραφή τῶν ἀκολάστων ἡθῶν τῶν ἐγκατοίκων, τῆς προσφερομένης λατρείας εἰς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τῶν λυπηρῶν ἐντυπώσεων, ἃς ἔρχεν ὁ Τηλέμαχος. — Αὐτόθι ἐντυγχάνει ἐκ νέου τὸν Μέντορα, οὗ αἱ σφαῖραι συμβουλαὶ τὸν ἀπαλλάττουσι μεγάλου κινδύνου. — Ὁ Σύρος Ἀζαήλ, ὁ ἀγοράσας τὸν Μέντορα, ἀποδίδει εἰς τὸν Τηλέμαχον τὸν σφῶν αὐτοῦ ὁδηγόν. — Ὁ Ἀζαήλ ἀναχωρεῖ μετ' αὐτῶν εἰς Κρήτην. — Βλέπουνται, κατὰ τὸν διάπλουν των, τὸ ἐξαίσιον θέαμα τῆς Ἀμφιτρίτης συρομένης ἐφ' ἀμάξης ὑπὸ δύο θαλασσίων ἵππων.

Ἡ Καλυψὶς, ἥτις, ἀκροωμένη τὰ συμβάντα τοῦ Τηλεμάχου, ἵστατο μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἀκίνητος καὶ ἐκστατικῇ ὑπ' ἡδονῆς, τὸν διέκοψεν ἵνα τὸν ἀφήσῃ ὀλίγον ν' ἀναπαυθῇ. Εἶναι καιρὸς, τῷ λέγει, ν' ἀπολαύσῃς τὴν γλυκύτητα τοῦ ὕπνου μετὰ τοσούτους μόχθους. Ἐνταῦθα δὲν φοβεῖσαι τίποτε. Τὰ πάντα σοὶ εἶναι εὐνοϊκά. Ἐσο ὅλος χαρά· ἀπόλαυσόν τὴν εἰρήνην καὶ ὅλα τ' ἄλλα δῶρα τῶν θεῶν, ἐξ ὧν θέλεις πλουτισθῇ. Αὖριον, ὅτε ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἥως¹ ἀνοίξῃ τὰς χρυσὰς πύλας τῆς Ἀνατολῆς, καὶ οἱ ἵπποι τοῦ Ἥλιου ἐξερχόμενοι τοῦ ἀλμυροῦ ὕδατος, διαχύσωσι τὰς λάμψεις τῆς ἡμέρας, ἵνα ἐκδιωξῶσιν ἐνώπιόν των ὅλους τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, θέ-

¹ Ἡμῶς δ' ἡριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἥως.

Ὅμ. Ὀδυσ. Β. στιχ. 4.

λομεν ἐπαναλάβει, προσφιλή μου Τηλέμαχε, τὴν ἱστορίαν τῶν συμβάντων σου· οὐδέποτε ὁ πατήρ σου ἔσχε τὴν φρόνησιν καὶ τὴν γενναιοφυσίαν σου· οὐδέποτε ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ νικητὴς τοῦ Ἔκτωρος, οὐδὲ ὁ Θησεύς, ὁ ἐξ Ἀθῶν ἀνελθὼν, οὐδὲ ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἀλκίδης ὁ καθάρσας τὴν γῆν ἐκ τοσούτων κακῶν γων, ἔδειξαν τοσαύτην ἀνδρίαν καὶ ἀρετὴν, ὅσην σύ. Εὐχομαι τοῖς θεοῖς, ἵνα βαθύς ὕπνος σοι καταστήσῃ τὴν νύκτα ταύτην βραχεῖαν· ἀλλ' οἴμοι! πόσον μακρὰ θέλει εἶναι εἰς ἐμέ· πόσον μακροχρόνιον τὸ νῦν σὲ μεταίδω, νῦν σὲ ἀκούσω, νῦν σὲ παρακαλέσω νῦν μοι ἐπαναλάβῃς, ὅσα ἤδη γινώσκω, καὶ νῦν σε ἐρωτήσω, ὅσα ἔτι ἀγνοῶ! Ὑπαγε, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, μετὰ τοῦ σοφοῦ Μέντορος, ὃν οἱ θεοὶ σοὶ ἀπέδωκαν· ὑπάγε εἰς ἐκεῖνο τὸ μεμονωμένον σπήλαιον, ἐνθα τὰ πάντα προητοίμασθαι μάθησάν εἰς ἀνάπαυσίν σου. Παρακαλῶ τὸν Μορφέα ἵνα ἐπιχύσῃ τὸ γλυκύτερον νέκταρ εἰς τὰ βεβαρυμένα βλέφαρά σου· θεὸς δὲ ἄτμός νῦν κυκλοφορήσῃ εἰς τὰ κεκοπιακότες μέλη σου· καὶ νῦν σοὶ πέμψῃ ἐλαφροὺς ὄνειρους, οἵτινες περιιπτάμενοι γύρωθεν σου νῦν κατακληθήσονται τὰς αἰσθήσεις σου διὰ τῶν φαιδρωτέρων εἰκόνων, καὶ νῦν ἐκδιώξωσιν ἀπὸ σοῦ πᾶν τὸ δυνάμενον νῦν σὲ ἐξυπνήσῃ ταχέως.

Ἡ θεὰ αὐτὴ ὠδήγησε τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸ κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ ἰδικοῦ τῆς ἐκεῖνο σπήλαιον· αὐτὸ δὲν ἦτο οὔτε ἑλαττον ἀγροτικόν, οὔτε ἑλαττον τερπνόν. Κρήνη ῥέουσα ἐκ τινὸς γωνίας ἀπετέλει γλυκύν τινα ψυθιρισμόν, ὅστις προῦκάλει τὸν ὕπνον· αἱ νύμφαι εἶχον ἡτοιμάσει αὐτόθι δύο κλῖνας ἐκ μαλακῆς στιβάδος, ἐφ' ἧς ἐξήπλωσαν δύο μεγάλας δοράδας τὴν μὲν λέοντος διὰ τὸν Τηλέμαχον, τὴν δὲ ἄρκτου διὰ τὸν Μέντορα.

Πρὶν κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς ὕπνον ὁ Μέντωρ ὡμίλησεν οὕτω πρὸς τὸν Τηλέμαχον· ἡ ἐπιθυμία τῆς διηγήσεως τῶν συμβάντων σου σὲ ἔφερε νῦν εἶπες πλείονα τοῦ δεόντος· καὶ νῦφρανας μὲν τὴν θεὰν διηγούμενος αὐτῇ τοὺς κινδύνους, ἐξ ὧν ἡ γενναιοφυσία σου καὶ ἡ ἀγχινοιά σου σὲ ἐσωσαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἐπραξας ἢ νῦν φλογίσας περισσότερο τὴν καρδίαν τῆς καὶ νῦν παρασκευάσῃς σεαυτῷ βα-

ρυτέραν τὴν δουλείαν. Πῶς θέλεις ἐλπίσαι τοῦ λοιποῦ νὰ ἐξέλθῃς τῆς νήσου ταύτης, σὺ ὁ καταγοητεύσας αὐτὴν διὰ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν συμβάντων σου ; ἡ κενοδοξία σου σὲ παρ-κίνησε νὰ λαλήσῃς ἀφρόνως¹. Αὐτὴ ὑπεσχέθη νὰ σοὶ διηγηθῇ ἱστορίας τινὰς καὶ νὰ σὲ διδάξῃ ὅποια ἐγένετο ἡ τύχη τοῦ Ὀδυσσεύς· εὗρε δὲ τρόπον νὰ λαλήῃ ἐπὶ μακρὸν χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε, καὶ σὲ ὑπεχρέωσεν οὕτω νὰ τῇ διηγηθῇς πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ. Τοιαύτη ἦτο πάντοτε ἡ τέχνη τῶν γοήτων καὶ ἐρωτολήπτων γυναικῶν. Πότε, ὦ πότε Τηλέμαχε, θέλεις συνετισθῇ ἵνα μὴ λαλήῃς ματαίως, ἀλλὰ νὰ δύνασαι νὰ κρύπτῃς, ὅ,τι δὲν εἶναι συμφέρον σου νὰ λέγῃς; Οἱ μὲν ἄλλοι θαυμάζουσι τὴν φρόνησίν σου, ὄντος εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν εἶναι συγγνωστὸν νὰ σφάλῃ τις· ἀλλὰ, τὸ ἐπ' ἐμοί, δὲν δύναμαι νὰ σοὶ συγχωρήσω τοῦτο, διότι εἶμαι ὁ μόνος ὁ γινώσκων σε καλῶς καὶ ὑπεραγαπῶν σε, ὅθεν καὶ σὲ πληροφορῶ δι' ὅλα σου τὰ σφάλματα. Ὡ πόσον ἀπολείπεις τῆς σοφίας τοῦ πατρὸς σου !

Καὶ πῶς ! ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος· ἡδυνάμην ν' ἀρνηθῶ εἰς τὴν Καλυψῶ τὴν διήγησιν τῶν δυστυχιῶν μου ; Οὐχί, ἐπα-νέλαβεν ὁ Μέντωρ· ἐπρεπε νὰ τῇ διηγηθῇς αὐτάς, ἀλλ' ὥφει-λες νὰ τὸ πράξῃς λέγων ἀπλῶς, ὅ,τι μόνον ἡδύνατο νὰ ἐλκύ-σῃ τὴν συμπάθειάν τῆς· ἡδύνατο, λόγου χάριν, νὰ τῇ εἴπῃς ὅτι ἐγέναν, ὅτε μὲν πλάνης εἰς διαφόρους τόπους, ὅτε δὲ αἰχ-μάλωτος εἰς Σικελίαν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Αἴγυπτον, καὶ τοῦ-το ἤρκει· τὸ δὲ περιπλέον εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐχρησίμευσεν ἢ νὰ καταστήσῃ δριμυτέραν τὴν ἀληθείαν, ἥτις καταδιβρώσκει τὴν καρδίαν τῆς· εἴθε τοῦλάχιστον ἡ ἰδική σου καρδία νὰ δια-τηρηθῇ ἀβλαβής ! Τί λοιπὸν θέλω πράξῃ ; ἐξηκολούθησεν ὁ Τηλέμαχος, θρηνῶδει καὶ ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Δὲν εἶναι πλέον καιρὸς, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, νὰ τῆς ἀπακρύψῃς τὸ ὑπόλοιπον τῶν συμβάντων σου· αὐτὴ γινώσκει ἤδη τὰ περισσότερα, καὶ δὲν δύναται ν' ἀπατηθῇ εἰς ὅ,τι ἀγνοεῖ εἰσέτι· ἡ σιωπὴ σου θέ-

¹ Λείπωσιν ὡσαύτως ἐκ τῆς προτέρης μεταφράσεως οἱ ἀκόλουθοι πέντε στίχοι, ὡς καὶ πλείστοι ἄλλοι κατωτέρω, ὡς παραλείπομεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σημειώσωμεν.

λοι χρησιμεύσει μόνον νά τήν παροξύνῃ. Τάχυνον λοιπόν αὐ-
ριον νά συμπληρώσῃς τὸ ἐπίλοιπον τῶν ὧων οἱ θεοὶ προῶρι-
σαν διὰ σέ, καὶ μάθε εἰς τὸ ἐξῆς νά λαλῇς μετριοφρονέστερα
περὶ σεαυτοῦ. Ὁ Τηλέμαχος ἠσπάσθη μετὰ χαρᾶς τοσοῦτον
φρόνιμον συμβουλὴν, καὶ οὕτω κατεκλίνθησαν.

Ἄμα ὁ Φοῖβος διὰ τῶν πρώτων χρυσοειδῶν ἀκτίνων τοῦ
ἐρώτισε τὴν γῆν, ὁ Μέντωρ, ἀκούσας τὴν φωνὴν τῆς θεᾶς,
ἥτις ἐκάλει τὰς νύμφας τῆς εἰς τὸ δάσος, ἐξύπνισε τὸν Τηλέ-
μαχον. Εἶναι καιρὸς, τῷ λέγει, νά νικήσῃς τὸν ὕπνον ἅς ὑπά-
γωμεν εἰς συνέντευξιν τῆς Καλυψῆς, ἀλλ' ἀπίσται πάντοτε
εἰς τοὺς γλυκαῖς λόγους τῆς μὴ τῇ ἀνοίξης ὁλόκληρον τὴν
καρδίαν σου· φοβοῦ τὸ κρύφιον δηλητήριον τῶν ἐπαίνων τῆς.
Χθὲς αὕτη σέ ὕψωνεν ὑπεράνω τοῦ σοφοῦ πατρός σου, τοῦ
ἀηττήτου Ἀχιλλέως, τοῦ περιφρήμου Θησέως καὶ τοῦ ἀθανά-
του Ἡρακλέους· ἠσθάνθης πόσον οἱ ἐπαινοὶ αὐτοὶ ἦσαν ὑπερ-
βολικοί; ἐπίστευσας εἰς ὅσα ἔλεγες; Γίνωσκε καλῶς ὅτι εἰς
αὐτὰ δὲν πιστεύει οὔτε αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ· δὲν σέ ἐπαινεῖ δὲ εἰμὴ
διότι σέ νομίζει ἀσθενῆ καὶ τοσοῦτω μάταιον, ὥστε ν' ἀπα-
τάσαι ὑπὸ ἐπαίνων δυσαναλόγων πρὸς τὰς πράξεις σου.

Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθησαν εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἡ θεὰ τοὺς
ἀνέμενεν· ἐρειδιάσεν ἰδοῦσα αὐτοὺς καὶ ἐκρύφεν, ὑπὸ πρόσχη-
μα χαρᾶς, τὸν φόβον καὶ τὴν ἀνησυχίαν, ἥτις ἐτάραττε τὴν
καρδίαν τῆς, διότι προσέβλεπεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος, ὁδηγούμενος
ὑπὸ τοῦ Μέντορος, ἐμελλε νά τὴν διαφύγῃ, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς.
Σπεῦσον, εἶπεν, ὦ ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, νά εὐχαριστήσῃς
τὴν περιέργειάν μου. Μοὶ ἐφαίνετο καθ' ὅλην τὴν νύκτα ὅτι
σέ ἐβλεπον ἀναχωροῦντα ἐκ τῆς Φοινίκης καὶ ζητοῦντα νέαν
τύχην εἰς τὴν νῆσον Κύπρον. Εἶπε ἡμῖν λοιπόν, ὅποιος ἐγένετο
ὁ διάπλους σου αὐτός, καὶ μὴ ἀνάβαλλε οὐδὲ στιγμαίν. Τότε
ἐκάθθησαν ἐπὶ χλόης πεποικιλμένης ἐξ ἰῶν καὶ ἄλλων ἀνθέων,
ὑπὸ τὴν σκιάν δάσους ἀμφιλαφεύς.

Ἡ Καλυψὶς δὲν ἔπαυεν ἐκτοξεύουσα βλέμματα θελκτικὰ
καὶ περιπαθῆ πρὸς τὸν Τηλέμαχον, καὶ ἐτέρωθεν βλέπουσα
βλοσυρῶς τὸν Μέντορα, ὅστις ἐξ ἐναντίας παρετῆρει καὶ τὰ
ἐλάχιστα κινήματα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς. Ἐν τοσοῦτῳ αἱ νύμ-

φαι ἄπασαι, ἰσάμεναι σιωπηλῶς καὶ κλίνουσαι τὴν κεφαλὴν. παρῆσαν τὸ οὖς πρὸς ἀκρόασιν καὶ ἀπετέλουν εἰδὸς τι ἡμικυκλίου, ἵνα κἀλλιον ὀρώσι καὶ ἀκούωσιν. Ἄπασα δὲ ἡ χορεία ἠτένιζε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν νέον αὐτόν. Ὁ Τηλέμαχος, κάτω νεύων καὶ ἐρυθριῶν μετὰ πολλῆς χάριτος, ἐπανάλαβεν οὕτω τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων του.

Μόλις ἡ γλυκεῖα αὖρξ βοήθητικὸν ἀνέμου ἤρχισε νὰ κοιλαίνῃ τὰ ἰστία μας, καὶ παρχρῆμα ἡ γῆ τῆς φοινίκης ἐγένετο ἄφαντος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας· ὧν δὲ μεταξὺ Κυπρίων ὧν ἠγνόουν τὰ ἔθνη, ἀπεφάσισα σιωπηλῶς καὶ περιέργως νὰ παρατηρῶ τὰ πάντα, καὶ νὰ φυλάττω ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ἐχεμυθείας, ὅπως κερδήσω τὴν εὐνοίαν των· ἀλλ' ἐνῶ ἐσιώπων γλυκὺς ὕπνος, ὡς ὁ πηγάζων ἐξ οἴνου, μὲ κατέλαβε· τὰ αἰσθητήριά μου ἦσαν βεβαρυμένα καὶ οἶονεῖ πεπεδημένα· ἀπελάμβανον γαλήνην καὶ χαρὰν, ἥτις ἐρέθυσκε τὴν καρδίαν μου.

Αἶφνης μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον τὴν Ἀφροδίτην, διερχομένην τὰ νέφη καὶ καθημένην ἐπὶ τοῦ πετωμένου ἄρματός της, τοῦ συρομένου ὑπὸ δύο περιστερῶν. Εἶχε τὴν λαμπρὰν ἐζείνην καλλονήν, τὴν φαιδρὰν ἐκείνην νεότητα, τὰς θελκτικὰς ἐκείνας χάριτας, αἵτινες ἐφάνησαν εἰς αὐτήν, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἄφρου τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἐθάμβησε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Διὸς· κατέβη, διὰ ταχείας πτήσεως, μέχρις ἐμοῦ· ἐπέβαλε μειδιδῶσα τὴν χεῖρα εἰς τοὺς ὤμους μου, καὶ καλέσασά με ὀνομαστὶ εἶπε· Νέε Ἕλλην, σὺ θέλεις εἰσελθεῖ εἰς τὸ βασίλειόν μου, δὴλ. θέλεις ἀφίχθῃ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην νῆσον, ὅπου αἱ ἡδοναὶ, οἱ γέλωτες καὶ τὰ χαροποιὰ παίγνια, γεννῶνται εἰς πᾶν βῆμα· ἐκεῖ θέλεις καύσει λιθανωτὸν ἐπὶ τῶν βωμῶν μου, ἐγὼ δὲ θέλω σὲ βυθίσει εἰς ἄβυσσον ἡδονῶν. Ἀνοιξον τὴν καρδίαν σου εἰς τὰς γλυκυτέρας ἐλπίδας, καὶ μὴ ἐναντιωθῇς εἰς τὴν κρατίστην πασῶν τῶν θεῶν, ἥτις ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ καταστήσῃ εὐδαίμονα καὶ μακάριον.

Συγγχρόνως εἶδον τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἐρωτα, ὅστις κινῶν τὰς μικρὰς τοῦ πτέρυγας ἵπτατο κύκλῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· καὶ τοὶ δ' ἔχων ἔξωγραφημένην ἐπὶ τοῦ προσώπου του τὴν ἀγάπην, τὴν ἱλαρότητα καὶ τὴν φαιδρότητα τῆς βρεφικῆς ἡλικίας, εἶχεν

ὁμοῦς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βλοσυρὸν τι, ὅπερ μοι ἐνέπνευσε τρόμον. Ἐγὼ βλέπων με, ὃ δὲ γέλως τοῦ ἥτο εἰρωνικός, δυσμενὲς καὶ ἀσπλαγχνός· ἔσυρεν ἀπὸ τῆν χρυσὴν φαρέτρην τοῦ τὸ δζύτερον τῶν βελῶν του, ἐνέτεινε τὸ τόξον του καὶ παρ' ὀλίγον μ' ἐτραυματίεζεν, ἐὰν ἡ Ἀθηνᾶ δὲν παρίστατο αἴφνης ἵνα μὲ σκεπάσῃ διὰ τῆς ἀθανάτου Αἰγίδος τῆς. Τὸ πρόσωπον τῆς θεᾶς αὐτῆς δὲν εἶχε τὴν γυναικείαν ἐκείνην κάλλοι, καὶ τὴν ἐρωτικὴν ἐκείνην θελκτικότητα, ἣν παρετήρησα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἦθος τῆς Ἀφροδίτης· ἀλλ' εἶχε καλλογὴν φυσικὴν, αἰθρῶν, κοσμίαν· τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ἦσαν σεμνά, ἀρενωπά, εὐγενῆ, πλήρη ἀνδρίας καὶ μεγαλείου. Τὸ βέλος τοῦ Ἔρωτος, μὴ δυνάμενον νὰ διαπεράσῃ τὴν Αἰγίδα, ἔπεσε χαμαί. Ὁ Ἔρως τότε ὀργισθεὶς ἐστέναζε πικρῶς καὶ ἠσχύνθη ὅτι ἡττήθη. Φύγ' ἐντεύθεν, ἀνέκραξεν ἡ Ἀθηνᾶ, φύγε, παιδίον αὐθαδές· σὺ δὲν θέλεις νικᾶ εἰμὴ ψυχᾶς ἀγενεῖς, αἵτινες προτιμῶσι τὰς αἰσχράς ἡδονάς σου ἀπὸ τὴν σωφροσύνην, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δόξαν. Ἐν τῷ λέγειν οὕτως ὁ Ἔρως ὀργισμένος ἀπέπη· τῆς δ' Ἀφροδίτης ἀναδαινούσης εἰς τὸν Ὀλύμπου, εἶδον ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ ἄρμα αὐτῆς μετὰ τῶν δύο περιστερῶν ὑπὸ κυανοχρύσου νέφους περιβεβλημένον καὶ τέλος ἐξαφανισθὲν στρέψας δ' ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς τὴν γῆν δὲν εἶδον πλέον οὔτε τὴν Ἀθηνᾶν.

Τότε μοι ἐράνη ὅτι εὐρέθην εἰς κῆπον εὐθαλέστατον, οἷον οἱ ποιηταὶ περιγράφουσιν τὸν τῶν Ἠλησίων πεδίων· εἰς τὸν τόπον αὐτὸν εὗρον τὸν Μέντορα, ὅστις μοι εἶπε· φύγ' ἐκ τῆς ὀλεθρίας ταύτης νήσου, ὅπου δὲν βλέπει τις εἰμὴ ἀκολασίας. Ὁ πλέον ἐνάρτεος ἄνθρωπος πρέπει γὰρ τρέμει ἐνταῦθα, καὶ δὲν δύναται νὰ σωθῇ εἰμὴ ρεύγων. Ἀμα τὸν εἶδον, ὤρμησα νὰ τὸν ἐναγκαλισθῶ, ἀλλ' ἤσθάνθην ὅτι οἱ πόδες μου δὲν ἤδύναντο νὰ κινηθῶσιν, ὅτι τὰ γόνατά μου παρελύοντο καὶ ὅτι αἱ χεῖρές μου, προσπαθοῦσι νὰ δράζωσι τὸν Μέντορα, ἐθέρουν κενὴν σκιάν, ἥτις μὲ διέφευγε πάντοτε. Ἐν τῇ ἀγωνίᾳ μου ἐξύπνησα καὶ ἐνόησα ὅτι τὸ μυστηριώδες αὐτὸ ὄνειρον ἥτο θεῖα τις ἐπίπνοια· ἤσθάνθην ἑμαυτὸν ὅλως δυσπαστύνοντα, πλήρη δὲ γενναίου ψυχῆς κατὰ τῶν ἡδονῶν καὶ βδελυσσόμενον

τὴν ἀκόλαστον ζωὴν τῶν Κυπρίων· ἀλλὰ συνετρίβην τὴν καρδίαν ὑποπτεύσας ὅτι ὁ Μέντωρ ἀπέθανε, καὶ ὅτι, διαπλεύσας τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός, διέτριβεν ἤδη εἰς τὰς μακαρίους ἐκεῖνας μονὰς τῶν ψυχῶν τῶν δικαίων.

Ὁ στοχασμὸς οὗτος ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ χύσω δάκρυα ποταμὴν μὲ ἡρώτων, διατὶ κλαίω· τὰ δάκρυα, ἀπεκρινόμενα, ἀρμόζουσι καλῶς εἰς ξένον δυστυχῆ, ὅστις πλανᾶται ἀνευ ἐλπίδος τοῦ νὰ ἐπαναίδῃ τὴν πατρίδα του. Ἐν τοσούτῳ πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ Κύπριοι παρεδόθησαν εἰς τὴν εὐωχίαν. Οἱ κωπηλάται, φύσει μισόπονοι, ἐκοιμῶντο ἐπὶ τῶν κωπίων· ὁ ναύκληρος, ἐστεμμένος ἄνθη, ἄφινε τὸ πηδάλιον καὶ ἐκράτει εἰς χεῖρας μεγάλην λάγνηνον οἶνου, ἣν εἶχε σχεδὸν ἐκκενώσει· αὐτὸς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ, τεταραγμένοι ἤδη τὸν ἐγκέραλον ὑπὸ Βακχικῆς μανίας, ἐψάλλον, πρὸς τιμὴν τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἔρωτος, στίχους, οἵτινες πρέπει νὰ προσενῶσι φρίκην εἰς πάντας τοὺς ἐραστὰς τῆς ἀρετῆς.

Ἐνῷ τοιοῦτοτρόπως αὐτοὶ ἐπελανθάνοντο τῶν θαλασσίων κινδύνων, σφοδρὰ καταιγίς, αἴφνης ἐπελθοῦσα, διατάραξε τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν πόντον. Οἱ ἄνεμοι μακινωδῶς πνέοντες ἐπύριζον ἐπὶ τῶν ἰστίων. Τὰ ἄγρια κύματα ἐμάστιζον τὰς πλευράς τοῦ πλοίου, αἵτινες ἐστέναζον ἐκ τῶν κτυπημάτων· καὶ ὅτε μὲν ἀνεβαίνοντες ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν αὐτῶν, ὅτε δὲ ἡ θάλασσα ἐφάνετο ὑπεκρυβούσα τὸ πλοῖον καὶ καταδυσθίζουσα ἡμᾶς εἰς τὴν ἀβυσσον. Ἐβλέπομεν πλησίον ἡμῶν σκοπέλους, καθ' ὧν τὰ παρορρισμένα κύματα συνετρίβοντο μετὰ τρομεροῦ πατάγου καὶ ὠρυγμοῦ. Τότε ἐμαθον ἐκ πείρας πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἀκούσει διὰ στόματος τοῦ Μέντορος, ὅτι δηλαδὴ οἱ τρυφεροὶ καὶ ἡδυπαθεῖς ἄνθρωποι εἰσὶ δειλοὶ καὶ ἄνθρωποι εἰς τοὺς κινδύνους. Ὅλοι οἱ καλοὶ μας Κύπριοι, ἐπονημένοι καὶ τεθορυβημένοι, ἔκλειον ὡς γυναῖκες· ἐγὼ δὲν ἤκουον εἰμὴ οἰμωγᾶς, στεναγμοῦ διὰ τὰς ἀπωλεσθείσας ἡδονὰς τοῦ βίου, εὐχὰς ματαιὰς πρὸς τοὺς θεοὺς ὅτι θέλουσι τοὺς προσφέρει θυσίας, ἐὰν διασωθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς τινα λιμένα. Οὐδεὶς δὲ εἶχε τὴν δέουσαν ἀγχίνουαν ἢ νὰ προστάξῃ ἄλλον νὰ κυβερνήσῃ τὸ πλοῖον, ἢ νὰ τὸ κυβερνήσῃ αὐτός. Ἐ-

στοχάσθην λοιπὸν ὅτι, ἐν τῷ αὐτῷ περιστάσει, ὥφειλον, σώζων τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων, νὰ σώσω τὴν ἰδικήν μου· ὅθεν ἔπασα τὸ πηδάλιον, διότι ὁ ναύκληρος ἐκφρων ὑπὸ τοῦ οἴνου· ὡς μαινάς, δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ ἐννοήσῃ τὸν κίνδυνον τοῦ πλοίου, ἐνεθάρρυνα τοὺς πεφοβημένους ναύτας, τοὺς προσπαζῶν νὰ περιστείλωσι τὰ ἱστία καὶ νὰ κωπηλατήσωσι ὅλαις δυνάμεσιν. Οὕτω διήλθομεν ἀνὰ μέσον τῶν σκοπέλων, καὶ εἶδομεν ἐκ τοῦ σύναγγυς ἅπασαν τὴν φρίκην τοῦ θανάτου.

Τὸ συμβᾶν τοῦτο ἐφάνη, ὡς ὄναρ, εἰς πάντας· τοὺς ὄφειλοντας εἰς ἐμὲ τὴν ζωὴν των, καὶ μ' ἐθεώρουν ἐκστατικοί. Τέλος ἀφίχθημεν εἰς τὴν νῆσον Κύπρον κατὰ τὸ ἔαρ, ὅπῃ εἶνα· καθιερωμένον εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Ἡ ὥρα αὕτη τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ λέγειν τῶν Κυπρίων, ἀρμύζει εἰς αὐτὴν τὴν θεάν, διότι φαίνεται ἀναζωογονοῦσα ἅπασαν τὴν φύσιν καὶ γεννῶσα τὰς ἡδονάς, ὡς τὰ ἄθλη.

Ἀποβάς εἰς τὴν νῆσον ἡσθάνθην γλυκεῖαν τινὰ αὔραν καθιστώσαν τὰ σώματα χαῦνα καὶ ὀκνηρά, ἀλλ' ἥτις ἐμπνέει γλυκυθυμίαν τινὰ καὶ εὐφροσύνην. Παρατήρησα δὲ ὅτι ἡ γῆ αὕτη, καίτοι γόνιμος φύσει καὶ τερπνὴ, ἦτο σχεδὸν ἀγεώργητος· τοσοῦτον οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν μισόπονοι! "Ἐβλεπον πανταχοῦ γυναῖκας καὶ παρθένους περιττῶς κεκοσμημένας, αἵτινες, ψάλλουσαι ὕμνους εἰς τὴν Ἀφροδίτην, ἐπορεύοντο εἰς τὸν ναόν τῆς ἵνα καθιερωθῶσι. Τὸ κάλλος, ἡ φαιδρότης, ἡ ἱλαρότης, ἡ χαρὰ, ἔλαμπον συγχρόνως εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἄλλ' αἱ χάριτες αὐταὶ ἦσαν ἐπιτετηδευμέναι· δὲν ἔβλεπέ τις εἰς αὐτάς τὴν ἀγαπητὴν ἐκείνην ἀπλότητα, καὶ τὴν ἐρασίαν αἰδῶ, ἥτις εἶναι τὸ μεγαλύτερον θέλημα τῆς καλλονῆς. Τὸ ἐκλελυμένον ἦθος, ὁ ἐντεχνος καλλωπισμὸς τοῦ προσώπου, ὁ περιττὸς κόσμος, τὸ ἄτονον βάδισμα, τὰ βλέμματα αὐτῶν, ἅτινα ἐπεζήτουν τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἡ πρὸς ἀλλήλους ζήλοτυπία, ἥτις ἐξῆπτε σφοδρότερον τὰ ἐκείνων πάθη, ἐνὶ λόγῳ, πᾶν ὅ,τι ἔβλεπον εἰς αὐτάς τὰς γυναῖκας μοι ἐφαίνετο οὐτιδανὴν καὶ ἀξιοκαταφρόνητον· θέλουσαι ν' ἀρῶσιν ἐγίνοντο δυσάρεστοι.

Ἐδηγῆθην εἰς τὸν ναόν τῆς θεᾶς· αὐτὴ δ' ἔχει πολλοὺς

τοιούτους εἰς τὴν νῆσον ταύτην, καὶ ἰδίως λατρεύεται εἰς τὰς πόλεις, Κυθήρην, Ἰθαλίαν καὶ Πάρον. Ὁ ναὸς ἅπας εἶναι ἐκ μαρμάρου, καὶ παριστᾷ ἐντελὲς περιστύλιον· αἱ στῆλαι εἶναι τοσοῦτον παχεῖαι καὶ ὑψηλαί, ὥστε τὸ κτίριον φαίνεται μεγαλοπρεπέστατον· ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου (ὅπερ καὶ δοκὸς μέγιστος καλεῖται) καὶ τῆς ζωφόρου, περιτρέχουσιν ἀπὸ πάντων ὄψιν βόστρυγες καὶ στέφανοι σχηματίζοντες μεγάλα μέτωπα, ἐνθα βλέπει τις ἀνάγλυφα παριστῶντα τὰς λαμπροτέρας τύχας τῆς θεᾶς. Εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ ἵσταται πάντοτε πλῆθος ἀνθρώπων προσφερόντων θυσίας. Δὲν σφαγιάζουσι ποτε ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τεμένους, δὲν καίουσιν, ὡς ἀλλαχοῦ, τὸ λίπος τῶν θαμάλων καὶ τῶν ταύρων, καὶ δὲν βαντίζουσιν οὐδὲν διὰ τοῦ αἵματός των· φέρουσι δὲ μόνον πρὸ τοῦ βωμοῦ τὰ ζῶα, ἅτινα θυσιάζουσι, τὰ δὲ προσφερόμενον ἱερεῖον πρέπει νὰ ἦναι νέον, λευκόν, ἀκήρατον καὶ ἀκηλίδωτον. Τὰ καλύπτουσι δὲ διὰ ταινιῶν πορφυρῶν χρυσοῦφάντων· τὰ κέρατά των περιχρυσοῦνται καὶ κοσμοῦνται ἐκ τῶν εὐωδέστερων ἀνθέων, καὶ ἀφοῦ τὰ παρουσιάσωσιν ἔμπροσθεν τοῦ βωμοῦ, τὰ πέμπουσιν ἔπειτα εἰς τόπον ἀποχωρισμένον, ὅπου σφάζονται πρὸς θυμῆλιν τῶν ἱερέων τῆς θεᾶς.

Σπένδουσι προσέτι πᾶν εἶδος ποτῶν εὐόσμων, καὶ οἶνον γλυκύτερον τοῦ νέκταρος. Οἱ ἱερεῖς εἰσὶν ἐνδεδυμένοι λευκοῦς ποδήρεις χιτῶνας μετὰ χρυσοῦς ζώνης καὶ κροσσῶν περὶ τὰ κράσπεδα. Καίουσιν νυχθημερὸν ἐπὶ τῶν βωμῶν τὰ εὐωδέστερα θυμιάματα τῆς Ἀσίας, ὧν ὁ καπνὸς ἀναβαίνειν εἰς οὐρανὸν ἀποτελεῖ νέφος. Ὅλα αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ εἰσὶ κεκοσμημένοι ἐκ στεφάνων ἀνθινῶν, τεχνικέντως γεγλυμμένων. Ὅλα τὰ πρὸς θυσίαν σκευὴ εἰσὶ χρυσᾷ· ἱερὸν δ' ἄλλος μύρτων περικυκλοῖ τὸ τέμενος. Μόνοι οἱ ἔρηνβοι νέοι καὶ αἱ νέαι, αἱ σπανίαν ἔχουσαι καλλονήν, παρουσιάζουσι τὰς θυσίας εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ ἀνάπτουσι τὸ πῦρ εἰς τοὺς βωμούς, ἀλλ' ἢ ἀναίθεια καὶ ἡ ἀκολασία των ἀτιμάζουσι τοσαύτῳ μεγαλοπρεπῆ ναόν.

Κατ' ἀρχὰς ἐμίσησα τὰ ὁρώμενα, ἀλλ' ἔπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισα νὰ τὰ συνειθίζω. Ἡ ἀκολασία πλέον δὲν μ' ἐ-

φόβιζε, καὶ πάντα συνομιλία μοι ἐνέπνεε κλίσιν τινὰ πρὸς τὴν ἀταξίαν· πάντες ἐχλεύαζον τὴν ἀθωότητά μου· ἡ συστολή μου καὶ ἡ αἰδώς μου ἐγένοντο παίγνιον εἰς τοὺς ἀκολάστους ἐκείνους ὁμίλους. Οὐδὲν παρέλιπον οὗτοι ὅπως διεγείρωσι τὰ πάθη μου, μὲ παγιδεύσωσι καὶ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὴν καρδίαν μου τὴν φιληδονίαν. Ἡσθάνομην ἐμαυτὸν ἐξασθενούντα ὡς ἡμέρην· ἡ καλὴ ἀγωγή, ἣν ἔλαβον παιδιόθεν, δὲν ἀντεῖχε πλέον· αἱ λαμπραὶ ἀποφάσεις μου ἀπέβαινον φρυῶδοι. Δὲν ἠδυνάμην τοῦ λοιποῦ ν' ἀνθέξω εἰς τὸ κακὸν, ὅπερ μ' ἐθλίβε πανταχόθεν· ἡσχυνόμην μάλιστα διὰ τὴν ἀρετὴν μου. Ἦμην, ὡς ἄνθρωπος, κολυμβῶν εἰς βαθὺν καὶ βίαιον ποταμόν· αὐτὸς κατ' ἀρχὰς διαπλέει τὸ ὕδωρ καὶ πορεύεται ἐναντίον τοῦ ῥέιθρου τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐὰν αἱ ὄχθαι αὐτοῦ εἶναι ἀπόκηται καὶ δὲν δύναται νὰ σταθῇ εἰς τὸ χεῖλος αὐτοῦ, βαθμηδὸν ἀποκάμνει, ἡ δυνάμεις του ἐκλείπει, τὰ κεκμηκότα μέλη του ναρκούνται καὶ τὸ ῥέιθρον τὸν σύρει μεθ' ἑαυτοῦ. Παρόμοιον τι συνέβαινε καὶ εἰς ἐμέ· οἱ ὀφθαλμοί μου ἤρχιζον νὰ θαμβῶνται, ἡ καρδία μου νὰ λειποθυμῇ· δὲν ἠδυνάμην πλέον ν' ἀνακαλέσω εἰς ἐμαυτὸν τὸ πεπλανημένον λογικόν μου, οὐδὲ νὰ ἐνθυμηθῶ τὰς ἀρετὰς τοῦ πατρός μου. Τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ εἶδον, ὅτι ὁ σοφὸς Μέντωρ μετέβη εἰς τὰ Ἥλῃσια πεδία, μ' ἔφερεν εἰς ἀποδειλίαν· λαθραία τις καὶ γλυκεῖα ἀτονία μὲ κατακυρίευεν. Ἠγάπων ἤδη τὸ θελητικὸν ἐκείνο δηλητήριο, ὅπερ εἰσέδυνεν εἰς τὰς φλέβας μου καὶ διεπέρα ἔτι καὶ τὸν μυελὸν αὐτὸν τῶν ὀστέων μου· ἀνέπεμπον ἐν τούτοις ἐκ βάθους καρδίας φλογεροὺς στεναγμούς, ἔχεον πικρὰ δάκρυα, ὠρυόμην, ὡς λέων, ἐν τῇ ὀργῇ μου. ὦ τάλαινα νεότης! ἐδόων ὦ θεοί! οἵτινες ἐμπαίζετε ἀνηλεῶς τοὺς ἀνθρώπους· διατὶ ἄραγε ἐπιτρέπετε εἰς αὐτοὺς νὰ διέλθωσι τὴν ἡλικίαν τῆς νεότητος, ἥτις εἶναι καιρὸς παραφροσύνης καὶ φλογεροῦ πυρετοῦ; ὦ! διατὶ νὰ μὴ ἡμαί κατάλευκος τὴν τρίχα, κυρτὸς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, ὡς ὁ πάππος μου Λαέρτιος; Ὁ θάνατος ἤθελε μοὶ εἶναι γλυκύτερος τῆς αἰσχροῦς ἀδυναμίας, εἰς ἣν εὐρίσχομαι.

Μόλις προέφερον αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ παρευθὺς ἡ ὀδύνη

μου ἐπραύνθη, ἀλλ' ἡ καρδία μου ἤδη μεθυσθεῖσα ὑπὸ παρὰ φρονος πάθους ἀπέβαλλε σχεδὸν πᾶσαν αἰδῶ, καί μετ' ὀλίγον πάλιν ἐβουθίζετο εἰς ἄβυσσον ἐλέγχων· ἐν ταιαύτῃ ταραχῇ ὧν ἔτρεχον παρὰ φόρος τῇδε κἀκείσε ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἄλσους, ὡς ἔλαφος, ἥτις ὑπὸ κυνηγοῦ τοξευθεῖσα τρέχει μεταξὺ πυκνῶν δάσων, ὅπως ἀνακουφίσῃ τὴν ὀδύνην τῆς, ἀλλὰ τὸ θανατηφόρον βέλος, ὅπερ ἐνεπάγη εἰς τὴν πλευράν τῆς, τὴν συνοδεύει, πανταχοῦ· οὕτω καὶ ἐγὼ ἔτρεχον ἐπὶ ματαίῳ, ὅπως ἀνακουφίσω τὸ πάθος μου, ἀλλ' οὐδὲν ἴσχυε νὰ πραύνῃ τὸ τραῦμα τῆς καρδίας μου.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶδον μακρὰν, εἰς τὸ σκιερώτερον μέρος τοῦ ἄλσους, τὴν μορφήν τοῦ σοφοῦ Μέντορος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του μοι ἐφάνη τοσούτῳ ὠχρὸν, πικρὸν καὶ σκυθρωπὸν, ὥστε οὐδεμίαν ἡσθάνθη χάραν. Σὺ εἶσαι, ἀνέκραξα, ὦ ἀγαπητέ μου φίλε, ὦ τελευταία μου εἰπέ; Σὺ εἶσαι; καὶ πῶς! Σὺ αὐτός; ἢ μήπως ἡ εἰκὼν σου ἀπατᾷ τὰς ὄψεις μου; Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰκὼν σου αὐτὴ δὲν οἰκτεῖται ἄραγε τὰ θεινά μου; δὲν συναριθμεῖσαι μεταξὺ τῶν μακαρίων ψυχῶν τῶν ἀνταρμιβομένων διὰ τὰς ἀρετάς των, πρὸς ἃς οἱ θεοὶ χορηγοῦσιν ἄγνάς ἡδονάς ἐν αἰωνία μακαριότητι εἰς τὰ Ἑλλήσια πεδία; Λάλησον, ὦ Μέντορ· ζῆς εἰσέτι; ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ εἶ ἀπολαυθεῖν; ἢ μήπως εἶσαι ἡ σκιά τοῦ φίλου μου; Καὶ ταῦτα λέγων ἔδραμον πρὸς αὐτὸν ὅλως ἔκφρων, ὥστε διεκόπη ἡ ἀναπνοή μου, ὃ δὲ ἴστατο ἀκίνητος καὶ ἀτάραχος. Ὁ θεοί, τίς γινώσκετε ὅποια ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ μου, ὅτε ἡσθάνθη τὰς χειράς μου ψηλαφούσας αὐτόν! Οὐχί! οὐχί! δὲν εἶναι κενὴ σκιά· ἐγὼ κρατῶ, ἐναγκαλιζομαι, περιπτύσσομαι τὸν ἀγαπητόν μου Μέντορα, ἀνέκραζον καὶ κατέδραμον τὸ πρόσωπόν του διὰ χειμάρρων δακρύων, προσηρτημένους ὧν εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τῷ λαλήσω· αὐτὸς δὲ μ' ἐθεώρει σκυθρωπῶς καὶ πλήρης φιλικῆς συμπαθείας. Τελευταῖον τῷ λέγω, οἶμοι! πόθεν ἔρχεσαι; εἰς πόσους κινδύνους δὲν μὲ ἔρριψεν ἡ ἀπουσία σου; καὶ τί δύναμαι νὰ πράξω ἄνευ σοῦ; ἀλλ' αὐτός, χωρὶς ν' ἀποκριθῇ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου καὶ τὰς αἰωγὰς μου, φύγε! μοι εἶπε, φοβερά τῇ φωνῇ· φύγε!

σοφίαν, καὶ πορεύεται τοσούτῳ μακρὰν ἐκζητήσων αὐτήν, διὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη καρδίαν θηριώδη καὶ ἀναισθητόν· θέλω πέσει εἰς τοὺς πόδας του, θέλω ἐναγκαλισθῇ τὰ γόνατά του καὶ δὲν θέλω τὸν ἀφήσῃ ἀναχωροῦντα πρὶν ἢ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ σὲ ἀκολουθήσω. Ἀγαπητέ μου Μέντορ, γίνομαι καὶ γὼν σὺν δούλος μετὰ σοῦ, καὶ τῷ προσφέρομαι αὐτοθελήτως· ἐάν ὅμως μὲ ἀποβάλῃ, τετέλεσται δι' ἐμέ! ἀπαλλάσσομαι τοῦ βίου.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Ἀζαήλ ἐκάλεσε τὸν Μέντορα· ἔγωγε τότε ἔπεσα πρηνὴς ἐνώπιόν του, ὁ δὲ ἐξεπλάγχθη βλέπων ἄγνωστον ἄνθρωπον εἰς τοιαύτην θέσιν. Τί ζητεῖς; μοὶ λέγει· τὴν ζωὴν, ἀπεκρίθη, διότι ἀδύνατον νὰ ζήσω, ἐάν δὲν ἐπιτρέψῃς ν' ἀκολουθήσω τὸν Μέντορα, ὅστις σοὶ ἀνήκει. Ἐγὼ εἰμαι υἱὸς τοῦ μεγάλου Ὀδυσσεύς, τοῦ σοφωτέρου πάντων τῶν βασιλέων τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες ἐξεπόρθησαν τὴν ὑπερήφανον πόλιν τῆς Τροίας, ὀνομαστήν καθ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν. Δὲν σοὶ λέγω τὴν καταγωγὴν μου ἵνα καυχηθῶ, ἀλλὰ μόνον ἵνα σοὶ ἐμπνεύσῃ εὐσπλαγχνίαν τινὰ εἰς τὰς δυστυχίας μου. Ἐπεζήτησα τὸν πατέρα μου εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας σὺντροφόν ἔχων πάντοτε τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅστις μοὶ ἐχρησίμευσεν ὡς πατήρ. Ὡς τὴν τύχην πρὸς ἐπίμετρον τῶν δεινῶν μου, μοῦ τὸν ἐστέρησε καὶ τὸν κατέστησε δούλόν σου· ὑπόμεινον νὰ σοὶ γίνω καὶ γὼν δούλος. Ἐάν ἀληθῶς ἀγαπᾷς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πορεύεσαι εἰς Κρήτην ἵνα σπουδάσῃς τοὺς νόμους τοῦ σοφοῦ βασιλέως Μίνωος, μὴ σκλήρυνε τὴν καρδίαν σου εἰς τοὺς στεναγμούς μου καὶ εἰς τὰ δάκρυά μου. Βλέπεις υἱὸν βασιλέως ἐνταῦθα ζητοῦντα τὴν δουλείαν, ὡς μόνον αὐτοῦ ἀπαλλαγὴν. Ἄλλοτε προέκρινα ν' ἀπέθανω μᾶλλον εἰς τὴν Σικελίαν ἢ νὰ γίνω δούλος, ἀλλ' ὁ πρῶταί μου ἐκείναι δυστυχίαι ἦσαν μικρὰ δοκίμια τῶν νῦν ἐπηρεϊῶν τῆς τύχης· σήμερον φοβοῦμαι μὴ δὲν συναριθμηθῶ μετὰ τῶν δούλων. Ὡ θεοί! ἐπιβλέψατε εἰς τὰ δεινὰ μου· ὦ Ἀζαήλ! μὴ μὲ παρίδῃς, ἀλλ' ἐνθυμήθητι τὸν Μίνωα, οὗ τὴν σοφίαν θαυμάζεις, καὶ ὅστις θέλει δικάσει ἡμᾶς ἀμφοτέρους εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Πλούτωνος.

Ὁ Ἀζαήλ, θεωρῶν μὲ εὐμενεῖ καὶ ἰλαρῶ τῷ προσώπῳ ὥρᾳ τὴν χεῖρα καὶ μὲ ἀνήγειρε. Δὲν ἄγνοῶ, εἶπε, τὴν σύνεσιν καὶ

τὴν ἀρετὴν τοῦ Ὀδυσσεύς· Ὁ Μέντωρ πολλάκις μοι διηγήθη ὅποιον κλέος ἤρατο μετὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς δέ, ἡ ταχύπτερος φῆμη διεσάλπισε τὸ ὄνομά του εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη τῆς Ἀσίας. Ἀκολούθησόν μοι, ὦ υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεύς· ἔσομαι ὡς πατήρ σου, καὶ σὺ ἔσῃ μοι ὡς υἱός, ἕωσού ἀνέυρης τὸν γυνήσιόν σου πατέρα. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἐθαύμαζον τὴν δόξαν τοῦ πατρός σου, καὶ δὲν ὥκτειρον τὰς δυστυχίας του καὶ τὰς ἰδικάς σου, ἡ ἀγάπη, ἣν τρέφω πρὸς τὸν Μέντορα, ἔρκει νὰ με πείσῃ νὰ σὲ ἐπιμεληθῶ. Τῷ ὄντι τὸν ἡγόρασα, ὡς δοῦλον ἄλλὰ τὸν θεωρῶ, ὡς φίλον πιστόν· διὰ τοῦ ἀργυρίου, ὅπερ δι' αὐτὸν ἐπλήρωσα, ἀπέκτησα τὸν πολυτιμώτερον φίλον, ὃν ἔχω ἐπὶ τῆς γῆς. Εὗρον αὐτὸν σοφόν, καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλω τὴν πρὸς τὴν ἀρετὴν κλίσιν μου· ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης τὸν κηρύττω ἐλεύθερον, ὡς καὶ σὲ, οὐδὲ ζητῶ παρ' ἑκατέρου ὑμῶν ἄλλην ἀμοιβὴν ἢ τὴν ἀγάπην ὑμῶν. Ἐν τῷ ἄμᾳ μετεπῆδησα ἀπὸ τὴν βαθυτέραν θλίψιν εἰς τὴν ζωηροτέραν χαρὰν, ἣν θνητὸς δύναται ποτε νὰ αἰσθανθῇ. Ἐσώθην ἀπὸ φοβερωτάτου κινδύνου, ἥλπιζον ν' ἀπολαύσω τὴν πατρίδα μου, ἐπειδὴ εἶχον τὸν πέμψαντά με ἐκεῖ, ἀπελάμβανον μεγάλην παραμυθίαν ὅτι εὕρισκόμην πλησίον ἀνθρώπου, ὅστις με ἡγάπα ἀπὸ ἀκραιφνῆ πόθον ἀρετῆς· ἐνὶ λόγῳ, εἶχον τὰ πάντα ἔχων τὸν Μέντορα, ὅπως τοῦ λοιποῦ μὴ ἀποχωρισθῶ ἀπ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἀζαήλ βαδίζει πρὸς τὴν παραλίαν· ὑμεῖς τὸν παρακολουθοῦμεν. Ἐμβαίνομεν ἑμοῦ εἰς τὸ πλοῖον· οἱ κωπηλάται διαπλέουσι τὰ γαλήνια τῆς θαλάσσης ὕδατα· ζέφυρος τερπνὸς κοιλαίνει τὰ ἱστία μας, ζωογονεῖ τὸ πλοῖον καὶ τῷ δίδει γλυκαίαν τινὰ κίνησιν. Ἡ νῆσος Κύπρος γίνεται ἄφαντος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας· ὁ Ἀζαήλ, ὅστις ἐπιθύμει νὰ μάθῃ τὰ φρονήματα μου, με ἠρώτησε, τίνα γνώμην εἶχον περὶ τῶν ἔθνων τῶν κατοίκων τῆς νήσου ταύτης. Τῷ εἶπον ἀφελῶς, εἰς ποῖον κίνδυνον εὗρέθη ἡ νεότης μου εἰς αὐτήν, καὶ ὅποιον ψυχικὸν ἀγῶνα ἐδοκίμασα αὐτόθι. Καταγοητεύθη ἐκ τῆς πρὸς τὴν κακίαν ἀποτροφῆς μου, καὶ εἶπε τούτους τοὺς λόγους. Ὡ Ἀφροδίτη, ὁμολογῶ τὴν δύναμίν σου καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ σου ἔκταστα λιβαυτὸν ἐπὶ τῶν βωμῶν σου πρὸς τιμὴν σου, ἀλλὰ συγχώρησόν

μοι ὅτι ἀποστρέφομαι τὴν αἰσχρὰν ἀκολασίαν τῶν οἰκητόρων τῆς νῆσου σου, καὶ τὴν κτηνώδη ἀναισχυντίαν μεθ' ἧς πανηγυρίζουσι τὰς ἐορτάς σου.

Ἔτα συνδιελέχθη μετὰ τοῦ Μέντορος περὶ τῆς ἀρχικῆς ἐκείνης δυνάμεως, ἥτις ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· περὶ τοῦ εἰλικρινοῦς τοῦ ἀπείρου, τοῦ αἰδίου φωτός, τοῦ μεταδιδομένου πᾶσιν ἀδιαιρέτως τοῖς λογικοῖς πλάσμασι, περὶ τῆς ὑπερτάτης καὶ παντοδυνάμου ἐκείνης ἀληθείας, ἥτις φωτίζει πάντας τοὺς νόας, ὡς ὁ ἥλιος πάντα τὰ σώματα. Ὅστις, ἔλεγε, δὲν εἶδε ποτὲ τὸ καθαρὸν αὐτὸ φῶς, εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν, καὶ διέρχεται τὸν βίον αὐτοῦ εἰς βαθὺ σκότος, καθὼς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, ἅτινα δὲν φωτίζονται ὑπὸ τοῦ ἥλιου ἐπὶ πολλοὺς μῆνας τοῦ ἔτους· καὶ νομίζει μὲν ὅτι εἶναι σοφός, ἀλλ' εἶναι αὐτόχρημα μωρός· νομίζει ὅτι βλέπει τὰ πάντα, ἀλλὰ δὲν βλέπει τίποτε καὶ ἀποθνήσκει μὴ ἰδὼν τίποτε· τὸ πολὺ πολὺ βλέπει ἀμυδράς καὶ ψευδεῖς τινὰς λάμπεις, σκιὰς ματαιάς, φάσματα ἀνύπαρκτα, ὅπερ παθαίνουναι πάντες οἱ ἐλκυσόμενοι ἀπὸ τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθήσεων ἢ παραφερόμενοι ἀπὸ τὰ θελήγητρα τῆς φαντασίας τῶν. Δὲν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι ἀληθινοὶ εἰμὴ ὅσοι συμβουλευόνται, ἀγαπῶσι καὶ ἀκολουθοῦσι τὴν αἰωνίαν ταύτην καὶ λογικὴν ἀλήθειαν· αὕτη μᾶς φωτίζει, ὅταν ἡκεπτόμεθα τὸ ἀγαθόν, αὕτη μᾶς ἐλέγχει, ὅταν συλλογιζώμεθα τὸ κακόν· εἰς αὐτὴν ὀφείλομεν τὸν νοῦν καθὼς καὶ τὴν ζωὴν μας· αὕτη εἶναι ὡς μέγας Ἰκεανὸς φωτὸς, τὰ δὲ πνεύματά μας ὡς ρυάκια ἀπ' αὐτῆς ἐκπηγάζοντα καὶ εἰς αὐτὴν ἐπανακάμπτοντα, ὅπως συγχωνευθῶσιν.

Ἐγὼ, καίτοι μὴ καλῶς ἐννοῶν τὸ βάθος τῆς σοφίας τῶν λόγων αὐτῶν, ὅμως ἡσθάνομην θεῖαν τινὰ καὶ ὑψηλὴν χάριν ἢ καρδίᾳ μου ἐρλέγετο ὑπὸ τῶν λεγομένων, καὶ μοὶ ἐφάνετο ὅτι ἡ ἀλήθεια λάμπει ἐν αὐτοῖς. Ἐξηκολούθησαν οὕτω πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενοι περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Θεῶν, τῶν Ἡρώων, τῶν Ποιητῶν, τοῦ χρυσοῦ Αἰῶνος, τοῦ Κατακλυσμοῦ, τῶν πρώτων Ἱστοριῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τοῦ ποταμοῦ τῆς Λήθης, ἐν ᾧ βουθίζονται αἱ ψυχαὶ τῶν κακομημένων, περὶ τῶν αἰωνίων βασάνων τῶν ἡτοιμασμένων τοῖς ἀσεβέσιν εἰς τὸ

Ἰσχυρὸν βάραιον τοῦ Ταρτάρου καὶ περὶ τῆς μακαρίας ἐκεί-
νης εἰρήνης, ἣν ἀπολαμβάνουσιν οἱ δίκαιοι εἰς τὰ Ἑλλήσια πε-
δία, χωρὶς φόβου νὰ τὴν στερηθῶσι ποτέ. Ἐνθ' δὲ ὁ Ἀζαήλ
συνδιελέγετο μετὰ τοῦ Μέντορος, εἰδομέν τινας Δελφίνας κε-
καλυμμένους ἐκ λεπῶν κυανοχρύσων, οἵτινες παίζοντες ἀνε-
τίνασσον τὰ ὕδατα μετὰ πολλοῦ ἁγροῦ· κατόπιν ἤρχοντο συ-

Πόθεν, τῷ λέγει, ἡ αὐθάδεια αὕτη νὰ προσπελάσῃς τὴν νῆσόν μου;
(ὄρα σελ. 24).

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΑΕΜΑΧΟΥ)

7

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

χνοὶ Τρίτωνες, οἵτινες διὰ τῶν ἐλικοειδῶν ρυγχῶν των ἐμ-
 μοῦντο τὸν ἥχον τῶν σαλπιγγων, οὗτοι περιεκύκλουν τὸ ἄρμα
 τῆς θεᾶς Ἀμφιτρίτης τὸ συρόμενον ὑπὸ θαλασσίων ἵππων λευ-
 κοτέρων τῆς χιόνος καὶ διαπερῶντες τὸ ἄλμυρὸν ὕδωρ ἄφρον
 ὀπισθεν των μεγάλας αὐλακας εἰς τὴν θάλασσαν· οἱ ὀφθαλ-
 μοὶ των ἠκτινοβόλουν, τὰ δὲ στόματά των ἐξερεῦγοντο κα-
 πνόν· τὸ ἄρμα τῆς θεᾶς ἦτο κόγχη τις θαυμασίου σχήματος,
 λευκότερα καὶ στιλπνοτέρα τοῦ ἐλεφαντόδοντος, οἱ δὲ τροχοὶ
 του χρυσοὶ· ἐφαίνετο πετῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν γαληνίων
 ὑδάτων. Πλῆθος νυμφῶν, ἐστεμμένων ἀπὸ ἄνθη, ἐκολύμβη ὀ-
 πισθεν τοῦ ἁρματος· ἡ καλὴ κόμη των ἐξηπλοῦτο ἐπὶ τῶν
 ὤμων των καὶ ἐκυμάτιζε κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Ἡ θεὰ
 ἐκράτει εἰς τὴν μίαν χεῖρα σκῆπτρον χρυσοῦν δι' οὗ προσέ-
 ταττε τὰ ὕδατα, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν τὸν μικρὸν αὐτῆς υἱὸν Πα-
 λαίμονα, θηλάζοντα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς. Εἶχε πρόσωπον γα-
 λήνιον καὶ ἡγεμονικὴν μεγαλοπρέπειαν, ἣν εὐλαβούμενοι οἱ
 ἐπίβουλοι ἀνεμοὶ, καὶ αἱ Ζοφεραὶ θύελλαι ἐφρευγον μακράν· οἱ
 Τρίτωνες προσπορεύοντο τῶν ἵππων καὶ ἐκράτουν τὰς χρυσαῖς
 ἡνίας. Μεγάλῃ πορφύρᾳ ὀθόνη ἐκυμάτιζεν εἰς τὸν ἄέρα ὑπε-
 ράνω τοῦ ἁρματος, ἣν πλῆθος μικρῶν ζεφύρων ἐναμίλλως φου-
 σόντων ἐκίνησεν. Ἐφαίνετο εἰς τὸν αἰθέρα ὁ Αἰόλος, ἐσπουδα-
 κῶς, τεταραγμένος, ἀλάθεκτος· τὸ ῥίσσόν καὶ σκυθρωπὸν πρό-
 σωπόν του, ἡ ἀπειλητικὴ φωνή του, αἱ δασεῖαι καὶ μακραὶ
 ὀφρεῖς του, οἱ πλήρεις ἀγριότητος πυρώδεις ὀφθαλμοὶ του, ἡ
 νάγκαζον τὸν ὀρμητικὸν Βορρᾶν νὰ σιωπᾷ, καὶ ἐδίωκον πόρ-
 ρωπου ὅλα τὰ νέφη· τὰ μεγάλα Κῆτη καὶ πάντα τὰ θαλάσ-
 сия τέρατα, τὰ συγκρατοῦντα διὰ τῶν ρυγχῶν των παλῖρ-
 ροιάν τινα τῶν ἄλμυρῶν ὑδάτων, ἐξήρχοντο μετὰ σπουδῆς ἐκ
 τῶν βαθέων σπλάγιων τῆς θαλάσσης, ἵνα ὑποδεχθῶσι τὴν θεάν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἑπόθεσις

Συνέχεια τῆς διηγήσεως τοῦ Τηλεμάχου. — Περιγραφή τῆς νήσου Κρήτης. — Ὁ Τηλέμαχος, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς τὴν νῆσον ταύτην, μακθάνει ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς, βασιλεὺς αὐτῆς, ἐθυσίασε τὸν μονογενῆ υἱόν του πρὸς ἐκπλήρωσιν παραλόγου τινὸς εὐχῆς. καὶ ὅτι οἱ Κρήτες, θέλοντες νὰ διεκδικήσωσι τὸν σφαγιασθέντα υἱόν, ἠνάγκασαν τὸν πατέρα νὰ φύγῃ ἐκ τῆς νήσου· ὅτι μετὰ πολλὰς ἀμφιβολίας ὁ λαὸς συνήχθη τῶς, ἵνα ἐκλέξῃ νέαν βασιλείαν. — Ὁ Τηλέμαχος γίνεται δεκτὸς εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην, κερδαίνει τὸ βραβεῖον διαφόρων ἀγώνων καὶ λύει μετὰ πολλῆς ἀγχινοίας τὰ προταθέντα εἰς τοὺς διαγωνιζομένους προβλήματα ὑπὸ τῶν ἀθλοθετῶν. — Τὸ στέμμα τῆς Κρήτης προσφέρεται εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὅστις τὸ ἀποποιεῖται· προτείνουσι μετὰ ταῦτα εἰς τὸν Μέντορα νὰ δεχθῇ τὴν βασιλείαν, ὅστις τὴν ἀποποιεῖται ὡσαύτως. — Τελευταῖον, ἡ ἐκλογή τοῦ νέου βασιλέως ἀνατίθεται εἰς τὸν Μέντορα, ὅστις προβάλλει τὸν Ἀριστόδημον. — Οὗτος ἀναγορεύεται βασιλεὺς. — Ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀναχωροῦσιν εἰς Ἰθάκην ἐπὶ τιγος Κρητικῆς πλοῖου. — Ὁ Ποσειδῶν διεγείρει κατ' αὐτῶν φοβερὰν τρικυμίαν, ἣς οὐ συντρίβει τὸ πλοῖόν των. — Ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ προσκολλῶνται εἰς τι λείψανον τοῦ πλοῖου, καὶ ὠθεύμενοι ὑπὸ τῶν κυμάτων σώζονται εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλοφύου.

Μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν τοσούτου λαμπροῦ θεάματος ἤρχισαν νὰ βλέπωμεν τὰ ὄρη τῆς Κρήτης¹, ἅτινα μὲν διεκρίνομεν ἀπὸ τὰ νύκτα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης· καὶ πρῶτον μὲν ἴδωμεν τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς ὑψομένην ὑπεράνω τῶν λοιπῶν ὄρων τῆς νήσου, ὥς γηραιὸν ἑλαφρον ὑψούσαν εἰς δάσος τὰ πολὺκλαδα κέρατά της ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν παρακολουθούντων αὐτῇ νεβρῶν. Ὀλίγον

¹ Κρήτη τις γὰρ ἐστὶ μέση ἐν αἰνῶσι πότις,

Καλὴ καὶ πίερα, περίρρυτος. Ἐν δ' ἀνθρώποις

Πόλλοι, ἀπειρέσιαι, καὶ ἐννήκοντα πόλεις.

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη.

² Ὁμ. Ὀδ. Στιχ. 472.

κατ' ὀλίγον δ' ἔπειτα ἴδομεν καθαρώς τὰ παράλια τῆς νήσου, ἅτινα παρίσταντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ὡς ἀμφιθέατρον. Ὅσω δὲ ἡ γῆ τῆς Κύπρου ἐφάνη εἰς ἡμᾶς ἡμελημένη καὶ ἀγεωργήτος, τοσούτω ἡ τῆς Κρήτης ἐφαίνετο βροίθουσα παντοδαπῶν καρπῶν, ἕνεκα τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων τῆς. Πανταχοῦ ἐδίδεσκον κώμας καλῶς ὠκοδομημένας, πόλεις λαμπροτάτας· οὐδένα ἀγρὸν παρετηρήσαμεν, ὅπου ἡ χεὶρ τοῦ φιλοπόνου γεωργοῦ νὰ μὴ ᾔηται ἐντετυπωμένη. Πανταχοῦ τὸ ἀρότρον ἀφινε βαθείας αὐλάκας. Αἱ ἀκανθαί, οἱ τρίβολοι καὶ ὅλα τ' ἀχρηστα βότανα, τὰ καλύπτοντα ἀνωφελῶς τὴν γῆν, εἰσὶν ἀγνωστα εἰς αὐτὸν τὸν τόπον. Ἐθεωροῦμεν μεθ' ἡδονῆς τὰς βαθείας κοιλάδας, ὅπου ἀγέλαι βοῶν ἐμυκῶντο παρὰ τοὺς ῥύακας, καὶ πρόβατα ἐβόσκον ἐπὶ τῆς κατοικερείας λόφου τινός· τὰς εὐρυχώρους πεδιάδας κεκαλυμμένας ὑπὸ γλοφῶν ἀσταχύων, δώρων πλουσίων τῆς καρπογόνου Διήμητρος, καὶ τελευταίον τὰ ὄρη θάλλοντα ἐξ ἀμπέλων καὶ βοτρώων περικαλλούντων, καὶ προμηνούντων εἰς τοὺς τρυγητὰς πλοῦσια τὰ ἔλεη τοῦ Βάκχου ἥτοι τὸν οἶνον, ὅστις εὐφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Μέντωρ μᾶς εἶπεν ὅτι ὑπῆγεν ἄλλοτε εἰς τὴν Κρήτην καὶ μᾶς διηγήθη πᾶν ὅ, τι περὶ αὐτῆς ἐγίνωσκεν. Ἡ νῆσος αὕτη, ἔλεγεν, ἡ παρ' ὅλων τῶν ξένων θαυμαζομένη καὶ ἐνομαστή διὰ τὰς ἑκατὸν πόλεις τῆς, πρέφει ἀφθόνως πάντας τοὺς κατοίκους τῆς καίτοι πολυπληθεστάτους, ἐπειδὴ ἡ γῆ οὐδέποτε παύει ἐπιδαψιλεύουσα τ' ἀγαθὰ τῆς εἰς τοὺς καλλιεργούντας αὐτήν. Οἱ γόνιμοι κόλποι τῆς δὲν ἐξαντλοῦνται ποτέ. Ὅσω πλείοτεροι ἀνθρώποι ὑπάρχουσιν εἰς τινὰ τόπον, (ἄρκει νὰ ὦσι φιλόπονοι) τόσω πλείοτερον ἀφθονίαν ἔχουσι. Δὲν ἀναγκάζονται νὰ φθονῶσιν ἀλλήλους, ἐπειδὴ ἡ γῆ, ἡ ἀγαθὴ αὕτη μήτηρ καὶ τροφὸς πολλαπλασιάζει τὰ δῶρά τῆς κατὰ λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων τῆς ἅτινα γίνονται, διὰ τῆς φιλοπονίας των, ἄξια τῶν καρπῶν αὐτῆς. Ἡ ὑπερηφανία καὶ ἡ πλεονεξία εἰσὶν αἱ μόναι πηγαὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων· αὐτοὶ ἐπιθυμοῦσι τὰ πάντα ν' ἀποκτήσωσι, καὶ οὕτω καθίστανται δυστυχεῖς, καθὼς ἐπιθυμοῦντες τὰ περιστά. Ἐὰν ἔζων λιτῶς, καὶ περιορίζοντο θε-

ραπεύοντες τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τῶν, ἤθελες ἰδεῖ τὴν ἀφθονίαν, τὴν χαρὰν, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν πάντοτε μεταξὺ αὐτῶν.

Τοῦτο κατενόησεν ἄριστα ὁ Μίνως¹, ὁ σοφώτερος καὶ δικαιότερος πάντων τῶν βασιλέων. Πᾶν ὅ,τι θαυμαστὸν θέλετε ἰδεῖ εἰς τὴν νῆσον ταύτην εἶναι ἔργον τῶν νόμων του· ἡ ἀγωγή, ἣν ἐθέσπισε διὰ τοὺς παῖδας καθιστᾷ τὰ σώματα αὐτῶν ὑγιᾶ καὶ εὐρωστὰ· οὗτοι διδάσκονται ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἵνα ζῶσι βίον ὀλιγαρκῆ, ἀπλοῦν καὶ ἐργατικόν· ὁρθῶς δὲ λέγεται ὅτι πᾶσα τρυφή ἐκνευρίζει τὸ σῶμα καὶ ἐξασθενεῖ τὴν ψυχὴν· διὰ τοῦτο δὲν τοὺς προτρέπουσι ποτὲ εἰς ἀπόλαυσιν ἄλλης ἡδονῆς ἢ ἐκείνης τοῦ νὰ γίνωνται ἀήττητοι διὰ τῆς ἀρετῆς, καὶ ν' ἀποκτῶσι μεγάλην φήμην. Δὲν θεωρεῖται ἐνταῦθα γενναιοψυχία νὰ καταφρονῇ τις τὸν θάνατον εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου, ἀλλὰ νὰ περιφρονῇ τὰ μεγάλα πλούτη καὶ τὰς αἰσχροὺς ἡδονάς. Ἐνταῦθα τιμωροῦνται τρεῖς κακίαι, αἰτινες ἀλλαχοῦ μένουσιν ἀτιμώρητοι, ἤτοι ἡ ἀχαριστία, ἡ ὑπόκρισις καὶ ἡ φιλαργυρία.

Ὡς πρὸς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν τρυφὴν δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τιμωρίας, διότι αὗται εἶναι ὅλως ἀγνώστοι εἰς τὴν Κρήτην. Πάντες ἐνταῦθα ἐργάζονται, καὶ οὐδεὶς φροντίζει νὰ πλουτήσῃ· ἕκαστος νομίζει ἑαυτὸν ἀρκούντως ἀνταμειφθέντα διὰ τὴν ἐργασίαν του, ἐνεκα τῆς λιτότητος καὶ κανονικότητος τοῦ βίου του, καὶ ἀπολαμβάνει ἐν ἀφθονίᾳ ὅσα ἀληθῶς εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωὴν· δὲν εἶναι ἀνεκτὰ ἐνταῦθα οὔτε ἐπιπλά οἰκιακὰ πολύτιμα, οὔτε πλούσια ἐνδύματα, οὔτε πολυδάπανα συμπόσια, οὔτε διάχρυσα παλάτια, οὔτε παραπλήσιόν τι· ἀλλὰ τὰ φορέματα τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὑφασμένα ἐκ λεπτοῦ ἐρίου, καλῶς βεβαμμένα, μονόχρῳα καὶ ἄνευ ποικιλιμᾶ-

¹ Διὸς μεγάλου βασιτεῆς.

² Ὅρ. Ὁδ. Γ. Στιχ. 478.

Καί,

³ Ἐνθ' ἦτοι Μίνωα ἰδὼν, Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν,
Χρυσέην σπῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσιν,

⁴ Ἥμενον· οἳ δὲ μιν ἀμφὶ δίκας εἰρόντο ἀνακτα,

⁵ Ἥμενοι ἰσταότις τε, κατ' ἐὺρυπαλῆς Ἀΐδος ὄδῳ.

⁶ Ὅρ. Ὁδ. Δ. Στιχ. 568.

των. Ἡ τράπεζα εἶναι λιτή, καὶ πίνουν σὺν ὀλίγον οἶνον· ὁ καθαρὸς ἄρτος εἶναι ἡ κυριωτέρα τροφή των· μετ' αὐτὸν δὲ οἱ καρποὶ, οὓς τὰ δένδρα αὐτοφυῶς παράγουσι, καὶ τὸ γάλα των προβάτων. Τρώγουσι δὲ συνήθως πολλὰ ὀλίγον κρέας, καὶ τοῦτο ἄνευ καρυκευμάτων, μάλιστα προσέχουσι καλῶς ἵνα φυλάξωσι τοὺς ἰσχυροτέρους βόας των διὰ τὴν γεωργίαν. Αἱ οἰκίαι των εἶναι καθαραὶ, ἀρμόδιοι, φωτειναὶ καὶ ἄνευ κοσμημάτων. Ἡ μεγαλοπρεπὴς ἀρχιτεκτονικὴ δὲν εἶναι ἄγνωστος αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπιφυλάσσεται μόνον διὰ τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν, οἱ δὲ ἄνθρωποι δὲν τολμῶσι νὰ ἔχωσιν οἰκίας ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν ἀθανάτων. Τὰ μέγιστα ἀγαθὰ τῶν Κρητῶν εἶναι ἡ ὑγεία, ἡ εὐρωστία, ἡ εὐτολμία, ἡ εἰρήνη, ἡ ὁμόνοια τῶν οἰκογενειῶν, ἡ ἐλευθερία τῶν πολιτῶν, ἡ ἀφθονία τῶν πρὸς τὰ ζῆν ἀναγκαίων, ἡ καταστροφή τῶν περιττῶν, ἡ ἐξίς τῆς ἐργασίας, ἡ ἀποστροφή τῆς ἀργίας, ἡ ἀμιλλα τῆς ἀρετῆς, ἡ ὑποταγὴ εἰς τοὺς νόμους καὶ ὁ φόβος πρὸς τοὺς δικαίους θεοὺς.

Τὸν ἡρώτησα· εἰς τί συνίσταται ἡ δύναμις τοῦ βασιλέως, καὶ μοὶ ἀπεκρίθη· αὐτὸς ἔχει πᾶσαν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν λαῶν αὐτοῦ, οἱ δὲ νόμοι πᾶσαν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτοῦ· καὶ ἔχει μὲν ἀπεριόριστον δύναμιν ἵνα πράξῃ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ δεδωμένας τὰς χεῖρας, ὅσας θέλει νὰ πράξῃ τὸ κακόν. Οἱ νόμοι ἐμπιστεύονται εἰς αὐτὸν τοὺς λαοὺς, ὥς τὴν πολυτιμωτέραν παρκαταθήκην, ἐπὶ ὑποχρεῶσι ὅμως νὰ ᾔνε πατὴρ τῶν ὑπηκόων του, καὶ θέλουσιν ἵνα εἰς καὶ μόνος ἄνθρωπος χρησιμεύῃ, διὰ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς μετριοπαθείας του, πρὸς εὐτυχίαν τοσούτων λαῶν, καὶ οὐχὶ τοσαῦτα πλήθη ἀνθρώπων, διὰ τῆς ἀθλιότητός των καὶ διὰ τῆς ἐπικονεϊδίστου δουλείας των, πρὸς κολακείαν καὶ τρυφὴν ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου. Ὁ βασιλεὺς δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ἀπολαύσεις πλειοτέρας τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων εἰμὴ πᾶν ὅ,τι τῷ ἀναγκαστῇ, ἢ διὰ νὰ τὸν ἀνακουφίσῃ ἀπὸ τὰς ἐπιπόνους ἐργασίας του, ἢ διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς λαοὺς τοῦ σέβας· ὑπὲρ αὐτοῦ, καθὼς ἐργαζομένου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν νόμων. Ἄλλως τε, ὁ βασιλεὺς πρέπει νὰ ᾔναι σωφρονέστερος παντὸς ἄλλου, περισσότερον ἐχθρὸς τῆς τρυφῆς, μᾶλλον ἀπῆλλαγμένος τῆς πολυτελείας καὶ τῆς

ὑπερφανείας, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ περισσύτερα πλούτη καὶ ἡδονάς, ἀλλὰ περισσοτέραν φρόνησιν, ἀρετὴν καὶ δόξαν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων. Πρέπει νὰ ἦναι ἐξωτερικῶς μὲν ὁ πρόμαχος τῆς πατρίδος, καθὼ διουικῶν τοὺς στρατοὺς αὐτῆς, καὶ ἐσωτερικῶς ὁ δικαστὴς τῶν λαῶν, ὅπως τοὺς καταστήσῃ ἀγαθοὺς, σώφρονες καὶ εὐτυχεῖς. Οἱ θεοὶ δὲν τὸν ἔχρισαν βασιλέα διὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρον τῶν λαῶν αὐτοῦ· ὑπὲρ τῶν λαῶν τοῦ λοιπὸν ὀφείλει νὰ δαπανᾷ ὅλον τὸν καιρὸν του, νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν τὴν φροντίδα του καὶ νὰ προσφέρῃ ὅλην τὴν ἀγάπην του· καὶ δὲν εἶνε ἄξιος τῆς βασιλείας· εἰμὴ καθόσον ἀπαρνεῖται ἑαυτὸν, καὶ θυσιάζεται ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας. Ὁ Μίνως δὲν ἠθέλησε νὰ βασιλεύσῃσι τὰ τέκνα του μετ' αὐτὸν εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ βασιλεύσῃσι κατὰ τὰ παραγγέλλματα ταῦτα, ἐπειδὴ ἡγάπα τὸν λαόν του περισσότερον ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του· ἔνεκα δὲ τῆς τοσαύτης σοφίας του ἀνεβίβασε τὴν Κρήτην εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν δυνάμεως καὶ πλούτου· διὰ τῆς μετριοπροσύνης του ἡμαύρωσε τὴν δόξαν πολλῶν κατακτητῶν, οἵτινες μεταχειρίζονται τοὺς λαοὺς των, ὡς ὄργανα, πρὸς ἰδίαν αὐτῶν ὕψωσιν τοῦτέστι τὴν πρὸς κενόδοξίαν των, καὶ τελευταίον, διὰ τῆς δικαιοσύνης του, ἤξιώθη νὰ γίνῃ ὁ ἀνώτατος κριτὴς τῶν νεκρῶν εἰς τὸν Ἄδην.

Ταῦτα διδάσκοντος τοῦ Μέντορος προσωμεισθόμεν εἰς τὴν νῆσον, καὶ ἐπισκέφθημεν τὸν περίφημον Λαβυρίνθον, ἔργον τοῦ εὐφρεστάτου Δαίδαλου, ὅστις ἐγένετο κατὰ μῦθον τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ μεγάλου Λαβυρίνθου, ὃν εἶχομεν ἰδεῖ πρότερον. Ἐνῶ δὲ ἐπισκεπτόμεθα τὸ θαυμασίον αὐτὸ κτίριον, ἴδομεν τὸν λαόν συρρέοντα παμπληθεῖ εἰς τι μέρος τῆς παραλίας. Ἠρωτήσαμεν τὴν αἰτίαν τῆς σπουδαίας ἐκείνης συρροῆς, καὶ Κρῆς τις, ὀνόματι Ναυσικράτης, μᾶς διηγήθη τὰ ἐπόμενα. Ἰδουμενὺς ὁ υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος, καὶ ἐγγονος τοῦ Μίνως, ἐξεστράτευσεν μετὰ τῶν ἄλλων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν πόλιν τῆς Τροίας. Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς πόλεως ταύτης ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κρήτην, ὅλλ' ὑπέστη τοσαύτη σφοδρὰν τρικυμίαν, ὥστε ὁ ναύκληρος καὶ

πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ τοὶ ἐμπειρότατοι περὶ τὰ ναυ-
τικά, ἐπίστευσαν ὅτι τὸ ναυάγιόν των ἦτο ἄρρευτον. Ἐκα-
στος εἶχε τὸν θάνατον ἐνώπιόν του· ἕκαστος ἐδόλεπε τὰς
ἀδύσους τῆς θαλάσσης ἀνεωγμένας ἵνα τὸν καταπῶσιν·
ἕκαστος ἔκλαιε τὴν δυστυχίαν του μὴ ἐλπίζων καὶ μετὰ θά-
νατον ν' ἀπολαύσῃ τὴν ἀνάπαυσιν ἐκείνην τῶν ψυχῶν, ἣν
ἀπολαμβάνουσιν, ὅσοι ἡξιώθησαν ταῖς καὶ διέπλευσαν τὸ
ὕδωρ τῆς Στυγός. Ὁ Ἰδομενεύς, ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ ὢν, ἄρας
τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἀνατείνας τὰς
χεῖρας, κῆρυξεν εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Κράτιστε Θεέ! σὺ ὁ
δεσπότης τῶν θαλάσσων, εἰσάκουσον τὴν δέησιν ἐμοῦ τοῦ
δυστυχοῦς. Σώσόν με ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου, ἀξιώσόν με ἵνα
ἶδω ἐκ νέου τὴν Κρήτην καὶ θέλω θυσιάσει εἰς σέ τὴν πρῶ-
την ἀνθρωπίνην κεφαλὴν, ἥτις θέλει παρουσιασθῇ εἰς τοὺς
ὀφθαλμούς μου.

Ἐν τοσούτῳ ὁ υἱός, ἀνυπόμονος ἵνα ἶδῃ τὸν πατέρα, ἔδρα-
μεν εἰς προὔπαντήσιν του καὶ ἐξήτει νὰ τὸν ἀπασθῇ. Ἀθλίος
ἐπειδὴ ἡγνόει ὅτι ἐτραγεν εἰς τὸν ὀλεθρόν του. Ὁ πατήρ,
διασωθεὶς ἐκ τῆς τρικυμίας, ἀνέβη εἰς τὸν ποθητὸν λιμένα
καὶ κῆρυξεν τὸν Ποσειδῶνα ὅτι εἰσέκουσε τὴν δέησιν
του, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνόησε πόσον ἡ δέησις αὐτῇ τῷ ἦτο
ὀλεθρία. Προαίσθημά τι τῆς δυστυχίας του τῷ ἔδιδε πικρὰν
μεταμέλειαν τῆς παραλόγου ὑποσχέσεώς του· ἐφοβεῖτο νὰ
ἐλθῇ μετὰ τῶν οἰκείων του, καὶ ἀπεποιεῖτο νὰ ἶδῃ τὸ
προσφιλέστερον ἀντικείμενον, ὅπερ εἶχεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ φθο-
νερὰ Νέμεσις, Θεὰ ἀδυσώπητος, ἥτις ἐπαγρυπνεῖ πρὸς τιμω-
ρίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸ πάντων τῶν ἀγερῶν βασιλέων,
ᾤθει, δι' ὀλεθρίας καὶ ἀοράτου χειρὸς, τὸν Ἰδομενέα. Ἀφί-
κνείται· μόλις τολμᾷ ν' ἀπενίσῃ τὸ βλέμμα, καὶ θεωρεῖ τὸν
υἱὸν του· ὀπισθοχωρεῖ ἐντρομος· οἱ ὀφθαλμοὶ του ζητοῦσιν,
ἀλλ' εἰς μάτην, ἑτέραν τινὰ κεφαλὴν ὀλιγώτερον εἰς αὐτὸν
προσφιλῇ. ἥτις νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς θῦμα.

Ἐν τούτοις ὁ υἱὸς ρίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς,
καὶ ἀπορεῖ ὅτι οὗτος τὸν ὑποδέχεται τοσούτον ψυχρῶς· τὸν
βλέπει χέοντα ποταμικὸν δάκρυα. Πάτερ μου, τῷ λέγει·

πόθεν αὐτὸ τὸ πένθος; μετὰ τοσούτων πολυχρόνιων ἀπουσιᾶν
 λυπεῖσαι ὅτι ἐπιστρέφεις εἰς τὸ βασιλείῳ σου καὶ ὅτι βλέπεις
 τὸν ἀγαπητὸν τοῦ υἱόν; Τί κακὸν ἐπραξα, καὶ ἀποστρέφεις
 τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ἀπ' ἐμοῦ; διατὶ φοβείσαι νὰ μὲ ἴδῃς;
 Ὁ πατήρ, περίλυπος, σιωπᾷ· εἶτα ἐκ βάθους καρδίας ἀναβοᾷ.
 Ὡ Πόσειδον, ἐγὼ τί σοὶ ὑποσχέθην, καὶ σὺ πῶς μὲ ἀντήκει-
 ψας, ἄφου μὲ διέσωσας ἀπὸ τοῦ ναυάγιου! Ἐπίστρεψόν με εἰς
 τὰ ἄγρια κύματα καὶ εἰς τοὺς φοβεροὺς σκοπέλους, οἵτινες
 ἐμελλον, συντρίβοντές με, νὰ δώσωσι πέρας εἰς τὸν ταλαί-
 πωρον βίον μου. Ἀλλ' ἄρως νὰ ζήσῃ ὁ υἱός μου! Ὡ ἀδυσώ-
 πητε θεέ, συγκατάνευσον, δέχθητι τὸ αἷμά μου, καὶ φείσθητι
 τοῦ τοῦ υἱοῦ μου. Ταῦτα λέγων ἔσυρε τὸ ξίφος ἵνα σφαγιασθῇ,
 ἀλλ' οἱ περιεστώτες ἐπέσχον τὴν χειρὰ του.

Ὁ πρεσβύτερος Σωφρόνιμος, ἐρμηνευτὴς τῶν θείων βουλῶν,
 τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡδύνατο νὰ ἐξιλεύσῃ τὸν Ποσειδῶνα
 χωρὶς νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱόν του. Ἡ ὑπόσχεσίς του, τῷ εἶπεν,
 ἦτο παράλογος· οἱ θεοὶ δὲν θέλουσι νὰ τιμῶνται δι' ὁμοιότη-
 των· πρόσθε λοιπὸν, μὴ προσθέσῃς εἰς τὸ ἀμάρτημα τῆς
 ἀλόγου ὑποσχέσεώς σου καὶ τὸ ἐγκλημα τοῦ νὰ τὴν ἐκπλη-
 ρώσῃς ἐναντίον τῶν νόμων τῆς φύσεως· πρόσπερον θυσίαν τῷ
 Ποσειδῶνι ἐκατόμβην, λευκοτέραν τῆς χιόνος· ἃς ρέυσῃ τὸ
 αἷμα αὐτῆς κύκλῳ τοῦ ἀνθοσταλίστου βωμοῦ του, καὶ καύσον
 εὐώδη θυμιάματα εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ.

Ὁ Ἰδομενεύς, κάτω νεύων, οὐδὲν ἀπεκρίνετο εἰς τοὺς λό-
 γους τούτους· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἠκτινοβόλουν ἀπὸ τὴν παρα-
 χύν του· τὸ πρόσωπόν του ἦτο ὠχρὸν καὶ ἄμορφον, καὶ ἤλ-
 λασε χροιάν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν· ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός
 του ἔτρεμον. Ἐν τούτοις, ὁ υἱὸς τῷ λέγει. Πάτερ μου, ἰδοὺ
 ἐγὼ ἔτοιμος ν' ἀποθάνω πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ θεοῦ· ἀλλὰ μὴ
 παρόργιζε αὐτὸν ἐναντίον σου· ἐγὼ ἀποθνήσκω εὐχαρίστως
 ἄφου ὁ θάνατός μου σώζει τὴν ζωὴν σου. Πάταξον, ὦ πάτερ
 μου, καὶ μὴ φοβοῦ ὅτι θέλεις εὑρεῖ υἱὸν ἀνάξιον σεκυτοῦ, καὶ
 φοβούμενον τὸν θάνατον.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Ἰδομενεύς, ὅπως ἐκφρων καὶ ὡς ὑπὸ
 τῶν Ἑρινύων τοῦ ἁδου ἐλαυνόμενος, διαφεύγει πάντας τοὺς

περικυκλῶντας αὐτόν· ἐμπήγει τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ του, τὸ ἀποσύρει καπνίζον καὶ καθημαγμένον, ἵνα τὸ ἐμπέξῃ εἰς τὰ ἰδικά του σπλάγχνα, ἀλλ' ἐμποδίζεται πάλιν ὑπὸ τῶν περιστώτων. Ὁ υἱὸς του κολυμβᾷ εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του καλύπτονται ἀπὸ τὰ σκοτὴ τοῦ θανάτου· τοὺς διανοίγει ὀλίγον εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ μόλις τὸ βλέπει, καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ τὸ ὑποφέρῃ· καθὼς δὲ ὠραῖον κρίνον, ἐν μέσῳ τοῦ ἀγροῦ κοπτόμενον εἰς τὴν ῥίζαν ὑπὸ τῆς ὕννης τοῦ ἀρότρου, πίπτει χαμαὶ καὶ δὲν ἐγείρεται πλέον, ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπέβαλεν εἰσέτι τὴν ζωηρὰν ἐκείνην λευκότητα καὶ τὴν λαμπρότητα ἐκείνην, ἥτις θελγει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡ δὲ γῆ δὲν τὸ τρέφει πλέον καὶ ἡ ζωὴ του ἐσθέσθη, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰδομενέως, ὡς νέον καὶ τρυφερόν ἄνθος ἐθερίσθη σκληρῶς, καὶ ἐμαράνθη ἐτι νέος τὴν ἡλικίαν. Ὁ πατὴρ ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς ὀδύνης του γίνεται ἀναίσθητος· ἀγνοεῖ ποῦ εὕρεται, τί ἐπραξέ καὶ τί μέλλει νὰ πράξῃ· βαδίζει εἰς τὴν πόλιν παραπαίων, καὶ ζητεῖ τὸν υἱόν του.

Ἐν τούτοις ὁ λαὸς, θρηνῶν τὸν υἱὸν καὶ μιστῶν τὸν πατέρα διὰ τὴν ἀπάνθρωπον πράξιν του, ἀναβοᾷ ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς παραδόθη ὑπὸ τῶν δικαίων θεῶν εἰς τὰς Ἑριννιάς. Ἡ ὀργὴ τοῖς χορηγεῖ ὅπλα· ἀρπάζουσι λίθους καὶ ξύλα. Ἡ Ἑρίς ἐμψυσᾷ εἰς ὅλων τὰς καρδίας θανάσιμον δηλητήριον. Οἱ Κρήτες, οἱ φρόνιμοι Κρήτες, ἐπιλησθέντες τῆς φρονήσεως, ἣν τοσοῦτον ἠγάπησαν, δὲν ἀναγνωρίζουσι πλέον τὸν ἐγγόνον τοῦ σοφοῦ Μίνως· οἱ φίλοι τοῦ Ἰδομενέως, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ τὸν σώσωσι, τὸν συνοδεύουσιν εἰς τὰ πλοῖά του, συνεπιβιβάζονται μετ' αὐτοῦ καὶ φεύγουσιν ἀφιέμενοι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κυμάτων. Ὁ Ἰδομενεὺς, ἀνανήψας τοὺς εὐχαριστεῖ ὅτι τὸν ἀπέσπασαν ἐκ τῆς γῆς, ἣν ἐπότισε διὰ τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ του, καὶ ὅπου δὲν δύναται πλέον νὰ κατοικήσῃ. Οἱ ἀνεμοὶ τοὺς φέρουσι πρὸς τὴν Ἑσπερίαν, ὅπου ὑπάγουσι νὰ κτίσωσι νέον βασιλεῖον εἰς τὸν τόπον τῶν Σαλεντίνων.

Οἱ Κρήτες, μὴ ἔχοντες πλέον βασιλέα νὰ τοὺς κυβερνᾷ, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξωσιν ἕτερον, ὅστις νὰ διατηρήσῃ ἀκεραίους

τοὺς ὑπάρχοντα νόμους· καὶ ἰδοὺ τίνα μέτρα ἔλαβον διὰ τὴν ἐκλογὴν νέου βασιλέως. Ὅλοι οἱ προὔχοντες τῶν ἑκατὸν πόλεων τῆς Κρήτης συνήχθησαν ἐνταῦθα καὶ ἔθυσαν τοῖς θεοῖς· εἶτα προσεκάλεσαν πάντας τοὺς σοφοὺς τῶν πλησιοχώρων τόπων, ὅπως συζητήσωσιν ὁμοῦ τίς ὁ ἀξιώτερος μεταξὺ αὐτῶν ἵνα βασιλεύσῃ. Συνέστησαν ἐπὶ τούτῳ δημοσίους ἀγῶνας, ἐνθα πάντες οἱ ἔχοντες ἀξιώσεις ἐμελλον ν' ἀγωνισθῶσιν, ἐπειδὴ ἡ βασιλεία ἐμελλε νὰ δοθῇ, ὡς γέρας, εἰς τὸν ὅστις ἤθελεν ἀνακηρυχθῇ νικητὴς πάντων τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν φρόνησιν, καὶ κατὰ τὴν ἀνδρίαν. Ἐζήτουν βασιλέα οὐ τὸ σῶμα νὰ ᾖ εὖρωστον καὶ ἐπιδέξιον, ἡ δὲ ψυχὴ κεκοσμημένη ὑπὸ σοφίας καὶ ἀρετῆς· ὅθεν προσεκάλεσαν καὶ πάντα ξένον.

Ὁ Ναυσικράτης, ἀποῦ διηγήθη τὴν θαυμαστὴν ταύτην ὑπόθεσιν, μᾶς εἶπεν· εὐδοκήσατε, ὦ ξένοι, νὰ ἔλθῃτε εἰς τὴν συνέλευσίν μας· θέλετε συναγωνισθῇ μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἂν οἱ θεοὶ προώρισαν τὴν νίκην εἰς τινὰ ἐξ ὑμῶν, αὐτὸς θέλει βασιλεύσει εἰς τὸν τόπον τοῦτον. Τὸν ἡκολουθήσαμεν λοιπὸν ἀνευ προθυμίας ν' ἀγωνισθῶμεν, ἀλλ' ἀπὸ ἀπλῆς περιέργειας καὶ ἵνα ἰδῶμεν τοιοῦτο σπάνιον θέαμα.

Ἀφίχθμεν οὖν εἰς τινὰ κύκλον εὐρυχωρότατον, περιπεφυγμένον ὑπὸ δάσους πυκνοῦ· τὸ μέσον τοῦ κύκλου αὐτοῦ ἦτο παλαιστρα κατεσκευασμένη διὰ τοὺς ἀγωνιστάς· περιεκυκλοῦτο δὲ ὑπὸ μεγάλου ἀμφιθεάτρου ἐστρωμένου ἐκ χλοερᾶς πᾶς ἐφ' ἧς ἐκάθητο κλιμακῆδὸν ἀναρίθμητος λαός. Ὅτε ἤλθομεν αὐτόθι μᾶς ὑπεδέχθησαν φιλοφρόνως, διότι οἱ Κρήτες εἶναι λαός, ὅστις μετὰ πολλῆς εὐγενείας καὶ ὑπεκνευτικῆς εὐλαθείας τιμᾷ τὴν φιλοξενίαν. Μᾶς εἶπον νὰ καθήσωμεν, καὶ μᾶς πρότειναν ν' ἀγωνισθῶμεν. Ὁ Μέντωρ πρῶτα αἰσθὲν τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν του. Ὁ δὲ Ἀζάηλ τὴν ὀλίγην ὑγίαν του· ἡ νεότης μου ἦν καὶ ἡ εὖρωστία μου ἀφῆρουν πᾶσαν πρόφασιν εἰς ἐμέ· ἡτένισα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Μέντορα ἵνα μαντεύσω τὴν διάνοιάν του, καὶ εἶδον ὅτι ἤθελε ν' ἀγωνισθῶ. Ἐδέχθη λοιπὸν τὴν πρότασιν, ἐξεδύθη τὰ φορέματά μου, ἡλείφθη ἀσθόνως γλυκὺ καὶ λαμπρὸν ἔλαιον καὶ συνανμίχθη εἰς τοὺς ἀθλητάς. Πάντες ἀνέκραζαν.

Οὗτος εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος, ἐλθὼν ἐνταῦθα ἵνα κερδί-
σῃ τὸ βραβεῖον, καὶ πολλοί, οἵτινες διέτριψαν εἰς Ἰθάκην κα-
τὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, μὲ ἐγνώρισαν.

Πρῶτος ἄγων ὑπῆρξεν ὁ τῆς πάλης. Ῥοδῖός τις τὸ τριακο-
στὸν πέμπτον ἄγων ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐνίκησε πάντας ὅ-
σοι ἐτόλμησαν νὰ παλαίσωσι μετ' αὐτοῦ· αὐτὸς ἦτο ἐν τῇ
ἀκμῇ τῆς ἀνδρικῆς ῥώμης· οἱ βραχιόνες του ἦσαν νεβρώδεις
καὶ καλῶς τεθραμμένοι εἰς τὸ ἐλάχιστον κίνημά του οἱ μυῶ-
νές του ἀνεπτύσσοντο, καὶ τὸ σῶμά του ὅλον ἦτο εὐκαμπτον
συνάμα καὶ ἰσχυρόν. Δὲν τῷ ἐφάνην ἄξιός νὰ συναγωνισθῶ
μετ' αὐτοῦ, ὅθεν οἴκτειρων τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν μου ἐζήτη-
σε ν' ἀποχωρήσῃ, ἀλλ' ἐγὼ ἀντετάχθην εἰς αὐτόν· τότε δρα-
ξάμενοι ἀλλήλους¹ συνεσφίχθημεν τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε
διεκόπη ἡ ἀναπνοή μας· ἀντεχόμεθα πλάτην πρὸς πλάτην,
πόδα πρὸς πόδα, τεταμένα ἔχοντες τὰ νεῦρα καὶ τοὺς βρα-
χιόνας περιπεπλεγμένους ὡς δύο ὄφεις, καὶ προσεπαθοῦμεν
ἕκαστος νὰ μετεωρίσῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν του καὶ τὸν ῥίψῃ
χαμαί. Καὶ νῦν μὲν ἐπειράτο ἐκεῖνος νὰ μὲ προκαταλάβῃ ὠ-
θῶν με πρὸς τὰ δεξιὰ, νῦν δ' ἐγὼ νὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ κλίνῃ
πρὸς τ' ἀριστερά. Ἄλλ' ἐνῷ μὲ ἐθλίβε τοιοῦτοτρόπως ἐγὼ
ᾤθησα αὐτὸν μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε ἡ ὀσφύς του ἐκάμ-
φθη, ἔπεσε χαμαί εἰς τὴν κονίστραν καὶ μὲ ἔσυρεν ἐπάνω του.
Μάτην ἔπασχεν ἔπειτα νὰ μὲ ἀνατρέψῃ καὶ νὰ βαλθῇ ἐπάνω
θέν μου· ἐγὼ τὸν ἐκράτουν στερεῶς ἀκίνητον ὑποκάτω μου.
Ὅλος ὁ λαὸς ἀνέκραξεν. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος ἐνίκησεν!
Ἐγὼ τότε ὀρέξας τὴν χεῖρα τὸν ἀνήγειρα ἐκ τοῦ ἐδάφους.

Δεύτερος ἄγων ἐγένετο ὁ τῆς πυγμῆς. Ὁ υἱὸς πλουσίου
τινὸς Σαμίου εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην φήμην εἰς τὸ εἶδος τοῦ-
το τοῦ ἀγῶνος. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀθληταὶ ὑπεχώρησαν εἰς αὐ-
τόν, καὶ μόνος ἐγὼ ἠλπιζον νὰ τὸν νικήσω. Κατ' ἀρχὰς μοῦ
κατέρρεεν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς τὸ στήθος γρόνθους τοιού-
τους, ὥστε ἐξέμεσσα ἀρκετὸν αἷμα, οἱ δὲ ὀφθαλμοί μου ἤστρα-

¹ Ἀγκάς δ' ἀλλήλων λαβέτην χερσὶ σιδοαῶσιν·

ψαν καὶ ἐσκοτίσθησαν· παρ' ὀλίγον νὰ λειποθυμήσω· αὐτὸς μ' ἐπέεζε τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε δὲν ἤδυνάμην ν' ἀναπνεύσω, ἀλλ' ὅμως ἐνεκαρδιώθην ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ Μέντορος, ὅστις ἀνέκραζεν. Γιὰ τοῦ Ὀδυσσεύς, νικάσαι! Ὁ θυμὸς μοὶ ἔδωκε νέας δυνάμεις· ἀπέφυγον πολλὰς πληγὰς του, αἵτινες ἤδύναντο νὰ μὲ κατασυντρίψωσιν· ἅμα δὲ μοῦ κατέφερε σφαλερὸν τινα κτύπον καὶ ὁ βραχίον του ἀπέπηκε κενὸς εἰς τὸν ἄερα, ἐγὼ τὸν ἤρπασα εἰς τὴν μετέωρον ἐκείνην θέσιν, ὃ δὲ ἤθελυσε νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, ὅποτε ὑψώσας τὸν γρόνθον μου ἵνα τὸν καταβιδάσω κατ' αὐτοῦ μετὰ πλειοτέρας σφοδρότητος, αὐτὸς ἐζήτησε νὰ τὸν ὑπεκφύγῃ καὶ ἀπολέσας τὴν ἰσορροπίαν, μοὶ ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν ὠθήσω καὶ νὰ τὸν ἀνατρέψω. Μόλις ἐτανύσθη κατὰ γῆς, καὶ τῷ ὤρεξα τὴν χεῖρα ἵνα τὸν ἀνεγείρω· ἀνωρθώθη ἀφ' ἐαυτοῦ, ἀλλὰ κατακεκαλυμμένος ἀπὸ κονίσσολον καὶ αἷμα· ἤσγύνθη μεγάλως ὅτι ἤττήθη, καὶ δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν ἀγῶνα.

Κατόπιν ἤρχισεν ἡ ἵπποδρομία τῶν ἀρμάτων, ἥτις ἐγένετο διὰ κλήρου. Τὸ ἐμὸν ἄρμα ἦτο πολὺ ὑποδεέστερον τῶν ἄλλων, ὡς πρὸς τὴν κουφότητα τῶν τροχῶν καὶ τὴν ρώμην τῶν ἵππων· ἀριέμεθα· νέφος κονιορτοῦ ὑψοῦται εἰς τὸν ἄερα καὶ σκοτίζει τὸν οὐρανόν¹. Κατ' ἀρχὰς ἀφῆκα τοὺς ἄλλους νὰ μοῦ προπεράσωσι· νέος τις Λάκων, ὀνόματι Κράντωρ, ὑπερῆλασε πάντας τοὺς ἄλλους. Κρῆς τις, ὀνόματι Πολύκλειτος, τὸν ἠκολούθει κατόπιν. Ὁ Ἱππόμαχος, συγγενὴς τοῦ Ἰδομενέως, ὅστις ἤλπιζε νὰ διαδεχθῇ τὴν βασιλείαν του, χαλαρῶν τοὺς χαλινούς τῶν ἰδριωτιῶντων ἵππων του ἐκλινεν ὀλίως πρὸς τὰς κυματίζούσας χαίτας των, καὶ ἡ κίνησις τῶν τροχῶν τοῦ ἄρματός του ἦτο τοσοῦτω ταχεῖα, ὥστε ἐφαίνοντο οὗτοι σχεδὸν ἀκίνητοι ὡς αἱ πτέρυγες ἀετοῦ πετομένου εἰς τὸν ἄερα. Οἱ ἰδικοὶ μου ἵπποι ἐνεψυχώθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἐλαβὼν τόλμην, ὥρμησαν· ἀφῆκα λοιπὸν ὀπίσω μου σχεδὸν πάντας

¹ Ὑπὸ δὲ στέρνοισι κονίη.

² Ἰστατ' ἀετρωμένη, ὥστε νέφος ἢ θύελλα.

Ὁμ. Ξ. φ. Στχ. 3^{ος}.

τούς μετὰ τοσαύτης βίας προσδραμώντας μου· τοῦ δὲ Ἴππου μάχου ἐλαύνοντος λίαν ὀρμητικῶς τοὺς ἰδικούς του, ὁ εὐρωστότερος αὐτῶν συνεποδίσθη, καὶ οὕτως ἐστέρησε τὸν κύριόν του πάσης ἐλπίδος τοῦ νὰ βασιλεύσῃ. Ὁ δὲ Πολύκλειτος κλίνων πολὺ πρὸς τὴν ἑτέραν πλευρὰν τῶν ἵππων του δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ καλῶς εἰς τινὰ πρόσκοψιν αὐτῶν, ὅθεν κατέπεσαν· οἱ χαλινοὶ διέφυγον τῶν χειρῶν του, καὶ ὑπῆρξεν εὐτυχῆς ὅτι πίπτων δὲν ἀπώλεσε συνάμα καὶ τὴν ζωὴν. Ὁ Κράντωρ βλέπων δι' ὄμματος πλήρους ὀργῆς ὅτι ἤμην πλησίον του, ἐδιπλάσιασε τὴν προθυμίαν του, καὶ ὅτ' ἐμὲν ἐπεκαλεῖτο τοὺς θεοὺς εἰς βοήθειάν του καὶ ὑπέσχετο αὐτοῖς πλουσίας εὐχολίας, (παξίματα) ὅτ' ἐδὲ ἐλάλει πρὸς τοὺς ἵππους του ἐγκαρδιῶν αὐτούς¹. Ἐφοβεῖτο μὴ διέλθω μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τέρματος ἐπειδὴ οἱ ἵπποι μου διευθυνόμενοι κάλλιον τῶν ἰδικῶν του, ἠδύναντο νὰ τὸν ὑπερελάσσωσι· δὲν εἶχε λοιπὸν ἄλλα νὰ πράξῃ ἢ νὰ μοὶ κλείσῃ τὴν δίοδον ἵνα δ' ἐπιτύχῃ τοῦτο, ἐκινδύνευσεν νὰ συντριβῇ κατὰ τοῦ περιφράγματος, καὶ συνέτριψε τῷ ὄντι ἕνα τροχόν του. Ἐγὼ τότε ἐστοχάσθην ὅτι ὤφειλον ἐν τάχει νὰ σχηματίσω κύκλον ἵνα μὴ ἐμπλακῶ εἰς τὴν σύγχυσίν του, καὶ τοιουτοτρόπως μὲ εἶδεν ἐν ἀκαρεῖ εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου. Ὁ λαὸς ὅλος αὐτῆς ἀνέκραξεν. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος ἐνίκησεν! Αὐτὸν οἱ θεοὶ προώρισαν διὰ βασιλέα μας.

Ἐν τούτοις οἱ ἐπιφανίστεροι καὶ σοφώτεροι τῶν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ Κρητῶν μᾶς ὠδήγησαν εἰς τι παλαιὸν ἱερὸν ἄλλος κεχωρισμένον ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν βεβήλων ἀνθρώπων, ὅπου οἱ γέροντες, οὓς ὁ Μίνως ἐγκατέστησε δικαστὰς τοῦ λαοῦ καὶ φύλακας τῶν νόμων, συνήγαγον τοὺς διαγωνισθέντας ἡμᾶς, παντὸς ἄλλου ἀπαραδέκτου γενομένου. Οἱ σοφοὶ τότε ἤνοιξαν τὴν Βίβλον, ἐν ἣ ὅλοι οἱ νόμοι τοῦ Μίνως ἦσαν γεγραμμένοι· ἠσθάνθην σέβας καὶ εὐλάβειαν, ὅτ' ἐπλησίασα τοὺς γέροντας αὐτοὺς, οὓς ἡ ἡλικία καθίστα γεγραροῦς, χωρὶς νὰ τοὺς

¹ Ἀντίλοχος δ' ἵπποισιν ἐκίκετο παρὸς τοῦτο.

στερήσει τῶν νοητικῶν δυνάμεων. Αὐτοὶ ἐκάθηντο κατὰ τάξιν, ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν του, καὶ ἔμενον ἀκίνητοι. Εἶχον λευκὴν τὴν κόμην καὶ τινες μάλιστα ἦσαν φαλακροί· εἰς τὰ σοδάρᾳ πρόσωπά των ἐζωγραφεῖτο γαλήνῳ τις καὶ ἀτάραχος σοφία· δὲν ἐσπευδὼν λαλοῦντες, ἀλλ' ἐλάλουν πᾶν ὅ,τι ἀπεφάτισαν νὰ εἰπωσιν. Ὅσακις εἶχον διάφορον γνώμην πρὸς ἀλλήλους ἦσαν τοσοῦτω μετριοφρονες, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι ὅλοι ὁμοφώνουν. Ἡ μακρὰ πείρα τῶν παρελθόντων πραγμάτων, καὶ ἡ ἑξὶς τῆς ἐργασίας, ἐχορήγουν αὐτοῖς τὴν δέουσαν μάθησιν, ἵνα ὀρθῶς κρίνωσι περὶ παντός· ἀλλ' ὅ,τι μᾶλλον ἐτελειοποιεῖ τὸ λογικὸν των ἦτο ἡ γαλήνη τοῦ νοῦς, ἀπηλλαγμένου ὄντος τῶν τυφλῶν ἐκείνων παθῶν, καὶ τῶν ἰδιοτροπιῶν τῆς νεότητος. Εἰς αὐτοὺς ἐνήργει μόνη ἡ φρόνησις, ὃ δὲ καρπὸς τῆς μακρᾶς ἀρετῆς των ἦτο νὰ χαλινώσῃ τὰς ἀλόγους ὀρεξεις των, ὥστε ἀπελάμβανον ἐν εἰρήνῃ τὴν γλυκεῖαν καὶ ποθητὴν τέρψιν τοῦ ν' ἀκούωσι πάντοτε τὸν ὀρθὸν λόγον. Θαυμάζων δὲ αὐτοὺς κυχόμην ἵνα αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς μου παρέλθωσι ταχέως, ὅπως φθάσω εἰς γῆρας τοσοῦτον αἰδέσιμον. Εὗρισκον τὴν νεότητα δυστυχῆ, ὡς πολλὰ ἐρημητικὴν καὶ πολλὰ ἀπέχουσαν τῆς ἀρετῆς ταύτης τῆς τοσοῦτω πεφωτισμένης καὶ τοσοῦτω γαλήνῃου.

Ὁ πρεσβύτερος τῶν γερόντων αὐτῶν ἠνοῖξε τὴν βίβλον τῶν νόμων τοῦ Μίνωος, ἥτις ἦτο παμμεγέθης, καὶ συνθήτως ἐφυλάττο κεκλεισμένη εἰς χρυσοῦν κιβώτιον μετὰ παντοδαπῶν ἀρωμάτων. Ὅλοι οἱ γέροντες τὴν ἡσπασθήσαν εὐλαβῶς, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι, μετὰ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν οἱ δίκαιοι νόμοι πηγάζουσιν, οὐδὲν ἄλλο ἱερώτερον δύναται νὰ ὑπάρῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους πλὴν τῶν νόμων τῶν προωρισμένων νὰ τοὺς καταστήσωσι σώφρονας, ἀγαθοὺς καὶ εὐτυχεῖς. Ὅσοι ἔχουσιν εἰς χεῖρας των τοὺς νόμους, ἵνα κυβερνήσωσι τοὺς λαοὺς, ὀφείλουσιν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ κυβερνῶνται ὑπὸ τῶν νόμων, ἐπειδὴ ὁ νόμος, καὶ οὐχὶ ὁ βασιλεὺς, πρέπει νὰ κυβερνᾷ. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπιμέλεια τῶν γερόντων ἐκείνων· ἀκολουθῶς ὁ πρεσβυτέρων μετὰ αὐτῶν προέτεινε τρία προβλήματα, ἅτινα ἐμελλόν νὰ λυθῶσι κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ Μίνωος.

Τὸ πρῶτον πρόβλημα ἦτο νὰ μάθωμεν, τίς ὁ πλέον ἐλεύθερος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι εἶναι βασιλεὺς τις, ἔχων ἐπὶ τοῦ λαοῦ του ἀπεριόριστον ἐξουσίαν, καὶ ὅστις ἐνίκησε πάντας τοὺς ἐχθρούς του. Οἱ δὲ δι´χυρίζοντο ὅτι ἦτο ἀνθρωπὸς τις τοσοῦτω πλούσιος, ὥστε ἡδύνατο νὰ κορένηται ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐπιθυμίας. Οἱ δὲ ὅτι ἦτο ἀνθρωπος, ὅστις δὲν ἐνυμνεύθη ποτὲ, ἀλλὰ περιηγεῖτο καθ' ὅλον τὸν βίον τοῦ εἰς διαφόρους τόπους, χωρὶς νὰ ὑπόκειται εἰς τοὺς νόμους οὐδενὸς ἔθνους. Ἄλλοι ἀπεφάνθησαν ὅτι ἦτο βάρβαρος τις, ὅστις ζῶν διὰ τοῦ κυνηγίου μεταξὺ δασῶν, ἦτο ἀπῆλλαχμένος πάσης ἀρχῆς καὶ πάσης ἀνάγκης· ἄλλοι ἐπίστευον ὅτι ἦτο ἀνὴρ τις νεωστὶ ἀπολυτρωθεὶς τῆς δουλείας, ἐπειδὴ ἀπαλλαγεῖς τῶν κακουγιῶν αὐτῆς αἰσθάνεται τὴν χαρὰν τῆς ἐλευθερίας. Ἄλλοι, τελευταῖον, ἐγνωμοδύτουν ὅτι ἦτο ἀνὴρ τις ἐγγὺς ν' ἀποθάνῃ, ἐπειδὴ ὁ θάνατος τὸν ἀπῆλλαττε παντὸς κακοῦ καὶ ἐπειδὴ πάντες οἱ ἀνθρώποι ὁμοῦ οὐδεμίαν ἔχουσι τοῦ λοιποῦ ἐξουσίαν ἐπ' αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ σειρὰ μου δὲν ἐδυσκολεῖσθαι ν' ἀποκαθῶ, διότι ἐρύλαττον καλῶς εἰς τὴν μνήμην μου ὅτι ὁ Μέντωρ πολλὰκις μοὶ εἶπεν. Ὁ πλέον ἐλεύθερος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀπεκρίθη, εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις δύναται καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ αὐτῇ νὰ ᾔναι ἐλεύθερος· εἰς οἷονδῆποτε τόπον, καὶ εἰς οἷανδῆποτε κατὰστασιν τοῦ βίου, εὐρεθῇ. εἶναι πολλὰ ἐλεύθερον, ὅταν σφῶνται τοὺς θεοὺς καὶ μόνους αὐτούς. Ἐν συντομίᾳ, ὁ ἀληθὺς ἐλεύθερος ἀνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀπῆλλαχμένος παντὸς φόβου καὶ πάσης ἐπιθυμίας, εἰς οὐδὲν ἄλλο ὑπόκειται εἰμὴ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Οἱ γέροντες ἐθεώρησαν ἀλλήλους ὑπομειδιῶντες, καὶ ἐθαύμασαν ἀκούσαντες ὅτι ἡ ἀπόκρισις μου ἦτο ἀκριβὲς ἢ τοῦ Μένωρος.

Μετὰ τοῦτα προσέτειναν τὸ δεύτερον πρόβλημα ἔχον οὕτω. Τίς ὁ δυστυχέστερος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκαστος ἀπεκρίνατο ὅτι ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν του· καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν. Ἦναι ἀνθρωπὸς τις μὴ ἔχων οὔτε περιουσίαν, οὔτε ὑγίαν, οὔτε τιμὴν ἕτερος ἔλεγεν, εἶναι ἀνθρωπὸς τις, μὴ ἔχων κἀνένα φίλον· ἄλλος δι´χυρίζετο ὅτι εἶναι ἀνθρωπὸς τις, ἔχων ἀγάρι-

στα καὶ ἀνάξια ἑαυτοῦ τέλεια. Τότε παρέστη σοφὸς τις Λέσβιος, ὅστις εἶπεν. Ὁ δυστυχέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ νομίζων ἑαυτὸν δυστυχῆ, διότι ἡ δυστυχία ἐξαρτᾶται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ παθήματα, ἅτινα ὑποφέρει τις, ἢ ἀπὸ τὴν ὀλιγοψυχίαν μεθ' ἧς τὰ ὑποφέρει. Εἰς τοὺς λόγους τούτους, ἅπαντα ἡ ὀμῆγυρις ἐχειροκρότησε, καὶ ἕκαστος ἐπίστευσεν ὅτι ὁ σοφὸς αὐτὸς Λέσβιος ἐμελλε νὰ κερδήσῃ τὸ βραβεῖον. Ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ γὰρ ἀπεκρίθη κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ Μέντορος. Ὁ δυστυχέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶναι βασιλεὺς τις, ὅστις νομίζει ἑαυτὸν εὐτυχῆ καθιστῶν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀθλίους· καὶ εἶναι διττῶς δυστυχῆς, καὶ διὰ τὴν τυφλότητά του, ἐπειδὴ μὴ γινώσκων τὴν δυστυχίαν του δὲν δύναται νὰ τὴν θεραπεύσῃ, μάλιστα δὲ καὶ φοβεῖται νὰ τὴν γνωρίσῃ, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια δὲν δύναται νὰ διέλθῃ τὸ πλῆθος τῶν περιστοιχιζόντων αὐτὸν κολάκων ἵνα φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, ὁ τοιοῦτος τυραννεῖται ὑπὸ τῶν παθῶν του· ἀγνοεῖ τὰ καθήκοντά του· δὲν αἰσθάνεται τὴν ἡδονὴν τῆς ἀγαθοεργίας οὐδὲ τὰ θέληματα τῆς ἀγνῆς ἀρετῆς· εἶναι ἄρα δυστυχῆς καὶ ἄξιος δυστυχίας. Ἡ δυστυχία του δὲ αὐξάνει ὅσπερ αἶμα, τρέχει εἰς τὴν ἀπώλειάν του καὶ οἱ θεοὶ εἶναι ἑτοιμοὶ νὰ τὸν τιμωρήσωσι δι' αἰώνιων βασάνων. Ἀπαντᾷ ἡ ὀμῆγυρις ὁμοφώνως ἀνέκραζεν ὅτι ἐνίκησα τὸν σοφὸν Λέσβιον, οἱ δὲ γέροντες ἐκήρυξαν ὅτι ἐπάτυχον τὸ ἄληθές νόημα τῶν νόμων τοῦ Μίνως.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον πρόβλημα προβάλλει. Πότερον βασιλεὺς κατακτητῆς καὶ ἀήττητος εἰς τὸν πόλεμον, ἢ βασιλεὺς ἀπαιρος μὲν πολέμου, ἄξιος δὲ νὰ κυβερνᾷ σοφῶς καὶ εἰρηνικῶς τοὺς λαοὺς εἶναι προτιμητέος; οἱ πλείους ἀπεκρίναντο ὅτι ὁ ἀήττητος εἰς τὸν πόλεμον βασιλεὺς. Τί ἀρεταί, ἔλεγον νὰ ἔχωμεν βασιλέα γινώσκοντα μὲν καλῶς νὰ κυβερνᾷ ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἀγνοοῦντα δ' ἐν καιρῷ πολέμου νὰ ὑπερασπίζεται ἄξιως τὴν ἐπικράτειαν; οἱ ἐχθροὶ του θέλουσι τὸν νικήσει καὶ ὑποδουλώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ἄλλοι ἀπεναντίας ἀισχυρίζοντο ὅτι ὁ εἰρηνικὸς βασιλεὺς εἶναι προκριτότερος, ἐπειδὴ φοβούμενος τὸν πόλεμον τὸν ἀπομακρύνει ἐμφρόνως.

Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι ὁ κατακτητῆς βασιλεὺς ἐργάζεται πρὸς

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

8

δόξαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καθὼς καὶ πρὸς δόξαν ἑαυτοῦ ἰδίαν· καὶ ὅτι καθιστᾷ οὕτω τοὺς ὑπηκόους του κυρίους τῶν ἄλλων ἔθνων, ἐνῷ ὁ εἰρηνικὸς βασιλεὺς τοὺς διατηρεῖ πρὸς αἰσχρὰν δουλείαν.

Ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ γὰρ ἀπεκρίθην. Βασιλεὺς, ὅστις γινώσκει νὰ κυβερνᾷ μόνον ἐν καιρῷ πολέμου ἢ μόνον ἐν καιρῷ εἰρήνης, καὶ ὅστις δὲν εἶναι ἄξιος νὰ διοικήσῃ τὸν λαὸν του καὶ εἰς τὰς δύο περιστάσεις, εἶναι ἡμιβασιλεὺς· ἀλλ' ἐὰν παραβῇ βασιλέα μόνον ἐμπειροπόλεμον πρὸς βασιλέα σοφόν ὅστις χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὰ τοῦ πολέμου, εἶναι ὅμως ἱκανὸς διὰ τῶν στρατηγῶν του νὰ ὑποστηρίξῃ πόλεμον ἐν ἀνάγκῃ, ἐγὼ νομίζω τοῦτον προτιμώτερον ἐκείνου. Βασιλεὺς ὅλως ἐκδοτος εἰς τὸν πόλεμον, ἀγαπᾷ πάντοτε νὰ πολεμᾷ, καὶ θέλων νὰ ἐκτείνῃ τὴν δεσποτείαν του καὶ τὴν δόξαν του καταστρέφει τοὺς λαοὺς του. Τί τὸ ὄφελος εἰς τι ἔθνος, ἐὰν ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ ὑποτάξῃ ἕτερα ἔθνη, ὅταν αὐτὸ τοῦτο εἶνε δυστυχὲς ὑπὸ τὸ σκῆπτρον του; ἄλλως τε οἱ μακροχρόνιοι πόλεμοι συνεπισπῶνται ἀείποτε τὴν ἀταξίαν. Ὁ νικητὴς ἐκκλίνει πάντοτε τῆς εὐθείας κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους τῆς συγχίψεως. Ἰδετε πόσον ἐξημιώθη ἡ Ἑλλάς ὅτε ἐνίκησε τὴν Τροίαν! ἔστερήθη τῶν βασιλέων τῆς ἐπὶ δέκα ἔτη καὶ ἐπὶ κείναι· ὅτε τὸ πᾶν φλέγεται ὑπὸ τοῦ πολέμου, οἱ νόμοι, ἡ γεωργία, αἱ τέχναι, παρακμάζουσιν. Οἱ καλλίτεροι ἡγεμόνες διατηροῦντες τὸν πόλεμον, ἀναγκάζονται νὰ υποκύψωσιν εἰς τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, τὴν ἀνοχὴν τῆς ἀκολασίας καὶ νὰ μεταχειρίζονται φράλους ἀνθρώπους. Πόσοι κακοῦργοι ἐμελλον νὰ τιμωρηθῶσιν ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἐνῷ ἀνταμείβονται διὰ τὴν θρασύτητά των εἰς τὰς ἀνωμαλίας τοῦ πολέμου! Οὐδεὶς ποτε λαὸς ἔσχε βασιλέα κατακτητὴν χωρὶς νὰ ζημιωθῇ ἐκ τῆς φιλοδοξίας αὐτοῦ· ὁ κατακτητὴς, μεθυσκόμενος ὑπὸ τῆς δόξης του, καταστρέφει ἐπίσης καὶ τὸ νικῆσαν καὶ τὸ νικηθὲν ἔθνος. Ἡγεμῶν, μὴ ἔχων π' ἀπαιτούμενα προσόντα πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης, δὲν δύναται νὰ εὐφράνῃ τοὺς ὑπηκόους του διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶν καρπῶν πολέμου εὐτυχῶς περατωθέντος, ἀλλ' ὁμοιάζει πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις ὑπερ-

σπίζεται μὲν τὸν ἀγρόν του κατὰ τοῦ γείτονός του, μάλιστα ἀρπάζει τὸν τοῦ γείτονός του, χωρὶς ὁμῶς νὰ γινώσκῃ νὰ γεωργήσῃ, οὔτε νὰ σπείρῃ, ἵνα δρέψῃτε ἐξ αὐτοῦ καρπούς. Ἄνθρωπος τοιοῦτος φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη ἵνα καταστρέφῃ, λεηλατῇ, ἀναστατώνῃ τὸν κόσμον καὶ οὐχὶ ἵνα καθιστᾷ λαὸν εὐτυχῇ διὰ τῆς προνίμου κυβερνήσεώς του¹.

Ἐλθωμεν νῦν εἰς τὸν εἰρηνικὸν βασιλέα· ἀληθῶς οὗτος μὲν δὲν εἶναι μὲν ἐπιτήδειος εἰς μεγάλας κατακτήσεις, τοῦτέστι δὲν ἐγεννήθη διὰ νὰ διαταράττῃ τὴν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ του ζητῶν νὰ νικήσῃ ἄλλους λαοὺς, οὗς ἢ δικαιοσύνη εἰς αὐτὸν δὲν ὑπέβαλεν, ἀλλ' εἶναι, τῷ ὄντι ἐπιτήδειος ἵνα κυβερνήσῃ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἔχει πάντα τὰ προσόντα ἵνα ὑπερασπίσῃ τὸν λαὸν του κατὰ τῶν ἐχθρῶν του· καὶ ἰδοὺ πῶς. Εἶναι δίκαιος, μετριόφρων καὶ περιποιητικὸς πρὸς τοὺς γείτονάς του· δὲν ἐπιχειρεῖ τι κατ' αὐτὸν δυνάμενον νὰ διαταράξῃ τὴν εἰρήνην του· εἶναι πιστὸς εἰς τὰς συνθήκας του· οἱ σύμμαχοί του τὸν ἀγαπῶσι, δὲν τὸν φοβοῦνται καὶ ἐχθροὶ τελείαν πίστιν εἰς αὐτόν· Ἐάν οὗτος ἔχῃ γείτονα ταραχοποιόν, ὑπερήφανον καὶ φιλόδοξον, ἐκεῖνοι ἐνοῦνται μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου βασιλέως, ὅπως ἐμποδίσωσιν αὐτόν τοῦ νὰ τὸν καταδυναστεύσῃ. Ἡ τιμιότης του, ἡ εὐλικρίνειά του, ἡ μετριότητά του τὸν καθιστῶσι διαιτητὴν παπῶν τῶν ἐπικρατειῶν, αἵτινες περικυκλοῦσι τὴν ἰδικήν του, καὶ ἐνῷ ὁ θυνάστας βασιλεὺς μισεῖται ὑπὸ τῶν ἄλλων καὶ ἀείποτε ἐστὶν ἀντικείμενον τῶν συμμαχιῶν τῶν, ὁ εἰρηνικὸς ἀπολαμβάνει τὴν δόξαν ὅτι εἶναι πατὴρ καὶ κηδεμὼν ὅλων τῶν ἄλλων βασιλέων· καὶ ταῦτα μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ὠρελήματά του· τὰ δ' ἐσωτερικὰ εἰς βεβαιότερα, διότι ἐπιτήδειος ὢν νὰ κυβερνᾷ ἐν εἰρήνῃ, ὑποτίθεται ὅτι κυβερνᾷ διὰ νόμων σοφῶν, ἀπαγορεύει τὴν πολυτέλειαν, τὴν τρυφὴν καὶ πᾶσαν τέχνην χρησιμεύουσαν εἰς διατήρησιν τῶν ἐλαττωμάτων, ἐπιμελεῖται καὶ

¹ Ἀπρήτωρ ἀθέμιστος, ἀνέστιος ἐστὶν ἐκεῖνος,

Ὁς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου σκρυόεντος.

Ὁμ. Ἰλ. I. σιγ. 63.

βελτιοῖ πάσας τὰς τέχνας τὰς ἐπισημασίας εἰς τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τοῦ βίου, καὶ προτρέπει τοὺς ὑπάρχοντες του εἰς τὴν γεωργίαν ἥτις χορηγεῖ αὐτοῖς ἀφθόνως τὰ πρὸς ζωάρκειαν. Ὁ φιλόπονος αὐτὸς λαὸς ἀπλοῦς τὰ ἥθη, συνειθισμένος εἰς τὴν ὀλιγάρκειαν καὶ ποριζόμενος εὐκόλως τὰ πρὸς διατροφὴν του ἕνεκα τῆς καλλιέργειας τῶν γαιῶν του πολλαπλασιάζεται ἐπ' ἀπειρον. Ἰδοὺ εἰς τὸ βασίλειον αὐτὸ λαὸς ἀπειράριθμος, ἀλλὰ λαὸς ὑγιής, εὐτραφής, ῥωμαλέος, οὐδόλως ἐκθληνθείς ὑπὸ τῆς τρυφῆς, ἐξησκημένος εἰς τὴν ἀρετὴν, οὐχὶ προσηλωμένος εἰς τὰς ἡδονὰς ἐκλελυμένου βίου, δυνάμενος νὰ καταφρονῇ τὸν θάνατον, καὶ ὅστις προτιμᾷ ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ ν' ἀποβάλῃ τὴν ἐλευθερίαν. ἦν ἀπολαμβάνει ὑπὸ σοφὸν βασιλέα, προσπαθοῦντα, οὐχὶ νὰ βασιλεύῃ αὐτὸς, ἀλλ' οἱ νόμοι καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος. Ἄς προσβάλῃ τώρα οἷσδ' ἥποτε κατακτητὴς τὸν λαὸν αὐτὸν καὶ θέλει τὸν εὗρει, ἂν οὐχὶ ἀρκούντως συνειθισμένον νὰ στρατοπεδεύῃ, νὰ παρατάσσεται εἰς μάχην ἢ νὰ στήνῃ μηχανὰς πρὸς πολιορκίαν πόλεως τινος, ὅμως ἀήττητον διὰ τὸ πλῆθος του διὰ τὴν ἀνδρίαν του, διὰ τὴν καρτερίαν του εἰς τοὺς καμάτους, διὰ τὴν ἐξιν του εἰς τὴν πέναν, διὰ τὴν εὐτολμίαν του εἰς τὰς μάχας, καὶ συνελόντι εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀρετὴν του ἦν αἱ ἀποτυχίαι αὐταὶ δὲν δύνανται νὰ κλονήσωσιν. Ἐάν δὲ βασιλεύς τις δὲν εἶναι ἀρκούντως ἐμπειρὸς εἰς τὸ διοικεῖν τοὺς στρατοὺς του, θέλει εὗρει ἀνθρώπους ἀξίους νὰ τοὺς διοικήσωσιν, οὓς δύναται νὰ μεταχειρισθῇ χωρὶς ν' ἀποβάλῃ τὴν ἐξουσίαν του· ἐν τασούτῳ ὁ τοιοῦτος θέλει ἔχει καὶ τὴν βοήθειαν τῶν συμμάχων του· οἱ ὑπἡκοοὶ του θέλουσι προτιμᾶσαι κάλλιον ν' ἀποθάνωσιν ἢ νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν δεσποτείαν ἄλλου ἀδίκου καὶ ἀνόμου βασιλέως· οἱ θεοὶ αὐτοὶ θέλουσι τὸν συνδράμει. Ἰδετε ἤδη ὅποια βοηθήματα ἔχει ἐν μέσῳ τῶν μεγαλητέρων κινδύνων. Ἐμπεραῖνοι λοιπὸν ὅτι ὁ εἰρηνικὸς βασιλεὺς ὁ ἀγνοῶν μὲν τὸν πόλεμον, εἶναι βασιλεὺς ἀτελής, ἐπειδὴ εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐκπληρώσῃ ἐν τῶν μεγαλητέρων καθηκόντων του τοῦτέστι νὰ νικᾷ τοὺς ἐχθρούς του, ἀλλὰ προσθέτω συγχρόνως ὅτι εἶναι ἀνώτερος ὅπωςδ' ἥποτε τοῦ φιλοπολέμου βασιλέως τοῦ στρα-

ρουμένου τῶν ἀναγκαίων πρὸς εἰρήνην προσόντων καὶ μόνον ἐπιτιθείου πρὸς πόλεμον.

Παρατήρησα εἰς τὴν ἐπηγήριν ταύτην πολλοὺς ἀπαρεσκόμενους εἰς τὴν γνώμην μου, διότι οἱ περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων ἐκθαμβούμενοι ὑπὸ τῆς λάμπειος τῶν πραγμάτων ἦτοι τῶν νικῶν καὶ τῶν κατακτῆσεων, προτιμῶσιν αὐτὰς ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν, ἥσυχον καὶ βέβαιον χρῆμα, λέγω τὴν εἰρήνην καὶ τὴν καλὴν διοίκησιν τῶν λαῶν. Ὅλοι ὅμως οἱ γέροντες ἀνέκραζαν ὅτι ἐλάλησα σύμφωνα πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Μίνως.

Τότε ὁ πρεσβύτερος τῶν γερόντων ἀνεβόησε. Βλέπω τὴν ἐκπλήρωσιν χρησμοῦ τινος τοῦ Ἀπόλλωνος διαθρυλλουμένου πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν νῆσόν μας. Ὁ Μίνως ἠρώτησέ ποτε τὸν θεὸν αὐτόν, θέλων νὰ μάθῃ μέχρι πόσου ἡ γενεὰ τοῦ ἐμεῖτε νὰ βασιλεύῃ κατὰ τοὺς νόμους, οὓς ἐθέσπισεν, ὁ δὲ θεὸς ἔχρησεν. Ἡ γενεὰ σου θέλει παύσει τοῦ νὰ βασιλεύῃ, ἀμα ξένος τις ἔλθῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην καὶ συντελέσῃ ἵνα βασιλεύσωσιν οἱ νόμοι σου. Ἡμεῖς φοβούμεθα μήπως ξένος τις ἔλθῃ καὶ κατακτῇ τὴν νῆσόν μας Κρήτην ἄλλ' ἢ δυστυχία τοῦ Ἰδομενέως καὶ ἡ φρόνησις τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεως, ὅστις συνήσῃ κάλλιον παντὸς ἄλλου τοὺς νόμους τοῦ Μίνως, μᾶς ἐξηγήσιν ἄρκούντως τὴν ἔννοιαν τοῦ χρησμοῦ. Τί βραδύνομεν λοιπόν καὶ δὲν ἀνακηρύττομεν βασιλεῖα ἡμῶν τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὃν ὁ θεὸς μᾶς προώρισε;

Αὐθείτης τῆς ἐπηγύρεως ἐξῆλθον οἱ γέροντες ἐκ τοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἄλσους, καὶ ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν λαβὼν με ἐκ τῆς χειρὸς ἐκήρυξεν εἰς τὸν λαόν, ἀνυπόμονον ὄντα ν' ἀκούσῃ τὴν ἀπόφασιν, ὅτι ἐκέρδησα τὸ βραβεῖον. Μόλις εἶπε, καὶ κρότος συγκεχυμένος ἠκούσθη σύμπαντος τοῦ λαοῦ πανταχόθεν ἀλλαλαγμοὶ χαρᾶς· τὸ παραθαλάσσιον καὶ ὅλα τὰ πλησιόχωρα ὄρη ἀντήχουν ἐκ τῶν κραυγῶν αὐτοῦ. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεως, ὅμοιος πρὸς τὸν Μίνωα, ἔστω βασιλεὺς τῶν Κρητῶν! Ἀνέμεινα μικρόν, ἔπειτα ἔνευσα διὰ τῆς χειρὸς, ὥπως μὲ ἀκροασθῶσιν. Ὁ Μέντωρ τότε μοί εἶπεν εἰς τὸ οὗς· ἀπαρνεῖσαι λοιπόν τὴν πατρίδα σου, καὶ χάριν τῆς βα-

σιλειαίς ἐπιλανθάνεσαι τῆς Πηνελόπης, ἥτις σὲ ἀναμένει ὡς τελευταίαν αὐτῆς ἄγκυραν, καὶ τοῦ μεγάλου Ὀδυσσέως, ὃν οἱ θεοὶ σοὶ διαφυλάττουσιν; Οἱ λόγοι οὗτοι διεπέρασαν τὴν καρδίαν μου καὶ ἐματαίωσαν πάντα πόθον τοῦ νὰ βασιλεύσω.

Ἐν τούτοις βαθεῖα σιγὴ ἀπάσης τῆς θορυβώδους ἐκείνης ἀμνηστικῆς μοῖ ἔδωκε καιρὸν νὰ λαλήσω, ὡς ἐφάρξῃς. Ὡ ἐνδοξοὶ Κρήτες, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ σᾶς κυβερνήσω· ὁ χρησμὸς, ὃν πρὸ μικροῦ ἀνεφέρετε δηλοῖ σαφῶς ὅτι ἡ γενεὰ τοῦ Μίνως θέλει παύσει τοῦ νὰ βασιλεύῃ, ἀμα ξένος τις ἔλθῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην, καὶ συντελέσῃ ἵνα βασιλεύσωσιν οἱ νόμοι τοῦ σοφοῦ ἐκείνου βασιλέως· ἀλλὰ δὲν ἐρρέθη διὰ τοῦ χρησμοῦ ὅτι ὁ ξένος αὐτὸς θέλει βασιλεύσει. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ δηλούμενος ξένος εἶμαι ἐγὼ, καὶ ἐξεπλήρωσα αὐτὸν ἔλθων εἰς ταύτην τὴν νῆσον. Ἐξήγησα τὴν ἀληθινὴν ἔννοιαν τῶν νόμων, καὶ εὐχομαι ἵνα ἡ ἐξήγησίς μου χρησιμεύσῃ, ὅπως αὐτοὶ βασιλεύσωσι μετὰ τοῦ ἀνδρός, ὃν ὑμεῖς θέλετ' ἐκλέξει. "Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, προτιμῶ τὴν πατρίδα μου, τὴν πτωχὴν, τὴν μικρὰν νῆσον Ἰθάκην", ἀπὸ τὰς ἐκατὸν πόλεις τῆς Κρήτης, ἀπὸ τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ βασιλείου. "Ἀρετὴ μου ν' ἀκολουθήσω τὸ πεπρωμένον μου" ἐὰν ἦθλῃσα εἰς τοὺς ἀγῶνάς σας, ἐπραῖα τοῦτο οὐχὶ ἐπ' ἐλπίδι νὰ βασιλεύσω ἐνταῦθα, ἀλλ' ἵν' ἀξιωθῶ τῆς τιμῆς σας καὶ τῆς συμπαθείας σας, ἐπραῖα τοῦτο ἵνα με βοηθήσητε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς μου. Προτιμῶ κάλλιον νὰ ἦμαι ὑπὸ χροῦ τοῦ πατρός μου Ὀδυσσέως, καὶ παραμυθία τῆς μητρός μου Πηνελόπης, παρὰ νὰ βασιλεύσω ἐπ' ὅλων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. Ὡ Κρήτες, βλέπετε καθαρῶς τὸ φρόνημά μου· πρέπει νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω, ἀλλὰ μόνον ὁ θάνατος δύναται νὰ σβέσῃ τὴν πρὸς σᾶς εὐγνω-

* Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὗτ' ἄρ' ὁρόμοι εὐρείς, οὕτε τι λειμών.

Αἰγίδοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποπότιος.

Ὁ δ' γὰρ τις νήσων ἱππῆλατος, οὐδ' εὐλείμων,

Λεῖθ' ἀλλ' ἐκκλίσταται. Ἰθάκῃ δέτε καὶ περὶ πασίων.

Ὁμ. Ὀδυσ. Δ. Στίχ. 605.

μοσύνην μου. Ναί, μέχρι τελευταίας του ἀναπνοῆς ὁ Τηλέμαχος θέλει ἀγαπᾶ τοὺς Κρήτας, καὶ θέλει εὐχεται ὑπὲρ τῆς δόξης των, ὡς ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ.

Μόλις ἐπαυσα λέγων, καὶ ἀμέσως ἡγέρθη μέγας θόρυβος ἀπάσης τῆς ὀμηγύρεως, ὁμοιος πρὸς τὸν τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, ὅπότεν αὐτὰ συγκρούωνται πρὸς ἀλλήλα κατὰ τινα τρικυμίαν¹. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, μήπως οὗτος εἶνε θεός τις ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπου; οἱ δὲ ἐβεβηαῖον ὅτι μὲ εἶδον εἰς ἄλλους τόπους καὶ μὲ ἐγνώριζον, ἄλλοι δὲ ἀνεβόουν· πρέπει νὰ τὸν ἀναγκάσωμεν νὰ βασιλεύσῃ ἐνταῦθα. Τέλος, ἐπανελάθον τὸν λόγον καὶ ἕκαστος ἐσιώπησεν ἐπ' ἐλπίδι ἴσως δεχθῶ ὅ,τι κατ' ἀρχὰς ἀπεποιήθην. Ἰδοὺ δὲ τί εἶπον αὐτοῖς.

ὑπομείνατε, ὦ Κρήτες, νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν γνώμην μου. Σεῖς εἰσθε ὁ νουνεχέστερος λαὸς πάντων τῶν ἄλλων· ἀλλ' ἡ ἐχευροσύνη ἀπαιτεῖ, κατ' ἐμὲ, προφύλαξιν τινα, ἣν ἴσως ἀγνοεῖτε· ὀφείλετε νὰ ἐκλέξητε βασιλέα οὐχὶ τὸν ὅστις κάλλιον παντὸς ἄλλου λαλεῖ περὶ νόμων, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὅστις δύναται νὰ τοὺς ἐκτελῇ μετὰ τῆς πλεον ἁκλονήτου ἀρετῆς. Ἐγὼ εἶμαι νέος καὶ ἀπειρος πραγμάτων, ὑποκείμενος εἰς τὰς ὀρμὰς τῶν παθῶν καὶ χρήζων διδαχῆς μᾶλλον ἵνα μάθω νὰ ὑπακούω ὅπως κυβερνήσω ἡμέραν τινα ἢ νὰ κυβερνῶ σήμερον. Μὴ ζητεῖτε λοιπὸν ἄνδρα, ὅστις ἐνίκησε τοὺς ἄλλους εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦς, ἀλλ' ὅστις ἐνίκησεν ἑαυτόν. Ζητήσατε ἄνδρα γέροντα τοὺς νόμους σας ἐγκεχαργμένους εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ οὐ τινος ὁ βίος ἅπας διήλθεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν νόμων αὐτῶν· τὰ δὲ ἔργα του μᾶλλον ἢ οἱ λόγοι του ἂς σᾶς πείσωσι νὰ τὸν ἐκλέξητε.

Πάντες οἱ γέροντες κατανυγέντες ἐκ τῶν λόγων τούτων, καὶ βλέποντες ὅτι περισσότερον κῦζανον αἱ χειροκροτήσεις τῆς ὀμηγύρεως, εἶπον. Ἐπειδὴ οἱ θεοὶ μᾶς ἀφαιροῦσι τὴν ἐλπίδα

¹ Ὡς δ' ἀνεμοὶ δύο πλίντον δοῖναιτον ἰχθυόεντα,

Βροῆς καὶ Ζέφυρος, τότε θρήκηθεν ἄητον,

Ἐλθόντ' ἐξαπίνης· ἄμυδις δέ τε κύμα πηλάνον

Κορυθεται, πολλὸν δὲ παρὲς ἄλα φῦκος ἔχευαν. Ὅμ. Ἰλ. Ι. στιχ. 4

τοῦ νὰ σὲ ἴδωμεν βασιλεύοντα μεταξὺ ἡμῶν, τοῦλάχιστον βοήθησαν ἡμῖν ἵνα εὐρώμεν βασιλέα, ὅστις νὰ συντελέσῃ ἵνα βασιλεύσωσιν οἱ νόμοι ἡμῶν. Γινώσκεις ἄνδρα ἱκανὸν νὰ κυβερνήσῃ ἡμᾶς μετὰ τοσαύτης μετριοφροσύνης; Γινώσκω, εἶπον εὐθύς, ἄνδρα, πρὸς ὃν ὀφείλω πᾶν ὅ,τι εἰς ἐμὲ ἐξετιμῆσατε ἢ σοφία του, καὶ οὐχί ἡ ἰδική μου, ἐλάλησε διὰ στόματός μου· αὐτὸς μοι ἐνέπνευσεν ὅλας τὰς ἀποκρίσεις ἃς ἠκούσατε.

Συγχρόνως ἅπανα ἡ ὁμήγουρις ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Μέντορα, ὃν ἐγὼ ἐδείκνυνον αὐτοῖς κρατῶν ἐκ τῆς χειρός· διηγιῶν ὅσας φροντίδας ἔσχε δι' ἐμὲ ἔτι βρέφος ὄντα, τοὺς κινδύνους ἐξ ὧν μὲ ἀπήλλαξε, τὰς ἐπελθούσας μοι δυστυχίας, ἅμα ἔπαυσα τοῦ ν' ἀκούω τὰς συμβουλὰς του.

Κατ' ἀρχὰς οἱ Κρήτες δὲν εἶχαν θεωρήσει αὐτὸν ἕνεκα τῆς πενιχρᾶς καὶ εὐτελοῦς ἐνδυμασίας του, τῆς πολλῆς σεμνότητός του, τῆς διηνεκοῦς σιωπῆς του καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ συνεσταλμένου ἥθους του· ἄλλ' ὅτε ἤρχισαν νὰ τὸν βλέπωσι περιέργως, ἀνεκάλυψαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἡγεμονικόν τι καὶ ἔξοχον· παρετήρησαν τὴν ζωρότητα τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ τὴν ἀνδρίαν δι' ἧς ἐξετέλει ἔτι καὶ τὰ ἐλάχιστα ἔργα. Τὸν εἰζήτησαν, τὸν ἐθαύμασαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν ἀναγορεύσωσι βασιλέα· αὐτὸς ἀπεποιήθη τὸ ἀξίωμα τοῦτο χωρὶς νὰ ταρχθῇ· εἶπεν ὅτι προέκρινε τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἀπὸ τὰς λαμπρότητας τῆς βασιλείας, ὅτι οἱ καλλίτεροι τῶν βασιλέων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυστυχεῖς, διότι δὲν δύνανται νὰ πράξωσι τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἐπιθυμοῦσι, τοῦναντίον μάλιστα πράττουσι πολλάκις ἐξαπατῶμενοι ὑπὸ τῶν καλῶν, ὅπερ μισοῦσι· προσέθηκεν ὅτι, ἂν καὶ ἡ δουλεία εἶναι ἀξία οἴκτου, ἡ βασιλεία ὅμως εἶναι οὐκ ἔλαττον, διότι εἶναι δουλεία λαμπρῶς μετημφιεσμένη· ὅταν τις εἶναι βασιλεὺς· ἔλεγεν, ἐξαπατᾶται παρ' ἐκείνων, οὓς ἔχει ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῇ, ἵνα κρατῇ εἰς ὑποταγὴν τοὺς λοιπούς. Εὐτυχῆς ὁ μὴ ὑπόχρεος νὰ βασιλεύσῃ! Ἡμεῖς ὀφείλομεν εἰς μόνην τὴν πατρίδα, ὅποτε αὕτη μᾶς ἐμπιστεύεται τὴν ἀρχήν, νὰ θυσιάζωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ κοινὴν συμφέρον. Τότε οἱ Κρήτες θαυμάζοντες ὅσα ἤκουσαν νὰ λέγῃ, ἤρθ-

πρὸς αὐτῷ, τίνα ἄνδρα ἔκριεν ἄξιον ἵνα βασιλεύσῃ ἐπ' αὐ-
τῶν ἄνδρα, εἶπεν, ὅστις νὰ σᾶς γνωρίζῃ καλῶς, ἐπειδὴ μέλ-
λει νὰ σᾶς κυβερνήσῃ, καὶ ὅστις νὰ φοβῆται τὴν Ἀρχήν. Ὁ
ποθὼν τὴν βασιλείαν δὲν τὴν γνωρίζει, καὶ μὴ γινώσκων αὐ-
τὴν, πῶς δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντά του; ἄρα τὴν
ζητεῖ δι' ἑαυτὸν ἐνῷ σεῖς οφείλετε νὰ ζητήσῃτε ἄνθρωπον
δεχόμενον αὐτὴν διὰ τὴν πρὸς σᾶς ἀγάπην του.

Ὅλοι οἱ Κρήτες ἠπόρησαν μεγάλως βλέποντες δύο ξένους
ἀποποιούμενους τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν τὴν τοσούτον περιμά-
χτηον καὶ περιπόθητον ὑπὸ πολλῶν ἄλλων. Ἡθέλκσαν λοι-
πὸν νὰ μάθωσι μετὰ τίνων ἦλθον εἰς αὐτὸν τὸν τόπον. Ὁ
Ναυσικράτης, ὅστις τοὺς ὠδήγησεν ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὸ ἀμ-
φιθέατρον, ἐνθα ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες, τοὺς εἰδείξε τὸν Ἀζαήλ
μεθ' οὗ ὁ Μέντωρ καὶ ἐγὼ ἦλθομεν ἐκ τῆς Κύπρου· ἀλλ' ἡ-
πόρησαν ἐτι μάλλον μαθόντες παρ' αὐτοῦ ὅτι ὁ Μέντωρ ἦτο
δοῦλος τοῦ Ἀζαήλ, ὅτι ὁ Ἀζαήλ καταγοητευθεὶς ὑπὸ τῆς
φρονήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ δούλου τούτου τὸν ἀνέδειξε
σύμβουλόν του καὶ τὸν ἐθεώρει, ὡς πιστότατον φίλον του·
ὅτι ὁ δοῦλος αὐτοῦ, ὁ ἤδη ἀπελευθερὸς, ἦτο ὁ ἀποποιηθεὶς
τὴν βασιλείαν ἔρωτι σοφίας φλεγόμενος, καὶ ὅτι ὁ Ἀζαήλ
ἦλθεν ἐπίτηδες ἐκ Δομασκού τῆς Συρίας ἵνα σπουδάσῃ τοὺς
νόμους τοῦ Μίνως. Τότε οἱ γέροντες εἶπον τῷ Ἀζαήλ. Δὲν
τολμῶμεν νὰ παρακαλέσωμεν σέ ἵνα μᾶς κυβερνήσῃς, ἐπειδὴ
στοχαζόμεθα ὅτι τρέφεις καὶ σὺ τὰ αὐτὰ μετὰ τοῦ Μέντορος
φρονήματα. Δὲν ἔχεις καὶ σὺ πολλὴν πίστιν εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλεις ἀναδεχθῆ τὴν κυβερνήσιν
τῶν ἄλλων τε, δὲν τιμᾷς πολὺ τὸν πλοῦτον, οὐδὲ τὴν λαμ-
πρότητα τῆς βασιλείας, ὅπως ἐξαγοράσῃς αὐτὴν διὰ τηλι-
κούτων φροντίδων καὶ μόχθων, ἀπ' αὐτῆς ἀχωρίστων, πρὸς
κυβέρνησιν τῶν λαῶν. Ὁ Ἀζαήλ ἀπεκρίθη. Μὴ νομίσῃτε, ὡ
Κρήτες, ὅτι δὲν ἔχω πίστιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· οὐχί, οὐχί·
γινώσκω πόσον ἐνδοξον εἶνε νὰ ἐργάζηται τις ἵνα τοὺς κα-
ταστήσῃ τιμίους, ἀγαθοὺς, εὐτυχεῖς, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη
εἶναι πλήρης πόνων καὶ κινδύνων· ἡ προσηρητημένη εἰς αὐτὴν
λαμπρότης εἶναι ψευδής, καὶ μόνον τὰς κενοδόξους καὶ ἀσθε-

νείς ψυχάς δύναται νὰ θαμβώσῃ, ὁ δὲ βίος βραχύς. Αἱ δόξαι καὶ αἱ τιμαὶ διεγείρουσι μᾶλλον τὰ πάθη ἢ τὰ δυσωποῦσιν· ἵνα μάθω λοιπὸν νὰ καταρρονῶ τὰ ψευδῆ ταῦτα ἀγαθὰ, καὶ οὐχὶ νὰ τ' ἀπολαύσω, ἦλθον ἐκ τάπου τοσοῦτον ἀπέχοντος τούτου. Χαίρετε λοιπὸν· οὐδὲν ἄλλο συλλογίζομαι ἢ νὰ ἐπανεέλθω εἰς βίον εἰρηκὸν καὶ μονήρη, ἐνθα ἡ σοφία δύναται νὰ διαθρέψῃ τὴν καρδίαν μου, καὶ ἐνθα αἱ ἐλπίδες, ἃς χορηγεῖ ἡ ἀρετὴ πρὸς βίον μετὰ θάνατον κρείττονα, νὰ μὲ παρηγορῶσιν εἰς τὰς θλίψεις τοῦ γήρατος. Ἐὰν εἶχόν τι νὰ ἐπιθυμήσω, αὐτὸ δὲν ἤθελεν εἶναι νὰ γίνω βασιλεὺς, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀποχωρισθῶ ποτε τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, οὓς βλέπετε ἐνταῦθα.

Τελευταίην οἱ Κρήτες, στραφέντες πρὸς τὸν Μέντορα, ἀνεβόησαν· εἶπε ἡμῖν, ὦ σοφώτατε καὶ βέλτιστε πάντων ἀνθρώπων, εἶπε ἡμῖν, τίνα λοιπὸν πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν βασιλέα; Δὲν θέλομεν σὲ ἀρῆσαι ν' ἀπέλθῃς πρὶν ἢ εἶπῃς τὴν γνώμην σου. Ἐκεῖνος τοῖς ἀπεκρίθη. Ἐνῷ ἡμῖν μετὰ τοῦ πλῆθους τῶν θεατῶν παρετήρησα ἀνθρώπον, ὅστις ἐφαίνετο πάντῃ ἀδιάφορος εἰς τὰ γινόμενα· αὐτὸς εἶναι γέρον τις ἀρκούντως εὖρωστος. Ἠρώτησα τίς ἦτο, καὶ μοὶ ἀπεκρίθησαν, ὁ Ἀριστόδημος· ἐπομένως ἤκουσα νὰ τῷ λέγωσιν ὅτι οἱ δύο υἱοὶ τοῦ συμμετέσχον τῶν ἀγώνων, ὁ δὲ οὐδεμίαν ἐδειξε χαρὰν, μάλιστα εἶπεν ὅτι, ὡς πρὸς τὸν ἕνα, δὲν τῷ εὐχεταὶ τοὺς κινδύνους τῆς βασιλείας, καὶ ὅτι, ὡς πρὸς τὸν ἄλλον, διὰ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτά του, δὲν ἤθελέ ποτε συγκατανεύσει ἵνα τὸν ἴδῃ βασιλεύοντα. Ἐντεῦθεν ἐνόησα ὅτι ὁ πατήρ αὐτοῦ ἡγάπα μετ' εὐλόγου στοργῆς τὸν ἕνα υἱόν, ἐνάρετον ὄντα, καὶ ὅτι δὲν ἐθώπευε τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἑτέρου. Αὐξούσης δὲ τῆς περιεργείας μου ἠρώτησα, ὅποιος ἐγένετο ὁ βίος αὐτοῦ τοῦ γέροντος. Εἰς τῶν συμπολιτῶν σας μοὶ ἀπεκρίθη· αὐτὸς ἐβάσταζε πολλὴν καὶ τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ δείγματα τῆς ἀνδρείας του φέρει τὰς οὐλὰς ἐξ ὧν τὸ σῶμά του εἶναι κεκαλυμμένον· ἀλλ' ἡ ἀκαμπτος ἀρετὴ του, καὶ πολέμιος τῇ καλακείᾳ τὸν κατέστησε μισητὴν εἰς τὸν Ἰδομενέα· καὶ αὕτη ἡ αἰτία, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς δὲν τὸν μετεχειρίσθη εἰς τὴν

πολιορκίαν τῆς Τροίας· ἐροβήθη ἄνθρωπον τοιοῦτον, ὅστις τῷ Ἰδίδε σοφᾶς συμβουλᾶς, ἧς ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ· ἐφθόνησε μάλιστα τὴν δόξαν, ἣν ὁ Ἀριστόδημος ἐμελλεν ἐν τῷ ὀλίγῳ ν' ἀποκτήσῃ· ἐπελάθετο ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ τὸν ἀφῆκεν ἐνταῦθα πτωχόν, καταπεφρονημένον ὑπὸ τῶν χυδαίων καὶ βαναύσων ἀνθρώπων, οἵτινες τιμῶσι μόνον τὸν πλούτον· αὐτὸς ὅμως, εὐχαριστουμένος εἰς τὴν πενίαν του, ζῇ εὐαφέςτως εἰς ἄκραν τινα τῆς νήσου ταύτης, ὅπου γεωργεῖ τὸν ἀγρὸν τοῦ ἰδίας αὐτοῦ χερσίν. Εἰς τῶν υἱῶν του συνεργάζεται μετ' αὐτοῦ· ἀγαπῶνται φιλοστόργως, καὶ ζῶσιν εὐδαιμόνως. Διὰ τῆς λιτότητος καὶ φιλοπονίας των ἄγρουν βίον ἀπλοῦν ἔχοντες ἀφθονα πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὁ σοφὸς γέριον μεταδίδει εἰς τοὺς πτωχοὺς γείτονάς του πᾶν τὸ πλεονάζον τῶν καρπῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· προτρέπει τοὺς νέους εἰς τὴν ἐργασίαν, τοὺς διδάσκει, δικάζει πᾶσαν διαφοράν τῶν περιούκων καὶ εἶναι, ὡς εἰπεῖν, πατὴρ ἐκάστης οἰκογενείας· τὸ δευτέρωχμά του δὲν εἶναι ὅτι ἔχει υἱὸν δευτερότοκον, ὅστις οὐδέποτε ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ τὰς σοφᾶς συμβουλᾶς του. Ὁ πατὴρ, ἀφοῦ τὸν ὑπέφερε πολὺν χρόνον ἐπ' ἐλπίδι ἴσως διορθωθῆ, εἰς τέλος τὸν ἀπέβαλεν, ὁ δὲ ἐκδοτός εἰς τὴν ἀλαζονίαν καὶ τὴν ἀσωτείαν, ἐγένετο ἐλκεῖνον παίγνιον τῶν ἡδονῶν.

Ἰδοὺ, ὦ Κρήτες, ὅσα περὶ αὐτοῦ μοὶ διηγήθη ὁ ὑμέτερος συμπολίτης, καὶ σεῖς πρέπει νὰ γινώσκητε ἂν ἡ διήγησις αὐτῇ εἶναι ἀληθινή. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Ἀριστόδημος εἶναι τοιοῦτος, οἷον τὸν περιγράφουσι, πρὸς τί ἡ συγκράτησις τῶν ἀγώνων ταύτων; πρὸς τί ἡ συναγωγὴ τοσαύτων ἀνθρώπων; ἔχετε μετὰ ὑμῶν ἄνδρα γινώσκοντα ὑμᾶς καὶ γινωσκόμενον ὑπ' ὑμῶν, εἰδῆμονα τοῦ πολέμου. Ἐπειδὴ εἶδεις τὴν γενναιοψυχίαν τοῦ οὐ μόνον ἐναντίον τῶν βελῶν καὶ τῶν δοράτων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῆς φοβερᾶς πενίας· ὅστις κατεφρόνησε τὰ διὰ τῆς κολῆκείας ἀποκτώμενα πλούτη, ὅστις ἀγαπᾷ τὴν ἐργασίαν, γινώσκει πόσον ἡ γεωργία εἶναι ὠφέλιμος εἰς πάντα λαόν, μισοῖ τὴν πολυτέλειαν, δὲν νικᾶται ὑπὸ τυφλῆς πρὸς τὰ τέκνα τοῦ πατρικῆς στοργῆς, ὅστις ἀσπάζεται τὴν ἀρετὴν τούτου καὶ ἀποδοκιμάζει τὴν κακίαν ἐκείνου, ἐν λόγῳ, ἔχετε ἄνδρα,

ὅστις εἶναι ὁ πατήρ τοῦ λαοῦ. Ἴδού ὁ βασιλεὺς ὑμῶν, ἐάν τῳ ὄντι ἐπιθυμήτε νὰ βασιλεύσωσιν εἰς τὴν πατρίδα σας οἱ υἱοὶ μοι τοῦ σοφοῦ Μίνως.

Ὁ λαὸς ἀνεβόησεν. Ἀληθῶς ὁ Ἀριστόδημος εἶναι τοιοῦτος, οἷον τὸν ἐξεικόνισας· αὐτὸς καὶ μόνος εἶναι ἄξιος νὰ βασιλεύσῃ. Οἱ γέροντες διέταξαν λοιπὸν νὰ προσέλθῃ, καὶ ἐξήχησεν τὴν μετὰ τοῦ ὄχλου, ὅπου ἦτο ἀναμεμιγμένος μετὰ τῶν ἐλαχίστων πολιτῶν· παρουσιάσθη ἀτάραχος· οἱ γέροντες τῷ ἐδήλωσαν ὅτι ἀνηγορεύθη βασιλεὺς· ἐκεῖνος ἀπεκρίθη. Δὲν δύναμαι νὰ συναινέσω εἰς τοῦτο εἰμὶ ὑπὸ τρεῖς ὅρους τοὺς ἐξῆς· ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι θέλω παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν ἐντὸς δύο ἐτῶν, ἐάν δὲν σᾶς καταστήσω βελτίονα ἀφ' ὅ,τι εἶσθε, καὶ ἐάν ἐναντιώσθε εἰς τῶν νόμους· ὁ δεῦτερος, ὅτι βασιλεὺς ὢν, εἶμαι ἐλεύθερος νὰ ἄγω βίον ἀπλοῦν καὶ λιτὸν· ὁ τρίτος, ὅτι οἱ υἱοί μου δὲν θέλουσι λάβει κἀνὲν ἄξιωμα, καὶ ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν μου θέλετε τοὺς θεωρεῖ ἴσους πρὸς τοὺς λοιποὺς πολίτας καὶ τιμωμένους κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἑκάστου.

Ἐν τῷ λέγειν οὕτως, ἐγέρθησαν μυρίαί φωναὶ ἀγαλλιᾶσθαι· τότε ὁ πρεσβύτερος τῶν γερόντων, ὅστις ἦτο φύλαξ τῶν νόμων, ἐβηκε τὸ διάδημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀριστοδήμου· εἶτα ἐγένοντο πολλαὶ θυσίαι εἰς τὸν Δία καὶ τοὺς λοιποὺς μεγάλους θεοὺς. Ὁ Ἀριστόδημος τότε μᾶς ἔδωκε πολλὰ δῶρα μετὰ εὐγενοῦς τινας ἀπλότητος. Ἐχάρισεν εἰς τὸν Ἀζαὴλ τοὺς νόμους τοῦ Μίνως γεγραμμένους διὰ χειρὸς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου· τῷ ἐδώρησεν ἐπιτομὴν ἀπάσης τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης ἀπὸ τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ χρυσοῦ Αἰῶνος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐπέμψεν εἰς τὸ πλοῖόν του παντοδαπάς καὶ ἐλκτικὰς ἐπώρας τῆς Κρήτης, ἀγνώστους εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τῷ ἐχορήγησε πᾶσαν βοήθειαν, ἥς εἶχεν ἀνάγκην.

Ἡμεῖς, ἐπιθυμοῦντες ν' ἀναχωρήσωμεν τὴν ταχίστην, ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ πλοῖον μετὰ πολυαριθμῶν καὶ ἐπιλέκτων κωπηλατῶν καὶ ἄλλων ἐνόπλων ἀνδρῶν, φορημάτων τε καὶ ζωοτροφῶν. Παραγοῆμα οὖριος ἀνεμὸς ἤρχισε νὰ πνέῃ διὰ τὸν εἰς Ἰθάκην πλοῦν ἡμῶν, ἐναντίας δὲ ὢν τῷ Ἀζαὴλ τὸν ἠνάγκασε νὰ περιμείνῃ ἐκεῖ. Ὁ Ἀζαὴλ μᾶς εἶδεν ἀναχωροῦν

τας, μᾶς ἡσπᾶσθη ὡς φίλους, οὐδ' οὐδέποτε πλέον ἔμελλε νὰ μεταίδη. Οἱ θεοὶ εἶναι δίκαιοι, ἔλεγε· βλέπουσι τὴν φιλίαν ἡμῶν τεθεμελιωμένην ἐπὶ τῆς ἀρετῆς· ἡμέραν τινὰ θέλουσι μᾶς ἐνώσει εἰς τὰ εὐδαίμονα ἐκεῖνα Πεδία, ὅπου, ὡς λέγουσιν, οἱ δίκαιοι ἀπολαμβάνουσι μετὰ θάνατον αἰώνιον εἰρήνην· αὐτοὶ θέλουσιν ἰδεῖ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἡνωμένας καὶ διὰ παντός ἀχωρίστους· ὦ! εἶθε καὶ ἡ σποδὸς αὐτῇ τοῦ σώματός μου νὰ ἡνοῦτο μετὰ τῆς τέφρας τῶν ἰδικῶν σας σωμάτων! Λέγων αὐτοὺς τοὺς λόγους ἔχεε δάκρυα ποταμηδόν, αἱ δὲ οἰμωγαὶ τοῦ ἀπέπνιγον τὴν φωνήν του· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐκλαίμεν ἐπίσης, καὶ οὕτω μᾶς συνώδευσε μέχρι τοῦ πλοίου.

Ὁ δὲ Ἀριστόδημος εἶπεν ἡμῖν. Σεῖς εἰσθε οἱ παραίτιοι τοῦ νὰ γίνω βασιλεὺς· σκέρθητε εἰς ποίους κινδύνους με ἐβάλετε· ἱκετεύσατε τοὺς θεοὺς ἵνα μοι καταπέμψωσιν ἀληθινὴν σοφίαν, ὅπως ὑπερβάλω τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων κατὰ τε τὴν μετρίότητα καὶ τὴν φρόνησιν, ὅσον ὑπερτερῶ αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐξουσίαν· ἐγὼ δὲ καθίκετεύω αὐτοὺς ἵνα εὐδῶσιν ὑμᾶς ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα ὑμῶν, τιμωρήσωσι τὴν ὕβριν τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ ἀξιώσωσιν ὑμᾶς νὰ ἴδῃτε τὸν Ὀδυσσεὺς εἰρηναῶς βασιλεύοντα μετὰ τῆς ἀγαπητῆς αὐτοῦ Πηνελόπης. Τηλέμαχε, σοὶ δίδω σκάφος ὠκύπορον· πλήρες κωπηλατῶν, καὶ ἀνδρῶν πολεμιστῶν· αὐτοὶ θέλουν σὲ συνδράμει ἐναντίον τῶν ὕβριστῶν ἐκείνων τῶν παρενοχλούντων τὴν μητέρα σου. Ὡ Μέντορ, ἡ ἀρετὴ σου καὶ ἡ σοφία σου, καθὼς ἀνενδραεῖς, δὲν γρήγоруσι τῶν ἐμῶν εὐχῶν· ἀπέλθετε ἀμφοτέρω, ζήσατε ὁμοῦ εὐτυχεῖς καὶ ἐνθυμεῖσθε τὸν Ἀριστόδημον· καὶ ἐάν ποτὲ οἱ Ἰθακήσιοι λάβωσιν ἀνάγκην τῶν Κρητῶν, ἔστωσαν βέβαιοι ὅτι θέλω τοὺς βοηθήσει ὅλαις μου δυνάμεσι. Μᾶς ἡσπᾶσθη, καὶ ἀντησπᾶσθημεν αὐτὸν γέροντες θαλερὰ δάκρυα.

Ἐν τούτοις, ὁ ἀνεμὸς κοιλᾷνων τὰ ἱστία τοῦ πλοίου μας ὑπέσχετο ἡμῖν αἴσιον πλοῦν. Τὸ ὄρος τῆς Ἰδῆς ἐφαίνετο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ὡς λαρίσκος, καὶ πάντες οἱ αἰγριαὶ τῆς Κρήτης ἐγέναντο ἄφαντοι ἐνώπιόν μας· αἱ ἅκται τῆς Πελοποννήσου ὠμοῖάζον ἐρχόμεναι εἰς προὔπαντσην μας, ἀλλ' αἰφνης ἑφερέα καταιγὶς ἐσκότισε τὸν οὐρανὸν καὶ ἐτάραξε τὸν πόντον·

ἡ ἡμέρα μετεβλήθη εἰς νύκτα καὶ ὁ θάνατος παρουσιάσθη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας. Σὺ, ὦ Πόσειδον, διὰ τῆς ἀρρήκτου τριανῆς σου, ἐτάραξας πάντα τὰ ὕδατα τοῦ βασιλείου σου. Ἡ Ἀφροδίτη, θέλουσα νὰ ἐκδικηθῇ τὴν περιφρόνησιν, ἣν ἐδεδίξαμεν πρὸς αὐτὴν ἀποποιηθέντες νὰ τὴν λατρεύσωμεν εἰς τὸ ναὸν της, ἐδραμε πρὸς τὸν θεὸν αὐτόν· τῷ ἐλάλησε δι' ἐπαγωγῶν λόγων· οἱ καλοὶ ὀφθαλμοὶ της ἐπληρώθησαν δακρύων ὥς ὁ Μέντωρ, πιστὸς διερμηνεὺς τῶν θείων βουλῶν, μοι ἐδύλωσε. Θέλεις ἀνεχθῇ ὦ Πόσειδον, εἶπεν αὕτη, ἵνα οἱ ἀσεβεῖς οὗτοι περιφρονήσωσιν ἀτιμωρητὶ τὸ κράτος μου, ὕπερ καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν; οἱ θρασεῖς οὗτοι θνητοὶ ἐτόλμησαν νὰ κατακρίνωσι τὰ πραττόμενα εἰς τὴν νῆσόν μου, καυχῶνται εἰς τὴν πολλὴν σοφίαν των καὶ ὀνομάζουσι τὸν Ἑρώτα, μανίαν Ἐπελάθου, ὦ Πόσειδον, ὅτι ἐγεννήθηεν εἰς τὸ βασιλείον σου. Τί βραδύνεις λοιπὸν καὶ δὲν ἐνταριάζεις εἰς τὰς ἀβύσσους σου τοὺς δύο αὐτοὺς βρωτοὺς, οὓς δὲν δύνamai νὰ ὑποφέρω;

Ἔφη, καὶ συνόμα ὁ Ποσειδῶν διήγειρε τὰ κύματα μέχρι οὐρανοῦ. Ἡ Ἀφροδίτη ἐμειδίασε νομίζουσα ἄφρευκτον τὸ ναυαγίόν μας· ὁ ναύκληρός μας συνταραχθεὶς ἀνέκραξεν ὅτι δὲν ἔδυνάτο πλέον νὰ παλαίσῃ πρὸς τοὺς ἀνέμους, οἵτινες βιαίως ἔπλαυνον τὸ πλοῖόν μας κατὰ τῶν σκοπέλων· σφοδρὰ πνοὴ ἀνέμου συντρίβει τὸν ἱστὸν μας, καὶ μετ' ὀλίγον αἰσθανόμεθα τὴν τρόπιδα τοῦ πλοίου διαρραγείσαν ἐπὶ τῶν ὑφάλων. Τὸ ὕδωρ εἰσπιθᾷ, τὸ πλοῖον ἀρχίζει νὰ βυθίζηται, πάντες οἱ κωπηλάται ἡμῶν ἀναπέμπουσι φωνὰς ἐδυνηράς πρὸς τὸν οὐρανόν. Τότε ἐγὼ ἐναγκαλισθεὶς τὸν Μέντορα λέγω αὐτῷ. Ἰδοὺ ὁ θάνατος· ἀνάγκη νὰ τὸν δεχθῶμεν εὐτόλμως· οἱ θεοὶ πρὶν οὐδὲν ἄλλη ἔσωσαν ἡμᾶς ἐκ τοσοῦτων κινδύνων ἢ πρὸς τὸ ἀπολέσαι ἡμᾶς σήμερον ἢς ἀποθάνωμεν, ὦ Μέντορ, ἢς ἀποθάνωμεν· εἶναι μεγάλη εἰς ἐμὲ παρακμυθία ν' ἀποθάνω μετὰ σοῦ· ἀδύνατον ν' ἀνθεξώμεν εἰς τὸν φοβερόν τοῦτον κλύδωνα.

Ὁ Μέντωρ μοι ἀπεκρίθη· ὁ ἀληθῶς ἀνδρεῖος οὐδέποτε ἀπελπίζεται εἰς τὰ δεινὰ. Δὲν ἀρκεῖ νὰ δέχηται τις ἀταρχύως καὶ εὐθαρσῶς τὸν θάνατον, ἀλλὰ δεόν καὶ νὰ προσπαθῇ ὅλας τὰς δυνάμεις, χωρὶς νὰ τὸν φοβῆται, ἵνα τὸν ἀποσοδῇσῃ· ἢς λέ-

ἔωμεν ἑκάτερος ἡμῶν ἐν ἐκ τῶν μεγάλων τούτων ἐδωλίων (καθισμάτων) τῶν κωπηλατῶν, καὶ ἐνῷ ὁ ὄχλος οὗτος τῶν δειλῶν καὶ τρομαλέων ἀνθρώπων θρηνοῦσι τὴν ζωὴν των, χωρὶς νὰ ἐπιζητῶσι καὶ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας των, μὴ ἀναβάλλωμεν ἡμεῖς οὐδὲ στιγμήν, ὥπως σώσωμεν τὴν ἰδικήν μας· ἐν τῷ ἄμα δράττεται πελέκεις, ἀποκόπτει τὸν κεκλασμένον ἱστὸν, ὅστις νεύων πρὸς τὴν θάλασσαν ἠγάγκασε τὸ πλοῖον νὰ κλίνη πρὸς τὴν ἑτέραν πλευράν· τὸν ῥίπτει ἔξω τοῦ πλοίου, πηδᾷ ἐπ' αὐτοῦ μεταξὺ τῶν παφλαζόντων κυμάτων, μὲ καλεῖ ὀνομαστί καὶ μ' ἐγκαρδιοῖ ἵνα τὸν ἀκολουθήσω. Καθὼς δὲ ὑψήκομος ὄρυς, ἣν οἱ ἄνεμοι πάντοθεν πολεμοῦσιν, ἣ δὲ μένει ἀκλόνητος ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν ῥιζῶν τῆς καταφρονούσα τὴν καταιγίδα, ἥτις παράττει μόνους τοὺς κλάδους τῆς¹, οὕτω καὶ ὁ Μέντωρ μένει οὐ νόνον καρτερὸς καὶ γενναῖος, ἀλλὰ πρᾶος καὶ ἀτάραχος καὶ ὡς προστάσσειν τὰ κύματα καὶ τὴν θάλασσαν· ἐγὼ τὸν ἐμιμήθην, καὶ τίς ἠδύνατο νὰ μὴ τὸν μιμηθῇ ἐμψυχούμενος ὑπὸ τοῦ παραδείγματός του;

Διεπλέομεν κυβερνῶντες τὸν κυματιζόμενον αὐτὸν ἱστὸν, ὅστις ἦτο μίγα βοήθημα εἰς ἡμᾶς, διότι ἐὰν ἐκλυμδούμεν ἀκαταπαύστως, αἱ δυνάμεις μας ταχέως ἤθελον ἐκλείπει ἀλλ' ἡ τρικυμία περιέστρεψε συχνάκις τὴν μεγάλην ταύτην δοκὸν καὶ μᾶς ἐβύθιζεν εἰς τὰ ὕδατα. Τότε ἐπίνομεν ἄλμυρόν ὕδωρ, ὅπερ διέρρεεν ἐκ τοῦ στόματος, τῶν μυκτῆρων καὶ τῶν ὠτῶν μας, καὶ ἵνα ἐπαναλάβωμεν τὴν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ θέσιν μας ἠναγκαζόμεθα νὰ παλαίωμεν πρὸς τὰ κύματα· ἐνίστα μάχιστα μέγα κύμα, ὡς ὄρος, ὑπερεπήδα τὰς κεφαλὰς μας, ἡμεῖς δὲ ἐκρατυόμεν ἰσχυρῶς τὸν ἱστὸν μὴ τυχόν, ἐν τῷ βιαίῳ ἐκείνῳ πιναγμῷ, ἡ τελευταία αὕτη ἀγκυρὰ μᾶς διαφύγη.

Εἰς τοιαύτην οὐκ ἐπιθυμητὴν κατάστασιν ὄντες ὁ Μέντωρ ἀτάραχος, ὡς διατελεῖ τὴν ὥραν ταύτην ἐπὶ τῆς χλόης καθήμενος μοι ἔλεγε. Πιστεύεις, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι ἡ ζωὴ σου ἀφῆθη εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀνέμων καὶ ὑδάτων; Πιστεύεις ὅτι δύνανται

¹ Τὴν μὲν ἄρα προτάρσθαι θυράων ὑψηλῶν

ἔκτισαν, ὡς ὅτι τι θρῆες οὖρσιν ὑψηλῆρηται.

ταῦτα νὰ σοῦ ἀφαρπάσωσι τὴν ζωὴν ἀνευ τῆς θελήσεως τῶν θεῶν· Οὐχί, οὐχί· Οἱ θεοὶ διατάττουσι τὰ γινόμενα πάντα τοὺς θεοὺς λοιπὸν, καὶ οὐχί τὴν θάλασσαν, ὁφείλεις νὰ φοβῆσαι. Ἐάν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης ἤθελες βυθισθῇ, ἡ χεὶρ τοῦ Διὸς δύναται νὰ σὲ ἀνασώσῃ· καὶ πάλιν ἐάν εἰς τὸν Ὀλυμπον αὐτὸν ἤθελες ἀναβῇ βλέπων τοὺς ἀστέρους ὑπὸ τοὺς πόδας σου ὁ Ζεὺς ἠδύνατο νὰ σὲ ρίψῃ εἰς τὴν βάθην τῆς αἰύσου ἢ εἰς τὰς φλόγας τοῦ Ταρτάρου¹. Ἐγὼ ἤκουον τοὺς λόγους αὐτοὺς, οἵτινες μοὶ ἐδίδον μικράν τινα παρηγορίαν καὶ ἐθαυμαζόν· ἀλλὰ δὲν εἶχον τὸ λογικὸν ἀπηλλαγμένου φόβου ἵνα τῷ ἀποκριθῶ· αὐτὸς δὲν μ' ἐβλεπεν, οὐτ' ἐγὼ αὐτόν. Διήλθομεν ὅλην τὴν νύκτα τρέμοντες ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ σχεδὸν ἡμιθανεῖς, χωρὶς νὰ γινώσκωμεν ποῦ ἡ τρικυμία ἐρελλε νὰ μᾶς ρίψῃ. Τελευταῖον οἱ ἄνεμοι ἐκόπασαν, καὶ ἡ θάλασσα ὁμοία πρὸς ἀνθρώπον, ὅστις ὠργισμένος ἐπὶ πολὺν χρόνον φέρει ἐν ἑαυτῷ (καίτοι παυσάσης τῆς ὀργῆς του) λείψανα ταραχῆς καὶ θορύβου, ἐρόχθαι εἰσέτι ὑποκώφως καὶ τὰ μακρὰ κύματά της ἦσαν, ὡς αὐλακὲς ἀγροῦ νεωστὶ ἀροτριωθέντος.

Ἐν ταύτοις, ἐπῆλθεν ἡ Αὐγὴ ἀνοίξασα τὰς χερσὰς πύλας της εἰς τὸν ἥλιον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ μᾶς ἀνήγγειλε λαμπράν ἡμέραν. Ἡ ἀνατολὴ ἦτα πλήρης φωτός· οἱ δὲ ἀστέρες, οἱ πρὸ πολλοῦ κεκρυμμένοι, ἀνεφάνησαν εἰς τὰ στερέωμα καὶ ἐντ' αὐτῷ ἐξηρανίσθησαν ἐνώπιον τοῦ φοβέου· παρετήρήσαμεν δὲ πόρρωτον τὴν γῆν, πρὸς ἣν οἱ ἄνεμοι ὤθουν ἡμᾶς, (τότε ἐγὼ ᾔσθάνθην ἀναπτερουμένην τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν καρδίαν μου)²· ἀλλ' οὐδένα ἐκ τῶν συντρόφων μᾶς εἶδομεν, ἐπειδὴ κατὰ τὴν

Α' ε' ὄνειμον μένουσι καὶ ὑπὸν ἡματε πάντα,
 'Ρίξῃσιν μεγάλῃσιν διηνεκέστο' ἀναρείται.

Ὅμ. Ἰλ. Μ. Στίχ. 434.

¹ Ἐάν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐάν καταβῶ εἰς τὸν Ἄδην, πάρει. Ἐάν ἀναλάβωμαι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἱεράτα της θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σου ὁδηγήσει με καὶ καθίξει με ἡ δεξιὰ σου.

Ψάλμ. Δαβ. πλ. 438 στίχ. 40.

Τοιοῦτο τρ' ὡς ἀποφυγόντες τοὺς φρικτοὺς ἐκείνους σκοπίλους
(ὄρα Σελ. 429.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φαινόμενα, ἀποδειλιάσαντες καὶ ἀποκαμόντες εἰς τηλικούτον
 κλύδωνα κατεποντίσθησαν μετὰ τοῦ πλοίου. Ὅτε δ' ἐπλη-
 σιάσαμεν πρὸς τὴν ξηρὰν, ἡ θάλασσα ἤλαυνεν ἡμᾶς βιαίως
 κατὰ τῶν βράχων, ὅπου ἐκινδυνεύομεν νὰ συντριβῶμεν, ἀλλ'
 ἡμεῖς ἐστρέφομεν τὸ ἐν ἄκρον τοῦ ἱστοῦ κατ' αὐτῶν, ὁ δὲ
 Μέντωρ μετεχειρίζετο τὸν ἱστὸν, ὡς ὁ ἔμπειρος ναύτης τὸ πη-
 δάλιον. Τοιοῦτοτρόπως ἀποφυγόντες τοὺς φρικτοὺς ἐκείνους
 σκοπέλους εὗρομεν τελευταῖον ἀκροθαλασσίαν τινὰ λείαν καὶ
 χθαμαλὴν, πρὸς ἣν πλέοντες ἀκωλύτως ἐσώθημεν ἐπὶ τῆς
 ἁμμου. Ἐκεῖ μᾶς εἶδες, ὦ κραταιὰ Θεά, ἡ κατοικοῦσα τὴν νῆ-
 σον ταύτην, καὶ ἡξίωσας νὰ μᾶς δεχθῇς φιλανθρώπως.

Ἦ πόθεις

Ἡ Καλυψὼ καταβελγθεῖσα ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Τηλεμάχου ἔρπται αὐτοῦ περιπαθῶς, καὶ ζητεῖ παντοιοτρόπως νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν του τὸ πάθος, ὅπερ αὐτὴ αἰσθάνεται. Ἡ Ἀφροδίτη, θέλουσα νὰ συνδράμῃ αὐτὴν κομίζει εἰς τὴν νῆσόν της τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἐρώτα, ὃν διατάττει νὰ τοξεύσῃ διὰ τῶν βελῶν του τὴν καρδίαν τοῦ Τηλεμάχου. — Οὗτος ἔρᾳται μετ' ὀλίγον ἐμμανῶς τῆς ὕμνης Εὐχάρειας, ἥτις διεγείρει τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Καλυψούς. — Αὕτη ὁμνῶν εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς ὅτι θέλει ἐκδιώξῃ τὸν Τηλέμαχον ἀπὸ τῆς νῆσός της, καὶ προτρέπει τὸν Μέντορα νὰ κατασκευάσῃ πλοῖον ἵνα τὸ μετακομίσῃ εἰς τὴν Ἰθάκην. — Ὁ Ἐρως πείθει τὰς Νύμφας νὰ καύσωσι τὸ πλοῖον. — Ὁ Τηλέμαχος βλέπων τὰς φλόγας, αἰσθάνεται κρυφίαν χαρὰν, ἀλλ' ὁ σφῶς Μέντωρ τὸν ῥίπτει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ῥίπτεται συνάμα καὶ αὐτός· κολυμβῶντες δ' ἀμφοτέροι ἀναβαίνουν εἰς ἕτερον πλοῖον, ὅπερ τότε παρέπλεε τὴν νῆσον τῆς Καλυψούς.

Ἀφ' οὗ ὁ Τηλέμαχος ἐτελείωσε τὴν διήγησιν ταύτην αἱ Νύμφαι ἅπασαι, ἀκίνητοι ἕως τότε καὶ προσηλωμένα ἔχουσιν τὰ βλέμματα πρὸς αὐτόν, ἐθεώρησαν ἀλλήλας καὶ εἶπον. Τίνες ἄραγε εἰσὶν οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες οἱ τοσοῦτον προσφιλεῖς τοῖς θεοῖς; Ἦκουσέ τις ποτὲ διήγησιν τοσοῦτων ἐξαισίων συμβεβηκότων; Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ὑπερβαίνει τὸν πατέρα του κατὰ τὴν εὐγλωττίαν, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀνδρίαν. Ὁ ποῖον πρόσωπον! ὅποια! καλλονή! ὅποια πραότης! ὅποια σωφροσύνη! ἀλλ' ἐνταυτῷ καὶ ὅποια εὐγένεια! καὶ ὅποια μεγαλείον εἰς αὐτόν! Ἐὰν δὲν ἐγινώσκομεν ὅτι ἦτο υἱὸς θνητοῦ εὐκόλως ἠθέλομεν πιστεύσει ὅτι εἶναι ὁ Διονύσιος ἢ ὁ Ἑρμῆς ἢ ὁ μέγας Ἀπόλλων. Ἀλλὰ, τίς ποτε ὁ Μέντωρ αὐτὸς ὅστις ἐκ πρώτης ὀψεως φαίνεται μὲν ἀνὴρ ἀπλοῦχος, ἀσήμεντος καὶ εὐτελοῦς καταστάσεως, ἀλλ' ὅταν τὸν παρατηρήσῃ τις πλησιέστερον ἀνακαλύπτει εἰς αὐτόν θεῖον τι καὶ ὑπερφυσικόν;

Ἡ Καλυψὼ ἤκουε τοὺς λόγους τούτους μετὰ πολλῆς τα-

ραχῆς ἦν δὲν ἡδύνατο νὰ κρύψῃ. Τὰ ἀνήσυχα βλέμματά της ἐπλανῶντο ἀπὸ τοῦ Μέντορος πρὸς τὸν Τηλέμαχον καὶ ἀπὸ τούτου πρὸς ἐκείνον· καὶ ὅτε μὲν ἐπιθύμει ἵνα ὁ Τηλέμαχος ἐπαναλάβῃ τὴν μακρὰν αὐτὴν διήγησιν τῶν συμβάντων του, ὅτε δὲ πάλιν μετενόει. Τελευταῖον δὲ ἀναστᾶσα μετὰ σπουδῆς ἤγαγε τὸν Τηλέμαχον εἰς τι δάσος μύρτων, ὅπου μετεχειρίσθη πάντα τρόπον ἵνα μάθῃ παρ' αὐτοῦ ἔαν ὁ Μέντωρ ἦτο Θεός τις ὑπὸ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ. Ὁ Τηλέμαχος ὁμοῦς δὲν ἡδύνατο νὰ τῇ φανερώσῃ τ' ἀληθές, ἐπειδὴ ἡ Ἀθηναῖα, ἡ συνοδεύουσα αὐτὸν μετὰ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος δὲν ἤθελε ν' ἀποκαλυφθῇ εἰς αὐτὸν ὡς πολλὰ νέον καὶ δὲν τὸν ἐνόμιζεν ἱκανὸν νὰ φυλάξῃ μυστικόν, ὅπερ ἤθελε νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ· ἄλλως τε ἤθελε νὰ τὸν δοκιμάσῃ διὰ μεγαλητέρων κινδύνων προσέτι, ἔαν αὐτὸς ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ θεὰ τὸν συνώδευε, τοιαύτη βοήθεια ἤθελε τὸν καταστήσει ἀλαζόνα καὶ θρασύν, ὥστε νὰ καταφρονῇ καὶ τὰ φοβερώτερα συμβάντα. Ἦγνόει λοιπὸν ὅτι ὁ Μέντωρ ἦτο ἡ Ἀθηναῖα αὐτὴ, καὶ οὕτως ὅλα τὰ τεχνάσματα τῆς Καλυψῆος πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας ἀπέβησαν μάταια.

Ἐν τούτοις αἱ Νύμφαι ἅπασαι, συνηγμέναι περὶ τὸν Μέντορα, ἔχαιρον συνδιαλεγόμεναι μετ' αὐτοῦ· καὶ ἡ μὲν τὸν ἠρώτα τὰ περιστατικὰ τῆς ὁδοιπορίας του εἰς τὴν Λιβυοπίαν, ἡ δὲ ἤθελε νὰ μάθῃ τὰ ὅσα εἶδεν εἰς τὴν Λαμασκὸν, ἑτέρα τις, ἔαν ἐγνώρισε τὸν Ὀδυσσεῖα πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου· ὁ δὲ ἀπεκρίνετο πρὸς πᾶσαν μίαν φιλανθρωπῶς, καὶ οἱ λόγοι του εἰ καὶ ἅπλοϊ, ἦσαν ὁμοῦς χαριέστατοι.

Ἡ Καλυψὼ δὲν τὰς ἀφῆκεν ἐπὶ πολὺν χρόνον οὕτω συνδιαλεγόμενας, ἀλλ' ἐпанελθοῦσα μετὰ τοῦ Τηλεμάχου, ἐνῶ αἱ Νύμφαι τῆς συνέλεγον ἄνθη καὶ ἐψάλλον ἵνα τὸν τέρψωσιν, ἔλαβε κατὰ μόνας τὸν Μέντορα καὶ τὸν προέτρεπεν ἵνα λαλήσῃ, ἵσως τοῦ ἀφαρπάσῃ ἀπόκρυφόν τι. Οὐδέποτε ἡ νάρκη τοῦ ὕπνου ἐπέδουε γλυκύτερον εἰς τὰ βεβαρυμένα βλέφαρα καὶ εἰς πάντα τὰ κεκηκῶτα μέλη λελυπημένου ἀνθρώπου, ὅσον οἱ θελητικαὶ λόγοι τῆς θεᾶς εἰσέδουον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Μέντορος ἵνα τὸν γοητεύσωσιν. Ἀλλ' ὁμοῦς ἤσθάνετό τι εἰς αὐτὸν, ὅπερ ἐμα-

ταίου ὅλας τὰς προσπάθειάς της καὶ ἀπέκρουεν ὅλας τὰς χάριτάς της. Ὁ Μέντωρ ὡς βράχος ἐπὶ κορυφῇ ὄρους, ὅστις κρύπτει τὸ μέτωπόν του εἰς τὰ νέφη καὶ περιφρονεῖ τὰς ὁρμάς τῶν ἀνέμων, ἵστατο ἔμπροσθεν εἰς τὰ σφῶρὰ σχέδιά του καὶ ἄφινε τὴν Καλυψὼ μάτην νὰ τὸν προτρέπη. Ἐνίοτε μάλιστα τῇ ἐδίδεν ἐλπίδας ὅτι αἱ ἐρωτήσεις της καὶ αἱ προτροπαὶ της ἡδύναντο νὰ τὸν θορυβήσωσι, καὶ ὅτι οὕτως ἤθελεν ἐξάξει τὴν Ἀλκίθαιαν ἐκ βάθους τῆς καρδίας του, ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμήν ἤλπιζεν ὅτι θέλει εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειάν της, αἱ ἐλπίδες της ἐψεύδοντο. Πᾶν ὅ,τι ἐφικνέζετο ὅτι κατέχει, τὴν διέφρουγεν αἰφνης, καὶ βραχυῖα τις ἀπόκρισις τοῦ Μέντορος τὴν μετεβύθιζεν εἰς περισσοτέρας ἀβεβαιότητας. Οὕτω διήγε τὰς ἡμέρας, ὅτε μὲν θωπεύουσα τὸν Τηλέμαχον, ὅτε δὲ ζητοῦσα νὰ εἷρῃ τρόπον ἵνα τὸν ἀποχωρίσῃ τοῦ Μέντορος· μετεχειρίσθη λοιπὸν τὰς ὥραιότερας Νύμφας της, ὅπως ἀνάψῃ τὸ πῦρ τοῦ ἔρωτος εἰς τὴν καρδίαν τοῦ νέου Τηλεμάχου, καὶ θεὰ τις, ἰσχυροτέρα αὐτῆς, ἐδραμεν εἰς βοήθειάν της ἵνα τὸ ἐπιτύχῃ.

Ἡ Ἀφροδίτη, ὠργισμένη πάντοτε διὰ τὴν καταφρόνησιν, ἣν ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐδείξαν πρὸς αὐτὴν εἰς τὴν Κύπρον, ἦτο ἀπαρηγόρητος, καὶ ἐβόλεπε μετὰ λύπης ὅτι οἱ δύο οὗτοι αὐθάδεις θνητοὶ διεσώθησαν ἀπὸ τὰς τρικυμίας τῆς θαλάσσης, ἃς ὁ Ποσειδῶν διήγειρε κατ' αὐτῶν. Προσεκλήυθη λοιπὸν πικρῶς εἰς τὸν Δία, ἀλλ' ὁ πατὴρ τῶν θεῶν μειδιῶν, καὶ μὴ θέλων νὰ τῇ φανερώσῃ ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος ἐδοῦναι τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς, ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Ἀφροδίτῃν ἵνα εἷρῃ τρόπον νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνθρώπους. Ἀναχωρεῖ λοιπὸν ἐν τῷ ἅμα ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου, οὐδόλως φροντίζουσα περὶ τῶν εὐόσμων θυμιαμάτων, ὅσα καίουσιν οἱ λάτραι της ἐπὶ πῶν βιωμῶν της εἰς τὴν Πάφον, τὴν Κυθῆρην καὶ τὴν Ἰθαλίαν. Ἰσταται ἐπὶ τοῦ ἄρματος της τοῦ συρομένου ὑπὸ δύο περιστερῶν· προσκαλεῖ τὸν υἱὸν της Ἐρωτα, καὶ πλήρης νέων χαρίτων, ἃς τῇ ἐδίδαν τὰ ἐπὶ τῶν παρειῶν της χεόμενα δάκρυα, τῷ εἶπεν οὕτω. Βλέπεις, υἱέ μου, τοὺς δύο ἐκείνους θνητοὺς, οἵτινες περιφρονοῦσι τὸ κράτος σου καὶ τὸ ἐμὸν· ἐὰν αὐτοὶ μείνωσιν ἀτιμώρητοι, τίς θέλει

τοῦ λοιποῦ μᾶς λατρεύσει ; ἴθι, τόξευσον διὰ τῶν βελῶν σου τὰς δύο ἐκείνας ἀναισθήτους καρδίας· κατάβηθι μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην, ὅπου ἐγὼ ἢ ἰδία θέλω λαλήσει πρὸς τὴν Καλυψώ. Εἶπε, καὶ διαπτάσα τὸν αἰθέρα, ὡς χρυσὴ νεφέλη ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Καλυψώ, ἥτις τὴν ὥραν ἐκείνην ἦτο μόνη εἰς τὸ χεῖλος πηγῆς, αὐτὸν πολὺ ἀπεχούσης τοῦ σπηλαίου της.

Τάλαινα Θεά ! τῇ λέγει ὁ ἀγνώμων Ὀδυσσεὺς σὲ κατεφρόνησεν· ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς του, ἐτι ἀπνηέστερος ἐκείνου, σοὶ ἐτοιμάζει, ὁμοίαν καταφρόνησιν. Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ Ἑρως, ὅστις ἦλθε πρὸς ἐκδίκησιν καὶ ὑπεράσπισίν σου· Δέξου αὐτόν· θέλει μείνει μεταξὺ τῶν Νυμφῶν σου, ὡς ἄλλοτε ὁ παῖς Βάκχος μεταξὺ τῶν Νυμφῶν, αἵτινες τὸν ἀνέθρεψαν εἰς τὴν νῆσον Νάξον. Ὁ Τηλέμαχος θέλει τὸν θεωρήσει ὡς βρέφος κινόν· δὲν θέλει δυσπιστήσῃ εἰς αὐτόν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θέλει αἰσθανθῇ τὸ κράτος του. Εἶπε, καὶ ἐπιβᾶσα εἰς τὴν χρυσὴν νεφέλην, ἐξ ἧς κατέβη, ἀφῆκε κατόπιν της εὐωδίας ἀμβροσίας, ἥτις διεσπάρη εἰς ὅλα τὰ δάση τῆς Καλυψούς.

Ὁ Ἑρως ἔμεινεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Καλυψούς. Αὐτῇ, καίτοι Θεά, ἡσθάνθη τὴν φλόγα, ἣν ἐκεῖνος ἠναψεν εἰς τὰ στήθη της· θέλουσα δὲ ν' ἀνακουφίσῃ τὴν ὀδύνην της, τὸν παρέδωκεν εὐθύς εἰς τὴν πλησίον της ἰσταμένην νύμφην Εὐχαριν. Ἀλλ' οἱμοι ! ποσάκις μετενόησεν ἔπειτα διὰ τὴν πράξιν της ταύτην! Ἐκ πρώτης ὄψεως βρέφος ἁθώτερον, γλυκύτερον, ἐρασμιώτερον, ἀφελέστερον καὶ χαριέστερον τούτου, ἢ τὸ ἀδύνατον νὰ ἴδῃ τις ὁ βλέπων αὐτὸ τοσοῦτον παιδρὸν, θωπευτικόν, ἀείποτε ἱλαρὸν, ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο παρὰ τίον χαρᾶς, ἀλλὰ μόλις ἐπίστανεν εἰς τὰς θωπείας του καὶ ἡσθάνετο δολικτηριῶδες τι ἐν αὐτῷ. Τὸ κακοποιὸν καὶ ἐπίβουλόν αὐτὸ βρέφος ἐθώπευεν ἵνα προδῶσῃ, καὶ ἐγέλα ἵνα θανατηφόρως τραυματίσῃ. Δὲν ἐτόλμα δὲ νὰ πλησιάσῃ τὸν Μέντορα, οὐ πινος ἢ σοφιστὴς τὸ ἐφύβιζεν, καὶ ἡσθάνετο ὅτι ὁ ἀγνώστος οὗτος ἀνὴρ ἦτο ἄτρωτος, καὶ ὅτι τὰ βέλη του δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν διαπεράσωσιν. Ἀλλ' αἱ νύμφαι ἡσθάνθησαν παρενθὺς τὴν φλόγα, ἣν τὸ δολιγρὸν αὐτὸ βρέφος ἠναψεν εἰς τὰ στήθη των, ἐκρυπτον ὁμῶς

ἐπιμελῶς τὴν βαθεῖαν πληγὴν, ἥτις ἠδύναεν ὁσημέραι εἰς τὴν καρδίαν των.

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος, ἐλέπων αὐτὸ παῖζον μετὰ τῶν Νυμφῶν, ἐθαύμαζε τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν καλλονὴν του. Τὸ ἐναγκαλιζέσθαι λυγρὸν, καὶ ὅτε μὲν τὸ θέτει εἰς τὰ γόνατά του ὅτε δὲ τὸ βαστᾷ εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἀλλ' αἰσθάνεται καὶ αὐτὸς ἀνησυχίαν τινα, ἥς ἀγνοεῖ τὸ αἴτιον· καὶ ὅσω περισσώτερον ζητεῖ νὰ παῖξῃ μετ' αὐτοῦ, τόσω πλέον θορυβεῖται καὶ ἐκθληνέται ἡ καρδιά του. Βλέπεις τὰς νύμφας αὐτάς; ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα. Πόσον διαφέρουσιν αὗται ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἐκείνας τῆς νήσου Κύπρου, ὧν ἡ καλλονὴ προὔξεναι βδελυγμὸν ἐνεκα τῆς ἀναιδεΐας των! Αἱ ἀθάνατοι ὁμῶς αὗται καλλοῦσι ἐμφαίνουσιν ἀθωότητα, σωφροσύνην καὶ ἀπλότητα, αἵτινες θέλγουσι τοὺς ὁρώντας· λαλῶν δὲ οὕτως ἡρυθρία, χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὴν αἰτίαν· δὲν ἐδυσκολεύετο μὲν νὰ λαλήσῃ, ἀλλὰ μόλις ἤρχιζε τὸν λόγον καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἐξακολουθήσῃ· αἱ λέξεις του ἦσαν διχασκαυμέναι, ἀσαφεῖς καὶ ἀνευ ἐννοίας.

Ὁ Μέντωρ τότε τῷ λέγει Τηλέμαχε, οἱ κίνδυνοι τῆς νήσου Κύπρου ἦσαν μηδὲν παραβαλλόμενοι πρὸς τούτους, οὓς σὺ δὲν σοβεῖσαι. Ἡ φανερὰ κακία προξενεῖ ἀποστροφὴν, ἡ δὲ κτηνώδης ἀναιδεΐα βδελυγμὸν, ἀλλ' ἡ σεμνὴ καλλονὴ εἶναι ἀφροτέρων τούτων κινδυνωδεστέρα· ἀγαπῶν τις αὐτὴν νομίζει ὅτι ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ ἀνεπαισθήτως δελεάζεται ἀπὸ τὸ γλυκὺ θέληγτρον τοῦ πάθους, ὅπερ τότε μόνον ἐννοεῖ, ὅτε δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ τὸ σθέσῃ. Φύγε! ὦ ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, φύγε τὰς νύμφας αὐτάς, αἵτινες δι' οὐδὲν ἄλλο εἰσὶ τοσοῦτον σεμναὶ εἰμὴ ἵνα ἐυκολώτερον σὲ δελεάσωσι. Φύγε τοὺς κινδύνους τῆς νεότητός σου, ἀλλὰ πρὸ πάντων φύγε τὸ βρέος αὐτό, ὅπερ ἀγνοεῖς. Αὐτὸ εἶναι ὁ Ἔρως! ὃν ἡ Ἀφροδίτῃ ἡ μήτηρ του, ἤλθε φέρουσα εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἵνα ἐκδικηθῇ τὴν περιφρόνησιν, ἣν ἐδειξας πρὸς τὴν ἀποδιδδομένην αὐτῇ λατρίαν εἰς τὴν Κυθήρην. Αὐτὸ ἐτραυματίσας τὴν καρδίαν τῆς θεᾶς Καλυψῆς, ἥτις σὲ ἀγαπᾷ ἐμμανῶς· αὐτὸ ἐξέκαυσεν ὅλας τὰς Νύμφας, αἵτινες τὴν περικυκλοῦσι. Σὺ ὁ ἴδιος φλέγεσαι ταλαίπωρε νέε, σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸ γινώσκῃς.

Ὁ Τηλέμαχος διέκοπτε συχνάκις τὸν Μέντορα λέγων αὐτῷ·
 διατί νὰ μὴ κατοικήσωμεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ; Ὁ Ὀδυσ-
 σεύς δὲν ζῇ πλέον· ἴσως πρὸ πολλοῦ ἐτάφη εἰς τὰ ὕδατα τῆς
 θαλάσσης· ἢ Πηνελόπη, μὴ βλέπουσα οὐτ' αὐτὸν οὐτ' ἐμὲ
 ἐπιστρέφοντας, πιθανὸν δὲν ἀντέσχεν εἰς τοὺς μνηστῆρας τῆς.
 Ὁ πατήρ αὐτῆς Ἰκαρος ἐνδεχόμενον νὰ τὴν ἠνάγκασε νὰ
 λάβῃ νέον σύζυγον. Δύναμ' ἐγὼ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ἰθάκην !
 καὶ νὰ τὴν ἴδω συζευγθεῖσαν μετ' ἄλλου ἀνδρὸς καὶ παρα-
 ῥῆσαν τὴν πίστιν, ἣν ἔδωκεν εἰς τὸν πατέρα μου ; Οἱ Ἰθακή-
 σιοι ἐτέρωθεν ἐπελάθοντο ἀναμφιβόλως τοῦ Ὀδυσσεύς, καὶ
 ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν ἐκεῖσε χωρὶς νὰ ζητή-
 σωμεν βέβαιον θάνατον, ἐπειδὴ οἱ μνηστῆρες, θηρεύοντες τὴν
 ἀπώλειάν μας, κατέλαβον ἤδη ὅλας τὰς εἰσόδους τοῦ λιμένος.

Ὁ Μέντωρ εἰς ταῦτα ἀπεκρίνεται. Ἰδοὺ ὁ καρπὸς τυφλοῦ
 πάθους ! ἕκαστος ζητεῖ μετὰ πάσης ἀγχινοίας λόγους, δι' ὧν
 νὰ τὸ δικαιολογήσῃ, καὶ ἀποστρέφει τὸ πρόσωπόν του ἀπ' ἐ-
 κείνων, οἵτινες θέλουσι νὰ τὸ καταδικάσωσι· δὲν γίνεται δέ
 τις ἀγχινούτερος εἰμὴ ἵνα καλλίον ἀπατηθῇ καὶ ἀποπνίξῃ
 τοὺς ἐλέγχους τοῦ ἑαυτοῦ συνειδήτος. Ἀλλ' ἐπελάθου, ὦ Τη-
 λέμαχε, τῶν θαυμασίων, ἅτινα οἱ θεοὶ ἐποίησαν χάριν τῆς εἰς
 τὴν πατρίδα καθόδου σου ; ἐπελάθου τῆς ἐξόδου σου ἐκ τῆς
 Σικελίας ; ἐπελάθου τῶν δυστυχιῶν, ἃς ὑπέφερες εἰς Αἴγυ-
 πτον καὶ αἵτινες ἐτράπησαν πρὸς εὐτυχίαν σου ; καὶ τίς ἀέ-
 ρατος χεὶρ σὲ ἀφῆρπασεν ἐκ πάντων τῶν κινδύνων τῶν ἐπα-
 πειλούντων τὴν κεφαλὴν σου εἰς Τύρον ; Μετὰ τούτα λοι-
 πὸν θαυμάσια ἀγνοεῖς ἔτι ὅσα ἢ εἰμαρμένη σοὶ παρεσκεύασε ;
 Πλὴν τί λέγω ; Σὺ εἶσαι ἀνάξιος τούτων ἀπάντων. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ
 ἀναχωρῶ καὶ δύναμιν καλλίστην νὰ ἐξέλθω τῆς νήσου ταύ-
 τῆς· σὺ ὅμως, ἀνάνδρ' υἱὲ πατρός τοσοῦτον γενναίου, σὺ, ζῆσ'·
 ἐνταῦθα βίον μαλθακὸν καὶ ἄδοξον μεταξὺ γυναικῶν ! Πράττε
 ἐναντίον τῆς βουλῆς τῶν θεῶν ὅ,τι ὁ πατήρ σου ἐκρίνεν ἀνά-
 ξιον ἑαυτοῦ νὰ πράξῃ !

Οἱ δεικτικοὶ οὗτοι λόγοι ἐτραυματίσαν καιρίως τὴν καρδίαν
 τοῦ Τηλεμάχου, ὅστις ἡγάπα φιλοστόργως τὸν Μέντορα, καὶ
 λυπούμενος ἡσχύνετο συνάμα· ἐφοβεῖτο δὲ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν

ἀναχωρήσιν τοῦ τοσοῦτον ἔμφορος αὐτοῦ ἀνδρὸς, πρὸς δὲ ἢ
 μεγάλως ὑπόχρεως, ἀλλὰ πάθος ἀρτιγέννητον, καὶ ἄγνωστο
 εἰς αὐτόν, τὸν καθίστα ἀνθρωπὸν ὅλως διαφορετικὸν ἀπ' ὅ, ὃ
 ἦτο πρότερον. Καὶ πῶς! ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα δακρυχέων
 ὡς οὐδὲν λογιζεται τὴν παρὰ τῆς θεᾶς προσφερθεῖσάν μοι ὁ
 θάνασίαν; Ὡς οὐδὲν λογιζομαι, ἀπεκρίνετο ὁ Μέντωρ, πᾶν
 ὅ, τι ἀντιθαίνει εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τὰς βουλὰς τῶν θεῶν.
 Ἡ ἀρετὴ σὲ καλεῖ εἰς τὴν πατρίδα σου, ἵνα ἐπανάδῃς τὴν
 Ὀδυσσεά καὶ τὴν Πηνελόπην· ἡ ἀρετὴ σου ἀπαγορεύει νὰ πα-
 ραδοθῇς εἰς οὐτιδανὸν πάθος. Οἱ θεοί, οἵτινες σὲ διεφύλαξαν
 ἐκ τοσοῦτων κινδύνων, ὅπως σοὶ χορηγήσωσι δόξαν ὁμοίαν
 πρὸς τὴν τοῦ πατρός σου, σὲ προστάσσουσι ν' ἀναχωρήσῃς ἐκ
 τῆς νήσου ταύτης. Μόνος ὁ Ἔρως ὁ αἰσχυρὸς αὐτὸς τύραννος
 δύναται ἐνταῦθα νὰ σὲ παρακρατήσῃ. Αἶ! καὶ τί ἤθελε σοὶ
 χρησιμεύσει ἡ ἀθανασία τῆς ζωῆς ἀνευ ἐλευθερίας, ἀνευ ἀρε-
 τῆς, ἀνευ δόξης; Ζωὴ τοιαύτη ἤθελεν εἶναι ἀθλιωτέρα τῆς
 μέχρι τοῦδε, καθὼς ἀτελεύτητος.

Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἀπεκρίνετο εἰς τοὺς λόγους τούτους εἰμύ-
 δι' ἀναστεναγμῶν. Ἐνίστα μὲν ἐπεθύμει ἵνα ὁ Μέντωρ τὸν ἀ-
 ποσπάσῃ, καὶ μὴ θέλοντα, ἐκ τῆς νήσου ταύτης· ἐνίστα δὲ
 πάλιν ἠύχετο ἵνα ὁ Μέντωρ ἐκ ποδῶν γέννηται, ὅπως μὴ ἔχῃ
 ἐνώπιόν του τοσοῦτον αὐστηρὸν φίλον, ὅστις ἤλεγχε τὴν ἀδύ-
 ναμίαν του· ἡ καρδίᾳ του ἦτο ὡς θάλασσα, ἥτις γίνεται παίγνιον
 διαμαχομένων ἀνέμων. Πολλάκις ἔκειτο ἐξηπλωμένος καὶ ἁ-
 κίνητος ἐπὶ τῆς παραλίας, καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐντὸς κατασκόλου
 δάσους, χέων πικρὰ δάκρυα καὶ ἐκπέμπων οἰμωγὰς, ὁμοίαν
 πρὸς τὰ βρυχήματα λέοντος· κατέστη ἰσχυρὸς, οἱ ὀφθαλμοὶ του
 ἐγένοντο κοῖλοι καὶ ἦσαν πλήρεις ἀδυσπράγου πυρός. Βλέπων
 τις αὐτὸν οὕτως ὠγρὸν κατηφῆ καὶ ἡλλοιωμένον, ἐνόμιζεν
 ὅτι δὲν ἦτο ὁ Τηλέμαχος. Ἡ καλλονὴ του, ἡ φαιδρότης του,
 ἡ εὐγενὴς ὑπερηράνεια του, ἐξέλιπον ἀπ' αὐτοῦ ὡς ἄνθος,
 ὅπερ ἀνοίγων τὴν πρῶταν διαδίδει τὴν εὐωδίαν του εἰς τὸν
 ἀγρὸν, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μαραίνεται, πρὸς τὸ ἐσπέραν
 τὰ ζωηρὰ χρώματά του ἐξαλείφονται, ἐξασθενεῖ, ξηραίνεται
 καὶ ἡ ὠραία κορυφὴ του νεύει πρὸς τὰ κάτω μὴ δυναμένη.

τοῦ λοιποῦ νὰ ἐρῶνθῃ· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς διέ-
κειτο πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ἄδου.

Ὁ Μέντωρ βλέπων ὅτι ὁ Τηλέμαχος δὲν ἠδύνατο πλέον
ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν σφοδρότητα τοῦ πάθους του, συνέλαβε σχέ-
διον πολλὰ ἐπιτήδειον ἵνα τὸν ἀπαλλάξῃ τοσοῦτον μεγάλου
κινδύνου. Παρετήρησεν ὅτι ἡ Καλυψὼ ἡγάπα ὑπερφυῶς τὸν
Τηλέμαχον, ὁ δὲ ἐξ ἐναντίας τὴν νύμφην Εὐχαριν· (ἐπειδὴ ὁ
ἄσπλαγχνος Ἔρως, θέλων νὰ βασανίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, πρᾶτ-
τει πολλάκις οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀγαπᾷ τις τὸ πρόσωπον ὑφ'
οὗ ἀγαπᾶται.) Ὁ Μέντωρ λοιπὸν ἀπεφάσισε νὰ διεγείρῃ τὴν
ζηλοτυπίαν τῆς Καλυψίδος. Ἡ Εὐχαρίς ἔμελλε νὰ συνοδεύσῃ
τὸν Τηλέμαχον εἰς τι κυνηγέσιον· ὁ Μέντωρ τότε λέγει πρὸς
τὴν Καλυψὼ· παρετήρησα εἰς τὸν Τηλέμαχον πολὺν πόθον
διὰ τὸ κυνηγέσιον, ὃν οὐδέποτε εἶδον εἰς αὐτόν. Ἡ ἡδονὴ αὐ-
τῇ τὸν καθιστᾷ ἀνάισθητον πρὸς πᾶσαν ἄλλην· αὐτὸς δὲν ἀ-
γαπᾷ πλέον εἰμὴ δάση καὶ ὄρη τὰ πλέον δύσβατα. Σὺ, ὦ θεά,
τῷ ἐνέπνευσας τὸν μέγαν τοῦτον πόθον;

Ἡ Καλυψὼ ἀκούσασα τοὺς λόγους τούτους ἡγανάκτησε
σφόδρα καὶ δὲν ἀντέσχευ. Αὐτὸς ὁ Τηλέμαχος, ἀπεκρίθη, ὅστις
κατεφρόνησεν ὅλας τὰς ἡδονὰς τῆς νήσου Κύπρου δὲν δύνα-
ται ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν μετρίαν καλλονὴν μιᾶς τῶν νυμφῶν μου;
καὶ πῶς τολμᾷ νὰ καυχᾶται ὅτι ἔπραξε τοσαῦτα κατορθώ-
ματα, αὐτὸς, οὐτινος ἡ καρδία τοσοῦτον ἀγενῶς μαλθακοῦται
ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ ὅστις φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη ἵνα διάγῃ
βίον ἄδοξον μεταξὺ γυναικῶν; Ὁ Μέντωρ βλέπων μετὰ χα-
ρᾶς πόσον ἡ ζηλοτυπία κατετάραξε τὴν καρδίαν τῆς Καλυψίδος
δὲν εἶπε περισσότερον, ἐπειδὴ ἐφοδεῖτο μὴ τὴν καταστήσῃ
δύσπιστον πρὸς ἑαυτήν, καὶ ἐδείκνυν ἀπλῶς πρόσωπον σκυ-
θρωπὸν καὶ λαυπημένον. Ἡ θεὰ τότε τῷ ἐξέφρασε τὰς θλί-
ψεις τῆς δι' ὅσα ἐβόλεπε, καὶ τῷ παρεπονεῖτο ἀκαταπαύστως.
Τὸ δὲ κυνηγέσιον αὐτὸ περὶ αὐτὸν ὁ Μέντωρ τὴν ἐπιληροφόρησε,
τὴν ἔφερεν ἐπὶ τέλους εἰς θηριώδη μανίαν· αὐτὴ ἔμαθεν ὅτι ὁ
Τηλέμαχος ἐζήτησε νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τὰς ἄλλας νύμφας, ἵνα
λαλήσῃ μόνος πρὸς μόνην τὴν Εὐχαριν. Προέτεινε λοιπὸν δεύ-
τερον κυνηγέσιον, εἰς ὃ προέβλεπεν ὅτι αὐτὸς ἔμελλε τὸ ἴδιον

νὰ πράξῃ· ἵνα δὲ συνταράξῃ τὰ σχέδιά του ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι ἤθελε καὶ αὕτη νὰ συμμετάσχη· ἀλλ' αἰφνης μὴ δυναμένη πλέον νὰ χαλινώσῃ τὴν ὀργὴν της, τῷ εἶπεν.

Διὰ τοῦτο λοιπόν, ὦ θρασυτάτε νέε, ἦλθες εἰς τὴν νῆσόν μου ἀποφυγὼν τὸ δίκαιον ναυάγιον, ὅπερ ὁ Ποσειδῶν σοὶ παρσκευάζει, καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῶν θεῶν; εἰσῆλθες εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὅπου οὐδεὶς θνητὸς εἰσέρχεται, ἵνα καταφρονήσῃς τὸ κράτος μου καὶ τὴν ἀγάπην, ἣν σοὶ ἐδειξα; Ὡ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Στυγός! εἰσακούσατε τῶν δεήσεων τλήμονος θεᾶς, καὶ τιμωρήσατε τάχιστα τὸν ἐπίβουλον, τὸν ἀχάριστον, τὸν ἀσεβῆ αὐτὸν νέον· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ εἶσαι ἐτι σκληρότερος καὶ ἀδικώτερος τοῦ πατρὸς σου, ἵκετεύω τοὺς θεοὺς ἵνα ὑποπέσῃς εἰς μεγαλύτερα καὶ σκληρότερα δεινὰ ἀπὸ τὰ ἐκείνου. Ναί! ναί! ποτὲ νὰ μὴ ἀξιωθῇς νὰ ἴδῃς τὴν πατρίδα σου τὴν πτωχὴν, τὴν ἀθλίαν ἰθακκὴν, ἣν δὲν ἤσχύνθῃς νὰ προτιμήσῃς ἀπὸ τὴν ἐνθάδε ἀθανασίαν! ἢ μᾶλλον εἶθε ν' ἀπολεσθῇς ἐν μέσῳ τῶν θαλασσῶν βλέπων αὐτὴν πόρρωθεν, τὸ δὲ σῶμά σου, παίγιον γενόμενον τῶν κυμάτων, νὰ ἐκβρασθῇ εἰς τὴν ἄμμον τῆς παραλίας ταύτης ἀνευ ἐλπίδος ταφῆς. Εἶθε οἱ ὀφθαλμοὶ μου νὰ ἴδωσιν αὐτὸ κειρόμενον ἀπὸ τοὺς γύπας, νὰ τὸ ἴδῃ δὲ καὶ ἐκείνη, ἣν σὺ ἀγαπᾷς. Ναί! θέλει τὸ ἴδει καὶ ἐκείνη ἐπίσης· θέλει τὸ ἴδει, ἡ καρδίᾳ της θέλει σπαρᾶσθαι καὶ ἡ ἀπελπισία της θέλ' εἶναι ὁ θρίαμβός μου.

Οὕτω λέγοντα ἡ Κλυτὴ εἶχε βλοσυροὺς καὶ λαμπετῶντας τοὺς ὀφθαλμούς· τὰ βλέμματά της περιπλανῶντο τῇδε καὶ ἐκεῖσε καὶ ἐνέφαινον ἄγριόν τι καὶ θηριώδες· αἱ παρειαὶ της ἐκαλύπτοντο ἀπὸ μελανὰς κηλίδας· μετήλλασσε χροίαν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ πολλάκις ὠχρότης θανάτου διεχέετο ἐπὶ τοῦ προσώπου της· τὰ δάκρυά της δὲν ἔρρεον, ὡς ἄλλοτε, ἀφθονά, ἀλλ' ἐφαίνετο ὅτι ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀπελπισία ἐξήραναι τὰς πηγὰς των καὶ μόλις ὀλίγα τινὰ ἐστάλαζον ἐκ τῶν παρειῶν της· ἡ φωνὴ της ἦτο βραγχυνώδης, τρομακτικὴ καὶ διακεκομμένη. Ὁ Μέντωρ παρετήρει ταῦτα πάντα τὰ συμπτώματα καὶ δὲν ἐλάλει πλέον πρὸς τὸν Τηλέμαχον, ἀλλὰ τὸν

ἔθεώρει ὡς ἀσθενῆ ἀπεγνωσμένον καὶ ἐγκαταλειμμένον, καὶ μόνον ἐξετόξευεν ἐνίοτ' ἐπ' αὐτοῦ βλέμματα συμπαθείας.

Ὁ Τηλέμαχος ἠσθάνετο πόσον ἦτο ἐνοχος καὶ ἀνάξιος τῆς ἀγάπης τοῦ Μέντορος, καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ ἄρῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ φοβούμενου μὴ συναντήσῃ τοὺς τοῦ φίλου του, οὐ ἢ σιωπῇ τὸν κατεδίκαζε. Πολλάκις ἐπεθύμει νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν τράχηλόν του, καὶ νὰ τῷ φανερώσῃ πόσον μετεμελήθη διὰ τὸ ἀμάρτημά του, ἀλλὰ συνεστέλλετο νῦν μὲν ὑπ' αἰσχύνῃς, νῦν δ' ὑπὸ φόβου μὴ ἐκτεθῇ περισσότερον ἀφ' ὅ,τι ἤλπιζε, καὶ τυχὸν ἀπαλλαχθῇ τοῦ κινδύνου, ἐπειδὴ τοιοῦτος κίνδυνος τῷ ἐφαίνετο γλυκὺς καὶ δὲν ἀπεφάσιζεν εἰσέτι νὰ δαμάσῃ τὸ μακρῶδες πάθος του.

Οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεαὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένοι, ἴσταντο μετὰ βαθείας σιωπῆς, καὶ εἶχον προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, ἵνα ἴδωσι τίς τῶν δύο ἔμελλε νὰ νικήσῃ, ἢ Ἄθηνᾴ ἢ Ὁ Ἑρώς. Ὁ Ἑρώς, παίζων μετὰ τῶν νυμφῶν, ἐνέβαλε πῦρ εἰς ὄχλας. Ἡ Ἄθηνᾴ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος, μετεχειρίζετο τὴν ζήλοτυπίαν (ἥτις εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὸν Ἑρώτα) ἐναντίον τοῦ ἰδίου Ἑρώτος· ὁ δὲ Ζεὺς ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ θεατὴς τῆς μάχης ταύτης καὶ νὰ μείνῃ οὐδέτερος.

Ἐν τούτοις ἡ Εὐχαρίς, ἥτις ἐφοβεῖτο μὴ τὴν διαφύγῃ ὁ Τηλέμαχος, ἐμνηχανᾶτο πάντα τρόπον ὅπως τὸν κρατῇ εἰς τὰ δεσμά της.¹ Ἡ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ δεύτερον κυνηγέσιον, καὶ ἦτο ἐνδεδυμένη ὡς ἡ Ἀρτεμις.² Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἑρώς ἐχόσμησαν αὐτὴν διὰ νέων χαρίτων· οὕτως, ὥστε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ καλλονὴ τῆς ἡμαύρου τὴν τῆς θεᾶς Καλυψοῦς. Ἡ Καλυψὼ θεασαμένη πόρρωθεν αὐτὴν, ἐθέασατο συγχρόνως τὸ πρόσωπόν της εἰς τὴν διαυγεστέραν κρήνην της, καὶ ἡσυχύθη· ὅθεν κρυβεῖσα εἰς τὸ ἐνδοτέρον τοῦ σπηλαίου της ἔλεγε καθ' ἑαυτήν.

¹ Ἡ Ἀρτεμις ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ θεὰ τῶν δασύων.

Τῷ δ' ἄρ' Ἀθῆνη

² Ὁμοειδίην κατέχευε χάριν, κεφαλῆς καὶ ὤμων.

Ὅμ. Ὀδ. Ζ. Στιχ. 235.

Μάτην λοιπόν ἐκοπίασα ἵνα διαταράξω τοὺς δύο αὐτοὺς ἐραστάς; μάτην ἐδήλωσα αὐτοῖς ὅτι θέλω νὰ συμμετάσχῃ τοῦ κυνηγεσίου; Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάγω πρὸς θρίαμβόν τι ἢ δὲ καλλονή μου νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἰδίας τῆς· πρέπει ὁ Τηλέμαχος βλέπων με νὰ γίνῃ περιπαθέστερος πρὸς τὴν Εὐχαρίν του· ἄφρων ἐγώ! τί ἔπραξα; Οὐχί! δὲ θέλω ὑπάγει, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ θέλουσιν ὑπάγει· θέλω τοὺς ἐμὰ ποδίσσει. Ἄς ὑπάγω νὰ εὔρω τὸν Μέντορα καὶ τὸν παρακαλέσω ἵν' ἄρῃ ἐντεῦθεν τὸν Τηλέμαχον καὶ τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς Ἰθάκην· πλὴν τί λέγω; Τί θέλω γίνεῖ ἀναχωρήσαντας αὐτοὺ ποῦ εὐρίσκομαι; Τί μέλλω νὰ πράξω; ὦ Ἀφροδίτη! κακὴν τρεχῆς Ἀφροδίτη! σὺ μὲ ἠπάτησας· ὅποιον ἐλέθριον δῶρσόν μοι προσέφερες! Βρέφος ἀσπλαγχνόν! Ἐρως κἀττραμένε· ἐγὼ σοὶ ἤνοιξα τὴν καρδίαν μου ἐπ' ἐλπίδι νὰ ζήσω εὐτυχῆς μετὰ τοῦ Τηλεμάχου, καὶ σὺ τὴν ἐπλήρωσας ταραχῆς καὶ ἀπελπισίας! Αἱ νόμφοι μου ἐξανέστησαν κατ' ἐμοῦ, καὶ ἡ θεὸς τῆς μου δὲν χρησιμεύει πλέον εἰμὴ πρὸς αἰώνιον δυστυχίαν μου. ὦ! ἐάν ἦμην καὶ ἐλευθέρα νὰ λάβω τὸν θάνατον πρὸς παύσιν τῶν δεινῶν μου. Τηλέμαχε, πρέπει σὺ ν' ἀποθάνῃς· ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν δύναμαι ν' ἀποθάνω· θέλω ἐκδικηθῇ τὴν ἀχαριστίαν σου· ἡ νόμφη σου θέλει τὸ ἴδει, θέλω σὲ φανεύσαι ἐνώπιόν τῆς. Ἀλλὰ παρακαλῶ· ἀθλία Καλυψώ! τί ζητεῖς; Ν' ἀπολέσῃς ἐν' ἄθῳ, ὃν σὺ αὐτὴ ἐνέβαλες εἰς τὴν ἄβυσσον ταύτην τῶν συμφορῶν; Ἐγὼ ἤναψα, ναί, ἐγὼ, τὸ θανατηφόρον πῦρ εἰς τοὺς ἀγνοὺς κόλπους τοῦ Τηλεμάχου. Ὅποια ἀθωότης! ὅποια ἀρετὴ! ὅποια ἀποστροφή κακίας! ὅποια εὐτολμία κατὰ τῶν αἰσchrῶν ἡδονῶν! ἔπρεπεν ἄρά γε νὰ φασματεύσω τὴν καρδίαν του; αὐτὸς ἤθελε μ' ἐγκαταλείψει, ἐπειδὴ τὸν εἶδον περιφρονοῦντά με καὶ ζῶντα μόνον διὰ τὴν ἀντιζήλόν μου. Οὐχί, οὐχί, δέον νὰ ὑποφέρω ὅ,τι ἐγενόμην ἀξία νὰ ὑποφέρω. Ἀλλ' ἀναχώρησον, ὦ Τηλέμαχε· ὑπάγε πέραν τῶν θαλασσῶν· ἄφες τὴν Καλυψώ ἀπαρηγόρητον καὶ μὴ δυναμένην οὔτε νὰ βαστάσῃ τὴν ζωὴν, οὔτε νὰ εὔρῃ τὸν θάνατον· ἄφες αὐτὴν ἀπαραμύθητον, κατὰσχυμένην, ἀπεγνωσμένην, μετὰ τῆς ὑπερηράνου σου Εὐχάρεως.

Ταῦτα ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ τῆς· ἀλλ' αἶφνης ἐξορμήσασα, πῶ εἶσαι ; ὦ Μέντωρ ! φωνάζει οὕτω πῶς ὑπερασπίζεσαι τὸν Τηλέμαχον ἐναντίον τῆς κακίας ὑφ' ἧς νικάται ; σὺ κοιμᾶσαι, καὶ ὁ Ἔρως τὸν ἐπιβουλεύεται ! Ἐγὼ δὲν δύναμαι πλέον νὰ ὑποφέρω τὴν ἀξιοκατάκριτον ταύτην ἀδιαφορίαν σου· θέλεις ἴδει λοιπὸν ἀπαθῶς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύος ἀτιμάζοντα τὸν πατέρα του, καὶ ὀλιγωροῦντα τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμόν ; Εἰς τίνα, εἰς ἐμὲ ἢ εἰς σέ, οἱ γεννητῆρές του ἐνεπιστεύθησαν τὴν ἀγωγὴν του ; Ἐγὼ ζητῶ τρόπον ἵνα ἱατρεύσω τὴν καρδίαν του, καὶ σὺ οὐδόλως μὲ συνδράμεις ; Ὑπάρχουσιν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δάσους τούτου μεγάλαι λευκαὶ πρὸς κατασκευὴν πλοίου. Ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεὺς κατεσκεύασεν ἄλλοτε ἐκεῖνο, δι' οὗ ἐξῆλθε τῆς νήσου ταύτης. Ἐκεῖ θέλεις εὗρεῖ βαθὺ σπήλαιον, ἐνθ' ἀπόκεινται ὅλα τ' ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα πρὸς ἀποκοπὴν καὶ συναρμογὴν ξύλων διὰ τὴν κατασκευὴν πλοίου. Μόλις εἶπε τοὺς λόγους τούτους καὶ παρρηθὺς μετεμελήθη· ὁ δὲ Μέντωρ δὲν ἀνέβαλεν οὐδὲ στιγμὴν ἔδραμεν εἰς τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο, εὗρε τὰ ἐργαλεῖα κατέβαλε τὰς λεύκας καὶ κατεσκεύασεν, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ πλοῖον ἱκανὸν πρὸς πλοῦν, ἐπειδὴ ἡ δύναμις καὶ ἡ φιλοτεχνία τῆς Ἀθηναῆς δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην πολλοῦ χρόνου πρὸς κατασκευὴν μεγάλων ἔργων.

Ἡ Καλυψὼ εὗρέθη εἰς μέγαν ψυχικὸν ἀγῶνα· ἐνθεν μὲν ἤθελε νὰ ἴδῃ, ἂν ἡ ἐργασία τοῦ Μέντορος προὔχῃ· ἐνθεν δὲ δὲν ἠδύνατο ν' ἀμελήσῃ τὸ κυνηγέσιον, ὅπου ἡ Εὐχάρις ἐμελλε νὰ εἶναι εἰς πληρεστάτην ἐλευθερίαν μετὰ τοῦ Τηλέμαχου· ἄλλως τε ἡ ζήλοτυπία οὐδόλως τῇ ἐπέτρεπε νὰ παραβλέψῃ τοὺς δύο ἐραστάς· ὅθεν προσεπάθει νὰ στρέψῃ τὸ κυνηγέσιον πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ Μέντωρ ἐνυπνίῃ τὸ πλοῖον. Ἦκουεν ἤδη τοὺς κτύπους τοῦ πελέκεως καὶ τῆς σφύρας, ἔδιδε πολλὴν προσοχὴν, καὶ ἕκαστος κτύπος τῇ προὔξεναι φρίκην· ἀλλὰ συγχρόνως ἐφοβεῖτο μὴ ἡ φαντασία αὕτη ἤθελε τὴν στέρησει νεύματός τινος ἢ βλέμματός τοῦ Τηλέμαχου πρὸς τὴν νέαν Νύμφην.

Ἐν τούτοις ἡ Εὐχάρις ἔλεγε πρὸς τὸν Τηλέμαχον εἰρωνι-

κῶς. Δὲν φοβεῖσαι μὴ ὁ Μέντωρ σὲ κατηγορήσῃ ὅτι ἤλθες εἰς τὸ κυνηγέσιον χωρὶς αὐτοῦ; ὦ! πόσον ἀξιοθρήνητος εἶσαι ζῶν ὑπὸ τοιοῦτον αὐστηρὸν ὀσπότην· οὐδὲν δύναται νὰ μαλακῇ τὴν σκληρότητά σου, φαίνεται ἀσπόνδος ἐχθρὸς πασῶν τῶν ἡδονῶν, δὲν θέλει ν' ἀπολαύσῃ κάμμιναν καὶ θεωρεῖ ὡς ἁμάρτημα καὶ τὰ ἁθώτερα κινήματά σου. Ἡδύνασο νὰ ἐξαρτᾷσαι ἀπ' αὐτοῦ ἐνόσω ἦσουν παῖς, καὶ ἀνίκανος νὰ κυδερνήσῃς σεαυτὸν, ἀλλὰ νῦν, ἀφοῦ ἐδειξας τοσαύτην φρόνησιν, δὲν χρῄσταις πλέον νὰ τὸν ἀφήσῃς νὰ σὲ μεταχειρίζεται ὡς παιδάριον.

Οἱ δηκτικοὶ οὗτοι λόγοι ἐτραυματίζον κυρίως τὴν καρδίαν τοῦ Τηλέμαχος, καὶ ἐπλήρουν αὐτὴν ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ Μέντορος, οὗ τὸν ζυγὸν ἐπεθύμει τὸ ταχύτερον ν' ἀποσείσῃ· ἀλλ' ὅμως ἐφοβεῖτο νὰ τὸν ἐπαναίδῃ, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνετο εἰς τὴν Εὐχάριν· τοσοῦτον ἦτο τεταραγμένος! Τέλος, ἀφοῦ τὸ κυνηγέσιον ἐτελείωσε μετ' ἀδιακόπου στενοχωρίας ἐκατέρου αὐτῶν, ἐπέστρεψαν πάλιν διὰ τινος στενωποῦ εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ Μέντωρ εἰργάσθη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἡ Καλυψὼ ἐθεώρησεν ἀποθνή τὸ ναυπηγηθὲν πλοῖον· οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐκαλύφθησαν παρעוθὺς ὑπὸ βαθέως σκότους, ὡς τὸ τοῦ θανάτου· τὰ γόνατά τῆς τρέμοντα δὲν τὴν ἐβάσταζον πλέον· ψυχρὸν ἰδρὼς περιεχύθη εἰς ὅλον τὸ σῶμά τῆς· ἤναγκάσθη νὰ στηριχθῇ εἰς τοὺς βραχίονας τῶν Νυμφῶν τῆς· αἵτινες τὴν περιεκύκλουν καὶ ἡ Εὐχάρις προθύμως ὠρεῖεν αὐτῇ χεῖρα ἵνα τὴν βοηθήσῃ· ἀλλ' ἐκείνη τὴν ἀπέκρουσεν ἐξακοντίσασα κατ' αὐτῆς φοβερὸν βλέμμα.

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις εἶδε μὲν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ δὲν εἶδε καὶ τὸν Μέντορα, διότι οὗτος εἶχεν ἀποχωρήσει ἅμα ἐτελείωσεν τὴν ἐργασίαν, ἠρώτησε τὴν θεάν, τίνας ἦτο ἐκεῖνο τὸ πλοῖον καὶ εἰς τί ἐμελλε νὰ χρησιμεύσῃ· ἐκείνη ἀμέσως δὲν ἡδυνήθη ν' ἀπακριθῇ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εἶπεν· αὐτὸ ἡτοιμάσθη διὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀναχώρησιν τοῦ Μέντορος, ἵνα μὴ τοῦ λοιποῦ σὺ ἐνοχλῇσαι ὑπὸ τοῦ αὐστηροῦ αὐτοῦ φίλου, ὅστις ἐναντιοῦται εἰς τὴν εὐτυχίαν σου καὶ θέλει σὲ ζηλεύσει ἐὰν γίνῃς ἀθάνατος.

Ὁ Μέντωρ ἀναχωρεῖ! ἀπόλωλα! ἀνέκραξεν ὁ Τηλέμαχος· Ἐὰν ὁ Μέντωρ μὲ ἐγκαταλείψῃ δὲν ἔχω ἄλλον ἐκτός σου, ὦ

Εὐχαρι. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξέφυγον τοῦ στόματός του ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ πάθους του· ἐνόησε δὲ παρευθὺς τὸ ἄτοπον αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἐλεύθερος νὰ τοὺς σκεφθῇ πρὶν. Ἀπασα ἡ ἐμνήγυρις ἐκστατικὴ ἐτήρει βαθεῖαν σιωπὴν. Ἡ Εὐχαρις ἐρυθριῶσα καὶ κάτω νεύουσα, ἔμενεν ὀπισθεν αὐτῶν ἄφωνος καὶ μὴ τολμῶσα νὰ ἐμφανισθῇ· ἀλλ' ἐνῶ τὸ πρόσωπόν της ἤρυθρία ἡ καρδιά της ἐσκίρτα· ὁ δὲ Τηλέμαχος ἦτο ἐκτός ἑαυτοῦ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐλάλησε τοσοῦτον ἀφρόνως· ὅ,τι δ' ἔπραξε τῷ ἐφαίνετο ὄναρ, ὅπερ τὸν ἐτάραττε καὶ τὸν ἐλύπει.

Ἡ Καλυψὼ ἀγριοτέρα λεαίνης, ἥς ἤρπασαν τοὺς σκύμνους, ἔτρεχε τυφλῷ ποδὶ μεταξὺ τοῦ δάσους μὴ γινώσκουσα ποῦ ὀπάγει¹. Τέλος εὗρέθη εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ σπηλαίου της, ὅπου ὁ Νέντωρ τὴν περιέμενεν· ἰδοῦσα δ' αὐτὸν ἀνέκραξε. Φύγετε ἐκ τῆς νήσου μου, ξένοι, οἵτινες ἤλθετε νὰ διαταράξῃτε τὴν ἡσυχίαν μου! Μακρὰν ἂπ' ἐδῶ ὁ ἀσύνητος αὐτὸς νέος! Καὶ σὺ δὲ ἀνόητε γέρον, θέλεις μάθει τί δύναται ἡ ὀργὴ θεᾶς, ἐὰν δὲν τὸν ἀπαγάγῃς τὴν ταχίστην. Δὲν θέλω πλέον νὰ τὸν ἰδῶ, δὲν θέλω οὐδεμίαν ἐκ τῶν Νυμφῶν μου νὰ τῷ λαλήσῃ ἢ νὰ τὸν θεωρήσῃ. Ὁμνῶ εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς ὄρκον φρικτὸν, ὃν καὶ αἱ θεοὶ αὐτοὶ τρέμουσιν ἀκούοντες². Ἀλλὰ γίνωσκε, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι τὰ δεινὰ σου δὲν ἐτελείωσαν. Ἀχάριστε! δὲν θέλεις ἐξέλθαι τῆς νήσου μου εἰμὴ ἵνα γίνῃς ἔρμαιον νέων συμφορῶν· θέλω σ' ἐκδικηθῇ· θέλεις λυπεῖσαι διὰ τὴν Καλυψὼ, ἀλλ' ἐξώρας. Ὁ Ποσειδῶν, ὠργισμένος εἰσέτι κατὰ τοῦ πατρὸς σου τοῦ ἀσεβήσαντος πρὸς αὐτὸν ἐν Σικελίᾳ, καὶ παροξυνόμενος ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης, ἦν σὺ περιεφρόνησας εἰς Κύ-

¹ Ὡστε λίς ἡθύνειος

² Ὡς ὅαυ' ὑπὸ σκύμνους ἐλοφθόλος ἄρπάσει ἄνθρωπον.

³ Ὡς ἐκ πικνῆς, ὁ δὲ τ' ἀχνυται ὑστερος ἑλθῶν.

Πολλὰ δὲ τ' ἀγχι' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος ἱχνε' ἐριυνῶν

Εἰποθεν ἐξείρου· μάλα γὰρ ὀριμὸς χόλος αἶρεϊ. Ὅμ. Ἰλ. Σ. Στ. 348.

⁴ Ἰστω νῦν ὅδε Γαῖα καὶ Οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθε

Καὶ τὸ κατειθέμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅσπερ μέγιστος

Ὀρκος, δεινὸτατός τε πῖλιν μακάρεσσι θεοῖσιν. Ὅμ. Ἰλ. Ο. Στιχ. 32.

προν, σοί ἐτοιμάζει νέας τρικυμίας· θέλεις ἰδεῖ τὸν πατέρα σου, ὅστις δὲν ἀπέθανεν εἰσέτει, ἀλλὰ θέλεις τὸν ἰδεῖ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσης; θέλεις τὸν εὐρεῖ εἰς τὴν Ἰθάκην μετὰ σκληροτάτας καταδρομὰς τῆς τύχης. Ἀπιθι! ἱκετεύω τοὺς οὐρανίους θεοὺς ἵνα μὲ διεκδικήσωσιν. Εἰσθε ἐν τῷ μέσῳ τῶν θαλασσῶν κρεμάμενος ἀπὸ τὰ ἄκρα σκοπέλων, ἢ βληθεὶς ὑπὸ κεραυνοῦ, νὰ ἐπικαλεσθῇ; εἰς βοήθειάν σου τὴν Καλυψώ, ἥτις θέλει χαρῇ μεγάλως διὰ τὴν τιμωρίαν σου!

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, ὁ τεταραγμένος νοὺς τῆς ἦτο ἔτοιμος ν' ἀποφασίσῃ τάναντία. Ὁ Ἔρως ἀνεζωπύρησεν εἰς τὴν καρδίαν τῆς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ παρακρατήσῃ πάλιν τὸν Τηλέμαχον· ὡς ζήσῃ, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ὡς κατοικήσῃ ἐνταῦθα, ἴσως αἰσθανθῇ ἐπὶ τέλους, πᾶν ὅ,τι ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπραΰα. Ἡ Εὐχαρις δὲν δύναται νὰ τῷ δώσῃ τὴν ἀθανασίαν. Ἀλλ' ὦ τυρλὴ Καλυψώ! σὺ διὰ τοῦ ὅρκου σου προὔδωκας σεκυτήν. Τὰ ὕδατα τῆς Στυγὸς, εἰς ἃ ὤμωσας, οὐδεμίαν σοὶ δίδουσιν ἐλπίδα διὰ τὸν Τηλέμαχον. Ἡ Καλυψώ ἔλεγε ταῦτα χωρὶς κἄνεις νὰ τὴν ἀκούῃ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ἦσαν ἐξωγραφημένοι αἱ Ἐριννύες τοῦ Ἄδου, καὶ ἅπαν τὸ θανατηφόρον δηλητήριον τοῦ ζωφεροῦ Κωκυτοῦ ἐφαίνετο ὑπερεκχειλίζον ἐκ τῆς καρδίας τῆς.

Ἐφριζεν εἰς ταῦτα ὁ Τηλέμαχος· ἡ θεὰ τὸ ἐνόησε (καὶ τί δὲν μαντεύει ὁ ζηλότυπος Ἔρως;) ἡ δὲ φρίκη τοῦ Τηλεμάχου ἐδιπλασίασε τὴν μανίαν τῆς. Ὁμοία πρὸς μεθυσμένην Βάκχην¹ ἥτις πληροὶ τὸν ἄερα ἀπὸ ὀλολυγμοῦς, ἐξ ὧν ἀντηχοῦσι τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Θράκης, τρέχει μετὰ τῶν δασῶν τόξον ἔχουσα εἰς τὴν χεῖρα, καλοῦσα πάσας τὰς νύμφας τῆς καὶ ἀπειλοῦσα νὰ φανεύσῃ ἐκείνην, ἥτις δὲν ἠθελε τὴν ἀκολουθήσει. Ἡ Εὐχαρις προβαίνει ἐνδακρυς, καὶ θεωρεῖ πόρρωθεν τὸν Τηλέμαχον, πρὸς ὃν δὲν τολμᾷ πλεόν νὰ λαλήσῃ. Ἡ θεὰ φρυάττει βλέπουσα αὐτὴν πλησίον τῆς, καὶ ἀντὶ νὰ πρᾶυνθῇ διὰ τῆς ὑποκλίσεώς τῆς, παροργίζεται ἐτι μᾶλλον βλέπουσα ὅτι ἡ θλιψίς τῆς ἐπαυξάνει τὴν καλλονὴν τῆς.

¹ Αἱ Βάκχαι ἢ Μαινάδες ἦσαν αἱ ἀκολουθοῦσαι τὸν Διόνυσον γυναικες μετὰ κραυγῶν, ὀλολυγμῶν καὶ παραφροσύνης.

Ἡ θεότης μου δὲν χρησιμεύει πλέον εἰμὶ πρὸς αἰώνιον δυστοχίαν μου
(ὄρα Σελ. 440.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος ἔμεινε μόνος μετὰ τοῦ Μέντορος·
καυχᾶται τὰ γόνατά του, διότι δὲν ἐτόλμα ἄλλως, πῶς
τὸν πλησιάζῃ, οὐδὲ ν' ἀτενίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ πρό-
σωπόν του· χεῖρ ποταμῶν δακρύων· θέλει νὰ τῷ λαλήσῃ, ἀλλ'
τῶν ἰσχυρῶν τοῦ ἐκλείπει, ὥς καὶ οἱ λόγοι του. Δὲν γινώσκει οὔτε
πράττει, οὔτε τι φρονεῖ, οὔτε τι ἐπιθυμεῖ· τελευταῖον ἀνα-
σφύζει. Ὡς Μέντωρ, ὦ σεβαστὲ Πάτερ μου, ἀπάλλαξόν με ἐκ
τῶν συμφορῶν τούτων· δὲν δύναμαι οὔτε νὰ σὲ ἀρήσω, οὔτε
νὰ τὰ ἀκολουθήσω· ἐλευθέρωσόν με ἐκ τῶν παρόντων δεινῶν,
ἀντρώσόν με ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ μου, δὸς μοι τὸν θάνατον!

Ὁ Μέντωρ περιπτύσσεται αὐτόν, τὸν παρακαλεῖ, τὸν ἐν-
θαρρύνει, τὸν διδάσκει ν' ἀντέχῃ εἰς τὰς ὀρμὰς τῶν παθῶν,
ἐνθαρρύνει ὅμως νὰ τὸν καλακεύῃ, καὶ εἶτα τῷ λέγει. Ὡς τοῦ σο-
φοῦ Ὀδυσσεύς, ὃν οἱ θεοὶ τοσοῦτον ἠγάπησαν, καὶ ἔτι καὶ νῦν
ἐκπαύσῃ. Τὸ νὰ πάσῃ τοσαῦτα δεινὰ εἶναι ἀπόδειξις τῆς
πρὸς σὲ εὐμενείας των· ὅστις δὲν ἤρθάνθη τὴν ἀδυναμίαν του
καὶ τὴν ὀρμὴν τῶν παθῶν του, δὲν εἶναι σοφός, διότι δὲν γι-
νώσκει ἑαυτόν, καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ δυσπιστῇ εἰς
ἑαυτόν. Οἱ θεοὶ σὲ ὠδήγησαν μέχρι χειλὸς τῆς εὐδύσου, ἵνα
καὶ δεῖξωσιν ἅπαν τὸ χάρις αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν σὲ ἀρῇκαν νὰ ἐμ-
πέδῃς. Ἐνόησον νῦν ὅ,τι ποτὲ δὲν ἤθελες ἐνοήσῃς ἂν δὲν τὸ
ἐδοκίμαζες. Μάτην ἤθελον σοὶ διηγηθῇ τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ "Ε-
κείνου, ὅστις θωπεύει ἵν' ἀπολέσῃ, καὶ ὑπὸ πρόσχημα γλυ-
κύτητος κρύπτει τὰς δριμυτέρας πικρίας. Τὸ βρέφος αὐτὸ ἦλθε
πληρὲς θεληγέτρων, μεταξὺ γελώτων, παιγνίων καὶ χαρίτων·
τὸ τοῦ εἶδες· ἤρπασε τὴν καρδίαν σου καὶ σὺ ἔχαρτες ἀγνοῶν
τὴν ἀρπάζῃ. Ἐξήτεις προφάσεις ἵνα κρύβῃς τὸ τραῦ-
μα σου· ἐξήτει νὰ μὲ ἀπατήσῃς, καὶ ν' ἀπατήσῃς σεαυτόν,
ἀφροδύμενος οὐδέν· εἶδε νῦν τὰ ὀψώνια τῆς αὐθαδεῖας σου!
Ἐξήτεις τὸν θάνατον ὡς τελευταίαν ἐλπίδα σου. Ἡ θεὰ τετα-
ραγμένη ὁμοιάζει πρὸς Ἑριννίαν τοῦ "Αἰδου. Ἡ Εὐχαρίς φλέγε-
ται ὑπὸ φλογὸς δριμυτέρας πᾶσων τῶν ὀδυνῶν τοῦ θανάτου.
Ἡ νόμφαι ἅπασαι, πρὸς ἀλλήλας ζηλότυποι, εἰσὶν ἐτοιμοὶ νὰ
διασπαρχθῶσι, καὶ ταῦτα τὰ κατορθώματα τοῦ ἐπιβούλου
Ἑκείνου, ὅστις φαίνεται τοσοῦτον γλυκὺς! Ἀνάλαβε πᾶσαν

(ΤΥΧΑΙ ΘΗΛΕΜΑΧΟΥ)

10

τὴν γενναίωσυχίαν σου ! "Ω ! πόσον σέ ἀγαπῶσιν οἱ θεοί !
πειδὴ σοὶ ἀνοίγουνσι τοιαύτην ἀπλουστάτην ὁδόν, ἐν' ἀπο-
γῆς τὰς παγίδας τοῦ "Ερωτος καὶ ἐπαναλίδης τὴν ποῦ-
σου πατρίδα ! Ἡ Καλυψὼ αὐτὴ εἶναι ἡναγκασμένη νὰ
ἐκδιώξῃ τὸ πλοῖον εἶναι ἔτοιμον· τί βραδύνομεν καὶ δὲν
ναχωροῦμεν ἐκ τῆς νήσου ταύτης, ὅθεν ἡ ὄρετὴ ἀπέδρα ;

Ταῦτα λέγων ὁ Μέντωρ ἔλαβεν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς
τὸν ἔσυρεν εἰς τὴν παραλίαν. Ὁ Τηλέμαχος μόλις ἐβλῆ-
ν βλέπων πάντοτε εἰς τὰ ὀπίσω· ἰδὼν δὲ τὴν Εὐχαριν, ἥς σὺ
χωρίζετο, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ θεωρήσῃ τὸ πρόσωπόν τῆς
ἐθεώρει τὴν πεπλεγμένην κόμην τῆς, τὰ κυματίζοντα εἰς τὴν
τά τῆς καὶ τὸ εὐγενὲς βάδισμά τῆς, καὶ ἐπιθύμει, ἂν
δυνατὸν, ν' ἀσπασθῇ τὰ ἵχνη τῶν ποδῶν τῆς· ἀλλὰ καὶ ἂν
πλέον δὲν τὴν ἐβλεπε, παρῆχε τὸ οὖς πρὸς ἀκράσιν καὶ
φαντάζετο ὅτι ἀκούει τὴν ᾠδὴν τῆς. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι, καὶ
ἀποῦσαν, τὴν βλέπει, καὶ ὅτι ζωηρῶς παρίσταται εἰς τὴν
ὀφθαλμούς του· ἐφαντάζετο μάλιστα ὅτι συνομιλεῖ μετ' αὐτῆς
καὶ διὰ τοῦτο ἡγνώνει ποῦ εὐρίσκεται καὶ δὲν ἠδύνατο ν'
κούῃ τὸν Μέντορα.

Τέλος συνελθὼν ὡς ἐκ βαθέως ὕπνου, λέγει πρὸς τὸν Μέν-
τορα· ἀπεφάσισα νὰ σέ ἀκολουθήσω, ἀλλὰ δὲν ἀπεχαιρέτην
εἰσέτι τὴν Εὐχαριν· κρεῖττον ν' ἀποθάνω ἢ νὰ τὴν ἐγκαταλεί-
ψω τοσοῦτον ἀγνωμόνως. Ἀνάμεινον ἐτι ὀλίγον ἵνα τὴν ἐπι-
ναλίδω, καὶ τὴν ἀποχαιρετήσω ἅπαξ διὰ παντός· ὑπόμεινον
νὰ τῇ εἶπω ὡς Νύμφη, οἱ ἀσπλαγχνοὶ θεοί, οἱ ζηλότυποι
εὐτυχίας μου θεοί, μὲ ἀναγκάζουσιν ν' ἀναχωρήσω, ἀλλὰ
μὲν ζῶν δύνανται νὰ μοῦ ἀφαιρέσωσιν, οὐδέποτε ὅμως νὰ
ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ σέ ἐνθυμούμαι ἑσσεῖ. Πάτερ μου, ἢ ἐπὶ τῇ
ψόν μοι τὴν τελευταίαν ταύτην παραμυθίαν, ἢ δός μοι πε-
ραυτίκα τὸν θάνατον· οὐχί, δὲν θελω νὰ ἐνδιατρίψω εἰς αὐτὴν
τὴν νήσον, οὐδὲ ν' ἀφῶμαι εἰς τὸν "Ερωτα. Ἐρως δὲν ὑπάρχει
εἰς τὴν καρδίαν μου, αἰσθάνομαι μόνον φιλίαν τινὰ καὶ ἐν-
γνωμοσύνην πρὸς τὴν Εὐχαριν· ἀρκεῖ μοι νὰ τῇ εἶπω τοῦτο
ἅπαξ, καὶ ἀναχωρῶ μετὰ σοῦ ἀνυπερθέτως.

Πόσον σέ οἰκτεῖρω ! ἀπεκρίνετο ὁ Μέντωρ· τὸ πάθος σου

τοσοῦτον σ' ἐξισταῖ, ὥστε δὲν τὸ αἰσθάνεσθαι νομίζεις ὅτι εἶ-
 σαι ἥσυχος, ἐνῶ ζῆτεῖς τὸν θάνατον! λέγεις ὅτι δὲν ἐνική-
 θης ὑπὸ τοῦ Ἔρωτος, καὶ ὅμως δὲν δύνασαι ν' ἀποσπασθῇς
 ἀπὸ τῆς Νύμφης, ἣν ἀγαπᾷς! Δὲν βλέπεις, δὲν ἀκούεις,
 εἰμὴ αὐτὴν πρὸς ὅλα τ' ἄλλα πράγματα ἦσαι τυφλός,
 καὶ κωφός· ἄνθρωπος, ὃν ὁ πυρετὸς καθιστᾷ παράφρο-
 να, λέγει· δὲν εἶλαι ἀθηνῆς. Ὡ τυφλὲ Τηλέμαχε, σὺ ἦσθαι
 ἔτοιμος ν' ἀρνηθῇς τὴν Πηνελόπην, ἣτις σέ ἀναμενεῖ τὸν Ὀ-
 δυσσεῖα, ὃν θέλεις ἰδεῖν τὴν Ἰθάκην, ἐνθα μέλλεις νὰ βασι-
 λεύη· τὴν δόξαν καὶ τὸν ὑψηλὸν προορισμόν, ὃν οἱ θεοὶ σοὶ
 προανήγγειλαν διὰ τοσοῦτων θαυμασίων, ἅτινα ἐποίησαν
 ὑπὲρ σοῦ· σὺ ἀρνείσαι ταῦτα πάντα ἵνα ζήσης ἀδοξος πλησίον
 τῆς Εὐχάρως, καὶ τολμᾷς ἐτι νὰ λέγῃς ὅτι ὁ Ἔρως δὲν σέ
 συνδέει μετ' αὐτῆς! τί λοιπὸν σέ ταράττει; ἵνα τί θέλεις νὰ
 ἀποθάνῃς; ἵνα τί ἐλάλησας ἐνώπιον τῆς θεᾶς μετὰ τοσαύτης
 παραφορᾶς; δὲν σέ κατηγορῶ ὡς ἄπιστον ἀλλ' ἐλσεινολογῶ
 τὴν τυφλότητά σου. Φύγε! Τηλέμαχε φύγε! δὲν νικάται ὁ
 Ἔρως εἰμὴ διὰ τῆς φυγῆς. Κατὰ τοιοῦτου ἐχθροῦ ἡ ἀληθινὴ
 γενναίωψυχα συνίσταται εἰς τὸ νὰ φοβῆται τις καὶ νὰ φεύγῃ,
 ἀλλὰ νὰ φεύγῃ χωρὶς νὰ ἐνθυμεῖται τίποτε, καὶ χωρὶς νὰ ἐχῇ
 καιρὸν νὰ βλέπῃ ὀπίσω του. Γινώσκεις πόσον ὑπὲρ σοῦ ἐφρόν-
 τισα ἐτι νέμν ὄντος, καὶ ἐκ ποίων κινδύνων αἱ συμβουλαὶ μου
 σέ διέσωσαν· ἡ πίστεισάν μοι λοιπὸν, ἡ ὑπὸμεινον νὰ σέ ἐγκα-
 ταλείψω. Ἐὰν ἡσθάνου πόσον μὴ εἶναι λυπηρὸν νὰ σέ βλέπω
 σπούδοντα εἰς τὴν ἀπώλειάν σου! Ἐὰν ἐγίνωσκας τὸ τί ὑπέ-
 φερα καθ' ὃν καιρὸν δὲν ἐτόλμων νὰ σοὶ λαλήσω! Ἡ μήτηρ,
 ἣτις σέ ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον, ὑπέφερεν ὀλιγωτέρας ὠδύνας
 κατὰ τὸν τοκετόν. Ἐσιώπησα, κατέπιον τὴν θλίψιν μου, κα-
 τέπνιζα τοὺς στεναγμούς μου, ἀναμένων ἵνα σέ ἰδῶ ἐπανα-
 κάμπτοντα ὡς ἐμέ. Ὡ υἱέ μου, ὦ φίλτατέ μου υἱέ· ἀνακαί-
 φισαν τὴν καρδίαν μου, ἀπόδος μοι ὅ,τι ἔχω προσφιλέστερον
 τῶν σπλάγγνων μου· ἀπόδος μοι τὸν Τηλέμαχον, ὃν ἀπώλε-
 σα, ἐπάνελθε εἰς σεαυτόν· ἐὰν ἡ ἀρετὴ σου ὑπερνικήσῃ τὸν Ἔ-
 ρωτα, ζῶ, καὶ ζῶ εὐτυχής· ἀλλ' ἐὰν ὁ Ἔρως ὑπερνικήσῃ τὴν

ἀρετὴν σου καὶ σὲ συμπαράσῃ, ὁ Μέντωρ ἔρχετο καταλιπὼν τὸν κόσμον τοῦτον.

Οὕτω λέγων ὁ Μέντωρ ἐβάδιζε πρὸς τὴν θάλασσαν, ὁ δὲ Τηλέμαχος, μὴ δυνάμενος νὰ τὸν ἀκολουθῇ, ἐσύρετο, ὡς εἶπεν ὑπ' αὐτοῦ οὐκ ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἡ Ἀθηναῖα κεκρυμμένη πάντοτε ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος, καὶ προστατεύουσα ἀοράτως τὸν Τηλέμαχον διὰ τῆς Αἰγίδος τῆς¹ διέχεε περὶ αὐτὸν θεῖν τινὰ ἀκτῖνα, καὶ τῷ ἐνέπνευσεν ἀνδρίαν, ἣν οὐδέποτε ἤσθάνθη, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον. Τέλος ἀφίκοντο εἰς τιν' ἀπότομον ἀκτὴν τῆς νήσου ἡμίποτε προσβαλλομένην ὑπὸ τῆς πολυφλοίσβου θαλάσσης· ἐκεῖθεν παρετήρησαν ἂν τὸ πλοῖον, ὅπερ ὁ Μέντωρ κατασκεύασεν, ἦτο εἰσέτι εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· ἀλλ' εἶδον θέαμα ὀδυνηρόν.

Ὁ Ἑρως σφόδρ' ἀγανακτῶν ὅτι εἶδε τὸν ἄγνωστον ἐκαῖνον γέροντα οὐ μόνον ἄτριτον ἀπὸ τὰ βέλη του, ἀλλ' ὅτι τοῦ ἀφῆρει καὶ τὸν Τηλέμαχον, ἔκλαυσεν ὑπὸ ὀργῆς καὶ ὑπῆγε νὰ εὕρῃ τὴν Καλυψώ πλανωμένην εἰς σκιερὰ δάση. Αὕτη δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν ἴδῃ χωρὶς ν' ἀναστενάξῃ, καὶ ἠσθάνθη ὅτι ἀνέξεσεν ὅλας τὰς πληγὰς τῆς καρδίας τῆς. Ὁ Ἑρως τῇ εἶπε· εἰς τι θεῶν, καὶ ἀφίνεις νὰ σὲ νικήτῃ ἀσθενής τις θνητός, αἰχμάλωτος εἰς τὴν νῆσον σου! διατὶ τῷ συγχωρεῖς νὰ ἐξέλθῃ ἐντεῦθεν; Σχέτιε Ἑρως! τῷ ἀπεκρίθη ἐκαῖνη· δὲν θέλω πλέον ν' ἀκούσω τὰς ὀλεθρίας συμβουλὰς σου. Σὺ μὲ ἀπέσπασας ἐκ τῆς γλυκειᾶς καὶ βαθείας εἰρήνης, ἐν ᾗ διῆγον, ἵνα μὲ ἐμβάλλῃς εἰς ἄβυσσον συμφορῶν. Ἀλλ' ὁ κύβος ἐρρίφθη! ὦ μωσα εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγὸς ὅτι θέλω ἀφήσει τὸν Τηλέμαχον ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ ἴδιος Ζεὺς, ὁ πατὴρ τῶν θεῶν καὶ παντοκράτωρ, δὲν θέλει ἰσχύσει νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὸν φοικτὸν τοῦτον ὄρκον. Τηλέμαχε, ἐξέλθε τῆς νήσου μου· ἐξέλθε καὶ

¹ Ἀπὸ δ' ἄρ ὤμοισιν βάλλετ' Αἰγίδ' οὐσσανόισσαν,

Δεινὴν, ἣν περὶ μιν πάντα φόβος ἐστεφάνωται,

Ἐν δ' Ἑρως, ἐν δ' Ἀλκὴ, ἐν δὲ νηϊόισσα Ἰωκὴ,

Ἐν ἧς τε Γοργεῖη κεφαλὴ δεινοῖο πηλώρου,

Δεινότης, σμερδνότης, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο. Ὁμ. Ὀδ. Β. στιχ. 738,

σύ ὡσαύτως, ἐπίβουλον βρέφος, καὶ σύ, ὕπερ μ' ἐβλάψας
περισσότερον ἐκείνου.

Ὁ Ἔρως ἐν τοσούτῳ, ἀπομάσσων τὰ δάκρυά του, ἐγέλασε
πικρῶς· τῷ ὄντι, εἶπε, αὐτὴ εἶναι φρικτὴ ἀμνηχανία! Ἄλλ' ἄφες
με ἥσυχον· ἐπίμεινον εἰς τὸν ὄρκον σου, καὶ μὴ ἐναντιοῦ
εἰς τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Τηλεμάχου. Γινώσκεις δὲ ὅτι αὐτε
αἱ νύμφαι, οὐτ' ἐγώ, ὠρκίσθημεν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγῆς,
ἵνα τὸν ἀφήσωμεν ν' ἀναχωρήσῃ· ἐγὼ λοιπὸν θέλω συμβου-
λεύσαι αὐτάς ἵνα καύσωσι τὸ πλοῖον, ὅπερ ὁ Μέντωρ κατε-
σκεύασε μετὰ τοσαύτης σπουδῆς· ἡ φιλοτεχνία του, ἥτις μᾶς
ἐξέπληξε, θέλει ματαιωθῆ, καὶ ὁ ἴδιος δὲ θέλει ἀπορήσῃ, καὶ
δὲν θέλει ἔχει τρόπον τοῦ λοιποῦ νὰ σοῦ ἀποσπάσῃ τὸν Τη-
λέμαχον.

Οἱ κολακευτικοὶ οὗτοι λόγοι ἐπλήρωσαν χαρᾶς καὶ ἐλπί-
δος τὴν καρδίαν τῆς Καλυψίδος. Καθὼς δὲ ζέφυροι τερπνοί,
διὰ τῆς ὁροσερᾶς πνοῆς των ἐπὶ τῆς ὄχθης ῥύακος, ἀναψύ-
χουσι τὰ πρόβατα, ἅτινα μαστίζονται ὑπὸ τῶν θερινῶν τοῦ
Ἡλίου ἀκτίνων, οὕτω καὶ οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀνέψυχαν καὶ κα-
τεπράυναν τὴν ἀπελπισίαν τῆς θεᾶς. Τὸ πρόσωπόν της ἐγέ-
νετο γαλήνιον· οἱ ὀφθαλμοὶ της ἔλαβον τὴν προτέραν αὐτῶν
ἡμερότητα· αἱ θυμοβόροι μέριμναι ἐξέλιπον ἀπὸ τὴν καρδίαν
τῆς ἐν ἀνικαρί· ὅθεν καθησυχάσασα ἤρχισε νὰ μειδιᾷ, νὰ θω-
πεύῃ τὸν παλὺμβουλον Ἔρωτα καὶ θωπεύουσα αὐτὸν νὰ πα-
ρασκευάζῃ εἰς ἑαυτὴν νέας θλίψεις.

Ὁ Ἔρως χαίρων ὅτι τὴν ἐδυσωπῆσεν, ὑπῆγε νὰ δυσωπῇσθαι
ὁμοίως καὶ τὰς νύμφας, αἵτινες περιεπλανῶντο διεσκορπισμέ-
ναι εἰς τὰ ὄρη, ὡς ποίμνιον προβάτων, ἐπάτταν ἡ λύσσα λύκων
πειναλέων καταδιώξῃ, καὶ διασκορπίσῃ αὐτὰ μακρὰν τοῦ ποι-
μένου. Τὰς συνήγαγε λοιπὸν, καὶ εἶπεν αὐταῖς. Ὁ Τηλέμαχος
εἶναι εἰσέτι εἰς τὴν ἐξουσίαν σας καὶ σπεύσατε νὰ καύσητε τὸ
πλοῖον, ὅπερ ὁ Μέντωρ κατεσκεύασε πρὸς ἀναχώρησιν. Παρα-
χρῆμα ἐκεῖναι ἀνάπτουσι δάδας, τρέχουσιν εἰς τὴν παραλίαν
ἐμμανεῖς, καὶ λυτὴν ἔχουσαι τὴν κόμην εἰς τὸν ἄερα, ὀλολύ-
ζουσιν, ὡς αἱ Βάγκαι. Ἡ φλόξ ἀναλάμπει αἴφνης καταφλέ-
γει τὸ πλοῖον, ὅπερ συνέκειτο ἐκ ξηρῶν ξύλων ἀλλεσιμμένων

ρήτινὴν θύελλα· καπνοῦ καὶ φλογὸς ἀναβαίνουσιν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων, ὡς νέφη.

Ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ βλέπουσι τὰς φλόγας ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ ἀκούουσι τὴν ἰαχὴν (χοῦγιγμα) τῶν νυμφῶν· ὁ Τηλέμαχος σχεδὸν ἔχαιρε, διότι ἡ καρδίᾳ του δὲν εἶχεν εἰσεῖτι ὁλοσχερῶς ἰαθῆ. Ὁ δὲ Μέντωρ παρετῆρει ὅτι τὸ πάθος του ἦτο ὡς πῦρ, μήπω τέλειον σβεσθὲν, ὅπερ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σπινθηροβολεῖ ὑπὸ τὴν στάκτιν. Ἰδοῦ πάλιν ἐγὼ, εἶπεν ὁ Τηλέμαχος, συνειλημένος· εἰς τὰς ἄρκυς μου! οὐδεμίᾳ ἐλπίς μᾶς ὑπολείπεται πλέον ὅτι θέλομεν ἀναχωρήσει ἐκ τῆς νήσου ταύτης.

Ὁ Μέντωρ εἶδεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος ἐμελλε νὰ μεταπέσῃ εἰς ὅλας τὰς προτέρας αὐτοῦ ἀδυναμίας, ὅθεν οὐδὲ στιγμήν ἠθέλησε ν' ἀναβάλῃ· παρετῆρσεν εἰς τὸ πέλαγος πλοῖον ἑρμαῖνον καὶ μὴ τολμῶν νὰ πλησιάσῃ τὴν νῆσον, ἐπειδὴ πάντες οἱ θαλασσοπόροι ἐγίνωσκον ὅτι ἡ νῆσος τῆς Καλυψοῦς ἦτο ἀπρόσιτος εἰς τοὺς θνητοὺς. Ἐν τῷ ἄμα ὁ σοφὸς Μέντωρ ὠθῶν τὸν Τηλέμαχον, ὅστις ἐκάθητο παρὰ τὸ χεῖλος βράχου, τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ συνερρίφθη ἑμοῦ. Ὁ Τηλέμαχος ἐκπλαγείς διὰ τὴν βιαίαν καὶ ἀπροσδόκητον ταύτην πτώσιν, ἔπιεν ἀλμυρὸν ὕδωρ καὶ ἐγένετο παίγιον τῶν κυμάτων, ἀλλὰ συνελθὼν εἰς σεαυτὸν, καὶ ἰδὼν τὸν Μέντορα, ὅστις τῷ ὤρεγε χεῖρα ἵνα τὸν βοηθήσῃ νὰ κολυμβᾷ, οὐδὲν ἄλλο ἐσκέρθη πλέον ἢ ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ὀλεθρίας ἐκείνης νήσου.

Αἱ νόμοι, αἵτινες ἐνόμιζον ὅτι κρατοῦσιν ἀμφοτέρους ἐκεῖ περιωρισμένους ἐξέπεμψαν μανιώδεις κραυγὰς, μὴ δυνηθεῖσαι νὰ ἐμποδίσωσι τὴν φυγὴν των. Ἡ Καλυψὼ ἀπαρηγόρητος ὑπέστρεψεν εἰς τὸ σπήλαιόν της, ὅπερ ἀντῆχει ἐκ τῶν ὀλοχυγμῶν της· ὁ Ἔρως ἰδὼν τὸν θρίαμβόν του τραπέντα εἰς αἰσχρὰν ἦτταν, ἀπέπη εἰς τὸν ἀέρα τινάσσων τὰς πτέρυγας καὶ κατηυθύνθη εἰς τὸ ὄρος τῆς Ἰδαλίας, ὅπου ἡ ἀδυσώπητος μήτηρ του τὸν ἀνέμενε· ὁ υἱὸς της, ὠμότερος ἐκείνης, ἤρχισεν νὰ γελᾷ δι' ὅσα κακὰ προὔξενησεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς· ὅσω δὲ περισσότερον ὁ Τηλέμαχος ἀπεμακρύνετο τῆς νήσου, τόσω μᾶλλον ἡσθάνετο ἀναγεννώμενον εἰς τὴν καρδίαν

του τὸν πόθον καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἀρετῆς. Ἐγὼ παθαίνω, ἔλεγε μεγалоφώνως πρὸς τὸν Μέντορα, ἐκεῖνο, ὅπερ μοὶ ἔλεγε, καὶ ὅπερ δὲν ἠδυνάμην νὰ πιστεύσω, ἔνεκα τῆς ἀπειρίας μου. ἀλλὰ πόσον οἱ θεοὶ μὲ ἠγάπουν διότι μοὶ παρέσχον τὴν βοήθειάν σου ! δικαίως δ' ἔπρεπε νὰ στερηθῶ ταύτης, καὶ ν' ἀφεθῶ εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν παθῶν μου. Τοῦ λοιποῦ δὲν φοβοῦμαι οὔτε θάλασσαν, οὔτ' ἀνέμους, οὔτε τρικυμίας, ἀλλὰ μόνον τὰ πάθη μου.

Ὁ Ἔρως μόνος εἶναι φοβερώτερος πάντων ὁμοῦ τῶν ναυγίων !

Ἕ' πόθεις

Ἄδραμ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ναρθάλ, διοικεῖ τὸ Τύριον πλοῖον, πρὸς ὃ Μέντωρ καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀπευθύνονται, ὡς δεξιούται φιλικῶς πλοισάρχος αὐτοὺς ἀναγνωρίσας τὸν Τηλέμαχον, ὑπόσχεται νὰ τὸν μετακομίτῃ εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ τὸν διηγεῖται τὸν τραγικὸν θάνατον τοῦ Πηγμάλωνος καὶ τῆς Αστάρτης, καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάστασιν τοῦ Βαλεάζαρ. — Ὁ Τηλέμαχος διηγεῖται προσέτι τὴν συνέβη μετὰ τὸν ἑκ Τύρου ἀναχώρησίν του. — Ἐν τινὶ δείπνῳ, ὅπερ ὁ Ἄδραμ προσέφερεν εἰς τὸν Τηλέμαχον καὶ εἰς τὸν Μέντορα, ὁ Ἀρχιθόας διὰ τῆς μονικῆς λύρας τοῦ καὶ τοῦ ᾄσματός του, συναθροίζει περὶ τὸ πλοῖον τοὺς Τρίτονας, τὰς Νηρηίδας, καὶ τὰς ἄλλας θαλασσίους θεότητες. Ὁ Μέντωρ λαμβάνει ὡσαύτως λύραν καὶ κρούει αὐτὴν τοσούτω γυνήεντως, ὥστε ὁ Ἀρχιθόας, ζηλοτυπῶν ἀπορρίπτει τὴν ἰδίαν μετ' ἀγανακτήσεως. — Ὁ Ἄδραμ διηγεῖται μετὰ ταῦτα τὰ θυμολογία τῆς Βασιτικῆς. — Περιγράφει τὸ εὐκράες κλίμα καὶ ὅλας τὰς ὁρμητικὰς τοῦ τόπου ἐκείνου, οὗ οἱ κάτοικοι διάγουσι βίον εἰρηνικὸν μετὰ μεγάλης ἀπλότητος ἢ θω ν.

Τὸ ὀρμαῖνον πλοῖον, πρὸς ὃ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ καλυψάντες κατηυθύνοντο, ἦτο φοινίκιον, καὶ ἔπλεε πρὸς τὸν Ἕπειρον. Οἱ Φοῖνικες οὗτοι εἶδον ἄλλοτε τὸν Τηλέμαχον καὶ τὰ τὸν εἰς Αἴγυπτον πλοῦν του, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσιν ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτιων. Ὅτε ὁ Μέντωρ ἔπλεε σίασεν ἀρκούντως τὸ πλοῖον, ὥστε ν' ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τοῦ ἔκραξε μεγαλοφώνως ὑψῶν τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω τῆς θαλάσσης. Ὡ Φοῖνικες, οἱ τοσούτον ἐπιεικεῖς πρὸς πάντα τὰ ἔθνη μὴ ἄρνεῖσθε τὴν ζωὴν εἰς δύο ἀνθρώπους, οἵτινες προσδοκῶσιν αὐτὴν ἐκ τῆς φιλάνθρωπίας σας. Ἐὰν σέβησθε τοὺς θεοὺς δέχθητέ μας εἰς τὸ πλοῖόν σας· θέλομεν σὰς ἀκολουθήσει, που καὶ ἂν ὑπάγητε. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου ἀπεκρίθη Σὰς δεχόμεθα μετὰ χαρᾶς· γινώσκομεν καλῶς τὴν ὁρμητικὴν

πρὸς ἀνθρώπους ἀγνώστους μὲν, ἀλλὰ τοσούτον δυστυχεῖς καὶ παρευθὺς ἀνέλαβον αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ.

Μόλις ἐμβῆκαν, καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀναπνεύσωσιν, ἔπεσαν ἀκίνητοι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐπειδὴ εἶχον κολυμβήσαι πολλὰς ὥρας, καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου, παλαίοντες πρὸς τὰ κύματα· ὀλίγον κατ' ὀλίγον θμως ἀνέλαβον δυνάμεις τοῖς ἐδόθησαν ἄλλα πορέματα, ἐπειδὴ τὰ ἰδικὰ των ἦσαν βεβρεγμένα· καὶ τὸ ὕδωρ ἔρρεε πανταγέθεν. Ὅτε ἦλθεν εἰς κατάστασιν νὰ λαλήσωσι, πάντες οἱ Φοίνικες, περιστοιγίσαντες αὐτοὺς, ἤθελον νὰ μάθωσι τὰ συμβάντα των. Ὁ κυβερνήτης τοὺς ἠρώτησε. Πῶς ἡδυνήθητε νὰ ἐμβῇτε εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον, ὅθεν ἐξέρχεσθε; αὕτη, ὡς λέγουσι, κατοικεῖται ὑπὸ θεᾶς ἀσπλάγχχου, ἥτις δὲν ἀνέχεται νὰ τὴν πλησιάσῃ τις, μάλιστα περιφρουρεῖται ὑπὸ φοβερῶν σκοπέλων, πρὸς οὓς ἡ θαλάσσα ἀγρίως μάχεται, καὶ δὲν δύναται τις νὰ τὴν προσπελάσῃ χωρὶς νὰ ναυαγήσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, διὰ ναυαγίου ἐξεβρόχθημεν εἰς αὐτήν. Εἵμεθα δὲ Ἕλληνες, καὶ πατρίς ἡμῶν εἶναι ἡ Ἰθάκη, γείτων τῆς Ἠπειροῦ, ὅπου ὑμεῖς εὐδοῦσθε· ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν προσεγγίσθητε εἰς τὴν Ἰθάκην, ὅθεν εἶναι ὁ δρόμος σας, ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεθα νὰ μᾶς κομίσθητε εἰς τὴν Ἠπειρον. Εἰσθε φίλοι, οἵτινες ἔλεγε φροντίσει ἵνα μᾶς διευκολύνητε τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἄφιξίν μας, ἐπειδὴ εἶναι πλησίον καὶ ἐσόμεθα διὰ παντός εὐγνώμονες ὑμῖν ὅτι ἡξιώσατε ἡμᾶς νὰ ἐπανίδωμεν ὅ,τι ἔχομεν προσεβλέπτερον ἐν τῷ κόσμῳ.

Οὕτως ἐλάλει μόνος ὁ Μέντωρ, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐσιώπα, ἐπειδὴ τὰ σφάλματα, ἅτινα ἔπραξεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, ἀρκούντως τὸν συνέτισαν· αὐτὸς ἠπλόσκει εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἡθιάνετο τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀκούειν πάντοτε τῶν συμβουλῶν τοῦ Μέντορος· καὶ ὁσάκις δὲν ἡδύνατο νὰ λαλήσῃ, ἵνα ζητήσῃ τὴν γνώμην του, συνεβουλευέτο τοὺς ὀφθαλμοὺς του καὶ ἐσπούδαζε νὰ μαντεύσῃ τοὺς διαλογισμοὺς του.

Ὁ Φοινῆς πλοίαρχος παρελθὼν, καὶ θεωρήσας προσεκτικῶς τὸν Τηλέμαχον, ἐφραντάσθη ὅτι τὸν εἶχεν ἰδεῖ ἄλλοτε, ὅλλ' ἡ φαντασία του ἦτο λίαν ἀμυδρά καὶ δὲν ἡδύνατο νὰ εἰπῇ ῥη-

τῶς ποῦ τὸν εἶδε. Συγχώρησόν μοι νὰ σ' ἐρωτήσω, τῷ λέγει, εἰς ἐνθυμῆσαι ὅτι μὲ εἶδες ποῦποτε, καθὼς ἐγὼ φαντάζομαι ὅτι σὲ εἶδον. Τὸ πρόσωπόν σου δὲν μοι εἶναι ἀγνώστον, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμοῦμαι καλῶς ποῦ σὲ εἶδον· ἴσως ἡ μνήμη σου βοηθήσῃ τὴν ἰδικήν μου.

Τότε ὁ Τηλέμαχος τῷ ἀπεκρίθη μετὰ θαυμασμοῦ καὶ χαρᾶς ἐντ' αὐτῷ. Συμβαίνει καὶ εἰς ἐμὲ ὅ,τι καὶ εἰς σέ. Σὲ εἶδον· σὲ ἀναγνωρίζω, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἐνθυμηθῶ, εἰς εἰς τὴν Αἴγυπτον ἢ εἰς τὴν Τύρον.

Τότε ὁ Φοῖνιξ, ὅμοιος ἀνθρώπῳ ἐξεγειρομένῳ τὴν πρῶταν τοῦ ὕπνου, καὶ ἀναμνησκομένῳ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ἀμυδρὸν ὄνειρον, ὅπερ ἀπέπη ἀπὸ τοῦ νοῦς του, ἀνέκραξεν. Εἶσαι ὁ Τηλέμαχος μεθ' οὗ ὁ Ναρθάλ, ὅτ' ἐπεστρέφει· ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἐφιλιώθη· ἐγὼ δὲ εἶμαι ὁ ἀδελφός του, περὶ οὗ ἀναμνησθῶς σοὶ ἐλάλησε πολλάκις· ἐγὼ σὲ ἀφῆκα εἰς χεῖράς του, ὅτε, μετὰ τὴν ἐκστρατεῖαν τῆς Αἰγύπτου, ἠναγκάσθην νὰ θαλασσοπορήσω μέχρι τῆς Βαιτικῆς· τῆς κειμένης πλησίον τῶν Ἡρακλείων στηλῶν· ὅθεν ἐπειδὴ μόλις σὲ εἶδον τότε, δὲν πρέπει ν' ἀπορῆς, εἰς τὸς τοσοῦτον ἐδυσκολευθὴν νῦν νὰ σὲ ἀναγνωρίσω εὐθύς.

Βλέπω καλῶς, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος, ὅτι εἶσαι ὁ Ἀδοάμ. Καὶ ἐγὼ τότε στιγμιαίως σὲ εἶδον, ἀλλὰ σὲ γνωρίζω ἐξ ὧτων ὁ Ναρθάλ μοι διηγήθη· ὦ! πόσον χαίρω δυνάμενος νὰ λάβω παρὰ σοῦ πληροφορίας περὶ ἀνθρώπου ἀείπατε ἐμοὶ προσφιλοῦς. Εἶναι πάντοτε εἰς τὴν Τύρον; Δὲν τὸν κακομεταχειρίζεται ὁ φιλύποπος καὶ ἀπάνθρωπος Πυγμαλίων; Ὁ Ἀδοάμ ἀποκριθεὶς εἶπε· Μάθε, Τηλέμαχε, ὅτι ἡ εὐνοϊκὴ τύχη σὲ παραδίδει εἰς ἄνθρωπον, ὅστις θέλει φροντίσει περὶ σοῦ· θέλω σὲ ἐπαναγάγει εἰς τὴν Ἰθάκην πρὶν ἢ ὑπάγω εἰς τὴν Ἥπειρον, καὶ ὁ ἀδελφός τοῦ Ναρθάλ δὲν θέλ' εἶναι ὀλιγώτερον φίλος σου ἀπὸ τὸν Ναρθάλ αὐτόν.

Οὕτω λέγων παρετήρησεν ὅτι ὁ ἄνεμος, ὃν προσεδόκα, ἤρ-

¹ Τῆς Ἰσπανίας δηλ. Ταύτην Σείφανος ὁ Ἑρρίκος Τουρδιστανίαν καλεῖ, ἀπὸ τοῦ ἔθνους τῶν Τουρδιστανίων.

χίτε νά πνέῃ· διάταξε λοιπὸν ν' ἀνασπάσῃ τὰς ἀγκύρας,
ν' ἀναπετάσῃ τὰ ἱστία καὶ νά διαπλεύσῃ τὰ ὕδατα δι-
νήμεν τῶν κωπίων· καὶ παρευθὺς λαβὼν κατὰ μέρος τὸν Τη-
λέμαχον καὶ τὸν Μέντορον ἤρχισε νά συνδιαλέγῃται μετ' αὐτῶν.

Ἀτενίσας δὲ πρὸς τὸν Τηλέμαχον εἶπε· θέλω εὐχαριστή-
σαι τὴν περιέργειάν σου. Ὁ Πυγμαλίῳν δὲν ζῇ πλέον· οἱ δι-
καιοὶ θεοὶ ἀπῆλλαξαν τὴν γῆν ἐκ τῶν ἀνόμων αὐτοῦ χειρῶν·
ἐπειδὴ αὐτὸς εἰς οὐδένα ἐνεπιστεύετο, οὐδεὶς ἠδύνετο νά ἐμ-
πιστευθῇ εἰς αὐτόν· οἱ ἀγαθοὶ ἤρκοῦντο ἀπλῶς νά στεναῶσαι
καὶ ν' ἀποφύγῃσι τὰς ὀμότητάς του, χωρὶς νά ζητῶσι νά
τὸν κακοποιήσωσιν· ἀλλ' οἱ φαῦλοι ἐφοβοῦντο ὅτι δὲν θέλου-
σιν ἔχει ἀσφάλειαν ζωῆς εἰμὴ συντέμνοντες τὴν ἰδικήν του·
οὐδεὶς Τύριος ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀσφαλῆ ἕνεκα τῆς δυσπιστίας
του· οἱ δόρυφ' οἱ τοῦ αὐτοῦ ἔτρεμον περισσώτερον παντὸς ἄλ-
λου· ἐπειδὴ ἡ ζωὴ του ἦτο εἰς χεῖρας τῶν, διὰ τοῦτο τοὺς ἐ-
φροβεῖτο περισσώτερον, καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν τοὺς ἐ-
σφαλῆε πρὸς ἀσφάλειάν του. Οὕτω, ζητῶν πάντοτε τὴν ἑαυ-
τοῦ σωτηρίαν, δὲν ἠδύνετο ποτὲ νά τὴν εὕρῃ· οἱ ταμίαι τῆς
ζωῆς του ἐκινδύνεον διηνεκῶς ἕνεκα τῶν ὑπονοιῶν του, καὶ
δὲν ἠδύναντο ν' ἀπαλλοχθῶσι ἐκ τοιαύτης φρενῆς καταστά-
σεως, εἰμὴ προλαμβάνοντες διὰ βικίου θανάτου τοῦ τυράννου
τὰς ἀπανθρώπους αὐτοῦ ὑπονοίας.

Ἡ ἄπιστος Ἀστάρβη, παρὶς ἧς ἤκουσας τοσάκις νά λέγωσιν
ἦτο πρώτη, ἥτις ἐμυχανεύθη τὸν ὄλεθρόν του· αὐτὴ ἤρσθη
περιπαθῶς νεκρίου τινὸς Τυρίου, πλουσιωτάτου, ὀνόματι Ἰοά-
ζαρ· ἤλπιζεν ὅτι θέλει τὸν ἀναβιβάσει εἰς τὸν θρόνον, καὶ ἵνα
ἐπιτύχῃ τοῦ ποθυμένου, ἔπεισε τὸν βασιλέα ὅτι ὁ πρεσβύτερος
τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν, Φαδὰχλ καλούμενος, ἀνυπόμονος ὢν νά
διαδεχθῇ τὸν θρόνον του, συνώμωσε κατ' αὐτοῦ· εὖρε δὲ ψευ-
δομάρτυρας ἡ Ἀστάρβη εἰς βεβαίωσιν τῆς συνωμοσίας ταύτης.
Ὁ μωρὸς βασιλεὺς λοιπὸν ἐθανάτωσε τὸν ἀθῶον υἱὸν αὐτοῦ·
ὁ δὲ δευτερότοκος, ὀνομαζόμενος Βελεάζαρ, ἀπεστάλη εἰς
Σάμον, λόγῳ μὲν, ἵνα διδαχθῇ τὰ ἥθη καὶ τὰς ἐπιστήμας
τῆς Ἑλλάδος, ἔργῳ δὲ, διότι ἡ Ἀστάρβη ἔδωκεν εἰς τὸν βα-
σιλέα νά ἐννοήσῃ ὅτι ἔπραπε νά τὸν ἀποπέμψῃ, μὴ τυχόν ἡ-

Θελεν ἐνωθῇ μετὰ τινων κακοβούλων. Ἀλλὰ μόλις ὁ υἱὸς ἐχώρησε, καὶ οἱ κυβερνῶντες τὸ πλοῖον, προδιαφθαρέντες τῆς δολοπλόκου ταύτης γυναικὸς, ἀπεφάσισαν καὶ ἐβύβαν τὸ πλοῖον νύκτωρ· καὶ οὗτοι μὲν διεσώθησαν κολυμβῶντες ἐπὶ τινων ξένων λέμβων, αἵτινες τοὺς περιέμενον, τὸν νέον ἡγεμόνα κατεποντίσαν εἰς τὰς ἀβύσσους τῆς θαλάσσης.

Ἐν τούτοις, οἱ ἔρωτες τῆς Ἀστάρβης ἦσαν ἄγνωστοι εἰς μόνον τὸν Πυγμαλίωνα, ὅστις ἐφαντάζετο ὅτι αὐτὴ οὐδὲν ἄλλο ἢ γάπα ἐκτὸς αὐτοῦ. Ὁ ἡγεμὼν αὐτός, ὁ τοσαύτον δὲ σπιστοῖς πᾶσιν, ἦτο πλήρης τυφλῆς ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν κακὴν τροπὴν ταύτης γυναικὸς, ἐπειδὴ ὁ ἔρως τὸν ἐτήφλου εἰς ὑπερηβολήν. Συγχρόνως ἡ πλεονεξία του τὸν ἐφέρει νὰ ζητῇ ἀφορμὰς, ὅπως θανατώσῃ τὸν Ἰοάζαρ, ὃν ἡ Ἀστάρβη ἡγάπα ἐκ μανέστατα, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐσυλλογίζετο ἢ ν' ἀρπάσῃ τὸν πλοῦτον τοῦ νέου αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Πυγμαλίων ἤγετο καὶ ἐφέρετο ὑπὸ τῆς δουλίας του, ὑπὸ τοῦ ἔρωτός του καὶ τῆς πλεονεξίας του, ἡ Ἀστάρβη ἔφθη προαρπάσασα τὴν ζωὴν του. Αὐτὴ ἐνόμισεν ὅτι ἐκεῖνος ἀνεκάλυψε τοὺς μετὰ τοῦ νέου αὐτοῦ αἰσχροὺς ῥωτάς της· ἄλλως τε δ' ἐγίνωσκεν ὅτι μόνη ἡ πλεονεξία ἦν καὶ νὰ κινήσῃ τὸν βασιλέα εἰς ἔργον τοσαύτου ἀπάνθρωπου κατὰ τοῦ Ἰοάζαρ· ἐσυμπέρανε λοιπὸν ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀντιβάλλῃ οὐδὲ στιγμὴν, ὅπως τὸν προκαταλάβῃ· προσέτι ἐβλίστο τοὺς πρῶτους ἀξιωματικούς του παλατίου ἐτοίμους νὰ βάψωσι τὰς χεῖράς των εἰς τὸ αἷμα τοῦ τυράννου, καὶ ἤκουον αὐτοὺς ὑποτονθορύζοντας περὶ τοιαύτης τινος πράξεως, ἧς ἐφοβείτο νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ὅποιονδήποτε, μὴ τυχὸν προδοῦν ὅθεν ἔκρινεν ἀσφαλέστερον νὰ δηλητηριάσῃ τὸν Πυγμαλίωνα.

Οὗτος ἐδείκνυε συνήθως μετὰ τῆς Ἀστάρβης μόνης. Κατασκευάζεν ὁ ἴδιος τὰ φαγητά του, μὴ πιστεύων εἰ μὴ ἐν τῇ τῆς ἰδίας του χεῖρας. Ἐκλείετο εἰς τὰ ἐνδότεα τοῦ παλατίου του, ἵνα κάλλιον κρύψῃ τὴν δυσπιστίαν του καὶ ἵνα μὴ τι: τὸν βλέπῃ, ὅποτε παρασκευάζε τὰ δεῖπνά του. Δὲν ἐτόλμα δὲ ν' ἀπολαύσῃ οὐδεμιᾶς ἡδονῆς τῆς τραπέζης· δὲν ἀπεφάσιζε νὰ γευθῇ τίποτε ὅπερ ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ἴδιος δὲν π

πασκεύασεν. Οὕτως, οὐ μόνον τὸ ὀπτὸν κρέας, μετὰ καρυκευ-
 μάτων ὑπὸ τῶν μαγείρων παρασκευασθὲν, ἦτο εἰς αὐτὸν ἀχρη-
 στον, ἀλλ' ἔτι καὶ ὁ οἶνος, ὁ ἄρτος, τὸ ἄλας, τὸ ἔλαιον, τὸ γά-
 λα καὶ πᾶσα ἄλλη συνθήκη τροφῇ ἐπρωγε δε μόνον καρπούς,
 οὐς ἰδίαις αὐτοῦ χερσὶν ἔδραπεν ἐκ τοῦ κήπου του, ἢ ὄσπρια,
 ἅτινα αὐτὸς ἔσπειρε καὶ ἔδρασε πρὸς τροφήν του. Πρὸς τοῦτοις
 δὲν ἔπινεν ἄλλα ὕδωρ εἰμὴ ἐκεῖνο, ὅπερ αὐτὸς ἦντλει ἐκ τινος
 πηγῆς κειμένης ἐντὸς τοῦ παλατίου ἧς ἐκράτει ἀείποτε τὴν
 κλειδα. Καὶ τοι δὲ τοσαύτην ἔχων πίστιν εἰς τὴν Ἀστάρ-
 βην, ὅμως προϋφιλάττετο ἀπ' αὐτῆς τὴν διέταττε, πρώτη
 πάντοτε νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ ἐκ πάντων τῶν παρατιθεμέ-
 νων τῇ τραπέζῃ, μὴ τυχὸν ἤθελε δηλητηριασθῇ χωρὶς αὐτῆς
 καὶ ἵνα μὴ ἔχῃ αὕτη οὐδεμίαν ἐλπίδα νὰ ἐπιζήσῃ μετ' αὐτόν.
 Ἐκείνη ὅμως ἔπιεν ἀντιφάρμακον, ὅπερ γραῖα τις, κικεντρε-
 γιστέρ' αὐτῆς καὶ μαστροπὸς τῶν ἐρώτων της, τῇ εἶχε προ-
 μηθεύσει· ὅθεν οὐδόλως ἐφοβεῖτο θέλουσα νὰ δηλητηριάσῃ
 τὸν Πυγμαλίωνα, καὶ ἰδοὺ πῶς τὸ κατώρθωσεν. Ἐνῶ ἤρχι-
 σάν ποτε νὰ τρώγωσιν, ἡ γραῖα, περὶ ἧς εἶρηται, ἐποίησεν
 αἰσθητὴ ψόφον εἰς τινὰ τῶν θυρῶν ὁ βασιλεὺς ὅστις ἐφίθειτο
 πάντοτε μὴ τὸν φονεύσωσιν, ἐταράχθη σφόδρα, καὶ ἔδραμεν
 εἰς τὴν θύραν αὐτὴν, ἵνα ἴδῃ ἐὰν ἵναι καλῶς κεκλεισμένη· ἡ
 γραῖα φεύγει τότε, ὁ δὲ βασιλεὺς μένει ἐκστατικός· καὶ μὴ
 γινώσκων τί νὰ πιστεύσῃ εἰς ὅτι ἤκουσε, δὲν τολμᾷ ν' ἀνοιξῇ
 τὴν θύραν ἵνα βεβαιωθῇ. Ἡ Ἀστάρβη τὸν παραμυθεῖ, τὸν
 θαπεύει, τὸν προτρέπει νὰ φάγῃ· ἀλλ' ἡδὴ ἐορίψε τὸ δὴλη-
 τήριον εἰς τὸ χρυσοῦν ποτήριόν του, ὅτ' ἐκεῖνος ὑπῆγε πρὸς
 τὴν θύραν· ὁ Πυγμαλίων, κατὰ τὴν συνθήκην του, τὴν ἡνάγ-
 κασε νὰ πῇ πρώτη· ἐκείνη ἔπιεν ἀγῶδως πιστεύουσα εἰς τὴν
 ἐνέργειαν τοῦ ἀντιφαρμάκου· ὁ Πυγμαλίων ἔπιεν ὡσαύτως,
 ἀλλὰ παρευθὺς ἐλειποθύμησεν.

Ἡ Ἀστάρβη ἥτις ἐγίνωσκεν ὅτι ἦτο ἱκανὸς νὰ τὴν θανα-
 τώσῃ εἰς τὴν ἐλαχίστην ὑποψίαν, ἤρχισε νὰ διαρρηγνύῃ τὰ
 ἱμάτιά της, νὰ ἐκτίλλῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της νὰ ἐκ-
 πέμπῃ δξυστάτας κραυγὰς· καὶ νῦν μὲ ἐνηγκαλίζετο τὸν ψυ-
 χερραγοῦντα βασιλέα, νῦν δὲ τὸν περιέσφιγγεν ἰσχυρῶς με-

ταῦν τῶν βραχιόνων της, καὶ νῦν τὸν κατέβρεχε διὰ τῶν δακρύων της, ἐπειδὴ τὰ δάκρυα ἦσαν πρόχειρα εἰς τὴν ὑπὸ τὴν ταύτην γυναῖκα. Τελευταῖον ἀφ' οὗ εἶδε τὸν βασιλέα ἐκσθενήσαντα καὶ ἀγωνιῶντα, φοβηθεῖσα μὴ τυχὸν ἀναρρώσῃ καὶ ὀρμήσῃ νὰ τὴν θανατώσῃ, μετέβη ἀπὸ τὰς θωπείας καὶ τὰ τρυφερότερα δείγματα τῆς ἀγάπης εἰς τὴν θηριωδεστέρην μανίαν· ἐφορμᾷ εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ τὸν πνίγει. Τούτῳ πρᾶχθέντος ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ δακτύλου του τὸν βασιλικὸν δακτύλιον· αἶρει ἐκ τῆς κεφαλῆς του τὸ διάδημα καὶ προσκαλεῖ τὸν Ἰοάζαρ, πρὸς ὃν ἐγχειρίζει ἀμφοτέρω. Ἐνόμισεν αὕτη ὅτι πάντες οἱ φίλοι της ἔμελλον ν' ἀποδεχθῶσι τὴν πράξιν της, καὶ ὅτι ὁ ἐραστὴς της ἀνηγορεύετο βασιλεὺς· ἀλλ' οἱ προθυμότεροι εἰς τὰ θελήματά της ἦσαν ἄνθρωποι οὐσιῶται νοὶ καὶ διεσθαρμένοι ἀνάξιοι φιλίας εἰλικρινοῦς, πρὸς δὲ καὶ ἄνδρες, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τοὺς ἐχθροὺς, οὓς ἡ Ἀστάρτη προσεκλήσατο· ἐφοβοῦντο τὴν ὑπεροψίαν, τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν ὁμότητα τῆς ἀσεβοῦς ταύτης γυναικὸς· ὅθεν ἕκαστος πρὸς τὸ ἐκυτοῦ συμφέρον, ἐπεπόθει τὴν ἀπώλειάν της.

Ἐν τούτοις, τὸ παλάτιον σύμπαν πληροῦται φρικτοῦ θορύβου. Πανταχόθεν ἀκούεται φωνή. Ὁ βασιλεὺς ἀπέθανεν καὶ οἱ μὲν ἐξίστανται, οἱ δὲ σπεύδουσιν εἰς τὰ ὄπλα, πάντες δὲ φοβοῦνται τὰς συνεπείας καὶ ἐκπλήττονται εἰς τὴν εἰδομένην ταύτην. Ἡ ταχύπτερος φήμη τὴν διασπλίζει ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν τῆς Τύρου, καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς καὶ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις νὰ κλαύσῃ τὸν βασιλέα· ὁ θάνατός του νομίζεται ἀπαλλαγὴ καὶ παραμυθία ἔθνους ἐλποκλήρου.

Ὁ Ναρθάλ, ἐκπλαγείς εἰς τοσούτον φοβερὸν δυστύχημα, ἐθρήνησεν, ὥς ἀγαθὸς ἀνὴρ τὴν συμφορὰν τοῦ Πυγμαλίωνος· ὅστις προὔδωθ' οἰκοθεν, καθὼ ἐμπιστευθεὶς εἰς τὴν ἀσεβῆ Ἀστάρτην καὶ ὅστις προὔτιμα νὰ ᾖναι ἄγιος τύραννος καὶ κατὰ βασιλικὸν καθήκον, πατὴρ τοῦ λαοῦ του. Ἐφρόντισεν λοιπὸν περὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας καὶ συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας ὅπως ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν Ἀστάρτην, ἥς ἡ βασιλεῖα ἔμελλε νὰ ᾖναι χεῖρων τῆς ἑδῆς.

καταλυθείσης. Ὁ Ναρθάλ ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ Βαλεάζαρ δὲν ἐπνίγη, ὅτ' ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐβεβαίωσαν τὴν Ἀστάρθην περὶ τοῦ θανάτου του, ἐλάλησαν οὕτως, ἐπειδὴ τὸ ἐπίστευσαν· ἀλλ' ὅτι, ἔνεκα τοῦ σκότους τῆς νυκτός, ἐκεῖνος διεσώθη κολυμβῶν. Κρήτες δὲ τινες ἔμποροι εὐτοπλαγχθέντες αὐτὸν τὸν ἀνέλαβον εἰς τὰ πλοιάρια των· δὲν ἐτόλμησεν ὅμως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ πατρὸς του φοβούμενος μὴ θανατωθῇ καὶ τρέμων τὴν ζήλοτυπίαν τοῦ Πυγμαλίωνος καὶ τὰς δολοπλοκίας τῆς Ἀστάρθης. Διετέλεσεν οὖν ἐπὶ πολὺν χρόνον πλάνης καὶ ἄγνωστος εἰς τὰ παράλια τῆς Συρίας, ὅπου οἱ Κρήτες ἔμποροι τὸν ἀρῆκαν· ἠναγκάσθη μάλιστα νὰ ποιμαίνῃ πρόβατα, ὅπως κερδαίνῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον του· τέλος, εὔρε τρόπον νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν Ναρθάλ τὴν κατάστασίν του, καὶ ἐστοχάζετο ὅτι δύναται νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ μυστικόν του καὶ τὴν ζωὴν του αὐτὴν, εἰς ἄνθρωπον δεδοκιμασμένης ἀρετῆς.

Ὁ Ναρθάλ, καίτοι ἐδικηθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἡγάπα ὅμως τὸν υἱὸν καὶ ἐπαγρύπνει εἰς τὰ συμφέροντά του· τὸν συνεβούλευε λοιπὸν ἵνα ἐκπληρώσῃ τὰ πρὸς τὸν πατέρα του νονομισμένα, καὶ τὸν προέτρεψεν ἵνα ὑποφέρῃ γενναιοψύχως τὴν συμφορὰν του.

Ὁ δὲ Βαλεάζαρ ἔγραψε πρὸς τὸν Ναρθάλ. Ἐάν κρίνης ὀρθὴν νὰ ἔλθῃ πρὸς σέ. πέμψον μοι χρυσὸν δακτυλίδιον καὶ θέλω ἐννοήσῃ παρευθὺς ὅτι εἶναι καιρός. Ὁ Ναρθάλ δὲν ἐνόμιζε πρέπον, ζῶντος τοῦ Πυγμαλίωνος, νὰ προσκαλέσῃ πλὴσίον του τὸν Βαλεάζαρ. διότι οὕτως ἤθελε βάλῃ εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τοῦ νέου ἡγεμόνος καὶ τὴν ἑαυτοῦ. ἐπειδὴ ἦτο δύσκολον νὰ προφυλαχθῇ τις ἀπὸ τὰς αὐστηράς ἐρεύνας τοῦ Πυγμαλίωνος. Ἀλλ' ἅμα ὁ οἰκτρὸς αὗτος βασιλεὺς κατέστρεψε τὸ ζῆν ἐπαξίως τῶν ἀντισυργημάτων του, ὁ Ναρθάλ ἐπέμψεν παρευθὺς τὸν χρυσὸν δακτύλιον εἰς τὸν Βαλεάζαρ, ὁ δὲ ἀνεχώρησε κατὰ τάχος καὶ ἦλθεν εἰς Τύρον, ὅτε σύμπασα ἡ πόλις ἐ-αράσσετο ζητῶσα νὰ μάθῃ, τίς ὁ διαδεξιμὸς τὸν Πυγμαλίωνα. Ὁ Βαλεάζαρ εὐκόλως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν προκρίτων τῆς Τύρου, καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ τὸν ἡγάπουν.

ἀπαξίχοντες διὰ τὴν πρὸς τὸν καταστρέψαντα βασιλέα εὐπειθειάν του, ὅστις κοινῶς ἐμισεῖτο· ἕνεκα δὲ τῆς πραότητος καὶ μετριοφροσύνης του, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν μακρῶν δυστυχημάτων του, ἔσχε δόξαν ἐμολογουμένην περὶ τῶν ἀγαθῶν προτερημάτων του, καὶ προσείλκυσε εἰς ἑαυτὸν τὴν συμπάθειαν πάντων τῶν Τυρίων.

Ὅθεν ὁ Ναρβάλ συνήγαγε τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ τοὺς συγκροτοῦντας τὸ συνέδριον γέροντας καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς θεᾶς τῶν Φοινίκων. Πάντες οὗτοι προσεκύνησαν τῷ Βαλεάζαρ, ὡς βασιλεῖ αὐτῶν, καὶ τὸν ἀνηγόρευσαν τοιοῦτον διὰ δημοσίων κηρύκων. Ὁ λαὸς ἐδέξατο τὸ κήρυγμα δι' ὁμοφώνων ἀνευφημιῶν ἢ Ἀστάρθην ἤκουσε ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ βάθους τοῦ παλατίου της· ἐνθα ἦτο κεκλεισμένη μετὰ τοῦ αἰσχροῦ καὶ ἀτίμου Ἰοάζαρ. Ὅλοι οἱ ἀχρεῖοι ἄνθρωποι, αἵτινες, ζῶντος τοῦ Πυγμαλίωνος, τὴν ὑπερέτουν, τὴν ἐγκατελιπον ἐν ἀκαρεῖ, ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι φοβούνται τοὺς ἐμίους των, δυσπιστοῦσιν εἰς αὐτοὺς καὶ δὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ τοὺς ἴδωσι τιμωμένους. Αὐτοὶ γινώσκουσι πόσον οἱ τοιοῦτοι εἰσὶ βίαιοι· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἀνέχονται, ἐπειδὴ ἐλπίζουσιν ὅτι θέλουσιν εὖρε εἰς αὐτοὺς φιλανθρωπίαν καὶ ἐπιείκειαν· ὅθεν δὲν ἔμειναν περὶ τὴν Ἀστάρθην εἰμὴ συνένοχοι τινες εἰς τὰ φρικωδέστερα αὐτῆς ἐγκλήματα, ἄξιοι ἀγχόνης.

Ἐξεβιάσθη λοιπὸν τὸ παλάτιον, οἱ κακοῦργοι αὐτοὶ δὲν ἐτόλμησαν ἐπὶ πολὺ ν' ἀντισταθῶσι καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ἡ Ἀστάρθη μεταμριζομένη, ὡς θεραπαινίς, ἐζήτησε νὰ ὑπεκφύγῃ μετὰ τοῦ πλήθους, ἀλλὰ στρατιώτης τις τὴν ἐγνώρισε. Συνελήφθη καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀπέφυγε τὸν σπαραγμὸν τοῦ ἐξηγριμένου ὄχλου. Ἦδη ἐτόλμασέ τις νὰ τὴν σύρῃ εἰς τὸν βόρβορον, ἀλλ' ὁ Ναρβάλ τὴν ἀπέσπασεν ἐκ τῶν χειρῶν του· τότε αὕτη ἐζήτησε νὰ λαλήσῃ πρὸς τὸν Βαλεάζαρ ἐλπίζουσα οὕτως ὅτι θέλει τὸν ἐκθαμβώσῃ διὰ τῶν θελγήτρων της, καὶ τῷ δώσῃ ἐλπίδας ὅτι ἐμελλε νὰ τῷ φανερώσῃ σπουδαῖα πράγματα. Ὁ Βαλεάζαρ τὴν ἤκροόθη. Κατὰ πρῶτον ἐδειξεν αὕτη διὰ τῆς καλλονῆς, καὶ τῆς στομυλίας της, ὅτι εἶναι πρᾶξι καὶ σώφρων τοσοῦ-

Ἐν τῷ ᾄσμα ὁ πορὸς Μέντωρ αἰθάν τὸν Τηλέμαχον...τὸν ἔρριψε
(ὄρα Σελ. 480.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τον, ὥστε νὰ μαλᾶξῃ καὶ τὰς πλέον παρωργισμένας ψυχὰς.
 Ἐθώπεισε τὸν Βαλεάζαρ δι' ἐπαίνων λίαν ἐπαγωγῶν καὶ
 πειστικῶν· τῷ παρέστησε πόσον ὁ Πυγμαλίων τὴν ἡγάπησεν·
 τὸν ἐξώρκεισεν εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ἵνα τὴν εὐσπλαγχνισθῇ· ἐ-
 μαρτύρετο τοῦς θεοὺς, ὡσανεὶ εἶχεν αὐτοὺς ποτε εἰλικρινῶς λα-
 τρεύσει, ἔχυσε θερμὰ δάκρυα, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ νέου βα-
 σιλέως, καὶ ἐνταυτῷ μηχανᾶται πάντα τρόπον, ὅπως κατα-
 στήσῃ αὐτῷ ὑπόπτους καὶ μισητοὺς τοὺς θερμότερους λει-
 τουργοὺς του· κατηγόρησε τὸν Ναρθάλ, ὅτι συμμετέσχευεν εἰς
 συνομισίαν τινὰ κατὰ τοῦ Πυγμαλίωνος, καὶ ὅτι ἐπειράθη
 νὰ διαφθείρῃ τοὺς πολλοὺς, ἵνα ἀναγορευθῇ ἀντ' αὐτοῦ βα-
 σιλεύς· προσέθηκε μάλιστα ὅτι αὐτὸς ἐμελέτα νὰ δηλητηριά-
 σῃ τὸν νέον τοῦτον ἡγεμόνα· ἐπενόησεν ὁμοίως συκοφαντίας
 καὶ ὅλων τῶν ἄλλων Τυρίων τῶν φίλων καὶ ἐραστῶν τῆς ἁ-
 ρετῆς· ἤλπιζε δὲ λέγουσα ταῦτα ὅτι θέλει εὖρεϊ εἰς τὴν καρ-
 διαν τοῦ Βαλεάζαρ τὴν αὐτὴν δυσπιστίαν καὶ τὰς αὐτὰς ὑ-
 πανοίας, ἃς ἐγίνωσκεν εἰς τὴν τοῦ βασιλέως πατρός του.
 Ἀλλ' ὁ Βαλεάζαρ, μὴ δυνάμενός περισσότερον νὰ ὑποφέρῃ
 τὴν κακεντρέχειαν τῆς γυναικὸς αὐτῆς, τὴν διέκλῃεν αἶφνης
 καὶ ἐκράξε τοὺς δορυφόρους· οὗτοι τὴν ἐφυλάκισαν παρευθὺς·
 οἱ δὲ ἐπιστημότεροι τῶν γερόντων διετάχθησαν ν' ἀνακρίνωσιν
 ὅλας τὰς πράξεις της· ὅθεν ἀνεκάλυψαν μετὰ φρίκης ὅτι αὐτὴ
 ἐδηλητηρίατε πρῶτον, εἶτα ἐπνίξε τὸν Πυγμαλίωνα· ἅπας ὁ
 βίος της ἐφωρόθη ὡς ἀδιάρρηκτος ἄλυσσις φρικαλέων κα-
 κουργημάτων· ἐδέξασε λοιπὸν νὰ καταδικασθῇ εἰς τὴν διὰ τὰ
 δεινότερα κακουργήματα ὠρισμένην ποινὴν ἐν Φοινίκῃ· ἤτοι
 νὰ κατὰ μικρὸν ζῶσα· ἀλλ' ὅτ' ἐνόησεν ὅτι δὲν τῇ ἐμείνει
 πλέον οὐδεμίαν σωτηρίαν· ἐλπὶς ἐγένετο ὁμοία πρὸς ἐρινύιν ἐξελ-
 θούσαν τοῦ Ἰδοῦ, ἐπὶ δηλαδὴ φάρμακον, ὅπερ ἔφερε πάν-
 τοτε μεθ' ἑαυτῆς παρεσκευασμένον, ἵνα θανατωθῇ ἐν περι-
 πτώσει κατ' ἣν ἐμελλόν νὰ τὴν ἐξολοθρεύσωσι διὰ μακροτέ-
 ρων βασάνων. Οἱ φυλάσσοντες αὐτὴν παρετήρησαν ὅτι ὑπέφερε
 δρμητάτης ὀδύνας, καὶ ἔδραμον εἰς βοήθειάν της· ἀλλ' αὐτὴ
 οὐδὲν τοῖς ἀπεκρίνατο, ἐνευσε μάλιστα ὅτι οὐδεμιᾶς ἀνακου-
 φίσεως δέχεται. Τῇ ὑπέμνησαν τοὺς δικαίους θεοὺς, οὓς πα-

(ΤΥΧΑΙ ΘΙΑΕΜΑΧΟΥ)

11

ρώργισεν· ἐκείνη δὲ, ἀντὶ νὰ δείξῃ ταραχὴν καὶ μεταμέλειαν διὰ τὰ ἁμαρτήματά της, ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ περιφρονήσεως καὶ θρασυτήτος, ὡς θέλουσα νὰ περιυβρίσῃ τοὺς θεοὺς. Ἡ λύσσα καὶ ἡ ἀσέβειά της ἦσαν ἐξωγραφημέναι ἐπὶ τοῦ ψυχorroαγούντος προσώπου της· οὐδὲν λείψανον τῇ ἐναπέμεινεν ἐκείνης τῆς καλλονῆς, ἥτις προὔξενε τὰς συμφορὰς πλείστων ἀνθρώπων. Ὅλα τὰ θέλγητρά της ἐξέλιπον· οἱ νεκρωμένοι ὀφθαλμοὶ της περιστρέφοντο βλοσυρῶς ὑπὸ τὸ μῆτωπόν της, καὶ ἐξηκόντιζον θηριώδη βλέμματα. Σπασμωδικῇ τις κινήσει ἐτάραττε τὰ χεῖλη της καὶ τὸ στόμα της τὸ χαίνον ὡς τάφον. Ἀπαν τὸ πρόσωπόν της συστελλόμενον καὶ διαστελλόμενον, ἐποίει μορφασμοὺς εἰδεχθεῖς· ὠχρότης πελιδνή, καὶ ψυχρότης θανάσιμος, κατεκυρίευν ἅπαν τὸ σῶμά της. Ἐνίοτε ἐφαίνετο λαμβάνουσα πνοήν, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο ἵνα ἐκπέμψῃ ὀξυτέρους ὀλολυγμούς. Τέλος ἐξένευσεν ἐμπαιήσασα φρίκην καὶ τρόμον εἰς πάντας τοὺς περιστῶτας. Ἡ ἀσεβὴς ψυχὴ της κατεκρημνίσθη εἰς τοὺς ὑποχθονίους ἐκείνους χώρους, ἐνθα αἱ κατὰδικοι ἀνατίδες¹ ἀντλοῦσιν αἰωνίως ὕδωρ εἰς πίθους τετρημένους· ἐνθα ὁ Ἰξίων² ἀδιαλείπτως περιστρέφεται εἰς τροχόν· ἐνθα ὁ Τάνταλος³ φλεγόμενος ὑπὸ δίψῃ

¹ Αἱ Δαναΐδες ἦσαν πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν· εἶχον πάππον τὸν Βῆλον καὶ πατέρα τὸν Δαναόν, ὅστις μαθὼν παρὰ τοῦ χρημοῦ ὅτι θέλει φονεῖσθαι ὑπὸ τινος τῶν συγγενῶν του, συνειθέλευσε τὰς θυγατέρας του ἵνα θανατώσῃ ἐκάστη τὸν ἀνδρα τῆς ἐν τῇ πρώτῃ νυκτὶ τῶν γάμων της.

² Ὁ Ἰξίων ἦτο υἱὸς τοῦ Φλεγείου καυχώμενος δι' ὅτι συνευρέθη μετὰ τῆς βασιλίσσης τῶν Θεῶν Ἥρας (ἣν ὁμοῦς ὁ Ζεὺς εἶχε μεταμφεσθῆναι εἰς νεφέλην) ἐκτεθεινὸς ἐβλήθη ὑπὸ τοῦ Διὸς, καὶ κατεδικάσθη δεεῖς εἰς αἰκίνητον τροχὸν πρὸς τιμωρίαν.

³ Ὁ Τάνταλος ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ὠφρυς Πλωτῆς· αὐτὸς ἐκάλεσε ποτὶ εἰς εὐωχίαν πάντας τοὺς θεοὺς θελὼν νὰ δοκιμάσῃ τὴν θεότητά των, ὅθεν κατακόψας μελῆδ' αὐτὸν υἱὸν τοῦ Πέλοπα, τὸν ἔψαλλε καὶ τὸν παρέθηκε τῇ τραπέζῃ πρὸς τροφήν των. (Οἱ θεοὶ ἐπειτα ἐπὶ τῷ φανόν τὸν Ἑρμῆν εἰς τὸν Ἄδην, ἐν ἀνακρίσει τῇν ψυχὴν τοῦ παιδὸς, καὶ συναγαγόντες πάντα τὰ μέλη του, πλὴν τοῦ ὤμου, ὃν κατέφαγε ἡ Δημήτηρ, ἐπλάσαν ἄλλον ὡμὸν ἐξ ἐλεφαντόδοντος, καὶ οὕτω τὸν ἐζωοποίησαν· διὸ καὶ οἱ Πλοκίδαι, ὅσοι δηλαδὴ κατήγοντο ἐκ τοῦ γένους του, ἐλάμβανον ἐξαιρετὸν τιμὴν παρὰ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων.)

δὲν δύναται νὰ πῇ ὕδωρ, διότι αὐτὸ φεύγει ἀπὸ τῶν χειλέων του· ἔνθα ὁ Σίσυφος¹ ἀνακυκλοῖ μάτην λίθον ἀκαταπαύστως καταπίπτοντα καὶ ἔνθα ὁ Τιτυὸς² αἰσθάνεται διηνεκῶς τοῦς γύπας κείροντας τὸ ἀνανεούμενον ἥπαρ αὐτοῦ.

Ὁ Βελεάζαρ ἀπαλλαγείς τοῦ τέρατος τούτου ἐξελάσας τοὺς θεοὺς δι' ἀπείρων θυσιῶν. Ἦρξαστο τῆς βασιλείας τῶν διαγωγῆν ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένην εἰς τὴν τοῦ Πυγμαλῶνος· ἐφρόντισε περὶ βελτιώσεως τοῦ ἐμπορίου, ὅπερ ἐχώρει ὀστημέραι εἰς τὰ χεῖρ' συμβουλευέται τὸν Ναρθάλ εἰς ὅλας τὰς σπουδαίας ὑποθέσεις, χωρὶς ὅμως νὰ κυβερνᾶται ὑπ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ θέλει ἵνα τὰ πάντα ἐπιβλέπῃ ὁ ἴδιος· ἀκούει διαφύρων γνώμας, καὶ παραδεχόμενος τὴν κρατίστην ἀπορασίξει· ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ πλῆθους· ὧν δὲ κύριος πασῶν τῶν καρδιῶν ἔχει κρείττονα· θησαυρὸς ἢ ὅσους ὁ πατήρ του διὰ τῆς αἰσχρᾶς φιλαργυρίας του ἡδυνήθη ποτὲ ν' ἀποκτήσῃ, ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχει οἰκογένεια εἰς Τύρον, ἥτις νὰ μὴ τῷ προσφέρῃ πᾶν ὅ,τι ἔχει ἀγαθόν, ἐὰν εὐρίσκετο εἰς κατεπαίγουσαν ἀνάγκην.

Οἱ θεοὶ λοιπὸν, ἵνα τιμωρήσωσι τὸν Τάνταλον διὰ τὴν ἀσίδειάν του, τὸν κατεδίκασαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἀσθεστον δίψαν· καὶ ὁσάκις ἐπλησίαζε τὰ χεῖλη του, ἵνα πῇ ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ὄντος ἐνώπιόν του, τὸ ὕδωρ ἐφευγε καὶ τὸν ἄφινε χαίνοντα καὶ μάλλον διψῶντα.

¹ Ὁ Σίσυφος ἦτο υἱὸς τοῦ Αἰόλου ἐχρημάτισεν ἐπὶ Θητίως λεηστὴς διαβόητος, ἀλλ' ἡ Θησίς τὸν ἐθανάτωσεν, οἱ θεοὶ διὰ τὰς μεγάλας αὐτοῦ κακουργίας, τὸν κατεδίκασαν ἐν τῷ Ἀδῇ ν' ἀναδιβᾷ κατὰ τὸ ἀνάντες ὅρους τινὸς λίθον ὑπερμεγέθη, ὅστις πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν πάλιν ἐπιπτει εἰς τὰ κάτω, καὶ οὕτως αἰωνίως ὁ Σίσυφος ἐτιμωρεῖτο κοπιᾶζων.

² Ὁ Τιτυὸς ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥλερης, ἣν ὁ Ζεὺς διασέβας, καὶ μὴ θέλων ἵνα ἡ πράξις φωραθῇ εἰς τὴν ζηλότυπον γυναῖκα του· Ἦραν, τὴν ἐκρυψεν εἰς ὑπόγειον σπήλαιον, ὅπου ἐκείνη ἔτεκε τὸν Τιτυόν, παῖδα ὑπερμεγέθη, ὅστις ἡλικιωθεὶς ἐνομίζετο υἱὸς τῆς Γῆς· τὸ μέγεθος τοῦ σώματός του, ὅτ' ἐξηπλοῦτο χαμαὶ, ἐκαλοῦπεν ἐνὲα πλεῖθρα γῆς· εὐτοὺς ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπειδὴ ἐζήτησε νὰ μοιχεύσῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ Κητώ, καὶ κατεδικάσθη ἐν τῷ Ἀδῇ νὰ κηται δεδεμένος ὑπτιος, οἱ δὲ γύπας νὰ κατακείρωσι τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, ὅπερ ἀδιαλείπτως ἀνεγίνετο.

οὕτως, ὅ,τι κέκτηται ἐκάστη ἀνήκει μᾶλλον εἰς αὐτὸν ἢ εἰς αὐτήν. Δὲν ἔχει χρεῖαν φυλάκων περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς του, διότι ἔχει πάντοτε περὶ ἑαυτὸν τὴν ἀσφαλεστέραν φυλάκην, τοῦτέστι τὴν ἀγάπην τῶν λαῶν του· οὐκ ἔστιν ὑπὸ κινδύνου, ὅστις νὰ μὴ φοβῆται μὴ τὸν ἀποβάλλῃ, ὅστις νὰ μὴ ῥιψοκινδυνεύῃ τὴν ζωὴν του ἵνα διασώσῃ τὴν τοῦ βασιλέως τοῦ τοσοῦτον ποθεινοῦ. Αὐτὸς ζῇ εὐδαίμων, καὶ ἅπας ὁ λαὸς του εἶναι ὡσαύτως εὐδαίμων· φοβεῖται μὴ ἐπιβαρύνῃ διὰ πολλῶν φόρων τοὺς ὑπηκόους, οἱ δὲ ὑπῆκοι φοβοῦνται μὴ δὲν τῷ προσφέρωσιν ἀρκούντα ἔρανον ἐκ τῶν ἀγαθῶν των. Τοῦ ἀφίνει νὰ ζῶσιν ἐν εὐπορίᾳ, ἀλλ' ἡ εὐπορία αὕτη δὲν τοὺς καθιστᾷ ἀπειθεῖς καὶ ὑβριστὰς, διότι εἰσὶ φιλόπονοι, ἐκδοταὶ εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ ζηλωταὶ τῆς διατηρήσεως καὶ ισχύος τῶν ἀρχαίων νόμων των. Ἡ Φοινίκη σήμερον ὑψώθη εἰς ὑπερτάτον βαθμὸν μεγαλείου καὶ δόξης, καὶ εἰς τὸν νέον αὐτὸν βασιλεῖα ὀφείλει ἅπασαν τὴν εὐτυχίαν της.

Ὁ Ναββάλ διοικεῖ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Ὡ! πόσον ἤθελε χαρὴ ἔνν σε ἔβλεπε σήμερον, ὦ Τηλέμαχε, καὶ πόσα δῶρα ἤθελε σοὶ χαρίσαι! Ὅποιαν δὲ ἡδονὴν ἤθελεν αἰσθανθῇ εὐεργετῶν σε, καὶ ἀποπέμπων σε εἰς τὴν πατρίδα σου. Δὲν εἶμαι ἀραγ' εὐτυχὴς πράττων ἐγὼ ὅ,τι ἐκεῖνος ἐπεθύμει νὰ πράξῃ, τοῦτέστι πορευόμενος εἰς Ἰθάκην ἵνα θέσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς τὸν μέλλοντα νὰ βασιλεύσῃ ἐκεῖ ἐξίσου σοφῶς ὡς ὁ Βαλεαξάρ εἰς Τύρον;

Ἀρῶν ὁ Ἀδοάμ ἐλάλησεν οὕτως, ὁ Τηλέμαχος, κατανυγμένος ἐκ τῆς ἱστορίας, ἣν ὁ Φοῖνιξ οὗτος τῷ διηγήθη, καὶ ἐτι μᾶλλον ἐκ τῶν ἐνδείξεων τῆς φιλίας, ἣν ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν δυστυχίαν του, τὸν ἡσπάσθη περιπαθῶς. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀδοάμ τὸν ἠρώτησε, τίνι τρόπῳ παρεγένετο εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψίδος. Ὁ Τηλέμαχος τότε τῷ διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Τύρου, τῆς διαβάσεώς του εἰς Κύπρον πῶς ἐπανεῦρε τὸν Μέντορα, τὸν πλοῦν του εἰς Κρήτην, τοὺς δημοσίους ἀγῶνας διὰ τὴν ἐκλογὴν βασιλέως μετὰ τὴν ἐκείθε φυγὴν τοῦ Ἰδομενέως, τὴν ὀργὴν τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ναυάγιόν των, τὴν χαρὰν μετ' ἧς ἡ Καλυψὶς τοὺς ὑπεδέχθη, τὴν ζῆ-

λοτυπίαν τῆς θεᾶς ταύτης κατὰ τινος τῶν νυμφῶν τῆς καὶ τὴν πράξιν τοῦ Μέντορος, ὅστις ἔρριψε τὸν φίλον του εἰς τὴν θάλασσαν ἅμα ἰδὼν τὸ Φοινίκειον πλοῖον.

Μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην ὁ Ἄλσάμ κῦτρεπίσε πλουσίαν τράπεζαν, καὶ πρὸς περισσοτέραν εὐθυμίαν συνεκρότησε θιάσον διαφόρων ψυχαγωγίων. Διαρκοῦντος τοῦ δείπνου, ἐν ᾧ ὑπῆρχον νέοι φοίνικες λευκὰ ἐνδεδυμένοι ἱμάτια καὶ ἐστεμμένοι ἄνθη, ἔκαυταν τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματα τῆς Ἀσίας. Ἀπαντὰ τὰ ἐδῶλια (θρανία) τῶν κωπηλατῶν ἦσαν πλήρη αὐλητῶν. Ὁ Ἀγγιθῶς τοὺς διέκοπτεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ τῆς μελωδικῆς φωνῆς του καὶ τῆς ἁρμονίας τῆς λύρας του, ἀξίων νὰ ἀκούωνται καὶ εἰς τὴν τράπεζαν αὐτὴν τῶν θεῶν, καὶ νὰ κατακλήσῃσι τὰς ἀκοὰς καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Οἱ Τρίτορες, αἱ Νηριῖδες, ἅπασαι αἱ θεότητες αἱ εἰς τὸν Ποσειδῶνα ὑποτασσόμεναι, τὰ θαλάσσια αὐτὰ τέρατα, ἐξήρχοντο τῶν ὑγρῶν καὶ βαθέων σπηλαίων των, ὅπως συναχθῶσι περὶ τὸ πλοῖον θελγόμενα ὑπὸ τῆς μελωδίας αὐτῆς. Ὁμιλος νέων Φοινίκων θαυμαστῆς καλλονῆς, ἐνδεδυμένων λινὰ ἱμάτια λευκότερα τῆς χιόνος, ὠρχοῦντο ἐπὶ πολὺν χρόνον ὀρχηθμοὺς τῆς πατρίδος των, εἴτα τῆς Αἰγύπτου καὶ τελευταῖον τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σάλπιγγες ἀντήχουν ἐπὶ τῶν κυμάτων μέχρις ἀπωτάτων τόπων. Ἡ σιγὴ τῆς νυκτός, ἡ γαλήνη τῆς θαλάσσης, τὸ τρομαλέον τῆς Σελήνης φῶς τὸ διαχεόμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, τὸ κυανόχρουν τοῦ οὐρανοῦ τὸ κατεσπαρμένον ἐκ λαμπρῶν ἀστέρων, συνετέλουν ὅμοῦ ἵνα καταστήσῃσι τὸ θέαμα αὐτὸ ἐτι λαμπρότερον.

Ὁ Τηλέμαχος, φύσει ζῶηρος καὶ εὐαίσθητος, ἀπέλαυνεν ὅλων αὐτῶν τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ δὲν παρέδιδεν εἰς αὐτὰς τὴν καρδίαν του, διότι ἀφοῦ ἐδοκίμασε μετὰ τσαύτης αἰσχύνης εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς πόσον ἡ νεότης εἶναι εὐφλεκτος, ὅλαι αἱ ἡδοναί, ἐτι καὶ αἱ ἀθώοτεραι, τὸν ἐτρόμαζον, καὶ τὰ πάντα ὑπώπτευσεν, ὅθεν ἐθεώρει τὸν Μέντορα, καὶ συμβουλευέτο τὸ πρόσωπόν του καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς του, τί ἄρα γε νὰ στογάζηται περὶ ὅλων αὐτῶν τῶν ἡδονῶν.

Ὁ Μέντωρ ἔχαιρε βλέπων τὴν ἀμηχανίαν του, καὶ προσε-

ποιεῖτο ὅτι δὲν τὸν παρατρεῖ τελευταῖον, θελχθεὶς ἐκ τῆς μετριοφροσύνης τοῦ Τηλεμάχου, τῷ εἶπε μειδιῶν. Ἐννοῶ διατί φοβεῖσαι, καὶ εἶσαι ἀξιεπαῖνος διὰ τὸν φόβον σου, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ πίπτῃς εἰς ὑπερβολάς. Οὐδεὶς εὐχεται περισσότερον ἐμοῦ ν' ἀπολαύσῃς ἡδονῶν, ἀλλ' ἡδονῶν, αἵτινες νὰ μὴ σὲ λυριεύωσιν, οὐδὲ νὰ σ' ἐκθηλύνωσιν. Ἐχεις ἀνάγκην ἡδονῶν, αἵτινες νὰ σὲ ψυχαγωγῶσι, καὶ ὧν ν' ἀπολαύσῃς κύριος γινόμενος σεαυτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ ἡδονῶν, αἵτινες νὰ σὲ ἐκτρέπωσι τῆς εὐθείας· σοὶ εὐχομαι λοιπὸν ἡδονὰς ἀγνάς καὶ μετριοπαθεῖς, αἵτινες νὰ μὴ σὲ καθιστῶσι ποτε ὅμοιον πρὸς κτῆνος. Τώρα εἶναι καιρὸς νὰ λάβῃς ἀναψυχὴν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων σου· ἀπόλαυσον, χάριν τοῦ Ἀδοάμ, τῶν ἡδονῶν, ἃς σοὶ χορηγεῖ. Εὐθύμησον, ὦ Τηλέμαχε, εὐθύμησον! ἡ σοφία δὲν ἔχει τι πικρὸν ἢ ἐπιτετηδευμένον· αὕτη μόνη παρέχει τὰς ἀληθεῖς ἡδονάς, αὕτη μόνη δύναται νὰ τὰς χορηγῇ εὐκαίριως καθιστῶς αὐτάς ἀγνάς καὶ διαρκεῖς, αὕτη δύναται ν' ἀναμηνύῃ τὰ παίγνια καὶ τοὺς γέλωτας μετὰ τῶν σπουδαίων καὶ ἐμβριθῶν ἐνασχολήσεων· αὕτη παρασκευάζει τὴν ἡδονὴν διὰ ἐργασίας, καὶ μετὰγει τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἐργασίας εἰς τὴν ἡδονήν. Ἡ σοφία δὲν αἰσχύνεται φαινομένη παιδρὰ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι.

Ταῦτα λέγων ὁ Μέντωρ ἔλαβε λύραν καὶ ἔκρουσεν αὐτὴν μετὰ τοσαύτης τέχνης, ὥστε ὁ Ἀγχιλλεύς ζηλωτοῦντάς ἀπέφριψε τὴν ἰδικήν του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἤστραψαν, τὸ δὲ τεταραγμένον πρόσωπόν του ἠλλοιώθη· πάντες οἱ παρεστώτες ἠθέλον ἶδει τὴν λύπην καὶ τὴν αἰσχύνην του, ἐὰν ἡ λύρα τοῦ Μέντορος δὲν ἐγαστήτευε τὰς ψυχὰς τῶν· μόλις ἐτόλμιον ν' ἀναπνεύσωσιν ὑπὸ τοῦ φόβου μὴ διαταράξωσι τὴν σιωπὴν καὶ στερηθῶσι τι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐκείνου ἄσματος, καὶ ἐφοβοῦντο πάντοτε μὴ ταχέως τελειώσῃ. Ἡ φωνὴ τοῦ Μέντορος δὲν εἶχε γυναικεῖαν τινὰ θελατικότητα, ἀλλ' ἦτο ἀρρενωπὴ, εὐστροφος καὶ ἐμπειρία, ἐπεὶ καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας αὐτῆς κινήσεις.

Ἡ οὕτως χάρις. Πλάτ.

Κατ' ἀρχάς ἔψαλεν ὕμνους πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς, πατρὸς καὶ βασιλῆως θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων, ὅστις δι' ἐνὸς νεύματος τῆς κεφαλῆς· σείει τὴν γῆν¹. ἔπειτα ἐξιστόρησε τὴν Ἀθηνᾶν, ἐξερχομένην ἐκ τῆς κεφαλῆς του, τοὔτεστι τὴν σοφίαν ἣτις ἐγκυμονεῖται ἐν αὐτῇ καὶ ἐξεργεῖται ἀπ' αὐτῆς, ὅπως φωτίσῃ τοὺς εὐαγῶγους ἀνθρώπους· ἔψαλε δὲ τὰς ἀλθιεῖας ταύτας διὰ φωνῆς τοσοῦτω λιγυρᾶς, καὶ τοσοῦτω περιπαθοῦς, ὥστε ἅπανα ἡ ὀμήγουρις ἐνόμισεν ὅτι μετέστη εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου, ἐνώπιον τοῦ Διὸς, οὗ τὰ βλέμματα εἰσὶν ὀξύτερά τοῦ κεραυνοῦ. Εἶτα ἔψαλε τὸ δυστύχημα τοῦ νέου Ναρκίτου, ὅστις ἐρασθεὶς ἀναστήτως τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κάλλους, ὅπερ ἐθεώρει ἀκαταπαύστως εἰς τὰ ὕδατα πηγῆς τινος, ἐτάκῃ ὑπὸ λύπης καὶ μετεβλήθη εἰς ἄνθος φέρον τὸ ὄνομά του. Τελευταῖον ἔψαλε τὸν ὀδυνηρὸν θάνατον τοῦ καλοῦ Ἀδωνίδος², ὃν ἀγριόχοιρός τις, διέσπασε, καὶ ὃν ἡ Ἀφροδίτῃ περιπαθῶς ἀγαπῶσα δὲν ἡδυνήθη ν' ἀναστήσῃ καίτοι πικρῶς προσκλαυθεῖσα εἰς τοὺς θεοὺς.

Ἄπαν τὸ ἀκροατήριον δὲν ἡδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, καὶ ἕκαστος ἡρθάνετο ἀγγελλίαν τινα κλαίων. Παυσάσης τῆς ψαλμοδίας, οἱ Φοίνικες ἐκπεπληγμένοι ἐθεώρουν ἀλλήλους, καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν αὐτὸς εἶναι ὁ Ὀρφεύς· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκεῖνος ἐξήμερον διὰ τῆς λύρας του τ' ἄγρια θηρία καὶ εἴλκυε κατὰ πιν του τὰ δένδρα καὶ τοὺς λίθους· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγογγήτευσεν τὸν Κέρβερον³. ἀνέστειλε τὰς

¹ Ὁ ἱπιδλίπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποῖων αὐτὴν τρέμειν. Λαβ. ψαλ. 403.

² Ὁ Ἀδωνις ἦτο υἱὸς τοῦ Κωνήρου, βασιλῆως τῆς Κύπρου, καὶ τῆς Μόρρας, ὡραιότατος εἰς ὑπερβολὴν, ὃν ἡ Ἀφροδίτῃ τὸν ἡγάπησε μεγάλως καὶ τὸν προσέλαβεν ὑπὲρ τῆς· αὐτὸς θανατώθη ὑπὸ ἀγριόχοιρου. Ἡ Ἀφροδίτῃ μὴ δυνηθεῖσα νὰ τὸν ἀναστήσῃ ἐκλασε πικρῶς διὰ τὸν θάνατόν του καὶ χάριν του μετέβαλε τὸ εἰς τὴν γῆν ἐκλυθὲν αἷμά του εἰς ἄνθος καλούμενον Ανιμώνην ὅπερ ἑστίν αἵματόχοον.

³ Ὁ Κέρβερος, κατὰ τὴν τῶν ποιητῶν γνώμην, ἦτο Κύνων τρικέφαλος, γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Τυφῶνος καὶ τῆς Νύμφης Εὐχιδνῆς, κατ' ἀντί τοιγῶν ἦτο ὅλος ἐσκεπασμένος ἐκ δρακόντων· ἦτο πυλωρὸς τοῦ Ἀδου, καὶ ἐδέχετο μὲν μετὰ χαρᾶς τοὺς εἰσέρχομένους, εἰς οὐδὲν ὅμως ἐπέτρεπε τὴν ἐξουδον.

βασάνους τοῦ Ἰξίωνα καὶ τῶν Δαναίδων καὶ ἐκίνησεν εἰς εὐσπλαγγνίαν τὸν ἀδυσώπητον Πλούτωνα¹, ὅπως ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ Ἄδου τὴν καλὴν του Εὐρυδίκην. Ἐτερός τις ἀνερώνει οὐχί! αὐτὸς εἶναι ὁ Λίνος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος· ἕτερος ἀπεκρίνετο, ἀπατάσαι, εἶναι ὁ Ἀπόλλων αὐτός· ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐξεπλήττετο οὐχ' ἦττον τῶν ἄλλων, διότι ποτὲ δὲν ἐπίστευεν ὅτι ὁ Μέντωρ ἐγίνωσκεν εἰς τοσαύτην τελειότητα νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ κρούῃ τὴν λύραν.

Ὁ Ἀγχιθόας, ὅστις ἔλαβε καιρὸν ἵνα κρύψῃ τὴν ζηλοτυπίαν του, ἤρχισε νὰ ἐπαινῇ καὶ αὐτὸς τὸν Μέντορα, ἀλλ' ἠρρυθρίασεν ἐπαινῶν αὐτόν, καὶ δὲν ἤδυνήθη νὰ τελειώσῃ τὸν ἐπαινὸν του, ὅτε ὁ Μέντωρ, ὅστις ἔβλεπε τὴν παραγῆν του, ἔλαβε τὸν λόγον, ὡς θέλων νὰ τὸν διακύψῃ, καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν παρηγορήσῃ ἀποδίδων αὐτῷ τοὺς ἐπαίνους, ὧν ἦτο ἄξιος. Ὁ Ἀγχιθόας ὁμοῦς οὐδόλως παρηγορήθη, διότι ἤσθανετο ὅτι ὁ Μέντωρ τὸν ὑπερέβαιnen ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς μετριοφροσύνης του ἢ διὰ τῆς γλυκύτητος τῆς φωνῆς του.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Τηλέμαχος εἶπεν εἰς τὸν Ἀδσάμ. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι μοι ἐλάλησάς ποτε περὶ τινος περιγητέως σου εἰς τὴν Βαιτικὴν, ἀφοῦ ἀνεχωρήσαμεν ἐξ Αἰγύπτου. Ἡ Βαιτικὴ εἶναι τόπος περὶ οὗ διηγοῦνται τοσαῦτα θαυμάσια, ὥστε μόλις δύναται τις νὰ τὰ πιστεύσῃ. Ἀξίωσον νὰ μὲ πληροφο-

¹ Ὁ Πλούτων ἦτο ὁ νιώτερος τῶν υἱῶν τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας· ἔλαβε τὰς δυτικὰς ἐπορχίας τοῦ πατρικοῦ βασιλείου εἰς κληρονομίαν, δι' ἣ μετέγαγε πολλὰς ὀπινίας εἰς τὴν Ἰθηρίαν ἢ Ἰσπανίαν, καὶ ἔστησε τὴν θρόνον του εἰς τὰ Γάδειρα, πόλιν παρὰ μὲν τοῦ Στράβωνος Ἐβρυίαν κολουμένην, παρὰ δὲ τῶν Λατίνων Καλεξίαν, πλουσίαν εἰς μεταλλὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Τοῦτο φαίνεται ἐδῶκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ τὸν πιστεύσωσιν ὡς Θεὸν τοῦ πλούτου, δι' ὃ καὶ Πλούτων ὠνομάσθη, πρότερον Ἀγησίλαος ἢ Ἀγέλαστος καλούμενος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θεία τοῦ κλίματος τῆς Ἰσπανίας, παραβαλλομένη πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος, εἶναι πολὺ χθαμαλωτέρη, ἐντεῦθεν ἔλαβον ἀφορμὴν οἱ ποιηταὶ νὰ τὸν ὀνομάσωσι Θεὸν τοῦ Ἄδου, καὶ προσέειπεν ὅτι ὁ ἀργυρὸς καὶ ὁ χρυσοὺς ἀνιχνεύονται εἰς τὴν σπλάγγνα τῆς γῆς, καὶ κατὰ τὸν Πλίνιον (βιβλ. 33 κεφ. 4). Ζητούμεν τὰ πλούτη εἰς τὰς κατοικίας τῶν ὑποχθονίων, ὅθεν μᾶς φέρουσιν εἰς τὸν Ἄδην κλ.

ρήσας ἂν ὅσα περὶ αὐτῆς διηγοῦνται εἶσιν ἀληθινά. Εὐχαρί-
στως ἀπεκρίθη ὁ Ἀδοάμ, θέλω σοὶ περιγράψαι τὸν περίφημον
αὐτὸν τόπον, ἃξίον τῆς περιεργείας σου καὶ ὑπερβαίνοντα πᾶν
ὅ,τι ἡ ψήμη περὶ αὐτοῦ κηρύττει· καὶ παρευθὺς ἤρχισεν οὕτως.
Ἔο ποταμὸς Βαίτης¹ ῥέει εἰς εὐφορον χώραν καὶ ὑπὸ εὐκρα-
τον κλίμα οὐρανοῦ ἀείποτε γαληνίου. Ὁ τόπος ἔσχε τιϋνομα
ἐκ τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἐμβάλλει εἰς τὸν μέγαν Ἰκεα-
νὸν πλησιαίτατα τῶν Ἡρακλείων στεγλῶν, καὶ πρὸς τὸ μέρος
ἐκεῖνο, ὅπου ἡ ἀγρία θάλασσα ὑπερπηδήσασα ποτε τὰ ὄρια
τῆς, διεχώρισε τὴν Θαρσίδα γῆν ἀπὸ τῆς μεγάλης Λυβίας. Ὁ
τόπος αὐτὸς φαίνεται ὅτι διετήρησε τὰς χάριτας τοῦ χρυσοῦ
αἰῶνος· ὁ χειμὼν ἐκεῖ δὲν εἶναι δριμύς, καὶ ὁ σφοδρὸς Βορρᾶς
ποτὲ δὲν πνέει· ὁ καύσων τοῦ θέρους συγκιρνᾷται μετὰ τῶν
δροσερῶν Ζεφύρων, οἵτινες πνέουσι περὶ τὴν μεσημβρίαν πρᾶν-
νοντες τὸν ἀέρα. Ὅθεν ὅλον τὸ ἔτος εἶναι εὐτυχὲς συζυγία
ἑαρος καὶ φθινοπώρου· ἡ γῆ, κατὰ τὰς κοιλάδας καὶ τὰς ὀ-
μαλὰς πεδιάδας, φέρει καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν θέρους διπλοῦν
αἱ ὁδοὶ εἶναι κατάφυτοι ἐκ Λαφνῶν, Ῥοιῶν, Ὑακίνθων καὶ
ἄλλων δένδρων ἀειθαλῶν. Τὰ ὄρη καλύπτονται ἐκ ποιμνίων
προβάτων, φερόντων τὰ λεπτόν ἑριον τὸ τοσοῦτον ἐπι-
ζητήτων παρ' ὅλων τῶν γνωστῶν ἔθνων. Ὑπάρχουσι πολ-
λὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰς τὸν ὠραῖον αὐτὸν τόπον,
ἀλλ' οἱ κάτοικοι λιτοδίαίτοι ὄντες καὶ εὐτυχεῖς διὰ τὴν λι-
τότητά των, δὲν θεωροῦσι τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, ὡς
τὸν μόνον πλοῦτον αὐτῶν, διότι τιμῶσι κυρίως ὅ,τι χρησί-
μεύει εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτε ἡμεῖς ἤρχισαμεν
νὰ ἐμπαρευώμεθα μετὰ τῶν λαῶν αὐτῶν, εὗρομεν τὸν χρυσὸν

¹ Ὁ ποταμὸς Βαίτης τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καλεῖται
Ταρησσός, ὑπ' ἄλλων δὲ Ταρτήσιος καὶ κοινῶς Γουαδαλκβίρ, ὅπῃ
σημαίνει, κατὰ τὴν τῶν Μαυρητανῶν διάλεκτον, χρυσορροῖαν ἀπὸ τῶν
ἐν αὐτῷ ἀργυρίων.

² Οὐ νικητὸς, οὐτ' ἀρ χειμῶν πολλός, αὐτὸς ποτ' ὁμιλῶς,

Ἄλλ' αἰεὶ Ζεφύροις λεγοπνύοντας ἀήτας

Ἰκεανὸς ἀνίσχιν, ἀναψύχειν ἀνθρώπους.

Ὁμ. Ὀδ. Δ. στ.χ. 566.

καὶ τὸν ἄργυρον χρησιμεύοντας ἐκεῖ εἰς τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, εἰς ἃς καὶ ὁ σίδηρος, δηλαδὴ εἰς κατασκευὴν ὕνιδος ἀρότρου. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ δὲν ἐμπορεύοντο εἰς τὸν ἔξω κόσμον, δὲν ἐχρειάζοντο καὶ οὐθενὸς εἶδους νομίσματος· εἶναι ὅλοι σχεδὸν ποιμένες ἢ γεωργοί, καὶ ὀλίγοι τεχνῖται, καὶ δὲν ἀγαπῶσιν τὰς τέχνας δι' ἄλλο εἰμὴ διότι χρησιμεύουσιν εἰς τὰς ἀληθινὰς ἀνάγκας τοῦ βίου· μάλιστα οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου αὐτοῦ ἐνασχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν ἢ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἐπιτηδεύονται καλῶς τὰς ἀναγκαίους τέχνας εἰς τὸν ἀπλοῦν καὶ λιτὸν βίον των.

Αἱ γυναῖκες νήθουσι τὸ λαμπρὸν ἐκείνο ἔριον, δι' οὗ κατασκευάζουσιν ἱμάτια θαυμαστῆς λευκότητος. Μάπτουσι (ζυμώνουσι) τὸν ἄρτον, παρασκευάζουσι πᾶν φαγητὸν, καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ταῖς εἶναι εὐκόλος, διότι εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ζῶσιν ἐκ καρπῶν ἢ ἐκ γάλακτος καὶ σπανίως ἐκ κρεάτων. Μεταχειρίζονται τὸ δῆρμα τῶν προβάτων πρὸς ἐλαφρὰ ὑποδήματα ἑαυτῶν τε, τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Πηγνύουσι σκηνὰς ἐκ διφθερῶν ἢ φλοιῶν δένδρων· ὑφαίνουνσι καὶ πλύνουσιν ὅλα τὰ φορέματα τῆς οἰκογενείας, καὶ διατηροῦσι τὰς οἰκίας εἰς θαυμαστὴν καθαριότητα καὶ τάξιν. Τὰ ἐνδύματά των εἰσὶν εὐκατασκευάστα, διότι εἰς τὸ εὐκρατον ἐκεῖνο κλίμα φοροῦσιν ἕνα μόνον ἐλαφρὸν χιτῶνα, ὅστις δὲν ἔχει πολλὰς ῥαφάς, καὶ ὃν ἕκαστος φορεῖ μετὰ μεγάλων πτυχῶν περὶ τὸ σῶμα χάριν αἰδημοσύνης, δίδων εἰς αὐτὸν τὸ ἀρέσκον αὐτῷ σχῆμα.

Οἱ ἄνδρες, ἐξαιρέσει τῆς γεωργίας καὶ τῆς ποιμαντικῆς, δὲν ἐπιτηδεύονται ἄλλας τέχνας εἰμὴ τὴν ξυλουργίαν καὶ τὴν σιδηρουργίαν· μάλιστα δὲν μεταχειρίζονται συνήθως τὸν σίδηρον εἰμὴ διὰ τ' ἀναγκαῖα εἰς τὴν γεωργίαν ἐργαλεῖα. Ὅλοι αἱ τέχναι αἱ ἀπορῶσαι τὴν ἀρχιτεκτονικὴν εἶναι εἰς αὐτοὺς ἀνωφελεῖς, διότι ποτὲ δὲν κτίζουσιν οἰκίαν ἢ οἰκοδομὴν οἰκίας, διαρκούσης πλείωτον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν, συνδέει, λέγουσιν, ἡμᾶς μετὰ τῆς γῆς· ἐνῶ διὰ τῆς σκηνοπηγίας εἵμεθα μὲν ἐξησυχασμένοι ἀπὸ τὰς ἐπηρείας τῆς ἀτμοσφαίρας, μεταβαίνομεν δ' εὐκόλως, ὅπου ἂν θελήσωμεν. Ὅλας τὰς

λοιπὰς τέχνας τὰς τιμωμένας παρὰ τοῖς Ἕλλησι, τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς πολιτισμένοις λαοῖς, αὐτοὶ τὰς ἀποστρέφονται, ὥς ἐφευρέσεις ματαιότητος καὶ ἡδυπαθείας.

Ὅταν τοῖς διηγήται τις περὶ λαῶν γινωσκόντων νὰ οἰκοδομῶσι λαμπρὰ κτίρια, νὰ κατασκευάζωσι χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ ἐπιπλά, νὰ ὑφαίνωσιν ἱμάτια χρυσοκέντητα μετὰ λίθων πολυτίμων, νὰ ἐπιζητῶσιν εὐώδη ἀρώματα, σπάνια φραγητὰ, μουσικὰ ὄργανα, ὧν ἡ ἁρμονία θέλγει τὴν καρδίαν καὶ κατακλεῖ τὰς ακοάς, ἀποκρίνονται οὕτως. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ εἰσὶν ἀθλιέστατοι, ἐπειδὴ κατέβαλον τοσαύτην ἐργασίαν καὶ φιλοτεχνίαν, ὅπως διασθαρῶσι. Πᾶν τὸ περιττὸν ἐκθηλύνει, μεθύσκει, βασανίζει, τοὺς κατέχοντας αὐτό· ἐλκύει δ' ἐτέρωθεν ἐκείνους, οἵτινες τὸ στεροῦνται καὶ θέλουν νὰ τὸ ἀποκητήσωσι διὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς βίης. Δύναται τις νὰ εἴπῃ μὴ περιττὸν πᾶν τὸ συντελοῦν ἵνα καταστήτῃ τοῦς ἀνθρώπους ἀχρεῖους; Οἱ ἄνθρωποι τῶν τοιούτων τόπων εἶναι τὰχα ὑγιέστεροι ἡμῶν; Ζῶσι μακρότερον χρόνον; εἰσὶ πλέον ὁμόνοες; ἄγουσι βίαν μᾶλλον ἐλεύθερον, ἡσυχαιότερον, εὐθυμότερον; Ἐξ ἐναντίας, εἰσὶ ζηλότυποι πρὸς ἀλλήλους καταδιεβρωσμένοι ὑπὸ ἄγενοῦς καὶ κρυφίου φθόνου, πάντοτε ἐλαυνόμενοι ὑπὸ κενοδοξίας, ὑπὸ φθόου, ὑπὸ φιλαργυρίας, ἀνάξιοι τῶν ἁγνῶν καὶ ἀπλῶν ἡδονῶν, ἐπειδὴ εἰσὶ δούλοι τοσοῦτων ἐπεισάκτων ἀναγκῶν, ἐξ ὧν ἐξαρτῶσιν ἅπασαν τὴν εὐδαιμονίαν των.

Οὕτως, ἔλεγεν ὁ Ἀδοάμ, λαλοῦσιν οἱ φρόνιμοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ἀπέκτησαν τὴν φρόνησιν μελετώντες τὴν ἀπλὴν φύσιν· φρίττουσι δὲ εἰς τὸν πολιτισμὸν μας, καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ ἰδικὸς των εἶναι μέγας, ἐνεκα τῆς ἐρασμίας αὐτῶν ἀπλότητος. Ζῶσι πάντες ὁμοῦ, χωρὶς νὰ διανείμωσι μεταξὺ των τὰς γαίας· ἐκάστη οἰκογένεια διοικεῖται ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὅστις εἶναι ὁ ἀληθινὸς βασιλεὺς. Ὁ πατὴρ τῆς οἰκογενείας ἔχει δικαίωμα νὰ τιμωρῇ ἕκαστον τῶν υἱῶν καὶ υἱωνῶν αὐτοῦ, ὅστις ἐπραξεν ἀμάρτημά τι· ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸν τιμωρήσῃ λαμβάνει τὴν γνώμην τῆς λοιπῆς οἰκογενείας· τιμωρίαι δὲ τοιαῦται δὲν συμβαίνουσι σχεδὸν

ποτε ἐπειδὴ ἡ ἀπλότης τῶν ἡθῶν, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ὑπακοή καὶ ἡ φρένη πρὸς τὴν καλίαν, ἐδρεύουσιν ὁμοῦ εἰς τὴν εὐδαίμονα ταύτην χώραν. Φαίνεται ὅτι ἡ Ἀστραία¹, περὶ ἧς ἐρρέθη ὅτι ἤρπάγη εἰς οὐρανοὺς, ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον τοῦτον κεκρυμμένη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν· αὐτοὶ δὲν ἔχουσι χρεῖαν δικαστῶν, διότι ἡ ἰδία των συ εἰδησις τοὺς δικάζει· ἔχουσι πάντα τὰ κτήματα κοινά· οἱ καρποὶ τῶν δένδρων, τὰ ὅσπρια τῆς γῆς, τὸ γάλα τῶν ποιμνίων, εἶναι τοσούτω ἄφθονα, ὥστε λαοὶ οὐτῷ πως ἐγκρατεῖς καὶ μετριοπαθεῖς, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ τὰ διανείμωσιν. Ἐκάστη οἰκογένεια, πλανωμένη εἰς τὴν ὠραίαν ταύτην γῆν, μεταφέρει τὰς σκηνάς τῆς ἐξ ἑνὸς τόπου εἰς ἄλλον, ἀφοῦ κατηνάλωσε τοὺς καρπούς, καὶ ἐτελείωσε τὰς νομάς τοῦ μέρους ἐκείνου, ἐνθα ἐσκήνου. Οὕτως, οὐδεὶς ἔχει συμφέρον μεταξὺ αὐτῶν νὰ βοηθῇ τοῦτον κατ' ἐκείνου, ἀλλ' ἀγαπῶνται πρὸς ἀλλήλους μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης, θν οὐδὲν ἰσχύει νὰ διαταράξῃ ἡ εἰρήνη, ἡ ὁμόνοια, ἡ ἐλευθερία. διατηροῦνται ἕνεκα τῆς ἀποκοπῆς τοῦ περιττοῦ πλοῦτου καὶ τῶν ἐπεισάκτων ἡδονῶν· ἅπαντες εἰσὶν ἐλεύθεροι καὶ ἴσοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐδεμία διάκρισις ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν, πλὴν τῆς προσερχομένης ἐκ τῆς ἐμπειρίας τῶν συνετῶν γέροντων ἢ ἐκ τῆς σπανίας φρονήσεως νέων τινῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἰσοπαρίζουσι πρὸς τοὺς γέροντας τοὺς ἐναρέτως βεβιωκότας. Ὁ δόλος, ἡ βία, ἡ ἐπιτορκία, αἱ δίκαι, οἱ πόλεμοι, οὐδ' ἀκούονται ποτε εἰς τὸν εὐδαίμονα αὐτὸν τόπον. Ποτὲ τὸ ἀνθρώπινον αἶμα δὲν ἔβαψε τὴν γῆν αὐτὴν, καὶ μόλις βλέπει τις αὐτόθι ἐκχεόμενον τὸ τῶν προβάτων· ὅσῳκις ἤθελε διηγηθῇ τις εἰς τοὺς λαοὺς αὐτοὺς περὶ αἱματηρῶν μαχῶν, περὶ βιαίων κατακτῆσεων, περὶ ἀνατροπῆς καθεστῶτων, ἅτινα συμβαίνουσιν εἰς ἕτερα ἔθνη, ἐκπλήττονται μεγάλως! Καὶ πῶς! λέγουσιν. Οἱ ἄνθρωποι δὲν μέλλουσιν ἀρχέειν ἀποθάνωσι χωρὶς νὰ δώσωσι πρὸς ἀλλήλους

¹ Ἡ Ἀστραία ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κρείου καὶ τῆς Εὐροβίας, νῆα παρθένος, φύλαξ τῆς εἰρήνης, τῆς εὐνομίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, διὰ τοῦτο τὰς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ ζώδιον, ὅπερ καλεῖται Παρθένος.

θάνατον ἀναγκαστικόν; ἡ ζωὴ, ἥτις εἶναι τοσοῦτον βραχεία, φαίνεται ἄρά γε εἰς τοὺς ταιούτους πολλά μικρά; ἤλθον οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα κατασπαραχθῶσι πρὸς ἀλλήλους, καὶ γίνωσιν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου βορά;

Ἐν συντόμῳ οἱ λαοὶ αὐτοὶ τῆς Βαιτικῆς δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσι, πῶς οἱ κατακτηταὶ οἱ ὑποδουλοῦντες μεγάλα βασίλεια θαυμάζονται τοσοῦτον ὅποια μοῖρα! ὅποια ἀφροσύνη! λέγουσι, νὰ νομίζῃ τις εὐτυχίαν τοῦ τὸ νὰ κυβερνᾷ ἄλλους ἀνθρώπους, ὃν ἡ κυβέρνησις παρέχει τοσαύτας δυσκολίας, ἐὰν θέλῃ τις μετὰ ὀρθοῦ λόγου καὶ δικαιοσύνης νὰ τοὺς κυβερνήσῃ· ἀλλὰ, διατί νὰ τέρπηται τις κυβερνῶν αὐτοὺς ἐναντίον τῆς θελήσεώς των; τὸ μόνον ἔργον, ὅπερ σοφὸς ἀνὴρ δύναται νὰ πράξῃ, εἶναι τὸ ν' ἀναδεχθῇ τὴν κυβέρνησιν λαοῦ πειθηνίου, ἢν οἱ θεοὶ τῷ ἀνέθηκαν, ἡ λαοῦ, ὅστις νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ ᾔναι, ὡς πατὴρ ἢ ποιμὴν αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ νὰ κυβερνᾷ λαοὺς, ἐναντίον τῆς θελήσεώς των, εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς νὰ γίνῃ ἀθλιέστατος, ἵνα ἔχῃ τὴν ψευδῆ τιμὴν νὰ κατακρατῇ αὐτοὺς εἰς δουλείαν· ὁ κατακτητὴς εἶναι ἀνθρώπος, ὃν οἱ θεοὶ, ἐν τῇ κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δικαίᾳ ὀργῇ των, ἔθηκαν ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα ἐκπορθῇ τὰ βασίλεια καὶ διαχέῃ πανταχοῦ τὸν τρόμον, τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἀπελπίσιν· ἵνα κἀκίς τὰ τοσοῦτους δούλους, ὅσοι εἰσὶν οἱ ἐλεύθεροι ἀνθρώποι· ἄνθρωποι δὲ δόξαν, δὲν τὴν εὐρίσκει ἄρά γε ἀρκούντως κυβερνῶν σοφῶς καὶ πατρικῶς· ἐκείνους, οὓς οἱ θεοὶ ἔθηκαν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του; νομίζει ἄρά γε ὅτι δὲν εἶναι ἄξιός ἐ-
πὶ πλείονος εἰμὴ γινόμενος βίαιος, ἀδίκος, ἀλαζών ἄρπαξ καὶ τύραννος πάντων τῶν γειτόνων του; Οὐδέποτε πρέπει νὰ σκέπτεται τις περὶ πολέμου, εἰμὴ ὅσῃς πρόκειται νὰ ὑπερ-
απείτῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Εὐτυχὴς ὅστις, μὴ ὢν δούλος εἰς ἄλλον, δὲν ἔχει τὴν μωρὰν φιλοδοξίαν νὰ καταστήσῃ τὸν ἄλλον δουλὸν του· οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι κατακτηταί, οὓς μᾶς περιγράφουσι μετὰ τοσοῦτου στόμου, ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους πλημμυρίζοντας ποταμούς, οἵτινες φαίνον-
ται μὲν ἐξαίσιτοι καὶ θαυμαστοί, καταπνίγουσι δὲ τὰς εὐρύ-
τους πεδιάδας, ἃς ἔδει μόνον νὰ ποτίσωσιν. Ἀφοῦ ὁ Ἀδοάμ

περιέγραψεν οὕτω τὴν Βαιτικὴν, ὁ Τηλέμαχος καταγοητεύ-
 θεις, τῷ προέτενε διάφορ' ἄλλα περιέργα ζητήματα. Οἱ λαοὶ
 αὐτοὶ, τὸν ἠρώτησε, πίνουσιν οἶνον; οὐχὶ ἀπεκρίθη ὁ Ἄδσάμ,
 διότι ποτὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ φυτεύωσιν ἀμπέλους ἂν καὶ ἐ-
 χῶσι σταφυλὰς· οὐδεμίᾳ ἄλλῃ γῇ φέρει γλυκυτέρας αὐτῆς
 ἄλλ' αὐτοὶ εὐχαριστοῦνται μόνον νὰ τρώωσι τὴν σταφυλὴν.
 ὡς τοὺς λοιποὺς καρποὺς, καὶ φοβοῦνται τὸν οἶνον, ὡς λυμῶ-
 να τῶν ἀνθρώπων· αὐτὸς εἰδὼς τι δηλητηρίου ποτοῦ
 λέγουσιν ὅπερ καθιστᾷ τὸν ἀνθρώπον μανιώδη· δὲν τὸν θανα-
 τώνει μὲν, ἀλλὰ τὸν καταντᾷ κτῆνος· οἱ ἄνθρωποι δύνανται
 νὰ διατηρῶσι τὴν ὑγίαν των καὶ τὰς δυνάμεις των ἄνευ οἶνου,
 πίνοντες δ' αὐτὸν κινδυνεύουσι νὰ βλάψωσι τὴν ὑγίαν των
 καὶ νὰ φθιρῶσι τὰ χρηστὰ ἔθνη των¹.

Ὁ Τηλέμαχος εἶπεν ἀκολούθως· ἐπεθύμουν πολὺ νὰ μάθω
 τίνι τρόπῳ κανονίζονται τὰ συνοικέσια ὑπὸ τῶν νόμων εἰς
 τὸ ἔθνος αὐτό. Πᾶς ἄνθρωπος ἀπεκρίθη ὁ Ἄδσάμ, ἐρχόμενος εἰς
 γάμον. ὀφείλει νὰ ἔχη μίαν μόνην γυναῖκα, ἣν, ἀνάγκη πᾶσαι
 νὰ διατηρήσῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ. Ἡ τιμὴ τῶν ἀνδρῶν εἰς
 τὸν τόπον τοῦτον ἐξαρ-ᾶται τοσούτῳ ἀπὸ τὴν πρὸς τὰς ἑαυ-
 τῶν γυναικας πίστιν, ὅτῳ ἡ τιμὴ τῶν γυναικῶν ἐξαρτᾶται
 μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀπὸ τὴν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἀνδρας
 πίστιν. Ποτὲ λαὸς ἐν τῷ κόσμῳ δὲν ἐγένετο τοσούτῳ τίμαιο
 καὶ τοσούτῳ ζηλωτὴς τῆς ἀγνότητος τῶν ἡθῶν ὅτῳ αὐτό.
 Αἱ γυναῖκες εἰς τὸν τόπον αὐτὸν εἶναι καλαί, εὐάρεστοι, ἀ-
 πλαι, σώφρονες καὶ φιλόπονοι· τὰ συνοικέσια εἰρηνικά, γόνι-
 μα, ἁμείντα. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ γυνὴ φαίνονται ὅτι εἶναι μία
 καὶ μόνη ψυχὴ εἰς δύο σώματα ἐνοικιῶσα· ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ γυνή
 συμπεριζονται ὁμοῦ ὅλας τὰς οἰκιακὰς φροντίδας, καὶ ὁ μὲν

¹ Ἐκ τούτων δὴ Ἀστωγάγης ἐπισκώπτει. Καὶ τί, δὴ ἔφη, ὦ Κόρυς
 τὸ ἄλλα μιμούμενος τὸν Σάκεαν, οὐκ ἀπὸρρόφησας τοῦ οἶνου; Ὅτι
 νῆ Δι', ἔφη, ἐδιδόκειν μὴ ἐν τῷ κακῷ φάρμακῳ μεμιγμένα εἶναι.
 Λέγων δὲ ἑκάστος ὁμῶν τὴν ἑαυτοῦ βῶλην, ἐπεὶ ἀνασταίει τι ὀρχη-
 σόμενος, μὴ ὅπως ὀρχίσσῃ ἐν βῶλῳ, ἀλλ' οὐδ' ὀρθοῦσθαι ἐδύνασθαι εἰς.

Ξινοφ. Κυρ. Πικρ. Κρι. Γ.

μεριμνᾷ περὶ πάντων τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, ἡ δὲ περιο-
 ρίζεται εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, παραμυθεῖ τὸν σύζυγον
 της καὶ φαίνεται δημιουργηθεῖσα ἵνα ἀρεσκῇ αὐτῷ· χαίρει
 δὲ τὴν ἐμπιστοσύνην του, καὶ τὸν θέλει ἐλιγώτερον διὰ τῆς
 καλλονῆς της ἢ διὰ τῆς ἀρετῆς της· τὸ δ' ἀληθές θέλητον
 τοῦ συνδέσμου των διαρκεῖ, ὅσον καὶ ἡ ζωὴ των. Ἡ ἐγκρά-
 τεια, ἡ σωφροσύνη, ἡ ἀγνότης τῶν ἡθῶν, ταῖς διδούσι μακράν
 καὶ ἄνοσον ζωὴν· ἐκεῖ βλέπει τις πρεσβύτας ἑκατὸν ἐτῶν καὶ
 ἐπέκεινα, φαιδρούς εἰσέτι καὶ εὐρώστους.

Λείπεται μοι προσέθηκεν ὁ Τηλέμαχος, νὰ μάθω τίνι
 τρόπῳ ἀποφεύγουν τὸν πρὸς τοὺς ἐμόρους λαοὺς πόλεμον.
 Ἡ φύσις, εἶπεν ὁ Ἄδσάμ, τοὺς διεχώρισεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους
 λαοὺς ἐντεῦθεν μὲν διὰ τῆς θαλάσσης, ἐκτεῦθεν δὲ δι' ὑψηλῶν
 καὶ δυσβάτων ὄρεων· ἄλλως τε οἱ ὅμοροι λαοὶ σέβονται αὐ-
 τοὺς, ἐνεκα τῆς ἀρετῆς των. Πολλάκις μάλιστα ἄλλοι λαοὶ,
 διχονοήσαντες μεταξὺ των, τοὺς παρέλαβον δικαστὰς τῶν
 διενέξεων των, καὶ τοῖς ἐνεπιστεύθησαν τὰς γαίας καὶ τὰς
 πόλεις, ὥς πρὸς ἀλλήλους διεξιλονεύουσιν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐμ-
 φρον αὐτῷ ἔθνος οὐδέποτε μετεχειρίσθη τὴν βίαν, διὰ τοῦτο
 οὐδεὶς δυσπιστεῖ εἰς αὐτό. Γελῶσιν οὗτοι ὅταν ἀκούωσιν ὅτι
 οἱ βασιλεῖς δὲν δύνανται ποτε, νὰ κανονίσωσι πρὸς ἀλλήλους
 τὰ ὅρια τῶν ἐπικρατειῶν των. Εἶναι δυνατόν, λέγουσι, νὰ
 φοβῶνται οἱ ἄνθρωποι μὴ δὲν εὐρώσι γῆν; Αὕτη θέλει ὑπάρ-
 χει ἥξει ποτε τοσαύτη, ὅσον αὐτοὶ δὲν δύνανται νὰ γεωργή-
 σωσιν· ἐνὸς καὶ γαίᾳ ἀδέσποτοι καὶ ἀγεώργητοι, ἡμεῖς
 δὲν θέλομεν καὶ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὰς ἐδικὰς μας ἐναντίον
 γειτόνων, οἵτινες ἤθελον ἔλθαι νὰ τὰς κατὰσχῶσι. Δὲν εὐρί-
 σκει τις μεταξὺ πάντων τῶν κατοίκων τῆς Βαιτικῆς οὔτε
 ὑπερηφάνειαν, οὔτε δολιότητα, οὔτε ἐπιθυμίαν νὰ ἐκτείνωσι
 τὴν δεσποτείαν των· ὅθεν οἱ γείτονές των δὲν φοβοῦνται ὑπὸ
 τοιοῦτου λαοῦ, καὶ δὲν εἶναι κίνδυνός ποτε νὰ φοβηθῶσι,
 δι' ὃ τοὺς ἀφίενουσιν ἡσύχους. Ὁ λαὸς αὐτὸς προτιμᾷ νὰ ἐγ-
 καταλείψῃ τὸν τόπον του καὶ νὰ θανατωθῇ, ἢ νὰ δεχθῇ ζυ-
 γόν. Ὅθεν εἶναι τοσούτῳ δύσκολον νὰ ὑποδουλωθῇ εἰς ἄλλον,
 ὅσον εἶναι δύσκολον νὰ θελήσῃ νὰ ὑποδουλώσῃ ἄλλον, καὶ

τοῦτο φέρει τὴν ἐπικρατοῦσαν μεταξύ αὐτῶν, καὶ τῶν γειτόνων αὐτῶν εἰρήνην.

Ὁ Ἀδοάμ συνεπλήρωσε τὴν ὁμιλίαν ταύτην διηγηθεὶς τίνι τρόπῳ οἱ Φοίνικες μετῆρχοντο τὸ ἐμπόριόν των εἰς τὴν Βακτικὴν. Οἱ λαοὶ αὐτοί, εἶπεν, ἐξεπλάγησαν ἰδόντες ξένους ἀνθρώπους ἐλθόντας ἐξ ἀπωτάτων τόπων, καὶ διαπλεύσαντας τοσαύτην θάλασσαν. Μᾶς ἀφῆκαν νὰ κτίσωμεν πόλιν εἰς τὴν νῆσον τῶν Γαδεΐρων, μᾶς ἐδέχθησαν μάλιστα εἰς τὸν τόπον τῶν φιλανθρώπων, καὶ μετέδωκαν ἡμῖν πᾶν ἀγαθόν, χωρὶς νὰ ζητήσωσι πληρωμὴν. Προσέτι ἤθελον νὰ μᾶς προσφέρωσιν ἐλευθερίως πᾶν τὸ πλεονάζον τῶν ἐρίων των, ἀφοῦ ἐκράτησαν ὅ,τι τοῖς ἐχρειάζετο πρὸς χρῆσίν των· καὶ τῷ ὄντι μᾶς ἐστεῖλαν ἐξ αὐτῶν πλούσιόν τι δῶρον· χαίρουσι δὲ δωρούμενοι εἰς τοὺς ξένους πᾶν τὸ πλεονάζον εἰς αὐτούς.

Ὡς πρὸς τὰ μεταλλεῖά των οὐδόλως ἐδυσκολεύθησαν νὰ μᾶς τὰ παρὰχωρήσωσι, διότι τοῖς ἦσαν πάντῃ ἀνωφελῆ· τοῖς ἐφαίνεται δὲ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ὅλως ἀσύνητοι ζητοῦντες διὰ τηλικούτων μόχθων, εἰς τὰ ἐγκατα τῆς γῆς χρῆμα, ὅπερ δὲν δύναται νὰ τοὺς καταστήσῃ εὐδαίμονας οὐδὲ ν' ἀναπληρώσῃ κῆμειαν ἀληθινὴν ἀνάγκην των. Μὴ σκάπτετε, μᾶς ἔλεγον, πολὺ βαθέως τὴν γῆν· εὐχαριστήθητε νὰ τὴν γεωργήτε ἀπλῶς, καὶ αὕτῃ θέλει σᾶς δώσει ἀληθινὰ ἀγαθὰ, ἅτινα θέλουν σᾶς διαθρέβει, καὶ θέλετε δρέψει καρποὺς ἐξ αὐτῆς τιμιωτέρους χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν ζήτοῦσι χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν εἰμὴ διὰ ν' ἀγοράσωσι τροφὰς πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς των.

Πολλάκις ἤθελήσαμεν νὰ τοὺς διδάξωμεν τὴν ναυτικὴν καὶ νὰ μεταγάγωμεν τοὺς νέους τῶν συμπολιτῶν των εἰς τὴν Φοινίκην, ἀλλ' οὐδέποτε ἔσπρεξαν ἵνα οἱ υἱοὶ των μάθωσι νὰ ζῶσιν, ὡς ἡμεῖς. Τοιαυτοτρόπως ἤθελον μάθει, μᾶς ἔλεγον, νὰ ἔχωσι χρεῖαν ὅλων τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ἅτινα εἰς σᾶς κατέστησαν ἀναγκαῖα· ἤθελον ἐπιθυμεῖν νὰ τὰ ἔχωσιν· ἤθελον παραβλέψῃ τὴν ἀρετὴν ἵνα τ' ἀπολαύσωσι δι' ἀπίμων τρόπων, ἤθελον εἶναι ὡς ἄνθρωπος ἔχων μὲν καλὰ κηΐμας, ἀλλ' ἀφήσας τὴν συνήθειαν τοῦ περιπατεῖν, ἠναγκάσθη

να φέρηται πάντοτε ὡς ἀσθενής. Ὡς πρὸς τὴν ναυτιλίαν, τὴν θαυμάζουσιν, ἔνεκα τῆς σοφίας τοῦ ἐπιτηδεύματος αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν νομίζουσιν ἐπιτήδευμα βλαβερώτατον. Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι, λέγουσιν αὐτοὶ, ἔχουσιν ἀρκούντως τὰ πρὸς διατροφήν των εἰς τὸν τόπον των, πρὸς τί ἀπέρχονται ζητήσοντες αὐτὰ εἰς ξένους τόπους; Ὅτι ἐξαρκεῖ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν των, δὲν τοῖς εἶναι ἄρα γε ἱκανόν; λοιπὸν εἰσὶν ἄξιοι ναυαγίου, ἐπειδὴ ζητοῦσι τὸν θάνατον μεταξύ τρικυμιῶν, ἵνα κορέσῃσι τὴν πλεονεξίαν τῶν ἐμπορέων, καὶ χαργαλίσωσι τὰ πάθη τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Τηλέμαχος ἐθαύμαζεν ἀκούων τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ, καὶ ἔχαιρε βλέπων ὅτι μέχρι τῆς σήμερον ὑπάρχει λαὸς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅστις ἀκολουθῶν τὴν ἀλάνθαστον φύσιν, εἶναι τοσοῦτον σοφὸς καὶ συγχρόνως τοσοῦτον εὐδαίμων. ὦ! πόσον τὰ ἦθη αὐτὰ, ἔλεγε, διαφέρουσι τῶν ματαιῶν καὶ φιλοδόξων ἡθῶν τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες νομίζονται οἱ πλέον σοφοί. Ἡμεῖς εἴμεθα τοσοῦτω διεσθαρμένοι, ὥστε μόλις δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ἀπλότης αὐτῇ, ἡ τοσοῦτον φυσικῇ, εἶναι ἀληθινή. Ἡμεῖς θεωροῦμεν τὰ ἦθη τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὡς λαμπρὸν μῦθον, ὃ δε, ἀπεναντίας, θεωρεῖ τὰ ἰδικὰ μας, ὡς τερατῶδες ὄνειρον.

Γ' πόσεις

Ἡ Ἀρροδίτη παρωργισμένη ἱκετεύει τὸν Δία ν' ἀπολέσῃ τὸν Τηλέμαχον, ἀλλ' ἡ εἰμαρμένη δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀπώλειάν του· ἡ θεὰ λοιπὸν προσφύγει εἰς τὸν Ποσειδῶνα προτρέπουσα αὐτὸν ἵν' ἀποπλανήσῃ τὸν Τηλέμαχον τῆς Ἰθάκης, ὅπου ὁ Ἀδοάμ τὸν φέρει. — Ὁ Ποσειδῶν πέμπει παραχρῆμα πρὸς τὸν ναύκληρον Ἀκάμαντον ἀπατηλὴν τινα θεᾶν, ἥτις μαγεύει τὰς αἰσθήσεις του διὰ τῶν γοητειῶν της, καὶ οὕτω τὸν πλανᾷ ἵνα ἔμβῃ πλησίον εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σαλέντιου, καθ' ὃν καιρὸν ὁ ναύκληρος ἐνόμιζεν ὅτι ἀφικνεῖται εἰς Ἰθάκην. — Ὁ Ἰδομενεὺς, βασιλεὺς τῶν Σαλεντινῶν, δέχεται φιλοφρονέστατα τὸν Μέντορα καὶ τὸν Τηλέμαχον. — Τοὺς ὁδηγεῖ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διός, ὅπου διέταξε νὰ τελεσθῇ θυσία πρὸς αἰτίαν ἐκείνου πολέμου τινὸς κατὰ τῶν Μανδουρίων. — Ὁ ἱεροθύτης, θεωρήσας τὸ σπλάγχχνα τοῦ ἱερέως δίδει χρηστάς ἐλπίδας εἰς τὸν Ἰδομενεά, καὶ τὸν βεβαιοῖ ὅτι ἡ ἐπιτυχία του κρίνεται ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ξένων.

Ἐνῷ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Ἀδοάμ συνδιελέγοντο οὕτως ἐπὶ λανθανόμενοι τοῦ ὕπνου, καὶ μὴ προσέχοντες ὅτι ἡ νύξ ἤδη ἦν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πορείας της, ἐχθρά τι καὶ ἀπατηλὴ θεότης τοὺς ἀπεπλάνησε τῆς Ἰθάκης, ἣν ὁ ναύκληρός των Ἀκάμας μάτην ἐζήτει. Ὁ Ποσειδῶν, καὶ τοι εὐμενὴς πρὸς τοὺς Φοῖνικας, δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὸν Τηλέμαχον μακρότερον χρόνον ἀποφεύγοντα τὴν τρικυμίαν, ἥτις τὸν ἐροῦσαν ἐπὶ τῶν σκοπέλων τῆς νήσου τῆς Καλυψῆς. Ἡ δὲ Ἀρροδίτη ἐτι μᾶλλον ὠργίζετο βλέπουσα τὸν νέον αὐτὸν θριαμβεύοντα, ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν Ἑρωτα καὶ ὅλ' αὐτοῦ τὰ θέλγητρα, καὶ ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς ὀργῆς της κατέλιπε τὴν Κυθήρην, τὴν Πάφον καὶ τὴν Ἰθαλίαν, καὶ ὕλας τὰς προσφερομένας αὐτῇ τιμὰς ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ. Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ διημερεύῃ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν, ἔνθα ὁ Τηλέμαχος περιεφρόνησε τὸ κράτος της. Ὅθεν ἀναβαίνει εἰς τὸν ἀστερόεντα Ὀλύμπον, ὅπου οἱ θεοὶ ἦσαν συνηγμένοι περὶ τὸν θρόνον τοῦ Διός. Ἐκείθεν

βλέπουν τούς ἀστέρας περιπολοῦντας ὑπὸ τοὺς πόδας των, καὶ καθορῶσι τὴν γῆν, ὡς κηλὶδα πηλοῦ· τὰς εὐρυχώρους θαλάσσας, ὡς σταγῶνας ὕδατος, ἐξ ὧν τὸ μόριον αὐτὸ τοῦ πηλοῦ περιβρέχεται ῥίλιον. Τὰ μεγαλήτερα βασίλεια εἰσὶν ἐνώπιόν των, ὡς ὀλίγοι κόκκοι ἄμμου, οἵτινες καλύπτουσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πηλοῦ αὐτοῦ. Οἱ ἀναρίθμητοι λαοί, καὶ οἱ ἰσχυρότεροι στρατοί, εἰσὶν ὡς μύρμηκες, οἵτινες διαφιλονεικοῦσι μετὰ τῶν ἐν κάρφῳ χόρτου ἐπὶ τοῦ μορίου αὐτοῦ τοῦ πηλοῦ. Οἱ ἀθάνατοι γελῶσιν εἰς τὰς σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις, αἵτινες ταραττοῦσι τοὺς τλήμονας θνητοὺς, καὶ φαίνονται εἰς αὐτοὺς, ὡς παίγνια παιδίων· ὅ,τι δὲ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι μεγαλεῖον, δόξαν, κράτος, σύνεσιν, πολιτικὴν, δὲν φαίνονται εἰς τοὺς ὑπάτους Θεοὺς εἰμὴ ἀθλιότης, μωρία, ἀσθένεια.

Εἰς τὴν ὑψηλοτάτην ἐκείνην κατοικίαν, τὴν τοσοῦτον ὑπερθεῖν τῆς γῆς, ὃ Ζεὺς ἔστησε τὸν ἀκλόνητον θρόνον του. Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἰσδύουσι μέχρι τῆς ἀδύσσου, καὶ φωτίζουν ἐν τῇ καὶ τὰς ἐλαχίστας πτυχὰς τῶν καρδιῶν οἱ γλυκεῖς καὶ γαλήνιοι ὀφθαλμοὶ του διαγέουσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα. Ἐξ ἐναντίας δὲ, ὅταν σείῃ τὴν χαίτην του ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κλονοῦνται¹. Οἱ θεοὶ αὐτοί, ἐκθαμβοὶ ἀπὸ τὰς ἀκτίνας τῆς περικυκλούσης αὐτὸν δόξης, τὸν πλησιάζουσιν ἐντρομοί.

Ἄπαντες οἱ οὐρανίῳι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦσαν πλησίον του. Ἡ Ἀφροδίτη παρουσιάσθη μ' ὅλα τὰ θέλητρα τὰ ἐκπηγάζοντα ἐκ τοῦ κόλπου τῆς. Τὸ κυματίζον φόρεμά τῆς ἐλαμπε περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ χρώματα, ἐξ ὧν κοσμεῖται ἡ Ἴρις μετὰ τῶν σκιερῶν νεφελῶν, ὅποτε ἔρχεται ἀγγέλουσα εἰς τοὺς δειλαίους θνητοὺς τὸ τέλος τῶν τριχυμιῶν, καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰθέρας. Ἡ ἐσθὴς τῆς ἡτο δεδεμένη ἐκ τοῦ περιφύμου ἐκείνου κεστοῦ, ἐφ' οὗ εἰσὶν ἐξωγραφημέναι αἱ

¹ Ἡ, καὶ κυανέησιν ἐπ' ὤφρῃσι νεῦσαι Κρονίων.

Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπιρρώσαντο ἑνάκτος

Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο μέγαν δὲ ἐλέλιξεν Ὀλυμπον.

Ὅμ. Π. Α. στιχ. 528.

χάριτες. Ἡ κόμη της ὑπὸ χρυσῆς ταινίας καὶ ἀττημελῶς ὀπίσθεν ἐρριμένη. Ὅλοι οἱ Θεοὶ ἐξεπλάγησαν εἰς τὴν ὠραιότητα της, ὥς νὰ μὴ τὴν εἶχόν ποτε ἰδεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἐξεθαμβώθησαν, ὥς οἱ τῶν θνητῶν, ὅτε ὁ Φοῖβος μετὰ μακρὸν νύκτα ἔρχεται φωτίσων αὐτοὺς διὰ τῶν ἀκτίνων του. Ἐθεώρουν ἀλλήλους ἀμνηχανοῦντες, καὶ τὰ βλέμματά των ἐστρέφοντο πάντοτε πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἀλλὰ παρετήρησαν ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς θεᾶς ἦσαν ἐνδακρυς, καὶ ὅτι λύπη βαθεῖα ἐζωγραφεῖτο ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

Ἐν τούτοις αὕτη ἐδάδιζε πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Διὸς, βήματα πρᾶφι καὶ κούφω, ὁμοίῳ πρὸς τὴν πτήσιν πτηνοῦ, ὅπερ διέρχεται τὸν ἀπειρον αἰθέρα. Ὁ Ζεὺς τὴν ἐθεώρησεν εὐμενῶς, ἐμειδίασε καὶ ἀναστὰς τὴν ἠσπάσθη. Ἀγαπητὴ μου θυγατερὶ τῇ εἶπε, πόθεν ἡ θλίψις σου; δὲν δύναμαι νὰ σέ βλέπω δακρυρροῦσαν χωρὶς νὰ κινηθῶ εἰς οἶκτον· μὴ φοβοῦ νὰ μοὶ ἀνοίξης τὴν καρδίαν σου· γινώσκεις τὴν στοργὴν μου, καὶ τὴν συμπάθειάν μου πρὸς σέ.

Ἡ Ἀφροδίτῃ τῷ ἀπεκρίθη πραεῖα τῇ φωνῇ, καὶ διακεκομμένη ὑπὸ βαθέων στεναγμῶν. Πάτερ θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων. Σὺ δὲ τὰ πάντ' ἐφορῶν καὶ ἐπακούων, ἄγνοεῖς ἄρα γὰρ πόθεν ἡ θλίψις μου; Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἠρκέσθη ὅτι κατηδάρισεν τὴν ἐνδοξον πόλιν τῆς Τροίας, ἣν ἐγὼ προϋστάτευον, καὶ ὅτι ἐξεδικήθη τὸν Πάριν, ὅστις προέκρινε τὸ κάλλος μου ἀπὸ τοῦ ἰδικόν της, ἀλλὰ συνοδεύει εἰς πάσαν γῆν καὶ θάλασσαν τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς, τοῦ ἀσπλάγγχου ἐκείνου πορθητοῦ τῆς Τροίας. Ὁ Τηλέμαχος συνοδεύεται ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τοῦτου ἕνεκα αὕτη δὲν φαίνεται ἐνταῦθα κατὰ τὴν τάξιν μετὰ τῶν ἄλλων Θεῶν αὕτῃ ὠδήγησε τὸν αὐθάδη αὐτὸν νέον εἰς τὴν νῆσον Κύπρον ἵνα μὲ περιῦδρίσῃ· αὐτὸς περιεφρόνησε τὸ κρᾶτος μου, καὶ οὔτε ἤξιωσε κἄν νὰ καύσῃ λιθανῶτόν ἐπὶ τῶν βωμῶν μου. Ἐδειξεν ὅτι ἀποστρέφεται τὰς προσφερομένας εἰς ἐμὲ τιμὰς· ἐκλείσει τὴν καρδίαν του εἰς ὅλα τὰ θέληγνρά μου· μάτην ὁ Ποσειδῶν, θέλων νὰ τὸν τιμωρήσῃ κατὰ παράκλησίν μου, διήγειρε τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς θαλάσσας κατ' αὐτοῦ. Ὁ Τηλέμαχος, ἐκβρασθεὶς ὑπὸ τρομεροῦ ναυαγίου εἰς

τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, ἐνίκησε τὸν Ἑρωτα αὐτόν, ὃν ἐγὼ
 ἐπεμψα εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην ἵνα μαλάξῃ τὴν καρδίαν τοῦ
 νέου Ἑλλήνος· ἀλλ' οὔτε ἡ νεότης αὐτοῦ, οὔτε τὰ θέλγητρα
 τῆς Καλυψοῦς καὶ τῶν νυμφῶν τῆς, οὔτε τὰ πεπυρωμένα βέλη
 τοῦ Ἑρωτος, ἡδυνήθησαν νὰ ὑπερνικήσωσι τὰς μηχανορρα-
 φίας τῆς Ἀθηναῖς. Αὕτη τὸν ἀπέσπασεν ἐκ τῆς νήσου· καὶ
 ἰδοὺ ἐγὼ μὲν συντεταραγμένη, ὃ δὲ νεανίσκος αὐτὸς θριαμ-
 βεύων κατ' ἐμοῦ. Ὁ Ζεὺς θέλων νὰ παραμυθήσῃ τὴν Ἀφροδί-
 την, τῇ λέγει· ἀλλήθως, ὦ θύγατερ, ἡ Ἀθηναῖα ὑπερασπίζει τὴν
 καρδίαν τοῦ νέου αὐτοῦ Ἑλλήνος ἐναντίον πάντων τῶν βελῶν
 τοῦ υἱοῦ σου, καὶ τῷ ἐτοιμάζει δόξαν, ἧς πώποτε νέος δὲν
 ἤξιώθη. Λυποῦμαι ὅτι περιεφρόνησε τοὺς βωμούς σου, ἀλλὰ
 δὲν δύναμαι νὰ τὸν ὑποβάλω εἰς τὴν ἐξουσίαν σου· συναινῶ δὲ
 μόνον, διὰ τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην μου, ἵνα εἴ τι πλανηθῇ κατὰ
 ἑρὰν καὶ θάλασσαν, καὶ ζήσῃ πόρρω τῆς πατρίδος σου, ὑπο-
 κείμενος εἰς παντοῖα δεινὰ καὶ κινδύνους, ἀλλ' ἡ εἰμαρμένη
 δὲν ἐπιτρέπει οὔτε ν' ἀπολεσθῇ, οὔτε ἡ ἀρετὴ του νὰ νικηθῇ
 ὑπὸ τῶν ἡδονῶν δι' ὧν καταγοητεύεις τοὺς ἀνθρώπους. Πα-
 ρηγορήθητι λοιπόν, ὦ θύγατερ· ἀρκέσθητι ὅτι κατέχεις εἰς
 τὸ βασιλείον σου τοσοῦτους ἄλλους ἥρωας, καὶ τοσοῦτους ἀ-
 θανάτους.

Ταῦτα λέγων ἐμειδίασε πρὸς τὴν Ἀφροδίτην μετὰ πολλῆς
 χάριτος καὶ μεγαλοπρεπείας. Λάμπρις φῶτος, ἐμοῖα πρὸς τὰς
 ὀφρυτάς· ἀστραπὰς, ἤκτινυ βόλησεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του,
 καὶ ἀσπασθεὶς τὴν Ἀφροδίτην φιλοστόργως διέχυεν ὀσμήν ἀμ-
 βροσίας, ὑφ' ἧς ἅπας ὁ Ὀλυμπος εὐωδίασεν. Ἡ θεὰ κύγνι-
 μόνησεν εἰς τὴν θωπείαν ταύτην τοῦ Ὑπάτου τῶν θεῶν· ἂν
 καὶ ἑνδακρὺς δὲ καὶ τεθλιμμένη, χαρὰ ὅμως διεχύθη ἐπὶ τοῦ
 προσώπου της· ὅθεν εἴλκυσε τὸν πέπλον τῆς ἵνα κρύψῃ τὸ ἐ-
 ρύθημα τῶν παρειῶν τῆς, καὶ τὴν παραχτὴν, εἰς ἣν εὕρισκετο·
 ἅπαντα ἡ ὁμήγερις τῶν θεῶν ἐπευφάνησεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ
 αἰῶς, ἡ δὲ Ἀφροδίτη ἐν ἀκαρεὶ ἀπῆλθεν, ἵνα εὕρῃ τὸν Ποσει-
 δῶνα καὶ συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ τρόπου τοῦ νὰ ἐκ-
 δικηθῇ τὸν Τηλέμαχον.

αἰτηθῇ εἰς τὸν Ποσειδῶνα πᾶν ὅ,τι ὁ Ζεὺς τῇ εἶπεν. Ἡ-

γίνωσκον, ἀπεκρίθη ὁ Ποσειδῶν, τὴν ἀμετάτρεπτον βουλὴν τῆς εἰμαρμένης, ἀλλ' ἐὰν δὲν δυνάμεθα νὰ καταποντίσωμεν τὸν Τηλέμαχον εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, τοῦλάχιστον μὲ ἐπιλησθῶμεν οὐδενὸς τρόπου ἵνα τὸν καταστήσωμεν δυστυχῆ καὶ βραδύνωμεν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ εἰς Ἰθάκην. Δὲν δύναμαι νὰ συναίνεσω ἵν' ἀπολεσθῇ τὸ Φοινίκειον πλοῖον, εἰς δ' ἐπεδιδάσθη· ἀγαπῶ τοὺς Φοίνικας· εἶναι λαὸς μου· οὐδὲν ἄλλο ἔθνος τοῦ κόσμου ὑπηρετεῖ, ὡς αὐτοί, τὸ βασιλείον μου· δι' αὐτῶν ἡ θάλασσα κατέστη δεσμός συγκοινωνίας ἀπάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς. Μὲ τιμῶσι δι' ἀκαταπαύστων ἐπὶ τῶν βωμῶν μου θυσιῶν· εἶναι δίκαιοι, φρόνιμοι καὶ ἐπιμελεῖς εἰς τὸ ἐμπόριον, φέρουσι πανταχρῶ τὴν ἀνεσιν καὶ τὴν εὐπορίαν. Οὐ χί, θεά· δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω ἵνα ἓν ἐκ τῶν πλοίων τῶν ναυαγῇ, ἀλλὰ θέλω ἐπιτρέψαι ἵνα ὁ ναύκληρος ἀποπλανηθῇ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀποτύχῃ τῆς Ἰθάκης, ὅπου ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπάγῃ. Ἡ Ἀφροδίτη, εὐχαριστηθεῖσα διὰ τὴν ὑπόσχεσιν πάντην, ἐγέλασεν εἰρωνικῶς, καὶ ἐπανῆλθεν, ὀχουμένη ἐπὶ τοῦ ἵπταμένου ἄρματός της, εἰς τοὺς ἀνθρώπους λειμῶνας τῆς Ἰδαλίας, ὅπου αἱ χάριτες, τὰ παίγνια καὶ οἱ γέλωτες, ἐδειξαν πολλὴν ἀγαλλίασιν ἰδόντες αὐτήν, καὶ ἐχόρευσαν κύκλῳ αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀνθέων, αἵτινα εὐώδιῶσιν εἰς τὴν εὐφρόσυνον ἐκείνην γῆν.

Ὁ Ποσειδῶν ἐπεμψε παραχρῆμα ἀπατηλὸν τινα θεὸν ὅμοιον πρὸς ὕπαρ¹ καὶ οὐκ ὄναρ, διότι τὰ ὄνειρ¹ ἀπατῶσι τοὺς ἀνθρώπους μόνον κοιμωμένους. Ἐνῶς ὁ θεὸς αὐτὸς γοητεύει τὰς αἰσθήσεις τῶν ἐγρηγορότων. Ὁ κακοποιὸς αὐτὸς θεὸς περικυκλούμενος ὑπ' ἀναριθμήτου πλήθους περσιῶν ὀνείρων, οἵτινες περιῖπτανται γύρωθέν του, ἤλθε νὰ ἐπιχύσῃ λεπτὸν γοητευτικὸν βρυστὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ναυκλήρου Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐθεώρει μετὰ προσοχῆς, ἐν τῇ φωτὶ τῆς σελήνης, τὴν πορείαν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν παραλίαν τῆς Ἰθάκης, ἧς διέκρινεν ἤδη τοὺς ἀποτόμους σκοπέλους ἐγρηγομένους· πολλὰ πλοσίον του· ἀλλὰ συγχρόνως οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ

¹ Οὐκ ἐφάμην ὄναρ ἐμμεναι, ἀλλ' ὕπαρ ἦδη. Ὅμ' Ὀδυσ. Υ. στ. 90.

ναυκλήρου δὲν τῷ ὑπεδείκνυον πλέαν οὐδὲν ἀληθές. Ψευδής τις οὐρανός, καὶ γῆ τις πεπλασμένη, παρουσιάσθησαν εἰς τὰς ὄψεις του. Οἱ ἀστέρες ἐφαίνοντο ὡσανεὶ ἤλλαξαν δρόμον, καὶ ὅτι ἐστρέφοντο εἰς τὰ ὀπίσω. Ἄπας ὁ Ὀλυμπος ἐφαίνετο κινούμενος ὑπὸ νέων νόμων· ἡ γῆ αὐτὴ μετεβλήθη, καὶ ψευδής τις Ἰθάκη παρουσιάζετο εἰς τὸν ναυκλήρον ἵνα τὸν ψυχαγωγῇ, ἐνῶ αὐτὸς ἀπεμακρύνετο τῆς ἀληθινῆς. Καὶ ὅτῳ μᾶλλον προῦχῶρει πρὸς τὴν ἀπατηλὴν ταύτην εἰκόνα τῆς παραλίας τῆς νήσου, τοσούτῳ πλέον ἡ εἰκὼν αὐτὴ ὀπισθοχώρει καὶ ἔφευγε πάντοτε ἐνώπιόν του, ὥστε δὲν ἤξευρε τί νὰ πιστεύσῃ περὶ τῆς φυγῆς ταύτης. Καὶ νῦν μὲν ἐφαντάζετο ὅτι ἀκούει τὸν θόρυβον τὸν γινόμενον εἰς τὸν λιμένα· νῦν δ' ἤτοιμάζετο, καθ' ἣν ἔσχε διαταγὴν, νὰ ὑπάγῃ νὰ προσορμισθῇ λαθραίως εἰς νησιδριὸν τι παρακείμενον τῇ μεγάλῃ νήσῳ, ὅπως ἀποκρύψῃ ἐκ τῶν μνηστήρων τῆς Πηνελόπης, τῶν συνομωσάντων κατὰ τοῦ Τηλεμάχου, τὴν κάθοδόν του· νῦν δὲ πάλιν ἐροῦετο τοὺς σκοπέλους, ἐξ ὧν ἡ παραλία ἐκείνη περιρρουεῖται, καὶ τῷ ἐφαίνετο ὅτι ἀκούει τὸν τρομερὸν ῥόχθον τῶν κυμάτων, ἅτινα ἔρχονται συντριβόμενα κατὰ τῶν σκοπέλων αὐτῶν. Τὰ ὄρη ἀπεικονίζοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, κατὰ τὴν ἀπόστασιν ταύτην, ὡς μικρὰ νέφη, ἅτινα ἐπισκιαζοῦσιν ἐνίοτε τὸν ὁρίζοντα δύνοντος τοῦ ἡλίου. Ὅθεν ὁ Ἀκάμας ἐξεπλήττετο, καὶ ἐντύπωσις τοῦ ἀπατηλοῦ θεοῦ, ὅστις ἐγόητευσεν τὰς αἰσθήσεις του, τῷ ἐδίδε νὰ αἰσθανθῇ φρίκην τινὰ ἕως τότε ἀγνωστον εἰς αὐτόν. Ἐκλινε μάλιστα νὰ πιστεύσῃ ὅτι δὲν ἐγρηγόρει, ἀλλ' ὅτι ὠνειρεύετο. Ἐν τούτοις ὁ Ποσειδῶν προσέταξε τὸν Ἀπηνλιώτην ἀνεμὸν ἵνα πνεύσῃ σφοδρῶς, καὶ ῥίψῃ τὸ πλοῖον πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑσπερίας. Ὁ ἀνεμὸς ὑπήκουσε, καὶ ἐπνευσε μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος, ὥστε τὸ πλοῖον ἀρίχθη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν παραλίαν, ἣν ὁ Ποσειδῶν ὥρισεν.

Ἦδη ἡ αὐγὴ ἀνῆγγελλε τὴν ἡμέραν· ἦδη οἱ ἀστέρες, οἱ φεβούμενοί τὰς ἀκτίνας τοῦ Ἥλιου καὶ φθονοῦντες αὐτόν, ἀπῆρχοντο ἵνα κρύψωσιν εἰς τὸν Ὀκεανὸν τὰ ἀμυδρά φῶτά των, ὅτε ὁ ναυκλήρος ἀνέκραξε. Τέλος πάντων δὲν ἀμυδράλλετο πλέον ὅτι ἠγγίσαμεν σχεδὸν τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκης!

Χαῖρε, ὦ Τηλέμαχε· ἐντὸς μιᾶς ὥρας θέλεις ἶδει τὴν Πηνελόπεια, καὶ θέλεις εὖρει ἴσως τὸν Ὀδυσσεύα ἀναβάντα εἰς τὸν θρόνον τοῦ. Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἔκεν το παραδεδομένος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὕπνου, ἐξεγείρεται ὀρθοῦται, λαμβάνει εἰς χεῖρας τὸ πηδάλιον, ἐναγκαλιζέται τὸν ναύκληρον καὶ διὰ τῶν μόλις ἀνοιχθέντων ὀφθαλμῶν τοῦ θεωρεῖ ἀσκαρδαμυκτὴ τὴν πλησίον ἀκτὴν. Στενάζει μὴ δυνατός νὰ γνωρίσῃ τὴν παραλίαν τῆς πατρίδος τοῦ. Οἶμοι ποῦ εἴμεθα ; ἀνάσῃ δὲν εἶναι αὕτη ἡ προσφιλέης μου Ἰθάκη ἡπατήθης ὦ Ἀκάμαντε· δὲν γνωρίζει· καλῶς τὴν παραλίαν ταύτην τὴν τοσοῦτον ἀπέχουσιν τῆς πατρίδος σου. Οὐχί ! Οὐχί ! ἀπεκρίθη ὁ Ἀκάμας· δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀπατηθῶ βλέπων τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου ταύτης. Ποσάκις ἐμβῆκα εἰς τὴν λιμένα σας ! γνωρίζω σχεδὸν καὶ τοὺς ἐλαχίστους αὐτοῦ σκοπέλους· οὐδὲ εἶναι περισσότερον ἐντετυπωμένη εἰς τὴν μνήμην μου ἡ παραλία τῆς Τύρου. Θεώρησον τὸ ὄρος ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ ξέχει τῶν ἄλλων· ἴδε τὸν βράχον ἐκεῖνον τὸν ἰστάμενον ἐν πύργῳ καὶ δὲν ἀκούεις τὸ κῦμα τὸ συντριβόμενον κατὰ τῶν ἄλλων ἐκείνων σκοπέλων, αἵτινες φαίνονται ὅτι ἀπειλοῦσι τὴν θάλασσαν διὰ ταχείας πτώσεως τῶν ; δὲν παρατηρεῖς τὸ ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ὑψούμενον μέχρις οὐρανοῦ ; ἀλλ' ἰδοὺ τὸ φρούριον καὶ ἡ οἰκία τοῦ πατρός σου Ὀδυσσεύς !

Ἀπατάσαι, ὦ Ἀκάμαντε, ἀπεκρίθη ἐκ νέου ὁ Τηλέμαχος· βλέπω ἐξ ἐναντίας παραλίαν πολλὰ ὑψηλὴν, ἀλλ' ὁμαλὴν βλέπω πόλιν, ἥτις δὲν εἶναι ἡ Ἰθάκη· ὦ θεοί ! αὐτῶ πως ἐμπαίζετε τοὺς ἀνθρώπους ;

Ταῦτα λέγοντος τοῦ Τηλεμάχου, αἰῶνης οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἀκάμαντος ἐφωτίσθησαν, ἡ γοητεία ἐξηφανίσθη, εἶδε τὴν παραλίαν τοιαύτην, ὅποια ἦτο ἀληθῶς, καὶ ἐγνώρισε τὴν πληρὴν του. Τὸ ὁμολογῶ, ὦ Τηλέμαχε, ἀνέκραξεν· ἐχθρὸς τις θεῶν ἐμάγευσεν τοὺς ὀφθαλμούς μου· ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι βλέπω τὴν Ἰθάκην, καὶ ὁλόκληρος ἡ εἰκὼν αὐτῆς παρίστατο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου· ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐξηφανίσθη, ὡς ἄναρ· βλέπω τώρα ἄλλην πόλιν, καὶ αὕτη εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ Σάλεντον, ὅπερ ὁ Ἰδομενεύς, ἐλθὼν ἐκ Κρήτης, ἐθεμελίωσεν.

σεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν· βλέπω τείχη ἀνυψούμενα καὶ μήπω συντελεσθέντα· βλέπω λιμένα μήπω ἐντελῶς ὀχυρωθέντα.

Ἐνῶ δὲ ὁ Ἀκάμας ἐθεώρει ἔργα ἄρτιως τελεσθέντα εἰς τὴν νεόδηκτον ταύτην πόλιν, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐβρόνχον τὴν ἀτυχίαν του, ὁ ἄνεμος, ὃν ὁ Ποσειδῶν προσέταξε νὰ πνέῃ, τοὺς ἔφερε πλησιεστίους εἰς ὄρμον τινά, ἐνθα ἤγχυροβόλησαν, κείμενον πολλὰ πλησίον τοῦ λιμένος.

Ὁ Μέντωρ, ὅστις δὲν ἤγνοε οὔτε τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Ποσειδῶνος, οὔτε τὴν σκληρὰν κακορραφίαν τῆς Ἀφροδίτης, ἐγέλασε διὰ τὴν ἀπάτην τοῦ Ἀκάμαντος· ὅτε δὲ ἦλθον εἰς τὸν ὄρμον αὐτόν, ὁ Μέντωρ εἶπεν εἰς τὸν Τηλέμαχον· ὁ Ζεὺς σὲ πειράζει, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ σὲ ἀπολέσῃ· ἐξ ἐναντίας σὲ πειράζει ἵνα σοὶ δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς δόξης. Ἐνθυμοῦ τοὺς ἄλλους τοῦ Ἡρακλέους· ἔχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς τοῦ πατρὸς σου· ὅστις δὲν ἐδιδάχθη νὰ ὑποφέρῃ τὰ δεινὰ, δὲν ἔχει ψυχὴν γεναίαν. Πρέπει διὰ τῆς ὑπομονῆς σου καὶ τῆς καρτερῆς ψυχῆς σου, νὰ καταπονέσῃς τὴν βάσκανον τύχην, ἥτις σὲ κατατρέχει. Φοβοῦμαι ὀλιγώτερον τὰς πρὸς σὲ φοβερὰς καταδρομὰς τοῦ Ποσειδῶνος, παρ' ὅτι ἐφοβούμεν τοὺς θωπευτικούς τρόπους τῆς Θεᾶς, ἥτις σὲ κατεκράτει εἰς τὴν νῆσόν της. Τί βραδύνομεν λοιπόν; ἄς ἐμῶμεν εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα. Ἰδοὺ φίλος λαός· πορευόμεθα πρὸς Ἑλλήνας· ὁ Ἰδομενεύς, ὁ τοσοῦτον ὑπὸ τῆς τύχης ἀδικηθεὶς, θέλει οἰκτείρει τοὺς δυστυχεῖς ἡμᾶς. Παραυτίκα εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σαλέντου, ὅπου τὸ φοινίκειον πλοῖον ἐγένετο δεκτὸν ἀκωλύτως, διότι οἱ Φοινίκες διατελοῦσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐμπορίᾳ πρὸς πάντους τοὺς λαούς τῆς γῆς. Ὁ Τηλέμαχος ἐθεώρει μετὰ θαυμασμοῦ τὴν ἄρτιούστατον ταύτην πόλιν, ὁμοίαν πρὸς νέον φυτὸν, ὅπερ, τραφὲν ὑπὸ τῆς γλυκείας δρόσου τῆς νυκτὸς, οἰσθάνεται ἀπὸ πρωτὰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου, αἵπινες ἐρχονται νὰ τὸ καλλύνωσιν· ἀψάει, ἀνοίγει τοὺς τρυφεροὺς κάλυκας του, ἀπλώνει τὰ χλοερὰ φύλλα του καὶ διαχέει τὰ εὐώδη ἄνθη του μετὰ ποικιλίας νέων χρωμάτων· ἐν οἰαδῇ ποτε στιγμῇ καὶ ἂν τὸ θεωρήσῃ τις, εὐρίσκει εἰς αὐτὸ νέαν λαμπρότητα· οὕτως ἦνθαι καὶ ἡ νέα πόλις τοῦ Ἰδομενεύς

παρά τὴν Ἡϊῶνα. Ἐκάστην ὥραν, ἐκάστην ἡμέραν, κῆσαν μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐδείκνυε πόρρωθεν εἰς τοὺς θαλασσοπόρους νέα κοσμήματα ἀρχιτεκτονικῆς, ἅτινα ὀψούντο μέχρις οὐρανῶν ἅπανα ἡ ἀκτὴ ἀντήγει ὑπὸ τῶν κραυγῶν τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν κτύπων τῶν σφυρῶν· οἱ λίθοι ἀπχωροῦντο εἰς τὸν αἶρα ἐκ γεράνων διὰ σχοινίων. Πάντες οἱ πρωτομάστορες προέτρεπον τὸν λαὸν εἰς ἐργασίαν, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς αὐγῆς, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰδομενεὺς, δίδων αὐτοπροσώπως πανταχρῶς προσταγὰς, συνετέλει ἵνα προχωρῶσι τὰ ἔργα μετ' ἀπὸ στεύτου ταχύτητος.

Μόλις τὸ φοινίκειον πλοῖον κατέπλευσε, καὶ οἱ Κρήτες ἐδαιξάν πρὸς τὸν Τηλέμαχον καὶ τὸν Μέντορα εὐλικρινεστάτην φιλίαν. Ἔσπευσαν νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν Ἰδομενεά περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς! ἀνέκραξεν ἐκεῖνος· τοῦ Ὀδυσσεύς, τοῦ ἀγαπητοῦ μου φίλου! τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἥρωος, δι' οὗ κατορθώσαμεν νὰ πέσῃ ἡ πόλις τῆς Τροίας! Προσελθέτω, ἵνα δείξω αὐτῷ πόσον ἤμην φίλος τοῦ πατρός του. Παραχρῆμα τῷ παρουσιάζουσι τὸν Τηλέμαχον, ὅστις τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν δεχθῇ φιλοφρόνως.

Ὁ Ἰδομενεὺς τότε τῷ ἀποκρίνεται, παιδρὶ καὶ ἱλαρῶ τῷ προσώπῳ. Καὶ ἂν δὲν μοι ἔλεγον ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Τηλέμαχος, ἐγὼ πάλιν ἤθελον σὲ γνωρίσει. Ἰδοὺ ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτός! Ἰδοὺ οἱ ἀκτινοβόλοι ὀφθαλμοί του, ὧν τὸ βλέμμα ἦν ἀπενεὺς αἰεὶ καὶ ἀκλόνητον. Ἰδοὺ τὸ ἥθος του, κατ' ἀρχὰς μὲν ψυχρὸν καὶ συνεσταλμένον, εἴτα δὲ πλήρες ζωηρότητος καὶ χάριτος· ἀναγνωρίζω μάλιστα τὸ λεπτόν ἐκεῖνο μεϊδιάμα, τὸ ἀνεπιτήδευτον ἐκεῖνο σχῆμα, τὴν εὐφράδειαν ἐκείνην τὴν ἀφελῆ καὶ πειστικὴν, ἣτις ἐπειθε πρὶν ἢ δώσῃ καιρὸν εἰς τὸν ἀκροατὴν νὰ δυσπιστήσῃ. Ναι, σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀλλὰ

Ἄλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀνέβηεν Ὀδυσσεύς,
Στάσειν, ὑπὸ δὲ ἰδεσθαι κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξει,
Σκηπτρον δ' αὖτ' ὀπίσω οὐτε προσηγνὺς ἐνώμα,
Ἄλλ' ἀσιγῆς ἔχειν, ἀίθρι' ῥωτῇ ἰαχῶς·
Φαίης κίχκτον τέ τιν' ἔμεναι ἀφρονά τ' αὐτῶς·
Ἄλλ' ὅτε δὴ β' ὅπατε μεγάλην ἐκστήθως ἰεῖ

όνως καὶ ἰδικός μου· ὦ υἱέ μου, ἀγαπητέ μου υἱέ! ποῖα
σ' ἔφερεν εἰς τὴν ἀκτὴν ταύτην; μήπως ζητῆς τὸν
α σου; Οἶμοι οὐδεμίαν εἶδῃσιν ἔχω νὰ σοὶ δώσω
· τοῦ· φθονερὰ τύχη κατέτρεξεν ἐκάτερον ἡμῶν, καὶ ὁ μὲν
το δυστυχὴς μὴ δυνήθεις νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα
· γὰρ δὲ ὅτι ἐπανῆλθον ἐν πληρεστάτῃ ὀργῇ τῶν θεῶν
· μοῦ. Ταῦτα λέγων ὁ Ἰδομενεὺς ἐθεώρει συγχρόνως τὸν
· ρα ἀσκαρδαμικτι, ὡς ἄνθρωπον, οὗ τὸ πρόσωπον δὲν ἦτο
· τὸν ἄγνωστον, ἀλλ' οὔτινος τὸ ὄνομα δὲν ἠδύνατο νὰ
· θῇ.

· ν τούτοις ὁ Τηλέμαχος τῷ ἀπεκρίθη δακρυχέων· ὦ βα-
· ! συγχώρησον τὴν θλίψιν μου, ἣν δὲν δύναμαι νὰ κρύψω
· ερίστασιν καθ' ἣν ὀφείλω νὰ δείξω εἰς σέ χαρὰν μᾶλλον
· ὕγνωμοσύνην διὰ τὰς πρὸς με φιλοφρονήσεις σου. Διὰ τῆς
· ς, ἣν φανερώνεις περὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ Ὀδυσσέως, μὲ
· σκεις ὁ ἴδιος νὰ αἰσθάνωμαι τὴν δυστυχίαν, ὅτι δὲν θέ-
· νηθῇ ποτε νὰ τὸν εὔρω. Οἱ παρωργισμένοι θεοὶ δὲν μοι
· ἐποῦσιν οὔτε νὰ τὸν ἐπαναῖδω, οὔτε νὰ μάθω ἐὰν ἐναυά-
· ν, οὔτε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ἰθάκην, ὅπου ἡ Πηνελόπη
· ται φροντίζουσα πῶς ν' ἀπαλλαχθῇ ἐκ τῶν μνηστήρων
· Ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι θέλω σέ εὔρει εἰς τὴν Κρήτην, ἀλλ' ἔ-
· μαθον τὴν σκληρὰν τύχην σου, καὶ ποτὲ δὲν ἐπίστευον
· ἔλω προσεγγίσει τὴν Ἑσπερίαν, ὅπου ἐθεμελίωσας νέον
· λειον· ἡ τύχη ὅμως, ἥτις περιπαίζει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ
· ιατηρεῖ ἀλύττην καὶ πλάνητα εἰς πάντα τόπον, πόρρω δὲ
· Ἰθάκης, μὲ ἔρριψε τελευταῖον εἰς τὰς ἀκτάς σου. Ἀλλὰ
· ξὺ ὅλων τῶν κακῶν, ἅτινα μοι προὔξενησε, τοῦτο εἶνε,
· εὐχαρίστως ὑποφέρω· ἂν καὶ μὲ ἀπεμάκρυνε τῆς πατρί-
· μου, τοῦλάχιστον μὲ ἠξίωσε νὰ γνωρίσω τὸν πλέον γεν-
· υον μετὰ ξὺ πάντων τῶν βασιλέων.

· ς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς ἐνηγκαλίσθη φιλο-

· καὶ ἐπεὶ νηφάδεσσιν ἰοικέτα χειμερίησιν,

· οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσσεὺς γ' ἐρίσσει βροτὸς ἄλλος.

Ὅμ. Ἰλ. Γ. στιχ. 216.

απόργως τὸν Τηλέμαχον, καὶ ὁδηγήσας αὐτὸν εἰς τὸ παλᾶτιόν του, τῷ εἶπε. Τίς εἶναι ὁ συνετὸς οὗτος γέρον, ὅστις σὲ συνοδεύει; μοι φαίνεται ὅτι τὸν εἶδον ἄλλοτε. Εἶναι ὁ Μέντωρ, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος· ὁ Μέντωρ, ὁ φίλος τοῦ Ἰοδυσσεύς, εἰς ὃν μὲ παρέδωκεν ἐπὶ νήπιον ὄντα. Τίς δύναται νῦν εἶπῃ τὸ τί ὀφείλω εἰς αὐτόν!

Παραυτίκα ὁ Ἰδομενεὺς προχωρεῖ, καὶ ὀρέγει τὴν χεῖρα εἰς τὸν Μέντορα. "Ἴδομεν ἄλλοτε ἀλλήλους νομίζω. Ἐνθυμείσαι τὸν εἰς Κρήτην πλοῦν μας καὶ τὰς καλὰς συμβουλάς, ἃς μοι ἔδωκας; Ἀλλὰ τότε ἡ ζέσις τῆς νεότητος, καὶ ἡ ἀπόλαυσις ψευδῶν ἡδονῶν, μὲ παρέσυρον· ἀκολούθως ὅμως ἔδωκεν ἵνα αἱ δυστυχίαι μου μὲ συνετίσωσι καὶ μάθω, ὅ,τι δὲν ἤθελον νὰ πιστεύσω. Εἶθε νὰ σὲ ἤκουον τότε, ὦ σοφὲ γέρον· ἀλλὰ βλέπω μετὰ θαυμάσμου μου ὅτι ὕστερον ἀπὸ τοσαύτα ἔτη δὲν ἤλλαξας σχεδὸν παντελῶς· ἡ αὐτὴ τρυφερότης τοῦ προσώπου, τὸ αὐτὸ ὄρθον ἀνάστημα, ἡ αὐτὴ εὐρρωστία, μόνη δὲ ἡ κόμη σου ἐλευκάθην ὀλίγον.

Κράτιστε βασιλεῦ! ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ· ἐὰν ἤμην κόλαξις ἤθελον σοὶ εἶπαι τὰ ἴσα· ὅτι καὶ σὺ διετήρησας τὸ ἀνθρώπου ἐκεῖνο τῆς νεότητος, ὅπερ ἔλαμπεν ἐπὶ τοῦ προσώπου σου πρὸ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας· ἀλλὰ προτιμῶ κάλλιον νὰ σοὶ δυσχερεστήσω ἢ νὰ παραβῶ τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν. "Ἀλλὰ ὥστε παρατηρῶ, ἐκ τῆς σοφῆς ὁμιλίας σου, ὅτι δὲν ἀγαπᾷς τὴν κολακείαν, καὶ ὅτι οὐδ' ὅλως κινδυνεύει τις λαλῶν σοὶ εἰλῆ κρινῶς. Σὺ ὅμως ἤλλαξας πολὺ, καὶ δυσκολεύουμαι νὰ σὲ γνῶρίσω. Ἐννοῶ προφανῶς τὸν λόγον· ὑπέφερες πολὺ ἐνκατῶν δυστυχημάτων σου, ἀλλ' ἐκέρδησας πολὺ ὑποφέρων ἐπειδὴ ἐγένου σοφός. Πρέπει νὰ παραμυθῇται τις διὰ τὰς εἰς τὸ πρόσωπόν του γενομένας ρυτίδας, ὁπότεν ἡ καρδίη του ἀσκήται καὶ κρατύνηται διὰ τῆς ἀρετῆς· πρὸς δὲ γίνωσκαι ὅτι οἱ βασιλεῖς γκράσκουσι ταχύτερον πάντοτε ἢ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι. Ἐν μὲν τῇ ἀτυχίᾳ αἱ λύπαι τῆς ψυχῆς, καὶ ὁ μόχθος τοῦ σώματος, τοὺς φέρουσιν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου πρόωρα· ἐν δὲ τῇ εὐτυχίᾳ, ἡ ἡδυπάθεια καὶ ἡ τρυφή ὀλεθριώτεραι πάσης πολεμικῆς σκληραγωγίας, ταχύτερα

τοὺς καταναλίσκουσιν. Οὐδὲν βλαβερώτερον εἰς τὴν ὑγείαν
ὡς αἱ ἡδοναί, ὅταν γένηται τούτων κατάχρησις. Ἐντεῦθεν
προκύπτει ὅτι οἱ βασιλεῖς, ἐν εἰρήνῃ ἐξίσου ὡς ἐν πολέμῳ,
ἔχουσιν αἰείποτε ἡδονὰς καὶ λύπας, αἵτινες ἐπιταχύνουσι τὸ
γῆρας πρὸ τῆς ἡλικίας, καθ' ἣν φυσικῶς ἐμελλε νὰ ἔλθῃ.
Βίης σώφρων, μετριοπαθὴς, λιτός, ἀπῆλλαγμένος μεριμνῶν
καὶ ἀνίων, κοινωνικός καὶ ἐργατικός, διατηρεῖ εἰς τὰ μέλη
τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀκμαίαν τὴν νεότητα, ἥτις, ἀνευ
τῶν προφυλάξεων τούτων, ἐτοιμὴ εἶναι πάντοτε νὰ πετασθῇ
ἐπὶ πτερόγων ἀνέμων.

Ὁ Ἰδομενεὺς, καταγοητευθεὶς ἐκ τῆς ὁμιλίας τοῦ Μέν-
τορος, ἐπεθύμει ν' ἀκροασθῇ αὐτὸν περισσότερον χρόνον, ἀλλ'
ἤλθον νὰ τοῦ ὑπενθυμίσωσι περὶ τίνος θυσίας ἦν ἐμελλε νὰ
προσφέρῃ εἰς τὸν Δία. Ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ τὸν πα-
ρικολοῦθησαν περικυκλωμένοι ὑπὸ πλήθους λαοῦ, ὅστις ἐθεώ-
ρει μετὰ σπουδῆς καὶ περιεργείας τοὺς δύο αὐτοὺς ξένους.
Οἱ Σαλεντῖνοι ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες
διαφέρουσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ μὲν νέος ἔχει τι ζωηρὸν
καὶ ἐράσμιον· ἅπαντα τὰ θέληντρα τῆς καλλονῆς καὶ τῆς
νιότητος εἰσὶ διακεχυμένα ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ τοῦ
σώματός του· ἡ δὲ καλλονὴ αὕτη δὲν ἔχει τι μαλθακὸν καὶ
ἐκτεθηλυμένον· καίτοι δὲ τοσοῦτον ἀνθρώπος τὴν ἡλικίαν, φαί-
νεται ὅμως ῥωμαλέος, ἰσχυρὸς, κατεσκευασμένος εἰς τοὺς πόρους·
ὁ δὲ ἕτερος αὐτός, καίτοι πολλῶ πλεον προδεδηκώς, οὐδε-
μίαν ἀπώλεσε τῶν δυνάμεών του· ἡ φυσιογνωμία του φαίνεται
μὲν κατὰ πρῶτον ὀλιγώτερον ὑπερήφανος, καὶ τὸ πρόσωπον
ὀλιγώτερον χαρίεν, ἀλλ' ὅταν τὸν παρατηρήσῃ τις ἐκ τοῦ
πληθύον, εὐρίσκει, ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτοῦ, τεκμήρια σοφίας
καὶ ἀρετῆς μετὰ σπανίας εὐγενείας. Ὅτε οἱ θεοὶ κατέβησαν
εἰς τὴν γῆν ἵνα συκοινωνήσωσι μετὰ τῶν θνητῶν, ἀναμρι-
βόλως τοιαύτης ἔλαβον μορφῆς ξένων καὶ ὁδοιπόρων.

Ἐν τούτοις ἀφικνοῦνται εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διός, ὁπερ ὁ Ἰδο-
μενεὺς, ἀπόγονος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἐκόσμησεν μεγαλοπρεπῶς.
Τὸ ἱερὸν περιεκυκλούτο ὑπὸ διπλῆς σειρᾶς στῆλων ἐξ ἰά-
σπιδος λίθου· τὰ ἐπιστύλια αὐτῶν ἦσαν ἀργυρᾶ· ἅπας δὲ

ὁ ναὸς ὠκοδόμητο ἐκ μαρμάρου μετ' ἀναγλύφων παριστάν-
των τὸν Δία, μεταμορφωθέντα εἰς ταῦρον· τὴν ἀρπαγὴν τῆς
Εὐρώπης καὶ τὴν εἰς Κρήτην διαπεραίωσίν της· ἐφαίνετο δὲ
ὅτι τὰ κύματα πύλασθοντο τὸν Δία καὶ τοὶ παραδόξως με-
ταμορφωθέντα. Ἐξεικονίζετο ἐπομένως ἡ γέννησις, καὶ ἡ
νεότης τοῦ Μίνως, καὶ τελευταῖον ὁ σοφὸς αὐτὸς βασιλεὺς
δίδων εἰς ἡλικίαν μᾶλλον προδεδηκυῖαν νόμους εἰς ἅπασαν
τὴν νῆσον, ἵνα τὴν καταστήσῃ διὰ παντὸς εὐδαίμονα. Ὁ
Τηλέμαχος παρετήρησε προσέτι τὰ κυριώτερα συμβάντα τῆς
πολιορκίας τῆς Τροίας, ὅπου ὁ Ἰδομενεὺς ἀπέκτισε δόξαν
μεγάλου στρατηγοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν παραστάσεων ἐκείνων
τῶν μαχῶν ἐζήτησε τὸν πατέρα του· τὸν ἀνεγνώρισε κρα-
τοῦντα ἐκ τῆς κόμης¹ τὸν Ῥῆσον, ὃν ὁ Διομήδης ἐθανάτωσεν·
εἴτα διαφιλονεικούντα πρὸς τὸν Αἴαντα τὰ ὄπλα τοῦ Ἀχιλ-
λέως ἐνώπιον πάντων τῶν ἐκεῖ συνηγμένων ἀρχηγῶν τοῦ
Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ τελευταῖον ἐξερχόμενον τοῦ ὀλεθρίου
ἐκείνου Δουρίου ἵππου, ἵνα χύσῃ τὸ αἷμα τοσοῦτων Τρώων.

Ὁ Τηλέμαχος τὸν ἀνεγνώρισεν ἐν πρώτοις ἐκ τῶν λαμ-
πρῶν ἐκείνων κατορθωμάτων, περὶ ὧν ἤκουσε πολλάκις καὶ
ὀμιλῶσι, καὶ ἅτινα ὁ Νέστωρ αὐτὸς πολλάκις τῷ διηγῆθαι.
Δάκρυα χαρᾶς ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἡ χροιά του
ἡλλοιωθῆναι καὶ τὸ πρόσωπόν του ἐφάνη τεταραγμένον. Ὁ Ἰδο-
μενεὺς τὸν παρετήρησεν, ἂν καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀπέστρεψε τὸ
πρόσωπον ἵνα κρύψῃ τὴν ταραχὴν του. Μὴ ἐντρέπου, τῷ
λέγει ὁ Ἰδομενεὺς, ἵνα δείξῃς εἰς ἡμᾶς πόσον κατανύγεται
ὑπὸ τῆς δόξης καὶ τῶν δυστυχιῶν τοῦ πατρός σου.

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ λαὸς συνέρρει παμπληθεὺς ὑπὸ τὰς εὐρυχω-
ρους στοάς, τὰς σχηματιζομένας ἐκ δύο στοίχων τῶν σπηλῶν
τῶν περικυκλουσῶν τὸν ναόν· ὑπῆρχον αὐτόθι δύο χοροὶ, ὁ
μὲν νεανίσκων, ὁ δὲ νεανίδων, ψαλλόντων ὕμνους εἰς δόξαν

¹ Ὁρθάτιρον, ἐκ τοῦ ποδός, διότι ὁ Ὅμηρος, Ἰλ. Κ. στίχ.
488, ἔφη: ὡς λέγει·

Ἀτὰρ πολὺμητις Ὀδυσσεύς,

Ὅντινα Τυδείδης ἄρρι πλήξειε παραστάς,

Τόν δ' Ὀδυσσεὺς μετόπισθε λαβὼν ποδὸς ἐξέκτασεν. Σ. Μ.

τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὸν κεραυνόν· οἱ παῖδες οὗτοι, ἐκλεγμένοι μεταξὺ τῶν ὠραιότερων, ἔφερον κόμην μακρὰν κυματίζουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων των· εἶχον τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένην ἀπὸ ῥόδα καὶ ἀγληϊμμένην μύρα, καὶ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λευκά ἱμάτια. Ὁ Ἰδομενεὺς προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὸν Δία ἱκατόμβην, ὅπως τῷ γίνῃ ἴλεως εἰς τινὰ πόλεμον, ὃν ἐπεχείρει καθ' ὁμόρων λαῶν. Τὸ αἷμα τῶν θυμάτων ἐνεθυμία πανταχοῦ· πᾶς τις ἐβλεπεν αὐτὸ ῥέον εἰς βαθεῖς χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς κύλικας.

Ὁ πρεσβύτερος Θεοφάνης, ἀνὴρ θεοφιλὴς καὶ ἱερεὺς τοῦ ναοῦ, διαρκούσης τῆς θυσίας εἶχε τὴν κεφαλὴν του κεκαλυμμένην ἐκ τοῦ ἄκρου τῆς πορφυρᾶς ἐσθῆτός του, εἴτα ἐξήτασε τὰ σπλάγχνα τῶν θυμάτων, ἅτινα ἔσπαιρον εἰσέτι· ἐπομένως ἀναβὰς εἰς τὸν ἱερὸν Τρίποδα, ὦ θεοί, ἀνέκραξε, καὶ τίνες ἀράγε εἶναι οἱ δύο αὐτοὶ ἕνοι εἰς τούτους τοὺς τόπους; χωρὶς αὐτῶν ὁ πόλεμος, ὃν ἐπιχειροῦμεν, ἤθελεν εἶναι εἰς ἡμᾶς ὀλέθριος; τὰ δὲ Σάλεντον ἤθελε καταστραφῇ πρὶν ἢ ἐγερθῇ ἐπὶ τῶν θεμελίων του. Βλέπω νέον ἥρωα χειραγωγούμενον ὑπὸ τῆς σοφίας· δὲν εἶναι ὅμως συγκεχωρημένον εἰς γλῶσσαν θνητοῦ νὰ εἴπῃ περισσότερα.

Ταῦτα λέγων εἶχε τὸ βλέμμα ἄγριον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σπινθηροβολοῦντας. Ἐφαίνετο ὅτι ἐβλεπεν ἄλλ' ἀντικείμενα παρὰ τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του· τὸ πρόσωπόν του ἦτο πένφλωγισμένον, ὅλος συντεταραγμένος καὶ ἐξεστηκώς· αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἀνωρθοῦντο· ἐκ τοῦ στόματός του ἐξεπέμποντο ἄφροί· εἶχε τὰς χεῖρας ἀνατεταμένας καὶ ἀκινήτους· ἡ γοερά φωνή του ἦτο τραχυτέρᾳ πάσης ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ἰστατο δὲ ὡς ἀνδρίας, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ καθέξῃ ἐν ἑαυτῷ τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ συνιαράττον αὐτόν.

Ὁ μακάριος Ἰδομενεὺς! ἀνεβόησεν ἐκ νέου· τί βλέπω! ὅποια δεινὰ ἀποσοβήνεντα! ὅποια γλυκεῖα εἰρήνη ἐσωτερικῶς! ἄλλ' ὅποια μάχαι ἐξωτερικῶς! ὅποια δὲ νίκαι! ὦ Τηλέμαχε, τὰ ἀνδραγαθήματά σου ὑπερβαίνουναι τὰ τοῦ πατρός σου. Ὁ ὑπερήφανος ἐχθρός σου στε αἷζει ὑπὸ τὴν μάχαιράν σου· αἱ χαλκαὶ πόλαι, τὰ ἀνυπέρβατα τεῖχη, πίπτουσι πρὸ τῶν ποδῶν σου.

ὦ χρητίστη θεᾷ, πόσον ὁ πατήρ του. . . ὦ νέε, θέλεις ἶδαι τελευταίον. . . ἐν τῷ λέγειν ταῦτα ἐδραμεύθη ἡ γλῶσσά του, καὶ ἵσταται ἄκων ἐν σιωπῇ πλήρει θαύματος· ἅπας δὲ ὁ λαὸς ἐνέκρωσεν ὑπὸ φόβου· ὁ Ἰδομενεὺς τρέμων δὲν τολμᾷ νὰ τὸν παρκαλέσῃ ἵνα τελειώσῃ τὴν μαντείαν, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐκπεπληγμένος μόλις ἐννοεῖ ὅ,τι ἤκουσε, μόλις δύναται νὰ πιστεῦσῃ τὰς μεγάλας αὐτὰς προρρήσεις· μόνος δὲ ὁ Μέντωρ δὲν ἐκπληττίζεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ πνεύματος· ἤκουσας, λέγει εἰς τὸν Ἰδομενέα, τὴν βουλὴν τῶν θεῶν; καθ' οἷοιδή ποτε ἔθνη· κηρύξεις πόλεμον, ἡ νίκη ἔσται ὑπὲρ σοῦ, καὶ ὀφείλεις εἰς τὸν νεανίαν, υἱὸν τοῦ φίλου σου, τὴν εὐτυχὴ ἐκβασιν τῶν ὀπλων σου. Μὴ φθόνει αὐτῷ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὠφελήθητι ἐξ ὧν οἱ θεοὶ σοὶ χρησάμενοι δι' αὐτοῦ.

Ὁ Ἰδομενεὺς, μὴ δυνάμενος εἰσεῖν νὰ συνέλθῃ ἐκ τοῦ θαύματος του, ἐζήτει μάτην λόγους· ἡ γλῶσσά του ἔμενεν ἀκίνητος· ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐτοιμότερος ἐκείνου, εἶπεν εἰς τὸν Μέντορα· τοσαύτη προμηνυμένη δόξα παντελῶς δὲν μὲ θέλγεις· ἀλλὰ, τί ἄρᾳ γε σημαίνουσιν οἱ τελευταῖοι ἐκεῖνοι λόγοι; Σὺ θέλεις ἶδε· μήπως τὸν πατέρα μου; . . . ἢ μόνον τὴν Ἰθάκην Οἴκη; διατί δὲν ἐτελείωσε τὴν φράσιν του; οὕτω μὲ ἀφῆκεν εἰς περισσοτέραν ἀμφιβολίαν ἢ πρὶν· ὦ Ὀδυσσεῦ! ὦ πάτερ μου! ἄρᾳ γε σὺ εἶσαι; σὺ, ὃν μέλλω νὰ ἶδω; εἶναι τοῦτο ἀληθές; ἀλλ' ἀπατώμαι ἴσως· πλὴν τίς ὁ χρησμὸς; Σὺ ἀρέσκεσαι, ὦ γέρον, νὰ ἐμπαιζῇς ἐμὲ τὸν δυστυχῆ. "Ἐτι μίαν λέξιν καὶ ἡ θεὸν εἶσθαι πληρέστατα εὐτυχῆς.

Ὁ Μέντωρ τῷ λέγει.. Σέβου πᾶν ὅ,τι οἱ θεοὶ προεμήνυσαν, καὶ μὴ ζητεῖς ν' ἀποκαλύψῃς ὅτι ἐκκίνοι ἀπέκρυψαν. Θρασεῖα πολυπραγμοσύνη εἶναι ἀξία συγχύσεως· ἐνεκα σοφίας, πλήθους ἀγαθότητος, οἱ θεοὶ ἐκάλυψαν εἰς τοὺς δειλαίους θνητοὺς τὸ πεπωμένον τῶν ὑπὸ βαθείας ἀχλύος. Εἶναι συμφέρον εἰς ἡμᾶς νὰ προβλέπωμεν ὅ,τι παρ' ἡμῶν ἐξαρτᾶται, ἵνα καλῶς πράττωμεν αὐτό, ἀλλ' οὐχ ἥττον συμφέρον εἰς ἡμᾶς εἶναι ν' ἀγνοῶμεν ὅ,τι παρ' ἡμῶν δὲν ἐξαρτᾶται, καὶ ὅ,τι οἱ θεοὶ βούλονται ἵνα συμβῇ εἰς ἡμᾶς. Ὁ Τηλέμαχος κατανοεῖς ἐκ τῶν λόγων τούτων ἐσιώπησε μόλις.

Ἡ Ἀρρδία ἀπεκρίθη πρὸς τὴν φωνὴν
(ὄρα Σελ. 480.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Ἰδομενεύς, ὅστις συνῆλθεν ἐκ τῆς ἐκστάσεώς του ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ ὑμνῇ τὸν μέγαν Δία, τὸν πέμψαντα αὐτῷ τὸν νέον Τηλέμαχον καὶ τὸν σοφὸν Μέντορα, ὅπως νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς του. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν, δείπνου μεγαλοπρεποῦς εὐτρεπισθέντος, ἐλάλησεν ὡς ἐφεξῆς.

Ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐγίνωσκον ἀρκούντως τὴν τέχνην τοῦ κυβερνᾶν, ὅτε, μετὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὑπέστρεψα εἰς τὴν Κρήτην· οἶδατε ὑμεῖς, ἀγαπητοὶ φίλοι, διὰ ποίων συμφορῶν ἐστερήθην τῆς βασιλείας τῆς μεγάλης ἐκείνης νῆσου, ἐπειδὴ μοι βεβαιοῖτε ὅτι ἐπορεύθην ἐκεῖ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου· ἀλλ' εὐτυχὴς ἤθελον λογίζεσθαι ἐὰν αἱ καταδρομαὶ τῆς τύχης ἐχρησίμουν νὰ μὲ διδάξωσι, καὶ μὲ καταστήσωσι νουνεχέστερον. Διέπλευσα τὰς θαλάσσας, ὡς δραπέτης, ὃν ἡ ὀργὴ τῶν Θεῶν καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων καταδιώκει· ἅπαν τὸ παρελθὸν μεγαλεῖόν μου ἐχρησίμωσε κυρίως ἵνα καταστήσῃ τὴν πτωσίαν μου θλιβερωτέραν καὶ μᾶλλον ἀφόρητον. Ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον ταύτην ἐγκαταλιπὼν τοὺς Ἑφεστίους θεούς μου, ἐνθα εὗρον γαίης κεχερωμένας καὶ κεκαλυμμένας ὑπὸ ἀκανθῶν καὶ βάτων· δάσκη πανάρχαια, ὅσον ἡ γῆ· βράχους ἀπροσίτους, ὅπου ἐνεφώλευον ἄγρια θηρία. Ἦναγκάσθην λοιπὸν νὰ εὐχαριστηθῶ κυριεύσας μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν καὶ συνοδοιπόρων, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ μοὶ ἀκολουθήσωσιν εἰς τὰς δυστυχίας μου, τὴν ἀγρίαν ταύτην γῆν, καὶ ν' ἀποκαταστῶ, ὡς εἰς νέαν πατρίδα μου, μὴ δυνάμενος τοῦ λοιποῦ νὰ ἐλπίσω ὅτι θέλῃ ἐπαναΐδει τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην νῆσον, ἐνθα κ' ἐτύχησα νὰ γεννηθῶ, ὅπως βασιλεύω. Οἴμοι! ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν· ὅποια μεταβολή, ὅποιον φοβερόν παράδειγμα ἐγενόμην εἰς τοὺς βασιλεῖς! Ἐπρεπε δὲ νὰ φανῶ τοιαῦτος πρὸς πάντας τοὺς κυβερνῶντας τὸν κόσμον, ἵνα διδάξω αὐτοὺς διὰ τοῦ παραδείγματός μου. Αὐτοὶ φαντάζονται ὅτι οὐδὲν ἔχουσι νὰ φοβῶνται, ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Αἱ! ἀλλ' ἡ ὑπεροχὴ τῶν αὐτῶν κυρίως πρέπει νὰ τοὺς καθιστᾷ δειλοὺς· ἐγὼ ἤμην ἐπίφοβος εἰς τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ὑπηκόους μου· ἐκυβέρνηον ἔθνος ἰσχυρὸν καὶ μάχιμον· ἡ φήμη διεσάλπισε τὸ ὄνομά μου

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

13

καὶ εἰς τὰ ἀπώτατα ἔθνη· ἐβασίλευον εἰς νῆσον εὐφορον καὶ
τερπνὴν. Ἐκατὸν πόλεις μοι ἔδιδον καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τὸν
φορὸν τῶν προϊόντων των· οἱ λαοὶ αὐτοὶ ὡμολόγουν ὅτι εἶμαι
ἀπόγονος τοῦ Διὸς τοῦ γεννηθέντος ἐν τῷ τόπῳ αὐτῶν· μὲ
ἡγάπουν ὡς ἕγγονον τοῦ σοφοῦ Μίνως, οὗ οἱ νόμοι καθιστῶ-
σιν αὐτοὺς τοσοῦτον ἰσχυροὺς, καὶ τοσοῦτον εὐτυχεῖς. Τί ἄλ-
λο ἀπελείπετο εἰς τὴν εὐτυχίαν μου ἢ ν' ἀπολαμβάνω αὐτὴν
μετριοπαθῶς; ἄλλ' ἡ ἀλαζονεία μου καὶ ἡ κολακεία, εἰς ἣν
ἔδιδον ἀκρόασιν, ἀνέτρεψαν τὸν θρόνον μου· οὕτω θέλουσιν ἀ-
νατραπῆ καὶ οἱ θρόνοι πάντων τῶν βασιλέων, τῶν ἐκδοτῶν
εἰς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ὀλεθρίαν συμβουλὴν αἰσχροῦν κολάκων.

Καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσεπάθουν νὰ δεικνύω πρόσωπον
φαιδρὸν καὶ πλήρες ἐλπίδων, ὅπως ἐνθαρρύνω τοὺς παρακο-
λουθήσαντάς μοι. Ἄς κτίσωμεν, ἔλεγον αὐτοῖς, νέαν πόλιν,
ἣτις θέλει μᾶς παραμυθήσει περὶ παντός, οὗτινος ἐστρατεύθη-
μεν· περικυκλούμεθα ὑπὸ λαῶν, οἵτινες μᾶς ἔδωκαν ἄξ. σὺ γὰρ
παράδειγμα εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν ταύτην. Βλέπομεν τὸ Τάραν-
τον ἐγερθὲν πλησιαιέτατα ἡμῶν· τὸ βασιλεῖον αὐτὸ ἐθεμελιώ-
θη ὑπὸ τοῦ Φυλάντου μετὰ τῶν παρακολουθησάντων αὐτῷ
Λακεδαιμονίων. Ὁ Φιλοκτῆτης ὠνόμασε Πιπυλίαν μεγάλην
τινὰ πόλιν, ἣν κτίζει ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραλίας. Τὸ Μεταπόν-
τιον εἶναι ὡσαύτως ἑτέρα τις ἀποικία· θέλομεν φανῇ ἄρ' ἂν
κατώτεροι ἡμεῖς τῶν ξένων αὐτῶν τῶν ἐξίσου πλανωμένων;
Ἡ τύχη δὲν εἶναι βεβαίως πρὸς ἡμᾶς δυσμενεστέρα.

Ἐνῷ διὰ τοιούτων λόγων προσεπάθουν νὰ παραμυθήσω τὴν
λύπην τῶν συνοδοιπόρων μου, ἔκρυπτον ἐν τῷ μυγῶ τῆς καρ-
δίης μου θανάσιμον ὀδύνην· ἐνόμιζον μεγάλην μου παραγο-
ρίαν νὰ μὴ βλέπω τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ νὰ μὲ κατακα-
λύπτῃ νύξ, ἵνα ἀνετώτερον κλαύσω τὴν ἀθλίαν τύχην μου.
Δύο ῥύακες· πικρῶν δακρύων ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ
ὁ γλυκὺς ὕπνος ἀπέπτη ἀπ' ἐμοῦ. Τῇ ἐπαύριον ἐπανελάμβε-
νον τὰς ἐργασίας μου μετὰ νέου ζήλου. Ἴδού, ὦ Μέντωρ, διατὶ
μὲ εὗρες τοσοῦτον γεγρακτότα.

Ἀποῦ ὁ Ἰδομενεὺς ἐτελείωσε τὴν διήγησιν τῶν θλίψεών
του, ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Τηλεμάχου καὶ τοῦ Μέντο-

ος εἰς τὸν πόλεμον ὃν ἐπεχείρει. Θέλω σᾶς ἀποπέμψει, ἐλε-
 εν αὐτοῖς, εἰς Ἰθάκην, ἅμα ὁ πόλεμος τελειώσῃ, καὶ θέλω
 ποστεῖλαι πλοῖον εἰς τοὺς ἀπωτάτους αἰγιαλοὺς ἵνα λάβωσιν
 ἰδέσθαι περὶ τοῦ Ὀδυσσεύς· εἰς οἷον ὅποτε τόπον τοῦ γνω-
 τοῦ κόσμου καὶ ἂν τὸν ἔρριψεν ἡ τρικυμία ἢ ἡ ὀργὴ θεοῦ τι-
 σῇ, θέλω κατορθώσαι νὰ τὸν σώσω. Εἶθε μόνον νὰ ζῇ μέχρι
 τοῦ νῦν· ὡς πρὸς σᾶς δὲ, θέλω σᾶς ἀποπέμψει διὰ τῶν ἀξιο-
 λογιωτέρων πλοίων, ἅτινά ποτε κατεσκευάσθησαν εἰς τὴν νῆ-
 ον Κρήτην· αὐτὰ ἐναυπηγήθησαν ἐκ ξύλου κοπέντος ἐπὶ τοῦ
 θρόνου τῆς Ἰδης, ὅπου ὁ Ζεὺς ἐγεννήθη. Τὸ ἱερὸν αὐτὸ ξύλον
 οὐδ' ἀπόλλυται ὑπὸ τῶν κυμάτων· οἱ ἄνεμοι καὶ οἱ σκόπελοι
 τὰ φοβοῦνται καὶ τὸ σέβονται. Ὁ Ποσειδῶν αὐτῆς, καίτοι ὠρ-
 γισμένος, δὲν θέλει τολμήσει νὰ διεγερῇ τὰ κύματα κατ' αὐ-
 τήν. Ἐλπίσατε λοιπὸν ὅτι εὐτυχῶς θέλει ἐπιστρέψει εἰς τὴν
 Ἰθάκην, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς δυσμενὴς θέλει σᾶς ἀποπλανῆσαι
 εἰς ἀχνὴν πελάγη· ἡ διάβασις εἶναι βραχεία καὶ εὐκόλος· ἂ-
 ν ποστεῖλατε τὸ φοινίκειον πλοῖον, ὅπερ σᾶς ἔφερεν ἐδῶ, καὶ
 οὐκ ἐκλείψετε ἄλλο ἢ ν' ἀποκτήσῃτε τὴν δόξαν ὅτι συνετε-
 λελέκατε εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰδομενέως πρὸς
 τὸν ἀνάρθρωτον τῶν δυστυχημάτων του. Ὑπὸ τοῦτον καὶ μόνον
 ἔσται ὅρον, ὃ οὐδέ τοῦ Ὀδυσσεύς, θέλεις κριθῇ ἄξιος τοῦ πατρός
 σου· καὶ ἐάν ἡ ἀδυσώπητος εἰμαρμένη τὸν κατεβίβασεν ἔδῃ
 εἰς τὸ ζοφερόν τοῦ Πλούτωνος βασίλειον, ἢ Ἐλλάς ἅπασα
 χαιρούσα θέλει νομίσῃ ὅτι βλέπει αὐτὸν εἰς τέ.

Ἐνταῦθα ὁ Τηλέμαχος διέκοψε τὸν Ἰδομενέα, ὃς ἀποπέμ-
 πον, εἶπε, τὸ φοινίκειον πλοῖον. Τί βραδύνωμεν, ἵνα λά-
 βωμεν τὰ ὄπλα καὶ νικῶμεν τοὺς ἐχθρούς σου; Αὐτοὶ σή-
 μαιον εἶναι καὶ ἰδικοί μας. Ἀφοῦ ἐγενόμεθα νικηταὶ μαχόμε-
 νον ἐν Σικελίᾳ ὑπὲρ τοῦ Ἀχέστου, Τρωὸς καὶ ἐχθροῦ τῶν Ἐλ-
 λήνων, δὲν εἴμεθα ἄρά γε προθυμότεροι, καὶ τοῖς θεοῖς προσ-
 κλητέροι, πολεμοῦντες ὑπὲρ Ἑλλήνων ἥρωος τὰ μάλιστα
 ἀντελέσαντος εἰς τὴν ἐκπάρθησιν τῆς πόλεως τοῦ Πριάμου;
 ἡμεῖς, ὃν ἠκούσαμεν, οὐδόλως μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀμφι-
 κλῶμεν.

Ἔποθεσις

Ὁ Ἰδομενεὺς ἐξιστορεῖ εἰς τὸν Μέντορα τὰ αἴτια τοῦ κατὰ Μανδουρίων πολέμου. — Κατὰ τὴν ἐξιστόρησιν ταύτην οἱ Μανδουριοὶ παρουσιάζονται εἰς τὰς πύλας τοῦ Σαλέντου μετὰ στρατοῦ καὶ κειμένου ἐξ ὁμήρων λαῶν, οὓς προσέλαβον ἐπικούρουι. — Ὁ Μέντωρ ἐξέρχεται μετὰ σπουδῆς, καὶ ὑπάγει αὐτοκλήτως ἵνα προτείνῃ τὸν ἐχθρὸν ὄρους, δι' ὧν νὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος ἀμαχητί. — Ὁ Λέμαχος ἀνυπόμονος ἵνα μάθῃ τὴν ἐκβασιν τῆς διαπραγματέως ταύτης, πορεύεται εἰς τὸν Μέντορα, καὶ ἀμφότεροι ὁμοῦ προσφύρουσι ὁμηροὶ εἰς τοὺς Μανδουρίους καὶ ἐγγυῶνται τὴν παρά τοῦ Ἰδομενεὺς πιστὴν ἐκπλήρωσιν τῆς περὶ τῆς εἰρήνης συνθήκης, ἣν προτείνει. Οἱ Μανδουριοὶ δέχονται τὰς προτάσεις, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Ἰδομενεὺς ἐρχόμενος αὐτοπροσώπως πρὸς αὐτοὺς, κατὰ γνώμην τοῦ Μέντου ἐπικυροῖ, διὰ τῆς συναινέσεώς του, πᾶν τὸ ὑπ' ἐκείνου πραχθέν. Δίδουσι λοιπὸν ἀμοιβαίους ὁμήρους, τελοῦσι κοινὰς θυσίας πρὸς ἐπίσημην τῆς συμμαχίας καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἐπιστρέφει εἰς τὴν πόλιν Σαλέντου μετὰ τῶν ἡγεμόνων συμμάχων τῶν Μανδουρίων.

Ὁ Μέντωρ θεωρῶν, βλέμματι ἱλαρῷ καὶ ἀταράχῳ, τὸν Λέμαχον, ὅστις ἤτο ἤδη πλήρης ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὰς πράξεις, ἤρξατο λέγειν οὕτω. Χαίρω, ὦ υἱέ τοῦ Ὀδυσσέως, ὅτι πᾶσι σου δὲν ἀπέκτησε τῆλικαύτην μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, εἰμὴ δεικνύμενος ὁ συνετώτερος καὶ μετριοφρονέστερος πάντων. Ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὶ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ ἄτρωτοι, καὶ τοὶ βέβαιος ὅτι διέσπειρε τὸν τρόμον τὸν θάνατον πανταχοῦ, ὅπου ἐμάχετο, δὲν ἡδυνήθη ὁμοῦ κυριεύσῃ τὴν πόλιν τῆς Τροίας, ἀλλ' ἔπεσε θυμῳ πρὸς τὰς τειχῶν αὐτῆς, θριαμβεύσας κατὰ τοῦ νικητοῦ. Ἐκείνην ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς, οὐτινος τὴν ἀνδρίαν συνώδευεν ἡ φρόνησις, ἔβαλε τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον μεταξὺ τῶν Τρώων, καὶ εἰ

ἡμίχλιον αὐτοῦ ὀφείλεται ἡ πτώσις τῶν ὑψηλῶν καὶ ὑπερ-
 πάντων αὐτῆς πύργων, οἵτινες ἡπείλουν ἐπὶ δέκα ἐτη σύμπα-
 σαν τὴν κατ' αὐτῆς συννομώσαν Ἑλλάδα. Ὅσῳ δὲ ἡ Ἀθη-
 να ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν σοφίαν τὸν Ἄρην, τοσούτῳ ἡ ἔμφρων
 καὶ προνοητικὴ ἀνδρία ὑπερτερεῖ τὴν ζέουσαν μὲν, ἀλλὰ πα-
 ράλογον γενναιοψυχίαν. Ἄς ἀρχίσωμεν λοιπὸν νὰ ἐξετάσω-
 μεν τὰς περιστάσεις τοῦ πολέμου τούτου, ὃν μέλλομεν νὰ ἐ-
 πηρεήσωμεν. Οὐδένα κίνδυνον ποιῶμαι νομίζω ὁμῶς, ὡ Ἰδο-
 μενεῦ, ὅτι ὀφείλεις ἐν πρώτοις νὰ μᾶς ἐξηγήσης, ἐὰν ὁ πο-
 λεμος, ὃν ἀναλαμβάνεις, εἶναι δίκαιος· ἐπειτα ἐναντίον τίνος
 πολεμεῖς, καὶ τελευταῖον, ὅποια αἱ δυνάμεις σου, ἵνα ἐλπίσης
 αἰδίαν ἐκδασιν αὐτοῦ.

Ὁ Ἰδομενεὺς τῷ ἀπεκρίθη ὅτε ἤλθομεν εἰς τὴν παραλίαν
 ταύτην εὗρομεν λαοὺς ἀγρίους πλανωμένους εἰς τὰ δάση, ζῶν-
 τας δ' ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ τῶν καρπῶν, οὓς τὰ δένδρα αὐ-
 τράτως παράγουσιν. Οἱ λαοὶ αὗτοί, Μανδασῦριοι καλοῦμενοι,
 ἐπεπλάγχθησαν ἰδόντες τὰ πλοῖα καὶ τὰ ὅπλα μας, καὶ ἀπεχώ-
 ρησαν εἰς τὰ ὄρη. Ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατιῶταί μας ἦσαν περιε-
 γοι ἵνα ἐπισκερθεῖσι τὸν τόπον, καὶ ἠθέλησαν νὰ κυνηγήσωσιν
 ἑαυτοὺς, συνήνευσαν τοὺς φυγάδας αὐτοὺς ἀγρίους. Τότε οἱ
 ἄγριοι τούτων εἶπον αὐτοῖς, Ἡμεῖς ἐγκατελείψαμεν τὰ τερ-
 πνά παράλια, ἅτινα παρεχωρήσαμεν εἰς σᾶς, καὶ ἐτρήσα-
 μεν ὑπὲρ ἡμῶν τὰ σχεδὸν ἀπρόσδεκα τεῦτα ὄρη· εἶναι δι-
 καιον λοιπὸν νὰ μᾶς ἀφήσητε καὶ εἰς αὐτὰ εἰρηνικοὺς καὶ ἐ-
 λευτέρους· ἀλλ' ἐπειδὴ σᾶς εὐρίσκομεν ἐνταῦθα πλανωμένους,
 δισσπαρμένους καὶ ἀσθενεστέρους ἡμῶν, εἰς χεῖρας ἡμῶν εἶναι
 νὰ σᾶς σφάζωμεν ὅλους, καὶ νὰ κρύψωμεν μάλιστα ἀπὸ τοὺς
 συντρόφους σας τὴν γνώσιν τοῦ δυστυχήματός σας· πλὴν δὲν
 θέλομεν νὰ βῶμεν τὰς χεῖράς μας εἰς τὸ αἷμα ἐκείνων, οἵ-
 τινες εἰσὶν ἀνθρώποι, ὡς ἡμεῖς. Ἀπέλθετε λοιπὸν, καὶ ἐνθυ-
 μήθητε ὅτι ὀφείλετε τὴν ζωὴν σας εἰς τὰ φιλόανθρωπα ἡμῶν
 αἰσθήματα· μὴ ἐπιλάβησθί ποτε ὅτι παρὰ λαοῦ, ὃν σεῖς κα-
 λεῖτε ἄγριον καὶ ἀπολίτευτον, λαμβάνετε τὸ μάθημα τοῦτο
 τῆς μετριοφροσύνης καὶ τῆς γενναιοψυχίας.

Ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ἡμετέρων, οἵτινες ἀπεπέμθησαν οὕτως ὑπὸ

τῶν βαρβάρων αὐτῶν, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον ἡμῶν
καὶ διηγέθησαν ὅτι τοῖς συνέβη· οἱ στρατιῶταί μας ἐταφύ-
χθησαν σφόδρα· ἢ γένησαν ἰδόντες ὅτι Κρήτες ἄνδρες ὥφθη-
λον τὴν ζωὴν τῶν εἰς μίαν σπείραν φυγάδων, οἵτινες ἐν
ἐφαινοντο ὅμοιοι πρὸς ἄρκτους μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους. Ἐξέ-
θον λοιπὸν εἰς Θήραν πλείοτεροι τὸν ἀριθμὸν ἢ οἱ πρῶτοι, καὶ
ἐφωδιασμένοι ἐκ παντὸς εἶδους ὅπλων. Μετ' ὀλίγον συνήντησαν
τοὺς ἄγρίους καὶ ἐπέθεντο αὐτοῖς· ἡ μάχη ἐγένετο κρατερὰ
τὰ βέλη ἐπιπτον ἐκατέρωθεν, ὡς ἡ χάλαζα εἰς τὴν πεδιάδα.
καταιγίδος ἐπελθούσης. Οἱ ἄγριοι ἠναγμάσθησαν ν' ἀποχω-
ρήσωσιν εἰς τὰ ἀπόκρημα ὄρη τῶν, ὅπου οἱ ἡμέτεροι δι-
ετόλμησαν ν' ἀναβῶσιν.

Μικρὸν ὑπὲρ τὸν οἱ λαοὶ αὐτοὶ ἐπεμψαν πρὸς με δύο
τῶν φρονιμωτέρων γερόντων τῶν προτείνοντες εἰρήνην· αὐτοὶ
μοὶ προσέφεραν δῶρα δύο δοῖας ἄγρίων ζώων, παρ' αὐτῶν
φρονεύντων, καὶ τινὰς ὁπώρας τοῦ τύπου τῶν καὶ μοὶ ἐπα-
λησαν οὕτως.

«Ὁ Βασιλεῦ, φέρομεν, ὡς βλέπεις, εἰς τὴν μίαν χεῖρα
ξίφος καὶ εἰς τὴν ἐτέραν κλῆδον ἐλαίαν· (καὶ ἀληθῶς ἐκεί-
ναι ἐκάτερον εἰς τὰς χεῖρας) ἰδοὺ ὁ πόλεμος ἡ εἰρήνη· ἐκ
λεξόν· ἡμεῖς κλίνομεν πρὸς τὴν εἰρήνην· χάριν αὐτῆς δὲ ἡσχύν-
θημεν νὰ σοὶ παραχωρήσωμεν τὰ τεργνὰ παράλια μας, ὅπου
ἡλῖος ζωογονεῖ τὴν γῆν, τὴν παράγουσαν τοσοῦτον γλυκεῖς καρ-
ποὺς· ἀλλ' ἡ εἰρήνη εἶναι γλυκυτέρα πάντων αὐτῶν τῶν καρπῶν.
Δι' αὐτὴν καὶ μὴν ἡμεῖς ἀπεχωρήσαμεν εἰς τὰ ὑψηλὰ ταῦτα ὅπου
τὰ ἀέριοντε χιονοσκεπὴ καὶ παγετώδη, ὅπου δὲν βλέπει τι-
ποτέ οὔτε τὰ ἄνθη τοῦ ἔαρος, οὔτε τοὺς θαψιλεῖς καρποὺς τοῦ
φθινοπώρου. Φρίττομεν ἀναλογιζόμενοι τὴν θηριωδίαν ἐκείνην
ἣτις, ὑπὸ τὰ σεμνὰ ὀνόματα τῆς φιλοτιμίας καὶ τῆς δόξης
ἔρχεται μανιωδῶς καταστρέφουσα τὰς ἐπαρχίας, καὶ ἐκτελο-
σα τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων οἵτινες εἰσὶ πάντες ἀδελφοί. Ἐάν
ἡ ψευδὴς αὕτη δόξα σὲ γαργαλίζῃ, δὲν σοὶ φθονοῦμεν αὐτὴν·
σὲ οἰκτεροῦμεν μάλιστα καὶ ἱκετεύομεν τοὺς θεοὺς ἵνα μὴ
διαφυλάξωσιν ἀπὸ παρομοίαν μανίαν. Ἐάν αἱ ἐπιστῇμαι,
οἱ Ἕλληνες μανθάνουσι μετὰ τοσαύτης σπουδῆς, καὶ ἐάν

ἐξευγενισμός των, δι' ὃν τοσούτον κομπάζουσι, τοῖς ἐμπνέουσι
τὴν ἀποτρόπαιον ταύτην ἀδικίαν, ἡμεῖς λογιζόμεθα εὐτυχεῖς,
ὅτι στερούμεθα τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῶν, ἡμεῖς θέλομεν
νομίζει δόξαν μας νὰ ὤμεν πάντοτε μὲν ἀμαθεῖς καὶ βάρ-
βαροι, ἀλλὰ δίκαιοι, φιλάνθρωποι, εἰλικρινεῖς, ἀφιλοκερδεῖς,
ὀλιγαρχεῖς καὶ ὀλίγωροι τῶν ματαίων ἐκείνων ἀπολαύσεων
αἵτινες φέρουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητῶσι
τὰ περιττά· ὅ,τι δὲ ἡμεῖς τιμῶμεν, εἶναι ἡ ὑγεία, ἡ λιτότης,
ἡ ἐλευθερία, ἡ δύναμις τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦς, ὁ ἔρος τῆς
ἀρετῆς, ὁ φόβος τῶν θεῶν, ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον, ἡ ἀδελ-
φότης τῶν φίλων, ἡ πίστις πρὸς πάντας, ἡ μετριοφροσύνη
εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἡ ὑπομονὴ εἰς τὴν ἀτυχίαν, τὸ εὐπαρησία-
στον καὶ ἡ ἀποστροφή τῆς κολακείας. Ἰδοὺ τίνες οἱ λαοὶ,
οὓς σοὶ προτείνωμεν γείτονας καὶ συμμάχους. Ἐάν οἱ θεοὶ σέ
ἀποτυφλώσι τοσούτον, ὥστε ν' ἀποποιηθῇς τὴν εἰρήνην, θέ-
λεις μάθει, ἀλλὰ λίαν βραδέως, ὅτι οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαπῶντες
ἐνεκα μετριοφροσύνης, τὴν εἰρήνην, εἰσὶν οἱ θαρραλειώτεροι εἰς
τὸν πόλεμον.

Ἐνῶ οἱ γέροντες οὕτω μοι ἐλάλουν, ἐγὼ δὲν ἐδαρυνόμην
ἀκούων αὐτούς· ἔφερον πῶγονα βαθὺν καὶ ἀπτημέλητον κόμην,
βραχυεῖαν καὶ λευκὴν καὶ ὄφρυς λαοίς· εἶχον ὀφθαλμοὺς ζωη-
ροὺς, βλέμμα καὶ ἦθος καθεστηκότα, λέξιν σοβαράν καὶ
πλήρη πεποιθήσεως, τρόπους ἀπλοῖκους καὶ χαρίεντας· αἱ
μῆλωται, ἃς ἦσαν ἐνδεδυμένοι, οὐσαι δεδεμέναι ἐπὶ τῶν
ὤμων των, ἐπέτρεπον νὰ βλέπῃ τις βραχίονας νεύρα καὶ μυῶ-
νας, εὐτραφεστέρους τῶν ἀθλητῶν μας· ἀπεκρίθην λοιπὸν εἰς
τοὺς δύο αὐτοὺς ἀπεσταλμένους, ὅτι ἐπεθύμουν τὴν εἰρήνην·
ἐκανονίσαμεν ἑμοῦ, ἐν εἰλικρινείᾳ, πᾶσαν διαφορὰν ἐπεκαλε-
σάμεθα μάρτυρας τοὺς θεοὺς, καὶ οὕτω τοὺς ἀπέπεμψα μετὰ
δώρων εἰς τὰ ἴδια.

Ἀλλ' οἱ θεοὶ οἱ ἐκδιώξαντές με ἀπὸ τῆς βασιλείας τῶν
προγόνων μου δὲν ἐκορέσθησαν εἰσέτι καταδιώκοντές με. Οἱ
κνηγοὶ μας οἵτινες δὲν ἠδύναντο αὐθαρεῖ νὰ πληροπορηθῶσι
περὶ τῆς διομολογηθείσης εἰρήνης, συνήντησαν τὴν αὐτὴν ἡμέ-
ραν σπείραν τινὰ τῶν βαρβάρων αὐτῶν, οἵτινες συνώδευον τοὺς

ἀπεσταλμένους των ἐπιστρέφοντας ἐκ τοῦ στρατοπέδου μας, ἐπέθεντο αὐτοῖς μανιωδῶς· ἐφόνευσάν τινες αὐτῶν καὶ κατεδίωξαν τοὺς λοιποὺς ἕως εἰς τὰ δάση. Ἰδοὺ ὁ πόλεμος ἐξαφθείς! Οἱ βάρβαροι αὐτοὶ νομίζουν νῦν ὅτι δὲν δύνανται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ δώσωσι πίστιν οὔτε εἰς ὑποσχέσεις μας, οὔτε εἰς τοὺς ὅρκους μας.

Ἵνα δὲ ὥσιν ἰσχυρότεροι ἡμῶν ἐπεκαλέσαντο εἰς βοήθειαν αὐτῶν τοὺς Λοκροὺς, τοὺς Ἀπουλίους, τοὺς Λευκανοὺς, τοὺς Βρεντίους, τοὺς Κροτωνιάτας, τοὺς Νηρίτας, τοὺς Μεσσαπίους καὶ τοὺς Γρηνησίους. Καὶ οἱ μὲν Λευκανοὶ ὄχθονται ἐφ' ἀρμάτων ὀπλισμένους διὰ κοπτερῶν ὀρεπάνων· τῶν δὲ Ἀπουλίων ἕκαστος εἶναι περιπεφραγμένος ἐκ δορᾶς θηρίου, ὅπερ ἐφόνευσεν· κρατοῦσι δὲ ῥόπαλα εἰς χεῖρας ὀπλισμένα δι' ἧλων· ἔχουσιν ἀνάστηρα γιγάντειον καὶ τὰ σώματά των εἶναι τοσοῦτω ῥωμαλέα, ἕνεκα τῶν μεγάλων ἀσκήσεων, εἰς αἷς ὑποβάλλονται, ὥστε καὶ μόνη ἡ θεὰ των ἐκπλήττει. Οἱ δὲ Λοκροὶ, ὡς μετανάσται ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἐνθυμοῦνται εἰσεῖν τὴν καταγωγὴν των, καὶ φιλανθρωπότεροι τῶν ἄλλων τυγχάνοντες ἐκτίσαντο, πρὸς τῇ τελείᾳ πειθαρχίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὴν ρώμην τῶν βαρβάρων καὶ τὴν ἐξιν τοῦ διάγειν βίον τραχὺν, ἥτις καθιστᾷ αὐτοὺς ἀήττητους· φέρουσι δ' ἁσπίδας ἐλαφρὰς κατεσκευασμένας ἐκ πλέγματος λίγαν, καὶ κεκαλυμμένας ἐκ διφθερῶν· τὰ ζῖφη των εἰσὶ μακρά. Οἱ δὲ Βρέντιοι εἰσὶν ὠκύποδες, ὡς αἱ ἔλαφοι καὶ αἱ δορκάδες, καὶ βαίνουσιν, οὕτως εἰπεῖν, ἀκρων ἐπ' ἀνθερίων (εἰς τὸ νύχι) ταύς βλέπεις ἐφορμῶντας κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὡς βέλος, καὶ πάλιν ἀνακλύπτοντας, ὡς ἀστραπὴν. Οἱ δὲ Κροτωνιάται εἰσὶν εὐστόχοι τοξόται. Ὁ καλλίτερος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων δὲν δύναται νὰ ἐντείνῃ τὸ τόξον τοσοῦτω ἐπιδεξίως, ὥσιν ἐντείνουσι κοινῶς αὐτὸ οἱ Κροτωνιάται· καὶ ἐάν ποτε μετάσχωσι τῶν ἀγώνων μας, αὐτοὶ βεβαίως λαμβάνουσι τὸ γέρας. Τὰ βέλη των εἰσὶ βεβαμμένα εἰς τὸν χυμὸν δηλητηριωδῶν βοτανῶν φουομένων, ὡς λέγεται, εἰς τὰς ὄχθας τῆς Ἀβέρνης, ἥς τὸ δηλητήριο εἶναι θανατηφόρον. Ὡς πρὸς τοὺς Νηρίτας δὲ, τοὺς Βρεντίους καὶ τοὺς Μεσσαπίους, οὗτοι ἔχουσι μόνον πλοῦ-

νεκτῆματα τὴν ῥώμην τοῦ σώματος καὶ τὴν ἀνδρείαν τῆς
φυγῆς ἀνευ τέχνης· οἱ ἀλλήλα γμοὶ, οὓς ἀναπέμπουσι μέχρις
οὐρανῶν κατέναντι τῶν ἐχθρῶν των, εἰσὶ φρικαλέοι. Μετα-
χειρίζονται δὲ τεχνικώτατα τὴν σφενδόνην, καὶ σκοτίζουσι
τὸν ἥλιον ὑπὸ χαλάζης λίθων ἐκσφενδονιζομένων, ἀλλὰ μά-
χονται ἀτάκτως· ἰδοὺ, ὦ Μέντωρ, πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς νὰ μά-
θῃς ἤδη γινώσκεις τὰ αἷτια τοῦ πολέμου τούτου, καὶ τίνες
εἰσὶν οἱ ἐχθροὶ μας.

Μετά τὴν διασάφησιν ταύτην ὁ Τηλέμαχος, ὀργῶν πρὸς
πόλεμον, ἐνόμιζεν ὅτι δὲν τῷ ὑπελείπετο ἄλλο ἢ νὰ δράζη-
ται τῶν ὁπλῶν· ὁ Μέντωρ ὁμῶς τὸν ἐμπόδισεν ἐτι, καὶ ἐλά-
λησεν οὕτω πρὸς τὸν Ἰδομενεά. Τίνος ἔνεκεν οἱ Λοκροὶ, λαὸς
μετανάστης ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἠνώθησαν μετὰ τῶν βαρβάρων
κατὰ τῶν Ἑλλήνων; Τίνος ἔνεκεν τοσαῦται Ἑλληνικαὶ ἀποι-
κίαι ἀκμάζουσιν, εἰς τοὺς τόπους τούτους, ἀνευ ἀνάγκης νὰ
προσδράμωσιν εἰς τὰ ὅπλα, ὡς σεῖς; Ὡς Ἰδομενεῦ, σὺ λέγεις
ὅτι οἱ θεοὶ δὲν ἐκορέσθησαν μέχρι τοῦ νῦν καταδιώκοντές σε,
καὶ ἐγὼ λέγω ὅτι δὲν ἐκορέσθησαν μέχρι τοῦ νῦν διδάσκοντές
σε. Τοσαῦτα δυστυχήματα, ἅτινα ὑπέφερες, δὲν σὲ ἐδίδαξαν
ἐπὶ τί ὀφείλεις νὰ πράξῃς, ὅπως προλάβῃς τὸν πόλεμον;
Ὅ,τι δικηγείσαι σὺ αὐτὸς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν βαρβάρων
ταύτων, ἱκανῶς ἀποδεικνύει ὅτι ἡδύνασο νὰ ζήσῃς εἰρηνικῶς
μετ' αὐτῶν· ἀλλ' ἀγνοεῖς, ὡς φαίνεται, ὅτι ἡ κενοδοξία καὶ
ἡ ὑπερηφανία ἐπισπῶνται τοὺς κινδυνώδεστους πολέμους,
οὓς ἡδύνασο νὰ δώσῃς ἐμήρους καὶ λάβῃς παρ' αὐτῶν τοιού-
τους. Εὐκόλόν σοι ἦτο νὰ συνεχπέμψῃς μετὰ τῶν ἀπεσταλμέ-
νων τινὰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν σου, οἵτινες ἡδύναντο νὰ τοὺς συ-
νοδεύσωσι πρὸς ἀσφάλειαν. Μετὰ δὲ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ πο-
λέμου τούτου, ἡδύνασο προσέτι νὰ τοὺς καταπραΰνῃς, λέγων
αὐτοῖς ὅτι προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν σου μὴ γινω-
σκόντων τὴν διομολογηθεῖσαν συνθήκην· ὥφειλες νὰ τοῖς χα-
ριγῇτης πᾶσαν ἀσφάλειαν, ἣν ἡδύναντο νὰ ἐκζητήσωσι, καὶ
νὰ ἐπιβάλῃς αὐστηρητάτας ποινὰς εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν ὑπη-
κόων σου, οἵτινες ἤθελον παραβῇ τὴν συνθήκην αὐτήν. Ἀλλὰ
τί συνέβη μετὰ τὴν ἐπανάληψιν ταύτην τοῦ πολέμου;

Ἐνόμισα ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεὺς, ὅτι δὲν ἤδυνάμην πλεῖστον
 ἄνευ ταπεινώσεως, νὰ ἔλθω εἰς συνδιαλέξεις μετὰ τῶν βασι-
 βάρων αὐτῶν, οἵτινες συνήγαγον ἐν τάχει πάντας τοὺς δυνα-
 μένους νὰ φέρωσιν ὅπλα, καὶ ἐπεκαλέσαντο εἰς ἐπικουρίαν τῶν
 πάντας τοὺς ὁμόρους λαοὺς, πρὸς οὓς μᾶς κατέστησαν ὑπό-
 πτους καὶ μισητοὺς. Μοὶ ἐφάνη λοιπὸν ὅτι τὸ φρονιμώτερον
 ἦτο νὰ καταλάβω ἐξ ἐφόδου παρόδους τινὰς τῶν ὁρέων, αἱτι-
 νες δὲν ἐφυλάσσοντο καλῶς. Τὰς κατελάβομεν εὐχερῶς· ἐν-
 τεῦθεν ἡλπίζομεν ὅτι θέλομεν καταστρέψει τοὺς βαρβάρους
 αὐτοὺς· ἀνηγείραμεν αὐτόθι πύργους, ὅθεν τὰ στρατεύματά
 μας δύνανται νὰ κατατοξεύσωσι πάντα πολέμιον διαβαίνον-
 τα ἐκ τῶν ὁρέων εἰς τὴν χώραν μας· δυνάμεθα δὲ νὰ εἰσβάλ-
 ωμεν εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν καὶ νὰ λεηλατήσωμεν, κατὰ βού-
 λησιν, τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία τῶν. Οὕτως εἴμεθα ἱκανοὶ ἵ-
 ἀντιστῶμεν μετὰ δυνάμειν πολλῇ ὑποδεστέρων εἰς τ' ἀνα-
 ρίθμητα στίφη τοῦ ἐχθροῦ, ἅτινα μᾶς περικυκλοῦσιν· ἄλλως
 τε ἡ εἰρήνη μετὰ αὐτῶν καὶ ἡμῶν κατέστη τοῦ λοιποῦ δυσ-
 χερεστάτη. Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ τοῖς παραχωρήσωμεν
 τοὺς πύργους αὐτοὺς χωρὶς νὰ ὑποκειμέθα εἰς τὰς ἐπιδρομαί-
 των· αὐτοὶ δὲν τοὺς θεωροῦσιν ὡς ἀκροπόλεις, αἱτινες μᾶ-
 λιστα χρησιμεύουσιν ἵνα τοὺς ὑποδουλώσωμεν.

Ὁ Μέντωρ ἀπεκρίθη οὕτως εἰς τὸν Ἰδομενέα. Σὺ εἶσαι δι-
 καιὸς βασιλεὺς, καὶ θέλεις ἵνα σοὶ λέγωσι τὴν ἀλήθειαν γυ-
 μνήν. Δὲν εἶσαι, ὡς οἱ ἀσθενεῖς ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, οἵτινες φο-
 βούνται νὰ τὴν ἰδῶσι, καὶ οἵτινες μὴ ἔχοντες τὴν γενναίου-
 χίαν νὰ διορθωθῶσι, μεταχειρίζονται τὴν ἐξουσίαν τῶν ἵνα ὑ-
 περκαπίσωσι τὰ ἀμαρτήματα, εἰς ἃ ὑπέπεσαν. Μάθε λοιπὸν
 ὅτι ὁ βάρβαρος αὐτὸς λαὸς σοὶ ἔδωκε θαυμαστὸν παράδειγμα
 φρονήσεως, ὅτε ἤλθε νὰ σοὶ προτείνῃ τὴν εἰρήνην· ἀρὰ γὰρ ἐξ
 ἀσθενείας τὴν προέτεινε· δὲν εἶχε τόλμην ἢ βοηθήματα ἵνα
 σὲ πολέμησῃ· βλέπεις ὅτι εἶχε, διότι καὶ καλῶς ἐξησχημέ-
 νος εἶναι εἰς τὰ ὅπλα, καὶ ὑπὸ ἰσχυρῶν γειτόνων βοηθεῖται.
 Διατὶ δὲν μιμεῖσαι τὴν μετριοφροσύνην του! ἀλλὰ παρὰ λόγους
 τις αἰσχύνῃ καὶ ψευδῆς τις δόξα σὲ ἔρριψαν εἰς τὸ δυστύχη-
 μα αὐτό. Φοβεῖσαι μὴ ὑψώσῃς τὸν ἐχθρόν σου εἰς ὑπερηφανίαν.

καὶ δὲν προεῖσαι μὴ τὸν καταστήσης λίαν ἰσχυρὸν ἐνούντα
 τοσούτους λαοὺς ἐναντίον σου, ἐνεκα τῆς ἀλαζωνείας σου, καὶ
 τῆς ἀδίκου διαγωγῆς σου ; Εἰς τί χρησιμεύουσιν οἱ πύργοι
 αὐτοί, εἰς οὓς καυχᾶσαι, εἰμὴ ἵνα φέρωσιν εἰς τὴν ἀνάγκην
 πάντας τοὺς γείτονάς σου ἢ ν' ἀπολεσθῶσιν ἢ νὰ σὲ ἀπολέσω-
 σιν ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ ἐπικειμένης δουλείας ! Σὺ ὥκο-
 δόμησας τοὺς πύργους αὐτοὺς πρὸς ἰδίαν σου ἀσφάλειαν, ἐνῷ
 διὰ τῶν πύργων αὐτῶν κινδυνεύεις καιρίως. Τὸ ἀσφαλέστερον
 τεῖχος τοῦ Κράτους σου εἶναι ἡ δικαιοσύνη, ἡ μετριοφροσύνη,
 ἡ εἰλικρίνεια, καὶ ἐτέρωθεν ἡ βεβαιότης τῶν ἐμῶρων λαῶν,
 ὅτι δὲν θέλεις ζητήσῃ νὰ τοὺς ἀρπάσῃ τὰς γαίας των. Τὰ
 ἰσχυρότερα τεῖχη δύνανται νὰ πέσωσιν ὑπὸ διαφόρων ἀπροσ-
 δοκῆτων συμβεβηκότων ἢ τύχη τοῦ πολέμου εἶναι ἰδιότροπος
 καὶ ἄστατος· ἀλλ' ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστις τῶν γειτόνων σου,
 ἅμα οὗτοι κατενόησαν τὴν μετριοφροσύνην σου, διατηροῦσι τὸ
 Κράτος σου ἀήττητον καὶ ἀσφαλές· καὶ ἂν ποτε ἀδικᾷ τις
 γείτων ἢ θελὲ τολμήσῃ νὰ προσβάλῃ αὐτό, πάντες οἱ λοιποί,
 ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὴν συντήρησίν του, θέλουσι λάβει τὰ ὅπλα
 ἵνα τὸ ὑπερασπίσωσιν· ἡ συνδρομὴ αὕτη τοσούτων λαῶν, οἵ-
 τινες εὐρίσκουσι τ' ἀληθῆ συμμέραντά των ὑποστηρίζοντες τὰ
 ἴδικά σου, δύναται νὰ σὲ καταστήσῃ πολλῷ ἰσχυρότερον ἢ
 ἅλοι αὐτοί οἱ πύργοι οἱ καθιστῶντες τὰ δεινὰ σου ἀνεπαύρ-
 θωτα. Ἐάν κατ' ἀρχὰς ἐσκέπτετο πῶς ν' ἀποφύγῃς τὴν ζήλο-
 τυπίαν πάντων τῶν γειτόνων σου, ἡ ἄρτισύστατος πόλις σου
 ἤθελεν ἀκμάσει ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ, καὶ σὺ ἤθελες εἶσαι ὁ δει-
 τητής πάντων τῶν τῆς Ἑσπερίας λαῶν.

Ἄς ἐξετάσωμεν νῦν τίνι τρόπῳ δύναται τις νὰ ἐπανορ-
 θώσῃ τὸ παρελθὸν χάριν τοῦ μέλλοντος. Μοὶ διηγήθης ὅτι
 ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς τόπους τούτους διάφοροι Ἑλληνικαὶ
 ἀποικίαι. Οἱ λαοὶ οὗτοι εἰσὶ πιθανῶς εὐδιάθετοι γὰρ σὲ συν-
 δράμωσιν· αὐτοὶ ἐνθυμοῦνται βεβαίως τὸ μέγα ὄνομα τοῦ
 Μίνως, ἀπογόνου τοῦ Διὸς, τὰς ἀριστείας σου κατὰ τὴν
 πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὅπου τοσάνικις διέπρεψας μετὰ τῶν
 Ἑλλήνων ἡγεμόνων, τῶν πολεμικῶντων ὑπὲρ τοῦ συμμέραν-

τος ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὴν δὲ φροντίζεις νὰ προσελκύσῃς εἰς σεαυτὸν τὰς ἀποικίας ταύτας ;

Αὐταὶ, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν οὐδέτεροι, οὐχὶ ὅτι δὲν ἔχουσι κλίσιν τινὰ ἵνα μὲ συνδράμωσιν, ἀλλὰ διότι ἡ πολλὰ μεγάλη λαμπρότης τῆς πόλεως ταύτης, ἅμα θεμελιωθείσης τοὺς ἐξέπληξεν· οἱ Ἕλληνες οὗτοι (καθὼς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ λαοὶ) φοβοῦνται μὴ διανοώμεθα νὰ τοὺς στερήσωμεν τῆς ἐλευθερίας των· αὐτοὶ ἐφαντάσθησαν ὅτι ἀφοῦ ὑπεδουλώσαμεν τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι βαρβάρους θέλουμεν ἐπεκτείνειν πόρρω ἔτι τὴν δεσποτίαν μας· ἐν ἐνὶ λόγῳ πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐξανέστησαν καθ' ἑμῶν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν μᾶς ἐκτρώζαν εἰσέτι φανερὰ τὸν πόλεμον, ἐπιθυμοῦσι τὴν ταπείνωσίν μας, καὶ ἡ ζήλο- τυπία πάντων δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἔχωμεν οὐδένα σύμμαχον.

Παράδοχος ἀνάγκη! ἐπανέλαβεν ὁ Μέντωρ· θέλοντες νὰ φανῇτε πολλὰ ἰσχυροὶ καταστρέφετε τὴν ἰσχύν σας· καὶ ἐνῷ ἐξωτερικῶς εἰσθε ἀντικείμενον φόβου καὶ φθόνου παρὰ τῶν γειτόνων σας, ἐσωτερικῶς ἐξαντλεῖσθε μεριμνῶντες πῶς νὰ ὑποστηρίξητε τὴν ἐκείνου πόλεμον· ὦ ἄθλιε καὶ τρισάθλιε Ἰδομενεῦ! σὺ, ὃν ἡ δυστυχία αὐτὴ δὲν ἡδυνήθη ἐντελῶς νὰ διδάξῃ, ἔχεις ἀνάγκην λοιπὸν νέας τινὸς μεταπτώσεως, ὅπως μάθῃς νὰ προβλέπῃς τὰς συμφοράς, αἵτινες ἀπειλοῦσι τοὺς μεγαλητέρους βασιλεῖς; Ἄλλ' ἄφες με νὰ σκεφθῶ ὀλίγον, καὶ διηγήθητί μοι μόνον, τίνες εἰσὶν αἱ Ἑλληνίδες αὐταὶ πόλεις, αἱ ἀποποιούμεναι τὴν συμμαχίαν σου.

Πρώτη αὐτῶν, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, εἶναι ἡ πόλις τοῦ Ταράντου, ἣν ὁ Φάλαντος ἔκτισε πρὸ τριῶν ἐνιαυτῶν. Αὐτὸς συνήγαγεν ἐν Λακωνίᾳ μέγαν ἀριθμὸν νεανιῶν γεννηθέντων ἐκ γυναικῶν, αἵτινες ἐπελάβαντο τῶν ἀπόντων εἰς τὸν πόλεμον τῆς Τροίας συζύγων των· ἐπιστρεφάντων δ' ἐκείνων αἱ γυναῖκες αὐταὶ προσεπάθησαν νὰ τοὺς καταπραΰνωσιν ὁμολογοῦσαι τὸ ἀμάρτημά των· ἡ πολυἀριθμος αὐτὴ νεότης, ἡ γεννηθεῖσα ἀνευ νομίμου γάμου, μὴ γινώσκουσα πλέον οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, ἐζήσεν εἰς πλήρη ἀκολασίαν, ἀλλ' ἡ αὐστηρότης τῶν νόμων ἐκόλαζε τὰς ἀταξίας της. Συνήχθη-

σαν λοιπὸν οὗτοι πάντες περὶ τὸν Φάλαντον, ἡγεμόνα πολ-
μηρόν, ἀτρόμητον, φιλόδοξον καὶ ἱκανὸν νὰ δελεάσῃ τὰς
καρδίας τῶν διὰ τῶν τεχνασμάτων του. Οὗτος ἦλθεν
εἰς τὰ παράλια ταῦτα μετὰ τῶν νέων αὐτῶν Λακώ-
νων, καὶ ἔκτισε τὸ Τάραντον, νέαν Λακεδαιμόνα. Ὁ Φιλο-
κτῆτης ἐτέρωθεν, ὅστις ἀπέκτησε μεγάλην φήμην εἰς τὴν
πολιορκίαν τῆς Τροίας, καθὼς κομίσας ἐκείσε τὰ βέλη τοῦ
Ἡρακλέους, ἡγείρεν εἰς τὴν περίχωρον ταύτην τὰ τεῖχη τῆς
Πιτηλίας, πόλεως ἥττον ἰσχυρᾶς ἀληθῶς, ἀλλὰ σοφώτερον
κυβερνωμένης ἢ τὸ Τάραντον. Τελευταῖον ἔχομεν ἐνταῦθα
πλησίον ἡμῶν τὸ Μεταπόντιον, ὅπερ ὁ σοφὸς Νέστωρ ἐθεμε-
λίωσε μετὰ τῶν Πυλίων αὐτοῦ.

Πῶς! ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, ἔχετε τὸν Νέστορα εἰς τὴν Ἑ-
σπερίαν καὶ δὲν ἠδυνήθητε νὰ τὸν προσλάβητε βοηθὰν εἰς τὰ
συμφέροντά σας! τὸν Νέστορα, ὅστις αἶδε τοσάκις μαχο-
μένους κατὰ τῶν Τρώων, καὶ οὐτινος εἰσθε φίλοι; Ἀπώλεσε
τὴν φιλίαν του, ἐπανελάβεन ὁ Ἰδομενεύς, διὰ τὴν ὀξύνοϊαν
τῶν λαῶν τούτων, οἵτινες κατ' ὄνομα μόνον εἰσὶ βάρβαροι·
αὐτοὶ ἐγένοντο ἐπιτήδειοι νὰ τὸν πείσωσιν ὅτι ἤθελα νὰ
γένω τύραννος εἰς τὴν Ἑσπερίαν! Θέλωμεν τὴν ἐξάξει τῆς ἀπά-
της, εἶπεν ὁ Μέντωρ. Ὁ Τηλέμαχος τὸν εἶδεν εἰς τὴν Πύλον
πρὶν ἢ ἐλθόντα νὰ κτίσῃ τὴν ἀποικίαν του, καὶ πρὶν ἢ ἡμεῖς
ἀναλάβωμεν τὰς μακρὰς θαλασσοπορίας ἀναζητοῦντες τὸν
Ὀδυσσεά· αὐτὰς οὐκ ἐπελάθετα βεβαίως τοῦ Ἡρώος τούτου,
οὔτε τῶν ἐνδείξεων τῆς φιλίας ἣν ἐφάνερωσε πρὸς τὸν υἱὸν
αὐτοῦ Τηλέμαχον. Ἀλλὰ πρωτίστη φροντίς ἡμῶν ἔστω νὰ
θεραπεύσωμεν τὴν δυσπιστίαν του. Ὁ παρὼν πόλεμος ἡγέρθη
ἐνεκα τῶν παρὰ σοῦ δοθεισῶν ὑπονομιῶν πρὸς πάντας τοὺς
γείτονάς σου, καὶ δὲν θέλει σβεσθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ἀποσβέσεως
αὐτῶν. Καὶ πάλιν ἄρξας με νὰ σκερθῶ.

Εἰς τούτους τοὺς λόγους ὁ Ἰδομενεύς ἐναγκαλισθεὶς τὸν
Μέντορα συνετρίβη τὴν καρδίαν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ.
Τέλος ἐπρόφρεε μόλις τὰς λέξεις ταύτας. Ὡς σπρὲ γέριον, οὐρα-
νόπεμπε, πρὸς θεραπείαν πάντων ἡμῶν τῶν παραπτωμάτων!
ὁμολογῶ ὅτι ἤθελον παροξυνθῆ κατ' οἰουδὴποτε, ὅστις ἤθελε

τολμήσει νὰ μοὶ λαλήσῃ μετὰ τοσαύτης παρρησίας, ὅσῃς σύ· ἄλλ' ὁμολογῶ ὅτι σὺ μόνος δύνασαι νὰ μὲ ὑποχρεώσῃς νὰ ἐκζητήσω τὴν εἰρήνην· ἐγὼ εἶχον ἀποφασίσαι δυοῖν θάτερον, ἢ νὰ νικήσω πάντας τοὺς ἐχθροὺς μου ἢ ν' ἀπολεσθῶ· ἀλλὰ νομίζω δίκαιον ν' ἀκούσω τὰς σοφὰς συμβουλὰς σου μᾶλλον ἢ τὸ πάθος μου· ὦ εὐδαίμων Τηλέμαχε, ὅστις δὲν δύνασαι ν' ἀποπλανηθῇς, ὡς ἐγὼ, ἔχων τοιοῦτον ὀδηγόν! Μέντωρ, σὺ εἶσαι ὁ δεσπότης, κύριος καὶ διαιτητὴς τῆς προκειμένης διαφοράς· εἰς σὲ ἐνοικεῖ ἅπασα ἡ σοφία τῶν θεῶν· ἡ Ἀθηνᾶ αὐτὴ δὲν ἤθελε δώσῃ σωτηριωδεστέρας συμβουλὰς· ὕπαγε, ὑποσχέθητι, διομολόγησαν, δὸς πᾶν ὅ,τι κατέχω· ὁ Ἰδομενεὺς θέλει ἀποδεχθῇ πᾶν ὅ,τι σοὶ φανῇ ἀρεστόν καὶ δίκαιον νὰ γένη. Ἐνῶ οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἡγόρευον, αἰώνης ἤκούσθη κρότος συγκεχυμένους ἄρμάτων, ἵππων χρεμετιζόντων, ἀνδρῶν ἀλαλλάζόντων, σαλπίγγων πληρουσῶν τὸν ἄερα ἐκ πολεμιστηρίων ἄσμάτων καὶ ἡ φωνή. Ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ, οἵτινες περιεκύκλωσαν ἡμᾶς ὑπερβάντες τὰς φυλαττομένας κλεισωρίδας. Ἰδοὺ, ἐρχόμενοι νὰ πολιορκήσωσι τὸ Σάλεντον! οἱ γέροντες καὶ αἱ γυναῖκες ἐφαίνοντο βεθυθισμένοι εἰς βαθυτάτην θλίψιν. Οἶμοι! ἀνέκρχζον ἐμέλλομεν λοιπόν, ἐγκαταλείποντες τὴν ἀγαπητὴν ἡμῶν πατρίδα, τὴν εὐφορον Κρήτην, καὶ ἀκολουθοῦντες τὸν δυστυχῆ τοῦτον βασιλέα διὰ τηλικούτων θαλασσῶν, νὰ κτίσωμεν πόλιν, ἥτις κινδυνεύει νὰ πυρποληθῇ, ὡς ἡ Τροία! Ἀπὸ δὲ τῶν νεοδημάτων τειχῶν ἐφαίνοντο εἰς τὸ εὐρύχωρον πεδῖον λάμπουσαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου αἱ περικεφαλαῖαι, οἱ θώρακες καὶ αἱ ἀσπίδες τῶν ἐχθρῶν, ἐξ ὧν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξεθαμβοῦντο. Ἐφαίνοντο παρομοίως ὀρθὰ τὰ δόρατα, ἅτινα ἐκάλυπτον τὴν γῆν, ὡς καλύπτει αὐτὴν ἅπλετον λῆϊον, ὅπερ ἡ Δημήτηρ παρασκευάζει εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Αἰτίας ἐν Σικελίᾳ, κατὰ τοὺς καύσωνας τοῦ θερούς ἵνα ἀνταμείψῃ τοὺς κόπους τοῦ γεωργοῦ· ἤδη παρετηροῦντο τὰ ἐκ κοπτερῶν δρεπάνων καθωπλισμένα ἄρματα, καὶ διεκρίνετο εὐκόλως ἕκαστος λαὸς ἐρχόμενος εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον.

Ὁ Μέντωρ ἀνέβη ἐφ' ὑψηλοῦ πύργου ἵνα κάλλιον τοὺς θεω-

ρήσας· ὁ δὲ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Τηλέμαχος τὸν παρηκολούθουν ἐκ τοῦ πλησίον. Μόλις δὲ ἀνέβη καὶ παρετήρησεν ἔνθεν μὲν τὸν Φιλοκτήτην ἔνθεν δὲ τὸν Νέστορα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πεισιστράτου· ἦτο εὐδιάγνωστος ὁ Νέστωρ ἔνεκα τοῦ σεβαστοῦ γήρατός του. Καὶ πῶς! ἀνέκραξεν ὁ Μέντωρ· σὺ ἐνόμισας, ὦ Ἰδομενεῦ, ὅτι ὁ Φιλοκτήτης καὶ ὁ Νέστωρ νύχαιρ στυνντο ἀπλῶς νὰ μὴ σὲ συνδράμωσιν, ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι ἔλαβον μάλιστα τὰ ὄπλα κατὰ σοῦ· καί, ἂν δὲν σφάλλω, τ' ἄλλ' αὐτὰ στρατεύματα ἅτινα βαδίζουσιν ἐν καλλίστῃ τάξει καὶ μετὰ μεγάλης βραδυτήτος, εἰσὶ τὰ Λακωνικὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Φαλάντου διοικούμενα. Τό πᾶν λοιπὸν συνώμοσε κατὰ σοῦ· οὐδεὶς γείτων ὑπάρχει ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ ὅστις νὰ μὴ ἴναι ἐχθρὸς σοῦ ἀκουσίως ἑαυτοῦ.

Ταῦτα λέγων ὁ Μέντωρ καταβαίνει ταχέως ἐκ τοῦ πύργου βαδίζει εἰς τινὰ πύλην τῆς πόλεως, ὅπου οἱ ἐχθροὶ κατευθύνοντο, διατάττει ν' ἀνοιχθῇ ἡ πύλη. Ὁ Ἰδομενεὺς, ἐκστατικός διὰ τὸν ἡγεμονικὸν τρόπον μεθ' οὗ ἐκτελεῖ ταῦτα πάντα, δὲν τολμᾷ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, τίς ὁ σκοπὸς του. Ὁ Μέντωρ νεύει διὰ τῆς χειρὸς ἵνα μὴδεὶς τὸν ἀκολουθήσῃ· πορεύεται εἰς προϋπάντησιν τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες θαυμάζουσι βλέποντες ἓνα μόνον ἄνθρωπον ἐμφανιζόμενον αὐτοῖς· ἐκεῖνος τοῖς δεικνύει πόρρωθεν κλάδον ἐλαίας, ὡς σύμβολον εἰρήνης, καὶ ὅτ' ἐπλησίασεν ὅσον ἡδύναντο νὰ τὸν ἀκούσωσι, τοῖς λέγει καὶ συναχθῶσι πάντες οἱ στρατηγοὶ των. Παραχρῆμα συνήχθησαν, ὁ δὲ ἐλάλησεν αὐτῷ.

«Γενναῖοι ἄνδρες οἱ ἐνταῦθα συνελθόντες ἐκ τοσούτων ἰσχυρῶν τῆς εὐδαίμονος Ἑσπερίας ἐθνῶν· γινώσκω ὅτι συνήλθετε πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς ὑμῶν ἐλευθερίας· ἐπαινῶ τὸν ζῆλόν σας· ἀλλ' ὑπομείνατε νὰ σᾶς δεῖξω εὐκόλῳ τρόπῳ νὰ διατηρήσῃτε τὴν ἐλευθερίαν ταύτην καὶ τὴν δόξαν πάντων τῶν ὑμετέρων λαῶν, χωρὶς νὰ χύσητε οὐδὲ ρανίδα ἀνθρωπίνου αἵματος. Ὡ Νέστωρ, σοφὲ Νέστωρ, ὃν βλέπω εἰς τὴν ὀμήγυριν ταύτην. Δὲν ἀγνοεῖς πόσον ὁ πόλεμος εἶναι ὀλέθριος; ἔτι καὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες δικαίως τὸν ἐπιχειροῦσι, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν θεῶν. Ὁ πόλεμος εἶναι ἡ ὁδυ-

νηροτέρα μάστιξ, δι' ἧς οἱ θεοὶ κολάζουσι τοὺς θνητούς· οὐδέ ποτε θέλεις ἐπιλησθῇ τῶν κακῶν, ὅσα ὑπέφερον οἱ Ἕλλη-
νες ἐπὶ δέκα ἔτη ἐνώπιον τῆς παναθλίας Τροίας. Ὅποιοι διγύ-
νοιαι μεταξύ τῶν ἡγεμόνων, ὅποιοι ἰδιοτροπίαί τῆς τύχης
ὅποιοι συμφοραὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις, ἔτι καὶ τὰς πλέον ἰσχυ-
ράς, προξενηθεῖσαι ἐκ τοῦ πολέμου κατὰ τὴν μακρὰν ἐκεί-
νην ἀπουσίαν τῶν βασιλέων των! ἐν δὲ τῇ ἐπιστροφῇ του-
των πάλιν οἱ μὲν ἐναυάγησαν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Καφα-
ρέως, οἱ δὲ ἐσφάγησαν οἰκτρῶς ἐν τῷ κόλπῳ τῶν σιζύγων
των. ὦ θεοί, ἐν τῇ ἐκκαύσει τοῦ θυμοῦ ὑμῶν ἐξωπλίσασθε
βεβαίως τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν περιώνυμον ἐκείνην ἐκστρα-
τείαν! ὦ λαοὶ τῆς Ἑσπερίας! εὐχομαι τοῖς θεοῖς ἵνα οὐδέ-
ποτε χορηγήσωσιν ὑμῖν νίκην τοσούτων ὀλεθρίαν. Ἡ Τροίη
ἀληθῶς ἐξεπορθήθη, ἀλλὰ συμφερώτερον ἦτο εἰς τοὺς Ἕλλη-
νας νὰ ὑπῆρχεν ἔτι καὶ νῦν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτῆς, καὶ ὁ
ἄτιμος Πάρις νὰ ἔχαιρεν εἰσέτι ἀνενοχλήτως τοὺς μετὰ τῷ
Ἑλένης αἰσχροὺς ἔρωτάς του· ὦ φιλοκτῆτα, σὺ ὁ τοσούτων
χρόνον ταλαιπωρηθεὶς καὶ ἐγκαταληφθεὶς εἰς τὴν νῆσον Λί-
μνον, δὲν σφθεῖσαι μὴ εὖρης παρομοίας ταλαιπωρίας εἰς τα-
ρόμαιον πόλεμον; ἀλλὰ γινώσκω ὅτι καὶ οἱ λαοὶ τῆς Λακων-
νίας ἡσθάνθησαν ὡσαύτως τὰ ἐκ τῆς μακρᾶς ἀπουσίας τῶν
ἡγεμόνων, τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν των τῶν
ἐκστρατευσάντων εἰς Τροίαν, προξενηθέντα δυστυχήματα· ὦ
Ἕλληνας, ὅσοι μετέβητε εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἦλθετε ἐνταῦθα
ἐνεκα συμφορῶν, ἃς ὁ πόλεμος τῆς Τροίας ἐγέννησεν».

Ἀφοῦ ἐλάλησεν οὕτως ὁ Μέντωρ πρόεβη πρὸς τοὺς Πυ-
λίους· ὁ δὲ Νέστωρ, ὅστις τὸν ἐγνώρισεν εὐθὺς, πρόεβη καὶ
οὕτως εἰς συνάντησίν του ἵνα τὸν ἀσπασθῇ· ὦ Μέντωρ, τῇ
λέγει, μετὰ χαρᾶς σὲ ἀπαντῶ· παρῆλθον πολλὰ ἔτη ἀφοῦ οἱ
εἶδον τὸ πρῶτον εἰς τὴν Φωκίδα· τότε εἶχες ἡλικίαν δεκά-
πέντε ἔτων, καὶ ἔκτοτε προεῖδον ὅτι ἐμελλες νὰ γίνῃς σοφώ-
σιος ἐγένου ἀκολούθως. Ἀλλὰ διὰ τίνων περιπετειῶν τῆς τύ-
χης ἦλθες εἰς τούτους τοὺς τόπους; τίνες οἱ τρόποι δι' ὧν
ἐλπίζεις ὅτι θέλεις καταπύσει τὸν πόλεμον τούτον; Ὁ Ἰδο-
μενεὺς μᾶς ἠνάγκασε νὰ κινήσωμεν ὅπλα κατ' αὐτοῦ· ἡμεῖς

ζητούμεν τὴν εἰρήνην· ἕκαστος ἡμῶν εἶχε μέγα συμφέρον νὰ τὴν ἐπιθυμῇ, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀσφάλειαν ἡδυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν παρ' αὐτοῦ· αὐτὸς ἠθέτησεν ὅλας τὰς ὑποσχέσεις του πρὸς τοὺς ἐγγυτέρους γείτονάς του· εἰρήνη μετ' αὐτοῦ δὲν ἡδύνατο νὰ εἶναι εἰρήνη, ἀλλ' ἤθελε τῷ χρησιμεύσῃ μόνον ἵνα διαλύσῃ τὸν σύνδεσμόν μας, ὅστις εἶναι ἡ τελευταία ἡμῶν ἀγκυρά. "Εδειξεν εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς του ζητῶν νὰ τοὺς ὑποβάλῃ εἰς τὴν δουλείαν, καὶ δὲν μᾶς ἀφῆκε κἀνένα τρόπον ἵνα ὑπερασπίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας, ἀλλὰ προσπαθεῖ ν' ἀνατρέψῃ τὸ νέον τοῦτο βασιλεῖον· ἕνεκα τῆς ἀπιστίας του λοιπὸν ἀναγκαζόμεθα ἢ νὰ τὸν ἀπολέσωμεν ἢ νὰ λάβωμεν παρ' αὐτοῦ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. "Εάν ἐγὼς πρόπου, δι' ὧν δύναται τις νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτὸν καὶ ἐξασφαλισθῇ δι' ἐντόμου εἰρήνης, πάντες οἱ λαοί, οὓς βλέπεις ὡδὲ συνηγμένους, θέλουσιν ἀφήσει ἐκουσίως τὰ ὅπλα, καὶ ἡμεῖς θέλομεν ὁμολογήσει εὐχαρίστως ὅτι μᾶς ὑπερβαίνεις κατὰ τὴν σοφίαν.

"Ο Μέντωρ τῷ ἀπεκρίθη· σοφὲ Νέστωρ, γινώσκεις ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς μοὶ ἐνεπιστεύθη τὸν υἱὸν τοῦ Τηλέμαχον. "Ο νέος οὗτος ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τὰς τύχας τοῦ πατρὸς του μετέβη παρὰ σοὶ εἰς Πύλον, σὺ δὲ τὸν ὑπεδέχθη· μετὰ πάσης φιλοφροσύνης, ἣν ἡδύνατο νὰ ἐλπίσῃ παρὰ πιστοῦ φίλου πατριχοῦ. Τῷ παρέσχες μάλιστα τὸν υἱόν σου, ἵνα τὸν συνοδεύσῃ. "Επεχείρησεν ἐπομένως μακρὰς θαλασσοπορίας· ἐπεσκέσθη τὴν Σικελίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν νῆτον Κύπρον καὶ τὴν Κρήτην· οἱ ἄνθρωποι ἢ μᾶλλον οἱ θεοὶ τὸν ἐρρίψαν εἰς ταύτην τὴν ἀκτὴν ἐνῷ ἠτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰθάκην· ἡμεῖς ἀφίχθημεν ἐνταῦθα εἰς ἀρμοδιώτατον καιρὸν ἵνα σὲ διασώσωμεν ἐκ τῶν δεινῶν ὀλεθριοτάτου πολέμου. Οὐχὶ πλέον ὁ Ἰδομενεὺς, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεὺς, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς, σοὶ ἐγγυώμεθα περὶ παντός πράγματος, ὅπερ ἐκεῖνος ἤθελε σοὶ ὑποσχεθῇ.

"Ενῷ ὁ Μέντωρ συνδιελέγετο οὕτω μετὰ τοῦ Νέστορος ἐν τῷ μέσῳ τῶν συμμάχων στρατῶν, ὁ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Τηλέμαχος μεθ' ἀπάντων τῶν ἐνόπλων Κρητῶν ἐθεώρουν αὐτοὺς

ἀπὸ τῶν τειχῶν τοῦ Σαλέντου, ἐπειδὴ προσεῖχον καλῶς καὶ
 ἴδωσι τίνι τρόπῳ οἱ λόγοι τοῦ Μέντορος ἐμελλον νὰ γίνωσι
 δεκτοί, καὶ ἐπεθύμουν, εἰ δυνατόν, ν' ἀκούσωσι τὰς σοφὰς συν-
 διαλέξεις τῶν δύο αὐτῶν γερόντων. Ὁ Νέστωρ ἐνομιζέτο και-
 νῶς ὡς ὁ πλέον ἐμπειρὸς καὶ ὁ πλέον εὐγλωττος μετὰ ξὺ πάν-
 των τῶν βασιλέων τῆς Ἑλλάδος· αὐτὸς ἦτο, ὅστις ἐκόλαζε,
 διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας, τὴν μῆνιν τοῦ Ἀχιλ-
 λέως, τὸ ἀγέρωχον τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὴν μεγαλορρημοσύνην
 τοῦ Αἴαντος καὶ τὴν ἀχαλίνωτον τόλμην τοῦ Διομήδου. Ἡ
 γλυκεῖα πειθὴ ἔρρεεν ἐκ τῶν χειλέων του, ὡς ῥυαὶ μέλιτος·¹
 μόνη ἢ φωνὴ του ἤκούετο εἰς πάντας αὐτοὺς τοὺς Ἑρῳαί,
 πάντες δ' ἐσιώπων, ἅμα ἤνοιγε τὸ στόμα, καὶ μόνος αὐτοῦ
 ἠδύνατο νὰ καταπραύνῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἀγρίαν δι-
 χόνοιαν. Ἐρχισε μὲν νὰ αἰσθάνηται τὰς ἐπηρείας τοῦ ψυχροῦ
 γήρατος, ἀλλ' οἱ λόγοι του ἦσαν ἐτι πλήρεις δυνάμειος καὶ
 γλυκύτητος· διηγείτο τὰ παρελθόντα πράγματα, ἵνα διδάξῃ
 τὴν νεότητα διὰ τῆς ἐμπειρίας του· τὰ διηγείτο δὲ μετὰ γά-
 ριτος, ἂν καὶ μετὰ τινος βραδύτητος· ὁ γέρον οὗτος, καὶ τοὶ
 θαυμαζόμενος ὑπ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐφάνη ὅτι ἀπέβαλεν
 ἅπασαν τὴν εὐγλωττίαν του καὶ ἅπαν τὸ ἡγεμονικόν του,
 ἅμα ὁ Μέντωρ ἐφάνη πλησίον του. Τὸ γῆρας του ἐφαίνετο μὲν
 ἐξησθενημένον καὶ καταβεβλημένον, ὡς πρὸς τὸ τοῦ Μέντορος
 ἀλλὰ τὰ ἔτη ἐφαίνοντο ὅτι ἐσεβάσθησαν τὴν δύναμιν καὶ βίω-
 μιν τῆς ἰδιοσυγκρασίας του. Οἱ λόγοι τοῦ Μέντορος, καὶ τοὶ
 ἅπλοί καὶ σοβαροί, εἶχον ζωηρότητα καὶ κύρος, ἅτινα ἤρχο-
 ζον νὰ ἐκλείπωσιν εἰς τὸν ἕτερον. Πᾶν ὅ,τι ἔλεγεν ἦτο βραχὺ,
 ἀποφθεγματικὸν καὶ νευρῶδες· οὐδέποτε ἐπανελάμβανε τὰ ἀ-
 παξ λεγθέντα· οὐδέποτε διηγείτο ἑτερόν τι ἢ τὸ ἀναγκαῖον εἰς
 τὴν ὑπόθεσιν, περὶ ἧς ἐμελλε ν' ἀποφανθῇ. Ἐὰν ὑπεχρεοῦτο νὰ
 λαλήσῃ πολλάκις περὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, ἔνα
 ἐντυπώσῃ αὐτὸ εἰς τοὺς ἄλλους, ἢ ἵνα πείσῃ τοὺς ἄλλους, ἐ-
 πραττε τοῦτο πάντοτε διὰ νέων περιφράσεων καὶ διὰ ζωη-

¹ Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥίεν αὐδῆ.

ροτάτων παραβολῶν. Εἶχε μάλιστα εὐάρεστόν τι καὶ κομψόν, ὅσῳκις ἤθελε νὰ ἐξεικονίσῃ τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων, καὶ νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ ἀλήθειάν τινα· οἱ τοσοῦτον σεβάσμιοι δύο οὗτοι ἄνδρες ἐγένοντο θέαμα κατανυκτικώτατον εἰς τοσοῦτους συνηγμένους λαούς.

Ἐνῷ δὲ πάντες οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Σαλέντου σύμμαχοι ἄθροοι συνέρρεον ἵνα τοὺς ἴδωσιν ἐγγύτερον καὶ ἀκούσωσι τοὺς σοφοὺς λόγους των, ὁ Ἰδομενεὺς καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν προσεπάθουν νὰ κατανοήσωσι, διὰ τῶν ἀκορέστων καὶ ὀξύδερκων βλεμμάτων των, τί ἐστήμαινον αἱ χειρονομίαι καὶ τὸ ἦθος τοῦ προσώπου αὐτῶν.

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος, ἀνυπόμονος ὢν, γίνεται ἄφαντος εἰς τὸ περικυκλοῦν αὐτὸν πλῆθος· τρέχει πρὸς τὴν πύλιν, ὅθεν ὁ Μέντωρ εἶχεν ἐξέλθει· διαττάτει αὐτεπαγγέλτως ν' ἀνοιχθῇ. Μετ' ὀλίγον ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις ἐνόμιζεν αὐτὸν πλῆσιόν του, ἀπορεὶ βλέπων αὐτὸν θέοντα διὰ τοῦ πεδίου, καὶ ᾗδη γενόμενον ἐγγὺς τοῦ Νέστορος. Ὁ Νέστωρ τὸν ἀναγνωρίζει καὶ ἔρχεται, βήματι βραδεῖ, εἰς προὑπάντησίν του. Ὁ Τηλέμαχος ρίπτεται εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ τὸν κρατεῖ σφικτὰ, χωρὶς νὰ λαλήσῃ. Τέλος ἀναβοᾷ ὦ πάτερ μου! δὲν φοβοῦμαι νὰ σὲ ὀνομάσω οὕτως· ἡ δυστυχία τοῦ νὰ μὴ δυνηθῶ νὰ ἀνείρω τὸν γνήσιόν μου πατέρα, καὶ ἡ φιλοστοργία, ἣν πρὸς ἐμέ ἰδεῖξας, μοι δίδουσι τὸ δικαίωμα νὰ μεταχειρισθῶ ὄνομα τοσοῦτον σεβαστόν. Πάτερ μου, ἀγαπητέ μου πάτερ, σὲ ἀναβλέπω! εἶθε νὰ ἐβλεπον οὕτω καὶ τὸν πατέρα μου Ὀδυσσεύα! Ἐὰν ἡδύνατό τι νὰ με παραμυθήσῃ διὰ τὴν στέρησίν του, εἶναι τὸ ὅτι ἔχω σὲ ἄλλον πατέρα.

Ὁ Νέστωρ δὲν ἡδυνήθη εἰς τοὺς λόγους τούτους, νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, καὶ ἐχάρη ἐνδομύχως ἰδὼν τὰ μετὰ θαυμαστῆς χάριτος καταρρεῦσαντα ἐκ τῶν παρειῶν τοῦ Τηλεμάχου. Ἡ καλλονή, ἡ ἡμερότης καὶ ἡ εὐγενὴς τόλμη τοῦ νέου τούτου ἀγνωστού, ὅστις διήρχετο, ἄνευ τινὸς προφυλάξεως, τοσαῦτα ἐχθρικά στρατεύματα, ἐξέπληξαν ἅπαντας τοὺς συμμάχους. Δὲν εἶναι ἄρά γε, ἔλεγον, ὁ υἱὸς τοῦ γέροντος αὐτοῦ, ὅστις ἦλθε νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Νέστορος; ἀναρριβόλως· ἡ αὐτὴ

σοφία δεικνύται καὶ εἰς τὰς δύο τὰς πλέον ἀντιθέτους ἡλικίας τῆς ζωῆς. Εἰς ταύτην μὲν μόλις ἀνθεί, εἰς ἐκείνην δὲ φέρει ἀρθρόνους καὶ ὠριμοτέρους καρπούς.

Ὁ Μέντωρ, ὅστις ἐχάρη ἰδὼν μετὰ πόσης στοργῆς ὁ Νέστωρ ὑπεδέχθη τὸν Τηλέμαχον, ὠφελήθη ἐκ τῆς καλῆς ταύτης διαθέσεως. Ἰδοῦ, τῷ λέγει, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς τοῦ τοσοῦτον προσφιλοῦς εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοσοῦτον ποθεινοῦ εἰς σέ. Ὡ σοφὲ Νέστωρ! Ἰδοῦ αὐτός· σαί τὸν παραδίδω, ὡς ὅμηρον, ὡς τὸ πολυτιμώτερον ἐνέχυρον, ὅπερ δύναται νὰ σοὶ δοθῇ περὶ τῆς πιστῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἰδομενέως· ἐννοεῖς κάλλιστα ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ ἵνα ἡ ἀπώλεια τοῦ υἱοῦ παρακολουθήσῃ τὴν τοῦ πατρὸς, καὶ ἵνα ἡ ἀτυχὴς Πηνελόπη ἐλέγξῃ ποτὲ τὸν Μέντορα, ὅτι ἐθυσίασε τὸν υἱὸν τῆς χάριν τῆς φιλοδοξίας τοῦ νέου βασιλέως τοῦ Σαλέντου. Μετὰ τοῦ ὁμήρου τούτου, τοῦ κατὰ θέαν βούλησιν ὑμῖν προσφερομένου, ἀρχίζω, ὦ λαοί, συνηγμένοι ἐνταῦθα ἐκ τοσοῦτων ἐθνῶν καὶ σὰς προτείνω ὁρους εἰρήνης ἐσχαί βεβαίας καὶ ἀκλονήτου.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο τῆς εἰρήνης, μέγας θόρυβος ἠγέρθη ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν. Πάντες οἱ διάφοροι οὗτοι λαοὶ ἐφρύατον ὑπὸ ὀργῆς καὶ ἐνόμιζον ὅτι πᾶσα ἀναβολὴ μάχης ἦτο μέγιστη εἰς αὐτοὺς βλάβη· ἐφαντάζοντο ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ λόγοι ἐγένοντο, ὅπως ψυχράνωσι τὸν ζήλόν των, καὶ αὕτως ἀποβάλλωσι τὸ θῆραμά των. Πρὸ πάντων δὲ οἱ Μανδούριοι δυσκόλως ὑπέφερον ἵνα ὁ Ἰδομενεὺς ἐλπίσῃ νὰ τοὺς ἀπατήσῃ ἐκ νέου. Πολλὰκις ἠθέλησαν νὰ διακόψωσι τὸν Μέντορα δημηγοροῦντα, διότι ἐφοβοῦντο μήπως οἱ πλήρεις συνέσεως λόγοι τοῦ τοῦ ἀποσπᾶσιν τοὺς συμμάχους των· ἤρχισαν λοιπὸν νὰ δυσπιστῶσι πρὸς πάντας τοὺς ἐν τῇ ὁμηγύρει ταύτῃ παρόντας Ἑλληνας. Ὁ Μέντωρ, ὅστις τὸ ἐνόησεν, ἐζήτησε νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν δυσπιστίαν ἐμπνέων τὴν διχόνοιαν εἰς τὰς ψυχὰς πάντων τῶν λαῶν αὐτῶν.

Ὁμολογῶ, ἔλεγεν, ὅτι οἱ Μανδούριοι ἔχουσι δίκαιον νὰ παραπενοῦνται καὶ νὰ ζητῶσιν ἱκανοποιήσιν διὰ τὰ ἄδικα, ἅτινα ἐπαθόν· ἀλλὰ δὲν εἶναι δίκαιον ἐτέρωθεν οἱ Ἕλληνες, οἵτινες κτιζουσιν ἀποικίας εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, νὰ γί-

νωνται ὑποπτοι καὶ μισητοὶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τοῦ τόπου· ἐξ ἐναντίας ὀφείλουσι νὰ ὦσιν ἠνωμένοι μεταξύ των, καὶ εὐπρόσδεκτοι παρὰ τοῖς ἄλλοις· ὀφείλουσι νὰ ὦσι μετριόφρονες καὶ νὰ μὴ ζητῶσι ποτε ν' ἀρπάσωσι τὰς γαίας τῶν γειτόνων των· γινώσκω ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ καταστῇ ὑποπτος πρὸς σᾶς, ἀλλ' εὐκολον εἶναι νὰ θεραπεύσῃτε πᾶσαν δυσπιστίαν σας. Ὁ Τηλέμαχος καὶ ἐγὼ προσφερόμεθα ὁμηροί, καὶ σᾶς ἐγγυώμεθα περὶ τῆς εὐλικρινείας τοῦ Ἰδομενεως. Θέλομεν δὲ μείνει εἰς χεῖρας σας ἄχρις ὅτου αἱ ὑποσχέσεις του πιστῶς ἐκπληρωθῶσιν. Ὅ,τι σᾶς παροξύνει ὁ Μανδούριος, ἀνέκραξεν, εἶναι ὅτι τὰ Κρητικὰ στρατεύματα κατέλαβον ἀπροσδοκῆτως τὰς παρόδους τῶν ὁρέων σας, καὶ τούτου ἕνεκα δύνανται νὰ εἰσβάλλωσιν, ἐναντίον τῆς θελήσεώς σας, καὶ ὁσάκις τοῖς ἀρέσκει, εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀπεχωρήσατε ἵνα τοῖς ἀφήσῃτε τὴν ὁμαλὴν γῆν τὴν παρὰ τὴν θάλασσαν κειμένην. Αἱ παροδοὶ αὗται, ἃς οἱ Κρῆτες ὠχυρώσαν δι' ὑψηλῶν πύργων πεπληρωμένων ἀνδρῶν ἐνόπλων, εἰσὶ λοιπὸν ἡ ἀληθὴς αἰτία τοῦ πολέμου· ἀποκριθῆτέ μοι, ὑπάρχει ἑτέρα τις αἰτία;

Τότε ὁ ἡγεμὼν τῶν Μανδουρίων ἐγένετο ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐλάλησεν οὕτω. Τί δὲν μετεχειρίσθημεν ὅπως ἀποφύγωμεν τὸν πόλεμον! Ἱστορες οἱ θεοὶ ὅτι δὲν ἀπεποιήθημεν τὴν εἰρήνην εἰμὴ ὅτι ἡ εἰρήνη μᾶς ἀπεποιήθη ἐπιμόνως διὰ τὴν ἀμετρον φιλοδοξίαν τῶν Κρητῶν, καὶ τὴν δυσκολίαν τοῦ νὰ δώσωμεν πίστιν τοῦ λοιποῦ εἰς τοὺς ὄρκους τῶν λαῶς ἄφρων! ἐπειδὴ μᾶς ἠνάγκασεν ἀέκοντας ν' ἀποφασίσωμεν τὸν ὀλεθρὸν του, καὶ νὰ ζητήσωμεν τὴν σωτηρίαν μας εἰς τὴν ἀπώλειάν του. Ἐνόσω αὐτοὶ κατέχουσι τὰς παρόδους, ἡμεῖς θέλομεν πιστεῦει πάντοτε ὅτι ζητοῦσι νὰ κυριεύσωσι τὰς γαίας μας, καὶ νὰ μᾶς ὑποβάλλωσιν εἰς δουλείαν. Ἐάν ἀληθῶς ἐμελέτων νὰ ζήσωσιν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν γειτόνων των, ἤθελον εὐχαριστηθῇ εἰς ὅ,τι τοῖς παρεχωρήσαμεν ἄνευ δυσκολίας, καὶ δὲν ἤθελον ἐπιμένει κατέχοντες τὰς παρόδους τόπου, καθ' οὗ δὲν συνέλαβον φιλόδοξα σχέδια. Ἀλλὰ σὺ, σοφὲ γέρων, δὲν τοὺς ἐγνώρισας· ἡμεῖς ὁμῶς, διὰ μεγάλου

τινὸς δυστυχήματος, ἐμάθομεν καλῶς νὰ τοὺς γνωρίζωμεν. Παῦσαι, ὦ θεωρίῃ ἄνερ, ἀναβάλλων δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον πόλεμον, οὐδ' ἄνευ ἡ Ἑσπερία ἀδύνατόν ποτε νὰ ἐλπίσῃ βεβαίαν εἰρήνην. Ὡς ἔθνος ἀγνώμον, ἄπιστον καὶ ὠμόν, ὅπερ οἱ θεοί, ἐν τῇ ὀργῇ αὐτῶν, ἐπεμψαν πλησίον ἡμῶν θέλοντες νὰ διαταράξωσι τὴν εἰρήνην ἡμῶν, καὶ μᾶς παιδεύσωσι διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν! ἄλλ' ἀφοῦ ὦ θεοί, μᾶς παιδεύσετε, θέλετε καὶ μᾶς δικαιώσαι. Δὲν θέλετε εἰσθε ὀλιγώτερον ἐπιενεῖς πρὸς ἡμᾶς ἢ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἅπανα ἡ ἐμψυχὸς κατενόγη. Ὁραίνεται ὅτι ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἐνὺς ἐδάδιζον ἀπὸ τάξεως εἰς τὰς ψυχὰς τὸ πῦρ τῶν μαχῶν, ὅπερ ὁ Μέντωρ προσεπάθει νὰ σβέσῃ· ἐπανελάθε δὲ οὕτω τὸν λόγον. Ἐὰν εἶχον ἀπλὰς μόνον ὑποσχέσεις νὰ σᾶς δώσω, ἡδύνασθε νὰ μὴ πιστεύσητε εἰς αὐτάς, ἀλλ' ἐγὼ σᾶς προσφέρω πράγματα βέβαια καὶ παρόντα. Ἐὰν δὲν εὐχαριστήσθε ἔχοντες ὁμήρους τὸν Τηλέμαχον καὶ ἐμὲ, θέλω προσπαθῆσαι νὰ σᾶς δοθῶσι δώδεκα ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἐπιφανεστέρων Κρητῶν. Ἀλλ' εἶναι δίκαιον ἐπίσης νὰ δώσητε καὶ σεῖς εἰς ἀντάλλαγμα ὁμήρους. διότι ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις εἰλικρινῶς ἐπιθυμεῖ τὴν εἰρήνην, τὴν ἐπιθυμεῖ ἄνευ φόβου καὶ ἄνευ ταπεινώσεως. Ἐπιθυμεῖ τὴν εἰρήνην, ὡς λέγετε καὶ σεῖς οἱ ἱεῖς, οἱ ὅτι τὴν ἐπιθυμεῖτε, ἀπὸ φρόνησιν καὶ μετριοπάθειας· οὐχὶ δὲ ἀπὸ ἀγάπην ζωῆς ἡδυπαθοῦς, ἢ ἀπὸ φόβον ἐνώπιον κινδύνων, δι' ὧν ὁ πόλεμος ὑπειλεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸς εἶναι ἑτοιμος ἢ ν' ἀπολεσθῇ ἢ νὰ νικήσῃ, ἀλλ' ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην μᾶλλον ἢ τὴν λαμπροτέραν νίκην· ἤθελεν αἰσχυρῶς μὲν εἶναι ἐροβείτο μὴ τυχὸν νικηθῇ, ἀλλ' ὅμως φοβεῖται νὰ φανῇ ἀδικος, καὶ δὲν αἰσχύνεται θέλων νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἁμαρτήματά του· διὰ τῶν ὅπλων εἰς τὰς χεῖρας σᾶς προσφέρει τὴν εἰρήνην· δὲν θέλει νὰ σᾶς ἐπιβάλλῃ ὅρους αὐτῆς ἐπιτακτικῶς, διότι ὡς οὐδὲν λογίζεται εἰρήνην ἀναγκαστικὴν. Θέλει εἰρήνην, δι' ἧς πάντες νὰ εὐχαριστηθῶσιν, ἥτις νὰ παύσῃ πᾶσαν ζηλοτυπίαν, νὰ ἐξαλείψῃ πᾶσαν μνηστεικάκιαν καὶ νὰ θεραπεύσῃ πᾶσαν δυσπιστίαν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ Ἰδομενεὺς ἐχ^ρ

φρονήματα τοιαῦτα, ὅποια, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἐπιθυμεῖτε νὰ ἔχη· ἀρκεῖ μόνον νὰ πεισθῇτε εἰς ταῦτα. Ἡ πειθὴ δὲν θέλ' εἶναι δύσκολος, ὅταν θέλητε νὰ μοῦ ἀκούσχητε ἐν πνεύματι ἀταράχῃ καὶ μὴ προκατελημμένῳ.

Ἀκούσατε οὖν, ὦ λαοὶ ἀνδριώτατοι, καὶ σεῖς, ὦ Ἡγεμόνες, οἱ τοσοῦτον σοφοὶ καὶ τοσοῦτον ὁμόφρονες· ἀκούσατε τί σὰς προτείνω παρὰ τοῦ Ἰδομενέως. Αὐτὸς μὲν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ καταλάβῃ τὰς γαίας τῶν γειτόνων του, ἀλλ' οὐδὲ οἱ γείτονές του τὰς ἑαυτοῦ. Συναινεῖ ἵνα τὰ στενά, τὰ ὀχυρωθέντα δι' ὑψηλῶν πύργων, φυλάσσωνται ὑπὸ οὐδετέρων στρατευμάτων. Σὺ δὲ Νέστωρ, καὶ σὺ, Φίλοκτῆτα, ἔχετε Ἑλληνικὴν καταγωγὴν, ἀλλ' εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐκηρύχθητε κατὰ τοῦ Ἰδομενέως, ὅθεν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰσθε ὑποπτοὶ ὡς ὑπερασπιζόμενοι τὰ συμφέροντά του. Ὅ,τι σὰς ἐνδιαφέρει εἶναι τὸ κοινὴν συμφέρον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑσπερίας. Ἔστε σεῖς αὐτοὶ ταμίαι καὶ φύλακες τῶν στενῶν αὐτῶν, ὧν ἐνεκα ἡγέρθη ὁ πόλεμος. Δὲν ἔχει ὀλιγώτερον συμφέρον ἵνα ἐμποδίσχητε τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Ἑσπερίας τοῦ νὰ καταστρέψωσι τὸ Σάλεντον, νέαν Ἑλληνικὴν ἀποικίαν, ὁμοίαν πρὸς ἣν ἐκτίσατε, ἢ νὰ ἐμποδίσχητε τὸν Ἰδομενέα τοῦ νὰ καταλάβῃ τὰς γαίας τῶν γειτόνων του. Τηρήσατε τὴν ἰσορροπίαν μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων, καὶ ἀντὶ νὰ βάλχητε πῦρ καὶ σιδηρὸν εἰς λαόν, ὃν πρέπει ν' ἀγαπᾶτε, ἐπιφυλάξατε ὑπὲρ ὁμῶν αὐτῶν τὴν δόξαν, ὅτι ὑπῆρξατε δίκαιοι καὶ μεσίται. Ἀλλ' ἴσως μοὶ εἴπητε ὅτι οἱ ὅροι οὗτοι σὰς φαίνονται θαυμαστοί, ἐὰν ἡδύνασθε νὰ βεβαιωθῇτε ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς μέλλει εὐλκρινῶς νὰ τοῦς τηρήσῃ. Ἐγὼ περὶ τούτου θέλω πληρέστατα σὰς πιστώσει.

Πρὸς ἀμοιβαίαν ἀσφάλειαν θέλουσι δοθῇ ἐκατέρωθεν ὅμηροι, περὶ ὧν σὰς ἐλάλησα, ἄχρις ὅτου ὅλα τὰ στενά παρὰ τοῦ ὧσιν εἰς χεῖρας σας. Ὅταν ἡ σωτηρία ἀπάσης τῆς Ἑσπερίας, ὅταν ἡ τοῦ Σαλέντου αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰδομενέως, εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σας, εἰσθε εὐχαριστημένοι ; Εἰς τί δύνασθε τοῦ λοιποῦ νὰ δυσπιστῇτε ; μήπως εἰς τὸν ἑαυτὸν σας ;

Σεῖς μὲν δὲν πολμάτε νὰ ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν Ἰδομενέα, ὁ δὲ Ἰδομενεὺς ἀπέχει τοσοῦτον τοῦ νὰ σᾶς ἀπατήσῃ, ὥστε ἐμπιστεύεται εἰς σᾶς. Ναί, θέλει νὰ σᾶς ἐμπιστευθῇ τὴν ἡσυχίαν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ζωὴν ὅλου τοῦ λαοῦ του καὶ τὴν ἑαυτοῦ. Ἐὰν ἦναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖτε ἄλλο εἰμὴ ἔντιμον εἰρήνην· ἰδοὺ ὅτι σᾶς προσφέρεται αὕτη, καὶ σᾶς ἀρνεῖται πᾶσαν πρόφασιν νὰ τὴν ἀρνηθῆτε. Καὶ πάλιν· μὴ φαντάζεσθε ὅτι ὁ φόβος ἀναγκάζει τὸν Ἰδομενέα νὰ σᾶς προτεῖναι ταῦτα, ἀλλ' ἡ φρόνησις καὶ ἡ δικαιοσύνη τὸν ὑποχρεοῦσι ἀποφασίσῃ οὕτω, χωρὶς ν' ἀνησυγῇ ἐὰν καλέσητε ἀδυναμία, ὅτι αὐτὸς πράττει ἀπὸ ἀρετῆς. Κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπέπεσε εἰς τινα λάθη, ἀλλὰ νομίζει δόξαν τοῦ ὁμολογῶν αὐτὰ διὰ τῶν προτάσεων, ὡς σᾶς ἀπευθύνει. Ἀδυναμία, κενοδοξία, παχυλὴ ἀγνοία τῶν συμφερόντων τοῦ ἠθέληεν εἶναι νὰ ἐλπίζῃ ὅτι δύναται νὰ κρύψῃ τὰ λάθη τοῦ προσπαθῶν νὰ τὰ ὑποστηρίξῃ ἀλαζονικῶς καὶ ἀδίκως. Ὅστις ὁμῶς ὁμολογεῖ αὐτὰ εἰς τὸν ἐχθρόν του καὶ ζητεῖ τὴν θεραπείαν τῶν, δεικνύει ὅτι εἶναι ἀνάξιός τοῦ λοιποῦ νὰ τὰ πράξῃ, καὶ ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὸ πᾶν νὰ φοβῆται ὡς πρὸς διαγωγὴν τοσοῦτον φρόνιμον καὶ τοσοῦτον σταθερὸν, ἐὰν δὲν ὁμολογήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν εἰρήνην. Προσέξτε καλῶς μὴ σᾶς φωράσῃ ἀδικοῦντας· ἐὰν ἀποποιηθῆτε τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐθορμητικῶς ἐρχομένως πρὸς σᾶς, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀποχωροῦναι θέλουν σᾶς ἐκδικηθῇ. Ὁ Ἰδομενεὺς ὅστις ἔπρεπε νὰ φοβῆται μὴ εὕρῃ τοὺς Θεοὺς παρωργισμένους ἐναντίον του, θέλει τοὺς στρέψῃ καθ' ὁμῶν καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ· ὁ Τηλέμαχος καὶ ἐγὼ θέλομεν πολεμήσῃ ὑπὲρ τοῦ δικαίου. Ἐπικαλοῦμαι δὲ πάντας τοὺς Θεοὺς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ Ἄδου μάρτυρας τῶν δικαίων προτάσεων, ὡς σᾶς ἀπηύθυνα.

Περαινῶν τὸν λόγον ὁ Μέντωρ ἀνέτεινε τὴν χεῖρα ἵνα δείξῃ εἰς τοσοῦτους λαοὺς τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας, ὃν ἐκράτει διὰ σύμβολον τῆς εἰρήνης. Οἱ ἡγεμόνες, οἵτινες τὸν ἐξέλεπον ἐκ τοῦ πλησίον, ἐξεπλάγησαν καὶ ἐξεθαμβώθησαν ἐκ τοῦ θείου πυρός, ὅπερ ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· αὐτὸς ἐφάνη μετὰ ἡγεμονικοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς ἥθους τοιοῦτου, ἀποκρί-

δὲν ἐφάνη πώποτε μεταξύ τῶν ἐνδοξοτέρων θνητῶν. Ἡ χάρις τῶν θελητικῶν καὶ ἰσχυρῶν λόγων τοῦ ἐσαγήνευε τὰς καρδίας· αὐτοὶ ἦσαν ὅμοιοι πρὸς τοὺς γοητευτικούς ἐκείνους λόγους¹, οἵτινες ἐν ἀκραιῖ, κατὰ τὴν βαθεῖαν σιγὴν τῆς νύκτος, ἐπίσχουσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ὀλύμπου τὸν δρόμον τῆς Σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων, καταπραύνουσι τὴν ἐξηγειρωμένην θάλασσαν, παύουσι τὴν ὀρμὴν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων καὶ ἀναστέλλουσι τὸν ροὴν τῶν λαύρων ποταμῶν. Ὁ Μέντωρ ἦτο μεταξύ τῶν σφαδαζόντων ἐκείνων λαῶν, ὡς ὁ Βάνχος, ὅτε περιεκυκλῶτο ὑπὸ τίγρεων, αἵτινες ἀποβαλοῦσαι τὴν θηριωδίαν των, ἤρχοντο διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς γλυκείας φωνῆς τοῦ νὰ λείψωσι τοὺς πόδας τοῦ καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτὸν διὰ τῶν ὠπευμάτων των. Ἐν πρώτοις ἐγένετο βαθεῖα σιωπὴ καθ' ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Οἱ ἡγεμόνες ἐθεώρουν ἀλλήλους μὴ δυνάμενοι ν' ἀντιλέξωσι τι εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ νὰ ἐννοήσωσι τίς ἦτο. Ὁλος ὁ στρατὸς ἀκίνητος, ὡς εἰς ἄνθρωπος, εἶχεν ἀπενὲς τὸ βλέμμα πρὸς αὐτόν· οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ λαλήσῃ φοβούμενος μὴ ἐκεῖνος εἶχέ τι ἔτι νὰ προσθέσῃ, καὶ μὴ ἤθελε τὴν ἐμποδίσῃ νὰ τὸν ἀκούσωσι πάντες· καίτοι δὲ μὴ ἔχοντες τί ν' ἀντιτάξωσιν εἰς ὅσα ἐκεῖνος εἶπεν, οἱ λόγοι τοῦ ὅμως τοῖς ἐφαίνοντο βραχεῖς, καὶ ἐπεθύμουν ἵνα ἐλάλῃ περισσότερον χρόνον· πᾶν ὅ,τι εἶλεγεν, ἔμενον ἐγκεχαραγμένον εἰς τὰς καρδίας πάντων. Λαλῶν δὲ ἤγαπᾶτο καὶ ἐπιστεύετο καὶ ἕκαστος ἦτο ἀκόρεστος, καὶ οἶνεῖ κεχηνῶς, ἐπιθυμῶν ν' ἀθροίσῃ καὶ τὰς ἐλαχίστας συλλαβὰς, αἵτινες ἐξήρχοντο ἀπὸ τοῦ στόματός τοῦ.

Τελευταῖον μετὰ μακρὰν σιωπὴν, ἤκουσθη ψυθιρισμὸς ὑπόκωφος, ὅστις διεδόθη μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Αὐτὸς δὲν ἦτο πλέον ὡς ὁ συγκεχυμένος ἐκεῖνος θροῦς τῶν λαῶν, οἵτινες ἐφρύαττον ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἦτο πρᾶος τις καὶ εὐήχους θροῦς. Ἐβλεπέ τις ἐπὶ τοῦ προσώπου πάντων γαλήνιον τι καὶ φαιδρὸν. Οἱ Μανδούριοι, οἱ τοσοῦτον παρωργισμένοι, ἤσθάνοντο ὅτι τὰ

¹ Ἡ ἐννοία τῆς περικοπῆς ταύτης εἶναι ἀμφιδύχως ἢ μᾶλλον ἀσαφής. Σ. Μ.

ὅπλα ἐπιπτον ἀπὸ τῶν χειρῶν των. Ὁ ἄγριος Φάλαντος μετὰ τῶν Λακωνίων του ἐξεπλάγη αἰσθόμενος τὰ σιδήρεα σπλάγχνα του κατανοητευθέντα· οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες ἤρχιζον νὰ ἐπιποθῶσι τὴν εὐτυχὴ ταύτην εἰρήνην, ἥτις τοῖς ὑπεδείχθη. Ὁ δὲ Φιλοκτῆτης, εὐαίσθητότερος παντὸς ἄλλου ἕνεκα τῆς πείρας τῶν μακρῶν παθημάτων του, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα· ὁ Νέστωρ αὐτὸς μὴ δυνάμενος νὰ λαλήσῃ ὑπὸ ἀμυχανίας εἰς τὴν ἡ ἀγόρευσις αὐτῇ τὸν ἔφερεν, ἐνηγκαλίσθη περιπαθέστατα τὸν Μέντορα· ἀλλὰ καὶ πάντες οὗτοι οἱ λαοὶ κοινῶς, ὡς ἐξ ἐνὸς παθήματος ἀνέκραξαν ὁμοφώνως, ὡ σοφὲ γέρων, σὺ μᾶς ἀφοπλίζεις· τὴν εἰρήνην! τὴν εἰρήνην!

Ὁ Μέντωρ, μετὰ τινὰς στιγμὰς, ἠθέλησε ν' ἀρχίσῃ νῆαν ἀγόρευσιν· ἀλλ' ὅλα τὰ στρατεύματα, ἀνυπόμονα, ἐφοβήθησαν μὴ ἤθελε παρεμβάλει πρόσκομμά τι· ὅθεν, τὴν εἰρήνην! τὴν εἰρήνην! πάλιν ἀνέκραξαν· ἀδύνατον δὲ ἦτο νὰ τοῖς ἐπιβάλλῃ τις σιωπὴν· συνανέκραξαν λοιπὸν ὅμοῦ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ· τὴν εἰρήνην! τὴν εἰρήνην!

Ὁ Νέστωρ τότε βλέπων ὅτι δὲν ἦτο ἐλεύθερος νὰ λαλήσῃ κατὰ συνέχειαν νύχαριστήθῃ μόνον νὰ εἴπῃ. Βλέπει, ὁ Μέντωρ, τί δύναται ὁ λόγος τιμίου ἀνδρός· ὅταν καὶ σοφία καὶ ἀρετὴ λαλῶσι καταπραΰνουσι πάντα τὰ πάθη· αἱ δίκαιαι ὀργαὶ μᾶς μεταβλήθησαν εἰς φιλίαν καὶ πόθον διαρκεῖς εἰρήνης. Τὴν δεχόμεθα τοιαύτην, οἶαν μᾶς τὴν προσφέρεις. Συγχρόνως ἅπαντες οἱ ἡγεμόνες προέτειναν τὴν δεξιάν ὡς σημεῖον συναινεσεως.

Ὁ Μέντωρ ἔδραμε πρὸς τὴν πύλιν τῆς πόλεως ἵνα ἀνοίξῃ αὐτὴν καὶ παραγγείλῃ εἰς τὸν Ἰδομενέα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Σαλέντου ἄνευ φρουρᾶς. Ἐν ταύτοις ὁ Νέστωρ ἐνηγκαλίσσεται τὸν Τηλέμαχον καὶ τῷ ἔλεγεν· ὦ ἀγαπητὲ υἱέ, τοῦ σοφωτέρου πάντων τῶν Ἑλλήνων εἶθε νὰ γίνῃς καὶ σὺ σοφός, ὡς ἐκεῖνος· εὐτυχέστερος δέ! Δὲν ἀνεκάλυψάς τι περὶ τῆς τύχης σου; Ἡ μνήμη τοῦ πατρός σου, πρὸς ὃν ὁμοιάζεις, συντέλεσεν ἵνα σβέσῃ τὴν ὀργὴν μας. Ὁ Φάλαντος, καὶ τοὶ τραχὺς καὶ ἄγριος, καὶ τοὶ οὐδέποτε ἰδὼν τὸν Ὀδυσσεά, κατενύγη ἀκοῦσας τὰ παθήματά του καὶ τὰ τοῦ υἱοῦ του. Ἡδὴ παρεκά-

λουν τὸν Τηλέμαχον νὰ διηγηθῇ τὰς τύχας του, ὅτε ὁ Μέντορ ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ Ἰδομενεύς καὶ ἀπάσης τῆς Κρητικῆς νεότητος, ἥτις τὸν παρεκολούθει.

Ἄμα οἱ σύμμαχοι εἶδον τὸν Ἰδομενέα ῥοθάνθησαν ὅτι ἡ ὀργή των ἐξεκαύθη, ἀλλ' οἱ λόγοι τοῦ Μέντορος ἐσβέσαν τὸ ἔτοιμον αὐτὸ ν' ἀναλάμψῃ πῦρ. Τί βραδύνωμεν, εἶπε, καὶ δὲν συνομολογοῦμεν τὴν ἱερὰν ταύτην συμμαχίαν, ἥς οἱ θεοὶ ἔσονται μάρτυρες καὶ ὑπερασπισταί; αὐτοὶ ἅς κατακαύσωσι τὸν πολμητίαν καὶ ἀσεβῇ, ὅστις ἤθελε ζητήσῃ νὰ τὴν παραβιάσῃ· τὰ τρομερώτερα δεινὰ τοῦ πολέμου, ἀντὶ νὰ λυπήσωσι τοὺς πιστοὺς καὶ ἀθώους λαοὺς, ἅς ἐπιπέσωσιν εἰς τὴν ἐπίορκον καὶ κατάρaton ἐκείνην κεφαλὴν τοῦ φιλοδόξου, ὅστις ἤθελε καταπατήσῃ τὰ ἱερὰ δίκαια τῆς συμμαχίας ταύτης· ὁ τοιοῦτος εἴη βδελυκτὸς, καὶ ἀποτρόπαιος παρά τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων, καὶ οὐδέποτε ἀπολαῦσαι τοῦ καρποῦ τῆς ἐπιβουλῆς αὐτοῦ. Εἶθε αἱ Ἑρινύες τοῦ Ἄδου, ὑπὸ τὰς εἰδεχθεστέρας μορφάς, νὰ ἐξάψωσι τὴν λύσσαν καὶ τὴν ἀπελπισίαν του· εἶθε νὰ φρονευθῇ ἀνευ ἐλπίδος ταφῆς· εἶθε τὸ σῶμά του νὰ γίνῃ ἐλῳρίον (σπάραγμα) τῶν κυνῶν καὶ τῶν γυνῶν καὶ εἶθε ἡ ψυχὴ του νὰ βασανίζηται ἐν τῷ Ἄδῃ, εἰς τὰ κατώτατα τοῦ Ταρτάρου, αἰωνίως καὶ αὐστηρότερον τοῦ Ταντάλου, τοῦ Ἰξίωνος καὶ τῶν Δαναϊδῶν· ἀλλ' εἶθε ἡ εἰρήνη αὕτη νὰ ᾔνῃ ἀκλόνητος ὡς οἱ σκόπελοι τοῦ Ἀτλαντος τοῦ ὑποβαστάζοντος τὸν Οὐρανόν· εἶθε πάντες οἱ λαοὶ νὰ τὴν σεβασθῶσι καὶ ἀπαλάττωσι τῶν καρπῶν αὐτῆς εἰς γενεάς γενεῶν· εἶθε τὰ ὀνόματα ἐκείνων οἵτινες θέλουσιν ὀμῶσαι εἰς αὐτήν, νὰ ᾤσιν ἀγαπητὰ καὶ αἰνετὰ εἰς τὸ στόμα τῶν ὑπᾶτων ἀπαγόνων μας· εἶθε ἡ εἰρήνη αὕτη, τεθεμελιωμένη εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν, νὰ εἴναι ὁ τύπος πάσης μελλούσης εἰρήνης ἀπάντων τῶν ἔθνων τῆς γῆς, καὶ εἶθε πάντες οἱ λαοί, οἱ θέλοντες νὰ ᾤσιν εὐτυχεῖς διὰ τῆς ὁμονοίας, νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῆς Ἑσπερίας!

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι βασιλεῖς ὁμνύουσι τὴν εἰρήνην κατὰ τὰς ῥηθείσας συμφωνίας. Ἀνταλλάττουσι πρὸς ἀλλήλους ἀνὰ δώδεκα ἡμέρους. Ὁ Τη-

λέμαχος ζητεῖ νὰ συγκαταλεχθῇ μεταξύ τῶν παρὰ τοῦ Ἰδν
μενέως δουθέντων· ἀλλ' οὐδεὶς συναινεῖ ἵνα καὶ ὁ Μέντωρ
συγκαταλεχθῇ ὡσαύτως, ἐπειδὴ οἱ σύμμαχοι θέλουσιν ἵνα
οὗτος μένῃ πλησίον τοῦ Ἰδομενέως, ἐγγυώμενος περὶ τῆς δια-
γωγῆς αὐτοῦ τε καὶ τῶν συμβούλων του, μέχρι τελείας ἐκ-
πληρώσεως τῶν βεβαιωθέντων ὄρων. Ἐσφαζαν ἔπειτα, με-
ταξύ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἑκατὸν δα-
μάλεις λευκοτέρας τῆς χιόνος, καὶ ἴσους ταύρους, ὧν τὰ κέ-
ρα ἦσαν περιχρυσωμένα καὶ κεκοσμημένα ὑπὸ στεφάνων.
Ἦκούοντο οἱ φορκώδεις μυκηθμοὶ τῶν σφαγίων, ἅτινα ἐπιπύ-
ον ὑπὸ τὴν ἱεράν μάχαιραν, μέχρι τῶν πλησιοχώρων ὁρέων. Τὰ
ἀτρίζον αἶμα ἔρρεε πανταχοῦ, καὶ οἶνος ἐκλεκτός ἐσπένδεν·
οἱ μάντιες ἐξήταζον τὰ σπλάγχνα τῶν ἱερῶν, ἅτινα ἔσπα-
νον εἰσέτι. Οἱ ἱεροθύται ἔκαιον ἐπὶ τῶν βωμῶν λιθανωτὰν,
ὅστις ἀπετέλει πυκνὸν νέφος, καὶ οὐτινος ἢ εὐωδία διεχέετο
εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον.

Ἐν τούτοις οἱ στρατιῶται τῶν δύο ἀντιπάλων στρατῶν
παύσαντες τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐχθραν, ἤρχισαν νὰ συνομιλῶν
περὶ τῶν παρόντων πραγμάτων, ἀνεκουφίζοντο ἐκ τῶν κό-
πων των καὶ ἀπῆλθον προῖμως τὰς γλυκύτητας τῆς εἰρή-
νης. Πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἠκολούθησαν τὸν Ἰδομενέα
εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ἀνεγνώρισαν τοὺς ἀκολουθού-
σαν τοῦ Νέστορος, οἵτινες ἐπολέμησαν ἐπίσης εἰς τὸν αὐτὸν πό-
λεμον. Ἠσπάζοντο ἀλλήλους φιλικῶς, καὶ διηγούντο ἀμει-
βαίως πᾶν ὅ,τι συνέβη μετὰ τὴν ἐκπόρευσιν τῆς θαυμαστῆς
ἐκείνης πόλεως, ἥτις ἦτο τὸ ἀγλάϊσμα ἀπάσης τῆς Ἀσίας.
Ἦδη κατεκλίνοντο ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἐστεφανοῦντο ἐξ ἀνθέων
καὶ συνέπιον ὁμοῦ τὸν οἶνον, ὃν ἔφερον ἐκ τῆς πόλεως εἰς
μεγάλους ἀμφορεῖς, ἵνα ἐορτάσῃσι τασούτον αἰσίαν ἡμέραν.

Αἶφνης ὁ Μέντωρ λέγει πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ στρα-
τηγοὺς τοὺς αὐτόθι συνηγμένους. Εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ διάφορα ὀνό-
ματα, καὶ ὑπὸ διαφόρους ἡγεμόνας, θέλει ἀπαρτίσει ἕνα κα-
μόνον λαόν· οὗτος οἱ δίκαιοι θεοὶ αἱ προσταταὶ τῶν ἀνθρώ-
πων, οὓς ἐδημιούργησαν, θέλουσιν ἵνα ἡ ἑνωσις τοῦ λαοῦ
αὐτοῦ ᾗ ὁ αἰώνιος δεσμός τῆς ἐντελοῦς ὁμονοίας του· σύμμα-

τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι μία οἰκογένεια διεσπαρμένη εἰς ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς· πάντες οἱ λαοὶ εἶναι ἀδελφοί, καὶ ὀφείλουσι ν' ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, ὡς τοιούτους. Συμφορὰ εἰς τοὺς ἀσεβεῖς ἐκείνους τοὺς ζητοῦντας ἅπανθρωπον δόξαν εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀδελφῶν των, ὅπερ ἐστὶν αἷμά των! Ὁ πόλεμος ἐνίοτε εἶναι ἀναγκαῖος, ἀληθῶς, ἀλλ' εἶναι αἰσχος τοῦ ἀνθρώπινου γένους τὸ νὰ καθίσταται ἀπαραίτητος εἰς τινὰς περιστάσεις. Ἦ βασιλεῖς, μὴ λέγατε ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἐπιθυμῆτε πρὸς ἀπόκτησιν δόξης· ἡ ἀληθινὴ δόξα δὲν εὐρίσκεται ἔξω τῆς ἀνθρωπότητος· ὅστις δὴποτε προτιμᾷ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δόξαν ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς φιλανθρωπίας, εἶναι δαίμων ὑπερήφανος καὶ οὐχὶ ἄνθρωπος, καὶ δὲν θέλει ποτὲ περιέλθει εἰς ἄλλο ἢ εἰς ψευδῆ τινα δόξαν, διότι ἡ ἀληθινὴ εὐρίσκεται μόνον εἰς τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν χρηστότητα. Δυνατὸν νὰ κολακεύσῃ τινες τὸν τοιοῦτον, ἵνα εὐχαριστήσῃ τὴν φιλοδοξίαν του, ἀλλὰ θέλουσιν εἶπαι πάντοτε ἐνδομύχως περὶ αὐτοῦ, ὅσάκις θελήσωσι νὰ λαλήσωσιν εἰλικρινῶς· τοιοῦτῳ ἐγένετο ὑποδεέστερος τῆς δόξης, ὅσω πλέον ἀνορέτως καὶ ἀδίκως ἐζήτησεν αὐτήν. Οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ τὸν τιμῶσιν, ἀφοῦ αὐτὸς τόσω ὀλίγον ἐξετίμησεν αὐτοὺς, κατασωτῶντας τὸ αἷμά των εἰς τὴν σατανικὴν κενοδοξίαν του. Μακάριος ὁ βασιλεὺς ὁ ἀγαπῶν τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνταγαπώμενος ὑπ' αὐτοῦ· ὁ ἐμπιστευόμενος εἰς τοὺς γείτονάς του, καὶ ἀπολαμβάνων τὴν ἐμπιστοσύνην των· ὁ πόλεμος οὐ μόνον μὴ κηρύττειν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀποτρέπων αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τέλος μακάριος ὁ βασιλεὺς, οὗτινος τὸν λαὸν ζηλεύουσιν οἱ ἄλλοι βασιλεῖς ὅτι ἔχει τοιοῦτον βασιλέα! Σκέψασθε λοιπὸν, ὦ σεῖς οἱ κυβερνῶντες τὰς ἰσχυρὰς πόλεις τῆς Ἑσπερίας, ἵνα συνέρχασθε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς κοινὴν συνέλευσιν. Συγκροτήσατε ἑνὰ πᾶν τρίτον ἔτος ἐθνικὴν ἐκδήγουν, ἐνθα πάντες οἱ παρόντες ἐνταῦθα βασιλεῖς νὰ παρίστασθε ἀνακαινίζοντες τὴν συμμάχIAN ταύτην διὰ νέας ἐρκαμωσίας πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς συναφθείσης φιλίας, καὶ πρὸς σύσκεψιν πάντων περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Ἐνῷ οὕτως ἔσπευθε ἡνωμένοι, ἔχετε συγ-

χρόνως ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ εἰρήνην, δόξαν καὶ ἀφθονίαν· ἐξωτερικῶς δὲ ἐσσεσθε ἀήττητοι. Μόνη ἡ ἔρις, ἡ ἐξελθοῦσα ἐκ τοῦ Ἰδοῦ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων, δύναται νὰ διαταράξῃ τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν οἱ θεοὶ σὰς ἐτοίμαζουσιν.

Ὁ Νέστωρ τότε τῷ ἀπεκρίθη. Βλέπεις, ἐκ τῆς εὐκολίας μεθ' ἧς βεβαιοῦμεν τὴν εἰρήνην, πόσον ἀπέχουμεν τοῦ νὰ θηλήσωμεν νὰ πολεμήσωμεν διὰ κενοδοξίαν, καὶ διὰ πλεονεξίαν τοῦ ν' αὐξηθῶμεν πρὸς βλάβην τῶν γειτόνων μας ; Ἀλλὰ, τί δύναται τις νὰ πράξῃ, ὅταν εὐρίσκηται πλησίον ἡγῆς μόνος ἀδίκου μὴ γινώσκοντος ἕτερον νόμον ἢ τὸν τοῦ ἰδιοῦ κέρδους, καὶ μὴ παραβλέποντος οὐδεμίαν περίστασιν ὅπου εἰσβάλῃ εἰς τὰς χώρας τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν ; Μὴ νομίσῃτε δὲ ὅτι λαλῶ περὶ τοῦ Ἰδομένου· οὐχί· δὲν φρονῶ πλέον οὕτω περὶ αὐτοῦ· ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἀδράστου, βασιλέως τῶν Δαυνίων, ὃν περὶ πάντων ὀφείλομεν νὰ φοβώμεθα· αὐτὸς περιφρονεῖ τοὺς θεοὺς καὶ πιστεύει ὅτι πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν ἵνα δουλεύωσιν εἰς μόνην τὴν δόξαν αὐτοῦ. Δὲν θέλει ὑπηκόους, ὧν νὰ λέγηται βασιλεὺς καὶ πατήρ, ἀλλὰ δούλους καὶ λάτρας, καὶ ἀπαιτεῖ νὰ τῷ προσφέρωνται θεῖαι τιμαί· ἕως τώρα ἡ τυφλὴ τύχη κύνόησε τὰ πλεονήκτικα ἐπιχειρήματά του. Ἡμεῖς ἐσπεύσαμεν νὰ προσβάλωμεν τὸ Σάλεντον, ὅπως ἐξολοθρεύσωμεν τὸν ἀσθενέστερον τῶν ἐχθρῶν μας, ὅστις μόλις ἤρχισε νὰ ἐγκαθιδρύνεται εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, ἵνα στρέψωμεν ἔπειτα τὰ ὅπλα μας κατὰ τοῦ ἰσχυροτέρου τούτου ἐχθροῦ· οὗτος ἐκυρίευσεν ἤδη πολλὰς πόλεις τῶν συμμάχων μας· οἱ Κροτωνιάται ἡττήθησαν διὰ ὑπὲρ αὐτοῦ· αὐτὸς μεταχειρίζεται πάντα τρόπον ἵνα κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν του· ἡ βία ἡ ἀπάτη, ὡς πρὸς αὐτόν, εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἀρκεῖ μόνον νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του. Συνήθροισεν μεγάλους θησαυροὺς· τὰ στρατεύματά του εἰσὶ πειθαρχικά καὶ ἐξησκημένα, οἱ στρατηγοὶ του ἐμπειροὶ καὶ ὑπερηφάνες πιστῶς αὐτῷ, ἐπαγρυπνεῖ δὲ ὁ ἴδιος ἀκαταπαύστως ἐφ' ὅλων τῶν ἐκτελούντων τὰς διαταγὰς του· τιμωρεῖ σὺς τε ῥῶς ἔτι καὶ τὰ ἐλάχιστα παραπτώματα, καὶ ἀνταμείβει δα

φελῶς τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ. Ἡ ἀνδρία του ἐνθαρρύνει καὶ κρατύνει ἅπαντα τὰ στρατεύματά του· αὐτὸς ἤθελεν εἶναι τέλειος βασιλεὺς, ἐὰν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀλήθεια ἐκόσμουν τὴν διαγωγὴν του· ἀλλὰ δὲν φοβεῖται θεοὺς, οὔτε αἰσθάνεται ἔλεγχον συνειδήσεως· μάλιστα ὡς οὐδὲν λογίζεται τὴν καλὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων θεωρῶν αὐτὴν ὡς φαντασίας πλάσμα, ὅπερ ἐκφοβίζει μόνον τὰς ἀσθενεῖς ψυχάς. Νομίζει δὲ ὡς βέβαιον καὶ ἀναμφισβήτητον ἀγαθὸν τὸ νὰ ἔχῃ πολὺν πλοῦτον, νὰ εἶναι ἐπίφοβος καὶ νὰ καταφρονῇ ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, Ἐντὸς ὀλίγου οἱ στρατοὶ του θέλουσι φανεῖ εἰς τὰς χώρας μας· καὶ ἐὰν ἡ ἔνωσις τοσούτων λαῶν δὲν κατορθώσῃ νὰ τῷ ἀντιστῇ, πᾶσα ἐλπίς ἐλευθερίας ἀπώλετο δι' ἡμᾶς· συμφέρει λοιπὸν εἰς τὸν Ἰδομενέα, ὡς καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ν' ἀντιταχθῶμεν εἰς τὸν γείτονα τοῦτον, ὅστις δὲν ὑποφέρει οὐδεμίαν ἐλευθερίαν τῶν πλησίων του. Ἐὰν ἡμεῖς ἡττηθῶμεν, τὸ Σάλεντον θέλει ἀπειλεῖσθαι ὑπὸ τῆς αὐτῆς συμφορᾶς. Ταχύνωμεν λοιπὸν πάντες ὁμοῦ ὅπως τὸν προκαταλάβωμεν.

Ἐνῷ ὁ Μέντωρ οὕτως ἐλάλει, ἐβιάδιζον ὁμοῦ πάντες πρὸς τὴν πύλιν, ἐπειδὴ ὁ Ἰδομενεὺς παρεκάλεσεν ἄλους τοὺς βασιλεῖς, καὶ ἄλους τοὺς στρατηγοὺς, νὰ εἰσέλθωσι δι' αὐτῆς καὶ καταλύσωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως ἐκείνην τὴν νύκτα.

BIBLION ΔΕΚΑΤΟΝ

Ῥ' πόθεις

Ὁ Νέστωρ κατ' ἐντολὴν τῶν συμμάχων, ζητεῖ ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ Ἰδομενέως ἐναντίον τῶν Δαυνίων.—Ὁ Ἰδομενέως τοῖς ὑπόσχεται στρατόν· ὁ Μέντωρ ἀποδοκιμάζει τὴν πρᾶξίν του, νὰ ἐπιχειρήσῃ νέον πόλεμον.—Ὁφελθεῖς ἐκ τῆς σοφῆς ταύτης συμβουλῆς ὁ Ἰδομενέως πείθει τοὺς συμμάχους νὰ λαθῶσιν εἰς τὸν στρατόν των τὸν Τηλέμαχον μετὰ ἑκατὸν Κρητῶν, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ αὐτοῖς.—Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Τηλέμαχου, ὁ Μέντωρ ἐξετάζει λεπτομερῶς τὴν πόλιν καὶ τὰ βασίλειον τοῦ Σαλέντου, τὴν κατάστασιν τοῦ ἐμπορίου του καὶ πάντα κλάδον διοικήσεως. Λέγει τῷ Ἰδομενέει νὰ συντάξῃ νέους κανονισμοὺς περὶ ἐμπορίου καὶ ἐπιτηρήσεως αὐτοῦ.—Τὸν προτρέπει νὰ διαιρέσῃ εἰς ἐπὶ τὰς τάξεις τὸν λαόν, καὶ νὰ διακρίνῃ τὸν βαθμὸν ἐκάστης τάξεως διὰ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἡματισμοῦ αὐτῆς· τὸν συμβουλεύει νὰ ἐξορίσῃ τὴν πολιτείαν καὶ τὰς περιττὰς τέχνας, ὅπως μεταστήσῃ τοὺς τεχνίτας εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἰδίως εἰς τὴν γεωργίαν, ἣν περὶ πολλοῦ ποιεῖται.—Εὐτυχῇ ἀποτελέσματα τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης.

Ἐν τούτοις ἅπας ὁ συμμαχικὸς στρατὸς παρσκευάζει τὰς σκηνάς του καὶ ἡ πεδιάς ἦτο κεκαλυμμένη ἐκ λαμπρῶν σπμαιῶν παντὸς χρώματος, ὅπου οἱ Ἑσπέριοι ἤδη κεκοπιανόντες ἀνέμενον τὸν ὕπνον. Ὅτε οἱ βασιλεῖς μετὰ τῆς θεραπείας των εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἠπόρισαν πῶς οἱ περὶ τὸν Ἰδομενέα εἰς τοσοῦτον ὀλίγον καιρὸν ἠδυνήθησαν νὰ κτίσωσι τοσάυτας μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, καὶ πῶς αἱ δυσκολίαι τοσοῦτον μεγάλου πολέμου δὲν ἐμπόδισαν τὴν ἀρτισύστατον ταύτην πόλιν ν' αὐξήσῃ καὶ ἐγκαλλωπισθῇ τάχιστα.

Ἐθαύμασαν δὲ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀγχινοίαν τοῦ Ἰδομενέως, ὅστις ἐθεμελίωσε τοσοῦτον καλὸν βασίλειον, καὶ ἐσυνέπεραν ὅτι εἰρήνης ὑπαρχούσης, οἱ σύμμαχοι ἔσονται ἰσχυρότεροι ἐὰν προσλάβωσιν αὐτὸν εἰς τὴν συμμαχίαν των κατὰ τῶν Δαυνίων. Προέτειναν λοιπὸν εἰς τὸν Ἰδομενέα ἵνα συμμα-

τάσχη αὐτῆς, ὁ δὲ μὴ δυνηθεὶς ν' ἀπορρίψῃ τοσοῦτον εὖλογον πρότασιν ὑπεσχεθῇ αὐτοῖς ἐπικουρίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μέντωρ οὐδὲν ἠγνόει ἐξ ὧν ἀπαιτοῦνται πρὸς καταρτισμὸν κράτους ἀκμαίου, ἐνόησεν ὅτι αἱ δυνάμεις τοῦ Ἰδομενεὺς δὲν ἦσαν τῷσιν μεγάλαι, ὥσθ' ἐφαίνοντο, ὅθεν λαβὼν αὐτὸν κατὰ μόνας τῷ ἐλάλησεν οὕτω.

Βλέπεις ὅτι αἱ φροντίδες ἡμῶν δὲν ἀπέβησαν μάταιαι. Τὸ Σάλεντον ἀπηλλάγη τῶν δυστυχημάτων, ἅτινα τὸ ἤπειλουν· εἰς σὲ κεῖται νῦν νὰ ἄρῃς τὴν δόξαν του μέχρις ἀστέρων, καὶ νὰ μιμηθῇς τὸν σαφὸν πάππον σου Μίνωα ὡς πρὸς τὸ κυβερνᾶν τοὺς λαοὺς. Διατελῶ δὲ λαλῶν σοι μετὰ παρρησίας, ἐπειδὴ ὑποθέτω ὅτι τὸ θέλεις καὶ ὅτι ἀποστρέφεσαι τὴν κολακείαν. Ἐνθ' αἱ βασιλεῖς οὗτοι ἐπήνουν τὴν πολυτέλειάν σου, ἐγὼ ἐσυλλογιζόμην τὴν τολμηρὰν διαγωγὴν σου. Εἰς τὴν λέξιν τολμηρὰν ὁ Ἰδομενεὺς ἥλλαξε γροϊάν, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐταράχθησαν, ἠρυθρίασε καὶ παρ' ὀλίγον νὰ διακόψῃ τὸν Μέντωρα θέλων νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ὀργὴν του· ἀλλ' ὁ Μέντωρ, πρὸς αὐτὸν καὶ αἰδούμενος, ἐλευθέρᾳ δὲ καὶ γεγωνοῦσά τῇ φωνῇ, εἶπεν. Ἡ λέξις τόλμη σὲ ταράττει, ὡς βλέπω· πᾶς ἄλλος, πλην ἐμοῦ. ἤθελεν, ἔχει ἄδικον μεταχειριζόμενος αὐτήν, διότι ἐκκυστος ὀφείλει νὰ σέβηται τοὺς βασιλεῖς, καὶ νὰ ἐυλαθεῖται τὴν ἐπιεικειάν των, καίτοι ἐξελέγγων αὐτούς. Ἡ ἀλήθεια μόνη ἀρκούντως τοὺς τραυματίζει, χωρὶς νὰ ἔχῃ τις ἀνάγκην νὰ προσθέσῃ λέξεις τραχείας· ἀλλ' ἐπίστευσα ὅτι ἤθυνας ν' ἀνεχθῇς ἵνα σοὶ λαλήσω ἄνευ θωπείας, καὶ καταδείξω τὸ ἁμαρτημά σου· ὁ σκοπός μου δὲ ἦτο νὰ σὲ συνειθίσω ν' ἀκούῃς ὀνομαζόμενα τὰ πράγματα διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ὀνομάτων, καὶ νὰ σοὶ δώσω νὰ ἐννοήσῃς ὅτι, ὅποταν οἱ ἄλλοι σοὶ λαλῶσι περὶ τῆς διαγωγῆς σου, δὲν τολμῶσι ποτὲ νὰ σοὶ εἰπῶσιν ὅ,τι φρονοῦσι. Πρέπει, ἐὰν δὲν θέλῃς ν' ἀπατάσαι, νὰ ἐνωρῇς πάντοτε πλειότερα τῶν ὅσα σοὶ λέγουσι περὶ πραγμάτων, ἅτινα σοὶ εἶναι ἀνωφελῆ. Τὸ ἐπ' ἐμοί, θέλω ρυθμίσει τοὺς λόγους μου κατὰ τὴν ἀνάγκην σου· ἀλλὰ σοὶ εἶναι ὠφέλιμον ἵνα ἀνθρωπὸς τις, ὡς ἐγὼ, ἄνευ ἰδιωτελείας ἢ κρυψινοῦ, σοὶ λαλήσῃ κατὰ μόνας γλώσσαν τραχεῖαν. Οὐδεὶς ἔ-

(ΤΥΧΑΙ ΘΗΑΕΜΑΧΟΥ)

15

τερός ποτε θέλει τολμήσει, βεβαίως, νὰ σοὶ λαλήσῃ, τοιαύτην· ἀλλὰ σὺ τότε δὲν θέλεις ἰδεῖν τὴν ἀλήθειαν εἰμὴ πεφνανικισμένην ὑπὸ λαμπρὰ μὲν, ἀλλὰ ψευδῇ περικαλύμματα.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς, ἥδη ἀναλαβὼν ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ ὁρμῆς, ἐφάνη αἰσχύντηλός, ἐλλείπει μετριοστροφῆς. Βλέπεις, εἶπεν εἰς τὸν Μέντορα, τί ἀπεργάζεται ἡ συνήθεια τοῦ κολακεύεσθαι; Ἐγὼ σοὶ ὀφείλω τὴν σωτηρίαν τοῦ νέου βασιλείου· δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια, δι' ἣν νὰ μὴ λογιζώμαι εὐτυχῆς ὅτι ἤκουσ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ στόματός σου· ἀλλ' οἴκτειρον βασιλέα, ὃν ἡ κολακεὶα διέσφειρε, καὶ ὅστις δὲν ἠδυνήθη, καὶ εἰς τὰς δυστυχίας του αὐτάς, νὰ εὖρῃ ἀνθρώπου ἀρκούντως θαρραλέου· ἵνα τῷ εἰπῶσι τὴν ἀλήθειαν. Ναι, δὲν εὖρον ποτὲ ἀνθρώπον τοσοῦτον ἀγαπήσαντά με, ὥστε νὰ θελήσῃ νὰ με δυσάρεστήσῃ λέγων μοι γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν.

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα δάκρυα ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ ἐνηγκαλίσθη περιπαθῶς τὸν Μέντορα. Τότε ὁ σοφὸς οὗτος γέρονς τῷ λέγει. Μετὰ λύπης ἀναγκάζομαι νὰ σοὶ εἰπῶ πράγματα δυσάρεστα· ἀλλὰ δύναμαι νὰ σὲ προδύσω ἀποκρύπτων σοὶ τὴν ἀλήθειαν; Ἐλθέ εἰς τὴν θέσιν μου! Ἐάν μέχρι τοῦ νῦν ἠπάτῃθης, τοῦτο ἐγένετο διότι τὸ ἠθέλησας, διότι ἐρηβήθης συμβούλους λίαν εἰλικρινεῖς. Ἐζήτησάς ποτε ἀνθρώπους τοὺς πλέον ἀφιλοκεδεῖς καὶ τοὺς πλέον εὐπαρρησιαστοὺς ἵνα σοὶ ἀντιλέξωσιν; Ἐπέτρεψάς ποτε νὰ λαλήσωσιν οἱ ἀνθρώποι οἱ ὀλιγώτερον σπουδάζοντες νὰ σοὶ ἀρέσκωσιν, οἱ μᾶλλον εἰλικρινεῖς εἰς τὴν διαγωγὴν των, οἱ ἀρμοδιότεροι νὰ ψέξωσι τὰ πάθη σου καὶ τὰ ἄδικα φρονήματά σου; ὅταν εὐδὲς κολακας τοὺς ἀπεσκοράχισας; ἐδυσπίστησας πρὸς αὐτούς; Οὐχί, οὐχί, δὲν ἐπραξας ὅτι πράττουσιν οἱ ἐρασταὶ τῆς ἀληθείας, καὶ οἱ ἄξιοι νὰ γνωρίσωσιν αὐτήν. Ἰδομεν νῦν ἐάν ἔχῃς τὸ θάρρος νὰ ταπεινωθῇς ἐνώπιον τῆς ἀληθείας, ἥτις σὲ καταδικάζει.

Λέγω λιπὸν ὅτι τὸ πρόξενον ἐπαίνων ὑπὲρ σοῦ εἶναι τὸ μάλιστα ἄξιον ψόγου. Ἐνῷ ἔχεις ἐξωτερικῶς τοσοῦτους ἑταίρους, οἵτινες ἀπειλοῦσι τὸ μόλις παχυνθὲν βασιλείόν σου, σὺ ἐφρόντισας ἐσωτερικῶς νὰ κτίσῃς ἀπλῶς πολυτελεῖς οἶκο.

δομάς εἰς τὴν νέαν πόλιν σου· καὶ τοῦτο σοὶ παρέσχε τοσαύ-
 τας λυπηρὰς νύκτας, καθὼς μοὶ ἐμολόγησας σὺ ὁ ἴδιος. Ἐ-
 ξήντησας τὸν πλοῦτόν σου· δὲν ἐσκέφθης οὔτε νὰ πληθύνῃς
 τὸν λαόν σου, οὔτε νὰ καλλιεργήσῃς τὰς εὐφόρους γαῖας τῆς
 γῆσου ταύτης. Καὶ δὲν ἐχρεώσῃς νὰ θεωρήσῃς τὰ δύο ταῦτα
 ἔργα, ὡς δύο ἰσχυρὰ θεμέλια τοῦ κράτους σου; νὰ ἔχῃς δὴλ.
 πολλοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας καὶ ἀγροὺς καλλιεργημένους, οἵτινες
 καὶ τοὺς θρέψωσιν; Ἐχρειάζετο μὲν μακρὰ εἰρήνη κατ' ἀρχὰς
 ἵνα συντελέσῃ εἰς πληθυσμὸν τοῦ λαοῦ σου· ἀλλ' ὥφειλες νὰ
 ἐσκεφθῇς περὶ τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως νόμων πα-
 ρών· πλὴν ἡ κενοδοξία σου σὲ ἔφερε μέχρι χεῖλους τῆς ἀβύσ-
 σου· θέλων νὰ φαίνεσαι μέγας ἐξήτησας νὰ καταστρέψῃς τὸ
 ἀληθές μεγαλεῖόν σου. Σπεῦσον λοιπὸν νὰ διορθώσῃς τὰ ἀ-
 μαρτήματά σου· ἀνάβαλε πάντα τὰ πολυδάπανα ἔργα σου·
 ἀφῇς τὴν πολυτέλειαν, ἥτις θέλει φθείρει τὴν νέαν πόλιν σου·
 ὅς ἄνεσιν καὶ ἐλευθερίαν τῷ λαῷ σου· χορήγησον αὐτῷ εὐπα-
 ρίαν ζωῆς ἵνα διευκολύνῃς τοὺς γάμους του. Γίνωσκε δὲ ὅτι
 τότε μόνον εἶσαι βασιλεὺς, ὅταν ἔχῃς λαοὺς νὰ κυβερνήσῃς, ἡ
 δὲ κυβερνήσις σου πρέπει νὰ μετρηταὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἐκτάσεως
 τῶν γαιῶν, ἀς κέκτηται, ἀλλὰ διὰ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀν-
 θρώπων, οἵτινες θέλουσι κατοικήσει εἰς αὐτάς καὶ θέλουσι
 παύσθαι προθύμως εἰς σέ. Ἐγε γαῖας καλὰς, εἰ καὶ μετρίας
 τὴν ἑκτασιν· κάλυψον αὐτάς ὑπ' ἀναριθμήτων λαῶν, φιλοπό-
 νου τε καὶ ἐξησκημένων εἰς τὴν ἐργασίαν· θήρευσον τὴν ἀγά-
 πην τῶν λαῶν αὐτῶν καὶ ἔσῃ ἰσχυρότερος, εὐδαιμονέστερος,
 πληρέστερος δόξης, ἢ πάντες οἱ κατακτῆται, οἵτινες λεηλα-
 τοῦσι καὶ πορνοῦσι τὰ βασίλεια.

Τί δὲ θέλω πράξει, ὡς πρὸς τοὺς βασιλεῖς αὐτοὺς; ἀπε-
 κρινθὲν ὁ Ἰδομενεὺς· θέλω ἄρ' γε ὁμολογήσει τὴν ἀδυναμίαν
 μου; ἀληθῶς ἡμέλησα τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ὅπερ
 εἶναι τοσοῦτον εὐκόλουν εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, καὶ
 ἔδωκα συλλογίσθην ἄλλο εἶμ' νὰ κτίσω πόλιν μεγαλοπρεπῆ·
 πλὴν πρέπει, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, ν' ἀτιμασθῶ εἰς τὴν
 ἀνέλευσιν τοσούτων βασιλέων, καὶ νὰ φανερώσω τὴν ἀφρο-
 νίαν μου; Ἐὰν τοῦτο ἀρμόζει, τὸ δέχομαι, θέλω τὸ πράξει

ἀνευ δισταγμοῦ καὶ ἄς ζημιωθῶ ὅ,τι δῆποτε, ἐπειδὴ σὺ μὲν
ἐδίδαξας ὅτι βασιλεὺς ἀγαθὸς προωρισμένος νὰ ὠφελήσῃ τοὺς
λαοὺς τοῦ καὶ ὀφείλων τὸ πᾶν εἰς αὐτοῦς, ἀντὶ νὰ ζητῇ τὴν
ιδίαν αὐτοῦ φήμην χρεωστὴν νὰ προτιμᾷ τὴν σωτηρίαν τοῦ
λαοῦ του¹.

Τὸ αἶσθημα αὐτὸ εἶναι ἄξιον πατρὸς τῶν λαῶν, ἐπανελά-
θεν ὁ Μέντωρ· διὰ τῆς ἀγαθότητος ταύτης, καὶ οὐχὶ διὰ
ματαιάς πολυτελείας τῆς πόλεώς σου, ἀναγνωρίζω εἰς τὴν
καρδίαν ἀγαθοῦ βασιλείως· ἀλλὰ πρέπει νὰ φεῖδῃς τῆς
μῆς σου πρὸς τὸ συμφέρον αὐτὸ τοῦ βασιλείου σου. Ἄφες ἐὰν
τὴν φροντίδα ταύτην ἐγὼ θέλω δώσω νὰ ἐννοήσωσι πάντες
οὗτοι οἱ βασιλεῖς ὅτι ἔδωκας ὑπόσχεσιν ν' ἀποκαταστήσῃς
τὸν Ὀδυσσεά, ἐὰν ζῇ εἰσέτι, ἢ τοῦλάχιστον τὸν υἱόν του
τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν ἐν Ἰθάκῃ, καὶ ὅτι θέλεις διασκορπίσαι
κακὴν κακῶς πάντας τοὺς μνηστῆρας τῆς Πηνελόπης. Αὐτοὶ
θέλουσι δὲ δυσκολευθῇ νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς
ἄπαιτεῖ πολυάριθμα στρατεύματα, καὶ θέλουσι στερῆσαι
τοὺς πόδας κατ' ἀρχὰς μικράν τινα ἐπικουρίαν κατὰ τὴν
Δαυνίων.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς ἐφάνη ὡς ἀνθρωπίνως
ἀνακούφισθεις ἐκ βαρέως φορτίου. Σὺ σώζεις, ἀγαπητὲ φίλε,
εἶπεν εἰς τὸν Μέντορα, τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς
ἀρτίσυστάτου ταύτης πόλεως, ἧς θέλεις ἀποκρούει τὴν ἀδύνα-
μιάν πρὸς πάντας τοὺς γείτονάς μου. Ἀλλ' ἐν τίνι εὐλόγῳ
γοφῶν αἰτίᾳ θέλω εἶπει ὅτι μέλλω νὰ πέμψω στρατεύματα
εἰς Ἰθάκην ἵνα ἀποκαταστήσω τὸν Ὀδυσσεά ἢ τοῦλάχιστον
τὸν υἱόν του Τηλέμαχον, ἐνῶ ὁ Τηλέμαχος αὐτὸς ὑποσχέσθαι
ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸν κατὰ τὸν Δαυνίων πόλεμον;

Μὴ ταραττοῦ διὰ τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ· θέλω εἶπει
τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν. Τὰ πλοῖα, ἅτινα θέλεις πέμψαι πρὸς
ἐπ' ἀνόρθωσιν τοῦ ἐμπορίου, θέλουσιν ὑπάγει εἰς τὰ παράλια
τῆς Ἠπείρου, καὶ θέλουσι πράξει συγχρόνως δύο τινά, τὸ μὲν

¹ Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.
Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάν. Κεφ. 10.

θέλουσι προσελκύσει εἰς τὴν παραλίαν σου τοὺς ξένους ἐμ-
 πόρους· οὗς τὰ μεγάλα τέλη ἀπεμάκρυναν τοῦ Σαλέντου, τὸ
 δὲ θέλουσι λάβει πληροφορίας περὶ τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐάν οὗτος
 ᾗ εἰσέτι, δὲν πρέπει νὰ ᾗναι μακρὰν τῶν θαλασσῶν ἐκείνων
 τῶν διαχωρίζουσιν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας· καὶ βε-
 βαιοῦσι μάλιστα ὅτι τὴν εἶδον παρὰ τοῖς Φαίαξιν· ἀλλ' ἔτι
 καὶ ὅταν ἐλπίς δὲν ἤθελεν ὑπάρχει τοῦ νὰ τὸν ἐπανιδώμεν,
 τὰ πλοῖά σου θέλουσι χορηγήσει μεγάλην βοήθειαν εἰς τὸν
 ὄν· του. Θέλουσι διασπείρει εἰς τὴν Ἰθάκην καὶ πάντας τοὺς
 πλησιοχώρους τόπους τὸν τρόπον τοῦ ὀνόματος τοῦ νέου Τη-
 λεμάχου, ὃν ἐνόμιζον ἀπολωλότα, ὡς τὸν πατέρα του. Οἱ
 κρητοῦρες τῆς Πηνελόπης θέλουσιν ἐκπλαγῆ μανθάνοντες ὅτι
 εἶναι εἰσιεὶς νὰ ἐπανεέλθῃ, τῇ συνδρομῇ ἰσχυροῦ συμμάχου,
 οἱ Ἰθακήσιοι δὲν θέλουσι τολμήσει ν' ἀποσείψωσι τὸν νόμι-
 μόν ζυγόν· ἡ Πηνελόπη θέλει παρηγορηθῇ καὶ δὲν θέλει
 πτέρξει νὰ λάβῃ νέον σύζυγον. Οὕτω θέλεις βοηθήσει τὸν
 Τηλέμαχον, ἐνῶ αὐτὸς θέλ' εἶναι εἰς τὸν τόπον σου μετὰ τῶν
 συμμάχων τῆς παραλίας ταύτης τῆς Ἰταλίας κατὰ τῶν
 Ἀκυνίων.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς ἀνέκραξεν. Εὐδαίμων
 ὁ βασιλεὺς ὁ προασπιζόμενος ὑπὸ τοιούτων φρονίμων συμ-
 βουλῶν! Νουνεχὴς καὶ πιστὸς φίλος εἶναι κρείττων εἰς βασι-
 λείᾳ ἢ πολλοὶ νικηφόροι στρατοί· ἀλλὰ τρισευδαίμων ὁ βα-
 σιλεὺς ὁ αἰσθανόμενος τὴν εὐτυχίαν ταύτην, καὶ δυνάμενος
 νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς καλῆς χρήσεως τοιούτων συμβουλῶν!¹
 Ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνει ὥστε οἱ βασιλεῖς ν' ἀπομακρύνωσι
 τῆς ἐμπιστοσύνης των σοφοὺς καὶ τιμίους ἄνδρας, ὧν φε-
 ροῦνται τὴν ἀρετὴν, ἵνα δώσωσιν ἀκρόασιν εἰς κόλακας, ὧν
 δὲν φοβοῦνται τὴν προδοσίαν. Ἐγὼ αὐτὸς ὑπέπεσα εἰς τὸ
 σφάλμα τοῦτο, καὶ θέλω σοὶ διηγηθῇ ὅσα δυστυχήματα

¹ Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει,

Ἐσθλὸς δ' αὖ κακείνος, ὃς εὖ εἰπόντι πείθηται·

Ὅς δὲ κεν μὴθ' αὐτῷ νοήῃ μὴτ' ἄλλου ἀκούων·

Ἐν θυμῷ βάλλεται, ὅτ' αὐτὸς ἀχρήσιος ἀνὴρ. (Ήριου. ἔργ. ἡμέρ.)

μοὶ συνέβησαν ἐνεκὰ τίνος ψευδοῦς φίλου, ὅστις ἐκολάκει
τὰ πάθη μου ἐπ' ἐλπίδι ἵνα κολακεύσω καὶ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ.

Ὁ Μέντωρ ἔδωκεν εἰς τοὺς συμμάχους βασιλεῖς νὰ ἐννοή-
σωσιν ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς θέλει φροντίσει περὶ τῶν ὑποθέσεων
τοῦ Τηλεμάχου, ἐνῶ αὐτὸς μέλλει νὰ συνεκστρατεύσῃ μετ'
αὐτῶν· νύχταριστῆθησαν οὗτοι ὅτι ἔχουσιν εἰς τὸν στρατὸν
τῶν τὸν νέον υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεὺς μεθ' ἑκατὸν νέων Κρητῶν
οὓς ὁ Ἰδομενεὺς τῷ ἔδωκεν ὡς ἀκολούθους· αὐτοὶ ἦσαν τὸ
ἀνθος τῶν εὐγενῶν, οὓς ὁ βασιλεὺς συνεπηγάγετο ἐκ Κρήτης
καὶ οὓς ὁ Μέντωρ τὸν συνεβούλευσε νὰ πέμψῃ εἰς τὸν πόλε-
μον αὐτόν. Πρέπει, ἔλεγεν ὁ Μέντωρ, νὰ φροντίσωμεν, δια-
κούντος τοῦ πολέμου νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὸν λαόν, ἀλλ'
ἵνα μὴ ἅπαν τὸ ἔθνος μαλακυνθῇ καὶ περιέλθῃ εἰς ἀγνοίαν
τοῦ πολέμου, πρέπει νὰ πέμψῃς εἰς ἐξωτερικοὺς πολέμους τὴν
εὐγενῆ νεολαίαν. Αὕτῃ ἄρκει νὰ διατηρήσῃ τὸ ἔθνος εἰς ἀμεί-
λαν τινα δόξης, εἰς τὸν ἔρωτα τῶν ὀπλίων, εἰς τὴν καταρ-
νήσιν τῶν μόχθων καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τελευταῖον εἰς τὴν
ἐμπειρίαν τῆς στρατιωτικῆς τέχνης.

Οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ Σαλέντου ἐ-
χαριστημένοι παρὰ τοῦ Ἰδομενεὺς καὶ καταγοητευμένοι τῇ
τῆς σοφίας τοῦ Μέντορος. Ἦσαν πλήρεις χαρᾶς, διότι εἶχον
μεθ' ἑαυτῶν τὸν Τηλέμαχον. Οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρίνῃ τὴν
θλίψιν τοῦ δ'· ἔδεδεκε ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ φίλου. Ἐνῶ δὲ
οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς ἀπεχαιρέτουν ἀλλήλους καὶ ὠμνούν
τὸν Ἰδομενέα ὅτι θέλουσι τηρῆσαι πρὸς αὐτόν διηνεκὴ φιλίαν,
ὁ Μέντωρ ἐκράτει σφιγκτὰ ἐνηγκαλισμένον τὸν Τηλέμαχον
καὶ ἠσθάνετο ὅτι κατεβρέχετο ὑπὸ τῶν δακρύων του. Ἐμὲν
ἀδιάφορος ἔλεγεν ὁ Τηλέμαχος, ὡς πρὸς τὴν χαρὰν τοῦ
ὑπάγω ν' ἀποκτήσω δόξαν, κατατήκομαι δὲ ὅμως ὑπὸ
θλίψεως τοῦ χωρισμοῦ μας. Μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπω εἰσὶν
τὸν δυστυχῆ ἐκείνον καιρὸν, ὅτε οἱ Αἰγύπτιοι μὲ ἀπέσταν
τῶν βραχιόνων σου, καὶ μὲ ἀπεμάκρυναν ἀπὸ σοῦ ἄνευ ἐλ-
πιδος τοῦ νὰ σε μεταῖδω.

Ὁ Μέντωρ ἀπεκρίνετο εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους μετὰ πρα-
γματος θέλων νὰ τὸν παραμυθήσῃ. Ἰδοῦ, τῷ ἔλεγε, χωρισμὸς

πάντη διαφορετικός· οὗτος εἶναι ἐκούσιος, θέλ' εἶναι βραχύς, σεις ὑπάγετε νά ζητήσετε νίκην. Πρέπει, υἱέ μου, νά μὲ ἀγαπᾷς ἐλαττον φιλοστόργως καὶ μάλλον γενναιοφρόνως· συνείησιν εἰς τὴν ἀπουσίαν μου· δὲν θίλεις μ' ἔχει διὰ παντός· ἡ σοφία καὶ ἡ ἀρετὴ μάλλον ἢ ἡ παρουσία τοῦ Μέντορος πρέπει νά σοί ἐμπνέωσι πᾶν ὅ τι ὀφείλεις νά πράξης.

Λέγουσα ταῦτα ἡ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος κεκρυμμένη Θεά, ἐκάλυπτε τὸν Τηλέμαχον διὰ τῆς Αἰγίδος τῆς. Ἐνεφύσητεν εἰς αὐτὸν πνεῦμα συνέσεως καὶ προνοίας, ἀτρόμητον ἀνδρίαν καὶ θαυμαστήν μετριοπάθειαν, ἅτινα ὁμοῦ σπανιώτατα τυγχάνουσιν ὄντα. Ὑπαγε, ἔλεγεν ὁ Μέντωρ μεταξὺ τῶν φοβερωτέρων κινδύνων, ὅσακις εἶναι ὡφέλιμον νά ὑπάγῃς. Ο ἡγεμὼν ἀτιμάζεται πολλῶ πλεον ἀποφεύγων τοὺς κινδύνους τῶν μαχῶν ἢ ἐὰν δὲν ἐπηρευετό ποτε εἰς πόλεμον. Δὲν πρέπει ἡ γενναιοκαρδία τοῦ διοικούντος τοὺς ἄλλους νά ἦναι ἀμφίβολος· Ἐὰν ἦναι ἀναγκαῖον εἰς πάντα λαὸν νά διαφυλάττῃ σῶον τὸν ἀρχηγόν του ἢ τὸν βασιλέα του, τῷ εἶναι ἔτι ἀναγκαιότερον νά μὴ ἀκούσῃ αὐτόν ποτε ἀμφίβολον φέροντα φήμην περὶ τῆς ἀνδρίας του. Ἐνθυμοῦ ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις κυβερνᾷ πρέπει νά ἦναι ἡ εἰκὼν πάντων τῶν ἀνθρώπων, τὸ δὲ παράδειγμά του ὡς νά ἐμψυχώνῃ ἅπαντα τὸν στρατόν. Μὴ φοβοῦ λοιπὸν κανένα κίνδυνον, ὦ Τηλέμαχε, καὶ ἀπολλοῦ εἰς τὰς μάχας μάλλον ἢ νά δείξῃς ἀμφισβησίαν τινά περὶ τῆς γενναιοφυγίας σου. Οἱ κόλακες, οὔτινες εἰσὶ πρόθυμοι νά σ' ἐμποδίσωσι τοῦ νά ἐκτεθῇς εἰς κίνδυνον, ἐν ἀνάγκῃ, ἔσονται οἱ πρῶτοι, οὔτινες θέλουσιν εἰπεῖ ἐνδομύχως ὅτι εἶσαι δειλός, ἐὰν σὲ εὕρωσιν εὐκολὸν νά παλινδρομήσῃς ἐν τιαύτῃ ἀνάγκῃ.

Ἄλλ' ἐπίσης μὴ ζήτηι ἀνωφελεῖς κινδύνους· ἡ ἀνδρία τότε μόνον λέγεται· μία τῶν ἀρετῶν, ὅταν ὁ κηῖται ὑπὸ τῆς φρονήσεως· ἄλλως εἶναι μωρὰ καταφρόνησις τῆς ζωῆς, καὶ θηριώδης ὁρμή. Ἡ παράφορος ἀνδρία δὲν ἔχει τι βέβαιον· ὅστις δὲν εἶναι κύριος ἐαυτοῦ εἰς τοὺς κινδύνους, εἶναι μάλλον βίαιος ἢ γενναῖος. Ἀνάγκη δὲ νά ἦναι ἐκτὸς ἐαυτοῦ, ὅπως ὑπερνικήσῃ τὸν φόβον, διότι δὲν δύναται νά τὸν ὑπερνικήσῃ διὰ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς καρδίας του. Ἐν τιαύτῃ

περιπτώσει, ἂν δὲν φεύγῃ, τοῦλάχιστον, ταρασσεται, ἀποβάλλει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νόου, ἥτις τῷ εἶναι ἀναγκαίη, ἵνα δώσῃ ὁρμὰς διαταγὰς, ἵνα ὠφεληθῇ ἐκ τῶν περιστάσεων, ἵνα ἀνατρέψῃ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα τοῦ ἂν δὲ καὶ ἔχῃ ὅλην τὴν ζέσιν τοῦ στρατιώτου, δὲν ἔχει ὅμως τὸ διαγνωστικὸν τοῦ στρατηγοῦ. Μάλιστα δὲν ἔχει οὕτε τὴν ἀληθινὴν γενναιοφυσίαν τοῦ στρατιώτου, ἐπεὶ ἡ ὁ στρατιώτης ὀφείλει νὰ τηρῇ εἰς τὰς μάχας τὴν ἀγγίνοιαν καὶ τὴν πρέπουσαν μετριοπάθειαν, ὅπως ὑπακούῃ· ὅστις δ' ἐφορμᾷ παρατόλμως διαταράττει μὲν τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν τῶν στρατευμάτων, δίδει δὲ τὸ παράδειγμα τῆς θρασύτητος καὶ ἐμβάλλει πολλάκις ἅπαντα τὸν στρατὸν εἰς μεγάλας συμφοράς. Ὅσοι προτιμῶσι τὴν ματαίαν αὐτῶν δόξαν ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν, εἰσὶν ἄξιοι τιμωρίας μᾶλλον ἢ ἀμοιβῆς.

Ἄπεχε λοιπὸν, ὦ υἱέ μου, τοῦ νὰ ζητῇς ἀνυπομόνως δόξαν· ὁ ἀληθινὸς τρόπος τοῦ ἀποκτᾶν αὐτὴν εἶναι, τὸ νὰ περιμένῃς ἡσυχῶς εὐνοϊκὴν περίστασιν. Ἡ ἀρετὴ εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον σεβαστὴ, ὥστε μετριοφρονεστέρα δείκνυνται, καὶ ἐχθρὰ πάσης ὑπερηφανείας. Καθόσον ἡ ἀνάγκη τοῦ κινδύνου αὐξάνει· κατὰ τοσοῦτον ἡ πρόνοια καὶ ἡ γενναιοφυσία πρέπει νὰ συναισθάνωσιν ἄλλως τε, ἐνθυμοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσελκύῃς τὸν φθόνον οὐδενός. Τὸ ἐπὶ σοί, μὴ φθάνει τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἄλλων, ἐπαίνει μάλιστα αὐτοὺς διὰ πᾶν ὅ,τι ἐπραξαν ἄξιον ἐπαίνου, ἀλλ' ἐπαίνει αὐτοὺς μετρίως, καὶ λέγει τὸ καλὸν μετὰ χαρᾶς, ἀπόκρυπτε δὲ τὸ κακὸν καὶ συλλογίζου αὐτὸ μετὰ θλίψεως. Μὴ γνωμοδύτῃ ἐνώπιον τῶν γεγενηκότων στρατηγῶν τῶν ἐχόντων πᾶσαν πολεμικὴν ἐμπειρίαν. Ἦν σὺ δὲν ἔχεις ἄκουε αὐτοὺς προσεκτικῶς, συμβουλεύου αὐτοὺς· παρακάλει τοὺς ἀξιοτέρους σου ἵνα σε διδάσκωσι καὶ μὴ αἰσχύνου ἀποδιδῶν εἰς τὰς νοουθεσίας τῶν πᾶν ὅ,τι ἐπιτυχῶς ἠθέλεις πράξει. Τελευταῖον μὴ δίδε ποτὲ προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους, δι' ὧν θέλει ζητήσῃ τις νὰ διεγείρῃ τὴν δυσπιστίαν σου ἢ τὴν ζηλοτυπίαν σου κατὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν. Λάλει πρὸς τοῦτοίς μετὰ παρρησίας καὶ ἀφελείας. Ἐάν δὲ νομίζῃς ὅτι δὲν σοὶ ἀπέδωκαν τὸ ἀνῆκον

σέβας, ἀνοίξον αὐτοῖς τὴν καρδίαν σου, ἐξήγησον αὐτοῖς ὅλα τὰ δικαιολογήματά σου. Ἐὰν ἦναι ἱκανοὶ νὰ αἰσθανθῶσι τὴν εὐγένειαν τῆς διαγωγῆς σου ταύτης, θέλεις τοὺς γοητεύσει καὶ θέλεις πορισθῇ ἐξ αὐτῶν πᾶν ὅ,τι ἔχεις ἀφορμὴν νὰ ἐλπίζῃς. Ἐὰν ἐξ ἐναντίας δὲν εἶναι ἀρκούντως εὐσυλλογιστοὶ, ὥστε νὰ κατανοήσωσι τὰ αἰσθήματά σου, θέλεις ὁδηγηθῇ οἰκοθεν τί ἄδικον ὀφείλεις παρ' αὐτῶν νὰ ὑπομείνῃς· θέλεις λάβῃς τὰ μέτρα σου ἵνα μὴ σὲ βλάψωσι πάλιν, ἕως οὗ ὁ πόλεμος τελειώσῃ, καὶ δὲν θέλεις ἔχει τι νὰ μεμφθῇς εἰς σεαυτὸν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μὴ λέγῃς ποτὲ εἰς τινὰς κόλακας οἵτινες σπείρουν τὴν διχόνοιαν, τὰ αἷτια τῆς δυσαρρεσκείας, ἅτινα νομίζεις ὅτι ἔχεις κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ εἰς ὃν εὐρίσκεσαι.

Ἐγὼ θέλω μείνει ἐνταῦθα, ἐξηκολούθησεν ὁ Μέντωρ, ἵνα βοηθῶ τὸν Ἰδομενεῆ ἐργαζόμενον ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τοῦ λαοῦ του, καὶ συντελέσω πρὸς διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων του, ἅτινα κακοὶ σύμβουλοι καὶ κόλακες τὸν ἐπεισαν νὰ πράξῃ κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ νέου βασιλείου του.

Τότε ὁ Τηλέμαχος ἔδειξεν εἰς τὸν Μέντορα ἀπορίαν τινά, καὶ μάλιστα δυσαρρεσκείαν, ὡς πρὸς τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἰδομενεως· ἀλλ' ὁ Μέντωρ τὸν ἤλεγξε διὰ τοῦτο αὐστηρὰ τῇ φωνῇ. Ἀπορεῖς, τῷ εἶπεν, ὅτι καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ μᾶλλον εὐπόλητοι εἰσὶν ἄνθρωποι, καὶ ἐμφαίνουσιν ἐνίοτε λείψανά τινα ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων παγίδων καὶ τῶν ἀχωρίστων τῆς βασιλείας δυσχερειῶν; Ὁ Ἰδομενεύς, τῷ ἄντι, ἀνεδράσῃ εἰς ἰδέας πολυτελείας καὶ μεγαλοφροσύνης· ἀλλὰ τίς φιλόσοφος, εὐρισκόμενος εἰς τὴν θέσιν του, ἐδύνατο ν' ἀντιστῇ πρὸς τὴν κολακείαν; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐπηρεάζετο πολὺ ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες κατεῖχον τὴν ἐμπιστοσύνην του· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ συνετώτεροι βασιλεῖς ἀπατῶνται πολλάκις, καὶ τοὶ πλείους λαμβάνουσιν προφυλάξεις ὅπως μὴ ἀπατηθῶσιν. Εἰς βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ τοὺς ὑπουργούς του, οἵτινες τὸν ἀνακουφίζουν εἰς τὰς πράξεις του, καὶ εἰς τοὺς ἐπαιούς παρέχει πᾶσαν ἐμπιστοσύνην, διότι δὲν δύναται μόνος τὰ πάντα νὰ διεξα-

γάγη. Ἄλλως τε πᾶς βασιλεὺς γνωρίζει πολὺ ὀλιγώτερον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες τὸν περικυκλοῦσι, διότι οἱ πάντες μετεμφιέννυνται πλησίον αὐτοῦ, οἱ πάντες, ἐξαντλοῦσι πᾶν εἶδος μηχανημάτων ὅπως τὸν ἀπατήσωσι. Καὶ σὺ, φίλτατε Τηλέμαχε, θέλεις κατὰ δυστυχίαν αἰσθανθῇ ἀρκούντως τοῦτο. Οὐδ᾽ ὅλως εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπαντᾷ τις τὰς ἀρετάς καὶ τὰ προτερήματα, ἅτινα ζητεῖ, καὶ ὅσον σπουδάζει καὶ ἐμβαθύνει εἰς αὐτοὺς, τόσον ἐννοεῖ τὴν ἀπάτην του. Οὐδὲ εἶνε δυνατόν διὰ τῶν ἀρίστων ἔτι ἀνθρώπων νὰ ἐπιτύχη ὅ,τι θέλει ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, διότι καὶ ἐκεῖνοι ἔχουσι τὰς πικραφοράς, τὰς ἐλλείψεις, τὰς ζηλοτυπίας των, αἵτινες οὔτε διορθοῦνται, οὔτε περιστέλλονται.

Ὅσον περισσότερους λαοὺς ἔχει νὰ διοικήσῃ ὁ βασιλεὺς, τόσον περισσότερων ὑπουργῶν ἀνάγκην ἔχει διὰ νὰ πράξῃ δι' αὐτῶν ὅ,τι ὁ ἴδιος δὲν δύναται νὰ πράξῃ· καὶ ὅτων περισσότερων ἀνάγκην ἔχει ἵνα τοῖς ἐμπιστευθῇ τὴν ἐξουσίαν, τόσον εὐκολώτερον δύναται νὰ ἐξαπατηθῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν του. Μεμνημένα σήμερον ἀμειλίχως τοὺς βασιλεῖς, ἐνῶ ἂν ἡμεῖς ἐκυβερνώμεν αὐτοῖον, ἠθέλομεν φανῇ πολὺ αὐτῶν ὑποθεστέροι, καὶ ἠθέλομεν διαπράξῃ τὰ αὐτὰ, καὶ ἀσυγκρίτως τούτων μείζονα σφάλματα, ἂν μᾶς ἐνεπιστεύοντο τὴν ἐξουσίαν. Ὁ ἰδιωτικὸς βίος, ὅταν κέκτηται τις ὀλίγον πνεῦμα ὅπως ὁμιλῇ καλῶς, καλύπτει ὅλας τὰς φυσικὰς ἐλλείψεις καὶ δεικνύει εἰς τοὺς ἄλλους προτερήματα θαυμάσια, τὸν δὲ ἰδιώτην ἐκεῖνον, ἱκανὸν νὰ καθέξῃ ὅλας τὰς θέσεις, ὧν διατελεῖ μεμακρυσμένος· ἀλλ' ἡ ἀρχὴ βασανίζει ὅλα ταῦτα τὰ προτερήματα, καὶ ἀποκαλύπτει γυμνὸν τὸν ἀνθρώπον.

Ἡ μεγαλειότης ὁμοιάζει πρὸς τινὰς ὕλους, αἵτινες μεγαλύνουσιν ἕκαστον ἀντικείμενον. Πᾶν ἐλάχιστον δεικνύται ἐπαισιθυτότερον εἰς τὰς ὑψηλὰς ταύτας θέσεις, εἰς ἃς τὰ ἐλάχιστα πράγματα ἔχουσι τοσοῦτον μεγάλαν συνεπείαν, καὶ εἰς ἃς τὰ ἐλαφρότερα πταίσματα ἐπάγουσι τοσοῦτον σφοδρὰ ἀποτελέσματα. Ὁ κόσμος ὁλόκληρος ἀσχολεῖται νὰ ἐπιθλέπῃ ἀενάως τὸν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἀνθρώπον, καὶ μετὰ θριμύτητος νὰ ἐπικρίνῃ αὐτόν· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες τὸν ἐπικρίνουσιν, οὐδ'

ἐλαχίστην πείραν ἔχουσι τῆς ἐξουσίας, ἀγνοοῦσι τὰς δυσχερείας, αἵτινες ἐφίστανται ἐν αὐτῇ καὶ ἀπαιτοῦσιν ὑπεράνθρωπον τελειότητα. Καὶ ὁμῶς πᾶς βασιλεὺς, ὅσονδ' ἦποτε ἀγαθὸς καὶ φρόνιμος καὶ ἂν ὑποτεθῇ, εἶνε πάλιν ἄνθρωπος, τὸ πνεῦμά του εἶνε πεπερασμένον καὶ ἡ ἀρετὴ του ἔχει ἐπίσης ὅρια. Ἐχει ὁρμάς, πάθη, ἐξέεις, ὥς ἀδύνατον νὰ χαλινάγῃ, περικλύεται ὑπὸ ἀνθρώπων ἐνδιαφερομένων καὶ πολυμηχάνων, εὐρίσκεται ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης συνδρομῆς. Περιπίπτει καθ' ἑκάστην, εἴτε ἐκ τῶν παθῶν αὐτοῦ, εἴτε ἐξ ἐλλείψεων τῶν ὑπουργῶν του, εἴς τι ἄτακτον, καὶ μάλιστα διαρθεῖ αὐτὸ καὶ διαπράττει ἕτερον. Τοιαύτη εἶνε ἡ θέσις τῶν βασιλέων, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μᾶλλον πεφωτισμένων, τῶν μᾶλλον ἐναρέτων.

Αἱ διαρκέστεραι καὶ καλλίτεραι βασιλείαι εἰσι λίαν βραχεῖς καὶ ἄτελεῖς ὅπως ἐπανορθώσωσιν ἐν τῷ τέλει ὅ,τι ἀκουσίως ἐν τῇ ἀρχῇ διέπραξεν ἐλλειπές. Ἡ βασιλεία φέρει μεθ' ἑαυτῆς ὅλας τὰς δυστυχίας ταύτας, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ἀσθένεια ὑποκύπτει εἰς ἄγθος τῆσούτου βαρὺ. Πρέπει λοιπὸν νὰ οἰκτερώμεν τοὺς βασιλεῖς, καὶ νὰ τοὺς συγχωρώμεν. Καὶ ὄντως δὲν εἶναι ἄξιοι οἴκου, ὁρεῖλοντες νὰ κυβερνῶσι τοσοῦτους ἀνθρώπους, ὧν αἱ ἀνάγκαι εἰσὶν ἀπειροί, καὶ οἵτινες παρέχουσι τοσοῦτους κόπους εἰς ἐκείνους, οἵτινες θέλουσι καλῶς νὰ τοὺς κυβερνήσωσιν : Ἀληθῶς δ' εἰπεῖν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει εἰσὶν ἄξιοι οἴκου, ὁρεῖλοντες νὰ κυβερνῶνται ὑπὸ ἐνὸς βασιλέως, ἀνθρώπου ὡς αὐτοὺς, ἐνῷ ἀπητύντο θεοὶ νὰ διέπωσι τὰς τύχας τῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς δὲν εἶνε ἥττον ἄξιοι οἴκου, ὁρεῖλοντες νὰ κυβερνῶσι πλῆθος ἀναρίθμητον διεσθαρμένων καὶ ἀπατελῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ καὶ αὐτοὶ εἶνε ἄνθρωποι, τουτέστιν ἀσθενεῖς καὶ ἄτελεῖς.

Πρὸς ταῦτα ὁ Τηλέμαχος ἀπεκρίθη μετὰ ζωνρότητας : Ἀλλ' ὁ Ἰδομενεὺς ἐνέκχ' ἰδίῳν του σπλημάτων ἀπώλεσε τὸ ἐν Κρήτῃ βασίλειόν του, καὶ ἄνευ τῶν συμβουλῶν σου ἤθελεν ἀπολέσει καὶ τὸ δεύτερον ἐν Σαλέντῳ.

Ὁμολογῶ, ὑπέλαβεν ὁ Μέντωρ, ὅτι ὑπέπεσεν εἰς μεγάλα λάθη· ἀλλ' εὐρὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἥ καὶ τοῖς λοιποῖς ἥττον

πεπολιτισμένοις λαοῖς, βασιλέα, ὅστις δὲν ἐπραξεῖν ἐτι μεγαλειτέρα καὶ ἀσύγγνωστα. Οἱ εὐφυνέστεροι ἄνθρωποι, ἐν τῇ ἰδιοσυγκρασίᾳ καὶ τῷ χαρακτῆρι τοῦ πνεύματός των ἔχουσιν ἑλλείψεις αἰτινες τοὺς παρασύρουσιν· ἀξιέπαινοι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔχουσι τὴν γενναιότητα νὰ ἀναγνωρίζωσι καὶ ἐπανορθῶσι τὰ σφάλματά των. Νομίζεις ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ μέγας Ὀδυσσεύς, ὁ πατήρ σου, ὅστις εἶνε τὸ πρωτότυπον τῶν βασιλέων τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἔχει ἐπίσης τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς ἑλλείψεις του; Ἄν ἡ Ἀθηναῖα δὲν τὸν καθωδήγει βῆμα πρὸς βῆμα, ποσάκις ἤθελεν ὑποκύψει εἰς τοὺς κινδύνους καὶ εἰς τὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας ἡ εἰμαρμένη τῷ παρενέβαλλε; Ποσάκις ἡ Ἀθηναῖα τὸν ὑπεστήριξεν ἢ τὸν ἀνώρθωσεν, ὅπως τὸν ὁδηγήσῃ πάντοτε εἰς τὴν δόξαν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς; Ἀλλὰ μὴ περιμένης, καὶ ὅταν τὸν ἴδῃς βασιλεύοντα μετὰ τοσαύτης δόξης εἰς Ἰθάκην, νὰ τὸν εὖρης ἄνευ ἑλλείψεων· ἔσο βέβαιος ὅτι τοιαύτας θέλεις εὖρει ἐν αὐτῷ. Ἡ Ἑλλὰς, ἡ Ἀσία καὶ ὅλαι αἱ ἐν ταῖς θαλάσσαις νῆσοι τὸν ἐθαύμασαν καίτοι ἑλλείψεις ἔχοντα, διότι πλείστοι ἀρεταὶ ἐκμυθνεύουσι τὰς ἑλλείψεις του. Καὶ σὺ δὲ θέλεις εἰσθαι λίαν εὐτυχὴς ἂν δυνήθῃς νὰ τὸν θαυμάσῃς ἐπίσης, καὶ τὸν σπουδάσῃς ἀδιαλήπτως, ὡς πρωτότυπον μεταχειριζόμενον αὐτόν.

Συνείθισε λοιπόν, ὦ Τηλέμαχε, νὰ μὴ περιμένης παρὰ τῶν μεγάλων ἀνθρώπων, εἰμὴ ὅτι ἡ ἀνθρωπότης δύναται νὰ πράξῃ. Ἡ νεότης, ἄπειρος, παρκαθίδοται εἰς προκατειλημμένους κρίσεις, ἔνεκα, τῶν ὁποίων ἀφίσταται ὅλων τῶν παρὰδειγμάτων, τὰ ὁποῖα ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ, καὶ ἐμπίπτει εἰς σφάλματα ἀθεράπευτα. Οὐχὶ δὲ μόνον ὀφείλεις, ν' ἀγαπᾷς, νὰ σέβηται καὶ νὰ μιμῆσαι τὸν πατέρα σου, καὶ τοὶ ἔχοντα ἀτελείας, ἀλλὰ προσέτι ὀφείλεις νὰ τρέφῃς μεγάλην ὑπόληψιν πρὸς τὸν Ἰδομένεα, μετ' ὅλα τὰ λάθη τὰ ὁποῖα ἐψεῖα εἰς αὐτόν. Εἶναι ἐκ φύσεως εὐκρινής, εὐθύς, ἐλευθέρως, εὐεργετικός· ἔχει ἀνδρίαν ἀδιαμφισβήτητον, μισεῖ τὴν δολιότητα ὅταν τὴν ἐννοήσῃ, καὶ ἀκολουθεῖ ἐλευθέρως τὴν ἀληθῆ ὁρμὴν τῆς καρδίας του. Ὅλα ταῦτα τὰ ἐξωτερικὰ προτερήματά του εἰσὶ μεγάλα καὶ ἀντάξια τῆς θέσεώς του.

Ἡ ἀπλότης ἦν κέκτηται ὅπως διομολογῇ τὰς ἐλλείψεις του, ἢ γλυκύτης του, ἢ ὑπομονῇ μεθ' ἧς ἀκούει παρ' ἐμοῦ καὶ τὰ πικρότερα πράγματα, τὸ θάρρος ὅπερ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅπως ἐπανορθοῖ δημοσίως τὰ σφάλματά του, καὶ διασκεδάξῃ τοιούτοτρόπως τὰς ἐπικρίσεις τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα πάντα δεικνύουσι ψυχὴν ἀληθῶς μεγάλην. Ἡ εὐτυχία ἢ ἡ συμβουλή τοῦ ἄλλου δύνανται νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τινα σφάλματα ἓνα μέτριον ἄνθρωπον· ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἀρετὴ ἐκτακτος ὅπως ὑποχρεώσῃ βασιλέα, τοσοῦτον ὑπὸ τῆς κολακείας ἐξασθενήσαντα, νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα του. Εἶναι δὲ πολὺ ἐνδοξότεραν νὰ ἀνεγερθῇ τις οὕτω πεσὼν, ἢ νὰ μὴ πέσῃ ποτέ. Ὁ Ἰδομενεὺς διέπραξε τὰ σφάλματα, εἰς τὰ ὅποια ὅλοι σχεδὸν οἱ βασιλεῖς ὑποπίπτουσιν· ἀλλ' οὐδεὶς σχεδὸν βασιλεὺς πράττει ὅπως διορθωθῇ ὅ,τι ἐκεῖνος ἐπραξε. Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν ἐδυνάμην νὰ μὴ τὸν θαυμάζω καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπεχρεοῦμην νὰ διατελῶ εἰς διχαγνωμίαν πρὸς αὐτόν. Θαύμασέ τον καὶ σὺ ἐπίσης, φίλτατε Τηλέμαχε, καὶ τὴν συμβουλήν ταύτην σοὶ δίδω μᾶλλον πρὸς ὠφελειάν σου ἢ διὰ τὴν φήμην ἐκείνου.

Ὁ Τηλέμαχος ἐνόησεν ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Μέντορος πόσον εἶνε κινδυνώδες νὰ φαίνεται τις ἄδικος, ἐπικρίνων οὐστηρῶς τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους καὶ ἰδίως ἐκείνους, οἵτινες πανταχόθεν περικυκλοῦνται ὑπὸ δυσχερειῶν καὶ κυβερνητικῶν φροντίδων. Ἐπειτα δὲ ὁ Μέντωρ τῷ εἶπε. Καίρος εἶνε ἤδη νὰ ἀναχωρήσῃς. Χαῖρε, καὶ σὲ περιμένω. Φίλτατε Τηλέμαχε, ἐνθουμῶ ὅτι οἱ φοβούμενοι τοὺς θεοὺς οὐδὲν ἔχουσι νὰ φοβῶνται παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ θέλεις μὲν εὐρεθῇ εἰς τοὺς μεγαλειτέρους κινδύνους, ἀλλὰ γινώριζε ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ οὐδέ ποτε θέλει σὲ ἐγκαταλείψει.

Ταῦτα τοῦ Μέντορος λέγοντος, ὁ Τηλέμαχος ἐνόμισεν ὅτι αἰσθάνεται τὴν παρούσiam τῆς θεᾶς, καὶ ᾗθελε μάλιστα ἐννοήσῃ ὅτι αὕτη ἡ ἰδία τῷ ἐλάλει ὅπως τῷ ἐμπνεύσῃ θάρρος. ἂν ἡ θεὰ δὲν τῷ ἀνεκάλει τὴν ἰδέαν τοῦ Μέντορος, εἰπούσα αὐτῷ: Μὴ λησμονήσῃς, υἱέ μου, ὅλας τὰς φροντίδας, ἃς ἐλάβον κατὰ τὴν παιδικήν σου ἡλικίαν, ὅπως σὲ καταστήσω συνετὸν καὶ γενναῖον ὡς τὸν πατέρα σου. Μὴ πράξῃς τί τὸ

ὅποιον νὰ ἦνε ἀνάξιον τῶν μεγάλων του παραδειγμάτων καὶ τῶν ἀξιομάτων τῆς ἀρετῆς, ἣν προσεπαθίνα νὰ σοὶ ἐμπνεύσω.

Ἀνέτειλεν ἤδη ὁ ἥλιος, ἐπιχερυσὼν διὰ τῶν ἀκτίνων του τὴν κορυφὴν τῶν ὀρέων, ὅταν οἱ βασιλεῖς εἶχον ἐξέλθει τοῦ Σαλέντου ἵνα μεταβῶσι παρὰ τοῖς στρατοῖς των. Οἱ στρατοὶ οὗτοι ἐστρατοπεδευμένοι περίξ τῆς πόλεως, ἐτέθησαν εἰς πορείαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς των. Πανταχόθεν ἐλαμπεν ὁ σιδηρὸς τῶν ὕψωμένων λογχῶν, ἡ λάμψις τῶν ἀσπίδων ἐξεθάρμευ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ νέφος κονιορτοῦ ὑψοῦτο μέχρι τῶν νεφῶν. Ὁ Ἰδομενεὺς μετὰ τοῦ Μέντορος ὠδήγει ἐν τῇ πεδιάδι τοὺς συμμάχους βασιλεῖς καὶ ἀπεμακρίνετο τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Τέλος ἀπεχωρίσθησαν, ἀφ' ἑκατέρωθεν παρέσχον δείγματα ἀληθοῦς ἀγάπης, καὶ οἱ σύμμαχοι δὲν ἀμφέβαλον πλέον ὅτι ἡ εἰρήνη ὑπάρχει διαρκῆς. ὅτε ἐγνώρισαν τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας τοῦ Ἰδομενεύς, τὸν ὅποιον τοῖς εἶχον παραστήσει πολὺ διαφορετικὸν ἀπ' ὅ,τι πραγματικῶς ἦτο, διότι εἶχον κρίνει περὶ αὐτοῦ ὅχι ἐκ τῶν φυσικῶν αἰσθημάτων του, ἀλλ' ἐκ τῶν κολακευτικῶν καὶ ἀδίκων συμβουλῶν εἰς τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποκύψει.

Ἀφ' οὗ ὁ στρατὸς ἀνεχώρησεν, ὁ Ἰδομενεὺς ὠδήγησε τὸν Μέντορα εἰς ὅλας τὰς συνοικίας τῆς πόλεως. Ἄς ἴδωμεν ἐλεγεν ὁ Μέντωρ, πόσους ἀνδρας ἔχετε καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς, καὶ ὅς ἀπαριθμήσωμεν αὐτοὺς. Ἐξετάσωμεν προσέτι πόσους ἔχετε γεωργοὺς μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τούτων, καὶ πόσους αἱ γαῖαι ὑμῶν κατὰ τὰ μετρίωτερα ἔτη παράγουσι σίτους, οἶνον, ἐλαιον καὶ ἄλλα ὠφέλιμα πράγματα, ἐκ δὲ τούτου θέλομεν μάθει ἂν ἡ γῆ παράγῃ τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τροφὴν τῶν κατοίκων τῆς, καὶ ἂν ὁμοίως παράγῃ πλέον τῶν ἀπαιτούμενων, ὥστε ἐκ τοῦ περισσεύματος τούτου νὰ γείνηται συναλλαγὴ ἐπωφελὴς πρὸς ξένους τόπους. Ἄς ἐξετάσωμεν ἐπομένως πόσα πλοῖα καὶ πόσους ναύτας, διὰ νὰ κρίνωμεν ἐκ τούτου περὶ τῆς δυνάμεώς σας. Ἐπεσκέφθη λοιπὸν τὸν λιμένα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἕκαστον πλοῖον ἠρώτησε περὶ τῶν τόπων εἰς οὓς ἕκαστον πλοῖον κατέπλεε, χάριν ἐμπορίου, ὅποια ἐμπορεύματα μετεκόμεζεν ἐκεῖ, ὅποια μετέφερεν ἐκείθεν, ὁ-

ποῖα ἦτον ἡ δαπάνη τοῦ πλοίου κατὰ τὸν διάπλουν, αἱ συναλλαγαὶ τῶν ἐμπόρων πρὸς ἀλλήλους, οἱ συνεταρισμοὶ αὐτῶν, διὰ νὰ μάθῃ ἂν αἱ συμφωνίαι πῶν εὐθέως καὶ ἀκριβῶς ἐτηροῦντο, τέλος ἠρεύνησε τὰς περιπετείας τῶν ναυαγίων, ὅπως προλάβῃ τὸν ὄλεθρον τῶν ἐμπόρων, οἵτινες ἐκ πλεονεξίας κινούμενοι, ἐπιχειροῦσι πράγματα ἀνώτερα τῶν δυνάμεων των.

Ἡθέλησε νὰ τιμωρηθῶσιν αὐστηρῶς ὅλοι οἱ χρεωκόποι, διότι οἱ ἀπηλλογμένοι ὄντες τῆς κακῆς πίστεως, δὲν ἔχουσι ποτὲ τοῦτο ἐκ θρασύτητος. Ταῦτοχρόνως διὰ διατάξεων κατὰ τῶν παρρησίων παρεμπόδισε τὴν χρεωκοπίαν, ἐσύστησεν ἄρχοντας, εἰς οὓς οἱ ἔμποροι ἐδίδον λόγον τῶν ἔργων αὐτῶν, τῶν κερδῶν, τῆς δαπάνης καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων των, ἀπηγόρευεν εἰς αὐτοὺς νὰ διακινδυνεύωσι τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων ἢ πλεον τοῦ ἡμίσεως τῆς περιουσίας ἑαυτῶν· προσέτι ἐν τοῖς γινόμενοις συνεταρισμοῖς, κατέστησεν ἀπαραβιάστους τὰς συμφωνίας τῶν συνεταριζομένων, καὶ ἐπέβαλεν αὐστηρὰς ποινὰς εἰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἠκολούθουν ἀκριβῶς τὰς γενομένας συμφωνίας. Ἄλλως τε οὐ μόνον παρήτησεν ἐλευθέραν τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐμπορίου, ἀλλὰ τούναντίον ἀντὶ νὰ τὸ ἐπιβαρύνῃ διὰ τῶν ἐμπόρων, ὑπεσχέθη ἀμειβὴν εἰς ὅλους τοὺς ἐμπόρους οἵτινες ἐδύναντο νὰ προσελκύσωσιν εἰς Σάλαντον τὸ ἐμπόριον νέου τινὸς ἔθνους.

Οὕτως οἱ λαοὶ ἐντὸς μικροῦ συνέρρευσαν ἐκεῖ πανταχόθεν, τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως ταύτης ἦτο παρόμοιον πρὸς παλαιοὺς τῆς θαλάσσης, καὶ οἱ θησαυροὶ εἰσέγοντο ὡς κύματα ἀλλεπάλληλα. Τὰ πάντα εἰσέγοντο καὶ τὰ πάντα ἐξήγοντο ἐλευθέρως. Πᾶν ὅ,τι εἰσέχετο ἦτον ὠφέλιμον, πᾶν ὅ,τι ἐξήρχετο, κατέλειπεν, ἐξαγόμενον, ἄλλα πλούτη εἰς τὴν θέσιν του. Αὐστηρὰ δικαιοσύνη ἐπεκράτει εἰς τὸν λιμένα, ἐν μέσῳ τῶν ἔθνων. Ἡ εὐλικρίνεια, ἡ καλὴ πίστις, ἡ αἰδώς ἐφαίνοντο ὅτι ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων πύργων προσεκάλουν τοὺς ἐμπόρους τῶν μακρῶν ἀπωχισμένων χωρῶν ἕκαστος δὲ τῶν ἐμπόρων τούτων, εἴτε ἀφικνούμενος ἐκ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων, ἐνθα ὁ ἥλιος ἐξέρχεται καθ' ἑκάστην ἐκ τοῦ βορᾶς τῶν κυμάτων, εἴτε ἀναχωρῶν ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης

θαλάσσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ἥλιος, διανύσας τὸ στάδιόν του σβύνει τὸ φῶς αὐτοῦ, ἐξῆς εἰρηνικῶς καὶ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ εἰς τὸ Σάλλεντον, ὡς ἂν ᾔτο ἐν μέσῳ τῆς πατρίδος του.

Ἐν τῷ ἐσώτερικῳ τῆς πόλεως ὁ Μέντωρ ἐπεσιφέρθη ὅλας τὰς ἀποθήκας, ὅλα τὰ ἐργαστήρια τῶν τεχνιτῶν καὶ ὅλας τὰς δημοσίας θέσεις. Ἀπηγόρευσε ὅλα τὰ ἐμπορεύματα τῶν ξένων τῶπων, τὰ ὅποια ἐδύναντο νὰ εἰσαγάγῃσι τὴν πολιτείαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Ἐκανόνισε τὰ ἐνδύματα, τὴν τροφήν, τὰ ἐπιπλά, τὸ μέγεθος καὶ τὸν στολισμὸν τῶν οἰκῶν δι' ὅλας τὰς διαφόρους τάξεις τῶν ἀνθρώπων. Ἐξώρισεν ὅλα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα, καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰδομενέα : Ἐν μόνον μέσῳ ὑπάρχει διὰ νὰ καταστήσῃς τὸν λαόν σου μέτριον εἰς τὴν δαπάνην, νὰ δώσῃς σὺ πρῶτος τὸ παράδειγμα. Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἔχῃς μεγαλοπρέπειάν τινα εἰς τὸ ἐξωτερικόν σου, ἀλλ' ἡ ἐξουσία σου ἀρκούντως καταδείκνυται ἐν τοῖς φρουροῖς καὶ τοῖς ἀξιωματικοῖς, οἵτινες σὲ περικυκλοῦσιν. Ἀρκέσθητι εἰς ἓν ἐνδύμα ἐξ ἐρίου λεπτοῦ καὶ πορφυροχρόου, οἱ δὲ πρῶτιστοι τοῦ Κράτους μετὰ σὰ, ὡς ὦσιν ἐνδεδυμένοι διὰ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος, καὶ ἡ μόνη διαφορὰ τῆς ἐνδυμασίας σου τε καὶ ἐκείνων, ὡς συνίσταται εἰς τὸ χρῶμα καὶ εἰς μικράν τινα χρυσὴν παρυφήν, τὴν ὁποίαν σὺ θέλεις φέρεи εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου σου. Τὰ διάφορα χρώματα θέλουσι χρησιμεύει ὅπως διακρίνωσι τὰς διαφόρους τάξεις, χωρὶς νὰ ἐρίσται ἀνάγκη χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου ἢ λίθων πολυτίμων.

Κανόνισεν τὰς τάξεις ἐκ τῆς γεννήσεως. Εἰς τὴν πρῶτην τάξιν θὲς ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσιν εὐγένειαν ἀρχαιοτέραν καὶ περιφνεστέραν. Ἐκεῖνοι οἵτινες ἔχουσι τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐξασκήσιν τῶν ὑπουργειῶν, θέλουσιν εἰσθαι ἀρκούντως νῦ χαριστῆ μένοι, ἂν ἔρχονται κατόπιν τῶν ἀρχαίων καὶ περιδοξῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ἀπὸ τοσοῦτου χρόνου κατέχουσι τὰς πρώτας τιμὰς. Ὅσοι δὲ θὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν εὐγένειαν θέλουσιν εὐκόλως ὑποχωρήσει εἰς ἐκείνους, ἀρκεῖ νὰ μὴ τοὺς συνειθίσῃς νὰ παργινωρίζωσιν ἑαυτοὺς ἐν τῇ φορᾷ τῆς εὐμεταβλήτου τύχης, καὶ νὰ ἐπαινέσῃς ἐκείνους, οἵτινες φανῶσι μέτριοι ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ. Ἡ ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένη εἰς τὸν φθόνον ἀξία

εἶνε ἢ προερχομένη ἐκ μακρᾶς σειρᾶς προγόνων. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀρετὴν, αὕτη θέλει διενεργεῖται καὶ ὁ ἐνάρετος θέλει σπουδάζει ὅπως ὑπηρετήσῃ τὸ Κράτος, ὅταν σοὶ δώσῃ στεφάνους καὶ ἐγείρῃ ἀνδριάντας εἰς ἐκάστην ἀγαθὴν πράξιν, οἱ δὲ ἀνδριάντες καὶ στέφανοι οὗτοι θέλουσιν εἶσθαι ἀρχὴ εὐγενείας εἰς τὰ τέκνα ἐκείνων, οἵτινες ἀπέκτησαν αὐτούς.

Οἱ πρώτιστοι μετὰ σὲ ἀξιοματικοί, ἄς ἐνδύωνται λευκά, με χρυσοῦν παρυφὴν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ἱματίου των· ἄς φέρωσιν εἰς τὸν δάκτυλον δακτύλιον χρυσοῦν καὶ περὶ τὸν τράχηλον μετάλλιον χρυσοῦν μετὰ τῆς εἰκόνης σου. Οἱ τῆς δευτέρας τάξεως ἄς ἐνδύωνται κυανὰ μετὰ παρυφῆς ἀργυρᾶς, φέροντες δακτύλιον ἄνευ μεταλλίου. Οἱ τῆς τρίτης πράσινα καὶ ἄνευ παρυφῆς, ἀλλὰ μετ' ἀργυροῦ μεταλλίου. Οἱ τῆς τέταρτης, κίτρινα. Οἱ τῆς πέμπτης ροδόχροα. Οἱ τῆς ἑκτῆς λινὰ λευκίφαια, καὶ οἱ τῆς ἐβδόμης τέλος, οἵτινες θέλουσιν εἶσθαι ἐκ τοῦ λαοῦ, ἄς φέρωσιν ἱμάτια μετὰ ζῦ λευκοῦ καὶ κιτρίνου χρώματος. Ἰδοὺ τὰ χρώματα τῶν ἑπτὰ διαφόρων τάξεων διὰ τοὺς ἐλευθέρους ἄνδρας· ὅλοι δὲ οἱ δούλοι ἄς φέρωσιν ἱμάτιον φαιόχρουν. Τοιοῦτοτρόπως ἕκαστος, ἄνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης θέλει διακρίνεσθαι κατὰ τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ τάξιν, καὶ θέλει ἐξορισθῇ ἐκ τοῦ Σαλέντου πᾶσα τέχνη συντείνουσα ὑπὲρ μόνῃς τῆς πολυτελείας, οἱ δὲ τεχνῖται οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῶν ματαίων δαπανῶν, θὰ χρησιμεύσωσιν εἴτε εἰς ἄλλας ἀναγκαίας τέχνας, αἵτινές εἰσιν πολυάριθμοι, εἴτε εἰς τὸ ἐμπόριον, εἴτε εἰς τὴν βιομηχανίαν. Οὐδέποτε μὴ ἀνεχθῇ μεταβολὴν τινὰ ἢ εἰς τὸ εἶδος τῶν ὑφασμάτων, ἢ εἰς τὸ σχῆμα τῶν ἱματίων, διότι εἶναι ἀνάξιον ἄνδρες προωρισμένοι εἰς βίον σπουδαιότερον καὶ εὐγενέστερον, νὰ δαπανῶνται ἐφευρίσκοντες κοσμήματα μάταια, ἢ νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς τὰς γυναῖκας των, εἰς τὰς ὁποίας οἱ καλλωπιημοὶ οὗτοι εἰσιν ἥττον ἀξιόμημοι, νὰ περιπίπτωσιν εἰς παρόμοιον ἐξευτελισμόν.

Ὁ Μέντωρ, ὅμοιος πρὸς ἐπιδεδίον κηπουρόν, ὅστις ἀποσπᾷ ἀπὸ μέσου τῶν καρποφόρων δένδρων τοῦ πᾶν ξύλον ἀνωφελές, ἐπρασπάθῃ ὁμοίως νὰ ἐκρίζωσῃ τὴν ἀνωφελῆ πολυτέλειαν, ἥτις διαφθείρει τὰ ἥθη, καὶ νὰ ἐπαναγάγῃ τὰ πάντα

εἰς εὐγενῆ καὶ καλὰ ἀποτελέσματα ἔχουσιν ἀπλότητα. Ὁ καγόνισεν ἐπίσης τὴν τροφὴν τῶν πολιτῶν καὶ τῶν δούλων λέγων: Ὅποιον αἶσχος! οἱ μεγαθυμώτεροι ἄνθρωποι νὰ θεωρῶσιν ὡς μεγαλεῖον τὰς γαστρικὰς ὀρέξεις, δι' ὧν αἱ ψυχὰς των χαυνοῦνται, καὶ ἀνεπαισθήτως καταστρέφεται ἡ υγία τοῦ σώματός των! Ἡ εὐδαιμονία των πρέπει νὰ σύγκειται εἰς τὴν μετριότητα ἐν πᾶσι, εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν τῶν ἄλλων καὶ εἰς τὴν φήμην, ἣν διὰ τῶν ἐναρέτων πράξεων προσκτῶνται. Ἡ λιτότης καθίστησι τὴν ἀπλουστέραν τροφὴν λίαν εὐχάριστον, καὶ παρέχει μετὰ τῆς μεγαλειτέρας υγείας, τὰ καθαρωτέρας καὶ διακριστέρας ἡδονάς. Πρέπει λοιπὸν νὰ περιορίσῃς τὴν τροφὴν σου εἰς τὰ καλλίτερα κρέατα, ἀλλ' ἄνευ διεγερτικῶν καρικευμάτων παρασκευασμένα· διότι διέγερσις τοῦ στομάχου πέραν τῆς ἀληθοῦς ἀνάγκης, εἰς δηλητηρίαις τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰδομενεὺς ἠγνόησε καλῶς ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀφῇ τὸν κατόικον τῆς νέας τοῦ πόλεως ἐκχαυνομένους καὶ διαφθορομένους τὰ ἦθη, παρ' ἑαίνων τὰς περὶ λιτότητος διατάξεις τοῦ Μίνως· ἀλλ' ὁ σοφὸς Μέντωρ τῷ παρετήρησεν ὅτι οἱ ἴδιοι νόμοι, εἰ καὶ ἀνανεούμενοι, ἤθελον εἶσθαι ἀνωφελεῖς, τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως, δὲν τοῖς ἐδίδε τὸ κύρος ἐκείνου, ὅπερ δὲν ἐδύνατο ἄλλοθεν νὰ προσέλθῃ. Πάραυτα ὁ Ἰδομενεὺς ἐρρύθμισε τὴν τράπεζάν του, ὥστε δὲν μετεχειρίζετο εἰμὴ ἄρτον ἐξαίρετον, οἶνον ἐγγώριον, ὅστις ἦτο δριμύς καὶ εὐάρεστος, ἀλλ' ἐν μικρᾷ δόσει, καὶ κρέατα ἀπλᾶ, ὅπως ἔτρωε μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας. Οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ μεμψιμοιρήσῃ κατὰ διατάξεως, εἰς αὐτὸν καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὑπεβλήθη, καὶ ἕκαστος περιέσπειρε τὴν γαστριμαργίαν του καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐδεσμάτων· τὰ ὅπῃ μετεχειρίζετο πρότερον εἰς τὴν τράπεζάν του.

Ὁ Μέντωρ περιορίσεν ἀκολούθως τὴν χαυνὸν καὶ γυναικώδη μουσικὴν ἣτις διέφθειρε σύμπασαν τὴν νεολαίαν, κατὰ δικάσας συνάμα μεθ' ὁμοίας αὐστηρότητος τὴν βακχικὴν μουσικὴν, ἣτις οὐχ ἥτταν τοῦ οἴνου μεθύσκει καὶ διαφθείρει τὰ ἦθη διὰ τῆς ἐκδαιτήσεως καὶ τῆς ἀκολασίας. Περιορίσας

ὅλην τὴν μουσικὴν κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐν τοῖς ναοῖς, ὅπως ἐξυμνῶσιν ἐν αὐτοῖς τοὺς θεοὺς, καὶ τοὺς παρασχόντας τὸ παράδειγμα τῶν σπανιωτέρων ἀρετῶν ἥρωος. Δὲν ἐπέτρεψεν ἐπίσης εἰμὴ εἰς τοὺς ναοὺς τοὺς μεγάλους καλλωπισμοὺς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, οἷον τοὺς κίονας, τὰ προμετώπια καὶ τὰς ἀψίδας καὶ ἔδωκε τὸ πρωτότυπον ἀπλῆς καὶ κομψῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὸν βουλούμενον νὰ οἰκοδομήσῃ ἐν μικρῷ χώρῳ οἰκίαν τερπνὴν καὶ εὐρύχωρον διὰ πολυάριθμον οἰκογένειαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ᾔηται εὐάερος, νὰ ἔχῃ τὰ δωμάτια καταλλήλως κτισμένα, νὰ διατηρῆται ἐν αὐτῇ ἡ τάξις καὶ ἡ καθαριότης εὐκόλως, καὶ νὰ μὴ ἀπαιτῇ ἐνὶ λόγῳ μεγάλην δαπάνην.

Ἦθέλησεν ἕκαστος οἶκος, ὅπως οὖν μέγας, νὰ ἔχῃ μίαν αἵθουσαν καὶ ἐν μικρὸν περιστύλιον μετὰ μικρῶν δωματίων δι' ὅλους τοὺς ἐλευθέρους ἀνδράς· ἀλλ' ἀπηγόρευεν αὐστηρότατα τὸ πολυάριθμον καὶ τὸ ἐκτενὲς τῶν δωματίων. Τὰ δὲ διάφορα ταῦτα πρότυπα τῶν οἰκιῶν ἀναλόγως πρὸς τὸ πολυπληθὲς τῆς οἰκογενείας ὠκοδομημένων, συνέτεινον ὅπως κατὰ μικρὸν καὶ διὰ μικρᾶς δαπάνης κοσμηθῇ καὶ τακτοποιηθῇ μέγα μέρος τῆς πόλεως, ἐνῶ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τὸ ὁποῖον ἦτο ὠκοδομημένον κατὰ τὰς ἰδιοτροπίας καὶ τὰ πλούτη τῶν ἰδιωτῶν, εἶχε, μὲ ὅλην τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπειαν, διάταξιν ἥττον εὐάεστον καὶ κομψήν. Ἡ νέα αὕτη πόλις ὠκοδομήθη ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, διότι ἡ γειτνάζουσα παραλία τῆς Ἑλλάδος παρείχε καλοὺς ἀρχιτέκτονας, καὶ ἐκ τῆς Ἡπειροῦ καὶ τῶν ἄλλων τόπων τῆς Ἑλλάδος εἶχον προσκληθῇ τεχνίται, ἐπὶ τῷ ὄρω ἅμα ἤθελον περατώσει τὰς ἐργασίας, νὰ τοῖς παραχωρηθῶσι γαῖαι πρὸς καλλιέργειαν καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ συνοικήσωσι τὴν πεδιάδα τοῦ Σαλέντου.

Ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ ἐφάνησαν εἰς τὸν Μέντορα τέχναι, τὰς ὁποίας δὲν ἔπρεπε νὰ ἀμελήσῃ· ἀλλ' ἠθέλησε νὰ ὑπάρχωσιν εἰς Σάλεντον ὀλίγοι μόνον ἄνθρωποι ἀσχολούμενοι περὶ τὰς τέχνας ταύτας. Ἐβύστησε σχολεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχον διδάσκαλοι ἱκανοί, οἵτινες ἐξήταζον τοὺς νέους μαθητάς. Δὲν ἀρμόζει, εἶλεγε, νὰ ἐκμάθωσι τὰς τέχνας ταύ-

τας, αἵτινες δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖαι, πνεύματα ἀσθε-
νῆ καὶ ταπεινόφρονα· κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ γείνωσι δε-
κτοὶ ἐν τῷ σχολεῖν νέοι, ὧν ἡ εὐφυΐα ὑπόσχεται μέλλον αἵ-
σιον, καὶ αἵτινες ἔχουσι κλίσιν πρὸς τὴν τέχνην. Ἐκεῖνοι δὲ,
οἵτινες εἶναι γεννημένοι διὰ τέχνας ἥττον εὐγενεῖς, θέλουσιν
ὠφελιμώτερον ἀσχοληθῆ περὶ τὰς ἄλλας τῆς δημοκρατίας
ἀνάγκας. Δὲν πρέπει, προσέθετε, νὰ μεταχειρισθῶμεν τοὺς
λιθοξόους καὶ τοὺς ζωγράφους, εἰμὴ διὰ νὰ διατηρήσωμεν
τὴν μνήμην τῶν μεγάλων ἀνθρώπων καὶ τῶν μεγάλων πρά-
ξεων· ἐν τοῖς δημοσίοις δὲ κτιρίοις ἢ ἐν τοῖς τάφοις πρέπει
νὰ διατηρῆται ὅτι ἐξοχὸν διεπράχθη ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας
τῆς πατρίδος. Ἄλλως τε ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ἀπλότης τοῦ
Μέντορος δὲν ἐμπόδισαν ὅπως ἀπαγορεύσῃ τὰ διὰ τῆς ἵππο-
δρομίας καὶ τὰ ἄλλα γυμνάσια, οἷον τὴν πάλην, τὸν δίσκον
καὶ ὅσα συντελοῦσι πρὸς εὐεξίαν καὶ εὐκαμψίαν τοῦ σώμα-
τος, ἀναγκαιοῦντα οἰκοδομήματα.

Ἀπηγόρευσε τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγελματός των εἰς πο-
λυαρίθμους ἐμπόρους, οἵτινες ἐπώλουν ὑφάσματα πολυτελῆ
ξένων χωρῶν, στολίσματα πολυτέμτητα, ἀγγεῖα χρυσᾶ καὶ
ἀργυρᾶ μετὰ εἰκόνων θεῶν, ἀνθρώπων, καὶ ζώων, τέλος ποτὰ
πνευματώδη καὶ μῦρα. Διέταξεν ἀκόμη τὰ ἐπιπλά ἐκάστης
οἰκίας νὰ ᾧσιν ἀπλᾶ καὶ διαρκῆ, ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Σα-
λέντου οἵτινες πρότερον παρὶπανοῦντο διὰ τὴν πτωχίαν των,
ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται πόσα πλούτη εἶχον περιττά, καὶ ὅτι
καθίσταντο πτωχοὶ ἕνεκα τῆς ἐπιθυμίας πλούτου ἀπατα-
λοῦ, ἐγίνοντο δὲ πραγματικῶς πλούσιοι ἐφόσον εἶχον τὸ θάρ-
ρος ν' ἀπεκδυθῶσιν ἐκείνων. Καταφρονοῦντες τοιαῦτα πλούτη
ἅτινα ἐξαντλοῦσι τὸ κράτος, ἔλεγον καθ' ἑαυτοὺς, πλουτοῦ-
μεν. ἐνθ' ἂν ἐτέρου ἐλαττοῦμεν τὰς ἀνάγκας μας, περιο-
ριζόμενοι εἰς μόνας τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τῆς φύσεως. Ὁ
Μέντωρ ἔσπευσε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ νεώρια καὶ ὅλας τὰς ἀπο-
θήκας ὅπως ἴδῃ ἂν τὰ ὄπλα καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ἀναγκαῖα
πράγματα τοῦ πολέμου εὕρισκονται ἐν καλῇ καταστάσει,
διότι πρέπει, ἔλεγε, νὰ ᾖται τις ἀείποτε παρασκευασμένος εἰς
πόλεμον, ἵνα μὴ περιέλθῃ εἰς τὴν δυστυχίαν νὰ κάμῃ αὐτόν.

Εὐρώων δὲ ὅτι πολλὰ πράγματα ἔλειπον πανταχοῦ, συνήθροισεν ἐργάτας, ὅπως ἐργασθῶσιν ἐπὶ τοῦ σιδήρου, τοῦ χάλυδος καὶ τοῦ ὀρειχάλκου. Νέφη καπνοῦ ἐξερευγομένου ὡς ἀπὸ ὑπογῶνιον πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐξεμεί ἡ Αἴτνη, ὑψοῦντο πανταχόθεν. Ἡ σοφία ἀντήχει ἐπὶ τοῦ ἀκρονος, ὅστις ἐγόγγυζεν οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τοὺς ἐπανεληγμένους κτύπους. Τὰ παρακείμενα ὄρη καὶ αἱ ὄχθαι τῆς θαλάσσης ἀντήχουν ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἤθελέ τις ὑπολάβει ὅτι κατῴκει τὴν Λιπάραν, τὴν νῆσον δηλονότι ἐκείνην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Ἥφαιστος, παροτρύνων τοὺς Κύκλωπας, κατασκευάζει τοὺς κεραυνοὺς διὰ τὸν πατέρα τῶν Θεῶν. Κατὰ φρόνημον δὲ πρόβλεψιν, ὅλοι αὐταὶ αἱ πολεμικαὶ προπαρασκευαὶ ἐτελοῦντο ἐν μεγίστῃ ἡσυχίᾳ.

Ἐξελθὼν ἔπειτα ὁ Μέντωρ τῆς πόλεως μετὰ τοῦ Ἰδομενέως, εὗρε μεγίστην ἔκτασιν γαιῶν, ὧν αἱ μὲν ἔμενον ἀκαλλιεργητοί, αἱ δὲ ἦσαν ἡμικαλλιεργημέναι ἕνεκεν ἀμελείας ἣ ἕνεκα τῆς πτωχίας τῶν γεωργῶν, οἵτινες στερούμενοι ἀνθρώπων καὶ βόας, ἐστεροῦντο ἐπίσης τὰ θάρρος καὶ τὰς σωματικὰς δυνάμεις διὰ τὰς ἀτελειοποιήσας τὴν γεωργίαν. Ἰδὼν δὲ ὁ Μέντωρ τοσαύτας πεδιάδας μενούσας ἐρήμους, εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα. Ἡ γῆ δὲν ζητεῖ ἐνταῦθα εἰμὴ νὰ πλουτήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς, ἀλλ' οἱ κάτοικοι λείπουσιν ἀπὸ τῆν γῆν, ἄς λάβωμεν λοιπὸν ὅλους ἐκείνους τοὺς περιττοὺς τεχνίτας. οἵτινες ὑπάρχουσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ τῶν ὁποίων αἱ τέχναι δὲν συντελοῦσιν εἰς ἄλλο, εἰμὴ νὰ ἐκλύωσι τὰ ἔθνη, καὶ δι' αὐτῶν ἄς καλλιεργήσωμεν τὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας ταύτας. Δυστήχημα εἶνε βέβαια ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ γεγυμνασμένοι εἰς τέχνας ἀπαιτούσας βίον καθιστικόν, δὲν εἶνε ἐξησκημένοι εἰς τὸν κόπον· ἀλλ' ἰδοὺ ἐν μέσσοις, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν τὸ κακόν. Πρέπει νὰ διανείμωμεν εἰς αὐτοὺς τὰς σχολαζούσας γαίας, καὶ νὰ προσκαλέσωμεν εἰς βοήθειάν των τοὺς περιαικούντας λαοὺς, οἵτινες ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν θέλουσιν ἐκτελεῖ τὰς κοπιωδεστέρας ἐργασίας. Οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι θέλουσι σπεύσει, ἀρκεῖ μόνον νὰ τοῖς ὑποσχεθῶσιν ἀνάλογοι ἀμοιβαὶ ἐπὶ τοῦ καρποῦ τῶν γαιῶν, ἃς θέλουσι καλλιεργήσει· νὰ δύνανται δηλαδὴ ἐν τῷ μέλλοντι

ὅπως καθέξωσι μέρος αὐτῶν καὶ τοιοῦτοτρόπως βαθμηδὸν νὰ ἐνσωματωθῶσιν εἰς τὸν λαόν σου, ὅστις δὲν εἶναι πολυάριθμος. "Οντες δὲ φίλεργοι καὶ εὐπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, θέλουσιν εἶσθαι οἱ καλλίτεροι ὑπῆκοοί σου, καὶ θέλουσιν ἐπανξήσει τὴν δύναμίν σου. Οἱ ἐν τῇ πόλει σου καλλιτέχναι μεταφερόμενοι εἰς τὰς πεδιάδας, θέλουσιν ἐκθρέψει τὰ τέκνα των ἐν τῇ ὁρέξει τῆς φιλεργίας καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. "Αλλως τε, πάντες οἱ ἀλλοδαποὶ κτίσται, οἱ ἐργαζόμενοι νῦν ὅπως οἰκοδομῶσι τὴν πόλιν σου, ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐκχερσώσῃς μέρος τῶν γαιῶν σου, καὶ νὰ γείνωσι γεωργοί. Περὶ λαβὲ λοιπὸν αὐτοὺς ἐν τῷ λαῷ σου, ἅμα περατώσωσι τὰς ἐν τῇ πόλει οἰκοδομὰς, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι εὐχαρίστως θέλουσιν ἀποφασίσει νὰ διέλθωσιν ὁλόκληρον τὸν βίον των ὑπὸ δεσποταὶν τοσαύτον γλυκεῖαν. Καὶ ἐπειδὴ εἶνε εὐρωστοὶ καὶ ἐργατικοί, τὰ παράδειγμα των θέλει χρησιμεύσῃ ὅπως διεγείρῃ εἰς τὴν ἐργασίαν τοὺς ἐκ τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἀγροὺς μετακισθέντας κατοίκους, μεθ' ὧν θέλουσιν ἀναμιχθῇ. Ἐπομένως ὅλος ὁ τόπος θέλει οἰκισθῇ ἀπὸ οἰκογενείας ῥωμαλέας καὶ γεωργικῆς.

Καὶ μὴ φρονῇς ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ πολλαπλασιασθῇ ὁ λαός σου· ἀρκεῖ νὰ διευκολύνῃς τοὺς γάμους, καὶ ἐντὸς μικροῦ ἔσται ἀναριθμητός. Ὁ δὲ τρόπος τοῦ νὰ διευκολύνῃς αὐτοὺς εἶναι ἀπλούστατος. Ἐπειδὴ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκ φύσεως ἐπιθυμοῦσι νὰ νυμφευθῶσι, μόνῃ ἢ πενίᾳ δύναται νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐπιθυμίαν των ταύτην. Ἄν δὲν τοὺς ἐπιβαρύνῃς με φόρους, θέλουσι ζῆ ἀνέτως με τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, διότι ἡ γῆ οὐδέποτε εἶναι ἀχάριστος, καὶ τρέφει πάντοτε διὰ τῶν καρπῶν της ἐκείνους οἵτινες τὴν καλλιεργοῦσιν ἐπιμελῶς. δὲν ἀρνεῖται δὲ τὰ δῶρά της, εἰμὴ εἰς ἐκείνους, οἵτινες φεῖδονται κόπων ὅπως τὴν καλλιεργήσωσιν. Ὅσον πλείωτερα τέκνα ἔχουσιν οἱ γεωργοί, τόσον πλουσιώτεροι εἶνε, ἐὰν ὁ ἡγεμὼν δὲν τοὺς πτωχεύσει, διότι τὰ τέκνα των ἀπὸ τῆς μικροτέρας ἡλικίας των ἀρχίζουσι νὰ τοὺς βοηθῶσι. Καὶ τὰ μὲν νεώτερα ὀδηγαῦσι τὰ πρόβατα πρὸς νομάς, τὰ δὲ πρεσβύτερα φυλάττουσι πολυαριθμότερα ποῖμνια, τὰ

πλέον ἡλικιωμένα τέλος καλλιεργοῦσι τὴν γῆν μετὰ τοῦ πατρὸς των. Ἡ δὲ μήτηρ τῆς οἰκογενείας ἐτοιμάζει γεῦμα λετὸν εἰς τὸν σύζυγον καὶ τὰ προσφιλῆ τέκνα τῆς, τὰ ὅποια θέλουσιν ἐπιστρέψει κεκοπιακότα ἐκ τῆς ἡμερινῆς ἐργασίας· πρὸς δὲ τούτοις φροντίζει νὰ ἀμέλξη τοὺς βόας καὶ τὰ πρόβατα, ἀφ' ὧν τὸ γάλα ῥέει ποταμηδόν. Ἀνάπτει μέγα πυρ, πέριξ τοῦ ὁποίου ἡ ἀθώα καὶ εἰρηνικὴ οἰκογένεια καθήμενη ψάλλει τὸ ἐσπέρας, μέχρις οὗ τὴν καταλάβῃ νύκθυμος ὕπνος. Προπαρασκευάζει τυρὸν, καὶ διατρεῖ κάστανα καὶ τοὺς ἄλλους καρπούς ἐν τοιαύτῃ νωπότητι, ὥστε νομίζει τις ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκόπησαν ἀπὸ τοῦ δένδρου. Ὁ ποιμὴν ἐπανέρχεται μὲ τὸν αὐλὸν του καὶ ἄδει εἰς τὴν συνειλεγμένην περὶ αὐτὸν οἰκογενεὶάν του νέα ἄσματα, τὰ ὅποια ἔμαθεν εἰς τὰ πέριξ χωρία. Ὁ γεωργὸς ἐπιστρέφει μὲ τὸ ἄροτρον του, καὶ οἱ βόες του, κεκοπιακότες βαδίζουσι μὲ ἐσκυμμένην κεφαλὴν καὶ μὲ βῆμα βραδύ, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὸ βούκεντρον τὸ ὁποῖον τοὺς κεντᾷ. Ὅλα τὰ δεινὰ τῆς ἐργασίας τελειώνουσι μετὰ τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ εἰρήνη, τὴν ὅποیان ὁ Ὑπνος κατὰ διαταγὴν τῶν θεῶν, ἐπιχέει ἐπὶ τῆς γῆς, καταπραΰνει ὅλας τὰς ταραχώδεις μερίμνας καὶ κρατεῖ τὴν φύσιν εἰς γλυκὺ γόητρον· ἕκαστος κοιμᾶται οὐδόλως προβλέπων τὰ δεινὰ τῆς ἐπιούσης.

Εὐτυχεῖς οἱ ἄνευ φιλοδοξίας, ἄνευ δυσπιστίας, ἄνευ δόλου ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ὅσας μάλιστα οἱ θεοὶ τοῖς διδούσιν ἀγαθὸν βασιλέα, ὅστις νὰ μὴ ταρασσῇ τὴν ἀθῶαν θυμηδίαν των. Ἀλλ' ὅποια σκληρὰ ἀπανθρωπία νὰ τοὺς ἀφαιρῇ τις ἔνεκα σκοπῶν πλήρη φιλοδοξίας καὶ ὑπερφοροσύνης, τοὺς γλυκεῖς καρπούς τῆς γῆς των, τοὺς ὁποίους νέμονται τῷ ἰδρώτι τοῦ προσώπου των ἐκ τῆς πλουσιοπαρόχου γῆς! Ἡ φύσις μόνη ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ἐκ τῶν κύλπων τῆς ὅτι ἀπῆρτετο εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων μετρίων καὶ ἐργατικῶν· ἀλλ' ἡ ἐπαρσις καὶ ἡ ὀκνηρία τινῶν, καθιστᾷ τοσοῦτους ἄλλους πένητας.

Καὶ τί νὰ πράξω, ἠρώτησεν ὁ Ἰδομενεὺς, ἂν οἱ λαοὶ τοὺς ὁποίους θὰ διασκορπίσω εἰς τὰς γονίμους ταύτας πεδιάδας, ἀμελήσωσι τὴν καλλιέργειάν των;

Πράξον. ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, πᾶν τούναντίον ἐκείνου τοῦ
 ὅποιον πράττουσι συνήθως. Οἱ ἄπληστοι καὶ ἀπρονόητοι ἰγρε-
 μόνες, εἰς ἓν μόνον ἀσχολοῦνται, πῶς νὰ ἐπιβαρύνωσι διὰ
 φόρων τοὺς μᾶλλον ἀγρόπνους καὶ βιομηχάνους ὑπηκόους τῶν
 αὐξάνοντες τὴν ἀξίαν τῶν κτημάτων τῶν, καὶ ἐλπίζοντες
 ὅτι οὕτω θέλουσιν εἰσπράξει περισσότερον ἀργύριον παρ' αὐ-
 τῶν συγχρόνως δ' ἐπιφορτίζουσιν ὀλιγώτερον ἐκείνους, οὓς ἡ
 ὀκνηρία καθιστᾷ ἀθλιεστέρους. Ἀνάτρεψον τὴν κακὴν αὐτῆς
 τάξιν, ἥτις ἐπιβαρύνει τοὺς ἀγαθοὺς, ἀνταμείβει τὴν κακίαν
 καὶ εἰσάγει τὴν ὀκνηρίαν τὴν τοσοῦτον ἐπιθλαβῇ εἰς τὸν βα-
 σιλέα καθὼς καὶ εἰς ἅπασαν τὴν ἐπικράτειαν. "Ορισὼν τέλει
 πρόστιμα, καὶ ἂν ἦναι χρεῖα, ἄλλας αὐστηροτέρας ποινὰς
 κατὰ τῶν ἀμελούντων τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, καθὼς ἤθελες τι-
 μωρῆσαι τοὺς λειποτάκτας στρατιώτας ἐν καιρῷ πολέμου.
 Ἐξ ἐναντίας δ' ἀπόνειμον χάριτας καὶ ἀτελείας εἰς τὰς οἰ-
 κογενεῖας, αἵτινες πολλαπλασιαζόμεναι αὐξάνουσιν ἀναλόγως
 τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν τῶν, καὶ μετ' οὐ πολὺ αἱ οἰ-
 κογένειαι αὗται θέλουσι πολλαπλασιασθῇ ἐπ' ἄπειρον καὶ
 ὅλος ὁ κόσμος θέλει προθυμοποιηθῇ νὰ ἐργάζεται, καὶ μά-
 λιστα θέλει καταστῇ ἀξιοσέβαστος. Ὁ βίος τοῦ γεωργοῦ δὲν
 θέλει πλέον καταφρονεῖσθαι ἐπιβαρυνόμενος τοῦ λοιποῦ ἐκ τῶν
 σούτων κακῶν. Τὸ ἄροτρον θέλει τιμᾶσθαι ὅν εἰς χεῖρας νε-
 κηφόρων ἀνδρῶν, οἵτινες θέλουσιν ὑπερασπίζεσθαι τὴν πατρι-
 δα. Δὲν θέλει εἶναι ὀλιγώτερον ἐντιμὸν νὰ γεωργῇ τις τὴν
 πατρικὴν αὐτοῦ κληρονομίαν, εἰρήνης ὑπαρχούσης, καθὼς καὶ
 νὰ ὑπερασπίζηται αὐτὴν γενναίως κατὰ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ
 πολέμου. Ἀπασα ἡ πεδιάς θέλει ἀνοθήσει. Ἡ Δημήτηρ θέλει
 στεφθῇ ἐκ χρυσῶν ἀσταχυῶν, καὶ ὁ Βάκχος πατῶν διὰ τῶν
 ποδῶν του τὰς σταφυλὰς θέλει χορηγήσει τοῖς ἀνθρώποις
 ρύακας οἴνου, γλυκυτέρου τοῦ νέκταρος.

Αἱ βαθεῖαι κοιλάδες θέλουσιν ἀντηχῆσαι ἐκ τῶν ᾄσματων
 τῶν ποιμένων, οἵτινες παρὰ τὰς διανυκτεῖς πηγὰς τῶν ὑδάτων
 θέλουσιν ἐνώσει τὰς φωνὰς τῶν μετὰ τῶν ἤχων τῶν αὐλῶν τῶν
 ἐν ᾧ τὰ σκιρτῶντα ποιμνιά τῶν θέλουσι βόσκει ἐπὶ τῆς χλόης
 καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθέων χωρὶς νὰ φοβῶνται τοὺς λύκους.

Δὲν θέλεις εἶσθαι εὐτυχέστερος, ᾧ Ἰδομενεῦ, ὅτι καθίστασαι ἡ πηγὴ τοσοῦτων ἀγαθῶν, καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ὀνόματός σου θέλουσι ζῆσαι τοσαύτην ἔρασμαίαν ἡσυχίαν; Ἡ δόξα αὕτη δὲν εἶναι θελκτικωτέρα ἐκείνης τοῦ νὰ πορθῇς χώρας, νὰ ἐκχέῃς ἀλλαχοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὸν τόπον σου αὐτὸν, μεταξὺ μάλιστα νικῶν, τὸ ἀνθρώπινον αἷμα, καὶ νὰ φέρῃς τὴν παραχλὴν, τὴν φρίκην, τὸ πένθος, τὴν σκληρὰν πείναν καὶ τὴν ἀπελπισίαν ἀπανταχοῦ;

Μακάριος ὁ βασιλεὺς ὁ εὐνοούμενος ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ πολλὰ μεγαλόψυχος, ὅστις ἐπιχειρεῖ νὰ γείνη διὰ τοιοῦτου τρόπου ἡ χαρὰ τῶν λαῶν, καὶ νὰ δείξῃ εἰς ἅπαντας τοὺς αἰῶνας τὸ ἐπὶ τῆς βασιλείας του τοσοῦτον θελκτικὸν τοῦτο θέαμα! ἅπανα ἡ γῆ, ἀντὶ νὰ ἀμύνηται κατὰ τῆς ἐξουσίας του διὰ μαχῶν, ἤθελε πέσει εἰς τοὺς πόδας του ἱκετεύουσα αὐτὸν ἵνα βασιλεύσῃ ἐπ' αὐτῆς.

Ὁ Ἰδομενεὺς τῷ ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα. Ἄλλ' ὅταν οἱ λαοὶ διατελῶσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀφθονίᾳ, ἡ ἄνεσις θέλει τοὺς διαφθείρει, καὶ τότε θὰ στρέψωσι κατ' ἐμοῦ τὰς δυνάμεις, ὡς τοῖς ἔδωκα.

Μὴ φοβοῦ, εἶπεν, ὁ Μέντωρ τὰ ἄτοπον τοῦτο· αὐτὴ εἶναι πρόφασις, ἣν προβάλλουσι πάντοτε οἱ θέλοντες νὰ κυλακεύωσι τοὺς πλεονέκτας καὶ δαπανηροὺς ἡγεμόνας, οἵτινες ζητοῦσι νὰ ἐπιβαρύνωσι τοὺς λαοὺς τῶν διὰ φόρων. Ἡ θεραπεία εἶναι εὐκόλος· οἱ νόμοι, οὓς ἐθεσπίσαμεν περὶ γεωργίας θέλουσι καταστήσει τὸν βίον τῶν φιλόπονον, καὶ ἐν τῇ φιλοπονίᾳ τῶν θέλουσιν εὐρεῖ τὴν ἀφθονίαν τοῦ μόνου ἀναγκαίου, διότι ἡμεῖς ἀποκλείσαμεν ὅλας τὰς τέχνας, αἵτινες χορηγοῦσι τὸ περιττόν. Αὐτὴ ἡ ἀφθονία μάλιστα θέλει ἐλαττωθῇ διὰ τῆς εὐκολίας τῶν γάμων, καὶ διὰ τοῦ μεγάλου πολλαπλασιασμοῦ τῶν οἰκογενειῶν. Πᾶσα οἰκογένεια πολυάριθμος καὶ ὀλιγοκτημῶν θέλει ἀναγκάζεσθαι νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν αὐτῆς μετ' ἀκαμάτου ζήλου. Ἡ τρυφὴ καὶ ἡ ὀκνηρία καθιστῶσι τοὺς λαοὺς ὕβριστὰς καὶ ἀπειθεῖς· θέλουσιν ἔχει ἄρτον ἀληθῶς δαφιλῇ, ἀλλὰ μόνον ἄρτον καὶ καρποὺς τῶν ἀγρῶν τῶν, οὓς θέλουσι πορίζεσθαι ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου του.

Ἵνα δὲ διατηρῇς τὸν λαόν σου εἰς αὐτὴν τὴν μετριοπάθειαν πρέπει νὰ ὀρίσῃς ἀπὸ τοῦδε τὴν ἑκτασιν τῆς γῆς, ἣν ἐκάστη οἰκογένεια θέλει κατέχειν. Ἐνθυμῆσαι ὅτι διηρέσαμεν ἅπαντα τὸν λαόν σου εἰς ἑπτὰ τάξεις κατὰ τὰς διαφοροὺς καταστάσεις τῶν πολιτῶν· δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπιτρέψῃς εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν ἐκάστης τάξεως νὰ κέκτῃται ἑκτασιν γῆς ἄλλην εἰμὴ τὴν ἀναγκαίαν πρὸς διατροφήν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσώπων ἐξ ὧν σύγκειται· τοῦ δὲ κανόνος τούτου ὄντος ἀπαραβάτου, οἱ εὐγενεῖς δὲν θέλουσι δύνασθαι ν' ἀποκτῶσι τοὺς ἀγροὺς τῶν πτωχῶν, πάντες δὲ θέλουσιν ἔχει γαίαν, ἀλλ' ἕκαστος ἀπὸ ὀλίγην, ἵνα προθυμῇται καλῶς νὰ τὴν γεωργῇ. Ἐὰν ὅμως μετὰ μακρὸν χρόνον αἱ γαῖαι ἐκλείψωσιν ἐνταῦθα, δυνατόν νὰ γίνωσιν ἀποικίαι, αἵτινες θέλουσιν ἀπαυξήσῃ τὴν δύναμιν τῆς ἐπικρατείας ταύτης.

Φρονῶ μάλιστα ὅτι πρέπει νὰ προσέξῃς καλῶς, ἵνα μὴ ὁ οἶνος γείνῃ λίαν κοινὸς εἰς τὸ βασιλείῳ σου, καὶ ἐὰν ἐφυτεύθησαν πολλοὶ ἄμπελοι, αὗται νὰ ἐκρίζωθωσιν. Ὁ οἶνος εἶναι ἡ πηγὴ τῶν περισσοτέρων ἐγκλημάτων μεταξὺ τῶν λαῶν· ἀφορμὴ νόσου, ἐρίδων, στάσεων, ὀκνηρίας, μισοπονίας καὶ παραχῆς τῶν οἰκογενειῶν. Φυλαττέσθω λοιπὸν ὁ οἶνος ὡς εἶδος ἱατρικοῦ ἢ ὡς πατὴρ σπανιώτατον, χρήσιμον εἰς σπονδὰς καὶ θυσίας, κατὰ τῆς μεγάλης ἐορτῆς· ἀλλὰ μὴ ἔλπιζε ὅτι θέλει τηρηθῇ κανὼν τασούτω σπουδαῖος, ἐὰν δὲν δώσῃς σὺ πρῶτος τὸ παράδειγμα.

Ἄλλως τε πρέπει νὰ διατάξῃς ἵνα φυλάσσωνται ἀπαραβάτως οἱ νόμοι τοῦ Μίνως, ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῶν παίδων· πρέπει νὰ συστήσῃς δημόσια σχολεῖα, ἐν οἷς νὰ διδάσκηται ὁ φόβος τοῦ θεοῦ, ὁ ἔρως τῆς πατρίδος, ἡ εἰς τοὺς νόμους ὑποταγὴ, ἡ φιλοτιμία μᾶλλον ἢ ἡ φιληδονία καὶ φιλοψυχία. Πρέπει νὰ ἐγκαταστήσῃς ἀρχάς, αἵτινες νὰ ἐπιτηρῶσι τὰς οἰκογενείας καὶ τὰ ἔθνη τῶν πολιτῶν· εὐδόκησον σὺ αὐτὸς, σὺ ὁ βασιλεύων, τοῦτέστι ὁ ποιμὴν τοῦ λαοῦ, ἵνα ἐπαγρυπνῇς, νυχθημερὸν εἰς τὸ ποιμνιὸν σου. Ἐντεῦθεν θέλεις προλαμβάνειν πλῆθος παραπτωμάτων καὶ ἐγκλημάτων. Ὅσα δὲ δὲν δύνασαι νὰ προλάβῃς, τιμώρησον αὐτὰ ἐκ πρώτης

αὐστηρῶς· εἶναι ἐπιείκεια τὸ νὰ δώσῃς ἀνέκαθεν παραδείγ-
ματα ἀναγκαιτίζοντα τὸν ῥοῦν τῆς ἀδικίας. Δι' ὀλίγου αἵμα-
τος, ἐν δέοντι ἐκχυνομένου, προλαμβάνει τίς πολλὰ ἐπακό-
λουθα κακουργήματα καὶ γίνεται ἐπιφοβὸς χωρὶς νὰ μετα-
χειρίζεται συχνάκις αὐστηρότητα.

Ἄλλ' ὅποιον ἀποτρόπαιον ἀξίωμα τὸ νὰ νομίζῃ τις ὅτι
δὲν εὐρίσκει τὴν ἀσφάλειάν του εἰ μὴ καταπιέζων τοὺς λαοὺς
του. Εἴτα νὰ μὴ τοὺς διδάσκῃ ποτὲ, νὰ μὴ τοὺς χειραγωγῇ
εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, νὰ μὴν ἐλκύῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγά-
πην των, νὰ τοὺς φέρῃ διὰ τοῦ τρόμου μέχρις ἀπελπισίας,
νὰ τοὺς θέτῃ εἰς τὴν φρικτὴν ἀνάγκην ἢ νὰ μὴ δύνανται ποτε
ν' ἀναπνεύσωσιν ἐλευθέρως ἢ ν' ἀπατεινάξωσι τὸν ζυγὸν τῆς
τυραννίας του! Εἶναι τρόπος αὐτὸς δίκαιος ἵνα βασιλεύσῃ
ἀταράχως; εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς ἡ ἀγούσα εἰς τὴν δόξαν;

Ἐνθυμοῦ ὅτι εἰς τόπους, ὅπου τὸ κράτος τοῦ ἡγεμόνος εἶ-
ναι ἀπεριόριστον, ἐκεῖ οἱ ἡγεμόνες εἰσὶν ἀσθενέστεροι, ἀρπά-
ζουσι, καταστρέφουσι τὸ πᾶν, κατέχουσι τὰ πάντα ἐν τῷ
κράτει, ἀλλὰ καὶ τὸ Κράτος ἐπίσης μακραινεται. Αἱ πεδιάδες
χερποῦνται καὶ ἐρημοῦνται, αἱ πόλεις σμικρύνονται καθ' ἐ-
κάστην, καὶ τὸ ἐμπόριον ἐκλείπει. Ὁ βασιλεὺς, ὅστις δὲν δύ-
νεται νὰ ᾔνῃ μόνος βασιλεὺς, καὶ ὅστις διὰ τῶν λαῶν του
ὑπάρχει μέγας, ἐκπίπτει βαθμηδὸν διὰ τῆς ἀνεπαισθήτου
καταστροφῆς τῶν λαῶν του, ὧν ἀφαιρεῖ τὰ πλούτη καὶ τὴν
δύναμιν. Τὸ βασιλείον του ἐξαντλεῖται ἀπὸ χρήματα καὶ
ἀνθρώπους καὶ ἡ τελευταία αὐτῇ ζημία εἶνε ἡ μεγαλειτέρα
καὶ μᾶλλον ἀνεπανόρθωτος. Ἡ ἀπᾶλτος ἰσχὺς του παρασκευά-
ζει τοσοῦτους δούλους, ὅσους ἔχει ὑπηκόους. Τὸν κολακεύου-
σιν ἐκεῖνοι, προσποιῶνται ὅτι τὸν λατρεύουσι, τρέμουσιν εἰς
τὸ ἐλάχιστον τῶν βλεμμάτων του, ἀλλὰ περιμένουσι τὴν ἐ-
λαχίστην ἐπανάστασιν. Ἡ τερατώδης δύναμις του, μέχρι
τοῦ ἄκρου ὧστος τῆς τυραννίας φθάνουσα, δὲν θέλει διαρκέ-
σαι, διότι οὐδεμίαν ἔχει βάσιν εἰς τὴν καρδίαν τῶν λαῶν·
τοῦναντίον ἐξεγείρει καὶ παροργίζει ὅλον τὸ σῶμα τοῦ Κρά-
τους καὶ συνέχει ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀπεκδε-
χομένου ἵνα ἀναπνεύσῃ μίαν μεταπολίτευσιν. Εἰς τὸν πρῶτον

κτύπον, ὃν τῷ καταφέρουσι, τὸ εἶδωλον ἀνατρέπεται, θραύεται, καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας καταπατεῖται. Ἡ καταφρόνησις ἢ ἀπέχθεια, ἢ δυσπιστία, ἐνὶ λόγῳ ὅλα τὰ πάθη συνενοῦνται κατ' ἐξουσίας τοσοῦτον ἀπεχθοῦς, ὃ δὲ βασιλεὺς, ὅστις ἐν τῇ ματαίᾳ εὐτυχίᾳ του δὲν εὕρισκεν ἕνα μόνον ἄνθρωπον ἀρκούντως τολμηρὸν ὅπως τῷ εἶπῃ τὴν ἀλήθειαν, ἐν τῇ δυστυχίᾳ του δὲν θέλει εὕρει ἕνα ἄνθρωπον ὅπως τῷ συγχωρήσῃ ἢ ὅπως τὸν ὑπερασπισθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μέντορος ἔσπευσε νὰ διανεῖμῃ τὰς χέρσους γαίης, νὰ τὰς πληρώσῃ δι' ὅλων τῶν ἀνωφελῶν τεχνιτῶν καὶ ἐκτελέσῃ πᾶν ὅ,τι ἀπεφασίσθη. Ἐπεφύλαξε μόνον διὰ τοὺς κτίστας τὰς προωρισμένας αὐτοῖς γαίαις, τὰς ὁποίας δὲν ἠδύναντο νὰ καλλιεργήσωσιν εἰμὴ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐργασιῶν των.

"Ἦδη ἡ φήμη τῆς πράξεως καὶ ἀνενοχλήτου κυβερνήσεως τοῦ Ἰδομενεὺς προσελκύει πολυαριθμοὺς πανταχόθεν λαοὺς, οἵτινες ἔρχονται νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ ἰδικοῦ του καὶ ζητήσωσι τὴν εὐδαιμονίαν των ὑπὸ τοσοῦτον εὐχάριστον ἐξουσίαν. Ἦδη αἱ πεδιάδες αἱ ὑπὸ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων τὸ πρὶν κεκαλυμμένα, ὑπόσχονται πλούσιον θερισμὸν καὶ καρποὺς τέως ἀγνώστους. Ἡ γῆ ἀνοίγει τοὺς κόλπους αὐτῆς εἰς τὸν σίδηρον τοῦ ἀρότρου, καὶ ἐτοιμάζει τὰ πλοῦτη της ὅπως ἀνταμείψῃ τὸν γεωργόν. Ἡ ἐλπίς διαλαμβάνει πανταχόθεν, ποίμνια προβάτων εἰς τὰ ὀροπέδια καὶ εἰς τὰς κοιλάδας πηδῶσι χαριέντως ἐπὶ τῆς χλόης, καὶ τὰ ὄρη ἀντηχοῦσιν ἐκ τῶν μυκηθμῶν ἀγγελῶν, βοῶν καὶ θαυμάλων. Τὸ δὲ μέσον ὅπως ἀποκτήσῃ ὁ Ἰδομενεὺς τὰ ποίμνια ταῦτα καὶ τὰς ἀγέλας εὕρῃ ὁ Μέντωρ, συμβουλεύσας αὐτὸν νὰ κάμῃ μετὰ τῶν Πευκῆτων, λαοῦ γειτνιαζόντος, ἀνταλλαγὴν ὅλων τῶν περιττῶν ἐν τῇ πόλει πραγμάτων, ἅτινα οὐδὲν ὄφελος ἔφερον ἐν τοῖς κατοικοῖς, πρὸς τὰ ποίμνια ταῦτα, ὧν οἱ Σαλεντῖνοι εἶχον ἀνάγκην.

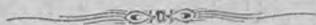
Ταυτοχρόνως ἡ πόλις καὶ τὰ περίχωρα περιελάβανον ὠραίαν νεολαίαν, ἥτις ἐπὶ πολὺ ἐμαραίνετο ἐν τῇ δυστυχίᾳ.

καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ νυμφευθῇ ἐκ φόβου μὴ ἐπαυξήσῃ τὰ δει-
νά της. Ὅταν εἶδον ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς κατείχετο ὑπὸ πατρι-
κῶν αἰσθημάτων, δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τὴν πείναν καὶ τὰς
μάστιγας, δι' ὧν ὁ οὐρανὸς μαστίζει τὴν γῆν. Δὲν ἤκούοντο
πλέον, εἰμὴ κραυγαὶ χαρᾶς, ᾄσματα ποιμένων καὶ γεωργῶν
πανηγυρίζοντων τοὺς ὑμεναίους των. Ἐνόμιζέ τις ὅτι βλέπει
τὸν θεὸν Πᾶνα μετὰ πολυαρίθμων Σατύρων καὶ Φαύνων ἀνα-
μῖξ καὶ Νυμφῶν χορεύοντας εἰς τὸν ἦχον τοῦ αὐλοῦ ἐν τῇ
σκιᾷ τῶν δασῶν. Τὰ πάντα ἡρέμουν καὶ προσεμειδίων, ἀλλ'
ἡ θυμηδία ἦτο φρόνιμος, καὶ αἱ ἡδοναὶ δὲν συνετέλουν εἰς
ἄλλο ἢ πῶς νὰ διασκηδάζωσι τοὺς μόχθους τῶν ἐργασιῶν.
καὶ ὁμῶς ἦσαν ζωηρότεραι καὶ καθαρώτεραι.

Οἱ γέροντες βλέποντες μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὐδὲ νὰ φαν-
τασθῶσι καὶ ἠλπιζον ἐν τῇ τοιαύτῃ των ἡλικίᾳ, ἑκκαίον ἐκ
χαρᾶς καὶ ἀγάπης, καὶ ὑψοῦντες τὰς τρεμοῦσας ἐκ τοῦ γή-
ρατος χεῖρας των πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἔλεγον: Εὐλόγητον, ὦ
μέγα Ζεῦ, τὸν βασιλέα ὅστις σοὶ ἐμοιάζει, καὶ ὅστις εἶνε τὸ
μεγαλειότερον χάρισμα, ἐξ ὧν μᾶς ἐπιδαψίλευσας. Ἐγεννήθη
πρὸς εὐτυχίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀπόδος λοιπὸν αὐτῷ ὅλα τὰ
ἀγαθὰ, ὅσα αὐτὸς παρέχει ἡμῖν. Οἱ ἔκγονοι ἡμῶν γεννηθέν-
τες ἀπὸ τοῦ γάμου τούτου, οὗς προστατεύει, τῷ ὀφείλουσι
τὰ πάντα, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς γεννήσεως, καὶ εἶνε τῷ ὄντι
πατρὸς ὅλων τῶν ὑπηκόων του. Οἱ νέοι καὶ αἱ παρθέναι, αἱ ἐ-
νυμφεύοντο, ἐψαλλον ὕμνους εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἦτον αἴτιος
τῆς χαρμοσύνης ταύτης ἐνώσεώς των. Τὰ στόματα, καὶ τού-
των κάλλιον αἱ καρδίαι, εἶχον πάντοτε ἐπ' αὐτῶν τὸ ὄνομα
του, ἐνόμιζοντο εὐτυχεῖς οἱ βλέποντες αὐτὸν, ἐφοβοῦντο μὴ
τὸν χάσωσι, καὶ ἡ ἀπώλειά του ἐθεωρεῖτο ὡς ἐρήμωσις ἐκά-
στης οἰκογενείας.

Τότε ὁ Ἰδομενεὺς ὡμολόγησεν εἰς τὸν Μέντορα ὅτι οὐ-
δέποτε ἡσθάνθη ἡδονὴν μεγαλειτέραν ἐκείνης τοῦ νὰ ἀγα-
πᾶται καὶ νὰ καθιστᾷ τοσούτους ἀνθρώπους εὐτυχεῖς. Οὐδέ-
ποτε ἔλεγεν, ἐπίστευον τοῦτο. Ἐνόμιζον ὅτι τὸ μεγαλεῖον
τῶν ἡγεμόνων συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὦσιν ἐπίφοβοι, καὶ ὅτι
οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἐπλάσθησαν μόνον δι' αὐτοὺς, πᾶν δ' ὅτι

ἤκουσα λεγόμενον περὶ βασιλέων, αἵτινες ἦσαν ὁ ἔρως καὶ ἡ
 εὐφροσύνη τῶν λαῶν των, μοὶ ἐφαίνετο καθαρὸς μῦθος, τοῦ
 ὁποίου ὅμως ἤδη ἀναγνωρίζω πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλὰ
 πρέπει νὰ σοὶ διηγηθῶ πῶς ἐδηλητηρίασαν τὴν καρδίαν μου
 ἀπὸ τῆς νηπιακῆς μου ἔτι ἡλικίας δι' ἰδεῶν παραλόγων περὶ
 τῆς ἐξουσίας τῶν βασιλέων, τοῦτο δὲ ἐπροξένησεν ὅλας τὰς
 δυστυχίας τῆς ζωῆς μου. Καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἤρξατο τὴν ἐ-
 πομένην διήγησιν.

Ἑποθεσις

Ὁ Ἰδομενεὺς διηγείται εἰς τὸν Μέντορα ὅτι ἡ τυφλή πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον ἐμπιστοσύνη του ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ὅλων τῶν δυστυχιῶν του. — Οἱ δόλοί τοῦ εὐνοουμένου τούτου ἐπέτυχον νὰ τὸν διεγείρῃσι κατὰ τοῦ συνετοῦ καὶ ἐναρέτου Φιλοκλέους, καὶ τῷ ἐμπνεύσωσι τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐκεῖνος ἐξόφαινε συνωμοσίαν τινα κατ' αὐτοῦ. — Ὁ βασιλεὺς ἀπατηθεὶς, διατάσσει μυστικῶς νὰ φονεύσωσιν ἐκεῖνον εἰς ἐκστρατείαν τινὰ, τὴν ὑποίαν τῷ ἀνέθεσεν. — Ὁ Τιμοκράτης, ὅστις ᾤφειλε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ του καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλοκλέους, τῷ ἀποκαλύπτει τὴν προδοσίαν τοῦ Πρωτεσίλαου. — Ὁ Φιλοκλῆς ἀποσύρεται εἰς τὴν νῆσον Σάμον, ἀφοῦ παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου εἰς τὸν Πολυμήνην. — Ὁ Ἰδομενεὺς ἐννοεῖ ἐπὶ τέλους τοὺς δόλους τοῦ Πρωτεσίλαου, ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀπαλλαχθῇ αὐτοῦ καὶ ἐξακολουθεῖ ὑπείκων αὐτῷ. — Ὁ Μέντωρ διανοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Ἰδομενεὺς ἐπὶ τῆς ἀδικίας του καὶ τὸν ὑποχρεοῖ νὰ πέμψῃ τὸν Πρωτεσίλαον καὶ τὸν Τιμοκράτην εἰς Σάμον ἵνα ἀνακαλέσωσι τὸν Φιλοκλῆ παρ' ἐαυτῶ. — Ὁ Φιλοκλῆς εὐτυχῆς ἐν τῇ μοναξίᾳ του, μετὰ πολλῆς δυσκολίας συγκατατίθεται νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ τῶν οἰκείων του καὶ ἀναλάβῃ τὰς προτέρας τιμὰς. — Ἀποφασίζει τέλος, ἀφ' οὗ ἀναγνωρίζει ὅτι οἱ θεοὶ συνδέουσι μετὰ τῆς ἐπιστροφῆς του τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος του. — Ἀφικνεῖται εἰς Σάλλοντον, καὶ ὁ Ἰδομενεὺς, ὑπείκων εἰς τὰς συνετὰς συμβουλὰς τοῦ Μέντορος, τὸν ὑποδέχεται μετὰ τῶν μεγαλειτέρων τιμῶν καὶ συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ τὰ ἀρμόδια μέσα ὅπως παγίωσῃ τὴν ἐξουσίαν του.

Ὁ Πρωτεσίλαος, ὅστις εἶναι ὀλίγον ἐμοῦ πρεσβύτερος, ὑπῆρξεν ἐκεῖνος μετὰ τῶν λοιπῶν ἐμπληκίων μοι, τὸν ὅποιον ἡγάπων περισσότερον. Ἡ ζωηρὰ καὶ τολμηρὰ φύσις του ἦτον ὁλοσχερῶς τῆς ὀρέξεώς μου· συμμετέσχε λοιπὸν τῶν ἡδονῶν μου καὶ μοι κατέστησεν ὑποπτον ἕτερόν τινα νέον, ὃν ἡγάπων ἐπίσης, καὶ ὅστις ἐκαλεῖτο Φιλοκλῆς. Εἶχε δὲ ἐκεῖνος τὸν φόβον τῶν θεῶν, καὶ τὴν ψυχὴν μεγάλην, ἀλλὰ μετριόφρον· ἐθεώρει δὲ μεγαλεῖον οὐχὶ τὴν ἑπαρσιν, ἀλλὰ τὸ τὰ

πάντα νικᾶν, καὶ μὴ πράττειν τι εὐτελές. Μοὶ ἐλάλει ἔλευ-
 θέρως περὶ τῶν ἐλαττωμάτων μου, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ἐτόλ-
 μα νὰ μοὶ ὁμιλήσῃ, ἡ σιωπὴ καὶ ἡ κατῆφεια τοῦ προσώπου
 του μοὶ ἐδίδε νὰ ἐννοήσω ὅ,τι εὕρισκεν ἄτοπον εἰς ἐμέ. Ἐν
 ἀρχῇ ἡ εἰλικρίνεια αὕτη μοὶ ἤρεσκε, καὶ συνεχῶς τῷ ὑπε-
 σχέθην ὅτι διὰ βίου θέλω τὸν ἀκούει ὅπως ἀποφύγω τοὺς
 πειρασμούς τῶν κολάκων. Μοὶ ἔλεγεν ὅτι ὤφειλον νὰ πράξω
 ὅπως ἀκολουθήσω τὰ ἔγνη τοῦ προγόνου μου Μίνως, καὶ
 καταστήσω εὐτυχές τὸ βασίλειόν μου. Καὶ δὲν εἶχε μὲν τὴν
 σὴν βαθεῖαν σύνεσιν, ὡς Μέντωρ, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἦσαν καλαί,
 τὸ ἀναγνωρίζω ἤδη. Μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ πλεκτάναι τοῦ
 Πρωτεσίλαου, ὅστις ἦτο ζηλότυπος καὶ πλήρης φιλοδοξίας,
 μοὶ ἐγέννησαν δυσἀρέσκειαν κατὰ τοῦ Φιλοκλέους, ὅστις ἄνευ
 ὑπουλόγτητος ὦν, ἄφινε τὸν Πρωτεσίλαον νὰ ἰσχύῃ ἐπ' ἐμοῦ,
 ἐξακολουθῶν μόνον νὰ μὲ συμβουλευῇ, ὅταν ἤθελον νὰ τὸν
 ἀκούω. Ἐζήτηι βεβαίως τὸ καλὸν μου, καὶ ὄχι τὸ συμφέρον
 του ἐκεῖνος.

Ὁ Πρωτεσίλαος, μὲ ἔπεισεν ἀνεπαισθήτως ὅτι ἐκ πνεύμα-
 τος μεμψιμοίρου καὶ ἐπηρμένου ὀρμώμενος ἐπέκρινεν ὁ Φιλο-
 κλῆς ὅλας τὰς πράξεις μου, ὅτι δὲν μοῦ ἐζήτηι τίποτε, διότι
 εἶχε τὴν ὑπερηφάνειαν οὐδὲν παρ' ἐμοῦ νὰ δεχθῇ, καὶ διότι
 ἤθελε νὰ ἀποκτήσῃ φήμην ἀνθρώπου, ὅστις εἶνε ἀνώτερος ὁ-
 λῶν τῶν τιμῶν. Προσέθετεν ὅτι ὁ νέος οὗτος ὅστις ὠμίλει
 πρὸς ἐμὲ τοσοῦτον ἐλευθέρως περὶ τῶν ἐλαττωμάτων μου, ὡ-
 μίλει ἐπίσης περὶ αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλους μετὰ τῆς αὐτῆς ἐ-
 λευθερίας, ὅτι συνεχῶς ἐκεῖνος ἐξέφερε τὴν ἰδέαν ὅτι οὐδό-
 λως μὲ ἐξετίμα, καὶ ὅτι ἐξευτελίζων τὴν ὑπόληψίν μου, ἤθε-
 λε δι' αὐστηρᾶς κατὰ τὸ φαινόμενον ἠθικῆς, ν' ἀνοίξῃ ὁδὸν
 πρὸς τὴν βασιλείαν.

Ἐν πρώτοις οὐδόλως ἠδυνάμην νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ Φιλο-
 κλῆς ἤθελε νὰ μὲ ἐκθρονίσῃ· διότι ἐν τῇ ἀληθεὶ ἀρετῇ ὑπάρ-
 χει ἀγνότης τίς καὶ ἀρέλεια τὴν ὁποῖαν οὐδὲν ἰσχύει νὰ πα-
 ραμορφώσῃ, καὶ τὴν ὁποῖαν δὲν δύναται νὰ παραγνωρίσῃ τίς,
 ἀρκεῖ νὰ ᾔνῃ προσεκτικός. Ἀλλ' ἡ σταθερότης τοῦ Φιλοκλέ-
 ους ὅπως ἐπικρίνη τὰ σφάλματά μου ἤρχιζε νὰ μὲ κλονίζῃ.

ἄρ' ἐτέρου δὲ αἱ φιλοφροσύναι τοῦ Πρωτεσίλαου καὶ τὰ ἀνε-
κάντλητα μηχανήματά του, ὅπως μοι ἐφεύρη νέας ἡδονάς,
μοι καθίστων ἐπαισθητοτέραν καὶ ἀνυποφορωτέραν τὴν αὐ-
στηρότητα τοῦ ἄλλου.

Ἐν τούτοις ὁ Πρωτεσίλαος, δυσανασχετῶν διότι ἠπίσταντο
εἰς ὅτι μοι ἔλεγε περὶ τοῦ ἐχθροῦ του, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτανθῇ
περισσότερον καὶ μὲ πείσῃ διὰ πράγματος παντὸς λόγου
πειστικωτέρου. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἐπέτυχε νὰ μὲ ἐξαπατήσῃ.
Μὲ ἐσυμβούλευσε νὰ πέμψω τὸν Φιλοκλῆ ἡγομόνα τῶν πλοίων,
ἅτινα ἐστέλλοντο κατὰ τῶν πλοίων τῆς Καρπάθου καὶ, ὅπως
μὲ πείσῃ, εἶπε. Γνωρίζεις ὅτι δὲν εἰμαι ὑποπτος εἰς τοὺς
ἐπαίνους, οὕς τῷ παρέχω. Ὁμολογῶ ὅτι ἔχει ἀνδρίαν καὶ
πολεμικὴν εὐφυΐαν, ὥστε θέλει σὲ ὑπηρετῆται κάλλιον παντὸς
ἄλλου, καὶ προτιμῶ τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας σου πάσης
ἀτομικῆς μου ἀντιπαθείας.

Ἡ εὐθύτης αὕτη τὴν ὁποίαν ἀπῆντων εἰς τὸν Πρωτεσίλαον,
ὃ εἶχον ἐμπειστευμένην τὴν διαχείρισιν τῶν σπουδαιοτέρων
μου ὑποθέσεων, μὲ συνεκίνησε λίαν. Ἐνθιγαλίσθη λοιπὸν
αὐτὸν ἐν παραφορᾷ χαρᾶς, καὶ ἐνόμισα ἑαυτὸν εὐτυχῇ διότι
προσέφερον τὴν ἐμπιστοσύνην μου εἰς ἄνδρα ὑπέρτερον παν-
τὸς πάθους καὶ παντὸς ἀτομικοῦ συμφέροντος. Ἀλλ' οἴμαι!
πόσον οἱ βασιλεῖς εἰσὶν ἄξιοι οἴκου! Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὲ
ἐγνώριζε κάλλιον παρ' ὅτι ἐγνώριζον αὐτὸς ἑαυτόν. Ἐγί-
νωσκον ὅτι οἱ βασιλεῖς εἶνε συνήθως δύσπιστοι καὶ ἀμελεῖς·
δύσπιστοι μὲν, ἐκ συνεχοῦς πείρας ὅτι περικυκλοῦνται ὑπὸ
ἀνθρώπων διεσθαρμένων καὶ δολοπλόκων, ἀμελεῖς δὲ, διότι
αἱ ἡδοναὶ τοὺς παρασύρουσι καὶ εἶνε συνειδημένοι νὰ ἔχωσιν
ἄλλους ἀνθρώπους, ὅπως σκέπτονται περὶ τῶν ὑποθέσεων
τῶν, αὐτοὶ δὲ οὐδεμίαν περὶ τούτου φροντίδα νὰ λαμβάνωσιν.
Ἐνόμισε λοιπὸν ὅτι δὲν ἀπητείτο μεγάλη προσπάθεια ὅπως
διεγείρῃ τὴν δυσπιστίαν καὶ ζήλοτυπίαν μου κατ' ἄνδρος,
ὅστις μεγίστας πράξεις ἠθέλε κατορθώσει καὶ κατὰ τοῦ ὁ-
ποίου, ὥς ἐκ τῆς ἀπουσίας του, εὐκόλως ἡδύναντο νὰ στη-
θῶσι παγίδες.

Ὁ Φιλοκλῆς, ἀναχωρῶν, προεῖδε τί ἐμελλε νὰ τῇ συμβῇ.
(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

Ἐνθουμήθητι, μοι εἶπεν, ὅτι δὲν δύναμαι πλέον νὰ ὑπερ-
σπίσω ἑαυτὸν, ὅτι δὲν θ' ἀκούης πλέον εἰμὴ τὸν ἐχθρόν μου
καὶ ὅτι ὑπηρετῶν σε μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς μου, ἴσως δι-
λάβω ἄλλην ἀμοιβήν, εἰμὴ νὰ ὑποπέσω ὑπὸ τὴν δυσμένειαν
σου. Ἀπατάσαι, τῷ ἔλεγον ἐγώ· ἐκεῖνος σὲ ἐπαινεί, σὲ ἐτι-
μᾷ· καὶ σὲ νομίζει ἄξιον τῶν σπουδαιοτέρων θέσεων. Ἄ-
ῤῥιζε νὰ μοι λαλήσῃ κατὰ σοῦ, ἤθελε χάσει τὴν ἐμπιστο-
σύνην μου. Μὴ φοβῆσαι τίποτε, ὕπαγε, καὶ μὴ σκέπτου ἄ-
λως ἢ πῶς νὰ μὲ ὑπηρετήσῃς. Ἀνεχώρησε λοιπὸν παραι-
σας με εἰς παράδοξον κατάστασιν.

Ἐβλεπον, πρέπει νὰ σοὶ τὸ ὁμολογήσω, Μέντωρ, καθε-
ρῶς πόσον μοι ἦτον ἀναγκαῖον νὰ ἔχω πολλοὺς ἀνθρώπους
ὅπως συμβουλευώμαι, καὶ ὅτι οὐδὲν ἦτο χειρότερον, τόσον
διὰ τὴν ὑπόληψίν μου, ὅσον καὶ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ
κράτους ἢ νὰ παραδοθῶ εἰς ἓνα μόνον. Ἦννόουν ὅτι αἱ συ-
ταὶ συμβουλαὶ τοῦ Φιλοκλέους μὲ εἶχον προφυλάξει ἀπὸ πολ-
λά κινδυνώδη λάθη, εἰς τὰ ὅποια ὁ Πρωτεσίλαος μὲ κα-
κρήμνιζεν Ἡσθανόμην ὅτι ἐν τῷ Φιλοκλεῖ ἐνουπῆρχον εὐδαι-
μίας καὶ ἀρχαὶ ἀγαθαί, τὰς ὁποίας οὐδόλως ἐν τῷ Πρωτεσί-
λαῳ· ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἤδη λάβει ἐπ' ἐμοῦ ἐξουσίαν πρὸς
τὴν δὲν ἡδυνάμην νὰ συμβιβασῶ, καὶ, ἐν τοιαύτῃ κατα-
στάσει, ἐπεθύμουν κάλλιον ἐξ ἀδυναμίας καὶ μὲ ζήτησαν
τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους νὰ διακινδυνεύσω τί, ὅπως
νεύρω τὴν ἐλευθερίαν. Τοιοῦτον αἰσχρὸν ἐξευτελισμὸν καὶ ἐ-
μὲ αὐτὸν δὲν ἐτόλμων νὰ ἐπιβάλλω· ἀλλ' οὗτος μυστηρι-
οδῶς ἐπεκράτει ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ διηύθυνε πάσας ἀν-
ξαιρέτως τὰς ἐνεργείας μου.

Ὁ Φιλοκλῆς, καταλαβὼν ἀπρόοπτος τὰ πλοῖα τῶν ἐχθ-
ρῶν ἐκέρδισε νίκην ὀριστικήν καὶ ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ ὅπως
λάβῃ τὴν κακὴν ἀμοιβήν, ἣν ὑπώπτευεν· ἀλλ' ὁ Πρωτεσί-
λαος, ὅστις δὲν εἶχε λάβει εἰσέτι τὸν καιρὸν ὅπως μὲ ἀπα-
τήσῃ, τῷ ἔγραψεν ὅτι ἐπεθύμουν νὰ προσβάλλῃ τὴν νῆσον
Κάρπαθον, ἵνα ὠρελθῇ τῆς νίκης. Τῷ ὄντι, μὲ ἔπεισεν ὁ
ἡδυνάμην εὐκόλως νὰ κατακτήσω τὴν νῆσον ἐκείνην, ἀλλ'
ὁμως ἐνήργησεν ὥστε πολλὰ ἀναγκαῖα πράγματα νὰ λείψω

σιν ἀπὸ τὸν Φιλοκλῆ κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, καὶ τὸν καθυπέβαλεν εἰς τινὰς διατάξεις, αἵτινες ἀπῆλθον πολλοῦ χρόνου ἀπώλειαν εἰς ἐκτελέσιν των.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν του μετεχειρίσθη ἓνα ὑπηρέτην λίαν διεφθαρμένον, τὸν ὁποῖον εἶχον παρ' ἐμοί, καὶ ὅστις κατεσκοπέυε καὶ τὰς ἐλαχίστας πράξεις μου, ὅπως τὰς ἀναγγεῖλῃ εἰς ἐκεῖνον, καὶ τοι ἐφαίνοντο εἰς διάστασιν ἀμφοτέροι διατελοῦντες καὶ οὐδόλως βλεπόμενοι. Ὁ ὑπηρέτης αὗτος καλούμενος Τιμοκράτης, μιᾷ ἡμέρᾳ ἤλθε κρυφίως καὶ μοι εἶπεν ὅτι ἀνεκάλυψε πρᾶγμα σπουδαιότατον. Ὁ Φιλοκλῆς, μοι εἶπε, μεταχειρίζεται τὸν στρατὸν σου καὶ τὰ πλοῖά σου ὡς ὄργανον ὅπως ἐνθρονισθῇ βασιλεὺς τῆς Καρπάθου· οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ εἰσὶν ἠνωμένοι μετ' αὐτοῦ, ὅλοι οἱ στρατιῶται συνετάχθησαν αὐτῷ χάριν τῶν δώρων, ἅτινα, τοῖς ἔδωκε, καὶ ἔνεκα μᾶλλον τῆς ἀκολασίας ἐν ἣ τοὺς ἀφίνει νὰ ζῶσιν. Ἰδοὺ μία ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν γράφει πρὸς τινὰ φίλον του, καὶ δι' ἧς ἀναγγέλλει τὸ σχέδιόν του νὰ γείνη βασιλεὺς· ὥστε μετὰ ἀπόδειξιν τασοῦτον πασιφανῆ δὲν ἐπιτρέπεται πλέον ν' ἀμφιβάλλῃ τις.

Ἀνέγνων τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἣτις μοι ἐφάνη γεγραμμένη διὰ χειρὸς τοῦ Φιλοκλέους, ἥτο δὲ ἐντελὲς ἀπομίμησις τοῦ γραψίματος του καὶ τὴν εἶχεν ὁ Πρωτεσίλαος μετὰ τοῦ Τιμοκράτου· πλαστοουργήσει. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μ' ἐνέβαλεν εἰς φρικτὴν ἀνησυχίαν· τὴν ἀνέγνων καὶ ἐπανέγνων κατ' ἐπανάληψιν, καὶ δὲν ἠδυνάμην σχεδὸν νὰ πεισθῶ ὅτι ἥτο τοῦ Φιλοκλέους, ἐπειδὴ ἀνεπόλουν εἰς τὸν τεταραγμένον νοῦν μου ὅλα τὰ φιλικὰ δείγματα, ἅτινα μοι ἔδειξεν, ὡς καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειν καὶ εἰλικρίνειάν του. Ἀλλ' ὅμως τί ἠδυνάμην νὰ πράξω; πῶς ν' ἀναιρέσω ἐπιστολὴν εἰς ἣν ἐπίστευον ὅτι ἀναγνωρίζω βεβαίως τὸν χαρακτῆρα τοῦ γραψίματος τοῦ Φιλοκλέους;

Ἄφ' οὗ ἔ Τιμοκράτης εἶδεν ὅτι, δὲν ἠδυνάμην πλέον ν' ἀποφύγω τὰς πλεχτάνας του προέβη προσωτέρω. Ἀρά γε νὰ τολμήσω, μοι εἶπε δισταζὼν, νὰ σοὶ δείξω λέξιν τινὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ; Ὁ Φιλοκλῆς γράφει πρὸς τὸν φίλον του

νά λαλήσῃ ἐμπιστευτικῶς πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον περὶ τινὸς ὑποθέσεως, ἣν σημειοῖ διὰ μονογραφίας· ἄρα ὁ Πρωτεσίλαος εἶναι συμμέτοχος εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Φιλοκλέους, καὶ οἱ δύο συνεφώνησαν ὁμοῦ πρὸς τὴν βλάβην σου. Γινώσκεις ὅτι ὁ Πρωτεσίλαος σὲ προέτρεψε νὰ πέμψῃς τὸν Φιλοκλέα κατὰ τῶν Καρπαθίων· αὐτὸς ἀπὸ τινος καιροῦ ἔπαυσε νὰ σοὶ λαλήῃ κατ' ἐκείνου, ὥς ἔπραττεν ἄλλοτε. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα τὸν ἐπαινεῖ καὶ τὸν δικαιολογεῖ εἰς πᾶσαν περίστασιν· αὐτοὶ ἀνταποκρίνονται ἀπὸ τινος καιροῦ μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης. Ἀναμφιδόλως ὁ Πρωτεσίλαος συνεφώνησε μετὰ τοῦ Φιλοκλέους ἵνα διανείμωσι πρὸς ἀλλήλους τὴν κατὰκτησιν τῆς Καρπάθου. Παρατηρεῖς μάλιστα ὅτι ὁ πρῶτος ἠθέλησε νὰ γείνη ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἐναντίον πάντων τῶν κανόνων τῆς στρατιωτικῆς τέχνης, καὶ ὅτι κινδυνεύει νὰ ἀπολέσῃ τὸν ναυτικὸν στόλον σου ἵνα κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν του. Νομίζεις ὅτι ἤθελε συντελέσει οὗτος εἰς τὴν τοῦ Φιλοκλέους δόξαν ἵνα ἦσαν εἰσέτι ἐχθροὶ πρὸς ἀλλήλους; Οὐχί, οὐχί, αὐδεῖς πλέον ἀμφιβάλλει ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ ἄνθρωποι ἠνώθησαν ὁμοῦ ἵνα ὑψωθῶσιν εἰς μέγιστα ἀξιώματα καὶ ἴσως ἵνα ἀνατρέψωσι τὸν θρόνον ἐφ' οὗ κάθουσαι· λαλῶν δέ σοι οὕτως γινώσκω ὅτι ἐπισπώμαι τὸ μῖσός των, εἰς ἐναντίον των εἰλικρινῶν μου πληροφοριῶν τοὺς ἀφ᾽ ἧς περαιτέρω εἰς τὴν ἀρχήν· ἀλλὰ τί πρὸς ἐμέ; ἄρκει νὰ σοὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι τοῦ Τιμοκράτους ἐνεποίησαν βαθεῖαν θλίψιν εἰς ἐμέ· δὲν ἀμφέβαλον πλέον περὶ τῆς προδοσίας τοῦ Φιλοκλέους, καὶ ἐδυσπίστουν εἰς τὸν Πρωτεσίλαον. Ἐν τούτοις ὁ Τιμοκράτης μοὶ ἔλεγεν ἀκαταπαύστως· εἰς ἐναντίον τῆς ἐπιμέλειαν νὰ κατακτήσῃ ὁ Φιλοκλῆς τὴν Κάρπαθον δὲν θέλει ἔχει πλέον καιρὸν νὰ ἐμποδίσῃς τὰ σχέδιά του· τάχυνον λοιπὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ κατ' αὐτοῦ, ὅσῳ δύνασαι. Ἐγὼ ἀπεστρεφόμενην πολὺ τὴν βαθεῖαν ὑπόκρισιν τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι ἠγνόουν εἰς τίνα νὰ ἐμπιστευθῶ. Καὶ ἀφ' οὗ ἀνεκάλυψεν τὴν προδοσίαν τοῦ Φιλοκλέους δὲν ἐβλεπον πλέον ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς οὗ ἡ ἀρετὴ νὰ δύναται νὰ μένῃ καθυπερῆχας. Ὅθεν ἀπεφάσισα νὰ ἐξολοθρεύσω παραχρῆμα τὸν ἐπὶ

βουλον αὐτόν, ἀλλ' ἀφοβούμεν τὸν Πρωτεσίλαον, καὶ ἡγνούμεν
πῶς νὰ τὸν μεταχειρισθῶ. Ἐφοβούμεν οὐ μόνον μὴ τὸν εὖρω
ἐναχον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς αὐτόν. Τέλος ἐν τῇ α-
μηνανίᾳ μου τῷ εἶπον, ὅτι ὁ Φιλοκλῆς ἐγένετό μοι ὑποπτος.
Ἐξεπλάγην εἰς τοῦτο, μοὶ παρέστησε τὴν ὀρθὴν καὶ σώφρονα
διαγωγὴν του, μοὶ ἐπήνεσε τὰς ὑπηρεσίας του, ἐν ἐνὶ λόγῳ,
ἐπραξε πᾶν ὅ,τι ἔδει ἵνα μὲ πείσῃ ὅτι διέκειτο φιλικῶς πρὸς
αὐτόν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Τιμοκράτης δὲν παρέλειπεν οὐδὲ στιγ-
μὴν ὑποδεικνύων μοὶ τὴν συνεννόησιν ταύτην, καὶ ζητῶν νὰ
μὲ ὑποχρεώσῃ νὰ ἀπολέσω τὸν Φιλοκλῆ ἐνόσω ἔτι ἡδυνάμην
ν' ἀσφαλισθῶ κατ' αὐτοῦ. Ἴδε, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, πόσον
οἱ βασιλεῖς εἶναι δυστυχεῖς καὶ ὑποκείμενοι νὰ γείνωσι παι-
γνιον τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, ἐν ᾧ μάλιστα οἱ λοιποὶ ἄν-
θρωποι φαίνονται τρέμοντες ἐνώπιόν των.

Ἐνόμισα ὅτι πράττω ἔργον βαθείας πολιτικῆς, καὶ ὅτι
συνταράσσω τὸν Πρωτεσίλαον πέμπων κρυφίως εἰς τὸν ναυ-
τικὸν στόλον τὸν Τιμοκράτην νὰ θανατώσῃ τὸν Φιλοκλῆ. Ὁ
Πρωτεσίλαος μετεχειρίσθη ἄκραν ὑπόκρισιν καὶ μὲ ἡπάτησε
τοσούτῳ εὐκολώτερον, ὅσω φυσικώτερον ἐφάνη ἀνθρώπος εὐα-
πάτητος. Ὁ Τιμοκράτης λοιπὸν ἀνεχώρησε καὶ εὔρε τὸν Φι-
λοκλῆ λίαν τεθορυβημένον διὰ τὴν ἀπόθεσιν του. Ἐστερεῖτο
παντὸς πράγματος, διότι ὁ Πρωτεσίλαος, μὴ γινώσκων ἂν ἡ
πλαστὴ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἡδύνατο νὰ ἀπολέσῃ τὸν ἐχθρόν του,
ἤθελε συγχρόνως νὰ ἔχῃ ἄλλο βοήθημα πρόχειρον ἐν περι-
πτώσει ἀποτυχίας τοῦ ἐπιχειρήματος, περὶ οὗ μοὶ ἔδωκε
τοσαύτας ἐλπίδας, καὶ ὅπερ ἀποτυγχάνον ἐπρεπε νὰ μὲ πα-
ροξύνῃ κατὰ τοῦ Φιλοκλέους. Οὗτος δὲ ἐνεκαρτέρει εἰς τοσού-
τον δυσχερῆ πόλεμον διὰ τῆς ἀνδρίας του, καὶ τῆς εὐφύας
του καὶ διὰ τῆς πρὸς αὐτόν ἀφοσιώσεως τῶν στρατευμάτων.
Ἄν καὶ πάντες ἐν τῷ στρατῷ ὁμολόγουν ὅτι ἡ ἀπόθεσις
αὕτη ἦτο τρομερὰ καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς τοὺς Κρήτας, ἕκαστος
ὅμως προσεπάθει ἵνα αὕτη ἐπιτύχῃ, ἐπειδὴ εἰς τὴν καλὴν
ἐκδοσιν αὐτῆς ἀντίθει τὴν ζωὴν του καὶ τὴν εὐτυχίαν του.
Ἐκαστος κυχαραστεῖτο νὰ ριψοκινδυνεύσῃ κατὰ πάσαν ὥραν

τὴν ὑπαρξίν του ὑπὸ ἀρχηγὸν τοσοῦτον νουνεχῇ καὶ τοσοῦτον ἐπιμελῇ ὥστε ν' ἀγαπᾶται ὑπὸ πάντων.

Ὁ Τιμοκράτης ἐφοβεῖτο πολὺ θέλων νὰ ἀπολέσῃ τὸν ἀρχηγὸν αὐτὸν μεταξύ στρατοῦ, ὅστις τὸν ἠγάπα ἀπὸ καρδίας, ἀλλ' ἡ ἀκόρεστος φιλοδοξία εἶναι τυφλή. Ὁ Τιμοκράτης οὐδὲν εὗρισκε δύσκολον, ὅπως εὐχαριστήσῃ τὸν Πρωτεσίλαον, μεθ' οὗ ἐραντάζετο ὅτι θέλει με διοικεῖ θανόντος τοῦ Φιλοκλέους· ὁ δὲ Πρωτεσίλαος δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τίμιον ἄνδρα, οὗτινος ἡ παρουσία μόνη ἦτο μυστικός ἐλεγχὸς τῶν ἀνουςιουργημάτων του καὶ ὅστις φωτίζων με ἠδύνατο ν' ἀνατρέψῃ τὰ σχέδιά του.

Ἐντοσούτῳ ὁ Τιμοκράτης εἰλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην δύο πλοιάρχων, οἵτινες ἀδιαλείπτως ἦσαν παρὰ τῷ Φιλοκλεῖ. Τοῖς ὑπεσχέθη μεγάλας ἀμοιβάς, καὶ μετὰ ταῦτα εἶπεν εἰς τὸν Φιλοκλέα ὅτι ἐστάλη παρ' ἐμοῦ ἵνα τῷ ἀναγγεῖλῃ μυστικὰς τινὰς ὑποθέσεις, ἃς ὠφείλε νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ παρόντων τῶν δύο ἐκείνων πλοιάρχων. Ὁ Φιλοκλῆς ἐκλείσθη εἰς τι δωμάτιον μετ' αὐτῶν καὶ τοῦ Τιμοκράτους. Τότε ὁ Τιμοκράτης κατέφερε διὰ μαχαίρας πληγὴν εἰς τὸν Φιλοκλῆ, ἀλλ' ἐκκλίναντος τούτου, ἡ πληγὴ ἀπέβη ματαία, χωρὶς δὲ νὰ τρομάξῃ οὗτος ἀφῆρπασεν εὐθὺς τὴν μάχαιραν, τὴν μετεχειρίσθη κατ' ἐκείνου καὶ κατὰ τῶν ἄλλων, καὶ συγχρόνως ἐκραύγασε. Προσέδραμον ἐξωθεν, ἐβραυσαν τὰς θύρας, καὶ ἀπῆλλαξαν τὸν Φιλοκλῆ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν τριῶν ἐκείνων δημίων, οἵτινες ἐν τῇ ταραχῇ τῶν εἶχον τραυματίσει αὐτὸν ἀσθενῶς. Συνελήφθησαν λοιπὸν καὶ ἤθελον ἀμέσως διαμελισθῇ, (τοσοῦτον ἡ ὄργη τοῦ στρατοῦ ὑπῆρξε μεγάλη) ἐὰν ὁ Φιλοκλῆς δὲν ἐμπόδιζε τὸ πλῆθος· εἴτα οὗτος λαμβάνει κατὰ μέρος τὸν Τιμοκράτην καὶ τὸν ἐρωτᾷ ἡπίως πόθεν ὀρμώμενος ἠθέλησε νὰ πράξῃ ἔργον τοσοῦτον ἀπάνθρωπον. Ὁ Τιμοκράτης ὅστις ἐφοβεῖτο μὴ θανατωθῇ ἔδειξε τὴν διαταγὴν, ἣν ἐγγράφως τῷ ἔδωκαν ἵνα φανεύτῃ τὸν Φιλοκλῆ, καὶ ἐπειδὴ συνήθως οἱ προδόται εἶναι δειλοὶ καὶ ἀγενεῖς, δὲν ἐσυλλογίσθη ἄλλο εἰμὴ πῶς νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, καὶ ἐφανερώσεν εἰς τὸν Φιλοκλῆ ἅπασαν τὴν σκευωρίαν τοῦ Πρω-

Πρωτεσιλάου. Ὁ Φιλοκλῆς, καίτοι ἰδὼν μετὰ φρίκης τὴν τοιαύ-
την κακίαν τῶν ἀνθρώπων, ἔλαθεν ὅμως μέτρον λίαν ἐπεικὲς·
διεκήρυξεν εἰς ἅπαντα τὸν στρατὸν ὅτι ὁ Τιμοκράτης ἦτον
αὐθῶς, τὸν ἐξησφάλισε, τὸν ἀπέπεμψεν εἰς Κρήτην, ἀνέθηκε
τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου εἰς τὸν Πολυμένην, ὃν ἐγὼ εἶχον
ἀπορίσει ἐν τῇ παρ' ἐμοῦ γραφείῃ διαταγῇ διάδοχον μετὰ
τὸν θάνατόν του. Τέλος, συνεβούλευσε τοῖς στρατιώταις ἵνα
ὡς πιστοὶ εἰς ἐμέ, καὶ ἐπεβίβασθῃ νύκτως εἰς τινα μικρὰν
ἑλμυδον, ἣτις ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον Σάμον, ἐνθα διάγει
βίαν ἀπράγμονα, ἤρεμον καὶ μονήρη ἀσχολούμενος εἰς τὴν
ἀνδριαντοποιίαν ὅπως κερδίσῃ τὸν ἄρτον του, καὶ μὴ θέλων
τοῦ λοιποῦ ν' ἀκούῃ νὰ λαλῶσι περὶ δολίων καὶ ἀδίκων ἀν-
θρώπων, καὶ ἰδίως περὶ βασιλέων, οὓς νομίζει ἀθλιεστάτους
καὶ πάντων ἀνθρώπων τυφλοτάτους.

Ἐνταῦθα ὁ Μέντωρ διέκοψε τὸν Ἰδομενέα. Λοιπὸν, τῷ
λέγει, ἐβράδυνας πολὺ πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας; Οὐχί,
ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς· ἐνόησα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ τεχνά-
σματα τοῦ Πρωτεσιλάου καὶ τοῦ Τιμοκράτους· αὐτοὶ διη-
γήθησαν μάλιστα πρὸς ἀλλήλους, ἐπεὶ οἱ φαῦλοι δύσκο-
λόν εἶναι ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ ὦσι σύμφωνοι· ἡ διχονοία των,
ὥς μοι ἔφανερώσε τὸ βάθος τῆς ἀδυσσοῦ εἰς ἣν ἤθελον νὰ
με ἐμβάλωσι. Λοιπὸν, ἐπανελάθεν ὁ Μέντωρ, δὲν ἀπεφάσισας
νὰ ἐξολοθρεύτῃς ἑκάτερον; Οἴμοι! ἀπεκρίνατο ὁ Ἰδομενεύς,
ἀγνοεῖς, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν ἀμη-
χανίαν τῶν ἡγεμόνων· ὅταν ἀπαξ οὗτοι παραδοθῶσιν εἰς χεῖ-
ρας ἀνθρώπων διεφθαρμένων καὶ θρασέων, οἵτινες ἔχουσι τὴν
τέχνην τοῦ νὰ καθίστανται ἀναγκαῖοι, δὲν δύναται πλεόν
νὰ ἐλπίσωσιν οὐδεμίαν ἐλευθερίαν. Ἐβδελυσσόμενην τὸν Πρω-
τεσιλάον, καὶ ὅμως τῷ ἄρινον πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν. Παρά-
δοξος πλάνη! ἔχαιρον ἐν ἑαυτῇ ὅτι τὸν ἐγνώριζον, καὶ ὅμως
δὲν εἶχον τὸ θάρρος νὰ ἐπαναλάβω τὴν ἐξουσίαν, ἣν τῷ πα-
ρεχώρησα. Ἀλλῶς τε, τὸν εὕρισκον εὐκαμπτον, φιλόφρονα,
ἐπινοητικόν εἰς τὸ γαργαλίζειν τὰ πάθη μου, πρόθυμον εἰς
τὰ συμφέροντά μου· τέλος, εἶχον ἀσορμὴν νὰ δικαιολογῶ κατ'
ἑμαυτὸν τὴν ἀδυναμίαν μου ὅτι δὲν εὕρισκον ἀληθινὴν ἀρε-

τὴν ἐπειδὴ, μὴ γινώσκων νὰ ἐκλέγω ἀνθρώπους τιμίους πρό-
 οὺς νὰ ἐπιτρέπω τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων μου, ἐνόμι-
 ζον ὅτι ἐνάρετοι ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον, καὶ
 ὅτι ἡ τιμιότης εἶναι λαμπρὸν φάσμα. Τί σημαίνει, ἐλεγοῦν
 νὰ προσπαθῶ νὰ ἐξέλθω τῶν χειρῶν ἀνθρώπου διεφθαρμέ-
 νου, καὶ εἶτα νὰ μεταπέσω εἰς χεῖρας ἐτέρου, οὔτε ἐλαττον
 ἀφιλοκερδοῦς, οὔτε ἐλαττον αὐτοῦ εἰλικρινοῦς; Ἐν τούτοις
 παρὰ τοῦ Πολυμένου διοικούμενος στόλος ἐπέστρεψε. Δὲν
 ἐσυλλογιζόμην πλέον περὶ τῆς κατακτῆσεως τῆς νήσου Καρ-
 πάθου· ὁ δὲ Πρωτεσίλαος δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποκρίνεται τόσο
 πολὺ, ὥστε νὰ μὴ ἐννοήσω τὸ πόσον ἐλυπεῖτο ἀπ' οὗ ἔμαθον
 ὅτι ὁ Φιλοκλῆς διεσώθη ἀσφαλῶς εἰς Σάμον.

Ὁ Μέντωρ διέκοψεν ἐκ νέου τὸν Ἰδομενέα ἐρωτῶν αὐτὸν
 ἐὰν διετέλεσε μετὰ τοσοῦτον μιανὰν προδοσίαν ἐμπιστευόμε-
 νος ὅλας τὰς ὑποθέσεις του εἰς τὸν Πρωτεσίλαον. Ἦμην τῷ
 ἀπεκριθῆ, ἐχθρὸς τῶν ὑποθέσεων, καὶ λίαν ὀκνηρὸς ὥστε δὲν
 ἠδυνάμην νὰ ἐξέλθω τῶν χειρῶν του· ἤθελον δ' ἀναγκασθῆ
 οὕτω πράττειν, ν' ἀνατρέψω τὴν τάξιν, ἣν ἐσύστησα πρὸς
 εὐκολίαν μου, καὶ ἐμελλον νὰ διδάξω ἕτερον πρωτόπειρόν τι
 ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶχόν ποτε τὴν δύναμιν νὰ ἐπιχειρήσω τὸ τού-
 οῦτον· ὅθεν ἐπρωτίμην νὰ κλείσω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἵνα μὴ
 βλέπω τὰ τεχνάσματα τοῦ Πρωτεσίλαου. Παρεμυθούμην δι-
 μόνον δίδων εἰς τινὰς ἀνθρώπους τῆς ἐμπιστοσύνης μου νὰ
 ἐννοήσωσιν ὅτι δὲν ἠγνόουν τὴν ἀπιστίαν του· οὕτως ἐφαντα-
 ζόμην ὅτι ἠπατώμην κατὰ τὸ ἥμισυ, ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὅτι
 ἠπατώμην. Μάλιστα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπεδείκνυνον εἰς
 τὸν Πρωτεσίλαον ὅτι δυσκόλως ὑπέφερον τὸν ζυγὸν του, καὶ
 νύχαιστούμην πολλάκις ἀντιλέγων αὐτῷ, ψέγων δημοσίᾳ
 τὴν δεινὰν πράξιν του καὶ ἀπορραϊζὼν ἐναντίον τῆς γνώμης
 του· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἐγίνωσκε τὴν ὑπεροφίαν καὶ τὴν ἐφ-
 θυμίαν μου δὲν ἐθορυβεῖτο ὅτι ἠγανάκτουν. Ἐπετίθετο μά-
 λιστα κατ' ἐμοῦ θρασείας· μετεχειρίζετο ὅτε μὲν τρόπους ἀναγ-
 καστικούς, ὅτε δὲ ὑπόκλησιν καὶ πειθῶ· πρὸ πάντων ὅμως
 ὅταν κατελάμβανεν ὅτι ἤμην δυσχερεστημένος, ἐδιπλασίαζε
 τὰς προσπαθείας του ὅπως μοὶ παρέξῃ νέας τέρφεις, ἀρμοδίαι

νά με μαλαξώσιν, ἢ νά με εἰσάξῃ εἰς ὑπόθεσιν τινα, εἰς ἣν εἶχε τὴν ἐπιτηδεσιότητα νά καταντᾷ ἀναγκαῖος καὶ νά ἐπιδεικνύῃ οὕτω τὸν ὑπὲρ τῆς δόξης μου ζῆλόν του.

Ἄν καὶ ἐπροφυλαττόμην ἀπ' αὐτοῦ ὁ τρόπος ὁμοίως αὐτὸς τοῦ γαργαλίζειν τὰ πάθη μου, μὲ παρέσυρε πάντοτε· ἐγίνωσκε τὰ μυστικά μου, μὲ ἀνεκούφιζεν εἰς τὰς θλίψεις μου, ἐγίνετο φοβητὸς εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα διὰ τῆς ἐξουσίας μου. Τελευταῖον δὲν ἀπεφάσισα τὸν ὀλεθρόν του, ἀλλὰ διατηρῶν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν του, ἀπέκλεισα πάντας τοὺς τιμίους ἄνδρας, οἵτινες ἠδύναντο νά μὴ εἰπωσι τ' ἀληθινὰ συμφέροντά μου· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν ἠκούσθη πλέον εἰς τὰ συμβούλιά μου οὐδεμία λέξις ἐλευθέρα. Ἡ ἀλήθεια ἀπέπτη ἀπ' ἐμοῦ, ἡ δὲ πλάνη, ἥτις παρασκευάζει τὴν πτώσιν τῶν βασιλέων, μὲ ἐτιμώρησεν ὅτι ἐθυσίασα τὸν Φιλοκλῆ εἰς τὴν κακοῦργον φιλοδοξίαν τοῦ Πρωτεσίλαου· αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἵτινες εἶχον πλείοτερον ζῆλον πρὸς ἐμέ καὶ πρὸς τὴν ἐπικράτειαν, ἐνόμισα ὅτι δὲν ὀφείλουσι πλέον νά με φωτίζωσιν εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν μετὰ τοσοῦτον φρικαλέον παράδειγμα. Ἐγὼ αὐτὸς, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, ἐφοβούμην μήπως ἡ ἀλήθεια διασκεδάσῃ τὴν ἀχλὺν καὶ περιέλθῃ μὴ ἔχων πλέον δύναμιν νά τὴν ἴδω, τὸ φῶς αὐτῆς μοὶ ἐγένετο ὀχληρόν. Ἦσθανόμην ὅτι ἤθελε μοὶ κάμει πικροὺς ἐλέγχους, χωρὶς νά δύναται ἀφ' ἑτέρου νά με ἀπαλλάξῃ τῆς τοσοῦτον ὀλεθρίας περιπλοκῆς· ἡ ῥαθυμία μου ἄλλως, καὶ ἡ κυριότης ἦν ὁ Πρωτεσίλαος ἀνεπαισθήτως ἐλάβεν ἐπ' ἐμοῦ μὲ ἐβύθιζον εἰς εἰδός τι ἀπελπισίας, ἐξ ἧς ποτὲ δὲν ἤλπιζον ὅτι θέλω διασωθῆ. Δὲν ἤθελον οὔτε νά βλέπω τοσοῦτον οἰκτρὰν κατάστασιν, οὔτε ν' ἀφῇσω ἄλλους νά τὴν βλέπωσι· γινώσκεις δὲ, ἀγαπητέ μου Μέντωρ μετὰ πάσης ἀλαζονείας καὶ κενοδοξίας ἀνατρέφονται οἱ βασιλεῖς· αὐτοὶ δὲν θέλουσιν ποτε νά ὁμολογήσωσιν ὅτι ἔχουσιν ἄδικον· ἵνα δὲ καλύψωσιν ἐν ἀμάρτημά των, ἀνάγκη νά πράξωσιν ἑκατὸν ἄλλα, καὶ ἀντὶ νά ὁμολογήσωσιν ὅτι ἠπατήθησαν, καὶ ζητήσωσι νά διορθώσωσι τὴν ἀπάτην των, ἀφίενται ἀπατῶμενοι ἐφ' ὅρου ζωῆς των. Ἰδοὺ ἡ κατάστασις τῶν ἀσθενῶν καὶ ῥαθυμῶν ἡγεμόνων· καὶ τοιαύτη ἦτον ἀκρι-

ὥς ἡ ἰδική μου, ὅτε ἡτοιμαζόμην ν' ἀναχωρήσω εἰς Τροίαν.

Ἀναχωρῶν δὲ ἀφῆκα τὸν Πρωτεσίλαον κύριον τῶν ὑποθέσεων, ὅστις τὰς διεχειρίσθη κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου μετ' ἀλαζονείας καὶ ἀπανθρωπίας· ἅπαν τὸ βασίλειον τῆς Κρήτης ἐστέναξεν ὑπὸ τὴν τυραννίαν του, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ μοὶ γράψῃ τῶν γογγυσμῶν τῶν λαῶν. Πᾶς τις ἐγίνωσκεν ὅτι ἐροῦμένην νὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅτι ἐγκατελίμπανον εἰς τὴν ὁμότητα τοῦ Πρωτεσίλαου πάντας τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ ληλῆσωσι κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὅσω ὀλιγώτερον ἠδύναντο νὰ ἐκφρασθῶσι, τοσοῦτω μᾶλλον ἠγανάκτουν. Μετὰ ταῦτα ὁ Πρωτεσίλαος μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐκδιώξω ἀπὸ πλησίον μου τὸν ἀνδρεῖον Μηριόνην, ὅστις μὲ παρηκολούθησε τοσοῦτον ἐνδόξως εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας· ἐφθόνησεν αὐτὸν καθὼς καὶ πάντας, οὓς ἠγάπων, καὶ οἵτινες εἶχον ἀρετὴν τινα.

Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζῃς, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, ὅτι ὅλα μου τὰ δυστυχήματα προήλθον, οὐχὶ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ μου, ὅστις ἔφερεν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς Κρήτας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκδικήσεως τῶν παρωργισμένων θεῶν, διὰ τὰ ἁμαρτήματά μου καὶ διὰ τὸ μῖσος τῶν λαῶν, ὅπερ ὁ Πρωτεσίλαος διηγείρε κατ' ἐμοῦ. Ὅτε ἐξέχεον τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ μου, οἱ Κρήτες, ἥδη ἀπειρηκότες ὑπὸ δεσποτικὴν κυβέρνησιν εἶχον ἐξαντλήσει ἅπασαν τὴν ὑπομονὴν τῶν· καὶ ἡ φοβὴ τῆς τελευταίας αὐτῆς πράξεως ἀπέδειξεν εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα ὅτι κούφιόν τι μῖσος ὑπεθάλπετο ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν τῶν.

Ὁ Τιμοκράτης μὲ παρηκολούθησεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καὶ ἐπληροφόρει μυστικῶς δι' ἐπιστολῶν του τὸν Πρωτεσίλαον περὶ παντὸς πράγματος, ὅπερ ἠδύνατο ν' ἀνακαλύψῃ· ἡσθάνομην καλῶς ὅ,τι διετέλουν ὑπὸ δουλείαν καὶ προσεπάθουν νὰ μὴ τὴν συλλογίζωμαι, καθὼς ἀπελπισθεὶς νὰ ἐπιφέρω θεραπείαν· ὅτε δὲ οἱ Κρήτες, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου, ἐπανέστησαν, ὁ Πρωτεσίλαος καὶ ὁ Τιμοκράτης ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀποδράντες· αὐτοὶ ἤθελον ἀναμφιβόλως μ' ἐγκαταλείψει, ἐὰν συγχρόνως δὲν συναπεδίδρασκον καὶ γὰρ μετ' αὐτῶν. Ἐνθυμοῦ, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, ὅτι ἄνθρωποι θρασεῖς καὶ

ὑβρίζονται ἐν εὐπραγίᾳ, εἰσι δειλοὶ καὶ ἄνανδροι ἐν δυσπραγίᾳ· ἡ κεφαλὴ τῶν σκοτοδινῶν, ἅμα τὸ αὐθαίρετον διαφεύγει τῶν χειρῶν τῶν τοὺς βλέπεις τότε τοσούτῳ χαμερπεῖς, ὅσῳ πρὶν ἦσαν ἀγέρωχοι, καὶ ἡ μεταβολὴ αὕτη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο γίνεται ἐν ἁκαρεῖ.

Ὁ Μέντωρ εἶπεν εἰς τὸν Ἰδομενέα. Λοιπὸν τίνος ἔνεκεν, ἄφ' οὗ γινώσκεις τοὺς δύο αὐτοὺς μοχθηροὺς ἀνθρώπους, τοὺς τηρεῖς ἔτι καὶ νῦν πλησίον σου, ὡς βλέπω; Δὲν θαυμάζω ὅτι σὲ παρηκολούθησαν, διότι συμφερώτερόν των ἄλλο δὲν εἶχον νὰ πράξωσιν· ὁμολογῶ μάλιστα ὅτι ἐπραξας ἔργον γενναῖον χορηγήσας αὐτοῖς ἄσυλον εἰς τὴν νέαν ἀποικίαν σου· ἀλλὰ διὰ τί νὰ παραδίδῃσαι ἔτι καὶ νῦν εἰς αὐτοὺς μετὰ τῶσαύτας σκληρὰς δοκιμασίας;

Ἀγνοεῖς, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, πόσον αἱ δοκιμασίαι ἅπασαι εἰσιν ἀνωφελεῖς εἰς τοὺς μαλθακοὺς καὶ ραθυμοὺς ἡγεμόνας, τοὺς ζῶντας ἀμερίμνως· αὐτοὶ δυσαρεστοῦνται κατὰ πάντων καὶ δὲν τολμῶσι νὰ τὰ διορθώσωσι. Τοσούτων ἐτῶν ἕξιν ἐγένετο ἄλυσις σιθῆρᾶ, ἥτις μὲ συνέδεε πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνθρώπους· αὐτοὶ μὲ ἠνώχλουν πάντοτε, καὶ ἄφ' οὗ ἔτι ἦλθον ἐνταῦθα, μὲ ὠθησαν εἰς τὰς ὑπὲρ ῥόγκους ταύτας δαπάνας, ἃς εἶδες. Ἐξήντησαν τὸ ἀρτιεὐστατον αὐτὸ κράτος, διήγειρον τὸν πόλεμον τοῦτον, ὥστε ἄνευ σοῦ ἐμελλον μετ' οὐ πολὺ νὰ δοκιμάσω καὶ εἰς τὸ Σάλεντον τὰ αὐτὰ δυστυχήματα, ἅτινα ἐπαθον καὶ εἰς τὴν Κρήτην· ἀλλὰ σὺ τέως μοὶ ἦνοιξαι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μοὶ ἐνέπνευσας τὸ θάρρος, ὅπερ μοὶ ἔλειπεν, ἵν' ἀπαλλαγθῶ τῆς δουλείας τῶν ἀγνοῶν τι ἐνήργησας ἐν ἐμοί, ἀλλ' ἄφ' οὔτου εἶσαι ἐνταῦθα, αἰσθάνομαι πάντως ἄλλοιον ἑμαυτόν.

Ὁ Μέντωρ ἠρώτησεν ἐπομένως τὸν Ἰδομενέα, ὅποια ὑπῆρξεν ἡ διαγωγὴ τοῦ Πρωτεσίλαου εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην τῶν πραγμάτων. Οὐδὲν τεχνικώτερον, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, ἐκείνου, ὅπερ ἐπραξεν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς σου. Ἐν πρώτοις οὐδὲν παρέλειπεν, ὅπως ἐμπνεύσῃ δυσπιστίαν τινὰ εἰς τὴν καρδίαν μου. Δὲν ἔλεγε μὲν τίποτε κατὰ σοῦ, ἀλλ' ἐγὼ ἔβλεπον διαφόρους ἀνθρώπους, αἵτινες ἤρχοντο λέγοντές

μοι ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ ξένοι ἦσαν λίαν ἐπίφοβοι· καὶ ὁ μὲν, ἔλεγον, εἶναι υἱὸς τοῦ πολυμηχάνου Ὀδυσσεύος· ὁ δὲ, ἀνὴρ κρυφίους καὶ διορατικὸς· ἀμφότεροι δὲ εἰθισμένοι νὰ πλανῶνται ἀπὸ βασιλείου εἰς βασιλείαν. Τίς οἶδεν ἂν δὲν ἐσχεδιάσαν τι καὶ περὶ τοῦ βασιλείου τούτου; Οἱ τυχοδιώκται αὐτοὶ, ὡς ἄδεται, προὔξενησαν μεγάλας ταραχάς, εἰς πάντα τόπον, ὅθεν διέβησαν· ἰδοὺ δὲ κράτος ἀρτισύστατον καὶ μόλις παγιωθέν· αἱ μικρόταται ταραχαὶ δύνανται νὰ τὸ ἀνατρέψωσιν.

Ὁ Πρωτεσίλαος οὐδὲν ἔλεγεν· ἀλλὰ προσεπάθει νὰ μοι ὑποδείξῃ τὸν κίνδυνον καὶ τὴν ὑπερβολὴν πασῶν τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν, ἃς μὲ προέτρεψας νὰ ἐπιχειρήσω· κατήρχετο δὲ ἐκ τοῦ συμφέροντός μου αὐτοῦ. Ἐάν οἱ λαοὶ σου, μοι ἔλεγεν, εὐπορήσωσι, δὲν θέλουσιν ἐργάζεσθαι τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ θέλουσι γείνει ἀλαζόνες, ἀπειθεῖς καὶ ἔτοιμοι πρὸς ἐπανάστασιν. Μόνον ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ πενία δύνανται νὰ τοὺς καταστήσωσιν ἐργατικούς καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ ἐναντιῶνται εἰς τὴν κυβέρνησίν σου· διηκεῶς δὲ προσεπάθει νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀρχαίαν του ἐξουσίαν, καὶ ὅπως μὲ πείσῃ, ἐδείκνυε πρόσχημα ζήλου διὰ τὴν ὑπηρεσίαν μου. Θέλων νὰ ἀνακουφίσῃς τὸν λαόν σου, μοι ἔλεγε, ταπεινῶνεις τὴν βασιλικὴν σου ἀρχήν· ἐντεῦθεν πρᾶττεῖς ἀθεράπευτον ἀδίκημα εἰς αὐτόν, διότι ἀνάγκη πᾶσα νὰ τὸν κρατῇς τεταπεινωμένον πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ ἡσυχίαν.

Εἰς ταῦτα πάντα ἀπεκρινόμην, ὅτι ἡδυνάμην νὰ κρατῶ τὸν λαόν εἰς ὑποταγὴν γενόμενος συγχρόνως ἀγαπητὸς εἰς αὐτόν, οὐδόλως χαλαρῶν τὴν ἐξουσίαν μου ἐν τῷ ἀνακουφίζειν αὐτόν, τιμωρῶν ἀδυσωπῆτως πάντα ταραξίαν, δίδων εἰς τὰ τέκνα καλὴν ἀγωγὴν, διδάσκων τοὺς πάντας τὴν πειθαρχίαν, καὶ διατηρῶν αὐτοὺς εἰς βίαν λιτὴν, σῶφρονα καὶ ἐργατικόν. Καὶ πῶς, ἔλεγον αὐτῷ, δὲν δύναται τις ἄραγε νὰ ὑποτάσῃ λαόν χωρὶς νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ λιμοκτονήσῃ; ὅποια ἀπανθρωπία! ὅποια ἀσυνείδητος πολιτικὴ! Καὶ δὲν βλέπομεν τοσοῦτους λαοὺς φιλανθρωπῶς κυβερνωμένους, καὶ ὅμως πιστοτάτους εἰς τοὺς ἡγεμόνας των; Ὅ,τι προξενεῖ τὰς ἐπανα-

στάσεις εἶναι ἡ φιλιδοξία καὶ ἡ πλεονεξία τῶν μεγιστάνων κράτους τινός, ὅταν οὗτοι ἀφελῶσιν εἰς τὴν ἀκολασίαν, καὶ εἰς τὸ ἀγαλίνωτον τῶν παθῶν αὐτῶν. Ὁ ὄχλος τῶν πλουσίων, καθὼς καὶ τῶν πενήτων, οἵτινες ζῶσιν εἰς τὴν τρυφήν, εἰς τὴν ἀκολασίαν, καὶ εἰς τὴν δακνηρίαν, τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐκδότων πρὸς πόλεμον καὶ πᾶσαν μισούντων ἐπωφελῆ ἐργασίαν ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἡ ἀπελπισία ἐξουθενήεντων λαῶν τελευταίων, ἡ ὀμότης, ἡ ὑπερηφάνια καὶ ἡ τρυφή τῶν βασιλέων, αἵτινες τοὺς καθιστῶσιν ἀναξίους νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς ἐπικρατείας, ὅπως προλάβωσι πᾶσαν στάσιν, ἰδοὺ τί προξενεῖ τὰς ταραχάς, καὶ ὅχι ὁ ἄρτος, ὃν ἀφίνουσι νὰ τρώγῃ ὁ γεωργός, ἀφ' οὗ ἐκέρδησεν αὐτὸν ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου του.

Ἄμα ὁ Πρωτεσίλαος εἶδεν ὅτι ἤμην ἀκλόνητος εἰς τὰ ἀξιώματα ταῦτα, ἔλαβεν ἀπόφασιν πάντη ἐναντίαν εἰς τὴν προτέραν διαγωγὴν του, ἤρχισε δηλονότι ν' ἀκολουθεῖ αὐτά, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ τ' ἀναιρέσῃ, προσεποιήθη ὅτι ἀσπάζεται αὐτά, ὅτι ἐπέισθη εἰς αὐτά, ὅτι μοὶ ὁμολογεῖ χάριτας, διότι τὸν ἐφώτισα περὶ αὐτῶν· προκατάρχεται λοιπὸν παντὸς πράγματος, ὅπερ ἐπιζητῶ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν· πρῶτος αὐτὸς μοὶ παριστᾷ τὰς ἀνάγκας των, καὶ κατακρυφαίνει ἐναντίον τῶν ὑπερόγκων δαπανῶν μου. Γινώσκει μάλιστα καλῶς, ὅτι σ' ἐπαινεῖ, ὅτι σοὶ δεικνύει ἐμπιστοσύνην καὶ ὅτι οὐδὲν παραλείπει ὅπως σοὶ εὐαρεστήσῃ· ὁ δὲ Τιμοκράτης ἀρχίζει νὰ μὴ διάκειται φιλικῶς πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον· αὐτὸς ἐφαντάσθη νὰ γείνῃ ἀνεξάρτητος. Ὁ Πρωτεσίλαος διὰ τοῦτο ζηλοτυπεῖ καὶ ἐνεκα τῶν πρὸς ἀλλήλους ἐρίδων ἐγὼ ἀνεκάλυφα τὴν ἐπιβουλήν των.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν ἀπεκρίθη εἰς τὸν Ἰδομενέα· καὶ πῶς! ἐγένου τοσοῦτον ἀδύνατος, ὥστε ν' ἀφελῇς τυραννούμενος ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ὑπὸ δύο ἐπιβούλων ἀνθρώπων, ὧν τὴν ἐπιβουλήν ἐγίνωσκας! Αἶ! ἀγνοεῖς, εἶπεν ὁ Ἰδομενεύς, τί δύνανται ἄνθρωποι πανούργοι πλησίον ἀδυνάτου καὶ ραθυμοῦ βασιλέως, ὅστις ἀφῆκεν εἰς χεῖράς των ὅλας αὐτοῦ τὰς ὑποθέσεις; Ἄλλως τε, σοὶ εἶπον ἤδη ὅτι ὁ Πρωτεσίλαος συμφωνεῖ πληρέ-

στατα εἰς τὰς περὶ κοινῆς ὠφελείας θεωρίας σου. Ὁ Μέντωρ τότε ἐπανελάβεν οὕτω τὸν λόγον, καθεστηκυῖα τῇ φωνῇ. Οἶδα καλῶς πόσον οἱ φαῦλοι κατισχύουσι τῶν ἀγαθῶν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι· σὺ εἶσαι τούτου τρομερὸν παράδειγμα· ἀλλὰ λέγεις ὅτι ἐγὼ σοῦ ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὥς πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον, ἐν ᾧ αὐτοὶ εἰσὶν ἔτι καὶ νῦν κεκλεισμένοι, ἐπειδὴ ἀφίνουσι τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν μαστιγίν. Γίνωσκε ὅτι οἱ φαῦλοι εἰσὶν ἄνθρωποι οὐχὶ ἀνάξιοι τοῦ καλῶς πράττειν, ἀλλὰ πράττουσι τὸ καλὸν ἐπίσης ὥς καὶ τὸ κακόν, ἀρκεῖ νὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἐκάτερον εἰς τὴν φιλοδοξίαν των· καὶ τὸ μὲν κακὸν οὐδεμίαν ἔχουσι δυσκολίαν νὰ πράξωσιν, ἐπειδὴ οὐδὲν αἰσθημα χρηστότητος, καὶ οὐδεμίαν ἀρχὴν ἀρετῆς τοὺς ἀναχαιτίζει· τὸ δὲ ἀγαθὸν παρομοίως πράττουσιν ἀνευ τινὸς δυσκολίας, ἐπειδὴ ἡ μολυβήρια των τοὺς φέρει νὰ τὸ πράξωσιν ὅπως φαίνωνται καλοὶ καὶ ἐξαπατήσωσι τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων· ἵνα δὲ εἰπῶ κυριολεκτικῶς, εἰσὶν ὀνάξιοι τῆς ἀρετῆς, ἂν καὶ φαίνονται ἐργαζόμενοι αὐτὴν· ἐπιτήδαιοι δὲ νὰ προσλάβωσιν εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς ἄλλας κακίας τὴν τρομερωτέραν πασῶν, ἥτοι τὴν ὑπόκρισιν. Ἐνότω σὺ ἐπιθυμεῖς νὰ πράττῃς τὸ ἀγαθὸν ὁ Πρωτεσίλαος θέλ' εἶναι ἔτι ἴμος μετὰ σοῦ νὰ τὸ πράξῃ, ἵνα διατηρήσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἅμα δείξῃς τὴν ἐλαχίστην ἀδιαφορίαν εἰς τοὺς λόγους μου, οὐδὲν θέλει παραλείψει ὅπως κατορθώσῃ νὰ σὲ ἀποπλανήσῃ ἐκ νέου καὶ ἐπαναλάβῃ οὕτως, ἐν πλῆρει ἐλευθερίᾳ, τὴν φυσικὴν ἐπιβουλὴν του καὶ τὴν ὑπηρεσίαν του. Δύνασαι λοιπὸν νὰ ζήτῃς τιμῶς καὶ εἰρηνικῶς, ἐνόσω τοιοῦτος ἄνθρωπος σ' ἐνοχλεῖ, σὺ δὲ γινώσκεις ὅτι ὁ συνετός καὶ πιστός Φιλοκλῆς ζῇ πτωχὸς καὶ ἄτιμος ἐν Σάμῳ;

Ἀναγνωρίζεις εἰλικρινῶς, ὃ Ἰδομενεῦ, ὅτι οἱ ἀπατεῶνες καὶ τολμηταὶ αὐτοὶ παρακρούουσι τοὺς ἀδυνάτου χαρακτήρος ἡγεμόνας, ἀλλ' ὀφείλεις νὰ γινώσκῃς, ὅτι καὶ οἱ ἡγεμόνες ἔχουσιν ἕτερον οὐχὶ μικρότερον ἐλάττωμα, τὸ νὰ ἐπιλανθάνωνται εὐκόλως τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν ἀπόντων ἀνθρώπων. Ὁ ὄχλος τῶν περιχυκλούντων τοὺς ἡγεμόνας κολά-

κων εἶναι αἰτία τὸ νὰ μὴ ἐμποιῇ οὐδείς ἐξ ἐκείνων ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν εἰς αὐτούς· πάντες οἱ χρηστοὶ ἐξαλείφονται ταχέως ἐκ τῆς μνήμης των. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ ἀρετὴ τοὺς θέλγει ὀλίγον, ἐπειδὴ, ἀντὶ νὰ τοὺς κολακεύῃ, τοῖς ἐναντιοῦται καὶ καταδικάζει τὰς ἀδυναμίας των. Εἶναι χρεῖα λοιπὸν ν' ἀπορῇ τίς διατὶ δὲν ἀγαπῶνται, διατὶ δὲν εἶναι ἀξιοὶ ἀγάπης καὶ διατὶ δὲν ἀγαπῶσιν αὐδένα πλὴν τῆς δόξης καὶ τῆς τρυφῆς των;

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Μέντωρ ἔπεισε τὸν Ἰδομενέα νὰ ἐκδιώξῃ τὴν ταχίστην τὸν Πρωτεσίλαον καὶ τὸν Τιμοκράτην, νὰ μετακλέσῃ δὲ τὸν Φιλοκλῆ· ἡ μόνη δυσκολία ὅμως, ἣν ὁ βασιλεὺς, ἡσθάνετο ἦτον ὅτι ἐφοβεῖτο τὴν αὐστηρότητα τοῦ Φιλοκλέους. Ὁμολογῶ, ἔλεγεν, ὅτι δὲν δύναμαι ἢ νὰ φοβῶμαι τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Φιλοκλέους, ἂν καὶ τὸν ἀγαπῶ, καὶ τὸν τιμῶ· εἶμαι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰθισμένος εἰς ἐπαίνους, εἰς παρακλήσεις, εἰς χαριεντισμοὺς, οὓς δὲν δύναμαι νὰ ἐλπίσω ὅτι θέλω εὔρει εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν· ἅμα ἔπραττον τι, ὅπερ ἐκεῖνος δὲν ἐνέκρινεν, ἐδείκνυσεν ἀρκούντως διὰ τοῦ σκυθρωποῦ ἤθους του ὅτι μὲ καταδικάζει. Ὅτε δὲ πάλιν κατὰ μόνας συνδιελεγόμεθα, ἦτο χρηστός μὲν καὶ ἐπεικὴς τοὺς τρόπους, ἀλλ' ἀκομψός.

Δὲν βλέπεις, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, ὅτι οἱ διεφθαρμένοι ἡγεμόνες νομίζουσιν ἀκομψὸν καὶ σκαιόν, πᾶν τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀφελές; Μάλιστα φαντάζονται ὅτι οὐδείς ζῆλος ὑπάρχει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των, καὶ ὅτι οὐδείς ἀγαπᾷ τὴν ἐξουσίαν των, ἅμα δὲν ἔχει ψυχὴν δουλικήν, καὶ δὲν δείκνυται πρόθυμος νὰ τοὺς κολακεύῃ διὰ τὰς ἀδίκωτέρας πράξεις τῆς ἐξουσίας των. Πᾶς λόγος ἐλεύθερος καὶ γενναῖος τοῖς φαίνεται ὑπερηπτικός, ὑβριστικός, στασιαστικός· εἰσὶ δὲ τοσοῦτω περιφίλαντοι, ὥστε πᾶς ὁστις δὲν τοὺς κολακεύει, τοὺς προσβάλλει καὶ τοὺς παροξύνει· ἀλλ' ἄς προβῶμεν περαιτέρω. Ὑποθέτω ὅτι ὁ Φιλοκλῆς εἶναι τιφῶντι ἀκομψός καὶ σκαιός, ἀλλ' ἡ σκαιότης του δὲν εἶναι ἄρᾳ γε προτιμητέα τῆς ὀλεθρίας κολακείας τῶν συμβούλων σου; Ποῦ θέλεις εὔρει ἄνθρωπον ἄνευ ἐλαττωμάτων; τὸ δὲ ἐλάττωμα τοῦ

νά σοι λέγῃ τίς θαρραλέως τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ ἔλαττον ὀφείλεις νὰ φοβῆσαι ; Καί τί λέγω ! δὲν εἶναι ἀναγκαῖον ἐλάττωμα πρὸς διόρθωσιν τῶν σῶν ἐλαττωμάτων, καὶ συντελεστικὸν πρὸς κατάπausιν τῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀποστροφῆς ἐκείνης, ἣν ἡ κολακεία σοι ἐνέπνευσε ; Σοὶ ἀναγκαῖοι λοιπὸν ἄνθρωπος, ὅστις ν' ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν καὶ σέ· ὅστις νὰ σέ ἀγαπᾷ μεῖζον τοῦ ὅ,τι δύνασαι ν' ἀγαπᾷς αὐτὸς σεαυτὸν· ὅστις νὰ σοι λέγῃ τὴν ἀλήθειαν ἐναντίον τῆς θελήσεώς σου· ὅστις νὰ ὑπερπηδᾷ πάντα φραγμὸν σου, καὶ ὁ ἀναγκαῖος αὐτὸς ἄνθρωπος εἶναι λοιπὸν ὁ Φιλοκλῆς. Ἐνθυμοῦ ὅτι ὁ ἡγεμὼν λογίζεται λίαν εὐτυχῆς, ὅταν γεννᾶται εἰς καὶ μόνος ἄνθρωπος ἐν τῷ βασιλείῳ του ἔχων τὴν γενναιοφροσύνην ταύτην, ἐπειδὴ οὗτος εἶναι ὁ πολυτιμώτερος θησαυρὸς τῆς βασιλείας του, καὶ ὅτι ἡ μεγαλειτέρα τιμωρία, ἣν πρέπει νὰ φοβῆται παρὰ τῶν θεῶν, εἶναι τὸ ν' ἀποβάλῃ τοιοῦτον ἄνδρα μὴ γινώσκων καλῶς νὰ τὸν μεταχειρισθῇ.

Ὡς πρὸς τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὀφείλεις νὰ προσπαθήσῃς νὰ τὰ διακρίνης, ὅπως τὰ ἀποφύγῃς. Διόρθωσον αὐτούς· μὴ παραδίδου τυφλῶς εἰς τὸν ἀδιάκριτον ζῆλόν των, ἀλλ' ἄκουε αὐτῶν εὐνοϊκῶς· τίμα τὴν ἀρετὴν των· δεῖξον εἰς τὸ κοινὸν ὅτι γινώσκεις νὰ τὴν διακρίνης· πρὸ πάντων δὲ παῦσον τοῦ νὰ ἦσαι τοιοῦτος, οἷος ἐγένου μέχρι σήμερον· οἱ ῥᾶθυμοι ἡγεμόνες, ὡς ὑπῆρξας σὺ, ἀρεσκόμενοι νὰ καταφρονῶσι τοὺς διεφθαρμένους ἀνθρώπους, οὐχ ἥττον μεταχειρίζονται αὐτοὺς μετ' ἐμπιστοσύνης, καὶ τοὺς πληροῦσιν εὐεργετημάτων· ἐτέρωθεν δὲ φιλοτιμοῦνται νὰ γνωρίσωσιν ἐπίσης καὶ τοὺς ἐναρέτους ἀνδρας, ἀλλὰ δὲν ἀπονέμουςιν εἰς αὐτοὺς, εἰμὴ κενοὺς ἐπαίνους, μὴ τολμῶντες οὔτε νὰ τοῖς ἐμπιστευθῶσιν ἀξιώματα, οὔτε νὰ τοὺς παραδεχθῶσιν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συνεντεύξεις των, οὔτε νὰ τοῖς παρέξωσιν εὐεργεσίας.

Τότε ὁ Ἰδομενεὺς εἶπεν ὅτι ἤρχινοτο διότι ἐβράδυνε τὸ σούτον ν' ἀνακουρίσῃ τὴν κατατεθλιμμένην ἀθωότητα, καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἀπατήσαντας αὐτόν· ὁ Μέντωρ μάλιστα δὲν ἐδίδτασε νὰ προτρέψῃ τὸν βασιλέα ν' ἀπολέσῃ τὸν εὐνοοῦ·

μενόν του· διότι ἅμα κατωρθώσῃ τις νὰ καταστήσῃ τοὺς εὐνοουμένους ὑπόπτους καὶ ὀχληροὺς εἰς τοὺς ἡγεμόνας των, οὗτοι ἀγανακτοῦντες ἤδη καὶ ἀμνημονοῦντες, ὡς πρὸς ἐκείνους, οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητοῦσιν ἢ νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσωσιν· ἡ φιλία των ἐξαφανίζεται, αἱ ὑπηρεσίαι των ἀμνημονοῦνται καὶ ἡ πτώσις των ὡς οὐδὲν λογίζεται· ἀρκεῖ νὰ γείνωσιν ἐκ παδῶν τοῦ λοιποῦ.

Παραγρημα ὁ βασιλεὺς διέταξε τὸν Ἡγήσιππον, ἄνδρα ἐκ τῶν πρώτων ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς του, ἵνα λάβῃ τὸν Πρωτεσίλαον καὶ Τιμοκράτην, τοὺς ὁδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν Σάμον, τοὺς ἀφίσῃ ἐκεῖ καὶ ἐπαναγάγῃ τὸν φιλοκλῆ ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου τῆς ἐξορίας του. Ὁ Ἡγήσιππος ἐκπλαγείς εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην, ἐκλαυσεν ὑπὸ χαρᾶς. Σήμερον, εἶπε, θέλεις εὐφραίνει τοὺς ὑπηκόους σου· οἱ δύο αὐτοὶ ἄνθρωποι προὔξενησαν ὅλας τὰς δυστυχίας σου καὶ τὰς τῶν λαῶν σου· παρῆλθον ἤδη εἴκοσιν ἔτη ἀπ' ὅτου, ἕνεκα αὐτῶν, στεναῶνσι πάντες οἱ ἀγαθοὶ καὶ τίμιοι ἄνθρωποι, καὶ οὐδὲ νὰ στεναῶσιν πολὺ μᾶλλον ἐλευθέρως. Τοσοῦτον ἡ τυραννία αὐτῶν εἶναι σκληρὰ! βασανίζουσι πάντας τοὺς πρὸς σὲ ἐρχομένους δι' ἄλλης οδοῦ ἢ διὰ τῆς ἰδικῆς των· ἐπομένως ὁ Ἡγήσιππος ἐρανέ-ρωεν εἰς τὸν βασιλέα ἀπείρους ἐπιβουλὰς καὶ ἀνοσιουργίας, ἃς ἐπραξάν οἱ δύο αὐτοὶ ἄνθρωποι, ὧν ὁ βασιλεὺς οὐδεμίαν εἶχε γνῶσιν. ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τοὺς κατηγορήσῃ εἰς αὐτόν· τῷ διηγέθη μάλιστα πᾶν ὅ,τι ἀνεκάλυψε περὶ τινος μυστικῆς συνομοσίας κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Μέντορος· ὁ βασιλεὺς τότε ἔφριξε δι' ὅσα ἤκουσεν.

Ὁ Ἡγήσιππος λοιπὸν ἔδραμεν ἵνα συλλάβῃ τὸν Πρωτεσίλαον ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· αὕτη ἦτο ἡ μικροτέρα μὲν τῆς τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καλλιτέρα καὶ πολλῶ φαιδροτέρα· ἡ ἀρχιτεκτονικὴ αὐτῆς εἶχε πολλὴν τὴν φιλοκαλίαν, διότι ὁ Πρωτεσίλαος τὴν ἐκαλλώπισεν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν πτωγῶν· ἦτο δὲ τὴν ὄραν ἐκείνην ἐν τινι αἰθούσῃ ἐκ μαρμάρου πλησίον τῶν λουτρῶν του, ἐξηπλωμένως ἀμερίμνως ἐπὶ κλίνης πορφυρᾶς, χρυσοῦφάντου, καὶ ἐφαίνετο ὡς ἀπειρηκίως ὑπὸ τοῦ καμάτου· οἱ ὀφθαλμοὶ του καὶ αἱ ὀφρὺς του ἐνέφαινον ταραχὴν τινα, σκυ-

θρωπισμὸν καὶ ἀγριότητα· οἱ ἀνώτεροι ἀξιώματικοὶ τοῦ Κράτους ἐκάθη το κύκλῳ αὐτοῦ κατὰ τάξιν, ἐπὶ ταπήτων, ἀρμόζοντες τὰ πρόσωπά των πρὸς τὸ ἐκεῖνου, οὐ παρετήρουν καὶ τὸ ἐλάχιστον βλέμμα. Μόλις ἤνοιγεν ἐκεῖνος τὸ στόμα καὶ πάντες κατέφασκον, ὡς θαυμάζοντες πᾶν ὅτι ἐμελλε νὰ εἴπῃ· εἰς δὲ των πρῶτων ἐκείνης τῆς ἐμνηγύρεως ἀπηρίθμει μετὰ γελοίας κομπορημοσύνης ἐν πρὸς ἐν ὅσα ὁ Πρωτεσίλαος ἐπραξεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως· ἕτερός τις τον διεβεβαίου ὅτι ὁ Ζεὺς ἐξαπατήσας τὴν μητέρα του, ἐδωκεν αὐτῷ τὴν ὑπαρξίν, καὶ ἐπομένως ὅτι ἦτον υἱὸς τοῦ πατρὸς των θεῶν. Ποιητὴς τὴν ἐψάλλεν αὐτῷ στίχους δι' ὧν ἀπεφαινετο ὅτι ὁ Πρωτεσίλαος, ἐμπνευσθεὶς ὑπὸ των Μουσῶν, ἐμιμήθη τὸν Ἀπόλλωνα εἰς πᾶσαν διανοητικὴν πράξιν· ἕτερός τις ποιητὴς, ἀγενέστερος καὶ ἀναιδέστερος τοῦ πρώτου, τὸν ὠνόμαζε διὰ των ἐπῶν του ἐφευρέτην των καλῶν τεχνῶν καὶ πατέρα των λαῶν, οὗς καθίστα εὐδαίμονας, καὶ τὸν περιέγραφεν ἔχοντα εἰς τὴν χεῖρ ῥα τὸ κέρας τῆς Ἀμυλθείας¹. Ὁ Πρωτεσίλαος ἤκουεν ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐπαίνους ἐν ἡβῇ ἀταράχῳ, σκεπτικῶ καὶ ὑπεροπτικῶ, ὡς ἂν ἄνθρωπος καλῶς γινώσκων ὅτι ἡξιούτο μειζόνων ἐπαίνων, καὶ ὡς χαριζόμενος δῆθεν τοῖς παροῦσιν· ὑπῆρχε δὲ καὶ κόλαξ τίς εἰς τὴν ἐμνήγυριν αὐτὴν ὅστις ἔσχε τὴν τόλμην νὰ τῇ ψιθυρίσῃ εἰς τὸ οὖς χάριέν τι κατὰ τῆς ἀστυνομίας· ἦν ὁ Μέντωρ προσεπάθει νὰ συστήσῃ. Τότε ὁ Πρωτεσίλαος ὑπεμείδισε καὶ ἅπαντα ἡ ἐμνήγυρις συνοπμιειδίασε χωρὶς νὰ γινώσκῃ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν τὸ τί ἐρρέθη· ἀλλὰ τοῦ Πρωτεσίλαου παρεμβύς ἀναλαβόντος τὸ σοβαρὸν καὶ ὑπεροπτικὸν ἦθος, ἕκαστος ἐπανῆλθεν εἰς φόβον καὶ σιωπὴν. Πολλοὶ εὐγενεῖς ἐθῆκευον τὴν ὥραν, πότε ὁ Πρωτεσίλαος νὰ στραφῇ πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ τοῖς λαλήσῃ· ἐφαίνοντο ἀνήσυχοι καὶ τεταραχθέντες· ἐπειδὴ προσεδόκουν χάριτάς τινος παρ' αὐτοῦ· Τὸ ἰκεῖν τευτικὴν σήμα των ἐλάλει ἀρκούντως ἀντ' αὐτῶν ἦσαν δὲ τοσαῦτα εὐλαβεῖς ἐνώπιόν του ὅσῳ μήτηρ ἐμπροσθεν των

¹ Ἀμυλθεία ἦτο· ἡ Αἰῖς, ἡ γαλατριφύτασκ τὸν Δ'α, ὅστις ἐγνώμονων πρὸς αὐτὴν τῇ ἰδῶκε τὸ κέρας ἐξ αὐτοῦ ἔρρειν οἶνος μέλι καὶ γάλα.

βωμῶν, ἥτις ἱκετεύει τοὺς θεοὺς ὑπὲρ τῆς ἰατρείας τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς· ὅθεν ἐφαίνοντο κυχαριστημένοι, καταγαυτευμένοι καὶ πλήρεις θαυμασμοῦ πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον, ἃν καὶ ἀπαξάπαντες ἔτρεφαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν μῖσος ἰδιόλακτον πρὸς αὐτόν.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐμβαίνει ὁ Ἥγησιππος· δράττεται τοῦ ξίφους τοῦ Πρωτεσίλαου καὶ τῷ λέγει ἐντολὴν ἔχω παρὰ τοῦ βασιλέως ἵνα σὲ ἀπαγάγω εἰς τὴν νῆσαν Σάμον. Ἐν τῷ λέγειν, ἡ ὑπεροψία τοῦ εὐνοουμένου κατέπεσεν, ὥς καταπίπτει βράχος ἀσπασθεὶς ἐκ τῆς κορυφῆς ὄρους ἀποτόμου. Ἰδοὺ αὐτὸς τρέμων, καὶ σφαδάζων, πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἥγησιππου· κλαίει, κόπτεται, τραυλίζει, ἐναγκαλίζεται τὰ γόνατα τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὃν πρὸ μιᾶς ὥρας δὲν ἤξιον καὶ νᾶ τιμῆσθαι δι' ἐνὸς βλέμματος· πάντες οἱ περικυκλοῦντες αὐτόν, οἵτινες πρὶ ὀλίγων στιγμῶν τὸν ἐθαύμαζον, βλέποντες τὸν ἀπολωλὸτα ἀνεπιστρέπτει, μετέβαλλον παραχρῆμα τὰς κολακείας τῶν εἰς ἀπαθρώπους ὕβρεις.

Ὁ Ἥγησιππος δὲν τῷ ἔδωκε καιρὸν καὶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν οἰκογένειάν του. οὔτε νὰ λάβῃ μεθ' αὐτοῦ μυστικά τινα ἔγγραφα· τὰ πάντα κατασχέθησαν καὶ ἐκομίσθησαν τῷ βασιλεῖ· ὁ Τιμοκράτης συνελήφθη συγχρόνως πρὸς μεγίστην του ἐκπληξιν, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι, διενεγθεὶς πρὶν πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον, δὲν ἠδύνατο νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὸν ὄλεθρον ἐκείνου· ἐν τούτοις ἐπιβίβαζονται εἰς πλοῖον ἐπίτηδες ἐτοιμασθέν καὶ ἀπάγονται εἰς Σάμον. Ὁ Ἥγησιππος ἀποβιβάζει ἐκεῖ τοὺς δύο αὐτοὺς καταράτους καὶ πρὸς ἐπίμετρον τῆς ἀθλιότητος τῶν τοὺς ἀποβιβάζει ἑμοῦ. Ἐκεῖ ἐξελέγχονται πρὸς ἀλλήλους δηκτικώτατα τὰ ἐγκλήματα τῶν, ἅτινα ἐγένοντο αἰτία τῆς πτώσεώς των· διάγουσιν ἐν ἀπελπισίᾳ ὅτι οὐδέποτε θέλουσιν ἰδεῖν τὸ Σάλεντον, καταδεδικασμένοι οὕτω νὰ ζῶσι πόρρω τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων των· δὲν λέγω δὲ πόρρω τῶν φίλων των, διότι τοιοῦτους οὐδέποτε ἔχον. Ἠγούσαν εἰς γῆν ἄγνωστον, ὅπου δὲν ἔχουσιν ἕτερον πόρον ζωῆς ἢ τὸν τῆς ἐργασίας των, αὐτοὶ, οἵτινες διῆλθον τοσαῦτα ἔτη ἐν ταῖς τρυφαῖς καὶ πολυτελείαις, νῦν ὄντες ὅμοιοι πρὸς

δύο ἄγρια θηρία, ἅτινα ὀρμῶσι νά κατασπαράξωσιν ἄλληλα.

Ἐν τούτοις ὁ Ἡγήσιππος ἠρώτησεν, εἰς τί μέρος τῆς νῆ-
σου ἐμφωλεύει ὁ Φιλοκλῆς· τῷ λέγουσιν ὅτι ὡς πορρωτάτῳ
τῆς πόλεως, ἐπὶ τινος ὄρους, ἐν τινι σπηλαίῳ, καὶ πάντες τῷ
λαλοῦσι μετὰ θαυμασμοῦ ὑπὲρ τοῦ ξένου αὐτοῦ· ὅτι ἄρ' οὐ
ἦλθεν εἰς ταύτην τὴν νῆσον, δὲν ἠνώχλησεν οὐδένα· ὅτι ἕκα-
στος θαυμάζει τὴν ὑπομονὴν τοῦ τὴν φιλαπονίαν τοῦ τὴν ἀ-
ταραξίαν· ὅτι καὶ τοι μηδεμίαν ἔχων περιουσίαν, ὅμως φαίνε-
ται αἰετοτε πύχαριστῆμένος· ὅτι βίον ἀπράγμονα διάγων,
ἀνευ ἀγαθῶν, ἀνευ ἐξουσίας, ἐλεεῖ τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πολλαχῶς
παραμυθεῖ τοὺς πλησιάζοντας αὐτῷ.

Ὁ Ἡγήσιππος βαδίζει πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ εὕρισκει κε-
νὸν καὶ ἀνοικτὸν, ἐπειδὴ ἡ πτωχεὶα καὶ ἡ λιτότης τῆς διαί-
της τοῦ Φιλοκλέους, δὲν ἀπῆλθον θύρας καὶ κλειθρα, ὡς αἰεὶ
ἐξήρχετο. Εὐτελὲς δέ τις ψίαθος ἐχρησίμευεν αὐτῷ, ὡς στρω-
μνή. Σπανίως ἦναπτε πῦρ, διότι δὲν ἔτρωγε σχεδὸν ποτε
ὀπτὸν τι· ἐτρέφετο τὸ μὲν θέρος ἐκ καρπῶν προσφάτων, τὸν
δὲ χειμῶνα ἐκ φοινίκων καὶ ἰσχάδων. Διαυγὲς δέ τις κρήνη,
ἣτις ἐσχημάτιζε λεκάνην ὕδατος καταρρέοντος ἐκ πέτρας ἀ-
ποτόμου, ἀνέφυγεν αὐτόν· εἶχεν εἰς τὸ σπήλαιόν του τ' ἀναγ-
καῖα ἐργαλεῖα τῆς ἀγαλματοποιίας, καὶ ὀλίγα βιβλία, ἅτιν'
ἀναγίνωσκεν εἰς προσδιωρισμένας ὥρας, οὐχὶ πρὸς ψυχαγωγίαν
ἢ χάριν περιεργείας, ἀλλὰ πρὸς φωτισμὸν τοῦ δσάκις ἐπαύετο
ἐργαζόμενος, καὶ πρὸς διδασκαλίαν τοῦ γίγνεσθαι ἀνδρ' ἀγα-
θόν· τὴν γλυπτικὴν μετεχειρίζετο πρὸς ἀσκήσιν τοῦ σώμα-
τος, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀργίας, καὶ πρὸς πορισμὸν τοῦ
ζῆν ἀνενδεῶς.

Ὁ Ἡγήσιππος ἐμβὰς εἰς τὸ σπήλαιόν του ἐθαύμασε τὰ
ἤδη ἀρξάμενα ἔργα του. Παρατήρησε τὸν Δία, οὐ τὸ γαλήνιον
πρόσωπον ἦτο τοσούτου μεγαλοπρεπές, ὥστε εὐκόλως ἀνε-
γνώριζε τις τὸν πατέρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων· ἐτέ-
ρωθεν ἐφαίνετο ὁ Ἄρης ἀπειλητικὸν καὶ ὑπερήφανον βλέπων·
ἀλλὰ τὸ θελκτικώτερον ἀγαλμα ἦτο τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐνσχυ-
σίσης τὰς τέχνας· τὸ πρόσωπόν της ἦτον εὐγενὲς καὶ πρᾶον,
τὸ ἀνάστημά της μεγαλοπρεπές καὶ ἐλευθέριον, τὸ δὲ σχῆμα

εἶχε τοσοῦτον ζωηρόν, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι ἐμελλε νὰ βαδίσῃ.
 Ὁ Ἡγήσιππος χαίρων ὅτι εἶδε τ' ἀγάλματα ταῦτα, ἐξήλ-
 θε τοῦ σπηλαίου καὶ παρετήρησε πόρρω που, ὑπὸ τὴν σκιὰν
 ὑψηλοῦ δένδρου, τὸν Φιλοκλῆ ἀναγινώσκοντα ἐπὶ τῆς γλῶσ-
 σης· βαδίζει πρὸς αὐτόν, ὃ δὲ τὸν βλέπει, καὶ ἀγνοεῖ εἰς τί νὰ πι-
 στεύσῃ. Δὲν εἶναι αὐτός, λέγει καθ' ἑαυτόν, ὁ Ἡγήσιππος
 μεθ' οὗ ἐξῆσα τοσοῦτον χρόνον εἰς τὴν Κρήτην; ἢ μήπως
 εἶναι ἡ σκιά αὐτοῦ ἐπανελθοῦσα μετὰ τὸν θάνατόν του ἐκ
 τῶν ὑδάτων τῆς Στυγός; Ἐν ᾧ οὕτως ἀμφοταλαντεύετο, ὁ
 Ἡγήσιππος τὸν πλησιάζει· ὃ δὲ τὸν ἀναγινωρίζει καὶ τὸν
 ἀσπάζεται. Σὺ λοιπὸν εἰσαι, εἶπεν, ἀγαπητὲ καὶ ἀρχαῖε φίλε;
 ποία τύχη, ἢ ποία τρικυμία, σ' ἔρριψεν εἰς τὴν ἀκτὴν ταύ-
 την; Διατί ἀφῆκας τὴν Κρήτην; ἢ μήπως δυστύχημά τι, ὥς
 τὸ ἰδικόν μου, σέ ἐξώρισε τῆς πατρίδος μας;

Ὁ Ἡγήσιππος τῷ ἀπεκρίθη οὐχί, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἡ
 εὐμένεια τῶν θεῶν μὲ φέρεי ἐνταῦθα. Παραχρῆμα τῷ διηγεί-
 ται τὴν μακρὰν τυραννίαν τοῦ Πρωτεσιλάου, τὰς μετὰ τοῦ
 Τιμοκράτους ραδιουργίας του, τὰς συμφορὰς εἰς ἃς ἀμφότεροι
 ἐνέβαλον τὸν Ἰδομενέα, τὴν πτώσιν τοῦ ἡγεμόνος τούτου,
 τὴν φυγὴν του εἰς τὰς ἰταλικὰς χώρας· τὴν θεμελίωσιν τοῦ
 Σαλέντου, τὴν ἐλευσιν τοῦ Μέντορος καὶ τοῦ Τηλεμάχου, τὰ
 σαφὰ ἀξιώματα, δι' ὧν ὁ Μέντωρ ἐρώτισε τὸν νοῦν τοῦ βα-
 σιλέως καὶ τὴν καθαίρεσιν τῶν δύο αὐτῶν προδοτῶν· προσέ-
 θηκε δὲ μάλιστα ὅτι ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς Σάμον, ἵνα ὑποστῶσιν
 αὐτόθι τὴν ἐξορίαν ἐκείνην ἣν αὐτοὶ ἐπέβαλον εἰς τὸν Φιλο-
 κλῆ, καὶ τελευταῖον τῷ λέγει ὅτι ἐντολὴν ἔχει νὰ τὸν ἐπα-
 ναγάγῃ εἰς τὸν Σάλεντον, ὅπου ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὴν ἀθωό-
 τητά του θέλει νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ τὰς κοινὰς ὑποθέσεις καὶ
 τὸν πληρώσῃ εὐεργετημάτων καὶ τιμῶν.

Βλέπεις, τῷ εἶπεν ὁ Φιλοκλῆς, τὸ σπῆλαιον ταῦτο, ἄρμο-
 διώτερον ἢν νὰ κρύπτῃ ἄγρια θηρία ἢ νὰ κατοικῇται ὑπὸ
 ἀνθρώπων· εἰς αὐτὸ εὗρον ἀπὸ πολλῶν ἐναυτῶν περισσοτέ-
 ραν ἀνεσιν καὶ ἰσχυρίαν ἢ εἰς τὰ διάχρυσα μέγαρα τῆς Κρή-
 τος· οἱ ἀνθρώποι δὲν μ' ἀπατῶσι πλέον, ἐπειδὴ δὲν βλέπω
 πλέον ἀνθρώπους, δὲν ἀκούω πλέον τοὺς κολακευτικούς καὶ

ἀπατηλούς λόγους των· δὲ ἔχω χρεῖαν πλέον αὐτῶν· αἱ χεῖρες μου, σκληρυνθεῖσαι ἤδη εἰς τὴν ἐργασίαν, μοὶ χορηγοῦσιν εὐκόλως τὴν λιτὴν τροφήν, ἥτις μοὶ αναγκαιοῖ. Δὲν ἔχω δὲ χρεῖαν, ὥς βλέπεις, εἰμὴ τοῦ λεπτοῦ τούτου χιτῶνος, ἵνα σκεπασθῶ. Καὶ μὴ ἔχων ἀνάγκας, μάλιστα δ' ἀπολαμβάνων βαθεῖαν εἰρήνην καὶ γλυκεῖαν ἐλευθερίαν, ἥς ἡ σοφία τῶν βιβλίων μου μὲ διδάσκει νὰ ποιήσω καλὴν χρῆσιν, τί θέλω ὑπάγει ζητήσων μεταξὺ φθονερῶν, δουλίων καὶ παλιμβούλων ἀνθρώπων, οὐχί, οὐχί, ἀγαπητέ μου Ἡγήσιππε, μὴ φθόνει τὴν εὐτυχίαν μου. Ὁ Πρωτεσίλαος θελήσας ν' ἀπαντήσῃ τὸν βασιλέα καὶ νὰ μὲ ἀπολέσῃ, ἀπώλεσεν ἑαυτόν· ἀλλ' εἰς ἐμὲ οὐδὲν κακὸν προὔξενησεν· ἀπ' ἐναντίας μ' εὐηργέτησε, διότι μὲ ἀπῆλλαξε τῆς ἀνησυχίας καὶ τῆς δουλείας τῶν κοινῶν πραγμάτων· εἰς αὐτὸν ὀφείλω τὴν προσφιλῆ μου μοναξίαν, καὶ πᾶσαν ἀθῶαν ἡδονήν, ἥς ἐνταῦθ' ἀπολαύω.

Ἐπίστρεψον, ὦ Ἡγήσιππε, ἐπίστρεψον εἰς τὸν βασιλέα· βοήθησον αὐτῷ ἵνα ὑποφέρῃ τὰς ἀθλιότητας τῆς βασιλείας, καὶ σὺνδραμε αὐτόν εἰς ὅτι ἐπιθυμεῖς ἵνα ἐγὼ τὸν συνδράμω. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ του, τοσοῦτον χρόνον κεκλεισμένοι εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀνεώχθησαν τέως ὑπὸ τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου, ὅν καλεῖς Μέντορα, ὃς κρατήσῃ αὐτόν πλησίον του· τὸ ἐπ' ἐμοί, μετὰ τὸ ναυάγιόν μου, δὲν μοὶ συμφέρει ν' ἀφῶσω τὸν λιμένα εἰς ὃν ἡ τρικυμία μ' ἔρριψεν, ἵνα ἀναχθῶ ἐκ νέου εἰς πέλαγος, ἀφιέμενος εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων. Ἴι, πόσον οἱ βασιλεῖς εἰσὶν ἄξιοι οἴκτου! ὦ, πόσον οἱ δουλεύοντες αὐτοῖς εἰσὶν ἐλεεινοί! Πόσον οἱ μὲν φαῦλοι κατατρώγουν τοὺς λιπαροὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅποιαί βάραι εἰσὶν ἡτομασμένοι αὐτοῖς εἰς τὸν ζοφορὸν τάρταρον! οἱ δὲ ἀγαθοὶ, ὅποιας δυσκολίας ἔχουσι νὰ ὑπερνικήσωσιν! ὅποιας παγίδας νὰ ὑπερπηδήσωσιν! ὅποια δὲ δεινὰ νὰ ὑποστώσιν! Καὶ πάλιν, Ἡγήσιππε, ἄφες με εἰς τὴν ἀγαπητὴν πτωχίαν μου.

Ἐν ᾧ ὁ Φιλοκλῆς μετὰ τοσοῦτου πάθους ἐλάλει, ὁ Ἡγήσιππος ἐθεώρει αὐτόν καὶ ἐθαύμαζεν· αὐτὸς τὸν εἶχεν ἰδεῖ ἄλλοτε εἰς τὴν Κρήτην, ὅτε δικλύθνε τὰς μεγαλειτέρας ὑπο-

θέσεις τοῦ Κράτους, ἀλλ' ἰσχνόν, ἀσθενῆ, κάτωχρον καὶ ἀπειρηκότα. Ἐπειδὴ φύσει ὦν αὐστηρὸς καὶ ζωηρός, κατετήκατο εἰς τοὺς μόχθους· αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ ἀνευ ἀγανακτήσεως τὴν κακίαν ἀτιμώρητον· ἀπῆτει ακριθεῖαν εἰς τὰς ὑποθέσεις, ἣν σπανίως εὐρίσκει τις· οὕτως αἱ ἐργασίαι ἐβλαπτον τὴν ἐπισφαλῆ ὑγίαν του· εἰς Σάμον ὁμῶς· ὁ Ἡγήσιππος τὸν εἶδεν εὐτραφῆ καὶ ῥωμαλέον· διότι καὶ τοι προβλεπόμενος τὴν ἡλικίαν τοῦ φιλοκλέους, ἡ ἀνθραξ νεότης ἐλαμπεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ἐπειδὴ βίος σι φρων, ἥσυχος καὶ φιλόπονος, ἀνακαινίζει τὰς σωματικές, ὥς καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀπορεῖς βεβαίως βλέπων με τοσούτον ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβληθέντα, εἶπεν ὁ φιλοκλῆς μειδιῶν, ἀλλ' ἡ μοναξία μοὶ παρέσχεεν αὐτὴν τὴν δρόσον καὶ αὐτὴν τὴν πελείαν ὑγίαν· οἱ ἐχθροὶ μου μοὶ ἐχορήγησαν ὅ,τι δὲν ἠδυνάμην ποτὲ νὰ εὖρω ἐν τῇ μεγαλειτέρᾳ μου εὐτυχίᾳ· θέλει λοιπὸν ν' ἀποβάλω σήμερον τ' ἀληθινὰ ταῦτα ἀγαθὰ, ἵνα τρέω κατόπιν τῶν ψευδῶν, καὶ μεταπέσω εἰς τὰς ἀρχαίας ἀθλιότητάς μου; μὴ γίνου σκληρότερος τοῦ Πρωτεσίλαου, ἢ τοῦλάχιστον μὴ ρθῶναι τὴν εὐτυχίαν, ἣν τῷ ὀφείλω.

Τότε ὁ Ἡγήσιππος τῷ ἐξεικόνισε πλὴν εἰς μάστιν, πᾶν ὅ,τι ἐνόμιζε πρόσφατον ἵνα τὸν θέλῃ. Ἀμνημονεῖς, τῷ εἶπεν, τῶν οἰκειῶν καὶ τῶν φίλων σου, οἵτινες ποθοῦσι τὴν καθ' ὅν σου, καὶ οὐς μόνῃ ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ σ' ἐναγκαλισθῶσι πληροῖ χαρᾶς; Σὺ δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς θεοὺς καὶ ἐκπληρῶν ἱερῶς τὸ καθήκον σου, ὥς οὐδὲν λογίζεσθαι, τὸ νὰ δουλεύῃς τῷ βασιλεῖ σου, νὰ τὸν συνδράμῃς εἰς πᾶν ἀγαθόν, ὅπερ θέλει πράξῃ καὶ καταστήσῃ αὐτῷ τοσούτους λαοὺς εὐτυχεῖς· εἶναι συγκεχωρημένον νὰ παραδίδηται τις εἰς αὐστηρὰν φιλοσοφίαν, νὰ προτιμᾷ ἑαυτὸν ἀντὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ν' ἀγαπᾷ κάλλιον τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν τῶν συμπολιτῶν του; ἄλλως τε, θέλει πιστεύσει ἕκαστος ὅτι ἕνεκα μνησικαχίας δὲν θέλει τοῦ λοιποῦ νὰ ἴδῃς τὸν βασιλέα. Ἐάν ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ σὲ ζημιώσῃ, τοῦτο ἐπραξεν ἐξ ἀγνοίας· οὐχὶ τὸν ἀληθινόν, τὸν ἀγαθόν, τὸν δίκαιον φιλοκλῆ.

ἤθελ' ἵνα ἀπολέσῃ, ἀλλὰ τὸν πάντα διάφορον σοῦ ἐκείνου
 ἄνθρωπον ἤθελ' ἵνα παιδεύσῃ· σήμερον ὁμῶς, ὅτε καλῶς
 σὲ γινώσκει, καὶ δὲν σὲ ἐκλαμβάνει ἄλλοιον τοῦ ὅ,τι εἶσαι,
 αἰσθάνεται ἅπασαν τὴν πρὸς σὲ παλαιὰν φιλίαν τοῦ ἀναζωο-
 γονομένην ἐν τῇ καρδίᾳ του· σὲ ἀγαπᾷ ἤδη, διεπέτασε
 τὰς χεῖρας ὅπως σὲ ἐναγκαλισθῇ· ἐν τῇ ἀνυπομονησίᾳ του
 ἀριθμεῖ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας τῆς ἀφίξεώς σου. Ἔχεις
 ἄρα γε καρδίαν τοσοῦτω σκληράν, ὥστε νὰ ἦσαι ἀμείλικτος
 πρὸς τὸν βασιλέα σου καὶ πρὸς τοὺς στενωπτάτους φίλους σου;

Ὁ Φιλοκλῆς, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐγοητεύθη ἀναγνωρίσας
 τὸν Ἠγήσιππον, ἐπανελάβε το σθεαρόν ἦθός του, ἅμα ἤκουσε
 τὸν λόγον τοῦτον. Καὶ ὅμοιος πρὸς βράχον, ὃν οἱ ἄνεμοι μά-
 την προσβάλλουσι καὶ καθ' οὗ τὰ κύματα συντρίβονται βρυ-
 χώμενα, ἴστατο ἀκλόνητος¹. Αἱ παρακλήσεις καὶ οἱ ὀρθοὶ
 λόγοι οὐδεμίαν εἶχον εἰσῆδον εἰς τὴν καρδίαν του· καθ' ἣν
 δὲ στιγμήν ὁ Ἠγήσιππος ἤρχισε ν' ἀπελπίζεται ὅτι θέλει τὸν
 πείσει, ὁ Φιλοκλῆς συμβουλευθεὶς τοὺς θεοὺς ἀνεκάλυψεν ἐκ
 τῆς πτήσεως τῶν ὀρνέων, ἐκ τῶν σπλάγχχνων τῶν σφαγίων
 καὶ διαφόρων ἄλλων σημείων, ὅτι ὤφειλε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν
 Ἠγήσιππον. Ὅθεν δὲν ἠναντιώθη πλέον, ἀλλ' ἤτοιμάσθη
 ν' ἀναχωρήσῃ, πλὴν οὐχὶ ἄνευ λύπης ὅτι ἐγκατελίμπανε τὴν
 μοναξίαν του, ἐνθα διέτριψε τοσαῦτα ἔτη. Ὅμοι! ἔλεγέ· δέον
 νὰ σὲ ἀφῇσω ἀγαπητόν μου σπῆλαιον, ἐν ᾧ ὁ γλυκύς ὕπνος
 ἤρχετο πᾶσαν νύκτα ἀνακουφίζων με ἐκ τῶν καμάτων τῆς
 ἡμέρας! Ἐνταῦθα αἱ Μοῖραι μοὶ ἐκλώθον, ἐν μέσῳ τῆς πτω-
 χίας μου, ἡμέρας χρυσοῦ καὶ μετάρης· ἐγονυπέτησε λοιπὸν
 κλαίων, καὶ ἐλάτρευσε τὴν νύμφην Νηϊάδα ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον
 χρόνον τὸν ἐπότιζε διὰ τοῦ διαυγοῦς ὕδατός της, καὶ τὰς
 Νύμφας, αἵτινες κατῴκουν εἰς τὰ πηλαῖον ὄρε· ἡ Πηγὴ ἦ-

1 Ὅτις πέτρῃ,

Ἠλίκτος, μεγάλη, πολὺς ἄλλος ἐγγὺς ἱούσα.

Ἦτις μένει λιγέων ἀνέμων λαίψηρά κέλευθα,

Κύματά τε τροφόντα, τάτε προτερύσσεται αὐτῇ.

(Ομ. Ὀδ. στίχ. 448).

κουσε τους θρήνους του, και γοεῖ τῇ φωνῇ τους διεδίδασκεν εἰς ἀπάσας τὰς ὄρεινὰς θεάς.

Ἐπομένως ὁ Φιλοκλῆς ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τοῦ Ἡγησίππου ἵνα ἐπιβιβασθῇ εἰς τὸ πλοῖον. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι ὁ πανούργος Πρωτεσίλαος, ἔμπλεως αἰσχύνῃς καὶ μνησικαχίας δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἰδῇ· ἀλλ' ἠπατάτο διότι οἱ διεσθαρμένοι ἄνθρωποι οὐδεμίαν ἔχουσιν αἰσχύνῃν· καὶ εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι εἰς πᾶν εἶδος χαμερπείας· ὁ Φιλοκλῆς ἐκρύπτετο ὑπὸ συστολῆς, φοβούμενος μὴ τὸν ἰδῇ ὁ σχέτλιος ἐκείνος· ἐφοβεῖτο μὴν ἐπαυξήσῃ τὴν δυστυχίαν του δεικνύων αὐτῷ εὐτυχίαν ἔχου, ὅστις ἀνεγείρεται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀντιπάλου του· ἀλλ' ὁ Πρωτεσίλαος ἐζήτηε μετὰ σπουδῆς τὸν Φιλοκλῆν. Ἦθελε νὰ τὸν συγχαρῇ καὶ τὸν παρακαλέσῃ ἵνα ζητήσῃ παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν καθοδὸν του εἰς τὸ Σάλλοντον· ὁ Φιλοκλῆς ἦτο σφόδρα εἰλικρινὴς καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ ὑποσχεθῇ ὅτι θέλει κατορθώσῃ νὰ πείσῃ τὸν βασιλέα νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ· διότι ἐγίνωσκε κάλλιστα πόσον ἡ καθοδὸς του ἠδύνατο νὰ ᾔναι ὀλεθρία· ἀλλ' ὅμως τῷ ἐλάλησε φιλανθρώπως, τῷ ἔδειξε συμπάθειαν, τὸν παρημόθησε, τὸν προέτρεψε νὰ ἐξιλέωσῃ τοὺς θεοὺς δι' ἀγνῶν ἡθῶν καὶ πολλῆς καρτερικότητος εἰς τὰ δεινὰ του. Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθεν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀφῆρεσεν ἀπὸ τὸν Πρωτεσίλαον ὅλα τὰ ἀδίκως ἀπακτηθέντα ἀγαθὰ του, τῷ ὑποσχέθη δύο πράγματα, ἅτινα καὶ ἐξετέλεσε πιστῶς μετὰ ταῦτα· τὸ μὲν, νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέκνα του, ἅτινα ἔμειναν εἰς τὸ Σάλλοντον, εἰς φρικώδη πτώχιν, ἀντικείμενα κοινοῦ μίσους· τὸ δὲ νὰ πέμψῃ εἰς τὸν Πρωτεσίλαον ἐν τῇ ἀπωτάτῃ αὐτῇ νήσῳ, χρηματικὴν τινα βοήθειαν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς ἐνδείας του.

Ἐν ταῦτοις τὰ ἱστία τοῦ πλοίου ἀναπτάννυνται εἰς ἄνεμον ἐξ οὐρίας· ὁ Ἡγήσιππος ἐπισπεύδει τὴν ἐπάνοδον τοῦ Φιλοκλέους καὶ ὁ Πρωτεσίλαος τοὺς βλέπει ἀναχωρούντας· οἱ ὀφθαλμοὶ του προσκολλῶνται ἀτενῶς ἐπὶ τῆς παραλίας, παρακολουθοῦσι τὸ διόδευον τὰ ὕδατα πλοῖον, ὅπερ ὁ ἄνεμος ἐλαύνει ἀκαταπαύστως εἰς τὰ πρόσω, ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν δύναται πλέον νὰ τὸ ἰδῇ, ἀναπολεῖ ἔτι τὴν εἰκόνα του εἰς τὸν

νοῦν του· τελευταῖον τεταραγμένος, μανιώδης, ὅλος ἀπλησι-
σμένος, ἐκτίλλει τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, κυλίνεται εἰς
τὴν ἄμμον, ὑβρίζει τοὺς θεοὺς διὰ τὴν ὀμότητά των, ἐπι-
καλεῖται τὸν ἀδυσώπητον θάνατον, ἀλλ' οὗτος κωφεύων εἰς
τὰς κραυγὰς του, δὲν ἀξιοῖ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῶν τοσοῦτων
δεινῶν του, ὁ δὲ δὲν τολμᾷ νὰ τὸν λάβῃ διὰ χειρὸς του.

Ἐν τούτοις τὸ πλοῖον βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος
καὶ τῶν ἀνέμων, ἀφικνεῖται μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ Σάλεντον·
ἀναγγέλεται εἰς τὸν βασιλέα ὅτι ἐμβαίνει εἰς τὸν λιμένα·
παρ' εὐθὺς ἐκεῖνος σπεύδει πρὸς συνάντησιν τοῦ Φιλοκλέους
ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Μέντορα· τὸν ἐναγκαλίζεται περι-
παθῶς, τῷ δεικνύει πικροτάτην μεταμέλειαν ὅτι τὸν ἐξώρισε
τοσοῦτον ἀδίκως· ἡ δὲ ὁμολογία αὕτη, ἀντὶ νὰ φανῇ ἀδυ-
ναμία βασιλέως, ἐθεωρήθη παρὰ πάντων τῶν Σαλεντίνων,
ὥς δυνάμεις γενναίας ψυχῆς, ὑπερτέρας τῶν ἰδίων αὐτῆς ἀ-
μαρτημάτων, καὶ ἐξομολογουμένης εἰλικρινῶς ταῦτα πρὸς
διόρθωσιν τῆς. Πάντες ἔκλαιον ὑπὸ χαρᾶς ἀναβλέποντες τὸν
ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅστις αἰείποτε ἠγάπησε τὸν λαόν, καὶ ἀ-
κούοντες τὸν βασιλέα λαλοῦντα μετὰ τοσαύτης μετανοίας
καὶ φιλοστοργίας. Ὁ Φιλοκλῆς, ἐν ἧθει ταπεινῷ καὶ συνε-
σταλμένῳ, εἰδέχετο τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως, καὶ προσεπά-
θει νὰ κρυφθῇ ἐκ τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν ἀνευφημιῶν τοῦ
λαοῦ· παρηκολούθησε δὲ τὸν βασιλέα μέχρι τῶν ἀνακτόρων.

Μετ' ὀλίγον, ὁ Μέντωρ καὶ αὐτὸς ἔσχον τοιαύτην πρὸς
ἀλλήλους ἐμπιστοσύνην, ὥστε ἤθελον ἔχει ἕαν διήρχοντο ἐμὲν
ἅπαντα τὸν βίον των, ἂν καὶ πώποτε εἶδον ἀλλήλους, ἐπεὶ δὴ
οἱ θεοὶ, οἵτινες ἠρνήθησαν τοῖς πονηροῖς ὀφθαλμοῖς τὴν διά-
γνωσιν τῶν χρηστῶν ἀνδρῶν, ἐχορήγησαν τοῖς ἀγαθοῖς τρό-
πους ἵνα διαγινώσκονται πρὸς ἀλλήλους· ὁ ἐνάρτεος φίλος φι-
λεῖ τὸν ἐνάρτεον.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Φιλοκλῆς ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως ἄ-
δειαν ν' ἀποχωρήσῃ εἰς τινα ἐρημίαν πλησίον τοῦ Σαλέντου,
ὅπου διεθίου πενιχρῶς ὥς καὶ ἐν Σάμῳ· ὁ βασιλεὺς ἤρχετο
μετὰ τοῦ Μέντορος καὶ τὸν ἐπισκέπτετο καθ' ἑκάστην. Ἐκεῖ
συνεζητοῦντο οἱ τρόποι τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἀρίστων νόμων.

καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἀναλλοιώτου εἵδους κυβερνήσεως πρὸς τὸ εὖ εἶναι τῶν πολιτῶν.

Τὰ δύο κυριώτερα ἀντικείμενα, ἅτινα συνεζητήθησαν αὐτό-
θι ἦσαν ἡ ἀγωγή τῶν παιδῶν, καὶ ὁ τρόπος τοῦ ζῆν ἐν εἰ-
ρήνῃ. Ὡς πρὸς τοὺς παῖδας, ὁ Μέντωρ ἔλεγεν· αὐτοὶ κνήκου-
σιν ἐλαπτον εἰς τοὺς γονεῖς των ἢ εἰς τὴν ἐπικράτειαν εἶναι
τέκνα τοῦ λαοῦ, εἶναι ἡ ἐλπίς καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ὅθεν δὲν
ὑπάρχει πλέον καιρὸς διορθώσεως αὐτῶ, ἀρ' οὐ ἅπαξ διε-
φθάρησαν, καὶ δὲν ἀρκεῖ μόνον ν' ἀποκλεισθῶσι τῆς δημοσίου
ὑπηρεσίας, ἅμα ἐφωρά' ἦσαν ἀνάξια αὐτῆς. ἐπειδὴ πολλῶ συμ-
περιώτερον εἶναι νὰ προλαμβάνηται τὸ κακόν. ἡ πραχθὲν νὰ
τιμωρῆται. Ὁ βασιλεὺς, ἐπέφερεν ὁ Μέντωρ, ὅστις εἶναι πα-
τήρ τοῦ λαοῦ, εἶναι εἰδικώτερον πατήρ ἀπάσης τῆς νεότητος,
ἥτις εἶναι τὸ ἄνθος τοῦ ἔθνους· ἐν καρῶ δὲ τοῦ ἄνθους μορ-
φούνται οἱ καρποί· ἄς μὴ ἐπαξιοὶ λοιπὸν νὰ ἐπαγρυπνῇ, καὶ
νὰ διατάττῃ νὰ ἐπαγρυπνώσιν οἱ ὑπουργοὶ του, εἰς τὴν κα-
λὴν ἀγωγὴν τῶν παιδῶν. Ἔστω ἀκλόνητος εἰς τὴν τήρησιν
τῶν νόμων τοῦ Μίνως, οἵτινες κελεύουσι ν' ἀνατρέφωσιν οἱ
παῖδες οὕτως, ὥστε νὰ καταφρονῶσι τὴν ἐδύνην καὶ τὸν θά-
νατον, νὰ θεωρῶσι τιμὴν των τὴν ἐγκράτειαν ὑπὸ πάσῃ ἡ-
δονῇ καὶ ἀπὸ τοῦ πλούτου, οἵτινες διδάσκουσιν ὅτι ἡ ἀδικία,
τὸ ψεῦδος, ἡ ἀχαριστία καὶ ἡ τρυφή πρέπει νὰ κατακρίνω-
νται ὡς αἰσχραὶ κακίαι. ὅτι ἐκ νεότητος τῶν ἡλικίας τὰ τέκνα
οφείλουσι νὰ ψάλλωσιν ὕμνους εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἱερεῖς τοὺς
ὑπὲρ πατρίδος ἀγαθὰ διαπράξαντας ἐργα. καὶ δείξαντας τὴν
ἀρετὴν των εἰς τὰς μάχας· ὅτι τὸ θέλημα τῆς μευτικῆς
πρέπει νὰ κατακυριεύῃ τὰς ψυχὰς των, ὅπως καταστήσῃ τὰ
ἔθνη των ἀγὰ καὶ σώφρονα· ὅτι πρέπει νὰ γίνωσι πολῖται ἀ-
γαπητοὶ πρὸς τοὺς φίλους των, πιστοὶ πρὸς τοὺς συμμέλους
των, δίκαιοι πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐπὶ καὶ πρὸς τοὺς
ἀσπονδοτέρους ἐχθρούς των. Τελευταῖον ὅτι νὰ φοβῶνται ὀλι-
γώτερον τὸν θάνατον καὶ τὰς βασάνους ἢ τὸν ἐλάχιστον ἐ-
λεγχὸν τῆς συνειδήσεώς των. Ἐάν πρωῒμως ἐμπνεύσῃ τις
εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν τὰ μεγάλα ταῦτα παραγγέλματα
καὶ τὰ ἐγγαράξῃ εἰς τὴν καρδίαν των διὰ τῆς γλυκύτητος

τῆς μουσικῆς, ὀλίγα ἐξ αὐτῶν θέλουσιν ὑπάρχει, ἅτινα νὰ μὴ φλογισθῶσιν ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς δόξης καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ὁ Μέντωρ προσετίθει ὅτι ἦτον ἐπάναγκες νὰ συστηθῶσι δημόσια γυμνάσια ἵνα συνειθίσωσι τὴν νεότητα εἰς τὰς ἐπιπονωτέρας ἀσκήσεις τοῦ σώματος, καὶ ἀπελάσῃσι πόρρω αὐτῆς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ὀκνηρίαν, αἵτινες φθείρουσι καὶ τὰ καλῆτέρας φύσεις· παρεδέχετο μεγάλην ποικιλίαν ἀγώνων καὶ θεαμάτων, οἵτινες νὰ ἐμψυχῶσιν ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ πρὸ πάντων νὰ γυμνάζωσι τὰ σώματα, ὅπως καταστήσωσιν αὐτὰ ἐπιδέξια, εὐκαμπτα καὶ ῥωμαλέα, καὶ ὠρίζε βραβεῖα πρὸς διέγερσιν εὐγενοῦς φιλοτιμίας· ἀλλ' ὅ,τι ἐπεθύμει πρὸ πάντων διὰ τὰ χρηστὰ ἦθι, ἦτο νὰ νυμφεύωνται οἱ νέοι ἐν καταλλήλῳ ἡλικίᾳ, οἱ δὲ γονεῖς αὐτῶν, ἀνευ σκοποῦ κέρδους νὰ τοὺς ἀφίνωσι νὰ ἐκλέγωσιν αὐτοὶ γυναῖκας εὐαρέστου τῷ τε σῶμα καὶ τῷ πνεύμα, ὅπως ἀγαπῶσιν αὐτάς.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπενόουν τρόπους, δι' ὧν νὰ διατηρήσωσι τὴν νεότητα ἀγνὴν, ἀθῶαν, φιλόπονον, εὐάγωνον καὶ πρὸς δόξαν ἐπιρρεπῆ, ὁ φιλοκτῆτης, ὅστις ἡγάπα τὸν πόλεμον, ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα. Μάτην θέλεις ἐπασχολήσῃ τοὺς νέους εἰς ὅλας αὐτάς τὰς ἀσκήσεις, ἔὰν τοὺς ἀφῆσῃς νὰ μαραίνωνται εἰς διηνεκὴ εἰρήνην, καθ' ἣν οὐδεμίαν θέλουσι λάβε· τείραν πολέμου καὶ οὐδεμίαν θέλουν ἔχει ἀνάγκην ὅπως δεῖξωσι τὴν ἀνδρίαν των. Ἐντεῦθεν θέλεις ἐξασθενήσῃ ἀνεπαισθητοῦ τὸ ἔθνος· αἱ γενναιοφυχίαι θέλουσιν ἐκθελυνθῆ· αἱ ἔδοναι θέλουσι διαφθεῖρει τὰ ἦθι· ἕτερα δὲ φιλοπόλεμα ἔνθι δὲν θέλουσι δυσκολευθῆ νὰ νικήσωσι τοὺς ὑπάρχουσ σου, καὶ ἐπειδὴ ἤθελεις ν' ἀποφύγῃς τὰ δεινὰ, ἅτινα ὁ πόλεμος συνεπισπάσται θέλουσιν ὑποπέσει εἰς φρικτὴν δουλείαν.

Ὁ Μέντωρ τῷ ἀπεκρίθη. Τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου εἰσὶ πολλὰ φρικτωδέστερα ἀφ' ὅτι φαντάζεσαι· ὁ πόλεμος ἐξαντλεῖ τὴν ἐπικράτειαν, καὶ τὴν φέρει πάντοτε εἰς κίνδυνον ν' ἀπολεσθῇ, ἐστὶ καὶ ὅταν αὕτη κερδαίνῃ τὰς μεγαλειτέρας νίκας· ὑπὸ οἷους δῆποτε οἰωνοὺς, καὶ ἂν τὸν ἀρχίσῃ τις δὲν εἶναι ποτὲ βέβαιος ὅτι θέλει τὸν ἀποπερατώσει, χωρὶς νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὰς τραγικωτέρας παλιντροπίας τῆς τύχης. Δι' ὅσας δὲ

ποτε ὑπεροχῆς δυνάμεων καὶ ἂν ἐμπλακῇ τις εἰς μάχην τὸ
ἐλάχιστον πταῖσμα, πανικός τις φόβος, σμικρὰ τις ἀφορμὴ,
σοῦ ἀρπάζει τὴν νίκην ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τὴν δίδει εἰς τὸν
ἐχθρόν σου. Ἔτι καὶ ὅταν ἤθελες κρατῇ τὴν τύχην δέσμιον
εἰς τὸ στρατόπεδόν του, καταστρέφεται ἐπίσης συγκαταστρέ-
φον τὸν ἐχθρόν, ποιεῖς ἔρημον τὸν τόπον σου ἀνθρώπων, ἀ-
φίνεις τὰς γαίας σου ἀγεωργήτους, συνταράττεις τὸ ἐμπόριον,
καὶ τὸ χειρίστον πάντων ἐξασθενεῖς τοὺς καλλιτέρους νόμους,
καὶ φέρεις εἰς διασθορὰν τὰ ἥθη· ἡ νεότης δὲν ὄργῃ πλέον
εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων· ἀνάγκη πᾶσα ἵνα γίνηται
ἀνεκτὴ ἢ ὀλεθριωτέρα ἀκολασία εἰς τὸν στρατόν· ἡ δικαιο-
σύνη, ἡ ἀστυνομία, τὰ πάντα παραλύουσιν ἕνεκα τῆς ἀταξίας
ταύτης. Βασιλεὺς λοιπὸν ὅστις ἐκχέει τὸ αἷμα τοσούτων ἀν-
θρώπων, καὶ προξενεῖ τηλικαύτας συμφορὰς, ὡς ἀποκτήσῃ ὀ-
λίγην δόξαν ἢ ἐκτείνῃ τὰ ὅρια τοῦ βασιλείου του, εἶναι ἀ-
νάξιος τῆς δόξης ἣν ἐπιζητεῖ, ἄξιος δὲ ν' ἀπολέσῃ πᾶν ὅ,τι
κίηται. ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ σφετερισθῇ ὅ,τι δὲν τῷ ἀνῆκεν.

Ἄλλ' ἰδοὺ ὁ τρόπος τοῦ νὰ ἐνισχύσῃς τὴν γενναιοψυχίαν
τοῦ ἔθνους ἐν καιρῷ εἰρήνης· εἶδες τὰ σωματικὰς ἀσκήσεις,
ὡς ὠρίσαμεν· τὰ βραβεῖα ἅτινα θέλουσι διεγείρει τὴν ἀμιλλαν,
τὰ παραγγέλματα τῆς δόξης καὶ τῆς ἀρετῆς ἐξ ὧν θέλουσι
πληρωθῇ αἱ ψυχαὶ τῶν παιδίων, σχεδὸν ἐκ τῆς κοιτίδος τῶν
αὐτῆς, διὰ τῆς ἐξαμνήσεως τῶν λαμπρῶν κατορθωμάτων τῶν
ἡρώων, πρόσθετος εἰς ταῦτα πάντα τὰ τοῦ σώφρονος καὶ φιλο-
πύου βίου· καὶ πάλιν δὲν ἀρκεῖ. Ἄμα λαός τις σύμμαχος
τοῦ ἔθνους σου ἔχει πόλεμον, πρέπει νὰ πέμπῃς εἰς αὐτόν τὸ
εὖθις τῆς νεότητός σου, πρὸ πάντων δ' ἐκείνους, εἰς οὓς ἠ-
θέλην ἀντικλυθῆναι πνεῦμα ἀρτίον, καὶ οὔτινες ἐπονται οἱ κα-
ταλληλότεροι ἵνα ὠφελθῶσιν ἐκ τῆς πείρας· ἐντεῦθεν θέλεις
διατηρήσει μεγάλην φήμην μεταξὺ τῶν συμμάχων σου. Ἡ
συμμαχία σου θέλ' εἶναι ἐπιζήτητα· θέλουν φοβεῖσθαι μὴ
τὴν ἀποβάλλωσι, καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃς πόλεμον εἰς τὸν τόπον
σου, οὐδὲ νὰ δαπανᾷς, θέλεις ἔχει πάντοτε νεότητα ἐξοπλη-
μένην εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἀτρόμητον. Εἶδὲ καὶ ἔχῃς εἰρή-
νην εἰς τὴν ἐπικράτειάν σου, ὀφείλεις νὰ περιποιῇσαι μετὰ

μεγάλης τιμῆς τοὺς ἔχοντας πολεμικὸν πνεῦμα· διότι ὁ ἀληθινὸς τρόπος τοῦ ἀπελαύνειν τὸν πόλεμον, καὶ διατηρεῖν διαρκὴ εἰρήνην, εἶναι νὰ ἐπιμελῇσαι τὰ ὄπλα, τοῦτέστι νὰ τιμῇ τοῦ ἀνθρώπου, τοὺς ἐξέχοντας εἰς τὸ ἐπαγγέλμα τοῦτον νὰ ἔχῃς πάντοτε ἐξησκημένους τοιοῦτους εἰς ξένους τόπους οἵτινες νὰ γινώσκωσι τὰς δυνάμεις, τὴν στρατιωτικὴν περὶ θαρσίαν καὶ τοὺς τρόπους τοῦ μάχεσθαι τῶν ὁμόρων λαῶν· νὰ μὴ ζητῇς πόλεμον ἐρμώμενος ὑπὸ φιλοδοξίας, ἀλλὰ νὰ τὸν φοβῇσαι, φοβούμενος μὴ περιπέσῃς εἰς τρυφήν, ὧν διὰ τοιοῦτος πάντοτε νὰ τὸν ἐπιχειρήσῃς ἐν ἀνάγκῃ, θέλεις κατορθώσῃς νὰ μὴ τὸν ἔχῃς σχεδὸν ποτέ.

Ὡς πρὸς τοὺς συμμάχους σου δὲ, ἐτοιμοὺς νὰ πολεμῶσι πρὸς κληήλους, ἐν σοὶ κεῖται νὰ γείνης μεσίτης καὶ διαλλακτὴς αὐτῶν· ἐντεῦθεν ἀποκτᾷς δόξαν βεβαιωτέραν τῆς τῶν κατακτητῶν καὶ προσελκύεις τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν ξένων, διότι οὗτοι ἔχουσιν τὴν ἀνάγκην σου· Βασιλεύεις ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς πίστεώς σου, ὡς βασιλεύεις, εἰς τοὺς ὑπηκόους σου διὰ τῆς ἐξουσίας σου· καθίστασαι ταμίης τῶν μυστικῶν ἐκάστου, φύλαξ τῶν συνθηκῶν καὶ κύριος τῶν καρδιῶν· ἡ φήμη σου διασπαλίζεται πανταχοῦ τῆς γῆς, καὶ τὸ ὄνομα σου, ὡς εὐωδιστάριον ἄρωμα, διαχέεται ἀπὸ λαοῦ εἰς λαὸν μέχρι τῶν ἀπωτάτων ἐθνῶν. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, αὐτολμήσῃς νὰ σὲ προσβάλλῃ λαὸς τις γείτων, ἐναντίον τῶν ὁμόρων τῆς δικαιοσύνης, καὶ θέλει σὲ εὗρεϊ ἐξησκημένον, καὶ ὁλως παρασκευασμένον πρὸς πόλεμον, ἀλλὰ τὸ κυριώτερον θέλει σὲ εὗρεϊ παρὰ πάντων ἀγαπώμενον καὶ βοηθούμενον· πάντες οἱ γείτονές σου θέλουν φοβεῖσθαι ὑπὲρ σοῦ, καὶ ἔσονται πεπεισμένοι ὅτι ἡ διατήρησίς σου, θέλει διατηρεῖν πάντας αὐτούς. Ἰδοὺ τεῖχος ἀσφαλέστερον τῶν ἰσχυρωτέρων τειχῶν τῶν πόλεων, καὶ τῶν φρουρίων· ἰδοὺ δόξα ἀληθινή· ἀλλὰ πόσον ὀλίγοι βασιλεῖς εἰσὶν οἱ ἐκζητοῦντες αὐτὴν καὶ μὴ ἀφιστάμενοι αὐτῆς! τούναντίον δὲ οἱ πλείστοι αὐτῶν τρέχουσιν κατόπιν σκιᾶς κενῆς, καὶ ἀπελαύνουσιν αὐτῶν τὴν ἀληθινὴν δόξαν καθὼς ἀγνοοῦντες αὐτήν.

Ἐνῷ ὁ Μέντωρ ἐλάλει οὕτως, ὁ φιλοκλῆς ἐκστατικὸς τὸν

ἐθεώρει· εἴτα ἐτόξευσε βλέμμα πρὸς τὸν Ἰδομενέα καὶ ἔχαιρε βλέπων αὐτὸν μετὰ πόσης ἀπληστίας ἐθησαύριζεν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του ὅλους τοὺς λόγους, οἵτινες ἐξήρχοντο, ὡς ποταμοὶ σοφίας, ἐκ τῶν χειλέων τοῦ ξένου αὐτοῦ.

Ἦ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος αἰείποτε διατελοῦσα, ἐγκαθίστα οὕτως εἰς τὸ Σάλεντον τοὺς ἀρίστους νόμους καὶ τὰ ὠφελιμώτατα κυβερνητικὰ παραγγέλματα, οὐχὶ τόσον διότι ἤθελε ν' ἀκμάσῃ τὸ βασίλειον τοῦ Ἰδομενέως, ὅσον ἵνα πχρέξῃ εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὁψέποτε ἤθελεν ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ψηλαφητὸν παράδειγμα τοῦ τί δύναται νὰ πράξῃ συνετὴ κυβέρνησις, ὅπως καταστήσῃ τοὺς λαοὺς εὐτυχεῖς, καὶ χορηγήσῃ εἰς ἀγαθὸν βασιλέα δόξαν ἀληθινήν.

Ἕκτοισις

Ὁ Τηλέμαχος, κατὰ τὴν παρὰ τοῖς συμμύχοις διατριβὴν του, εἴλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην τῶν ἀρίστων ἀρχηγῶν, καὶ μάλιστα τοῦ Φιλοκλήτου, τοῦ κατ' ἀρχάς κακῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένου ἕνεκα τοῦ πρὸς τὸν πατέρα του Ὀδυσσεᾶ μίσους του. — Ὁ Φιλοκλήτης τῷ διηγεῖται τὰς τύχας του, τῷ ἀποδεικνύει τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τοῦ ἔρωτος, διηγούμενος αὐτῷ τὴν τραγικὴν σκηνὴν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλέους. — Τὸν διδάσκει τίνι τρόπῳ ἐτιμωρήθη ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, ἐπειδὴ προὔδωκε τὸ μυστικὸν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλέους, καὶ τελευταῖον τίνι τρόπῳ ὁ Ὀδυσσεὺς περιποιήθη τὸν Νεοπτόλεμον, θέλων δι' αὐτοῦ νὰ πείσῃ τὴν Φιλοκλήτην ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὅπου ἐκτρεφῆ ἐκ τοῦ τραύματός του παρὰ τινος τῶν παίδων τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος ἐδείκνυε τὴν τόλμην του εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου· ἀναχωρῶν ἀπὸ τοῦ Σαλέντου, ἐνησχολήθη ἕνα ἑλκυστὴ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην τῶν παλαιῶν στρατηγῶν, ὧν ἡ φήμη καὶ ἡ πολεμικὴ ἐμπειρία ἦσαν πάντοτε ἐπαίνου ὑπέρτεραι. Ὁ Νέστωρ, ὅστις τὸν εἶχεν ἰδεῖ ἄλλοτε εἰς τὴν Πύλον, καὶ ἡγάπα πάντοτε τὸν Ὀδυσσεᾶ, τὸν περιποιεῖτο ὡς υἱόν του· τῷ ἐδίδε συμβουλὰς, ἃς ἐνίσχυε διὰ διαφόρων παραδειγμάτων· τῷ διηγεῖτο ὅλας τὰς τύχας τῆς νεότητός του, καὶ πᾶν ὅ,τι ἀξιόλογον εἶδε πρᾶχθέν ὑπὸ τῶν ἡρώων τῆς παρελθούσης γενεᾶς· τὸ δὲ μνημονικὸν τοῦ σοφοῦ τούτου γέροντος, ὅστις ἔζησε τρεῖς γενεὰς ἀνθρώπων, ἦτον ὡς ἱστορία τις τῶν παλαιῶν χρόνων ἐγκεχαραγμένη εἰς μάρμαρον ἢ εἰς χαλκόν.

¹ Τῷ δὲ ἤδη δύο μὲν γενεὰς μερόπων ἀνθρώπων

ἔκβηθ', οἱ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφην ἢ δ' ἐγένοντο

Ἐν Πύλῳ ἡγάθη, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἀνασσιν,

(Ὅμ. Ἰλ. Α. στίχ. 250)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Φιλοκτήτης δὲν ἔλαβε κατ' ἀρχάς τὴν αὐτὴν κλίσιν, ἣν ὁ Νέστωρ πρὸς τὸν Τηλέμαχον· τὸ μῖσος, ὅπερ ἔτρεπε πρὸ πολλοῦ χρόνου εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύς, τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ του, καὶ μετὰ δυσαρρεσκείας ἐβλεπε πᾶν ὅ,τι οἱ θεοὶ προεμήνουν ὑπὲρ τοῦ νέου τούτου, ὅπως τὸν ἀναδείξωσιν ὅμοιον πρὸς τοὺς ἥρωας, οἵτινες ἐξεπόρθησαν τὴν πόλιν τῆς Τροίας· ἀλλὰ, τελευταῖον, ἡ μετριοφροσύνη τοῦ Τηλεράχου ὑπερἐνίκησε πᾶσαν μνησικακίαν τοῦ Φιλοκτήτου. Οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴν ἀγαπήσῃ τὴν ἐρασίαν καὶ σφύρνα ἐκείνην ἀρετὴν· ὅθεν προσεκάλει συχνάκις τὸν Τηλέμαχον, καὶ τῷ ἔλεγε· τέκνον μου (διότι δὲν φοβοῦμαι πλεον νὰ σὲ ὀνομάσω οὕτως) ὁ πατήρ σου καὶ ἐγώ, ἀληθῶς, ὑπῆρξαμεν πολὺν καιρὸν ἐχθροὶ πρὸς ἀλλήλους· ὁμολογῶ μάλιστα ὅτι ἀρ' οὐ κατορθώσαμεν νὰ πέσῃ ἡ περίεργος πόλις τῆς Τροίας. ἡ καρδία μου δὲν εἶχεν ἐτι πράυνθῃ, καὶ ὅτε σὲ εἶδον, ἡσθάνθην λύπην τινὰ ὅτι ἔτρεπε νὰ ἀγαπῶ τὸν ἐνάρτεον υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς. Μετεμελήθην πολλάκις διὰ τοῦτο ἀλλὰ, τέλος, ἡ ἀρετὴ ὅταν ᾖ πρᾶξα, ἀπλῆ, ἀθῶα καὶ εὐλαβὴς, ὑπερνικᾷ τὰ πάντα. Ἐπομένως ὁ Φιλοκτήτης ὑπεσβέθη ἀνεπαισθητῶς νὰ διηγηθῇ τί ἐξῆψεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τοσοῦτο μῖσος κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύς.

Πρέπει, εἶπε, ν' ἀναλάβω τὴν ἱστορίαν μου ἐξ ἀρχῆς. Ἐγὼ ἠκολούθουν πανταχόσε τὸν μέγαν Ἡρακλῆ, ὅστις ἀπῆλλαξε τὴν γῆν ἐκ τοσοῦτων κακούργων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ὁποίου οἱ λοιποὶ ἥρωες ἦσαν, ὡς οἱ ἀσθενεῖς κάλαμοι ἀπέναντι μεγάλῃς δρυὸς, ἢ ὡς τὰ στρουθία ἐνώπιον αὐτοῦ. Αἱ συμφοραὶ τοῦ καὶ αἱ ἰδικαί μου προσῆλθον ἐκ τινος πάθους, ὅπερ προέβαινε τὰ φοικιδέστατα δυστυχήματα, ἥτοι τοῦ ἔρωτος. Ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις ἐδάμασε τοσοῦτους κακούργους δὲν ἠδύνατο νὰ δαμάσῃ τὸ αἰσχρὸν αὐτὸ πάθος, τὸ δὲ ἀσπλαγχνὸν παιδίον, ὁ Ἔρως, ἐμυκτήριζεν αὐτόν. Δὲν ἠδύνατο ν' ἀναμνησθῇ, χωρὶς νὰ ἐρυθριάσῃ ὑπὸ αἰτύνῃς, ὅτι ἀπελάθετό ποτε τῆς δόξης τοῦ τοσοῦτω, ὥστε ἐνθῆς πλησίον τῆς Ὀμφάλης βασιλείας τῆς Λυδίας, ὡς ὁ ἀγενέστερος καὶ θηλυπρεπέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων· τοσοῦτον ὁ τυφλὸς ἔρως

ἐξετραχίλισεν αὐτόν. Ἐκατοντάκις μοι ὁμολόγησεν ὅτι ἡ περίοδος αὕτη τῆς ζωῆς του ἡμαύρωσε τὴν ἀρετὴν του, καὶ σχεδὸν ἐξῆλειψε τὴν δόξαν πάντων τῶν ἀθλῶν του.

Ἐν τούτοις, ὦ θεοί, τοιαύτη ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ἀστασία τῶν ἀνθρώπων αὐτοὶ μεγαλαυχοῦσιν, ἀλλὰ δὲν ἀντέχουσιν εἰς τίποτε. Οἱμοὶ! ὁ μέγας Ἡρακλῆς μετέπεσεν εἰς τὰς παγίδας τοῦ ἔρωτος, ὃν τοσάκις ἀπεστράφη· ἠγάπησε τὴν Ἀηϊάνειραν. Λίαν εὐτυχὴς ἤθελεν εἰσθαι, ἐὰν ἔμενε σταθερὸς εἰς τὸ πάθος τοῦτο ὑπὲρ γυναικὸς, ἣν ἠγάγετο σύζυγον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ νεότης τῆς Ἰόλης, ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ὁποίας αἱ χάριτες ἦσαν ἐξωγραφημέναι, ἐσαγήνευσε τὴν καρδίαν του. Ἡ Ἀηϊάνειρα ἐξεκαύθη ὑπὸ ζήλοτυπίας· ἀνεμνήσθη τοῦ θανατηφόρου ἐκείνου χιτῶνος, ὃν ὁ κένταυρος Νέσσος ἐδώρησατο αὐτῇ ἀποθνήσκων, ὡς φάρμακον ἀσφαλὲς τοῦ νὰ διεγείρῃ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἡρακλέους, ὁψέποτε οὗτος ἤθελε φανῇ ὅτι ὀλιγωρεῖ αὐτῆς, καὶ δείξει ὅτι ἀγαπᾷ ἄλλην τινά. Ὁ χιτῶν αὐτὸς, πλήρης αἵματος φαρμακεροῦ τοῦ κενταύρου, περιεῖχε τὸ δηλητήριον τῶν βελῶν, δι' ὧν τὸ τέρας τοῦτο κατετοξεύθη· οἶδατε δὲ ὅτι τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἐφόνευσε τὸν ἐπιβουλον κένταυρον, ἐβάφηνσαν εἰς τὸ αἷμα τῆς Λερναίας Ἰδρας, καὶ ὅτι τὸ αἷμα αὐτὸ τὰ ἐδηλητηρίασε τοσοῦτον, ὥστε πᾶν τραῦμα, ὅπερ ἐνεποιοῦν, ἦτον ἀνίατον.

Ὁ Ἡρακλῆς λοιπὸν ἐνδυθεὶς τὸν χιτῶν αὐτὸν ἤσθάνθη παρ' εὐθύς τὸ παμφάγον πῦρ, ὅπερ διῆναιτο μέχρι τοῦ μεσολοῦ τῶν ὀστέων του'. Ἐξέπεμπε φοβεροὺς ὀλολυγμούς, ἐξ ὧν ἀντήχει τὸ ὄρος τῆς Οἴτης, ὅπερ διεβίβαζε τὴν ἡχὴ αὐτῶν εἰς ἀπάσας τὰς κοιλάδας καὶ τὰς φάραγγας· ἡ θάλασσα αὐτῇ

ἴ. Ὁν (χιτῶνα) κεῖνος ἐνδύς, ὡς σὺ προῦξεφίσης, . . .

Ἰδρῶς ἀνῆλθε χρωτὶ, καὶ προσετύσσεται

Πλευραῖσιν ἀρτίκολλος, ὥστε τέκτονος

Χιτῶν ἅπαν κατ' ἄρθρον ἤλλε δ' ὀστέων

Ἀδαγμὸς ἀντίσπαστος.

(Σοφ. Τραχιν. στίχ. 769).

εφαίνεται συνταρασσομένη ἐξ αὐτῶν¹. Οἱ θυμοειδέστεροι παῦροι, αἵτινες μηκῶνται μαχόμενοι, δὲν δύνανται νὰ ποιήσωσι κρότον φρικτόν· ὁ δυστυχὴς Αἰχας, ὅστις τῷ ἔφερε παρὰ τῆς Διανείρας τὸν χιτῶν· αὐτόν, ἐπειδὴ ἐτόλμησε νὰ τὸν πλησιάσῃ, ὁ Ἡρακλῆς, ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς ὀδύνης του, τὸν ἤρπασε διὰ τῆς στιβαρᾶς αὐτοῦ χειρὸς, τὸν περιστρέψεν, ὡς ὁ σφενδονήτης περιστρέφει διὰ τῆς σφενδόνης του λίθον, ὃν ῥίπτει πορρωτάτῳ αὐτοῦ².

Οὕτως ὁ Αἰχας, ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ῥιφθεὶς εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, μετεβλήθη παραδόξως εἰς σκόπελον, ὅστις τηρεῖ ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν· προσβαλλόμενος δὲ πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀγρίων κυμάτων, ἐκπλήττει πόρρωθεν τοὺς ἐμπειροτέρους θαλασσοπόρους.

Μετὰ τὸ δυστύχημα τοῦτο τοῦ Αἰχα, ἐσυλλογίσθηεν ὅτι δὲν ἤδυνάμην πλέον νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὸν Ἡρακλῆ· ὅθεν προσεπάθησα νὰ κρυφθῶ εἰς τὰ βαθύτατα ἄντρα τῆς γῆς. Τὸν ἴδιον δ' ἐκρίζουντα, ἄνευ τινὸς δυσκολίας, διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὰς ὑψηλὰς πεύκας καὶ τὰς παλαιὰς δρυὲς, αἵτινες ἀπὸ πολλῶν αἰώνων κατεφρόνουν τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς θυέλλας· διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς προσπαθοῦντα ἐπὶ ματαίῳ ν' ἀποσπάσῃ ἐκ τῶν νώτων του τὸν θανατηφόρον ἐκεῖνον χιτῶνα, ὅστις εἶχε κολλήσῃ εἰς τὸ δέρμα του καὶ σχεδὸν συσσωματωθῇ μετὰ τῶν μελῶν του· ὅσω δὲ πλέον τὸν διερρήγνυε, τοσούτῳ μᾶλλον διερρήγνυε τὸ δέρμα του καὶ τὰς σάρκας του· τὸ αἷμα του ἔρρεε κρουνηδὸν καὶ ἔβαρε τὴν γῆν. Τελευταῖον τῆς ἀρετῆς του κατισχυσάσης τῆς ὀδύνης του, ἐκεῖνος ἀνέκραξε. Βλέπεις, ὦ ἀγαπητέ μου Φίλακτῆτα, τὰ δεινὰ, εἰς ἃ οἱ θεοὶ μὲ ὑποβάλλουσιν· αὐτοὶ μὲν εἶναι δι-

¹ Ἐοπαῖο γὰρ πίδονδε καὶ μεταίροιο,
Βοῶν, ἰούων· ἀμφὶ δ' ἐκτύπουν πέτρας·
Λοκρῶν ὄρεισι πρῶτις, Εὐβοίᾳς τ' ἄκρον.

(Σοφ. Τραχίν. στίχ. 788).

² Μάρψας ποδὸς νιν, ἄρθρον ἢ λυγίζεται.

ῥίπτει πρὸς ἀμφίχυτον ἐκ πάντου πέτραν.

(Σοφ. Τραχίν. στίχ. 772).

καιοι, ἐγὼ δὲ τοὺς παρώργισα, παραβὰς τὸν συζυγικὸν ἔρωτα. Ἄφ' οὗ ἐνίκησα τοσαύτους ἐχθροὺς, ἐνικήθην ἀνάνδρως ὑπὸ τοῦ ἔρωτος γυναικὸς ἐξαισίας καλλονῆς. Ἀπώλωλα, καὶ χαίρω ἀπώλωλως, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐξιλεώσω τοὺς θεούς· ἢ οἶμοι! ἀγαπητὲ φίλε, σὺ φεύγεις. Ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀλγηδόνος μου, μὲ ἔφερε τῷ ὄντι νὰ πράξω κατὰ τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ Λίχα ἔργον ἀπάνθρωπον δι' ὃ νῦν μεταμέλωμαι. Ἦγνόει ὁποῖον δηλητήριο μοι προσέφερε, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὅ,τι παρ' ἐμοῦ ἔπαθεν· ἀλλὰ νομίζεις ὅτι δόναμαι νὰ ἐπιλησθῶ διὰ τοῦτο τῆς φιλίας, ἣν σοὶ ὀφείλω, καὶ ὅτι θέλω σοῦ ἀφαρπάσει τὴν ζωὴν; οὐχί, οὐχί, δὲν θέλω παῦται ἀγαπῶν τὸν Φιλοκτήτην. Ὁ Φιλοκτήτης θέλει περιλάβει εἰς τοὺς κόλπους τοῦ τῷ πνεύμα μου ἑτοιμοῦ νὰ πετασθῇ αὐτὸς θέλει συνάξει τὰ ὅσα μου. Ποῦ εἶσαι λοιπόν, ὦ ἀγαπητὲ μου Φιλοκτήτα! Φιλοκτήτα, ἡ μόνη μου ἐλπίς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ;

Ταῦτα βρῶντος ἐκείνου προσέδραμον ἐγὼ· διεπέτασε τὰς χεῖράς του ἵνα μ' ἐναγκαλισθῇ ἀλλ' ἐπίσχεται φοβούμενος μὴ ἀνάψῃ εἰς τὸ στήθος μου τὸ θανατηφόρον πῦρ ἐξ οὗ αὐτὸς φλέγεται. Οἶμοι! ἀνέκραξε, καὶ αὕτη ἔτι ἡ παραμυθία δὲν μοι εἶναι πλέον θεμιτή. Οὕτω λέγων συναθροίζει παραχρῆμα πάντα τὰ δένδρα, ἅτινα πρὸ μικροῦ κατέλαθεν συγκροτεῖ ἐξ αὐτῶν μεγάλην πυράν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους· ἀναβαίνει ἐπ' αὐτῆς εὐτόλμως· ἐκτείνει τὴν δορὰν τοῦ Νεομαίου λέοντος, ἥτις τοσοῦτον χρόνον ἐσκέπαζε τοὺς ὤμους του, ὅτε διεπορεύετο ἀπὸ περάτων εἰς περάτων τῆς γῆς ἐξολοθρεύων τοὺς κακούργους καὶ ἀπολυτρῶν τοὺς ταλαιπώρους θνητοὺς, στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ῥοπαλοῦ του, καὶ μὲ προστάσσει νὰ φέρῃ τὸ πῦρ εἰς ἐκείνην τὴν ξυλείαν. Αἱ χεῖρές μου καὶ τοὶ τρέμουσαι καὶ κύριευμένοι ὑπὸ φόβου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τῷ ἀρνηθῶσι τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην ὑπερησῖαν· διότι ἡ ζωὴ, κατ' αὐτὸν δὲν ἦτο πλέον δῶρον τῶν θεῶν· τοσοῦτον ἦν αὐτῷ ἀφόρητος! Ἐροσθήθη μάλιστα μὴ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὀδύνης του τὸν παραφέρει τοσοῦτον, ὥστε νὰ πράξῃ τί ἀνάξιον τῆς ἀρετῆς ἐκείνης, ἥτις ἐξέπληξε τὸν κόσμον ἅπαντα, ἅμα δὲ εἶδεν ὅτι ἡ φλόξ ἀνέλαμψεν ἐκ τῆς πυρᾶς·

Νῦν, ἀνέκραζεν· ἀγαπητέ μου Φιλοκτήτα, αἰσθάνομαι τῶν ὄντι· ὅτι ἀγαπᾷς τὴν δόξαν μου μᾶλλον ἢ τὴν ζωὴν μου· οἱ θεοὶ ἄς σοὶ τὸ ἀνταρμείψωσιν· ἐγὼ δωροῦμαι σοὶ ὅ,τι ἔχω τιμιώτερον ἐν τῷ κόσμῳ· τὰ ἐν τῷ αἵματι τῆς Λερναίας Ὑδρας βεβαμμένα ταῦτα βέλη. Γινώσκεις ὅτι τὰ τραύματα αὐτῶν εἰσὶν ἀνιάτα· δι' αὐτῶν ἔσο ἀήττητος, ὡς ἐγώ, καὶ οὐδεὶς θνητὸς θέλει τολμήσει ποτὲ ν' ἀντιταχθῇ πρὸς σέ. Ἐνθυμῶ ὅτι ἀποθνήσκω πιστὸς εἰς τὴν φιλίαν μας, καὶ μὴ ἐπιλάθου ποτὲ, ὅπόσον σέ ἠγάπησα· ἀλλ' ἐὰν ἀληθῶς λαμβάνης οἶκτον εἰς τὰ δεινά μου, δύνασαι νὰ μοὶ δώσῃς τὴν ὑστάτην παραμυθίαν. Ὑποσχέθητί μοι ὅτι δὲν θέλεις ποτὲ φανερώσει εἰς αὐδένα θνητὸν, οὔτε τὸν θάνατόν μου, οὔτε τὸν τόπον, ἐν ᾧ θέλεις θάψῃ τὰ ὅσῃά μου. Τῷ τὸ ὑποσχέθην, φεῦ! Τῷ τὰ ὠρκίσθην μάλιστα, καταβρέξας τὴν πυράν του διὰ τῶν δακρύων μου· λάμψις χαρᾶς ἐφάνη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· ἀλλ' αἰφνης θύελλα φλογὸς περικλείασα αὐτόν, ἀπέπνιξε τὴν φωνήν του καὶ τὸν ἀφῆρπασεν ἀπὸ τῆς θέας μου· τὸν ἔβλεπον ἔτι μικρὸν ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν ἔχοντα πρόσωπον τοσοῦτῳ φαῖδρον, ὅσω, ὅτε ἐστεφανοῦτο ἐξ ἀνθέων καὶ ἡλείφετο μῦρα ἐν τῇ εὐθυμίᾳ μεγάλης εὐωχίας μεταξὺ πάντων τῶν φίλων του. Τὸ πῦρ κατέφαγεν ἐντὸς ὀλίγου πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ γῆινον καὶ φθαρτόν, καὶ οὐδὲν ὑπελείφθη αὐτῷ ἐξ ὅσων ἔλαβεν ἐν τῇ γεννήσει του παρὰ τῆς μητρὸς του Ἀλκμήνης· ἀλλὰ διετήρησε, κατ' ἐντολὴν τοῦ Διὸς, τὴν λεπτὴν καὶ ἀθάνατον ἐκείνην φύσιν, τὴν οὐρανίαν ἐκείνην φλόγα, ἥτις εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀρχὴ τῆς ζωῆς, καὶ ἣν ἔσχε παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν διὸ καὶ ἀπέπτη πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ τὴν χρυσὴν ἀψίδα τοῦ ἀστερόεντος Ὀλύμπου, ἵνα πίνῃ τὸ νέκταρ. Ἐκεῖ οἱ θεοὶ τῷ ἔδωκαν εἰς σύζυγον τὴν ἑρασμίαν Ἥβην, θεάν τῆς νεότητος, ἥτις ἔχει τὸ νέκταρ εἰς τὸ τοῦ μεγάλου Διὸς κύπελλον πρὶν ἢ ὁ Γανυμήδης ἀξιωθῇ τῆς τιμῆς ταύτης.

Τὸ ἐπ' ἐμοί, εὗρον πηγὴν ἀνεξάντλητον ὁδῶν εἰς τὰ βέλη ταῦτα, ἅτινα μοὶ ἔδωκεν, ἵνα μὲ ἀνυψώσῃ ὑπὲρ πάντων τῶν ἡρώων. Μετ' ὀλίγον οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Μενελάου ἐναντίον τοῦ ἀπίστου

Πάριδος, ὅστις ἤρπασε τὴν Ἑλένην καὶ συνεμάχησαν πρὸς καταστροφὴν τοῦ βασιλείου τοῦ Πριάμου· τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἐ χρησμοδότησεν ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι θέλουσι φέρει εἰς αἴσιον πέρας τὸν πόλεμον αὐτὸν ἐὰν δὲν ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν βέλη τοῦ Ἡρακλέους.

Ὁ πατήρ σου Ὀδυσσεύς, ὅστις ὑπῆρξε πάντοτε ὁ συνεισφέρων καὶ πολυτροπώτερος εἰς πᾶν συνέδριον, ἐπετράπη νὰ με πείσῃ νὰ συνεκστρατεύσω μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καὶ φέρω ἐκεῖσε τὰ βέλη ταῦτα, ἅτινα ἐνόμιζεν ὅτι ἐγὼ εἶχον. Παρῆλθεν ἡδὴ καιρὸς πολὺς, ἀφ' οὗτο ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἐφαίνετο πλέον ἐπὶ τῆς γῆς· οὐδὲν νέον ἄθλον τοῦ ἥρωος αὐτοῦ ἠκούετο πλέον, οἱ δὲ λησταὶ καὶ οἱ κακοῦργοι ἤρχισαν πάλιν νὰ ἀναφαίνωνται ἀτιμωρήτως. Οἱ Ἕλληνες ἠγνόουν τί νὰ πιστεύσωσι περὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀπέθανεν, οἱ δὲ διεταίνοντο ὅτι προέβη μέχρι τῆς καταφυγμένης ἄρκτου νὰ δαμάσῃ τοὺς Σκύθας. Ὁ Ὀδυσσεύς ὁμῶς διίσχυριζέτο ὅτι ἀπέθανε, καὶ ἐζήτει νὰ με πείσῃ νὰ τὸ ὁμολογήσω· ἤλθε καὶ μ' εὗρεν εἰς κειρὸν, καθ' ὃν ἤμην ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μεγάλου Ἀλκείδου. Ἐδυσκολεύθη πολὺ νὰ με πλῆσιάζῃ, ἐπειδὴ δὲν ᾔθελον πλέον νὰ βλέπω τοὺς ἀνθρώπους· οὐδὲ ᾔθελον νὰ τὸν ἀφήσω νὰ με ἀποσπάσῃ ἐκ τῆς ἐρημίας ἐκείνης τοῦ ὄρους τῆς Οἴτης, ὅπου εἶδον τὸν φίλον μου ἀπολωλὸτα. Δὲν ἐπράττον ἄλλα, ἢ ν' ἀναπολῶ εἰς τὸν νοῦν μου τὴν εἰκόνα τοῦ ἥρωος αὐτοῦ, καὶ νὰ κλαίω βλέπων τοὺς θλιβεροὺς ἐκείνους τόπους· ἀλλ' ἡ γλυκεία καὶ ἰσχυρὰ πειθὼ ἐπεκάθητο εἰς τὰ χεῖλη τοῦ πατρὸς σου. Αὐτὸς ἐράνη τοσοῦτω λελητημένος, ὥσθ ἐγὼ ἔχυσεν ἄφθονα δάκρυα· ἠδυνήθη νὰ σαγηνεύσῃ ἀνεπαισθητῶς τὴν καρδίαν μου καὶ νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐμπιστοσύνην μου· με κατεγοήτευσεν ἐξαγγέλλων μοι τοὺς βασιλεῖς Ἕλληνας, οἵτινες ἐξεστράτευσον νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ δικαίας υποθέσεως, καὶ δὲν ἠδύναντο, ἀνευ ἐμοῦ, νὰ εὐδοκιμήσωσι· δὲν ἰσχυρεν ὁμῶς νὰ μοῦ ἀφαρπάσῃ τὸ μυστικὸν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλέους, ὑπερ ὠρκίσθη ποτὲ νὰ μὴ φανερώσω· ἀλλὰ δὲν ἀμφέβαλλε παντάπασιν ὅτι ἀπέθανε, καὶ με ὑπε-

χρέου νὰ τῷ δείξω τὸν τόπον, ἐνθα ἔκρυψα τὴν τέφραν του.

Οἶμοι! ἀπετροπιζόμεν νὰ ἐπισηκῶ, καὶ νὰ φανερώσω μυστικόν, ὅπερ κρύφα μιν τοῖς θεοῖς νὰ μοι εἶπω εἰς οὐδένα· ἀλλ' ἔσχον τὴν ἀδυναμίαν νὰ παρερμηνεύσω τὸν δεκόν μου μὴ τολμῶν ἀντικρυς νὰ τὸν ἀθετήσω, καὶ οἱ θεοὶ μ' ἐτιμώρησαν διὰ τοῦτο. Ἐκτύπησα διὰ τοῦ ποδὸς τὴν γῆν, ἐνθα εἶχον κρύψει τὴν τέφραν τοῦ Ἡρακλέους· εἶτα ἐπορεύθην εἰς συνάντησιν τῶν συμμάχων βασιλέων, οἵτινες μ' ἐδέχθησαν μετὰ τῆς αὐτῆς χαρᾶς, μεθ' ἧς ἤθελον ὑποδεχθῇ τὸν Ἡρακλῆ αὐτόν. Ἐν ᾧ δὲ διέβαινον ἐκ τῆς νήσου Λήμνου, ἠθέλησα νὰ δείξω πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τί δύνανται τὰ βέλη μου νὰ κάμωσιν· ὅθεν παρσκευαζόμενος νὰ φανερώσω δορκάδα φεύγουσαν εἰς τι δάσος, ἀφῆκα, ἐξ ἀπροσεξίας, νὰ πέσῃ τὸ βέλος ἐκ τοῦ τόξου ἐπὶ τοῦ ποδός μου, καὶ τοῦτο μοι ἐπέφερε τραῦμα, ὅπερ ἔτι καὶ νῦν θάκνει με. Παραχρῆμα ἠσθάνθην τὰς αὐτὰς ἀλγηδόνας, ἃς ἠσθάνθη ὁ Ἡρακλῆς αὐτός· ἐπλήρουν νυχθημερόν τὴν νῆσον ὑπὸ τῶν κραυγῶν μου, μέλαν καὶ διεσθορὸς αἷμα ῥέον ἐκ τῆς πληγῆς μου ἐμάλυνε τὸν ἄτρα, καὶ διέχεεν εἰς ἅπαν τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον δυσωδίαν ἱκανήν· ἀποπνίξῃ καὶ τοὺς πλέον εὐρώστους ἀνδρας· ἅπας ὁ στρατὸς ἐφριξε βλέπων με εἰς τοιοῦτον κίνδυνον, ἕκαστος δὲ εἰκάζεν ὅτι τοῦτο ἦτο τιμωρία ἐπιβληθεῖσα μοι παρὰ τῶν δικαίων θεῶν.

Ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις μὲ παρώρμηκεν εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν, ἦτον ὁ πρῶτος, ὅστις μ' ἐγκατέλειπεν¹. Ἐγνώρισ' ἀκολούθως ὅτι ἐπραξέ τοῦτο, ἐπειδὴ προέκρινε τὸ κοινῇ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑλληνικῶν ὀπλῶν, παντὸς λόγου φιλίας καὶ ἀτομικοῦ καθήκοντος. Δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ προσφέρωσι θυσίας τοῖς θεοῖς ἐν τῷ στρατοπέδῳ· τοσαῦτον ἡ φρίκη τοῦ ἔλκουσ μου, ἡ δυσωδία αὐτοῦ καὶ ἡ οἰμωγὴ τῶν οἰμωγῶν μου, διετάραττον ἅπαντα τὸν στρατόν! εἶδον δ' ἐμαυτὸν ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, εἰσαγγήσει τοῦ Ὀδυσσεως. Ἡ διαγωγὴ αὕτη μοι ἐφάνη ὅλως ἀπάνθρωπος καὶ ἐ-

¹ Ὁ τῷ Ποίαντος παῖς Φιλοκτήτης, ὃν οἱ

Τισσὶ στρατηγοί, γὰρ Ἑπιδόλῃων ἀναξ

ἔρριψαν αἰσχροῦς ὡς ἔρημον. (Σοφ. Φιλοκτ. στιχ. 263)

πίβουλος φεῦ! ἐτύφλωττον ὁ τάλας, ἐπειδὴ δὲν ἐσυλλογί-
ζομην ὅτι καὶ αἱ δικαιοτέροι τῶν ἀνθρώπων ὤφειλον νὰ μ' ἁ-
ποστρέφωσιν, ὡς καὶ οἱ θεοί, οὗς παρώργισα.

Ἔμεινα λιπὼν, διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας,
μόνος, ἄνευ βοηθείας, ἄνευ ἐλπίδας, ἄνευ ἀνακουφισεώς τινος,
κατάσχετος ὑπὸ ἐξυτάτης ὀδύνης, εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην καὶ
ἀγρίαν νῆσον, ὅπου δὲν ἤκουον ἄλλο εἰμὴ τὸν ῥόχθον πῶν κυ-
μάτων, ἅτινα συνετρίβοντο ἐπὶ τῶν σκοπέλων¹. Ἐῦρον ἐν τῇ
ἐρημίᾳ ταύτῃ σπήλαιον κενὸν ὑπὸ τινι βράχον, ὅστις ἀνύψου
πρὸς οὐρανὸν δύο κορυφάς, ὁμοίας πρὸς δύο κεφαλὰς ἀνθρώ-
πων· ἐκ τοῦ βράχου αὐτοῦ ἔρρεεν ὕδωρ διαυγές, τὸ δὲ σπή-
λαιον ἦτο χηραμός (φωλεα) ἀγρίων θηρίων, ὧν τὰς ὁρμάς ὤ-
φειλον νὰ φοβῶμαι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. Ἐστόρησα
φυλλάδα πρὸς κλίνην μου, καὶ δὲν εἶχον ἄλλην περιουσίαν
εἰμὴ ξυλίνην τινὰ ὑδρίαν ἀτέχνως ἐξεργασμένην, καὶ ὀλίγα
ῥάκη, δι' ὧν περιετύλισσον τὴν πληγὴν μου, καὶ ἅτινα μοὶ ἐ-
χρησίμευον νὰ τὴν καθαρίζω². Ἐκεῖ ἐγκαταλειμμένος ὑπὸ
τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκτεθειμένος εἰς τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν,
διήγαγον τὸν βίον μου φονεύων διὰ τῶν βελῶν μου τὰς πε-
ριστεράς καὶ ἄλλα πτηνά, ἅτινα ἐπέτοντο περὶ τὸν βράχον
αὐτόν. ὅτ' ἐφάνευεν δὲ πτηνόν τι πρὸς τροφήν μου, ἔδει νὰ
σύρωμαι χαμαὶ μετὰ πόνου, ὥπως ἔλθω νὰ ἄρω τὸ θήραμά
μου. Οὕτως αἱ γεῖρές μου μοὶ ἐπρομήθευον τὴν τροφήν μου.
Ἀληθῶς, οἱ Ἕλληνες ἀναχωροῦντες μοὶ ἀφῆκαν τροφάς
τινας, ἀλλ' αὐταὶ διήρκεσαν ὀλίγον. Ἦναπτον πῦρ διὰ τῶν
πυρείων (χυδ. τσαχυακόπετρας)· ὁ δὲ βίος οὗτος, καὶ τοι

¹ Τόδε θαῦμα ἔχειμε,
Πῶς ποτε, πῶς ποτε ἄμφω πλὴ-
κτων ῥιθίων μόνος κλύων,
Πῶς ἅτα πανδάκρουτον οὐ-
τὼ βιοτὰν κάτισταχεν. (Σοφ. Φιλ. στιχ. 687.)

² Αὐτόξυλον γ' ἐκπῶνα φλαυρουράσ τινος
Τεχνήματ, ἀνδρός.
Ἰού, Ἰού καὶ ταῦτά γ' ἄλλα θαλπεταί
Ῥάκη, βρεῖας τοῦ νοσηλείας πλέα.

(Σοφ. Φιλ. στιχ. 35—38).

φρικώδης, ἤθελε μοὶ φαίνεσθαι τερπνὸς πόρρω τῶν ἀχαρί-
στων καὶ δολίων ἀνθρώπων διαβιοῦντι, ἐὰν ἡ ὀδύνη δὲν μ'
ἔδακνε, καὶ ἐὰν ἀκαταπαύστως ἴδεν ἐνεπόλουν εἰς τὸν νοῦν
μου τὴν ἀθλίαν σύχην μου. Πῶς! ἔλεγον, νὰ μὲ ἀποσπάσω-
σιν ἐκ τῆς πατρίδος μου, ὡς τὸν μόνον ἀνθρώπον, ὅστις ἡ-
δύνατο νὰ διεκδικήσῃ τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἶτα νὰ μ' ἐγκατα-
λείψωσιν εἰς τὴν ἔρημον ταύτην νῆσον κοιμώμενον! διότι
κοιμώμενου μου οἱ Ἕλληνες ἀνεχώρησαν. Κρίνον, ὅποια ἐγέ-
νετο ἡ ἐκπληξίς μου, καὶ πόσα δάκρυα ἔχυσά εἰς τὴν ἐξέγερ-
σίν μου, ὅτε εἶδον τὰς ναῦς διαπλεούσας τὴν θάλασσαν. Οἴ-
μοι! ζητῶν πανταχοῦ τῆς ἀγρίας καὶ πετρώδους αὐτῆς νή-
σου βοήθειαν, δὲν εὔρον ἄλλο ἢ τὴν ὀδύνην. Εἰς τὴν νῆσον
ταύτην οὔτε λιμὴν ὑπάρχει, οὔτε ἐμπόριον, οὔτε ριλοξενία,
οὔτε ἄνθρωποι, εἴτινες νὰ πλησιάζουσιν αὐτὴν ἐκούσιως¹.
Αὐτοῦ δὲν βλέπει τις εἰμὴ τοὺς δυστυχεῖς, εἰς ἡ τρικυμία
ἐξέβρασεν εἰς τὴν γῆν, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐλπίσῃ ἄλλην
κοινωνίαν ἀνθρώπων ἢ τὴν τῶν ναυαγῶν· ἀλλὰ καὶ ἂν ὀλί-
γοι τινὲς προσωρμίζοντο εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, δὲν ἐτόλμουν
νὰ μὲ πλησιάσωσι, καὶ δὲν ἤθελον νὰ μὲ ἐπαναγάγωσιν εἰς
τὴν πατρίδα μου, ἐπεὶ δὲ ἐροῦσύντο τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, καὶ
τὴν τῶν Ἑλλήνων.

¹ Ἀπὸ δέκα ἐτῶν καὶ ἐντεῦθεν ὑπέφερον τὴν αἰσχύνην, τὴν
ὀδύνην, τὴν πείνην ἔτρεφον πληγὴν, ἣτις μὲ κατεβίβρω-
σε, καὶ ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας μου ἐσθέσθη ἐν τῇ καρδίᾳ
μου. Λίγνης ἡμέραν τινα, ἐν ᾗ ἐπέστρεφον ἐκ τῆς ἐπιζητή-
σεως λατρικῆς βοτάνης διὰ τὴν πληγὴν μου², εὔρον εἰς τὸ
σπήλαιον νεανίαν τινα εὖειδῆ καὶ χαρίεντα, ἀλλ' ἀγέρωχον,
καὶ ἱρωϊκὸν ἔχοντ' ἀνάστημα. Μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον τὸν Ἀ-
χιλλεῦα³ τοσοῦτον τὰ χαρακτηριστικά του, τὰ βλέμματά του,
τὸ βάδισμά του, ὡμοιάζον πρὸς τὰ ἐκείνου! μόνῃ ἡ ἡλικία

¹ Ταύτῃ πελάζει ναυδάτης οὐδεὶς ἐκὼν,

(Σοφ. Φιλ. στίχ. 296)

² Ἀλλ' ἡ πὶ φορβῆς νόστον ἐξελέχθην,

³ Ἡ φύλλον εἴτι νώδονον κάτοι δὲ που.

(αὐτ. στίχ. 43)

του μοί ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι δὲν ἦτον ἐκεῖνος. Παρατήρησα ἐπὶ τοῦ προσώπου του τὸν ἔλεον ἐνταυτῷ, καὶ τὴν ἀμηχανίαν· ἐκινήθη εἰς οἶκτον βλέπων μετὰ πόσου κόπου, καὶ πόσης δυσκολίας ἐσυρόμενη· αἱ ὀξεῖαι καὶ γοεραὶ κραυγαὶ μου, ἐξ ὧν ἀντήχει ἅπασα ἡ παραλία ἐκείνη, κατέκλυσαν τὴν καρδίαν του¹.

Ὡ ξένε, τῷ λέγει πόρρωθεν, ποία κακὴ τύχη σ' ἔφερεν εἰς τὴν ἀοίκητον ταύτην νῆσον²; Ἐναγωνρίζω τὸ ἐλληνικὸν ἔνδυμα, τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο, ὅπερ μοί εἶναι εἰσέτι τοσοῦτον ποθητόν. Ὡ! πόσον ἀνυπόμονος εἶμαι ν' ἀκούσω τὴν φωνήν σου, καὶ νὰ εὔρω εἰς τὰ χεῖλη σου τὴν γλῶσσαν ἐκείνην, ἣν παιδισθὲν ἐξέμαθον, καὶ ἦν δὲν δύναμαι πλέον νὰ λαλήσω πρὸς οὐδένα ἀπὸ πολλοῦ χρόνου εἰς τὴν ἐρημίαν ταύτην! Μὴ θαυμάζῃς βλέπων ἄνθρωπον τοσοῦτον δυστυχῆ, πρέπει νὰ τὸν οἰκτείρῃς.

Μόλος ὁ Νεοπτόλεμος μοί εἶπεν, εἶμαι Ἕλλην, καὶ ἀνέκραξα· ὦ γλυκεῖς λόγοι, μετὰ τοσοῦτων ἐτῶν σιωπῆν καὶ ὀδύνην ἄνευ παραμυθίας³! Ὡ υἱέ μου, ποία τύχη, ποία τρικυμία, ἢ μᾶλλον ποῖος σῦρις ἄνεμος σὲ ἔφερεν ἐνταῦθα, ἵνα πάσης τὰ δεινὰ μου; Αὐτὸς δὲ μοί ἀπεκρίθη· εἶμαι ἐκ τῆς νήσου Σκύρου, καὶ ἐκεῖς ἐπιστρέφω· λέγουσί με εἶναι υἱὸν

¹ Ἄ δ' ἀθυρόστομος

² Ἀγὼ τηλεφανῆς πικρᾶς
οἰμωγᾶς ὑπακούει.

(αὐτ. στιχ. 487)

³

Ὡ ξένοι,

Τίνες ποτ' ἐς γῆν τὴν δε ναυτίλῳ πλάτῃ

Κατείχετ', αὐτ' εὐορμον, οὐτ' οἰκουμένην;

. Σχῆμα μὲν γάρ Ἑλλάδος

Στολῆς ὑπάρχει προσφιλεστάτης ἡμοῖ·

Φωνῆς δ' ἀκούσαι βούλομαι.

(αὐτ. στιχ. 249)

³ Ὡ φίλτατον φώνημα! Φιῦ, τὸ καὶ λαβεῖν

Πρόσφθεγμα τοιοῦδ' ἀνδρὸς ἐν χρόνῳ μακρῷ.

Τίς, ὦ τέκνον, προσέσχε, τίς προσήγαγε

Χρεῖα; τίς ὁρμή; τίς ἀνέμων ὁ φίλτατος; (αὐτ. στιχ. 234)

τοῦ Ἀχιλλέως· γινώσκεις τὰ περαιτέρω¹. Λόγοι τοσοῦτο
βραχεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ κορέτωσι τὴν περιέργειάν μου· ὅθεν
τῷ λέγω. Ὡ υἱέ πατρός, ὃν ὑπερηγάπησα! προσφιλὲς θρέμ-
μα τοῦ Λυκομήδους. Πῶς ἤλθες ἐδῶ; πόθεν ἔρχεσαι²; Ὁ
δὲ μοι ἀπεκρίθη, ὅτι ἐπέστρεφεν ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας·
ἀλλὰ σὺ δὲν ἦσο, τῷ λέγω, εἰς τὴν πρώτην ἐκστρατείαν;
Σὺ δὲ ἦσο; μ' εἶπεν ἐκεῖνος. Τότε ἐγὼ, ἄγνωστis, ὡς βλέ-
πω, καὶ τοῦνομα τοῦ Φιλοκτῆτου, καὶ τὰ παθήματά του ὑ-
πέλαβον. Βαβαί! τῆς συμφορᾶς· οἱ διώκται μου μὲ ὑβρίζου-
σιν ἐν τῇ δυστυχίᾳ μου· ἡ Ἑλλὰς ἀγνωστὶ τί ὑπέσπερον· ἡ ὁδύ-
νη μου αὐξίνει· οἱ Ἀτρεΐδαι μ' ἔφερον εἰς αὐτὴν τὴν κατὰ-
στασιν· οἱ θεοὶ νὰ τοὺς ἀνταποδώσωσι τὰ ἴσα!

Εἶτα τῷ διηγήθην τίνι τρόπῳ οἱ Ἕλληνες μ' ἐγκατέλι-
πον αὐτόθι. Ἀφ' οὗ δ' ἤκουσε τὰς κακουχίας μου, μοι ἐξι-
στόρησε τὰς ἐξουτοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως, μοι
λέγει... Ἀμέσως ἐγὼ τὸν διέκοψα, εἰπὼν αὐτῷ. Πῶς! ὁ
Ἀχιλλεὺς ἀπέθανε! Συγχώρησόν μοι, ὦ υἱέ μου, ἐὰν δια-
κόπτω τὴν διήγησίν σου διὰ τῶν δακρύων μου, ἅτινα ἀφεί-
λω πρὸς τὸν πατέρα σου. Ὁ Νεοπτόλεμος τότε μοι ἀπεκρίθη.
Μὲ πικρηγορεῖς μάλιστα διακόπτων με· ὦ, πόσον κατανώγο-
μαι βλέπων τὸν Φιλοκτῆτην θρηνοῦντα τὸν πατέρα μου!

Ὁ Νεοπτόλεμος ἀναλαμβάνων τὴν διήγησίν σου μοι λέ-
γει· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ
Φοῖνιξ ἤλθον ἐκζητήσοντές με, καὶ βεβαιώσαντές μοι, ὅτι
ἀνευ ἐμοῦ οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν
τῆς Τροίας· οὐδ' ὁλως δ' ἐδυσκολεύθησαν νὰ μὲ συνεπάγῃσι
μεθ' ἑαυτῶν, διότι ἡ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀχιλλέως λύπη
μου, καὶ ὁ ζῆλος τοῦ ν' ἀποκτήσω τὴν φήμην του εἰς τὸν

¹ Ἐγὼ γένος μὲν εἰμι τῆς περιρρύτου
Σκύρρου· πλὴν ὁ' ἐς οἶκον αὐτῶμαι δι' παῖς
Ἀχιλλέως, Νεοπτόλεμος· εἶθθα δὴ τὸ πᾶν.

(αὐτ. στιχ. 239).

² Ὡ φιλοτάτου πατ' πατρός, ὦ φίλης χθονός,
Ὡ τοῦ γέροντος θρέμμα Λυκομήδους, τίνι
Στόλῳ προσέσχεας τὴν δε γῆν, πόθεν πλείων;

(αὐτ. στιχ. 224).

τὰ ὅπλα μου ταῦτα τὰ τοσοῦτον ἐνδοῶα καὶ καθηγιασμένα ὑπὸ τοῦ ἀητήτου Ἡρακλέους. Ἐγὼ τῷ ἀπεκρίθην. Ἐν σοὶ κεῖται. Σὺ υἱέ μου, μοὶ δίδεις σήμερον τὸ φῶς, τὴν πατρίδα μου, τὸν γηραῖον πατέρα μου, τοὺς οἴλους μου, ἐμὲ αὐτὸν δύνασαι νὰ ψιλαφίσῃς τὰ ὅπλα ταῦτα, καὶ νὰ καυχῇς ὅτι εἶσαι ὁ μόνος μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἡξιώθη νὰ τὰ ψιλαφήσῃ. Παραχρῆμα ὁ Νεοπτόλεμος ἐμβαίνει εἰς τὸ σπηλαῖον μου ἵνα θεωρήσῃ τὰ ὅπλα μου.

Ἐν τούτοις δριμυτάτη ὀδύνη μὲ κατακυριεύει, μὲ καταταράττει· ἀγνοῶ τί πράττω· ζητῶ μάχαιραν κοπτερὰν ἵνα κόψω τὸν πόδα μου. Ἀναβοῶ ὦ θάνατε, θάνατε, τοσοῦτον ἐπιθυμητέ! διατί βραδύνεις; ὦ νεανία, καυσὸν με παρευθὺς ὡς ἐγὼ ἔκαυσα τὸν υἱὸν τοῦ Διός. ὦ γῆ! ὦ γῆ! παράλαβε εἰς τοὺς κόλπους σου ἄνθρωπον ψυχορραγούντα, ὅστις δὲν δύναται πλέον νὰ ἀνεγερθῇ ἐκ τῆς παραφορᾶς ἐκείνης τοῦ πόνου, ἔπεσα αἰφνης ὡς κατὰ τὴν συνήθειάν μου, εἰς βαθὺν λήθαργον· ἀφθονος ἰδρώς ἤρχιζε νὰ μὲ ἀνακουφίζῃ· μέλαν καὶ διεσθαρὸς αἷμα ἔρρευσεν ἐκ τῆς πληγῆς μου· κοιμώμενός μου δὲ, εὐκόλῳ ἦτον εἰς τὸν Νεοπτόλεμον νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα μου καὶ νὰ φύγῃ· ἀλλ' ἦτον υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως, γεννηθεὶς οὐχὶ νὰ ἀπατᾷ. Ἐξεγερθεὶς δὲ τοῦ ὕπνου ἐννόησα τὴν ταραχὴν τοῦ· ἐστέναζεν ὡς ἄνθρωπος, μὴ γινώσκων νὰ ὑποκρινῇται καὶ ἐνεργῶν ἐναντίον τῆς θελήσεώς του. Ζητεῖς νὰ μ' ἐπιβουλεύῃς; τῷ λέγω· τί πράττεις; Πρέπει, μοὶ ἀπεκρίθη, νὰ μοὶ ἀκολουθήσῃς εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας· ἐπανελάθον ἐγὼ παραχρῆμα. Φεῦ! τί εἶπας, υἱέ μου; ἀπόδος μοι τὸ τόξον αὐτό. Ἐπροδόθην! Μὴ μοῦ ἀρπάξῃς τὴν ζωὴν. Οἶμοι! ἐκεῖνος δὲν ἀποκρίνεται, ἀλλὰ μὲ θεωρεῖ ἀταράχως· οὐδὲν τὸν κινεῖ εἰς οἶκτον. ὦ παράλιον, ὦ ἀκρωτήριον τῆς νήσου ταύτης! ὦ ἄγρια ζῶα! ὦ ἀπότομοι βράχοι! εἰς σὰς προσκλαίωμαι, ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἄλλον ἔχω νὰ προσκλαυθῶ πλὴν σὰς· σὰς συνειθίσατε εἰς τοὺς στεναγμούς μου. Πρέπει νὰ καταπροδοθῶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως! αὐτὸς μοῦ ἀφαιρεῖ τὸ ἱερὸν τόξον τοῦ Ἡρακλέους· ζητεῖ νὰ μὲ σύρῃ εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον, ὅπως θριαμβεύσῃ κατ' ἐμοῦ, καὶ δὲν βλέπει ὅτι θαν-

αμβεβεί κατὰ νεκροῦ, κατὰ σκιᾶς, κατ' ἀψύχου εἰκόνας, ὦ! ἔάν ἐπετίθετό μοι, ὅτε ἴσχυον, . . ἄλλ' ἔτι καὶ σήμερον τοῦτο ποιεῖ δι' ἀπάτης. Τί θέλω πράξει; ἀπόδος, ὦ τέκνον μου, ἀπόδος . . ἔσο ὅμοιος τῷ πατρί σου, ὅμοιος σεαυτῷ. Τί λέγεις; . . οὐδὲν ἀποκρίνεσαι! ὦ ἀπόκρημνε βράχε! εἰς σέ ἐπανερχομαι· γυμνός, ἄθλιος, ἐγκαταλελειμμένος, ἀνευ τροφῆς, θέλω ἀποθάνει ἔρημος εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο! Μὴ ἔχοντα πλέον τὸ τόξον μου, ἵνα φανεύσω τὰ θηρία, τὰ θηρία θέλουν μὲ καταφάγει. Ἔστω! Ἀλλὰ σὺ, ὦ τέκνον μου, δὲν φαίνεσαι κακός· εἰσήγησάς τις ἀναμφιβόλως σέ παρέπεισεν εἰς τοῦτο· ἀπόδος μοι, τέκνον μου, τὰ ὅπλα μου· ἄγε δὴ.

Ὁ Νεοπτόλεμος ἑνδακρὺς ἔλεγε ταπεινῇ τῇ φωνῇ· εἴθε μὴ ἀνεχώρουν ποτὲ ἐκ τῆς νῆσσο Σκύρου! Ἐν τούτοις ἐγὼ ἀναβῶ. Ἀχ! τί βλέπω; Δὲν εἶν' αὐτός ὁ Ὀδυσσεύς; παραχρῆμ' ἀκούω τῆς φωνῆς του, ἥτις μοι λέγει. Ναὶ ἐγὼ αὐτὸς εἰμί. Ἐάν τὸ Ζοφερὸν βασιλείον τοῦ Πλούτωνος διηνοίγετο, καὶ ἔβλεπον τὸν σκοτεινὸν Τάρταρον, ὃν καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ φοβούνται νὰ ἴδωσι, δὲν ἤθελαν κατασχεθῇ ὑπὸ μεγαλειτέρας φρίκης. Ἀνέκραξα λοιπόν. ὦ γῆ τῆς Λήμνου! ἐπικαλοῦμαι σε μάρτυρα. ὦ Ἥλιε, τὸ βλέπεις καὶ τὸ ἀνέχεσαι! Ὁ Ὀδυσσεύς μοι ἀποκρίνεται χωρὶς νὰ ταραχθῇ. Ὁ Ζεὺς τὸ θέλει, καὶ ἐγὼ τὸ ἐκτελῶ! Τολμάς, τῷ λέγω, νὰ προσφέρῃς τὸν Δία; Βλέπεις τὸν νέον τοῦτον, ὅστις δὲν ἐγεννήθη ἱν' ἀπατᾷ, καὶ ὅστις ὑποφέρει ἐκτελῶν πᾶν ὅ,τι τὸν προστάσσεις; Οὐχί ἵνα σὲ ἀπατήσωμεν, μοι λέγει ὁ Ὀδυσσεύς, οὐδὲ νὰ σὲ κακοποιήσωμεν ἢ ληστέμεν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἵνα σὲ ἀπαλλάξωμεν τῶν δεινῶν σου, ἵνα σὲ ἰατρεύσωμεν, καὶ χορηγήσωμεν τὴν δόξαν τοῦ πορθητοῦ τοῖς Τροίαις, καὶ σὲ ἐπαναγάγωμεν εἰς τὴν πατρίδα σου. Σὺ εἶσαι, καὶ οὐχί ὁ Ὀδυσσεύς, ἐχθρὸς τοῦ Φιλοκτήτου.

Τότε ἀπκύθυνα πρὸς τὸν πατέρα σου πᾶν ὅ,τι ὁ θυμὸς ἠδύνατο νὰ μοι ὑπαγορεύσῃ. Ἐπειδὴ μ' ἐγκατέλειπες, τῷ λέγω, εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, διατί δὲν μὲ ἀφίεις ἔσυχον; Ὑπαγε, ζῆτει τὴν δόξαν τῶν μαχῶν, καὶ πάσαν εὐτυχίαν· ἀπόλαυσον τῶν ἀγαθῶν σου μετὰ τῶν Ἀτρείδων· ἀλλ'

ἄρες με εἰς τὴν ἀθλιότητά μου καὶ εἰς τὴν ὀδύνην μου. Διατί νὰ μὲ συνεπάγῃς μετὰ σοῦ ; ἐγὼ εἶμαι μηδέν· εἶμαι νεκρός. Διατί δὲν πιστεύεις ἔτι καὶ σήμερον, ὡς ἐπίστευες ἄλλοτε, ὅτι δὲν δύναμαι ν' ἀναχωρήσω ἐντεῦθεν ; ὅτι αἱ κραυγαὶ μου καὶ ἡ δυσωδία τῆς πληγῆς μου δύνανται νὰ διαταράξωσι τὰς θυσίας ; Ὡ Ὀδυσσεῦ, αὐτουργεῖ τῶν παθημάτων μου· εἴθε οἱ θεοὶ νὰ σέ . . . ἄλλ' οἱ θεοὶ δὲν μοῦ ἀκούουσιν· ἐξ ἐναντίας, διεγείρουσι τὸν ἐχθρόν μου κατ' ἐμοῦ. Ὡ γῆ τῆς πατρίδος μου, ἦν ποτὲ πλεόν δὲν θέλω ἰδεῖ . . . ὦ θεοί, ἐὰν ἔμεινέ τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀρκούντως δίκαιος, ὅστις νὰ μὲ εὖσπλαγχνισθῇ, τιμωρήσατε, τιμωρήσατε δι' αὐτοῦ τὸν Ὀδυσσεά, καὶ τότε θέλω νομίσαι ἑαυτὸν ἰαθέντα.

Ἐν ᾧ τοιαῦτα ἔλεγον, ὁ πατήρ σου ἀτάραχος μ' ἐθεώρει ἐν ἡθεί εὖσπλαγχνικῷ, ὡς ἄνθρωπος, ὅστις, ἀντὶ νὰ ὀργισθῇ, ἀνέχεται καὶ συγχωρεῖ τὴν ἐξαψιν δυστυχούς, ἣν ἡ τύχη ἐξηγρίανε· τὸν ἔβλεπον δ' ὅμοιον πρὸς βράχον, ὅστις ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους καταφρονεῖ τὰς ὁρμᾶς τῶν ἀνέμων, καὶ τοὺς ἀφίνει νὰ ἐξαντλήσωσι τὴν λύσσαν τῶν, διαμένων αὐτὸς ἀσάλευτος· οὕτω καὶ ὁ πατήρ σου σιωπῶν ἀνέμενεν, ἵνα ἡ ὀργή μου παρέλθῃ, ἐπειδὴ καλῶς ἐγίνωσκεν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀντιφέρηται τις εἰς τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων ζητῶν νὰ τὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον πρὶν ἢ αὐτὰ ἀρχίσωσι νὰ καταπραΰνωνται. Εἶτα μοὶ εἶπε τοὺς λόγους τούτους· ὦ φιλοκτῆτα, ποῦ εἶναι τὸ λογικόν σου καὶ ἡ γενναιοφυχία σου ; ἰδοὺ ἡ ὥρα νὰ τὰ μεταχειρισθῇς. Ἐὰν ἀρνῆσαι νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν μεγάλων προορισμῶν τοῦ Διὸς ὑπὲρ σοῦ, ὑγίαινε· εἶσαι ἀνάξιος τοῦ νὰ κληθῇς προστατῆς τῆς Ἑλλάδος, καὶ πορθητῆς τῆς Τροίας. Μείνον εἰς τὴν Αἴημον, τὰ ὄπλα ταῦτα, ἅτινα φέρω μετ' ἐμοῦ θέλουσι μοὶ χορηγήσει θεὸς εἰς σέ ἀνήκασαν· Νειοπτόλεμε, ἴωμεν· περὶ τὸν νὰ τῷ λαλῶμεν. Ἡ συμπάθεια πρὸς ἓνα μόνον ἀνθρώπον δὲν πρέπει νὰ μᾶς παρακινήσῃ ὥστε νὰ παραβλέψωμεν τὴν σωτηρίαν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Τότε ἠσθάνθην ἑμαυτὸν ὡς λέαιναν, ἥς ἀφῆρπξαν τοὺς σκύμνους καὶ ἤτις διὰ τῶν ὀρυγμῶν τῆς πληροῖ τὰ δάση τρέμου. Ὡ σπῆλαιον, ἔλεγον·

ποτέ δὲν θέλω σὲ ἀφήσει· σὺ ἔσῃ ὁ τάφος μου! ὦ διατριβὴ
τῆς ὀδύνης μου! ἀπώλετο πᾶσα ἐλπίς! ἀπώλετο πᾶσα τροφή!
Τίς δώσει μοι μάχαιραν ἵνα κόψω τὸν πόδα μου; ὦ! ἔάν τὰ
σαρκοβόρα ὄρνεα ἡδύναντο νὰ μ' ἀναρπάξωσι!... Δὲν θέλω
τὰ φρονεῦσι πλέον διὰ τῶν βελῶν μου! Ὡ πολυτίμητον τό-
ξον, τόξον καθηγιασμένον ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ Διὸς!
Ἦ προσφιλὴ Ἡράκλεις, ἔάν σοι ἐναπέμεινεν αἴσθησίς τις,
δὲν ὀργίζεσαι, τὸ τόξον αὐτὸ δὲν εἶναι πλέον εἰς χεῖρας τοῦ
πιστοῦ σου φίλου. ἀλλ' εἰς τὰς βεβήλους καὶ δολίχας χεῖρας
τοῦ Ὀδυσσέως, Γύπες σαρκοφάγοι! αἰμοβόρα θηρία! μὴ φεύ-
γετε πλέον τὸ σπῆλαιον τοῦτο; αἱ χεῖρες μου δὲν φέρουσιν
ὄπλα. Τάλας ἐγώ! δὲν δύναμαι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σᾶς κακο-
ποιήσω. Ἐλθετε νὰ μὲ καταφάγητε! ἢ μᾶλλον ὁ κεραυνὸς
τοῦ ἀνελεήμαντος Διὸς κατακαῦσαί με.

Ὁ πατὴρ σου ἀφ' οὐ μάτην ἐπειράθη νὰ μὲ πείσῃ, ἔκρινε
τελευταῖον, ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ μοι ἀποδώσῃ τὰ ὄπλα
μου· ἐνευσε λοιπὸν εἰς τὸν Νεοπτόλεμον, ὅστις μοι τὰ ἀπέ-
δωκεν εὐθύς. Τότε τῷ λέγω: ἄξιε τῷ ὄντι υἱὲ τοῦ Ἀχιλ-
λέως· ἄφες με νὰ φρονεύσω τὸν ἐχθρόν μου. Παραχρῆμα ἐνε-
ταίνα τὸ τόξον μου κατὰ τοῦ πατρός σου, ἀλλ' ὁ Νεοπτόλε-
μος, ἐπέσχε τὴν χεῖρα μου καὶ μοι εἶπεν· ἡ ὀργὴ σὲ ταράτ-
τει, καὶ δὲν σ' ἀφίνει καθαρῶς νὰ ἴδῃς τὸ ἄτιμον ἔργον ὅπερ
μέλλεις νὰ πράξῃς. Ὡς πρὸς τὸν Ὀδυσσεύα, αὐτὸς ἐφαίνετο
ἐξίσου ἀτάραχος εἰς τὰ βέλη μου, ὡς καὶ εἰς τὰς ὕδρεις μου.
Ἐθαύμασα τὸ ἀτρόμητον καὶ ἀόργητον αὐτοῦ· ἤσυχόνθη ὅτι
ἠθέλησα εἰς τὴν πρώτην ἐξαψίν μου, νὰ μεταχειρισθῶ τὰ
ὄπλα μου καὶ νὰ φρονεύσω ἐκείνον, ὅστις διέταξε νὰ μοι ἀπο-
δοθῶσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὀργή μου δὲν εἶχεν εἰσέτι πραινωθῇ,
ἤμην ἀπαρηγόρητος ὅτι ὤρριλον τὰ ὄπλα μου εἰς ἄνθρωπον,
ὃν τοσοῦτον ἐμίσην. Ἐν τούτοις ὁ Νεοπτόλεμος μοι λέγει.
Μάθε ὅτι ὁ μάντις Ἑλένος υἱὸς τοῦ Πριάμου, ἐξελθὼν τῆς
πόλεως Τροίας, κατὰ θεῖαν ἐμπνευσιν καὶ προσταγὴν, μὲς ἀπε-
κάλυψε τὸ μέλλον· ἡ τάλαινα Τροία θέλει καταστραφῇ, εἶπεν¹,

¹ Ἐπεται ἡμᾶρ, ὅτι τε Πριάμοι, Πριάμω τε πόλεις ὀλεῖται.

Καὶ λαὸς ἐμμελετο Πριάμω.

Ὅμ. Ἰλ. στγ.

ἀλλὰ θέλει καταστροφῇ ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλέους. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός δὲν θέλει λαθῇ εἰ μὴ ὅποτεν ἔλθῃ πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας· οἱ παῖδες τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἰατρεύουσιν αὐτόν.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἠσθάνθην τὴν καρδίαν μου διάνδιχα μερμηρίζουσιν (διχαζομένην.) Ἐθελγόμεν μὲν ὑπὸ τῆς ἀπλότητος τοῦ Νεοπτολέμου καὶ τῆς εἰλικρινείας μεθ' ἧς μοι ἂν πέδωκε τὸ τόξον μου, δὲν ἠδυνάμην δὲ ν' ἀποφασίσω ἐὰν ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσω εἰς τὸν Ὀδυσσεά, καὶ μεγάλη τίς αἰσχύνῃ με ἀνεχαιτίζεν· ὅθεν ἔλεγον κατ' ἑμαυτόν, τί ἄρά γε θέλουσιν εἰπεῖ βλέποντές με μετὰ τοῦ Ὀδυσσεως καὶ τῶν Ἀτρείδων;

Ἐν τοιαύτῃ ἀμφιβολίᾳ εὐρισκόμενος ἀκούω φωνὴν ὑπερανθρώπινον. Βλέπω τὸν Ἡρακλέα, ὡς φωτεινὴν νεφέλην, ὑπὸ ἀκτίνων δόξης περιλαμπόμενον· εὐκόλως ἀνεγνώρισα τὰ τραχέα χαρακτηριστικά του, τὸ ῥωμαλέον σῶμά του καὶ τοὺς ἀφελεῖς τρόπους του· εἶχε δ' ἐξοχόν τι καὶ μεγαλοπρεπὲς ἦθος, ὅπερ οὐδέποτε ἑφάνη εἰς αὐτόν, ὅτ' ἐξολώθρευε τοὺς κακούργους. Μοὶ λέγει· ἀκούεις, βλέπεις τὸν Ἡρακλέα· ἀφῆκα τὸν ὑψηλὸν Ὀλυμπον καὶ ἦλθον νὰ σοὶ ἀναγγεῖλω τὰς προσταγὰς τοῦ Διὸς. Γινώσκεις διὰ ποίων ἀθλῶν ἀπέκτισα τὴν ἀθανασίαν· δέον καὶ σὺ νὰ συνεκστρατεύσης μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως ἵν' ἀκολουθήσῃς τὰ ἵχνη μου καὶ βαδίσῃς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δόξης· θέλεις δὲ λαθῇ. Θά φρονέσῃς διὰ τῶν βελῶν μου τὸν Πάριν τὸν πρωταίτιον τοσοῦτων κακῶν. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας ὀφείλεις νὰ πέμψῃς πλούσια σκῦλα πρὸς τὸν πατέρα σου Ποίαντα εἰς τὸ ὄρος τῆς Οἴτης. Τὰ σκῦλα ταῦτα θέλουσιν ἀνατεθῆ ἐπὶ τοῦ τάφου μου, ὡς μνημεῖον δόξης ὀφειλομένης εἰς τὰ βέλη μου. Σὺ δὲ, υἱὲ τοῦ Ἀχιλλέως, δὲν δύνασαι νὰ νικήσῃς βεβαίως ἄνευ τοῦ Φιλοκτήτου, οὐδὲ ὁ Φιλοκτήτης ἄνευ σοῦ· ἀπέλθετε ἡμφότεροι, ὡς δύο πειναλέοι λέοντες ζητοῦντες βοράν· θέλω πέμψει τὸν Ἀσκληπιὸν εἰς τὴν Τροίαν ἵνα ἰατρεύῃ τὸν Φιλοκτήτην. Πρὸ πάντων, ὦ Ἕλληνες, αἰέθεσθε καὶ τηρεῖτε τὴν θρησκείαν· πάντα τὰ λοιπὰ θνήσκουσιν, ἐκείνη δὲ διαμένει ἀθάνατος.

Ἄφ' οὗ ἤκουσα τοὺς λόγους τούτους ἀνέκραξα· ὦ ποθει-
 νὴ ἡμέρα! ὦ γλυκὺ φῶς! ἀναλάμπεις τέως μετὰ τοσαῦτα
 ἔτη! Πείθομαί σοι, Ἡράκλεις· ἀναχωρῶ ἀφ' οὗ ἀποχαιρε-
 τήσω τοὺς τόπους τούτους· χαῖρε, ὦ προσφιλὲς ἄντρον· χαί-
 ρετε νύμφαι τῶν ὑγρῶν τούτων λειμώνων. Δὲν ἀκούω πλέον
 τὸν ὑπόκωπον ῥόχθον τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ταύτης.
 Χαῖρε ἀκρωτήριον, ὅπου ἡ Ἥχῳ ἀντελάλησε τοσάκις τοὺς
 στεναγμούς μου. Χαίρετε γλυκεῖαι πηγαί, αἵτινες ἐγένεσθέ
 μοι τοσοῦτον πικραί. Χαῖρε, ὦ γῆ τῆς Λήμνου· ἄφες με ν'
 ἀναχωρήσω ἀκωλύτως, ἐπειδὴ πορεύομαι, ὅπου μὲ καλεῖ τὸ
 θέλημα τῶν θεῶν καὶ τὸ τῶν φίλων μου!

Ἀνεχωρήσαμεν λοιπὸν καὶ ἦλθομεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς
 Τροίας, ἐνθα ὁ Μαχάων καὶ ὁ Ποδαλείριος διὰ τῆς θείας ἐπι-
 στήμης τοῦ πατρὸς τῶν Ἀσκληπιοῦ, μὲ ἰάτρευσαν, ἢ τοῦλάχιστον
 μ' ἔφερον εἰς ἣν μὲ βλέπεις κατὰστασιν. Δὲν πάσχω
 πλέον· ἀνέλαβον ἅπασαν τὴν δύναμίν μου· ἀλλὰ χολαῖνοι
 ὀλίγον· κατώρθωσα δὲ νὰ πέσῃ ὁ Πάρις, ὡς δειλὸς τις νε-
 ῶρς, ὃν ὁ κυνηγὸς φονεύει διὰ τῶν βελῶν του. Μετ' ὀλίγον
 τὸ Ἰλιον ἀπετεφρώθη. Γινώσκεις τὰ περαιτέρω· ἔτρεπον ὅμως
 εἰσέτι μῖσός τι κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως, ἀναμνησκόμενος τὰ
 παθήματά μου, καὶ ἡ ἀρετὴ του δὲν ἴσχυε νὰ πραῦνῃ τὴν
 ὀργὴν μου· ἀλλ' ἡ θεὰ νιοῦ, ὁμοίου ἐκείνῳ, θν ἀδύνατόν μοι
 εἶναι νὰ μὴν ἀγαπῶ, εἴλκυσεν εἰς συμπάθειαν τὴν καρδίαν
 μου καὶ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς.

ὑπόθεσις

Διαφορά τις ἀναφύεται μεταξύ τοῦ Τηλεμάχου καὶ τοῦ Φαλάντου, ἡγεμόνος τῶν Λακεδαιμονίων, περὶ τινων αἰχμαλώτων Δαυνίων, οὓς ἕκαστος ἀξιοῖ ὅτι τῷ ἀνήκουσι. — Συζητουμένης τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐν τῇ συνελεύσει τῶν συμμάχων βασιλέων, ὁ Ἰππίας ἀδελφός τοῦ Φαλάντου, λαμβάνει τοὺς αἰχμαλώτους, ἵνα τοὺς μεταγάγῃ εἰς τὸ Τάραντον. — Ὁ Τηλέμαχος ὀργισθεὶς διὰ τοῦτο ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Ἰππίου, μονομαχεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν καταβάλλει. — Ὁ Ἀδρασταί, βασιλεὺς τῶν Δαυνίων, ὠφειλόμενος ἐκ τῆς ὑφισταμένης ταραχῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν συμμάχων, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Ἰππίας φιλονεικοῦσιν, ἐφορμᾷ ἀπροσδοκῆτως, ἄλiskei ἑκατὸν ναῦων, καὶ δι' αὐτῶν μετακομίζει τὰ στρατεύματά του ἀπέναντι τοῦ συμμαχικοῦ στρατοπέδου. Ἐμβάλλει πῦρ εἰς αὐτὸ καὶ κατάρχεται τῆς σφαγῆς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Φαλάντου. — Φονεύει τὸν Ἰππίαν, ἀδελφὸν τοῦ Φαλάντου, τοῦτον δὲ τραυματίζει. — Ὁ Τηλέμαχος ἀναλαβὼν τὰ ἱερά ἐκεῖνα ὅπλα ὅρμᾳ ἐξω τοῦ στρατοπέδου κατὰ τὴν πρώτην ταραχὴν, συνάγει περὶ αὐτὸν τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων καὶ βαδίζει μετὰ τσαούτης περινοίας, ὥστε ἀποκρούει ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ τὸν νικητὴν ἐχθρόν. — Καταιγὶς ἐπελθοῦσα διαχωρίζει τοὺς δύο στρατοὺς καὶ θέτει πέρας εἰς τὸν ἀγῶνα. — Ὁ Τηλέμαχος διατάττει νὰ ἀρθῶσιν οἱ τραυματαῖαι, καὶ χορηγεῖ αὐτοῖς πᾶσαν βοήθειαν· ἰδίᾳ δὲ φροντίζει περὶ τοῦ Φαλάντου καὶ περὶ τῆς κηδείας τοῦ Ἰππίου.

Ἐν ᾧ ὁ Φιλοκτῆτης οὕτω πῶς διηγεῖτο τὰ συμβάτα του, ὁ Τηλέμαχος ἴστατο θαυμάζων καὶ ἀπορῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ του πρешηλοῦντο ἀτενῶς πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα, ὅστις ἐλάλει τὰ διάφορα πάθη, ἅτινα κατετάραξαν τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Φιλοκτῆτην, τὸν Ὀδυσσεά, τὸν Νεοπτόλεμον, ἐξωγραφοῦντο ἀλλήλοδιαδόχως ἐπὶ τοῦ ἀθώου προσώπου του κατὰ λόγον τῆς περιγραφῆς των ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς διηγήσεως ταύτης. Καὶ ὅτε μὲν ἀνεστέναζε καὶ διέκοπτε τὸν Φιλοκτῆτην χωρὶς νὰ σκέπτηται, ὅτε δ' ἐφάνετο ῥεμβάζων, ὡς ἄνθρωπος, ὅστις σκέπτεται βαθέως περὶ δημοσίων ὑποθέσεων. Ὅτε δ' ὁ φι-

λοκότητος περιέγραψε τὴν ἀμυχανίαν τοῦ Νεοπτόλεμου, ὅστις δὲν ἔμαθε νὰ ὑποκρίνηται, ὁ Τηλέμαχος ἔφάνη ὅτι εὗρεθῃ εἰς τὴν αὐτὴν ἀμυχανίαν, καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡδύνατό τις νὰ τὸν ἐκλάβῃ ὡς τὸν Νεοπτόλεμον αὐτόν.

Ἐν τούτοις ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἐβάδιζεν ἐν καλλίστῃ τάξει κατὰ τοῦ Ἀδράστου βασιλείως τῶν Δαυνίων, ὅστις ἠγάθει μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς, ἐδολιεύετο δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Τηλέμαχος ἀπῆντησε μεγάλας δυσκολίας, εἰς τὰ πῶς ἔμελλε νὰ φερθῇ μεταξύ τοσοῦτων ἀντιζηλῶν βασιλέων· διότι ὤφειλε μὲν νὰ μὴ γείνη ὑποπτος εἰς οὐδένα, ν' ἀγαπᾶται δὲ παρὰ πάντων. Ἦτο φύσει ἀγαθὸς καὶ εἰλικρινής, ἀλλ' ὀλίγον εὐπροσήγορος καὶ οὐδόλως ἐσυλλογιζέτο τί δύναται νὰ εὐαρεστήσῃ τοὺς ἄλλους. Δὲν ἠγάπα τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ δὲν ἔμαθε καὶ νὰ δωρῇται· ὅθεν καὶ τοι εὐγενῇ καὶ φιλοκᾶγαθον ἔχων καρδίαν, οὔτε περιποιητικὸς, οὔτε εὐαίσθητος ἦτο πρὸς τὴν φιλίαν, οὔτε ἐλευθέριος, οὔτε εὐγνώμων εἰς τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλλομένας τῶν ἄλλων φροντίδας, οὔτε προσεκτικὸς, ὅπως διακρίνῃ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τῆς κακίας· ἠκολούθει λοιπὸν τὰς ἐφέσεις τῆς καρδίας τοῦ ἀνευ οὐδεμιᾶς σκέψεως. Ἡ μήτηρ τοῦ Πηλεόπῃ τὸν ἀνέθρεψε, καὶ τοι ἐπιστατοῦντος τοῦ Μέντορος, ἐν ὑψηλοφροσύνῃ καὶ ὑπερηφάνειᾳ, αἵτινες ἡμαύραυν πᾶσαν αὐτοῦ ἀρετὴν. Ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ὡς ὄντα ἁλλοίᾳ φύσεως ἀνθρώπων ἢ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες τῷ ἐφαίνοντο ὅτι ἦλθον εἰς τὸν κόσμον ἵνα μόνην τῷ εὐαρεστῶσι, τῷ δουλεύωσι, προλαμβάνωσι πάσας τὰς ἐρέξεις τοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ προσδοκῶσι πᾶν ἀγαθόν, ὡς παρὰ θεοῦ. Ἡ εὐτυχία τοῦ νὰ τῷ ὑπηρετῇ τίς, κατ' αὐτόν, ἦτον ἱκανὴ ἀμοιβὴ τοῖς ὑπηρετοῦσιν αὐτῷ· οὐδὲν ἔπρεπε νὰ νομίζῃ τίς ἀδύνατον, ὅσάκις ἐπρόκειτο νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, καὶ ἡ ἐλαχίστη βραδύτης ἠρέθιζε τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ζωηρότητα.

Ὅσοι τὸν ἐβλεπον τοιοῦτον ὄντα, ἔκρινον ὅτι ἀδύνατον ἦτο ν' ἀγαπήσῃ αὐτὸς ἄλλον ἀνθρώπον ἐκτὸς ἑαυτοῦ· ὅτι δὲν ἔπαυε ἄλλο ἢ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ ἡδονὴν· ἡ δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους ὀλιγωρία τοῦ, καὶ ἡ ἀκαμπτος περιφλαυτία τοῦ

προήρχετο ἐκ τῆς μεγάλης ὀξύτητος καὶ σφοδρότητος τῶν παθῶν του. Ἐθωπεύθη ὑπὲρ τὸ δέον ὑπὸ τῆς μητρός του ἐπὶ νήπιον ὦν καὶ ἐγένετο ἀξιοθρήνητον παράδειγμα τοῖς ἐξ ἐπιφανῶν οἴκων καταγομένοις. Αἱ καταδρομαὶ τῆς τύχης, αἱ ὑπέστη ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας, δὲν ἰσχυσαν νὰ κατευθύνωσι τὸν βρασμὸν τῶν παθῶν του καὶ τὴν ὑπεροψίαν του· στερηθεὶς δὲ παντὸς ἀγαθοῦ, ἐγκαταλειφθεὶς παρὰ πάντων, ὑποκύψας εἰς τοσαῦτα δεινὰ, οὐδόλως ἀπέβαλε τὸ ἀγέριον αὐτοῦ, ὅπερ ἦρε κεφαλὴν, ὡς ὑψικόμος φοῖνιξ.

Ἐν ὅσῳ δὲ ὁ Τηλέμαχος ἦτο πλησίον τοῦ Μέντορος, αἱ κακίαι αὐταὶ δὲν ἐφαίνοντο, ἀλλ' ἐξέλειπον ὁσημέραι· ὅμοιος πρὸς ἵππον γενναῖον ἐλαύνοντα δι' εὐρυχώρου πεδίου, θν οὔτε βράχοι τραχεῖς, οὔτε κρημνοὶ βαθεῖς, οὔτε χεῖμαρροι λάβροι ἐμποδίζουσι, καὶ ὅστις οὐδὲν ἄλλο γινώσκει ἢ τὴν φωνὴν καὶ τὴν χεῖρα ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου ἱκανοῦ νὰ τὸν δαμάσῃ, οὕτω καὶ ὁ Τηλέμαχος πλήρης εὐγενοῦς τόλμης, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπέθετο ἢ μόνῳ τῷ Μέντορι. Ἐν βλέμμα τούτου, ἐν νεῦμα τὸν ἀνεχαίτιζεν ἐκ τῆς σφοδρότερας αὐτοῦ ὀργῆς· διότι ἐνόει ἐν πρώτοις τί ἐσήμαινε τὸ βλέμμα ἢ νεῦμα ἐκεῖνο, καὶ ἀνεκάλει παρευθὺς εἰς τὴν καρδίαν του πᾶν αἶσθημα ἀρετῆς· ἡ δὲ φρόνησις ἀπεκαθίστα ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ πρόσωπόν του φαῖδρον καὶ γαλήνιον. Ὁ Ποσειδῶν, ὅταν αἶρε τὴν τρίαινάν του καὶ ἀπειλῇ τὰ ἄγρια κύματα, δὲν δαμάζει ταχύτερον τὰς φοβεράς τρικυμίας.

Ἄλλ' ὅταν ὁ Τηλέμαχος ἔμεινε μόνος, πάντα τὰ πάθη ταῦτα τὰ μόλις ἀνακοπέντα, ὡς χεῖμαρρος ἀναχιτιζόμενος ὑπὸ ἰσχυροῦ προχώματος, ἐπανελάβον αὖθις τὴν ὁρμὴν τῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸ θράσος τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοῦ Φαλαάντου, ὅστις ἦταν ἐπὶ κεφαλῆς των. Ἡ ἀποικία αὐτῇ, ἣτις ἦλθε καὶ ἔκτισε τὸ Τάραντον, συνέκειτο ἐκ νέων γεννηθέντων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, οἵτινες οὐδέμιαν ἔσχον ἀγωγὴν· ἡ δὲ παράνομος γέννησις των, ἡ ἀτακτοῦς διαγωγὴ των, ἡ ἀκολασία εἰς τὴν ἀνετράφησαν, τοῖς ἐδίδον ἡθὸς τι ἄγριον καὶ θηριῶδες, ὥστ' ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν ληστρικὴ συμμορία μᾶλλον ἢ ἀποικία ἐλληνικὴ.

Ὁ Φάλλαντος, ἐν πάσῃ περιστάσει, ἤθελε ν' ἀντιπράττει εἰς τὸν Τηλέμαχον. Συχνάκις τὸν διέκοπτε δημηγοροῦντα περιφρονῶν τὰς γνώμας του, ὡς νέου ἀπείρου· τὸν ἐχλεύαζε καὶ τὸν μεταχειρίζετο ὡς ἀνάνδρον καὶ τρυφήλόν· κατεδείκνυεν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ καὶ τὰ ἐλάχιστα πταίσματά του, προσεπάθει ἐνὶ λόγῳ νὰ διεγείρῃ πανταχοῦ τὴν ζηλοτυπίαν, καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν ὑψηλοφροσύνην τοῦ Τηλεμάχου μισητὴν εἰς τοὺς συμμάχους.

Ἐν τινι τῶν ἡμερῶν, τοῦ Τηλεμάχου αἰχμαλωτίσαντος Δαυνίους τινάς, ὁ Φάλλαντος διΐσχυρίσθη ὅτι οἱ αἰχμάλωτοι αὐτοὶ τῷ ἀνήκουσι, διότι αὐτὸς ἦτο, κατὰ τὴν κρίσιν του, ὅστις ἐπὶ κεφαλῇ τῶν Λακεδαιμονίων κατέστρεψε τὴν σπείραν ἐκείνην τῶν Δαυνίων, καὶ ὅτι ὁ Τηλέμαχος, εὐρών αὐτοὺς ἤδη ἡττηθέντας καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν, οὐδεμίαν ἔσχε δυσκολίαν ἵνα ζωγράφῃ καὶ συνεπάγῃται αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ Τηλέμαχος ἐξ ἐναντίας διετείνεται ὅτι αὐτὸς συνετέλεσεν ἵνα μὴ ἡττηθῇ ὁ Φάλλαντος καὶ ὅτι αὐτὸς ἐνίκησε τοὺς Δαυνίους. Παρέστησαν λοιπὸν ἐκάτερος ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῶν συμμάχων βασιλείων ζητῶν νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀξιώσεις του. Ὁ Τηλέμαχος τότε ἐξήρθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἠπειλήσε τὸν Φάλλαντον, καὶ ἤθελεν ἐν ἀκαρεῖ ἔλθει εἰς χεῖρας μετ' αὐτοῦ εἰ μὴ δὲν τὸν ἐμπόδιζον.

Ὁ δὲ Φάλλαντος εἶχεν ἀδελφὸν καλούμενον Ἴππίαν, περίελεπτον διὰ τὴν ἀνδρίαν του ἐν ᾧ παντὶ τῷ στρατῷ, ῥωμαλέον καὶ λίαν τεχνικόν. Ὁ Πολυδεύκης, εἰλεγὼν οἱ Ταραντίνοι, δὲν ἡγωνίζετο τεχνικώτερον αὐτοῦ εἰς τὴν πυγμὴν, οὔτε ὁ Κάστιωρ τὸν ὑπερέβαινεν εἰς τὴν σταδιοδρομίαν. Εἶχεν ἀνάστημα καὶ ἀλκὴν σχεδὸν Πράκλειον· ἅπας δ' ὁ στρατὸς τὸν ἐροεῖτο, διότι ἦτο μᾶλλον φιλόνηκος καὶ ἱταμός ἢ καρτερὸς καὶ ἀνδρείος. Ὁ Ἴππίας λοιπὸν βλέπων μετὰ πόσης προπετείας ὁ Τηλέμαχος ἠπειλήσε τὸν ἀδελφόν του, ὑπάγει πρὸς αὐτὸν καὶ λαμβάνει τοὺς αἰχμάλωτους ἵνα τοὺς ἀπαγάγῃ εἰς τὸ Τάραντον, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς συνελεύσεως. Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἔλαβε μυστικῶς γνῶσιν τοῦ πράγματος, ἐξῆλθε φρυάττων ὑπὸ ὀργῆς. Ὁμοίως δὲ πρὸς

ἄγριόχοιρον ἄκοντισθέντα, ὅστις λυσσαλέος ἐπιζητεῖ τὸν ἀκοντίσαντα αὐτὸν κυνηγόν, ἵνα τὸν κατασπαράξῃ, ἐφαίνεται περιτρέχων καθ' ἅπαν τὸ στρατόπεδον, ἐπιζητῶν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἐχθρόν του καὶ πᾶλλων τὸ δόρυ δι' οὗ ἐμελλε νὰ τὸν διαπεράσῃ. Τελευταῖον τὸν συναντᾷ, καὶ βλέπων αὐτὸν, ἡ ὀργή του κορυφούται. Δὲν ἦτο πλέον ὁ Τηλέμαχος ἐκεῖνος, ὁ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς (μορφὴν Μέντορος λαβούσης) χειρουργούμενος, ἀλλὰ παραπλήξ τις ἢ λέων μαυινώδης.

Στῆθι, τῷ λέγει, ὦ ἀγενέσταντε πάντων ἀνθρώπων! στῆθι! θέλωμεν ἰδεῖ ἔάν δύνασαι νὰ μοῦ ἀρπαξῇς τὴν λείαν τῶν αἰχμαλώτων, οὓς ἐνίκησα. Δὲν θέλεις βεβαίως ἀπαγάγει αὐτοὺς εἰς τὸ Τάραντον. Ἄγε· κατάβηθι τάχιστα εἰς τὰς ζοφεράς ὄχθας τῆς Στυγῆς· εἶπε, καὶ ἐξηκόντισε τὸ δόρυ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης ἐρμῆς, ὥστε ὑπερέβη τὸν Ἰππίαν χωρὶς καὶ νὰ τὸν θίξῃ. Τότε ἔσυρε τὸ ἀργυρόνηλον ξίφος του, ὑπερ Λαέρτης ὁ πάππος του ἐδωρήσατο αὐτῷ ἀναχωροῦντι ἐξ Ἰθάκης, ὡς τεκμήριον τῆς ἀγάπης του, ὁ δὲ Λαέρτης τὸ εἶχε μεταχειρισθῇ λίαν ἐνδόξως, νέος ὢν, ἐπειδὴ τὸ ἐθαψεν εἰς τὸ αἷμα πολλῶν τῆς Ἥπειρου ἡρώων κατὰ τινὰ μάχην ἣν ἐνίκησε. Μόλις λοιπὸν ὁ Τηλέμαχος ἔσυρεν αὐτὸ, καὶ ὁ Ἰππίας, πεποιθὼς εἰς τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀλκὴν του, ὤρμηκε νὰ τὸ ἀρπάσῃ ἐκ τῶν χειρῶν του. Τὸ ξίφος συντρίβεται εἰς τὰς χεῖράς των καὶ τότε συναρπάζονται καὶ συσφίγγονται ἀμφοῦ.

Παρόμοιοι πρὸς δύο αἰμοθόρα θηρία, ἐπάλαιοι ζητοῦντες νὰ κατασπαράξωσιν ἀλλήλους. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν των ἐξαστράπτει πῦρ· συστέλλονται, διαστέλλονται, ταπεινοῦνται, ὑψοῦνται, ἀντωθοῦνται, διψῶσιν αἷμα. Ἀντερείδονται χεῖρα πρὸς χεῖρα, γόνυ πρὸς γόνυ, ζητοῦντες ἑκάτερος νὰ καταβάλλῃ τὸν ἀντίπαλόν του, καὶ τὰ δύο ἐκεῖνα συμπεπλεγμένα σώματα φαίνονται ὡς ἐν καὶ μόνον· ἀλλ' ὁ Ἰππίας, πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν, φαίνεται ὅτι ἀπειλεῖ νὰ στρώσῃ χαμαὶ τὸν Τηλέμαχον, οὗ ἡ τρυφερά νεότης ἦτον ἐλαττον νευρώδης. Ἦδη ὁ Τηλέμαχος ἀσθμαίνων, καὶ πνευστιῶν, αἰσθάνεται τὰ γόνατά του παραλυόμενα, ὁ δὲ Ἰππίας, βλέπων αὐτὸν

κραδαινόμενον νὰ πέσῃ, διπλασιάζει τὰς δυνάμεις του. Πᾶσα δ' ἐλπίς περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσέως ἀπώλετο, καὶ παρ' ὀλίγον ἐλάμβανε τὰ ἐπιχειρήματα τῆς θρασυτήτος καὶ ἀφροσύνης του, ἐὰν ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις πόρρωθεν ἐπ' αὐτοῦ ἐπηγρύπνει καὶ δὲν τὸν ἄφινε μέχρις ἐσχάτου εἰμὴ ἵνα βέλτιον τὸν σωθρονίσῃ, δὲν ὥριζε τὴν νίκην ὑπὲρ αὐτοῦ.

Αὐτὴ μὲν οὐδόλως ἀπεχώρησε τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σαλέντου, ἀλλ' ἐπέμψε τὴν Ἰριδαν, ὠκύπτερον ἄγγελον τῶν θεῶν, ἥτις πετάσασα διὰ τοῦ αἰθέρος εἰς ἀπεράντους ἀποστάσεις καὶ ἀφῆσασα κατόπιν τῆς μακρᾶν ταινίαν φωτὸς παικιλοχρόου, ἐστήριξε τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν τῆς ἐπὶ τῆς παρχιλίας,¹ ὅπου ἦτο παρατεταγμένος ὁ ἀναριθμητὸς στρατὸς τῶν συμμάχων. Εἶδε πόρρωθεν τὴν ἑξαψιν, τὸν βρασμὸν, καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν δύο μαχητῶν· ἐφριζεν ἀναλογιζομένη τὸν κίνδυνον τοῦ νέου Τηλεμάχου καὶ ἐπλησίασε κεκαλυμμένη ὑπὸ φωτεινῆς νεφέλης, ἣν ἐμόρφωσεν ἐκ λεπτοτάτων ἀναθυμιάσεων. Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ὁ Ἰππίας ἀθροίσας ἀπάσας τὰς δυνάμεις του ἐνόμιζεν ἑαυτὸν νικητὴν, ἐκείνη ἐσκέπασε τὸν ἀγλᾶν βλαστὸν τῆς Ἀθηνᾶς διὰ τῆς Αἰγίδος, ἣν ἡ σοφὴ αὕτη θεὰ τῇ ἐνεπιστεύθη. Παραχρῆμα ὁ Τηλέμαχος, οὐ τὰ κεκμηκότα μέλη ἔτρεμον, ἀναλαμβάνει ψυχὴν, καὶ ὅσα περισσότερον οὗτος ἀναψυχοῦται, τοσούτῳ πλέον ὁ Ἰππίας ἀποβάλλει γενναιοκαρδίαν· αἰσθάνεται ὑπερφυσικὴν τινα δύναμιν, ἥτις τὸν πιέζει καὶ τὸν καταναγκάζει νὰ κλίνη· ἐπειδὴ ὁ Τηλέμαχος νῦν μὲν τὸν σφίγγει καὶ τὸν κτυπᾷ ἰσχυρῶς, νῦν δὲ τὸν συστρέφει καὶ δὲν τὸν ἀφίνει κἀν ν' ἀναπνεύσῃ, ὅπως συνάψῃ τὰς δυνάμεις του. Τελευταῖον τὸν ῥίπτει γαμαὶ καὶ πίπτει ἐπάνω του. Καθὼς δὲ μεγάλη δρῦς ἐπὶ τοῦ δρους τῆς Ἰδης, ἣν ὁ πέλεκυς τοῦ ξυλουργοῦ ἀπέκοψε διὰ χιλίων κτύπων, καταπίπτουσα ἀποτελεῖ μέγαν δοῦπον, καὶ τὰ μὲν πλησίον ὄρη ἀντηχοῦσιν, ἡ δὲ γῆ στενάζει καὶ ἅπας ὁ περίεστος τύπος σείεται, οὕτω καὶ ὁ Ἰππίας καταπεσὼν ἐδόσκησεν.²

¹ Οὐρανὸν δ' ἐστήριξε κῆρη καὶ ἐπὶ γῆσιν βαίνει. (Ὁμ. Ἰλ.).

² Ὁ δ' αὐτ' ἔπεσε, μετ' ἧς ὥς,

Ἦτο· ὅστις κορυφῇ ἑκάθην περισκαιομένοισι,

Χαλκῷ τεμνομένη, τέρενα γῆσιν φύλλα πελάσσει. (Ὁμ. Ἰλ. Ν. στ. 478)

Ἐν τούτοις ἡ φρόνησις ἐπανῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὸν Τηλέμαχον. Μόλις ὁ Ἰππίας ἔπεσε πρὸ τῶν ποδῶν του καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ἐνόησε τὸ λάθος, ὅπερ ἔπραξε θελήσας νὰ ἐπιτεθῇ τοιοῦτοτρόπως κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐὸς τῶν συμμαχῶν βασιλέων, οὓς ἦλθε νὰ βοηθήσῃ. Ἀνεμνήσθη ἄμυδρῶς πως τῶν σοφῶν συμβουλῶν τοῦ Μέντορος, ἡσχύνθη ὅτι ἐνίκησε, καὶ μετεμελήθη διότι δὲν ἤττηθη. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Φάλλαντος μέγα πνέων κατ' αὐτοῦ, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ παρ' ὀλίγον ἐρόνευε τὸν Τηλέμαχον διὰ τοῦ δόρατός του, ἐὰν δὲν ἐφοβείτο μὴ φρονέσῃ ἐνταυτῷ τὸν Ἰππίαν, ὃν ὁ Τηλέμαχος ἐκράτει στερεὰ ὑποκάτω του εἰς τὴν κόνιν. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ἠδύνατο μὲν ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἐχθροῦ του, ἀλλ' ἡ ὀργή του ἐπραῦνθη, καὶ δὲν ἐσυλλογιζέτο ἄλλο εἰμὴ πῶς νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα του, δεικνύων αὐτῷ φιλάνθρωπίαν. Ἀνίσταται λοιπὸν καὶ λέγει ὦ Ἰππία! ἀρκοῦμαι ὅτι σὲ ἐδίδαξα νὰ μὴ καταφρονῇς τὴν νεότητά μου. Ζῆθι· θαυμάζω τὴν ῥώμην καὶ τὴν γενναιοψυχίαν σου, ἀλλ' οἱ θεοὶ ἤλθον εἰς βοήθειάν μου, ὑποχώρησον εἰς τὸ κράτος τῶν μὴ σκεπτόμεθα ἄλλο εἰμὴ πῶς νὰ κατατροπώσωμεν τοὺς Δαυνίους.

Ἐν ᾧ ὁ Τηλέμαχος οὕτως ἐλάλει, ὁ Ἰππίας ἐγείρεται ἀνάπλευς αἵματος καὶ κομποτοῦ, καὶ φρυάττειν ὑπὸ ὀργῆς καὶ αἰσχύνης. Ὁ δὲ Φάλλαντος δὲν ἐτόλμα ν' ἀφαιρήσῃ τὴν ζωὴν ἐκείνου, ὅστις ἐχάρισεν αὐτὴν τοσοῦτον ἐλευθερίως εἰς τὸν ἀδελφόν του· ἴστατο λοιπὸν μετέωρος καὶ ἀμφίβολος. Πάντες οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς προσέδραμον, καὶ οἱ μὲν συνώδευσαν τὸν Τηλέμαχον, οἱ δὲ τὸν Φάλλαντον καὶ τὸν Ἰππίαν, ὅστις ἀποβαλὼν τὴν ἀλαζονείαν του, δὲν ἐτόλμα οὔτε νὰ ἀρῇ τοὺς ὀφθαλμούς· ἅπας ὁ στρατὸς ἐθαύμασε τὸν Τηλέμαχον, ὅστις καὶ τοὶ πολλὰ νέος τὴν ἡλικίαν, ἐνῷ εἰσέτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι τελείας τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις, ἠδυνήθη ὁμοίως νὰ καταβάλλῃ τὸν Ἰππίαν, ὅμοιον τὴν δύναμιν καὶ τὸ σῶμα πρὸς τοὺς Γίγαντας ἐκείνους, τοὺς υἱοὺς τῆς γῆς, αἵτινες ἐπειράθησάν ποτε νὰ ἐκδιώξωσι τοῦ Ὀλύμπου τοὺς ἀθανάτους.

Ἄλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος οὐδόλως ἔχαιρε διὰ τὴν νίκην ταύτην· καὶ ἐν ᾧ πάντες κοινῶς τὸν ἐπῆνον, αὐτὸς ἀπεχώρησεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ αἰσχυνόμενος ὅτι ἐνίκησε καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ ἑαυτόν. Ἐστέναξε διὰ τὴν ὀξυθυμίαν του, ὡμολόγητε πόσον ὑπάρχει ἄδικος καὶ παράλογος εἰς τὰς ὁρμὰς του, ἐκήρυξε ματαιάν, ἀπάνθρωπον καὶ μισητὴν τὴν ἀμετρον ἐκείνην ὑψηλοφροσύνην του, ἐβεβαίωσε ὅτι ἀληθῆς μεγαλοψυχία ὑπάρχει εἰς τὴν μετριοπάθειαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν φιланθρωπίαν. Ἐγίνωσκε δὲ ταῦτα πάντα, ἀλλὰ δὲν ἤλπιζε νὰ διορθωθῇ μετὰ τοσαύτας ὑποτροπὰς· ὅθεν ἐγνωσιμάχει καὶ ὠρύετο ὡς ἄγριος λέων.

Ἐμειναν ἐπὶ δύο ἡμέρας κατάκλειστος εἰς τὴν σκηνὴν του, μὴ δυνάμενος νὰ προσέλθῃ εἰς οὐδεμίαν κοινωνίαν ἀνθρώπων, καὶ τιμωρῶν αὐτὸς ἑαυτόν. Οἶμοι! ἀνεβόα· πῶς θέλω τολμήσει νὰ ἐπανιδῶ τὸν Μέντορα; Ἐγὼ εἰμαι υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀνεκτικωτάτου πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἦλθον νὰ φέρω τὸ σκάνδαλον καὶ τὴν διχόνοιαν εἰς τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων; Τὸ αἷμά των ἢ τὸ τῶν Δαυνίων, οἵτινες εἰσὶν ἐχθροὶ των, ὀρεῖλω νὰ χύσω; Ἀληθῶς ἐθρασύνθη, δὲν εἶδα ποῦ ἐξέκοντίζω τὸ δόρου μου, ἐτόλμησα ν' ἀγωνισθῶ πρὸς τὸν Ἰππίαν, ἀνίστοις δυνάμεσι, καὶ ἔπρεπε νὰ προσδοκῶ τὸν θάνατον μετὰ τῆς αἰσχύνης, ὅτι ἠττήθην· ἀλλ' ἡ τύχη δὲν ἔστερξεν. Δὲν θά ᾔμαι λοιπόν, οὐχί, τοῦντεῦθεν ὁ θρασυὲς ἐκεῖνος Τηλέμαχος, ὁ ἄσπιον ἐκεῖνος νέος ὁ ὑπ' αὐδεμιᾶς νοουθεσίας ὠφελῆθεις· ἡ αἰσχὺνὴ μου πρέπει νὰ τελειώσῃ μετὰ τῆς ζωῆς μου. Οἶμοι! Ἐὰν ἡδυνάμην τοῦλάχιστον νὰ ἐλπίσω ὅτι δὲν θέλω πράξει τοῦ λοιποῦ, ὅπερ λυποῦμαι ὅτι ἐπραξα, εὐδαίμων καὶ τρισευδαίμων ἦθελον λογιθῇ! Ἄλλ' ἔσως πρὸ τῆς δόσεως τῆς ἡμέρας ταύτης θέλω πράξει ἢ ἐπιθυμήσει νὰ πράξω τὰ αὐτὰ σφάλματα, δι' ἃ νῦν αἰσχύνομαι καὶ φρίττω. Ἔς πικρὰ νίκη! ὦ ἔπαινοι, οὓς ἀδυνατῶ νὰ ὑποφέρω, καὶ οἵτινές εἰσι σκληροὶ ἐλεγχοὶ τῆς ἀφροσύνης μου!

Ἐν ᾧ δὲ οὕτω μένων ἐθλίβετο θανασίμως ὁ Νέστωρ, καὶ ὁ Φιλοκτήτης ἦλθον εἰς ἐπίσκεψίν του. Ὁ Νέστωρ ἠθέλησε

νά τῷ εἶπῃ τὸ ἄδικον, ὅπερ ἔπραξεν· ἀλλ' ὁ σοφὸς οὗτος γέ-
ρων ἐγνω παρευθὺς τὴν θλιψίν τοῦ νέου καὶ μετέβαλε τοὺς
αὐστηροὺς ἐλέγχους του εἰς γλυκεῖς λόγους, ἵνα τὸν κατα-
πραύνη.

Οἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες ἐμποδισθέντες ἕνεκα τῆς ἐριδος
ταύτης, δὲν ἀπεφάσισαν νὰ βαδίσωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, πρὶν
ἢ συνδιαλλάξωσι τὸν Τηλέμαχον μετὰ τοῦ Φαλάντου καὶ τοῦ
Ἰππίου. Φόβος ὑπῆρχε κατὰ πᾶσαν ὥραν μὴ τοι τὰ στρατεύ-
ματα τῶν Ταραντίνων προσβάλωσι τοὺς ἑκατὸν νεανίας Κρή-
τας, οἵτινες ἠκολούθησαν τὸν Τηλέμαχον εἰς τοῦτον τὸν πό-
λεμον. Τὸ πᾶν ἦτον εἰς ταραχὴν ἕνεκα τοῦ σφάλματος τοῦ
Τηλεμάχου μόνου· ὁ δὲ, ἐπειδὴ ἐβλεπε τοσαῦτα μὲν κακὰ
παρόντα, τηλικούτους δὲ κινδύνους εἰς τὸ μέλλον, ὧν ἐγένετο
παράίτιος, ἐβυθίζετο εἰς πικροτάτην θλιψίν. Πάντες οἱ σύμ-
μαχοι ἦσαν εἰς ἐσχάτην ἀμνηχανίαν, καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ προ-
στάξωσι νὰ προχωρήσῃ ὁ στρατὸς, διὰ τὸν φόβον, κατὰ τὴν
πορείαν, μὴ οἱ Κρήτες τοῦ Τηλεμάχου καὶ οἱ Ταραντῖνοι τοῦ
Φαλάντου, ἤθελον ἔλθει εἰς χεῖρας πρὸς ἀλλήλους· ἀλλὰ καὶ
ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου, ὅπου ἐπετηροῦντο ἐκ τοῦ πλησίον,
δυσκόλως τοὺς περιέστελλον. Ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φιλοκτήτης
ἔτρεχον ἀκαταπαύστως ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Τηλεμάχου εἰς
τὴν τοῦ Ἀδυσωπήτου Φαλάντου, ὅστις ἔπνεε φοβεράν ἐκδι-
κησιν. Ἡ γλυκεῖα εὐγλωττία τοῦ Νέστορος καὶ τὸ ἀξίωμα
τοῦ μεγάλου Φιλοκτήτου δὲν ἠδύναντο νὰ μαλάξωσι τὴν
θυριώδη ἐκείνην καρδίαν, ἥτις ὅμως ἀκαταπαύστως διηρεθί-
ζετο ὑπὸ τῶν παροξυντικῶν λόγων τοῦ Ἰππίου· ὁ Τηλέμαχος
ἦτο πολλῶ ἡμερώτερος τοῦ Φαλάντου, ἀλλὰ βεβαρυμένος ὑπὸ
λυπῆς, ἦν οὐδὲν ἴσχυε νὰ ἐξαλείψῃ.

Ἐν ᾧ οἱ ἡγεμόνες εἰς τοιαύτην ἦσαν ταραχὴν, ἅπαντα τὰ
στρατεύματα ἐθλίβοντο. Τὸ στρατόπεδον ἅπαν ἐφαίνετο ὡς
οἰκία βεθυημένη εἰς θρήνους, διότι ἀπώλεσε τὸν πατέρα
τῆς οἰκογενείας, τὸ στήριγμα πάντων τῶν οἰκειῶν καὶ συγ-
γενῶν καὶ τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα πάντων τῶν ἐκγόνων τῆς.
Εἰς τὴν σύγχυσιν δ' ἐκείνην καὶ θλιψίν τοῦ στρατοῦ, ἀκούον-
ται αἶφνης κρότοι ἁμαξῶν καὶ ὀπλῶν, χρημετεσμοὶ ἵππων.

ἀλλ' ἀλλήλοισι ἀνθρώπων, τῶν μὲν νικῶντων καὶ σφαδάζοντων
πρὸς σφαγὴν, τῶν δὲ φευγόντων τε, ἀποθηνησκόντων ἢ τραυ-
ματιζομένων. Νέφος κονιορτοῦ σκοπίζει τὸν οὐρανὸν καὶ κα-
τακαλύπτει ἅπαν τὸ στρατόπεδον, μετὰ δὲ τὸν κονιορτὸν
ἐγείρεται θύελλα καπνοῦ, ὅστις ἀμαυροῖ τὸν ἄερα καὶ ἐπέχει
τὴν ἀναπνοὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἦκούετο δ' ἅμα βρόμος πυρός,
ὅμοιος πρὸς τὸν τῶν φλογῶν, ἃς τὸ ὄρος τῆς Αἴτνης ἐξερεῦγε-
ται ἐκ τοῦ μυθοῦ τῶν ἐγκάτων του, ὁπότεν ὁ Ἡφαιστος μετὰ
τῶν Κυκλώπων του σφηρυλατῇ τοὺς κεραυνούς τοῦ πατρὸς τῶν
θεῶν. Τρόμος καὶ ἀπελπισία καταλαμβάνει πᾶσαν καρδίαν.

Ὁ Ἀδραστός ἀείποτε ἄγρυπνος, καὶ ἀκάματος, προκατέ-
λαβε τοὺς συμμάχους, οἵτινες ἠγνόουν τὴν πορείαν του, ἐν ᾗ
οὗτος εἶχε πληροφορηθῇ περὶ τῆς ἰδικῆς των. Ἐπὶ δύο νύ-
κτας κατέβαλεν ἀπίστευτον σπουδὴν ὅπως περιέλθῃ κύκλῳ
ὄρους τινὸς δυσβάτου, οὗ οἱ σύμμαχοι κατεῖχον πᾶσαν πά-
ρῳδον. Τούτων δὲ κρατοῦντες ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀσφαλεστά-
τους, καὶ ἤξιουν μάλιστα ὅτι δύνανται διὰ τῶν παρόδων
αὐτῶν νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐστρατοπεδευμένου
ὄντος κατὰ τὰ νῶτα τοῦ ὄρους ἅμα ἐπικουρίαι τινὲς ἃς πε-
ριέμενον, ἤθελον ἔλθει εἰς αὐτούς. Ὁ Ἀδραστός ὅστις ἀνθρώ-
πως ἔχει τὸ ἀργύριον ἢ ἀνιχνεύῃ τὸ μυστικόν τοῦ ἐχθροῦ,
ἐμαθε τὸν σκοπὸν των· διότι ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φίλοκτῆτης, οἱ
δύο οὗτοι στρατηγοί, ἄλλως λίαν νουνεχεῖς καὶ λίαν ἐμπειροί
δὲν ἐφύλαττον πολλὴν ἐχεμύθειαν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των.
Καὶ ὁ μὲν Νέστωρ ἐν παρακμῇ ὢν τῆς ἡλικίας ἠρέσκετο πο-
λὺ νὰ διηγῇται πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ περιάψῃ αὐτῷ ἐπαινόν
τινα, ὁ δὲ Φίλοκτῆτης, φύσει βραχυλόγος καὶ ὀξύς, ὅσω
ὀλίγον καὶ ἂν ἠρεθίζετο, ἠναγκάζετο νὰ λέγῃ πᾶν ὅ,τι ἀπε-
φάσισε νὰ φυλάττῃ μυστικόν· οἱ πονηροὶ λοιπὸν ἄνθρωποι
εὗρον τὴν κλεῖδα τῆς καρδίας του, ὅσάκις ἤθελον νὰ ἐξά-
ξωσιν ἀπ' αὐτῆς τὰ σπουδαιότερα μυστικά. Τὸν ἠρέθιζον διὰ
παροξυντικῶν λόγων· τότε δ' ἐκεῖνος βίαιος καὶ παρὰ φόρος
ἐξεργηγνέτο εἰς ἀπειλὰς· ἐκαυχᾶτο ὅτι ἔχει βεβαίους τρό-
πους ὅπως ἐκτελέσῃ πάντα σκοπὸν του, καὶ ὅσω ὀλίγον ἂν
ἀμφέβαλλέ τις περὶ τῶν τρόπων αὐτῶν, ἐκεῖνος ἐσπουδε νὰ

τοὺς ἐξηγήσῃ ἀπερισκέπτως, καὶ οὕτω τὸ πλεόν κρύφιον μυστικόν, διέφευγεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας του ἀπαραλλάκτως ὡς διαφεύγει τὸ ὕδωρ ἐκ πολυτίμου, ἀλλὰ πορρώδους ἀγγείου. Οἱ προδοταὶ χρήματα λαβόντες παρὰ τοῦ Ἀδράστου ἐξεμεταλλεύοντο τὴν ἀδυναμίαν τῶν δύο ἐκείνων βασιλέων. Καὶ τὸν μὲν Νέστορα ἐκολάκευον ἀκαταπαύστως διὰ κενῶν ἐπαίνων· τῷ ἀνεμίμνησκον, φέρ' εἰπεῖν, τὰς παρελθούσας νίκας του· ἐθαύμαζον τὴν σύνεσίν του, δὲν ἔπαυον ἐπικροτοῦντες εἰς πᾶν ῥῆμα καὶ νεῦμά του. Ἐτέρωθεν δ' ἔστηνον παγίδας διηνεκῶς εἰς τὸ φύσει ζωηρόν καὶ ἀνυπόμονον ἦθος τοῦ Φιλοκτήτου· τῷ ἀντίετατον δυσκολίας, χρόνου ἀκαταλληλίας, κινδύνους, πλάνας, λάθη ἀνεπανόρθωτα καὶ τὰ παραπλήσια. Ἀμα δὲ ἐξήπτετο, ἡ φρόνησις τὸν παρήτει καὶ δὲν ἦτο πλεόν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος.

Ὁ Τηλέμαχος ὁμῶς καὶ τοι ἔχων ἐλαττώματά τινα, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἦτο πολὺ φρονιμώτερος πρὸς τήρησιν μυστικοῦ· συνείθισε δὲ εἰς τοῦτο ἕνεκα τῶν δυστυχημάτων του καὶ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν εὗρέθη παιδιόθεν, θέλων νὰ κρύπτῃ τὰς βουλὰς του ἀπὸ τοὺς μνηστῆρας τῆς Πηνελόπης. Ἡδύνατο λοιπὸν νὰ φυλάττῃ τὸ μυστικόν χωρὶς νὰ λέγῃ τὸ ψεῦδος. Δὲν εἶχεν ἦθος σύνοφρυ καὶ μυστηριώδες ὡς ἔχουσι κοινῶς αὐτὸ οἱ κρυφίνοες ἄνθρωποι, οὐδ' ἐφαίνετ' ὅπως δὴποτε πεφορτισμένος βάρος μυστικόν, ὅπερ ἤθελε νὰ κρύψῃ· ἀλλ' ἦτο πάντοτε εὐπαρησίαστος, ἀπλοῦς, ἐλεύθερος, ὡς ἄνθρωπος ἔχων τὴν καρδίαν εἰς τὰ χεῖλη, καὶ λέγων πᾶν ὅ,τι ὥρματο νὰ εἴπῃ ἀνευ προμελέτης καὶ σκέψεως. Ἡδύνατο δὲ πάλιν νὰ σιωπᾷ ἐν θέοντι, ἀνευ στενοχωρίας περὶ πραγμάτων, ἅτινα ἐνδέχετο νὰ δώσωσιν ὑπόνοιάν τινα, ἢ νὰ προδώσωσι τὸ μυστικόν του. Ἐντεῦθεν ἡ καρδιά του ἦτο ἀνεξιχνίαστος καὶ ἀκατανόητος· οἱ καλλίτεροι φίλοι του δὲν ἐγίνωσκον ἄλλο εἰμὴ ὅ,τι ἐνόμιζε πρέπον νὰ τοῖς φανερώσῃ ἵνα λάβῃ παρ' αὐτῶν ὀρθὰς συμβουλὰς, καὶ μόνον πρὸς τὸν Μέντορα ἤνοιγεν ἅπασαν τὴν καρδίαν του. Ἐνεπίστευετο δ' ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλους τινὰς φίλους, ἀλλὰ κατὰ λόγον τῆς δεδοκιμασμένης φιλίας καὶ φρονήσεως ἐκάστου αὐτῷ.

Ὁ Τηλέμαχος λοιπὸν παρετήρησε πολλάκις ὅτι τὰ σχέδια τῆς συνελεύσεως διεδίδοντο ἐν ἀκαρεῖ εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Ἡθέλησε νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸν Νέστορα καὶ τὸν Φιλοκτήτην, ἀλλ' οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες οἱ τοσοῦτον πεπειραμένοι τοῦ κόσμου δὲν ἔδωκαν ἀκρόασιν εἰς εἶδῃσιν τοσοῦτον σωτήριον. Τὸ βαθύ γῆρας δὲν ἔχει πλέον τὴν εὐκαμψίαν τῆς νεότητος· ἡ μακρὰ ἔξις τὸ κρατεῖ δέσμιον, καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον θεραπεία τῶν ἐλαττωμάτων του. Καθὼς παλαιὰ δένδρα, ὧν ὁ τραχὺς καὶ κομβώδης κορμὸς ἀπεσκληρύνθη ὑπὸ τῆς πολυετίας καὶ ἅτινα δὲν δύνανται πλέον νὰ ὀρθωθῶσιν, οὕτω καὶ οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες εἰς μακρὰν ἐλάσαντες ἡλικίαν δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ καμφθῶσιν οἴκοθεν ἐναντίων παλαιῶν κακῶν ἔξεων μεθ' ὧν συνεγήρασαν¹, καὶ αἰτινες εἰσέδυσαν μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων των. Καὶ ἐνίστατο μὲν ὁμολογοῦσιν οἱ γέροντες αὐτάς, ἀλλὰ λίαν βραδέως, ὅθεν στενάζουσιν εἰς μάτην· μόνη δὲ ἡ τρυφερά νεότης εἶναι ἐπιδεκτικὴ πάσης διορθώσεως.

Ἵπῃργεν εἰς τὸν στρατὸν Δόλωψ τις, Εὐρύμαχος ὀνομαζόμενος, κόλαξ ἀμίμητος, ὅστις ἐγίνωσκε τὸν τρόπον τοῦ συμμορφοῦσθαι πρὸς τὰς κλίσεις καὶ τὰς ὁρέξεις πάντων τῶν ἡγεμόνων, περιποιητικὸς ὅσον ἐνεστι· ὧν καὶ πολυμήχανος εἰς τὰ ἐπινοεῖν τρόπους καὶ περιστάσεις ἵνα ἀρέσκῃ. Ἀκούων τις αὐτὸν εὗρισκε τὰ πάντα λεία καὶ ἑυαλὰ. Τῷ ἐζήτουν τὴν γνώμην του· ἐμάντευε παρευθὺς τις ἡ πλέον ἀρεστή· καὶ ἦτο μὲν κομψὸς μυκτηριστὴς τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ ἄλλου, κόλαξ δὲ ταπεινότητος τῶν ἰσχυρῶν, οὗς ἐφοβεῖτο. Ἐπιτήδειος νὰ ἐξεύρῃ λεπτότητα τινα ἐπαινῶν εὐπροσδέκτων καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πλέον σεμνοὺς ἀνθρώπους, ἦτο σκυθρωπὸς μετὰ τῶν σκυθρωπῶν, φαιδρὸς μετὰ τῶν φαιδρῶν, εὐτράπελος μετὰ τῶν εὐτραπέλων· οὐδόλως ἐδυσκολεύετο νὰ λάβῃ πᾶν σχῆμα

¹ Ἐστὼ συγκειχωρημένη ἡ δημώδης μὲν, ἀλλὰ κατάλληλος ἐν ταῦθα παροιμία·

Ὁ λύκος κ' ἂν ἐγήρασε κ' ἡλλαξέ το μαλλί του,

Οὐδὲ τὴν γνώμην ἡλλαξεν, οὔτε τὴν κεφαλὴν του.

καὶ πᾶσαν μορφήν· Οἱ εἰλικρινεῖς καὶ τίμιοι ἄνθρωποι, οἵτι-
νές εἰσιν ἀείποτε οἱ αὐτοί, καὶ ὑποβάλλονται εἰς τοὺς κανό-
νας τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀρετῆς, δὲν δύνανται νὰ ὦσι τοσοῦ-
τον εὐάρεστοι εἰς ἡγεμόνας κυριευμένους ὑπὸ τῶν παθῶν των.

Ὁ Εὐρύμαχος οὗτος εἶχε γνῶσιν τοῦ πολέμου· ἦτον ἀξίος
εἰς πᾶσαν διαπραγματεύσιν, ἀλλὰ τυχοδιώκτης, ὅστις προσ-
ερέθη νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Νέστορα καὶ ἡξιώθη τῆς ἐμπιστο-
σύνης του. Αὐτὸς διὰ τῶν ἐπαίνων του ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ βά-
θους τῆς καρδίας, τῆς ὀλίγον κενοδόξου καὶ εὐαισθήτου τοῦ
γέροντος αὐτοῦ, πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ· ἂν καὶ ὁ φιλο-
κτήτης δὲ τοῦναντίον δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτὸν ὅμως τὸ ὀξύ-
θυμον καὶ ἀνυπόμονον αὐτοῦ ἐνειργάζοντο εἰς αὐτὸν, ὅ,τι ἡ
ἐμπιστοσύνη εἰς τὸν Νέστορα· ὁ δὲ Εὐρύμαχος δὲν εἶχεν ἄλ-
λο νὰ πράξῃ εἰμὴ νὰ τῷ ἀντιλέξῃ καὶ τὸν παροξύνῃ, ὅπως
ἀποκαλύψῃ εὐθύς πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμει νὰ γινώσκῃ. Ὁ ἄνθρωπος
λοιπὸν οὗτος ἐλαβεν ἱκανὸν ἀργύριον παρὰ τοῦ Ἀδράστου,
ἵνα τῷ κατοικήσῃ ἐκάστοτε πᾶν σχέδιον τῶν συμμάχων. Ὁ
βασιλεὺς οὗτος τῶν Δαυνίων, ἐπεμψε στρατιώτας τινὰς ὡς
δῆθεν αὐτομόλους εἰς τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν, οἵτινες ἐμῆλθον
εἰς μετὰ τὸν ἄλλον νὰ δραπέτεύωσι καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ
στρατόπεδόν του, εὐκαιρίας δοθείσης καὶ χρείας ἐπιγενομέ-
νης, ἵνα τῷ ἀναγγέλλωσι πᾶσαν ὑπόθεσιν. Ὁ Εὐρύμαχος λοι-
πὸν ἀπέστειλεν ἕνα τῶν αὐτομόλων τούτων· ὁ δὲ ὅλος δὲν ἦτον
εὐκλος πρὸς ἀνακάλυψιν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἔφερε μεθ' ἑαυ-
τοῦ ἐπιστολὰς, καὶ ἂν συνελαμβάνοντο δὲν ὑπῆρχεν εἰς αὐ-
τοὺς τεκμήριόν τι, ὅπερ νὰ καταστήσῃ ὑποπτον τὸν Εὐρύμα-
χον. Ἐν ταῦτοις ὁ Ἀδράστος προκατελάμβανε πᾶν στρατή-
γημα τῶν συμμάχων καὶ μόλις σχέδιόν τι ἀπεφασίζετο ἐν
τῇ συνελεύσει αὐτῶν καὶ ἀμέσως οἱ Δαῦνιοι ἐπραττον πᾶν
τοῦναντίον πρὸς ματαίωσιν αὐτοῦ. Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἔπαθεν
ἐρευνῶν τὴν αἰτίαν τούτου, καὶ ἐπικαλούμενος τὴν προσοχὴν
τοῦ Νέστορος καὶ τοῦ Φιλοκτήτου, ἀλλ' αἱ μέριμναι του ἀπέ-
βαινον φροῦδοι, ἐπειδὴ ἀμρότεροι οὗτοι ἐτύφλωτταν.

Ὅσοι τυγχάνουσιν ὄντις αἱ περίπυστοι Φαναριῶται Ὅρα Ζαλόν-
Δοκίμ. περὶ Φαναριωτῶν.

Ἀπερασίσθη ἐν συμβουλίῳ ἵνα οἱ σύμμαχοι ἀναμείνωσι τὰ πολυάριθμα στρατεύματα, ἅτινα ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν, καὶ ἔπεμψαν κρυφίως τὴν νύκτα ἑκατὸν πλοῖα ἵνα μετακομίσωσιν αὐτὰ τὴν ταχίστην ἐκ τινος παραλίας, ὅπου ἔμελλον νὰ συναθροισθῶσιν, εἰς τὸν τόπον, ἐνθα ὁ συμμαχικός στρατός ἦτον ἐσκηνωμένος. Ἐν τούτοις οἱ σύμμαχοι ἐνομίζοντο ἀσφαλέστατοι. Ἐπειδὴ κατείχον τὰς παρόδους τοῦ πλησίον ὄρους, ὅπερ ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἀπρอสίτων πλευρῶν τῶν Ἀπεννίνων· τὰ ἐπικουρικά στρατεύματα ἐστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν ποταμὸν Γαλήσιον πλησιαίτατα τῆς θαλάσσης. Ἡ τερπνὴ ἐκείνη πεδὶς βρίθει νομῶν καὶ παντοδαπῶν καρπῶν, ἱκανῶν νὰ θρέψωσιν ὅλον τὸν στρατὸν. Ὁ Ἄδραστος ἦτον ἐστρατοπεδευμένος, ὡς εἴρηται, ὁπισθεν τοῦ ὄρους, ὅπερ οἱ σύμμαχοι ἐνόμιζον ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπερβῇ ποτέ· μαθὼν δὲ ὅτι οἱ σύμμαχοι ἦσαν ἀδύνατοι, ὅτι ἀνέμενον ἰσχυρὰς ἐπικουρίας, ὅτι τὰ πλοῖά των ἀπῆλθον καὶ περιέμενον τῇ ἀριξίν τῶν προσδοκωμένων στρατευμάτων, καὶ ὅτι ὁ στρατός των διετέλει εἰς διαφωνίαν ἕνεκα τῆς μεταξύ Τηλεμάχου καὶ Φαλάντου ἐριδος, περιέδραμε κατὰ τάχος τὸ ὄρος, δι' ἀτραπῶν ὅλως ἀγνώστων καὶ ἀδιαβάτων νομιζομένων, καὶ νυχθημερὸν βαδίζων ἐγένετο πρὸς τὴν παραλίαν, ὅπου ἐπλήνουν ὁ ἐπικουρικός στρατός. Οὕτως ἡ τόλμη καὶ ἡ φιλοπονία ὑπερνηκῶσι τὰ ἰσχυρώτερα κωλύματα. Οὕτως οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἀδύνατον τῷ βουλευμένῳ τολμᾷ καὶ καρτερεῖν. Οὕτως οἱ ἀγαπῶντες νὰ κοιμῶνται, ἐπειδὴ στοχαζόνται τὰ δύσκολα ἔργα ἀδύνατα, ἄξιοί εἰσι νὰ προαρπάζονται ὑπὸ τῶν ἀνγκῶν καὶ νὰ ἡττῶνται.

Ὁ Ἄδραστος, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ὤρμηκεν ἐπὶ τὰ ἑκατὸν πλοῖα τῶν συμμάχων, ἅτινα μὴ φυλασσόμενα καλῶς, ἐπειδὴ οὐδεὶς φόβος οὐδαμῶθεν ὑπῆρχεν, ἐκυρίευσεν ἀμαχῆτι, καὶ τὰ μεταχειρίσθη πρὸς μετακόμισιν τῶν ἑαυτοῦ στρατευμάτων μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαλήσιου, εἴτα παρεπορεύθη τὸν ποταμόν. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ ἐνόμισεν ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα ἐκόμιζον τὰ ἐπικουρικά στρατεύματα, ἅτινα οἱ σύμμαχοι ἀνέ-

μενον, καὶ κατὰ πρῶτον ἡλλάλαξαν ὑπὸ χαρᾶς. Ὁ Ἄδραστος ὁμῶς μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἀπεβιβάσθη ἤδη πρὶν ἢ οἱ σύμμαχοι δυνηθῶσι νὰ τὸν γνωρίσωσιν· ἐπιτίπτει κατ' αὐτῶν, ἀνυπόπτων ὄντων, καὶ τοὺς καταλαμβάνει ὅλως ἀπαρσκειούς ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν στρατοπέδῳ, πάντα ἀτάκτους, ἀνευ ἀρχηγῶν, ἀνευ ὀπλων.

Ἡ πλευρὰ τοῦ στρατοπέδου, ἣν κατ' ἀρχὰς προσέβαλεν, ἦσαν οἱ Ταραντῖνοι, ὧν ἡγεμόνευεν ὁ Φάλαγτος. Οἱ Δαύνιοι ἐπέθεντο αὐτοῖς τασούτῳ σφοδρῶς καὶ ὀρμητικῶς, ὥστε ἡ Λακεδαιμόνιος ἐκείνη νεολαία προκαταληφθεῖσα ἀπροσδοκῆτως δὲν ἡδυνήθη ν' ἀντιστῇ· ἐν ᾧ δ' ἔτρεχεν εἰς τὰ ὄπλα καὶ συνεποδίζετο καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ θορύβῳ ἐκείνῳ, ὁ Ἄδραστος ἐμβάλλει πῦρ εἰς τὸ στρατόπεδον· παραχρῆμα ἡ φλόξ ἀναλάμπει ἀπὸ τῶν σκηνῶν καὶ ὑψοῦται μέχρι νεφελῶν. Ὁ βρόμος τοῦ πυρὸς ὁμοιάζει πρὸς τὴν βοὴν λάβρου χειμάρρου κατακλύζοντος ὅλην πεδιάδα, καὶ συμπαρασύροντος προρρίζους τὰς μεγάλας δρυς, τὰ ἄσπαστα λείψα, τὰς θημονίας τοῦ αἵτου, τοὺς σταύλους τῶν ἵππων καὶ τοὺς σταθμούς τῶν προβάτων. Ὁ ἄνεμος ἐδίωκεν ὀρμητικῶς τὴν φλόγα ἀπὸ σκηνῆς εἰς σκηνὴν, καὶ μετ' ὀλίγον ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἐφαίνετο ὡς παλαιὸν δάσος, ὅπερ σπινθὴρ πυρὸς καταφλέγει¹.

Ὁ Φάλαγτος, ὅστις βλέπει τὸν κίνδυνον ἐγγύτερον πᾶν τῶς ἄλλου δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρει θεραπείαν. Ἐννοεῖ ὅτι πάντα τὰ στρατεύματα μέλλουσι ν' ἀπολεσθῶσιν ἐν τῇ πυρκαϊᾷ αὐτῇ, ἂν δὲν ἐγκαταλείψωσι τάχιστα τὸ στρατόπεδον².

¹ Ὡς δ' ὅποτε πλῆθον ποταμὸς πεδίονδε κτείσειν
Χειμάρρους κατὰ ὄριπριν, ὀπαζόμενος Διὸς ὁμῶς,
Πολλὰ δὲ δρυς ἀζακίας, πολλὰς δὲ τε πεύκας
Ἐσφίρειται, πολλὸν δὲ τ' ἀφυσγετὸν εἰς ἄλλα βάλλει

(Ὁμ. Ἰλ. Α. στιχ. 492)

² Ὡς δ' ὅτε πῦρ αἰδοῦλον ἐν ἀξύλῳ ἱμπέσῃ ὕλη
Πάντη τ' ἱλυφόων ἄνεμος φέρει, οἱ δὲ τε θάμνοι
Πρόρριζοι πίπτουσιν, ἐπειγόμενοι πυρὸς ὀρμῇ.

(Ὁμ. Ἰλ. Α. στιχ. 455).

ἀλλ' ἔννοεῖ συνάμα καὶ πόσον ἡ ἀταξία τῆς ὑποχωρήσεως εἶναι ἐπίφοβος ἐνώπιον ἐχθροῦ νικῶντος. Προσπαθεῖ ν' ἀποψῇ τὴν Λακεδαιμόνιον νεολαίαν εἰσέτι ἡμιωπλισμένην, ἀλλ' ὁ "Αδραστος δὲν τῷ δίδει καιρὸν καὶ ν' ἀναπνεύσῃ. Ἐντεῦθεν μὲν λόγος εὐσιόχων τοξοτῶν κατατραυματίζει δι' ἀναριθμήτων βελῶν τοὺς στρατιώτας τοῦ Φαλάντου· ἐκείθεν δὲ σφενδονῶνται βάλλουσιν αὐτοὺς διὰ χαλάζης μεγάλων λίθων. Ὁ "Αδραστος αὐτὸς, τὸ ξίφος ἔχων εἰς τὴν χεῖρα, καὶ βαδίζων ἐπὶ κεφαλῇς ἐπιλέκτων Λαυνίων, καταδιώκει ἐν τῇ λαμψεί τῶν φλογῶν τοὺς φεύγοντας στρατιώτας, θερίζει διὰ κοπτεροῦ σιδήρου πᾶν περιλειπόμενον ἐκ τοῦ πυρός, κολυμβᾷ εἰς τὸ αἶμα καὶ δὲν κορένναι τὴν λύσσαν τοῦ σφάττων. Οἱ λόντες καὶ αἱ τίγρεις δὲν εἶναι ὠμότεροι καὶ θηριωδέστεροι, ὅπταν σπαράττωσι τοὺς ποιμένας μετὰ τῶν ποιμνίων των. Οἱ στρατιῶται τοῦ Φαλάντου ὑποχωροῦσι καὶ ἡ γενναιοψυχία των ἐκλείπει· φοίχη θανάτου, διαδιδομένη ὑπὸ τῶν ἐρινύων τοῦ "Αδου, ὧν αἱ κεφαλαὶ περικοσμοῦνται ὑπὸ ὄψεων, πηγνύει τὸ αἶμα τῶν φλεβῶν των· τὰ νεαρῶν μέλη των ἀποσκληρύνονται καὶ τὰ τρομαλέα γόνατά των τοὺς ἀποστέρουσι καὶ τὴν ἐλπίδ' αὐτὴν τῆς φυγῆς.

Ὁ Φάλαντος, ὅστις ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἀπελπισίας διετῆρει εἰσέτι ἐν ἑαυτῷ λείψανά τινα δυνάμεως καὶ ἀνδρείας, αἶρει τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανόν, εἶτα βλέπει τὸν ἀδελφόν του Ἰππίαν πίπτοντα πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκ τῶν τραυμάτων τῆς στιβαρᾶς χειρὸς τοῦ "Αδράστου. Ὁ Ἰππίας, ἐκτάδην κείμενος κυλίσται εἰς τὴν κόνιν· μέλαν καὶ κοχλάζον αἶμα ῥέει κρουνηδὸν ἐκ τῆς βαθείας πληγῆς του, ἣν εἶχεν εἰς τὴν πλευράν. Οἱ ὀφθαλμοὶ του κλείνονται διὰ παντός εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ θηριώδης ψυχὴ του ἀποσκιρτᾷ μετ' ἀπαντος τοῦ αἵματός του. Ὁ Φάλαντος αὐτὸς βεβαπτισμένος εἰς τὸ αἶμα τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὸν σώσῃ, περικυκλοῦται ὑπὸ πλῆθους πολεμίων προσπαθούντων νὰ τὸν ἀνατρέψωσιν. Ἡ ἀσπίς του διαπερᾶται ὑπ' ἀναριθμήτων βελῶν, τραυματίζεται πολλαχῶς τοῦ σώματός του, καὶ οὐδὲ δύναται πλέον νὰ συνάξῃ τοὺς δια-

σκορπισθέντας στρατιώτας του. Οἱ θεοὶ τὸν ἐπισκοποῦσιν· ἀλλὰ δὲν τὸν ἐλεοῦσιν.

Ὁ Ζεὺς μέσω πάντων τῶν οὐρανίων καθήμενος ἐθεώρει ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τὴν σφαγὴν τῶν συμμάχων. Ἐξήταζε τὴν ἀμετάτρεπτον εἰμαρμένην, καὶ ἐβλεπε πάντας τοὺς ἀρχηγούς, ὧν τὸ νῆμα ἐμελλε τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ νὰ κοπῇ διὰ τῆς ψαλίδος τῆς Μοίρας. Ἐκαστος τῶν θεῶν προσεῖχε τὸν νοῦν ζητῶν νὰ μαντεύσῃ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Διὸς ὁποῖα ἦτον ἡ βουλή του· ἀλλ' ὁ πατὴρ θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν λέγει αὐτοῖς πραεῖα καὶ ἡγεμονικὴ τῇ φωνῇ. Ὁρᾶτε δήπου εἰς οἷον κίνδυνον περιῆλθον οἱ σύμμαχοι. Ὁρᾶτε τὸν Ἀδραστον κατατροποῦντα τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ θέαμα αὐτὸ εἶναι λίαν ἀπατηλόν· ἡ δόξα καὶ ἡ εὐτυχία τῶν φαύλων εἶναι ὀλιγοχρόνιος¹. Ὁ Ἀδραστος, ἅτε ἀσεβὴς καὶ μισητὸς διὰ τὴν ἀπιστίαν του, δὲν θέλει λάβει τελείαν νίκην· ἡ συμφορὰ ὁμῶς αὕτη ἐπῆλθεν εἰς τοὺς συμμάχους· ἵνα τοὺς διδάξῃ νὰ σωφρονῶσι καὶ νὰ φυλάττωσι κάλλιον τὸ μυστικὸν τῶν ἐπιχειρημάτων των. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἡ σοφὴ Ἀθηνᾶ ἐτοιμάζει νέαν δόξαν εἰς τὸν νεανίαν Τηλέμαχον, ὃν ὑπεραγαπᾷ. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Διὸς ἅπαντες οἱ θεοὶ ἤτένισαν τὰ βλέμματα αὐτῶν πρὸς τοὺς μαχομένους.

Ἐν τούτοις ὁ Νέστωρ καὶ ὁ φιλοκτῆτης ἐπληροφορήθησαν ὅτι μέρος τοῦ στρατοπέδου ἤδη ἐπυρπολήθη, ὅτι ἡ φλόξ ἀναρριπιζομένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου προέβαινε ἀκαταμαχῆται, ὅτι τὰ στρατεύματά των ἦσαν ἐν πλήρει ἀταξίᾳ, καὶ ὅτι ὁ φαλαντος δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν ἐχθρῶν. Μόλις οἱ ἀπαίσιτοι οὗτοι λόγοι ἤχησαν εἰς τὰς ἀκοὰς των, καὶ τρέχουσιν εἰς τὰ ὅπλα, συγκαλοῦσι τοὺς στρατηγούς, καὶ τοὺς προστάσσουσι νὰ ἐξέλθωσιν ἐν ἀκαρεῖ τοῦ στρατοπέδου, ὥπως ἀποφύγῃσι τὸν ἐμπρησμόν.

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἐκάθητο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ λελυπημένος καὶ σχεδὸν ἀπαραμύθητος ἀπορρίψας τὴν θλίψιν του, δρᾷ τεταται τῶν ὅπλων, ἀγλαῶν δώρων τῆς σοφῆς Ἀθηνᾶς· ἥτις ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος ὑπεκρίθη ὅτι τὰ ἐλαβε

¹ La festa dei barani poco dura. Σ. Μ.

ἀπὸ ἀρριστοτέχνην Σαλεντίνον, ἐν ᾧ ἀληθῶς διέταξε τὸν
 "Ηφαιστον καὶ τὰ ἐχάλκευσεν εἰς τὰ καπνοὺς ἐξερευγόμενα
 ἄντρα τοῦ ὄρους τῆς Αἴτνης.

Τὰ ὄπλα ταῦτα ἔστιλβον, ὡς καθρέπτης, καὶ ἔλαμπον
 ὡς ὁ ἥλιος¹. Ἐν αὐτοῖς ἦτο γεγλυμμένος ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ
 Παλλὰς ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἔμελλε νὰ λάβῃ τὴν
 δόξαν τοῦ νὰ μεταδώσῃ τὸ ὄνομα τοῦ εἰς τινὰ πόλιν νεόκτι-
 στον. Ὁ Ποσειδῶν διὰ τῆς τριαίνης τοῦ ἐπάταξε τὴν γῆν,
 ὅθεν ἀνεπήδησεν ἵππος φρυακτής, οὗ τινος οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξη-
 κόντιζον πῦρ, τὸ δὲ ῥύγχος ἀφλοισμόν ἢ χαίτη τοῦ ἐκυμά-
 τιζε κατὰ τὴν πνοήν τοῦ ἀνέμου, αἱ εὐκαμπτοὶ καὶ νεβρώ-
 δεις κνήμαί του παρήλασσον μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος,
 αὐτὸς δὲν ἐβαδίζεν, ἀλλ' ἐκάλπαζε τοσοῦτω κούφως, ὥστε
 οὐδὲν ἔχνος ἄφινεν ὀπισθὲν τοῦ πᾶς τις ἐνόμιζεν ὅτι ἀκούει
 αὐτὸν χρεμετίζοντα.

Ἐτέρωθεν ἡ Ἀθηνᾶ ἔδιδεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νέας
 πόλεως τῆς κατὰκαρπον κλάδον ἐλαίας, ἣν ἐφύτευσεν ὁ κλά-
 δος, ἐδήλου τὴν ποθητὴν εἰρήνην μετὰ τῆς εὐφορίας, πολλῶ
 κρειττόνων πασῶν τῶν ταραχῶν τοῦ πολέμου, ὃν ὁ ἵππος
 ἐκείνος παρίστα. Ἡ θεὰ διὰ τῶν ἀπλῶν τούτων καὶ ὠφελί-
 μων δώρων ἔσχε τὰ νικητήρια, ὅθεν ἡ πόλις αὐτῆς ἐκλήθη-
 σαν Ἀθῆναι.

Ἐβλεπέ τις προσέτι τὴν Ἀθηνᾶν συγκαλοῦσαν περὶ ἑαυτὴν
 πάσας τὰς ἐλευθερίους τέχνας, αἵτινες ἴσαν τρυφερὰ καὶ πε-
 ρωτὰ βρέφη, ἅτινα ἐκπληττόμενα ἀπὸ τὰς θηριώδεις ὠμά-
 τητας τοῦ Ἀρεως, τοῦ τὰ πάντα καταστρέφοντος, προσέ-
 φευγον εἰς αὐτὴν ὡς τὰ πεφοβισμένα ἀρνία πρὸς τὰς ἑαυτῶν
 μητέρας, ὅταν ἴδωσι λύκον πειναλέον, κεχηνότεν φάρυγγι ὀρ-

¹ Πῶς δὲ πρῶτιστα σάκος μίγχε τε στιβαρόν τε
 Πάντοσε δαιδάλλων, περὶ δ' ἄντυγα βάλλε φαινήν,

Ἐν μὲν γὰρ ἄντιξ, ἐν δ' οὐρανόν, ἐν δὲ θάλασσαν,
 Πηλιδόν τ' ἀδάμαντα σελήνην τε πλήθουσιν κτλ.

² Ἴδε τὴν θαυμαστὴν αὐτῆς περιγραφὴν τοῦ σάκος τοῦ Ἀχιλ-
 λῆος (οὗ τινος ἀσθενὴς παράφρασις εἶναι ἢ παρῶσα), εἰς τὴν Ὁμ.
 Ἰλ. Σ. στίχ. 478.

μῶντα νὰ τὰ κατὰσπαράξῃ. Ἡ Ἀθηνᾶ, ὑπεροπτικῶς καὶ παρωργισμένῳ βλέμματι, συνετάραττε διὰ τῶν ἐξαισιῶν φιλοτεχνημάτων τῆς τὴν ἄρρωνα τόλμην τῆς Ἀράχνης, ἥτις ἐθρασύνθη νὰ ἐρίσῃ πρὸς αὐτὴν περὶ καλλιτεχνίας· τῆς ὕφαντικῆς, καὶ ἥς τὰ κάτισχνα καὶ ἀσθενῆ μέλη παρεμορφοῦντο καὶ μετεβάλλοντο εἰς ἀράχνειον ἰστόν.

Πλησίον τούτων ἐφαίνετο ἔτι ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις εἰς τὸν πρὸς τοὺς Γίγαντας πόλεμον τοῦ Διὸς ὑπῆρξε σύμβουλος αὐτοῦ καὶ συνέδραμε πάντας τοὺς ἄλλους ἐκπεπληγμένους θεοὺς. Αὕτη παρίστατο ἔτι, ἐνοπλος διὰ τοῦ δόρατος καὶ τῆς Λιγίδος τῆς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ξάνθου καὶ τοῦ Σιμόντος χειρὸς γωγοῦσα τὸν Ὀδυσσεά, ἐνθαρρύνουσα τὰ φεύγοντα στρατεύματα τῶν Ἑλλήνων, ἀναχαιτίζουσα τὰς ὁρμὰς τῶν ἀνδρείων τέρων στρατηγῶν Τρώων, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ τρομεροῦ Ἑκτορος, ἐξαίρουμένου, τελευταῖον εἰσάγουσα τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν ὁλοθρίαν ἐκείνην μηχανήν, ἥτις ἐν μᾶζ καὶ μόνῃ νυκτὶ ἐμελλεν ἀνατρέψῃ τὸ βασιλεῖον τοῦ Πριάμου.

Ἐπὶ τῶν ὀπλίων αὐτῶν ἐξεικονίζετο ἐτέρωθεν ἡ Δημήτηρ βασιλεύουσα εἰς τὰς καρποφόρους πεδιάδας τῆς Λίπνης, ἥτις κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς Σικελίας. Ἐκεῖ ἐφαίνετο ἡ θεὰ αὕτη συνάγουσα τοὺς τῇδε κακείσε διεσπαρμένους λαοὺς καὶ ποριζομένους τὴν τροφήν των διὰ τοῦ κυνηγίου, ἢ τρώγοντας ἀγρίους καρποὺς πίπτοντας ἐκ τῶν δένδρων. Ἐδείκνυεν αὖτε τοὺς ἀγροίκους αὐτοὺς ἀνθρώπους τὴν τέχνην τοῦ γεωργεῖν τὴν γῆν, καὶ ἐξάγειν ἐκ τοῦ γονίμου κόλπου αὐτῆς τὴν τροφήν των.

Αὕτη τοῖς ἐδίδε τὸ ἄροτρον καὶ τοὺς ἡρμήνευε νὰ ζεύωσιν τοὺς βόας. Ἡ γῆ ἐφαίνετο χαρᾶσσομένη εἰς αὐλακὰς ὑπὸ τῆς ὕννης τοῦ ἄρότρου, εἰτα προέκυπτον τὰ χρυσὰ θέρη, ἅτινα ἐκάλυπτον τὰς εὐφόρους ἐκείνας πεδιάδας. Ὁ θεριστὴς διὰ τοῦ δρεπάνου του ἔκοπτε τοὺς ὠραίους καρποὺς τῆς γῆς καὶ ἀντημεῖβετο διὰ τούτους κόπους του. Ὁ σίδηρος, προωρισμένος ἀλλαχοῦ ἵνα καταστρέφῃ τὰ πάντα, ἐχρησίμευεν αὐτόθι ἵνα παρὰσκευάζῃ τὴν ἀφθονίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀπολαυτὴν καὶ τέρψιν. Αἱ νύμφαι ἐστεμμέναι ἀνθὴ ὠρχοῦντο κύκλῳ τινὸς

λειμῶνος παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ ῥέοντος ἐγγὺς δάσους. Ὁ Πᾶν ἐσύριζε διὰ τοῦ αὐλοῦ του. Οἱ φαῖνοι καὶ οἱ φιλοπαίγμονες Σάτυροι ἐσκίρτων ἐκεῖ πλησίον. Ὁ Βάκχος ἐφαίνετο ἐπίσης ἐστεμμένος κισσόν, καὶ στηρίζων τὴν μὲν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ θύρσου του, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν κρατῶν βλαστὸς ἀμπέλου πλήρεις βοτρυῶν. Εἶχεν οὗτος θελκτικὴν τινα καλλονήν, μετὰ εὐγενοῦς ἡδυπαθείας καὶ μαλθακότητος, καὶ ἐφαίνετο τοιοῦτος, οἷος ἐφάνη εἰς τὴν δυστυχῇ Ἀριάδνην, ὅτε εὗρεν αὐτὴν μόνην, ἐγκαταλελειμένην καὶ βεδυθισμένην εἰς λύπην ἐπὶ τινος ἀγνώστου παραλίας.

Τελευταῖον ἐφαίνετο περίξ λαὸς ἀναρίθμητος. Γέροντες, οἵτινες ἐκόμιζον εἰς τοὺς ναοὺς τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν των, νέοι, οἵτινες ἐπέστρεφον εἰς τὰς συζύγους των ἀπειρηκότες ἐκ τοῦ καμάτου τῆς ἡμέρας· γυναῖκες, αἵτινες ἤρχοντο εἰς προϋπάντησίν των κρατοῦσαι ἐκ τῆς χειρὸς τὰ νηπιά των, ἅτινα ἐθώπευον· ποιμένες, οἵτινες ἔφαλλον καὶ ὠρχοῦντο ἐν ἤλῳ συρίγγων. Τὸ πᾶν, ἐνὶ λόγῳ, παρίστα τὴν εἰρήνην, τὴν θαψίλειαν, τὴν εὐνομίαν· τὸ πᾶν ἐφαίνετο φαιδρὸν καὶ εὐδαιμον. Ἐβλέπε τις μάλιστα εἰς τὰς νομάς τοὺς λύκους συμπαίζοντας μετὰ τῶν προβάτων, τὸν λέοντα καὶ τὴν τίγριν ἀπεβάλοντας τὴν θηριωδίαν των καὶ συνδιαιωμένους ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν τρυφερῶν ἀρνίων· νεανίσκος δὲ τις ἐποίμαινε ταῦτα πάντα ὁμοῦ κρατῶν τὴν ἑαυτοῦ καλαύροπα (μαγγούρα), καὶ ἡ θελκτικὴ αὐτῆς εἰκὼν ἀνεμίμνησκε τὰς χάριτας τοῦ χρυσοῦ Αἰῶνος.

Ὁ Τηλέμαχος λοιπὸν ἀναλαβὼν τὰ θεῖα ταῦτα ὄπλα, καὶ περιβαλλόμενος ἀντὶ τοῦ συνήθους τελαμῶνος, τοῦ ξίφους του, τὴν φεδερὰν Αἰγίδα, ἣν ἡ Ἀθηνᾶ τῷ ἐπέμψε διὰ τῆς Ἰριδος, ταχείας ἀγγέλου τῶν θεῶν, ἐρμᾶ ἔξω τοῦ στρατοπέδου ὅπως ἀποφύγῃ τὰς φλόγας, προσκαλεῖ, μεγάλη τῇ φωνῇ, τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ στρατοῦ, καὶ ἡ φωνὴ του ἐνισχύει πάντας τοὺς ἐκπεπληγμένους συμμάχους. Θεῖον πῦρ ἀκτινοβολεῖ ἐκ τῶν ἐφθαλμῶν τοῦ νεανίου πολεμιστοῦ, ὅστις φαίνεται μὲν ἄμερος, ἐφ' ὁποσὶν ὁροσ, ἀτάραχος, διηνεκῶς ἀσχολούμενος ἵνα δίδῃ προσταγὰς ὡς ἐμφρὼν τις γέριον, ὅστις ἐνασχολεῖται πρὸς

τακτοποιήσεν τῆς οἰκογενείας τοῦ καὶ νουθεσίαν τῶν τέκνων τοῦ, ἀλλ' ὁδὺ καὶ ταχὺς πρὸς ἐκτέλεσιν ὡς λάβρος ποταμὸς οὗ τὰ παφλάζοντα καὶ ῥοχιθίζοντα ῥεῖθρα συμπεριάγουσι καὶ παρασύρουσι τὰ βερύτερα πλοῖα.

Ὁ φιλοκτῆτης, ὁ Νέστωρ, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Μανδουρίων καὶ τ' ἄλλα ἔθνη πάντα ἀναγνωρίζουσιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύος ἡγεμονικόν τι ἀξίωμα, ὅπερ πάντες σέβονται, καὶ εἰς ἧ πάντες ὑπακούουσιν. Ἡ πείρα τῆς γεροντικῆς ἡλικίας δὲν τοὺς ὠφελεῖ· ἡ σύνεσις καὶ ἡ εὐβολία ἐγκαταλιμπάνουσιν αὐτοὺς· ἡ δὲ ζήλοτυπία, ἡ τοσοῦτον φυσικὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, σβύννεται εἰς τὰς καρδίας των. Πάντες σιγῶσι, πάντες θαυμάζουσι τὸν Τηλέμαχον, πάντες παρατάσσονται ἐπὶ τῇ προσταγῇ αὐτοῦ, χωρὶς καὶ νὰ συλλογισθῶσιν, ἀλλ' ὥσαντι ἦσαν ἐθαδὲς εἰς τὸ ὑπακούειν· ὁ δὲ, βαδίζων ἀναβαίνει ἐπὶ τινος λόφου, ὅθεν κατοπτεῦει τὴν θέσιν τῶν ἐχθρῶν. Λύρνη ἀποφασίζει νὰ σπεύσῃ ἵνα τοὺς προκαταλάβῃ ἐν ᾗ εὕρισκονται ἀταξία μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοπέδου. Περιελαύνει κατὰ τάχος τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν, πάντες δ' οἱ ἔμπειροι στρατηγοὶ τὸν παρακολουθοῦσιν. Ἐπιτίθεται τοῖς Λαυνίοις ἐκ τῶν νώτων, καθ' ὃν καιρὸν οὗτοι νομίζουσιν ὅτι ὁ στρατὸς τῶν συμμάχων περιεκαλύφθη ὑπὸ τῶν φλογῶν τῆς πυρκαϊᾶς, ἡ δ' ἐπίθεσις αὕτη τοὺς συνταράττει. Πίπτουσιν ἀλλεπαλλήλως ὑπὸ τὸν στιβαρὸν βραχίονα τοῦ Τηλεμάχου, ὡς πίπτουσι τὰ φύλλα τῶν δασῶν κατὰ τὰς ὑστάτας ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου, ἐπότε βικίος βορρᾶς, πρόδρομος τοῦ χιμῶνος, σείει τοὺς στοναχίζοντας κορμούς τῶν παλαιῶν δένδρων, καὶ συνταράττει πάντας τοὺς κλάδους των. Ἡ γῆ καλύπτεται ὑπὸ νεκρῶν, οὓς ὁ Τηλέμαχος ἐστρωσε· διὰ τοῦ δόρατός του διαπερᾷ τὴν καρδίαν τοῦ Ἰφικλέους, τοῦ νεωτέρου υἱοῦ τοῦ Ἀδράστου, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐτόλμησε, ν' ἀντιταχθῇ πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ μάχῃ, ζητῶν νὰ σώσῃ τὸν πατέρα του, ὅστις ἐπτοήθη προκαταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ ὁ Ἰφικλῆς ἦσαν δύο νεανίαι ὠραῖοι, ῥωμαλέοι, πλήρεις ἐπιδεξιότητος καὶ γενναιοψυχίας. Εἶχον τὸ αὐτὸ ἀνάστημα, τὴν αὐτὴν ἡμερότητα, τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἀμφό-

τεροι προσφιλείς εἰς τοὺς γονεῖς των· ἀλλ' ὁ Ἰφικλῆς ἦτον ὡς ἄνθος θάλλον ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅπερ ἐτιμνήθη διὰ τοῦ κοπτεροῦ δρεπάνου τοῦ θεριστοῦ. Εἴτα ὁ Τηλέμαχος ἀνατρέπει τὸν Εὐφορίωνα τὸν ὀνομαστότερον μεταξὺ πάντων τῶν Λυδῶν τῶν εἰς Ἑπρουρίαν ἐλθόντων. Τελευταῖον ἡ μάχαιρά του θερίζει νεόνυμφον Κλεομένην, ὅστις ὑπεσχέθη μὲν εἰς τὴν σύζυγόν του νὰ τῇ φέρῃ πλούσια σκύλα τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ὅστις ὁμως δὲν ἐμελλέ ποτε πλεόν νὰ τὴν ἐπαναῖδῃ.

Ὁ Ἄδραστος φρυάττει ὑπὸ ὀργῆς βλέπων τὸν θάνατον τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ του, τὸν θάνατον πολλῶν στρατηγῶν του, καὶ τὴν νίκην ἀποπτάσαν τῶν χειρῶν του. Ὁ Φάλαντος κείμενος πρὸ τῶν ποδῶν του, ὁμοιάζει πρὸς ἱερεῖον σφαγιαζόμενον ὅπερ σφαδάζει καὶ ζητεῖ ν' ἀποφύγῃ τὴν ἱεράν μάχαιραν καὶ τὸν βωμόν. Δὲν ἐχρειάζετο πλεόν εἰς τὸν Ἄδραστον εἰμὴ μία μόνη στιγμή ἵνα ἐπιτελέσῃ τὸν θάνατον τοῦ Λακεδαιμονίου. Ὁ Φάλαντος, βεβαπτισμένος εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα, καὶ εἰς τὸ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες σὺν αὐτῷ ἐμάχοντο, ἀκούει τὴν φωνὴν τοῦ Τηλεμάχου σπεύδοντος εἰς βοήθειάν του. Ἀναλαμβάνει πνοήν, καὶ τὸ νέφος ὅπερ ἐκάλυπτε τοὺς ὀφθαλμούς του διαλύεται. Οἱ Δαῦνιοι ἐννοήσαντες τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπίθεσιν ἀφίνουσι τὸν Φάλαντον, καὶ τρέχουσιν ὅπως ἀποκρούσωσιν ἐχθρὸν πολλῷ κινδυνωδέστερον. Ὁ Ἄδραστος ὁμοιάζει πρὸς τίγριν, ἐκ τῶν ἐνύχων τῆς ὁποίας οἱ ποιμένες ἀθρόοι ἀφαρπάζουσι τὸ θήραμα, ὅπερ ἐμελλε νὰ βροχθίσῃ. Ὁ Τηλέμαχος τὸν ἐπιζητεῖ κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην, καὶ ἀγωνίζεται ἵνα δι' ἐνὸς κτύπου τελειώσῃ τὸν πόλεμον ἀπαλλάσσων τοὺς συμμάχους τοῦ ἀσπίνδου ἐχθροῦ των.

Ἀλλ' ὁ Ζεὺς δὲν ἤθελε νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεὺς νίκην τοσοῦτον ταχείαν, καὶ τοσοῦτον εὐκόλον. Ἡ Ἀθηνα αὐτῇ ἤθελεν ἵνα ἔτι ὑποφέρῃ μακρότερα δεινὰ, ὅπως κάλλιον μάθῃ νὰ κυβερνᾷ τοὺς ἀνθρώπους. . . Ὁ ἄσεβός Ἄδραστος λοιπὸν διεσώθη ἀντιλήψει τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν ἵνα ὁ Τηλέμαχος λάβῃ καιρὸν ν' ἀποκτήσῃ μεγαλητέραν δόξαν καὶ πλειοτέραν ἀρετὴν. Νεφέλη, ἣν ὁ Ζεὺς συνήγαγεν εἰς τὸν ἄερα, ἐκάλυψε καὶ διεφύλαξε τοὺς Δαυνίους· ἰσχυρὰ βροντῇ

ἀνήγγειλε τὴν βουλὴν τῶν θεῶν· ἐνόμιζέ τις ὅτι αἱ αἰώνια ἀψίδες τοῦ ὑψηλοῦ Ὀλύμπου ἐμελλον νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τῶν νεφελῶν τῶν δειλαίων θνητῶν. Αἱ ἀστραπαὶ διερρήγγον τὰ νέφη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς πόλου μέχρι τοῦ ἄλλου, καὶ ἐν ᾧ ἐξεθάμβουν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τῶν αἰφνηδίων λάμψεων των, ἄφινον ἐν ἁκαρεὶ εἰς βαθύτατον σκότος τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους· ὁμῆρος δὲ ἀθέσφατος ἐπελθὼν διεχώρισε τοὺς δύο ἀντιπάλους στρατοὺς.

Ὁ Ἀδραστος ὠφελήθη μὲν ἐκ τῆς βοηθείας τῶν θεῶν, ἀλλὰ δὲν ἐσεδέασθη τὸ κράτος των, καὶ οὕτως ἐπέσυρεν εἰς ἑαυτὸν σκληροτέραν τὴν ὀργὴν των. Μετήγαγεν ἐν τάχει τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τοῦ ἡμιφλέκτου στρατοπέδου εἰς τινα πεδιάδα κειμένην παρὰ τὸν ποταμόν· ἐξετέλεσε δὲ τοῦτο μετὰ τσαύτης ἐπιδειξιοτικῆς καὶ ταχύτητος, ὥστε ἡ ἀποχώρησίς του ἀπέδειξεν ἡριδύλως τὴν εὐφυίαν καὶ ἀγχινοίαν του. Οἱ σύμμαχοι, ἐνθαρρυνθέντες ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου, ἤθελον νὰ τὸν καταδιώξωσιν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης καταιγίδος διέφυγεν ἐκεῖνος τῶν χειρῶν των, ὡς πτηνὸν ἐκ τῶν δικτύων τῶν θηρευτῶν.

Οἱ σύμμαχοι τότε οὐδὲν ἄλλο ἐσυλλογίσθησαν ἢ νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὸ στρατόπεδόν των, καὶ ἐπανορθώσωσι τὰς ζημίας των· ἐπανελθόντες δὲ εἶδον τὰ φρικωδέστατα τοῦ πολέμου ἀποτελέσματα. Οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ τραυματῖαι μὴ δυνάμενοι ν' ἀποσυρθῶσι τῶν σκηνῶν καὶ νὰ προφυλαχθῶσιν ἐκ τοῦ πυρός, ἐγένοντο αὐτοῦ πικρὰνάλωμα καὶ ἀνέπερπον πρὸς οὐρανὸν ψυγορραγοῦντες ὀδυνηροτάτας κραυγὰς. Ἡ καρδιά τοῦ Τηλεμάχου συνετρίβη, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα· ἀπέστρεφε πολλάκις τὸ πρόσωπόν του μετὰ φρίκης ἀπὸ τῆς σφαγῆς ἐκείνης καὶ τῆς πανωλεθρίας. Αἱ οἰμωγαὶ τῶν ἐτι ζώντων θυμάτων τῶν καταδεδικασμένων εἰς μακρὸν καὶ ὀδυνηρὸν θάνατον, ἐτραυματίζον καιρίως τὴν αὐαίσθητον ψυχὴν του· τὰ θύματα ἐκεῖνα ὡμοιάζον πρὸς τὸ κρέας τῶν σφαγίων, ἅτινα ἐκάησαν ἐπὶ τῶν βωμῶν, καὶ ὧν ἡ κνίσσα διαδίδεται πανταχοῦ.

Οἶμοι! ἀνέκραζεν ἐκ βάθους καρδίας ὁ Τηλεμάχος. Τοιαῦ-

τα λοιπὸν τὰ ὀψώνεια τοῦ πολέμου! ὅποια ὀργὴ τῶν θεῶν καταδιώκει τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους! ἔχουσι τόσον ὀλίγον καιρὸν νὰ ζήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς! αἱ ἡμέραι των εἰσὶ τοσοῦτον βραχεῖαι! καὶ ὁμῶς διὰ τῆς ἀφροσύνης των ἐπιταχύνουσι τὸν ὀλεθρόν των. Διὰ τὴν ἄρα γε νὰ ἐπιπροσθῶσι νέας δυνάεις καὶ θλίψεις εἰς τὰς ἤδη ὑπαρχούσας πικρίας, ἐξ ὧν οἱ θεοὶ ἐπλήρωσαν τὸν βραχὺν βίον των; πάντες οἱ ἀνθρωποὶ εἰσιν ἀδελφοί, καὶ ὁμῶς διασπαράσσονται πρὸς ἀλλήλους! τὰ ἄγρια θηρία εἰσιν ὀλιγώτερον αὐτῶν αἰμοδιψῆ. Οἱ λέοντες δὲν πολεμοῦσι τοὺς λέοντας, οὐδὲ αἱ τίγρεις τὰς τίγρεις, ἀλλ' ἐπιτίθενται καθ' ἑτερογενῶν ζώων¹. Μόνος δὲ ὁ ἀνθρωπος, καίτοι λογικὸς, πράττει ὅ,τι τὰ ἄλογα ζῶα πώποτε δὲν ἐπραξαν· ἀλλὰ πρὸς τί οἱ πόλεμοι οὗτοι; Δὲν ὑπάρχει ἄρα γε ἐπὶ τῆς γῆς τόπος περισσότερος ἢ ὅσον οἱ ἀνθρωποὶ δύνανται νὰ καλλιεργήσωσι; Πόσαι γαῖαι κεῖνται ἔρημοι! οὐδέποτε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων θέλει δυνηθῆ νὰ τὰς κατοικήσῃ. Τί τὸ αἷτιον λοιπὸν; ψευδὴς τις δόξα, ἑωλὸν τι ὄνομα κατακτητοῦ, ὅπερ ἡγεμῶν τις ποθεῖ ν' ἀποκτήσῃ, ἀνάπτει τὴν δαῖδα τοῦ πολέμου εἰς ἀπείρους χώρας! Ἄρα εἰς καὶ μόνος ἀνθρώπος, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, κατὰ θεῖαν παραχώρησιν, θυσιάζει ἀγρίως τοσαῦτα πλῆθη διὰ τὴν κενοδοξίαν του. Ἄρα ἀνάγκη τὸ πᾶν ν' ἀπολεσθῇ, τὸ πᾶν νὰ κολυμβήσῃ εἰς τὸ αἷμα, τὸ πᾶν νὰ γείνη παρανάλωμα πυρὸς καὶ σιδήρου, ἵνα ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς, ὅστις ὡς σκύδαλα λογίζεται ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, εὖρη εἰς τὸν πάγκοινον τοῦτον ὀλεθρον τὴν τέρψιν καὶ τὴν δόξαν του! Ὅποια τερατώδης δόξα! Δύναται τις ἀρχοῦντως νὰ μιτήσῃ καὶ νὰ βδελυγθῇ τοιοῦτον ἀνθρώπον, ὅστις τοσοῦτον κατεφρόνησε τὴν ἀνθρωπότητα! Οὐχί, οὐχί, ὁ τοιοῦτος οὐ μόνον ἡμίθεος, οὐδέ ἀνθρώπος εἶναι, ἀλλ' ἐπικατάρματος ἔσεται εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας καθ' ὃς ἔλ-

¹ L' animal le plus fier qu' enfante la nature

Dans un autre animal respecte figure.

Boileau sat. VII.

Τὸ ζῶον τὸ ὁμότερον, ὅπερ γενεῇ ἢ φύσει,
Σίβεται τὸ ἑμόφυλον, ὡς ἐκείνῳ, ἐπίσχ. Σ. Μ.

πιζεν ὅτι θέλει θαυμάζεσθαι. Ὡ πόσον οἱ βασιλεῖς ὀφείλουσι ν' ἀποτροπιάζωνται τοὺς πολέμους, οὕς ἐπιχειροῦσιν ! Οἱ πόλεμοι πρέπει νὰ ᾖναι δίκαιοι καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖοι πρὸς τὸ καινῇ συμφέρον. Τὸ αἷμα τοῦ λαοῦ δὲν πρέπει νὰ ῥέῃ εἰμὴ πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ· ἀλλ' αἱ ἐπίβουλοι ἢ ἰδιοτελεῖς προτροπαί, αἱ ψευδεῖς περὶ δοῆς ἰδέαι, οἱ φθόνοι, τὰ μίσῃ, αἱ ζήλοτυπίαί, αἱ πλεονεξίαι, αἷτινες σεμνὰ ὀνόματα ἐνδύονται, τελευταῖον αἱ μωραὶ ὑποσχέσεις ἢ ὑποχρεώσεις, σύρουσιν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ βασιλεῖς εἰς πολέμους ἐν οἷς δυστυχοῦσι, ρίψοκινδυνεύουσι τὸ πᾶν ἀνευ ἀνάγκης, καὶ προξενοῦσιν εἰς τοὺς ὑπηκόους των τηλικαύτην φθοράν, ὅσῃν οὐδὲ εἰς τοὺς ἐχθρούς των αὐτῶς ἐλάλει ὁ Τηλέμαχος.

Δὲν ἤρκεϊτο δὲ ἀπλῶς ἐκτραγωδῶν τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, ἀλλὰ προσεπάθει καὶ νὰ τὰ καταπραΰνῃ. Πᾶς τις ἐβλεπεν αὐτὸν τρέχοντα εἰς τὰς σκηνὰς αὐτοπροσώπως εἰς βοήθειαν τῶν νοσοῦτων καὶ θανατιῶντων· τοῖς ἐχορήγει ἀργύριον καὶ φάρμακα, τοὺς παρεμύθει, τοὺς ἀνεθάρρυνε διὰ λόγων μελιχίων καὶ ἔπεμπεν ἄλλους πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ὄσων αὐτὸς δὲν ἦ δύνατο νὰ ἐπισκερθῇ.

Μεταξὺ δὲ τῶν Κρητῶν, οἵτινες τὸν παρηκολούθουν, ἦσαν δύο γέροντες, ὧν ὁ μὲν ἐκαλεῖτο Τραυμάφιλος, ὁ δὲ Νοσόφυξ· ὁ Τραυμάφιλος ἐπορεύθη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας μετὰ τοῦ Ἰδομενέως, καὶ ἔμαθε παρὰ τῶν παίδων τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὴν θείαν τέχνην τοῦ ἰατροῦ εἰν τοῦ τραυματίας. Οὗτος ἐνέσταζεν εἰς τὰ βαθύτερα καὶ φαρμακερώτερα τραύματα ὑγρὸν τι εὖσμον, χωρὶς νὰ καταφεύγῃ εἰς ἐγχειρίσεις, ὅπερ ἐμόρφου ταχέως νέας σάρκας, ὑγιεστερας καὶ ὠραιωτέρας τῶν πρώτων.

Ὁ δὲ Νοσόφυξ οὐδέποτε μὲν ἔγνω τοὺς παῖδας τοῦ Ἀσκληπιοῦ Μαχάονα καὶ Παδάλειριον, ἀπέκτησε δὲ διὰ τοῦ Μηριόνου¹, ἱερὰν τινα καὶ μυστηριώδη βίβλον, ἣν ὁ Ἀσκληπιὸς ἐδώρησατο τοῖς παισὶν αὐτοῦ· ἄλλως τε ὁ Νοσόφυξ ἦτον

¹ Ὁ Μηριόνης ἦτον ἡνίοχος τοῦ Ἰδομενέως καὶ στόλαρχος τῶν νηῶν αὐτοῦ εἰς τὴν κατὰ τῆς Τρωάδος ἐκστρατείαν.

ἄνθρωπος θεοφιλής· ἐποίησεν ὕμνους πρὸς αἶνον τῶν υἱῶν τῆς Ἀπ-
 τοῦς, προσέφερε θυσίαν καθ' ἑκάστην εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὅφ'
 οὐ συχνάκις ἐθεοφορεῖτο, λευκὸν καὶ ἀκηλίδωτον πρόβατον.
 Μόλις ἐβλεπέ τινα νοσοῦντα, καὶ διεγίνωσκεν ἐκ τῶν ὀφθαλ-
 μῶν του, ἐκ τῆς χροιάς του, ἐκ τῆς ἐπίδερμίδος του, ἐκ
 τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ σώματός του καὶ ἐκ τῆς ἀναπνοῆς
 του ἔτι, τὴν αἰτίαν τῆς νόσου του. Καὶ ἔτε μὲν εἶδε φάρ-
 μακα ἅτινα προσκάλου τὸν ἰδρωτά, καὶ διὰ τῆς ἀφιδρώσεως
 ἀπεδείκνυε πόσον ἡ ἀδελφὸς διαπνοή, αὐξανομένη ἢ ἐλαττου-
 μένη ἐκλύει ἢ ἐνισχύει ἅπασαν τὴν τοῦ σώματος μηχανήν·
 ὅτε δὲ εἶδε πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κακῶν τῆς ἀτονίας, κατα-
 πότια ἅτινα ἀνεξωγόνουν τοὺς ἀνθρώπους καταπραύνοντα
 τὸ αἷμά των. Ἐβεβαίοντο δὲ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἐλλείψει ἐγκρα-
 τείας καὶ μεγαλοψυχίας, εἶχον ἀνάγκην συχνάκις τῆς ἰατρι-
 κῆς. Εἶναι ὄνειδος, εἰλεγε, τοῖς ἀνθρώποις νὰ πάσχωσιν ἐκ
 τοσοῦτων νοσημάτων, ἐπεὶ δὲ τὰ χρηστὰ ἦν προξενούσι τὴν
 ὑγίαν, ἢ δὲ ἀκρασία, προσέθετε, μεταβάλλει εἰς θανατηφόρα
 φάρμακα τὰς τροφάς, αἵτινες χρησιμεύουσι πρὸς συντήρησιν
 τῆς ζωῆς των, αἱ δὲ ἡδοναί, ἀπολαμβανόμεναι εἰς κόρον,
 συντέμνουσι μᾶλλον αὐτὴν ἢ δύνανται νὰ τὴν παρατείνωσιν.
 Οἱ πένητες συνήθως ὀλιγώτερον νοσοῦσιν, ἀπορία τροφῆς ἢ οἱ
 πλούσιοι χορταζόμενοι τὰ βρώματα, ἅτινα πολλὰ γαργαλί-
 ζουσι τὴν γεῦσιν καὶ φέρουσι τὸν κόρον, πληττερίζουσιν, ἀν-
 τὶ νὰ τρέφωσι τὸ σῶμα· αὐτὰ ταῦτα τὰ ἰατρικὰ εἶναι κακὰ,
 διότι ἐκθιάζουσι τὴν φύσιν, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ μεταχει-
 ριζώμεθα εἰ μὴ ἐν ἀνάγκῃ. Τὸ μέγα δὲ ἰατρικόν, οὐτινος ἢ
 χρῆσις εἶναι πάντοτε ἀθώα, καὶ πάντοτε ὠφέλιμος, εἶναι ἡ
 ἐγκράτεια, ἡ μετριοπάθεια πρὸς πᾶσαν ἡδονήν, ἡ ἀταραξία
 τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἀσκησις τοῦ σώματος· ἐντεῦθεν γίνεται
 αἷμα πρᾶον καὶ εὐκρατον, καὶ διαλύονται πάντες οἱ κακοὶ
 χυμοί. Οὕτως, ὁ σοφὸς Νοτόφυξ ἦτον ὀλιγώτερον ἀξιοθαύ-
 στος διὰ τὰ ἰατρικὰ του ἢ διὰ τὴν δίαιταν, ἣν συνεβούλευε
 τοῖς νοσοῦσιν, ὅπως προλαμβάνωσι τὰ δεινὰ καὶ μὴ ἔχωσιν
 ἀνάγκην ἰατρικῶν.

Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες λοιπὸν ἐπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Τηλεμά-

χου ἵνα ἐπισκεφθῶσι πάντας τοὺς νοσοῦντας τοῦ στρατοῦ. Ἰάτρευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν διὰ τῶν ἱατρικῶν τῶν, καὶ ἔτι πλείονας διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν, ὡς πρὸς τὴν ἔγκαιρον αὐτῶν χρῆσιν, καὶ τῆς περιποιήσεως τῶν ἀσθενῶν, ἐπειδὴ ἐφρόντιζον πολὺ ἵνα διατηρῶσιν αὐτοὺς καθαρίους, ἵνα ἐμποδίζωσι διὰ τῆς καθαριότητος τὸν μεμολυσμένον ἄερα, καὶ ἵνα ὑποχρεῶσιν αὐτοὺς νὰ φυλάττωσιν αὐστηράν διαίταν μέχρι τελείας ἀναρρώσεώς τῶν πάντες ὅθεν οἱ στρατιῶται, εὐγνωμονοῦντες αὐτοῖς διὰ τὴν βοήθειαν ταύτην, ἀνέπεμπον εὐχαριστίας τοῖς θεοῖς ὅτι ἐπεμψαν τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων.

Αὐτὸς δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἔλεγον, ἀλλὰ θεὸς τις εὐεργετικὸς ἀναμφιβόλως ὑπὸ ἀνθρωπίνην μορφήν· ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἔάν ᾔῃαι ὁμοιάζει ὀλιγώτερον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἢ πρὸς τοὺς θεοὺς¹. Ἐγένετο βεβαίως ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα εὐεργετῇ, καὶ εἶναι ἀγαπητότερος διὰ τὴν πραότητα καὶ τὴν χρηστότητα αὐτοῦ ἢ διὰ τὴν ἀνδρίαν του. Ὡς, ἔάν ᾔτο δυνατόν νὰ τὸν ἔχωμεν βασιλέα! ἀλλ' οἱ θεοὶ τὸν ἐπιφυλάττουσιν ἵσως δι' ἄλλον τινὰ εὐτυχέστερον λαόν, ὃν ὑπεραγαπῶσι καὶ εἰς τὴν γῆν τοῦ ὁποίου θέλουσι νὰ ἐπαναφέρωσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα.

Ὁ Τηλέμαχος ἐν ᾧ περιήρχετο τὴν νύκτα ἐπισκεπτόμενος τοὺς διαφόρους σταθμοὺς τοῦ στρατοπέδου, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐνέδρας τοῦ Ἀδράστου, ἤκουε τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦς, οἵτινες δὲν ἦσαν ὑποπτοὶ κολακείας, ὡς ἐκεῖνοι, οὓς συνήθως ἐπιδαψιλεύουσιν οἱ κόλακες πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, ὑποθέτοντες αὐτοὺς σφόδρ' ἀλαζόνας καὶ κενοδόξους, καὶ συλλογίζόμενοι ὅτι δὲν ὀφείλουσιν ἄλλο νὰ πράξωσιν ἢ νὰ τοὺς ἐπαινῶσι κατὰ κόρην ὅπως ἀποκτήσωσι τὴν εὐνοίαν τῶν. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ὁμως δὲν ὠρέγετο εἰμὴ τοὺς ἀποδιδόμενους αὐτῷ κατ' ἰδίαν, ἐν ἀπουσίᾳ του, ἐπαίνους, ὧν ἦτον ἀληθῶς ἄξιος. Ὅθεν ἡ καρδίᾳ του ἔχαιρεν εἰς αὐτοὺς. Ἡσθάνετο τὴν τοσοῦτον γλυκεῖαν καὶ τοσοῦτον ἀγνὴν ἐκείνην ἡδονήν, ἣν οἱ θεοὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἦν οἱ φαῦλοι ἄνθρωποι δὲν

¹ Ἀρχαῖος τις σοφὸς λέγει· Κατὰ τί ὁμοιάζουσιν οἱ ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς; Κατὰ τὴν εὐνοίαν.

δύνανται νὰ ἐννοήσωσι καὶ νὰ πιστεύσωσιν, ἐπειδὴ οὐδὲ ποτ' ἔδοκίμασαν αὐτήν· ἀλλὰ δὲν παρεδίδετο ὁλοσχερῶς εἰς τὴν ἡδονὴν ταύτην. Ἐπανήρχοντο αἰφνης εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἄθροα πάντα τὰ ἁμαρτήματά του· δὲν ἐπελανθάνετο τῆς φυσικῆς ὑψηλοφροσύνης, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὀλιγωρίας του, καὶ ἤσχυνετο μὲν ἐνδομύχως ὅτι ἐγέννηθη τοσοῦτον σκληροκάρδιος, ἐν ᾧ κατὰ τὸ φαινόμενον ἦτο τοσοῦτον φιλάνθρωπος, ἀνέθετο δὲ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν πάντ' ἀποδιδόμενον αὐτῷ ἔπαινον, οὗ ἐνόμιζεν ἐκυτὸν ἀνάξιον.

Σὺ, ὦ σοφωτάτη θεᾷ, ἔλεγε, μοι ἔδωκας τὸν Μέντορα ἵνα μὲ φωτίζῃ καὶ μὲ ποδηγετῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, σὺ μοι πέμπεις τὴν φρόνησιν ἵνα ἐπανορθώσω τὰ παραπτώματά μου καὶ δυσπιστῶ εἰς ἑμαυτόν, σὺ ἀναστέλλεις τὸν ροῦν τῶν παθῶν μου, σὺ μοι δίδεις νὰ αἰσθανθῶ τὴν ἡδονὴν ὅτι ἀνακουφίζω τοὺς δυστυχεῖς. Ἄνευ σοῦ ἤθελον ὑποπέσει εἰς σφάλματα ἀνεπανορθώτα, ἤθελον εἶσθαι ὡς βρέφος, ὅπερ, μὴ αἰσθανόμενον τὴν ἀδυναμίαν του, ἀφίνει τὴν χεῖρα τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πίπτει εἰς τὸ πρῶτον βῆμά του.

Ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φιλοκτῆτης ἐθαύμαζον βλέποντες τὸν Τηλέμαχον καταστάντα τοσοῦτον φιλάνθρωπον, τοσοῦτον πρόθυμον εἰς τὸ ἀνακουφίζειν τοὺς ἀνθρώπους, τοσοῦτον περιποιητικόν, ἐνεργητικόν καὶ προβλεπτικόν πάσης ἀνάγκης τῶν, καὶ ἠπόρουν τι νὰ πιστεύσωσι, μὴ νομίζοντες πλέον αὐτὸν ὡς τὸν ἴδιον ἄνθρωπον. Ὅ,τι δὲ τοὺς ἐξέπληξε περισσότερο ἦτον ἡ φροντίς, ἣν ἔλαβε περὶ τῆς κηδείας τοῦ Ἰππία· διότι ἐπορεύθη ὁ ἴδιος καὶ ἀπέσυρε τὸ καθημαγμένον καὶ παραμεμαρφομένον σῶμά του, ὅπερ ἔκειτο βεβαρυμένον ὑπὸ σαρείας νεκρῶν καὶ ἔχυσεν ἐπ' αὐτοῦ θαλερὰ δάκρυα. Ὡ γυναιῖα ψυχῇ, εἶπε, δὲν ἐννοεῖς πόσον ἐθαύμασα τὴν ἀνδρίαν σου! ἡ ἀλαζονία σου ἀληθῶς μὲ παρώργισεν, ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματά σου προήρχοντο ὑπὸ ζεούσης νεότητος· γινώσκω δὲ πόσον ἡ ἡλικία αὕτη ἀξία ἐστὶ συγγνώμης. Ἀμφότεροι ἡμεῖς ἠθέλομεν εἶσθαι τοῦ λοιποῦ φίλοι εἰλικρινεῖς· καὶ γὰρ εἶχον ἄδικον ἐν μέρει, ἀλλ', ὦ θεοί, διατὶ νὰ μοῦ τὸν ἀφαιρᾶσθε πρὶν ἢ τὸν υποχρεώσω νὰ μὲ ἀγαπᾷ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Τηλέμαχος διάταξε νὰ λούσῃσι τὸν νεκρὸν
 του εἰς εὐωδέστατα μῦρα καὶ νὰ ἀνάψῃσι μεγάλην πυράν.
 Αἱ μεγαλοφρεῖς πεῦκαι, γογγύζουσαι ὑπὸ τοὺς κτύπους τῶν
 πελέκειων, καταπίπτουσι κυλιόμεναι ὑπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὀ-
 ρείων. Αἱ δρυς, αἱ πανάρχαιαι αὐταὶ θυγατέρες τῆς γῆς, αἵ-
 τινες ἐφαίνοντο ὅτι ἀπειλοῦσι τὸν οὐρανὸν, αἱ ὑψίκομοι κέδροι,
 αἱ πετέλαι, ὧν αἱ κορυφαὶ εἰσὶν ἀειθαλεῖς καὶ δασύφυλ-
 λοι. αἱ φηγοὶ αἰτινὲς εἰσὶ τὸ ἐγκαλλώπισμα τῶν δασῶν, πί-
 πτουνσι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Γαλῆσιου¹, ὅπου ἐ-
 γείρεται εὐρυθμὸς πυρὰ, ὁμοιάζουσα πρὸς κτίριον κανονικῶς
 ὠκοδομημένον. Ἡ φλοῦξ ἀναλάμπει· θύελλαι καπνοῦ ἀναβαί-
 νουσι μέχρι οὐρανοῦ.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι βαδίζουσι βήματι βραδεῖ καὶ πενθίμῳ
 ἀντετραμμένα ἔχοντες τὰ δόρατα, καὶ τὰ βλέμματα προσή-
 λωμένα εἰς τὴν γῆν. Βαρεῖα ὁδὺν ἡ ζωγραφεῖται εἰς τὰ ἄγρια
 ἐκεῖνα πρόσωπα, ἀφ' ὧν τὰ δάκρυα ῥέουσι κρουνηδόν· ἐν τῷ
 μέσῳ δ' αὐτῶν φαίνεται ἐρχόμενος ὁ Φερεκύδης, ἀνὴρ πρε-
 σβύτερος, ἑλκττον βεβαρυμμένος ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἢ ὑπὸ τῆς
 θλίψεως ὅτι μέλλει νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὸν Ἰππίαν ὃν νηπιόθεν
 ἀνέθρεψεν. Ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔχων τοὺς
 ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰππίου
 δὲν ἐλάμβανε πλέον τροφήν· ὁ γλυκὺς ὕπνος δὲν ἐβάρυνε τὰ
 βλέφαρά του, καὶ δὲν ἄρνε κἄν πρὸς στιγμὴν τὴν βαθεῖαν
 θλίψιν του. Ἐβάδιζε σαλευομένοιιν τοῖς ποδὶν, ἀκολουθῶν τὸ
 πλῆθος καὶ μὴ γινώσκων ποῦ βαδίζει. Οὐδεμίᾳ λέξι ἐξήρ-
 χετο τοῦ σπόμετός του, ἐπειδὴ ἡ καρδίᾳ του ἦτο στερεῶς
 κεκλεισμένη, καὶ ἡ σιωπὴ ἐκεῖνη ὁμοιάζεν ἀπόνειαν καὶ ἀναι-
 σθησίαν· ἀλλ' ὅτε εἶδεν ἀνημμένην τὴν πυράν, αἰφνης ἀνέ-
 κραζεν ὡς ἔκρουν. Ὡ Ἰππία, Ἰππία, δὲν θέλω λοιπὸν σὲ
 μεταίδει. Ὡ Ἰππίας ἀπέπτη, καὶ ἐγὼ ζῶ; ὦ περιλημμένε
 μου Ἰππία, ἐγὼ σοὶ ἔδωκα τὸν θάνατον, ἐπειδὴ ἐγὼ σ' ἐδί-
 δαξα νὰ τὴν καταφρονῇς! ἤλπιζον ὅτι αἱ χεῖρές σου ἐμελλόν

¹ Αὐτίκ' ὅρα δρυς ὑψικόμους τανακῆδ' χαλκῷ
 Τάμνον ἑπαιγμένοι· τὰ δὲ μέγ' αὖ κτηπίονται
 Πίπτον.

(Ὁμ. Ἰλ. Φ. στιχ. 448.)

νὰ κλείσωσι τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ὅτι σὺ ἐμελλες νὰ δε-
χθῇς τὴν τελευταίαν μου πνοήν. ὦ ἄσπλαγγνοι θεοί! Διὰ
τοῦτο λοιπὸν παρετείνατε τὸν βίον μου, ἵνα μὲ ἀφίσκητε νὰ
ἴδω τὸν θάνατον τοῦ Ἰππίου! ὦ ἀγαπητὸν τέκνον, ὅπερ
ἀνέθρεψα, καὶ ὑπὲρ οὗ τοσοῦτον ἐμόχθησα, δὲν θέλω σὲ ἶδει
πλέον, θέλω ἶδει ὅμως τὴν μητέρα σου θνήσκουσαν ὑπὸ λύ-
πης καὶ ἐλέγχουσάν μοι τὸν θάνατόν σου· θέλω ἶδει τὴν νέαν
σύζυγόν σου, κόπτουσαν τὰ τρυφερά στήθη της, ἐκτίλλουσαν
τῆς τρίχας τῆς κεφαλῆς της, καὶ τούτων ἀπάντων αἷτιος
ἐγὼ εἰμὶ! ὦ ποθητὴ σκιά, κάλεσόν με εἰς τὰς ὄχθας τῆς
Στυγός· τὸ φῶς μοὶ εἶναι μισητόν, σὲ δὲ μόνον, ἀγαπητέ μου
Ἰππία, ποθῶ νὰ μεταίδω, Ἰππία! Ἰππία! περιληγμένον μου
τέκνον, δὲν ζῶ μέχρι τοῦ νῦν εἰμὶ ἵνα δώσω εἰς τὸν νεκρὸν
σου τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν.

Ἐν τούτοις πάντες ἔβλεπον τὸν νεκρὸν τοῦ νέου Ἰππίου
ἐκτάδην κείμενον, ὃν ἔφερον ἐν Λάρνακι κεκοσμημένῃ ἐν πορ-
φυρᾷ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὁ θάνατος ὁ σθέρας τοὺς ὀφθαλ-
μούς του δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποσβέσῃ καὶ ἄπασαν τὴν καλλο-
νήν του, αἱ δὲ χάριτες ἦσαν εἰσέτι ἐξωγραφισμέναι ἐπὶ τοῦ
παιδνοῦ προσώπου του. Ἐβλεπέ τις κυματίζουσαν περὶ τὸν
τράχηλόν του, λευκότερον ὄντα τῆς γιῆνης καὶ κεκλιμένον
πρὸς τὴν ἐτέραν ὠμοκλεῖδα, τὴν μακρὰν καὶ κυανὴν κόμην
του, στιλπνοτέραν οὖσαν τῆς τοῦ Ἄλκυος, καὶ τοῦ Γανυμή-
δου, ἥτις ἐμελλεν ὅσον αὐτῷ ν' ἀποτερρωθῇ. Ἐφαίνετο εἰς
τὴν πλευρὰν αὐτοῦ τὸ χαινον τραῦμα, δι' οὗ ἅπαν τὸ αἷμα
αὐτοῦ ἐξεχύθη, καὶ οὐτινος ἢ ἐλλειψίς· τὸν κατεβίβασεν εἰς τὸ
ζοφερόν βασιλεῖον τοῦ Πλούτωνος.

Ὁ Τηλέμαχος σκυθρωπὸς καὶ περίλυπος ἠκολούθει τὸν νε-
κρὸν καὶ τὸν ἔρραινον ἄνθρωπον. Ὅτε δ' ἦλθον εἰς τὴν πυρὰν, ὁ
νῆος υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεῆος δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὴν φλόγα
καταβιβάζουσαν τὰ ὀθόνια, ἅτινα περιεκάλυπτον τὸν νεκρὸν,
χωρὶς νὰ χόσῃ νέα δάκρυα. Χαῖρε, εἶπεν, ὦ γενναίουψυχε Ἰπ-
πία. Σὲ καλῶ δὲ οὕτως ἐπειδὴ φίλον μου δὲν τόλμω νὰ σὲ
ἐνομάσω. Γενοῦ ἴλεως, ὦ σκιά, ἥτις κατήξιώθης τηλικαύτης
ἀξίης· ἂν δὲν σὲ ἡγάπων ἤθελον φθονῆσαι τὴν τύχην σου· σὺ

ἀπὸ ἀλλαγῆς τῶν ἀθλιότητων τοῦ βίου ἐν αἷς ἡμεῖς ζῶμεν καὶ ἀπέθανες διὰ τοῦ ἐνδοξοτέρου τρόπου. Οἴμοι! πόσον εὐτυχὴς ἦθελον λογιζέσθαι, ἐὰν παρομοίως κατέστρεφον καγὼ τὸ ζῆν. Εἴθε τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς μὴ ἐμποδίσῃ τὴν τιάν σου. Εἴθε τὰ Ἑλύσια πεδία νὰ ὦσιν αὐτῇ ἀνοικτά. Εἴθε ἡ φήμη νὰ παραπέμψῃ τὸ ὄνομά σου εἰς αἰῶνας αἰώνων καὶ εἴθε τὰ λείψανά σου ν' ἀναπαύωνται ἐν εἰρήνῃ.

Μόλις εἶπεν αὐτοῦς τοὺς λόγους, τοὺς ἐκ πολλῶν στεναγμῶν διακεκομμένους, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς μεγάλη τῇ φωνῇ συνεπυφήκησε. Πάντες ἐθρήνηουν τὸν Ἰππῖαν, οὗ τινος διὰ τοῦτον τὰς μεγάλας ἀνδραγαθίας, καὶ ἡ θρηνηδία τοῦ θανάτου τοῦ ἀναμνησκουσα τὰς ἀρετὰς του, παρέπεμπεν εἰς λήθη τὴν ἐλαττώματά τινα. ἅπερ ζωντὰ νεότης καὶ κακὴ ἀγωγὴ τῷ πρεσέτρισβον. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον κατενύγοντο ἐκ τῶν φιλικῶν θρώπων αἰσθημάτων τοῦ Τηλεμάχου. Αὐτὸς εἶνε λοιπὸν ἔλεγον, ὁ τοσοῦτον ὑπερήφανος, ὁ τοσοῦτον ὑψηλόφρων, ὁ τοσοῦτον περιφρονητικός, ὁ τοσοῦτον ἀμείλικτος ἐκεῖνος νεῖς Ἕλλην; Ἀλλ' ἰδοὺ γενόμενος σήμερον πρᾶυς, εὖσπλαγχνος οἰκτῆρμων. Ἀναμνηστικῶς ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις τοσοῦτον ἡγάπησεν τὸν πατέρα του, ἀγαπᾷ καὶ τοῦτον ἐπίσης· ἀναμνηστικῶς αὐτῇ τῷ ἐχάρτε τὸ πολυτιμώτερον δῶρον, ὅπερ οἱ θεοὶ δύνανται νὰ δώρῃσιν εἰς θνητὸν. ἐπειδὴ ἔδωκεν αὐτῷ, πρὸς τῇ σοφίᾳ, καὶ καρδίαν εὐαίσθητον πρὸς φίλιν.

Ὁ νεκρὸς κατανυκώθη ὑπὸ τῶν φλογῶν. Ὁ Τηλεμάχους εἰσέειπε ἐπὶ τῆς εἰσέτι ἀναθυμιάσεως κόνεως τοῦ σπονδαίου εὐόσμου, εἶτα ἔθηκεν αὐτὴν εἰς χρυσὴν κάλπην, ἣν ἔστειλεν ἀπὸ ἀνθῆ καὶ ἐπαμψεν αὐτὴν εἰς τὸν φάλακτον. Οὗτος ἔκειτο χαμῶς βεβλημένος καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ ἀδυναμίᾳ δῶρα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ζοφερὰς πύλας τοῦ Ἄδου.

Ἦδη ὁ Τραυμάσιλος καὶ ὁ Νοσάφης σταλέντες ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς τῷ ἐχόρηγκσαν πᾶσαν βοήθειαν τῆς πόλεως. Ἀνεκάλεσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ψυχὴν τοῦ ἑτοίμου οὕσαν νὰ πετασθῇ· νῆαι δυνάμεις τὸν ἐξωγόνον ἀνεπακισθῆτως, γλυκύ τι βάσταμον ζωῆς εἰσέδυσεν ἀπὸ φλέβης εἰς φλέβα μέχρι βάθους τῆς καρδίας του, εὐάρεστος δὲ

τις ἄλεια τὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς παγετώδεις χεῖρας τοῦ θανάτου. Τὴν στιγμήν ἐκείνην, παυσάσης τῆς λειποθυμίας, ἐπανῆλθεν ὁ ὀδύνη· διότι ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ του ἣν δὲν ἦτον εἰς κατάστασιν μέχρι τοῦδε νὰ αἰσθανθῇ. Οἱμοὶ! ἀνεβόα· διὰ τί τοσαύτη φροντίς περὶ τῆς ζωῆς μου; δὲν ἦτο κάλλιον ν' ἀποθάνω καὶ ν' ἀκολουθῶ τὸν ἀγαπητόν μου Ἰππίαν; Ἐγὼ τὸν εἶδον πίπτοντα πλησίον μου. Ὡ Ἰππία, παραμυθία τῆς ζωῆς μου, ἀδελφε μου, φίλτατέ μου ἀδελφε, δὲν ζῆς πλέον! δὲν θέλω δυνηθῇ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σὲ ἶδω, οὔτε νὰ σὲ ἀκούσω λαλοῦντα, οὔτε νὰ σὲ ἀσπασθῶ, οὔτε νὰ σοὶ εἶπω τὰς θλίψεις μου, οὔτε νὰ σὲ παρηγορήσω διὰ τὰς ἰδικάς σου. Ὡ θεοὶ πολέμιοι τοῖς ἀνθρώποις! Ἰππίας πλέον δι' ἐμέ δὲν ὑπάρχει! Εἶναι τοῦτο θύνατόν, ἢ μήπως ὀνειρεύομαι; Οὐχί! Εἶναι ἀναμφισβήτητος ἀλήθεια. Ὡ Ἰππία, σὲ ἀπέβαλον, σὲ εἶδον θνήσκοντα, καὶ ἀνάγκη ἐτι νὰ ζήσω, ὅσον ἔξεστί μοι, ἵνα σὲ ἐκδικήσω. Θέλω σφάζει ἐπὶ τοῦ τάφου σου τὸν θηριώδη Ἀδράστον βεβαπτισμένον εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα.

Ἐν ᾧ ὁ φάλαντος οὕτως ἐλάλει, οἱ δὲ δύο θεοὶ ἄνδρες προσεπάθουν νὰ καταπραΰνωσι τὴν ὀδύνην τῆς καρδίας του, ἐπειδὴ ἐροῦσύντο μὴ αὐτῇ, ἐπαυξάνουσα τὰ δεινὰ τοι, ματαιώσῃ τὴν δραστηριότητα τῶν φαρμάκων, αἶφνης βλέπει τὸν Τηλέμαχον ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν. Τότε ἡ καρδία του ἐκόπη εἰς δύο· ἐμνηστικᾷ μὲν διὰ τὴν μεταξὺ Τηλεμάχου καὶ Ἰππίου ὀλεθρίαν ἐριδα καὶ ἔπνεεν ἐκδίκησιν, ὑγνωμόναι δὲ ὅτι ὤφειλε τὴν σωτηρίαν τῆς ζωῆς του εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὅστις τὸν ἀφῆρπασεν αἱματόφυρτον καὶ ἡμιθανῆ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀδράστου. Ἀλλ' ὅτε εἶδε τὴν χρυσὴν κάλπην ἣτις περιεῖχε τὴν προσφιλεστάτην τέφραν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰππίου, ἔχυσε λειψάδας δακρύων, ἐνγηχαλίσθη τὸν Τηλέμαχον χωρὶς νὰ δύναται νὰ λαλήσῃ, καὶ τελευταῖον τῷ εἰπόν ἄσθενει καὶ διςκεκομμένη τῇ φωνῇ ὑπὸ λυγμῶν.

Ἄλεις υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεύς! ἡ ἀρετὴ σοὶ μὲ ὑποχρεοῖ νὰ σὲ ἀγαπῶ· ἐγὼ σοὶ ὀφείλω τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου, ἣτις τάχιον ἢ βράδιον μέλλει νὰ σβέσθῃ· ἀλλὰ σοὶ ὀφείλω ἐτι

πρωςφιλέστερόν τι εἰς ἐμέ. "Ανευ σοῦ ὁ νεκρὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐρίνετα βορὰ τῶν κυνῶν καὶ τῶν πτηνῶν· ἀνευ σοῦ ἡ σκιά του, στερηθεῖσα ταφῆς, ἤθελε πλανᾶσθαι εἰς τὰς ὄχθας τῆς Στυγός, καὶ βεῖποτε ἀποκρούεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀδυσωπῆτου Χάρωνος. "Ἐπρεπε νὰ ὀφείλω τοσαῦτα εἰς ἄνθρωπον, ὃν τοσοῦτον ἐμισήσα! ὦ θεοί, σεῖς ἀνταμείψατέ τον καὶ ἀπαλλάξατέ με ζωῆς τοσοῦτον ἀθλίας! Τὸ ἐπὶ σοί, ὦ Τηλέμαχε, χορήγησόν μοι, ἱκετεύω σε, τὰ νενομισμένα, ἅτινα ἐχορήγησας καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου, ἵνα μηδὲν ἀπολείπηται τῆς δόξης σου.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Φάλαντος ἔμεινεν ἄπνους καὶ ἄναυδος ἐν ὑπερβολῇ ὀδύνης· ὁ δὲ Τηλέμαχος ἱστάμενος πλησίον τοῦ δὲν ἐτόλμα νὰ τῷ λαλήσῃ, καὶ ἀνέμενεν ἵνα συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν. Μετ' ὀλίγον ὁ Φάλαντος ἀνανήψας, ἔλαβε τὴν κάλπην ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Τηλεμάχου, τὴν ἡσπάσθη ἐπανειλημμένως, τὴν κατέβρεξε διὰ τῶν δακρῶν του καὶ εἶπεν. "ὦ φίλτάτη σποδὸς, πότε καὶ ἡ ἰδική μου θέλει ἐνωθῇ μετὰ σοῦ ἐν τῇ κάλπῃ ταύτῃ; "ὦ ψυχὴ τοῦ "Ιππίου, σὲ παρακολουθεῖ ὅσον οὕτω εἰς τὸν ἄδην· ὁ Τηλέμαχος θέλει ἐκδικήσῃ ἀμφοτέρους ἡμᾶς.

"Ἐν τούτοις ἡ ὀδύνη τοῦ Φαλάντου ἤλαττοῦτο ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἕνεκα τῆς θεραπείας, ἣν παρῆχον αὐτῷ οἱ δύο σαρπηδαῖες τοῦ Ἀσκληπιοῦ. "Ὁ Τηλέμαχος ἦτον ἀδιαλείπτως μετ' αὐτῶν πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς, ποιῶν αὐτοὺς ἐπιμελεστέους περὶ τὴν ἱασίν του· ὁ δὲ στρατὸς ἐθαύμαζε περισσότερο τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας του ὅτι ἐβοήθει τὸν μεγαλύτερόν του ἐχθρόν, ἢ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν φρόνησιν, ἃ ἐδείξε σώζων, κατὰ τὴν μάχην, τὸν συμμαχικὸν στρατόν.

Συγχρόνως δὲ ὁ Τηλέμαχος ἐφαίνετο ἀκαταγώνιστος εἰς τὰς ἐπιπονωτέρας πολεμικὰς ἐργασίας. Ἐκοιμᾶτο ὀλίγον· καὶ ὁ ὕπνος του διεκόπτετο συχνάκις ἢ ἐκ τῶν ἀγγελίων ἃς ἐλάμβανε καθ' ἑκάστην ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός· ἢ ἐκ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν φυλακῶν τοῦ στρατοπέδου, ἢ

¹ Καὶ τότε χροσίην ἐς λάρνακα θῆκαν ἐλόντες.

(Ὅμ. "Ιλ. Ω, στιχ. 795).

οὐδέποτε ἐποίει δις κατὰ συνέχειαν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ, ὅπως προκαταλαμβάνη τοὺς μὴ ἐγρηγοροῦντας στρατιώτας· ἐπὰν ἵκνηται δὲ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἰδρωτός καὶ κονιορτοῦ ἀνάπλεως. Ἡ τροφή του ἦτο λιτή· ἔζη ὡς στρατιώτης, γινόμενος ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης παράδειγμα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατὸς εἶχεν ὀλίγας ζωοτροφίας καὶ ἀθλίαν κατασκήνωσιν, ἐκεῖνος ἔκρινεν ἀναγκαῖον, ἵνα παύσῃ τοὺς ψιθυρισμούς του, νὰ ὑποφέρῃ ἐκουσίως τὰς αὐτὰς στερήσεις. Τὸ σῶμά του ἀντὶ νὰ ἐξασθενήσῃ εἰς βίον τοσοῦτον τραχὺν καὶ τοσοῦτον πολύμοχθον, ἐξ ἐναντίας ἐνεδυναμοῦτο καὶ ἐσκληρύνετο καθ' ἐκάστην ὅθεν ἤρχισε νὰ μὴ ἔχῃ πλεον τὰς τρυφεράς ἐκείνας χάριτας, αἵτινές εἰσι τὰ ἄνθη τῆς νεότητος. Ἡ χορεία του ἡλλοιώθη ἐπὶ τὸ μελάντερον καὶ ἀδρότερον, τὰ μέλη του ἐγένοντο ἥττον εὐκαμπτα, ἐλαστικὰ καὶ εὐστροφα, ἀλλὰ νευρωδέστερα καὶ ῥωμαλαιότερα.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἑπόθεσις

Ὁ Τηλέμαχος πεπεισμένος ὅτι ὁ πατήρ του Ὀδυσσεύς δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τῷ κόσμῳ, ἀποφασίζει νὰ καταβῇ πρὸς ἀναζήτησίν του εἰς τὸν Ἅδην. — Φυλάττει μυστικὸν τὸ σχέδιόν του ἀφ' ὅλου τοῦ στρατοῦ, ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο Κρητῶν, μεταβαίνει εἰς τὴν περίφημον Λίμνην Ἀχερουσίαν. — Εἰσδύει εἰς αὐτὴν θαρραλέως καὶ ἀφικνεῖται μετ' ὀλίγον εἰς τὰς ὄχθας τῆς Στυγὸς, ὅπου ὁ Χάρων τὸν λαμβάνει εἰς τὸ πλοῖμαίον του. — Ἐμφανίζεται εἰς τὸν Πλούτωνα, ὅστις τῷ δίδει ἄδειαν νὰ ζητήσῃ τὸν πατέρα του μετὰ τῶν νεκρῶν. — Ὁ Τηλέμαχος διέρχεται ἐν πρώτοις τὸν Τάρταρον. — Βλέπει τὰς βασάνους, ἃς ὑποφέρωσιν οἱ ἐπιόρκοι, οἱ ἀχάριστοι, οἱ ἀσεβεῖς, οἱ ὑποκριταί, καὶ πᾶν πάντων οἱ μοχθηροὶ βασιλεῖς. — Εἰσέρχεται μετὰ ταῦτα εἰς τὰ Ἥλυσια Πεδία. — Αναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀρκείου τοῦ προπάππου του ὅστις τὸν βεβαιοῖ ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς ζῇ, ὅτι θέλει τὸν ἐπανίδεῖ εἰς τὴν Ἰθάκην καὶ ὅτι θέλει βασιλεύσει μετ' αὐτοῦ. — Ὁ Ἀρκείος τῷ περιγράφει τὴν μακαριότητα ἐν ἣ ζῶσιν οἱ δίκαιοι ἄνδρες καὶ πρὸ πάντων οἱ χρηστοὶ βασιλεῖς. — Ὁ Ἀρκείος δίδει ἐπομένως εἰς τὸν Τηλέμαχον σοφωτάτας συμβουλὰς περὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ κυβερνᾶν. — Μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην ὁ Τηλέμαχος ἐξέρχεται τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτωνος, καὶ ἀναβαίνει κατὰ τὰς ὄχθας εἰς τὴν γῆν πορευόμενος εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων.

Ἐν τούτοις ὁ Ἄδραστος, οὗτινος τὰ στρατεύματα ἐξησθῆναι νῆσαν μεγάλως κατὰ τὴν μάχην, ἀπεχώρησεν ὀπίσθεν τοῦ ὄρους Αὐλῶνος ἀναμένων διαφόρους ἐπικουρίας, καὶ διανοούμενος νὰ ἐπιπέσῃ ἐκ νέου κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, ὡς πεινῶν λῆος λέων, ὅστις ἐκδιωχθεὶς ἀπὸ τινος ποίμνης προβάτων ἐπανακάμπτει εἰς τὰ βαθύσκια δάση, καὶ ἐμβαίνει εἰς τὴν φωλιάν του, ἵνα ὀξύνῃ τοὺς ὀδόντας του καὶ τοὺς ὄνυχας.

του, καιροφυλακτῶν νὰ ἐπιπέσῃ ἐκ νέου καὶ κατασπαράξῃ ἅπαν τὸ ποίμνιον!.

Ὁ Τηλέμαχος ἀφ' οὗ ἔταζεν εἰς αὐστηράν πειθαρχίαν ἅπαν τὸ στρατόπεδόν του, δὲν ἐσκέφθη πλεόν ἄλλο εἰμὴ νὰ ἐκτελέσῃ σχέδιον, ὅπερ ἐμελέετα καὶ ἐφύλασσε μυστικόν ἀπὸ ὅλου τοῦς ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ. Πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑταράττετο κατὰ πᾶσαν νύκτα ὑπὸ ὀνείρων οὔτινες τῷ παρίστων τὸν πατέρα του Ὀδυσσεά· ἡ προσφιλέῃ δ' αὕτη εἰκὼν ἐπανήρχετο πάντοτε περὶ τὸ τέλος τῆς νυκτός, πρὶν ἢ ἡ αὐγὴ ἔλθῃ νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, διὰ τῶν ἀρτιγεννήτων φώτων τῆς, τοῦς πλανωμένους ἀστέρας, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς τὸν γλυκύν ὕπνον τὸν παρακολουθούμενον ὑπὸ πλήθους πτερωτῶν ὀνείρων. Καὶ ὅτε μὲν ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει τὸν Ὀδυσσεά γυμνὸς εἰς εὐδαίμονά τινα νῆσον, παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ, ἐντὸς χλοεροῦ λειμῶνος, καὶ περικυκλωμένον ὑπὸ νυμφῶν, αἵτινες τῷ ἐδίδον ἱμάτια ἵνα σκεπασθῇ· ὅτε δὲ ὑπέθετεν ὅτι τὸν ἀκούει ἄγορεύοντα εἰς μέγαρον στίλβοντα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, ὅπου ἄνθρωποι ἐστεμμένοι μὲ ἄνθη ἡκροῶντο αὐτοῦ μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀγαλλιάσεως· ἄλλοτε δὲ πάλιν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν αἶφνης ὡς ἐν συμποσίῳ εὐρισκόμενος ἐνθα ἡ γλῶσση ἐλαμπεν ἀνὰ μέσον τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς εὐωχίας, καὶ ἐνθα ἡκούοντο γλυκεῖαι μελωδίαι μετὰ λύρας ἀρμονικωτέρας τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ γλυκυτέρας ἀπὸ τὴν φωνὴν πασῶν τῶν Μουσῶν.

Ὁ Τηλέμαχος ἐγαιρόμενος τοῦ ὕπνου, ἐλυπεῖτο σφόδρα διὰ τὰ τοσοῦτον εὐάρεστα ταῦτα ὄνειρα. Ὡ πάτερ μου, ὦ

ἴστε λίς ἡυγένεις,
ὅν ῥα κύνες τε καὶ ἄνδρες ἀπὸ σταθμοῦ δῖονται
ἔγχει καὶ φωνῇ· τοῦ δ' ἐν φρεσὶν ἄλκιμον ἦτορ
Παχυνταί, αἰκῶν δὲ τ' ἐβη ἀπὸ μεσσαυλοῖο . . (Ὀμ. Π. Ρ. στ. 409)
Ἄλλ' ἔμεν', ὡς ὅτε τις οὖς εὖρεσιν ἀλαί πεποιθὼς,
ὀρθαλμῷ δ' ἄρα οἱ πυρὶ λάμπειτον· ἀτὰρ ὀδόντας
θῆγει, ἀλῆξασθαι μεμαῶς κύνας ἢ δὲ καὶ ἄνδρας.
(Ὀμ. Π. Ν. στιχ. 474).

ποθητέ μου πάτερ Ὀδυσσεῦ, ἀνέκραζε, τὰ φρικωδέστερα δ-
νειρα ἤθελον μοι εἶναι γλυκύτατα ! αἱ μακάριαι αὐται εἰκό-
νες μοι δίδουσι νά ἐννοήσω ὅτι σὺ κατέβης ἤδη εἰς τὰς μα-
καρίους σπηνὰς τῶν κεκοιμημένων, οὓς οἱ θεοὶ ἀνταμείβονται
δι' αἰωνίου εἰρήνης ἕνεκα τῆς ἀρετῆς των. Νομίζω ὅτι βλέ-
πω τὰ Ἥλύσια Πεδία ὧ πόσον εἶναι ἀλγεινόν τὸ νά μὴ
ἐλπίζῃ τίς πλέον ! καὶ πῶς, ἀγαπητέ σου πάτερ, δὲν θέλω
σὲ ἰδῆ πλέον ! δὲν θέλω πλέον ἐναγκαλισθῆ ἐκεῖνον, ὅστις
τοσοῦτον μὲ ἡγάπα, καὶ ὃν ἀναζητῶ διὰ τοσούτων μόχθων !
δὲν θέλω ποτὲ ἰδεῖ ἀνοιγόμενον ἐκεῖνα τὸ στόμα, ὅπερ ἐλά-
λει σοφίαν ! δὲν θέλω ποτὲ ἀσπασθῆ τὰς χεῖρας, αἵτινες ἐ-
δάμασαν τοσούτους πολεμίους ! δὲν θέλουσιν ἄρά γε αὐταὶ
ἐξίσου τιμωρήσει καὶ τοὺς ἄφρονας μνηστῆρας τῆς Πηνελό-
πης, καὶ ἡ Ἰθάκη δὲν θέλει ἀνανήβῃ ἐκ τοῦ ληθάργου αὐ-
τῆς ! ὦ θεοὶ διώκται τοῦ πατρός μου ! σεῖς μοὶ πέμπετε
τὰ φρικαλέα ταῦτα ὄνειρα, ἵν' ἀφαρπάσωσιν ἐκ τῆς καρδίας
μου καὶ τὴν τελευταίαν μου ἐλπίδα. Εἶθε μοὶ ἀφήρπαζον
συγχρόνως καὶ τὴν ζωὴν ! Ναί, δὲν δύναμαι πλέον νά ζήσω
ἐν τοιαύτῃ ἀμυβολίᾳ. Καὶ τί λέγω ; θεῦ ! εἰμαι ὑπερβέ-
βαιος ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπέθανε, θέλω πορευθῆ ζητήσων τὴν
σκιάν του μέχρις Ἄλδου. Ὁ Ὀθησεὺς δὲν κατέβη εἰς τοῦτον ;
ὁ Ὀθησεὺς, ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος, ὅστις ἠθέλησε νά περιφρονήσῃ
τοὺς ὑποχthonίους θεοὺς ; ἀλλ' ἐγὼ, καταβαίνω κινούμενος
ὑπὸ εὐσεβείας. Ὁ Ἡρακλῆς κατέβη ὡσαύτως ἐγὼ δὲν εἰμαι
μὲν Ἡρακλῆς, ἀλλ' εἶναι κελὸν νά τολμήσω νά τὸν μιμηθῶ.
Ὁ Ὀρφεὺς αὐτὸς κατέβηλξε, διὰ τῆς διηγῆσεως τῶν δυ-
στυχημάτων του, τὴν καρδίαν τοῦ Πλούτωνος, ὃν περιγρά-
φουσιν ὡς θεὸν ἀδυσώπητον καὶ ἡξιώθη παρ' αὐτοῦ ἵνα ἡ
Εὐρυδίκη ἐπανέλθῃ μετὰ τῶν ζώντων. Ἐγὼ εἰμαι ἀξιώ-
τερος συμπαθείας τοῦ Ὀρφέως, ἐπειδὴ ἡ ζημία, ὃν πάσχω,
εἶναι μεγαλειτέρα. Τίς δύναται νά συγκρίνῃ νεάνιδα μετρίου
κάλλους πρὸς τὸν σοφὸν Ὀδυσσεά τὸν ὑφ' ἀπάσης τῆς Ἑλ-
λάδος θαυμαζόμενον ; Ἔστω καὶ ν' ἀποθάνωμεν ἂν ἡ χρεὶα
τὴ καλέσῃ πρέπει διὰ τοῦτο νά φοβώμεθα τὸν θάνατον, ἄρ'
οὐ ἡ ζωὴ μᾶς εἶναι τοσοῦτον ὀδυνηρά ! ὦ Πλούτων, ὦ Περ-

σεφόνῃ, θέλω μάθει μετ' ὀλίγον ἐὰν ᾔσθε τὸσον ἄσπλαγχνοι,
ὥς λέγουσιν. ὦ πάτερ μου! ἄρ' οὐ περιεπλανήθην μάτην
γῆν καὶ θάλασσαν ὅπως σὲ ἀνέυρω, ἔρχομαι τελευταῖον νᾶ
ἶδω ἐὰν ᾔσαι εἰς τὴν ὑποχθόνιον κατοικίαν τῶν νεκρῶν· ὅρ'
οὐ οἱ θεοὶ μοι ἀρνοῦνται νᾶ σὲ εὕρω ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ
φωτὶ τοῦ Ἥλιου, ἴσως δὲν μοι ἀρνηθῶσι νᾶ ἶδω τοῦλάχισ-
τον τὴν σκιάν σου εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἑρέβους. Ταῦτα
λέγων ὁ Τηλεμαχος κατέβρεχε τὴν στρωμνὴν του διὰ τῶν
δακρύων του, καὶ παρευθὺς ἠγείρετο ζητῶν τὴν ἀνακουρίσιν
ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας τὸ βαθὺ τραῦμα, ὅπερ τὰ ὄνειρα
ταῦτα τῷ προξένουν· ἀλλ' ἦτο τραῦμα βέλους διαπεράσαν
τὴν καρδίαν του, ὅπερ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἀπανταχοῦ. Ἐν τῇ
ὀδύνῃ του ταύτῃ ὥρμησε νᾶ καταβῇ εἰς τὸν Ἄδην διὰ τινος
ὀνομαστοῦ τόπου οὐ παλὺ ἀπέχοντος τοῦ στρατοπέδου. Ἐ-
καλεῖτο δ' αὐτὸς Ἀχερουσία, ἐπεὶ δὴ ὑπῆρχεν αὐτόθι φρικτὸν
σπήλαιον δι' οὗ κατέβαινον αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων εἰς
τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχέροντος, ὅν οἱ θεοὶ αὐτοὶ εὐδῶνται νᾶ ἐ-
μῶμωσιν. Ὁ τόπος αὐτὸς ἔκειτο ἐν ὑψηλῇ πέτρᾳ, ὥς φω-
λεὰ ἐπὶ δένδρευ, εἰς τὴν βάσιν τῆς ὀποιᾶς ἦτο τὸ σπήλαιον,
ὅπερ οἱ δειλαιοὶ θνητοὶ δὲν ἐτόλμων νᾶ πλησιάσωσιν. Οἱ ποι-
μένες ἀπεμάκρυνον αὐτοῦ τὰ ποίμνιά των, διότι αἱ θεϊώ-
δεις ἀναθυμιάσεις τοῦ Στυγίου ἐκείνου ἔλους, αἵτινες ἐξητ-
μίζοντο ἀκαταπαύστως διὰ τῆς ῥωγμῆς τοῦ σπηλαίου ἐμύ-
λουν τὸν ἀέρα καὶ δὲν ἐβλάστανε περὶ αὐτὸ οὔτε χόρτος,
οὔτε ἄνθος, οὔτε ἐπνεύν ποτε αὐτόθι οἱ γλυκεῖς ζέφυροι, οὔτε
αἱ ἀρτιγέννητοι ὠραιότητες τοῦ ἔαρος, οὔτε τὰ πλούσια δῶ-
ρα τοῦ φθινοπώρου ἐκόσμου τὸν τόπον αὐτόν, ἀλλ' ἡ αὐχμη-
ρὰ αὕτη γῆ ἐσφίγγετο καὶ μόνον θάμνοι τινές, ἀπογεφυμνω-
μένοι φύλλων, καὶ τινες κυπάρισσοι ἐφαίνοντο τῇδε κακείσε.
Εἰς ἱκανὴν δ' ἀπόστασιν ἡ Δημήτηρ ἤρνετο εἰς τοὺς γεωρ-
γοὺς τὰ χρυσὰ αὐτῆς θέρη· ὁ δὲ Βάκχος δὲν ἔφερεν αὐτοῖς
τοὺς γλυκεῖς καρπούς του, διότι οἱ βότρυες ἐξηραίνοντο ἀντὶ
νᾶ ὠριμάσσωσιν. Αἱ Νηϊάδες κατηφείς δὲν ἄφινον νᾶ ρεύσῃ τὸ
καθαρὸν ὕδωρ των· αἱ δὲ πηγαὶ ἦσαν πάντοτε πικραὶ καὶ
βυλεραὶ. Τὰ πτηνὰ δὲν ἐκκλάδουν εἰς τὴν γῆν ταύτην τὴν

κατάφυτον ἐκ βάτων καὶ ἀκανθῶν, ἐνθα οὐδὲν ἄλλος ὑπῆρχε πρὸς ἀναφυγὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπήρχοντο ἵνα ψάλλωσι τοὺς ἐρωτᾶς τῶν ὑπὸ γλυκύτερον οὐρανόν. Αὐτόθι δὲν ἤκούετο εἰμὴ ὁ κρωγμὸς τῶν κοράλλων ἢ ἡ γοερά φωνὴ τοῦ βίαντος (βούφου). Ὁ χόρτος ἦτο πικρὸς, καὶ τὰ τρώγοντα αὐτὸν ποίμνια δὲν ἡσθάνοντο τὴν ἡδονήν, ἥτις ποιεῖ αὐτὰ νὰ σκιρτῶσιν. Ὁ ταῦρος ἀπέφρευγε τὴν δάμαλιν, ὁ δὲ ποιμὴν ἀπελπιζόμενος ἀπέρριπτε τὴν σύριγγα καὶ τὸν αὐλὸν του.

Ἐκ τοῦ σπηλαίου αὐτοῦ ἀνεθυμιάτο ἐκάστοτε μέλας καὶ πικρὸς καπνός, ὅστις ἀπετέλει σκότα· ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ. Οἱ περικτιόνες λαοὶ ἐπολλὰ πλάσιαζον τότε τὰς θυσίας των, ἵνα ἐξιλεώσωσι τοὺς νεωτέρους θεοὺς· παλλάκις ὅμως ἀνθρώποι ἐν τῇ ἀκμῇ, καὶ ἐνίοτε ἐν τῇ τρυφερωτέρᾳ ἡλικίᾳ αὐτῶν, ἐγίνοντο θύματα ὀλεθρίου ἐπιδημίας, εἰς ἃ οἱ αἵμοι διψεῖς οὗτοι θεοὶ ἔχαιρον.

Ἐνταῦθα ὁ Τηλέμαχος ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ τὴν εἰς τὴν ἐρεβενγὴν κατ'οικίαν τοῦ Πλούτωνος ἄγουσαν ὁδόν. Ἡ Ἀθηνα, ἥτις ἀδιαλείπτως ἐπηγρύπνει ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐκάλυπτε διὰ τῆς ἀθανάτου Αἰγίδος της, παρεσκεύασε τὸν Πλούτωνα εὐνοϊκὸν πρὸς αὐτόν. Ὁ Ζεὺς αὐτὸς, παρακλήσει τῆς Ἀθηναῆς, προσέταξε τὸν Ἑρμῆν τὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν καταβαίνοντα εἰς τὸν Ἄδην, νὰ παραγγεῖλῃ τῷ Χάρωνι ἵνα προτρέψῃ τὸν βασιλεῖα τῶν νεκρῶν ὅπως ἀφήσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύος νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸ βασιλεῖόν του.

Ὁ Τηλέμαχος λοιπὸν γίνεται ἄφαντος νύκτα τινα ἐκ τοῦ στρατοπέδου· βαδίζει ἐν τῷ σκότει τῆς Σελήνης καὶ ἐπικυλάει εἰς βοήθειάν του τὴν ἰσχυράν ἐκείνην θεάν, ἥτις ἐν τῷ οὐρανῷ μὲν εἶναι ὁ λαμπρὸς ἀστήρ τῆς νυκτός, ἐπὶ τῆς γῆς δὲ ἡ ἀγνή Ἀρτεμις, καὶ ἐν τῷ Ἄδῃ ἡ φοβερά Ἑκάτη. Ἡ θεὰ αὕτη εἰσέγκουσε εὐμενῶς τῆς δεήσεώς του, ἐπεὶ δὲ αὐτὸς εἶχε καρδίαν καθάραν καὶ ὠδηγεῖτο ὑπὸ εὐσεβοῦς ἀγάπης. Ἦν υἱὸς ὀφείλει πρὸς πατέρα. Μόλις δ' ἐπλάσιασεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου καὶ ἤκουσε τὸ ὑποχθόνιον βασίλειον βρέμον· ἡ γῆ ἐσειέτο ὑπὸ τοὺς πόδας του, ὁ δ' οὐρανὸς ἐξῆν κόντιζε κεραυνούς καὶ λαίλαπας πρὸς τὴν γῆν. Ὁ νέος υἱὸς

τοῦ Ὀδυσσεύος ῥσθάνθη τὴν καρδίαν του πάλλουσαν, καὶ καθ' ἅπαν τὸ σῶμά του περιεχύθη παγετώδης ἰδρώς· δὲν ἀπεδειλίασεν ὅμως, ἀλλ' ἄρας τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν. Κράτιστοι θεοί! ἀνέκραξε, δέχομαι τοὺς οἰωνοὺς τούτους οὓς νομίζω αἰσίους. Γεννηθήτω τὸ θέλημα ὑμῶν· εἶπε καὶ ταχύνων τὸ βῆμα ἐνέκυψεν εἰς τὸ ἄντρον θαρραλέως.

Παραχρῆμα ὁ δηλητηριώδης καπνός, ὁ καθιστῶν τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου ὀλεθρίαν πρὸς πάντα τὰ πλησιάζοντα ζῶα διεσκεδάσθη, καὶ ἡ θανατηφόρος ὁσμή διελύθη. Ὁ Τηλέμαχος εἰσδύει μόνος ἐν τῷ σπηλαίῳ· ἐπειδὴ οὐδεὶς ἄλλος θνητὸς ἐτόλμα νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ! Δύο Κρῆτες, οἵτινες τὸν συνώδευσαν μέχρις ἀποστάσεώς τινος τοῦ σπηλαίου, καὶ πρὸς οὓς ἐφανέρωσε τὸ σχέδιόν του, ἐγένοντο περίφοβοι καὶ ἐμειψαν ἡμιθανεῖς ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ εἰς καὶ τινὰ ἱκстеύοντες τοὺς θεοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐλπίζοντες πλέον νὰ τὸν ἐπαγιδώσιν.

Ἐν τούτοις ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος, ξίφος κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα, βυθίζεται εἰς ἀργαλέον σκότος· μετ' ὀλίγον διακρίνει ἀμυδρόν τι φῶς, ὡς ἐκεῖνο, ὅπερ φέγγει τὴν νύκτα ἐπὶ τῆς γῆς. Παρατρεῖ κούφους σκιὰς πετωμένας κύκλῳ του καὶ τὰς ἀποσοβεῖ διὰ τοῦ ξίφους του. Εἶτα θεωρεῖ τὰς διμυγλώδεις ὄχθας τοῦ τελευτωδούς ποταμοῦ, οὗ τὰ θάλαρά καὶ λινάζοντα ὕδατα ἀενάως περιδινούνται· βλέπει ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὄχθων πλήθος ἀναρίθμητον νεκρῶν ἐστερημένων ταφῆς, οἵτινες προσέρχονται μάτην ἱκстеύοντες τὸν ἀνελεῆμονα Χάρωνα. Ὁ θεὸς οὗτος, οὗ τὰ ἀπ' αἰῶνος γῆρας εἶναι ἀείποτε σκυθρωπὸν καὶ κατηφές, ἀλλὰ πλήρες ἀνδρικῆς βώμης, τοὺς ἀπειλεῖ, τοὺς ἀποκρούει καὶ παραδέχεται πρὸ παντός ἄλλου εἰς τὸ πορθμεῖόν του τὸν νεανίαν Ἑλλήνα. Ἐμβαλίνων εἰς αὐτὸ ὁ Τηλέμαχος ἀκούει τοὺς ὀλοθυγμοὺς ψυχῆς ἀπαρμυθήτου.

Καὶ τίς ἡ δυστυχία σου; τῇ λέγει· τίς ἦσο ἐπὶ τῆς γῆς; Ἦμην, τῷ ἀπεκρίθη ἡ ψυχὴ αὐτῇ, Ναβοφαρζάνης ὁ βασιλεὺς τῆς περιφύλου Βαβυλωνος. Πάντες οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας ἔτρε-

μον εἰς μόνον τῇ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός μου. ἔλατρευόμην ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων εἰς ναὸν τινα ἐκ μαρμάρου, ἐνθα παριστανόμην ἐν χρυσῷ ἀγάλματι, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐκαίοντο νυχθημερόν τὰ σπανιώτερα τῆς Αἰθιοπίας ἀρώματα. Οὐδείς ἐτόλμησεν ἐν τῇ ζωῇ μου νὰ μοὶ ἀντιλέξῃ χωρὶς παραγρῆμα νὰ τιμωρηθῇ. Οἱ περὶ ἐμὲ ἐπενόουν καθ' ἐκάστην νέας ἡδονάς, ὅπως μοὶ καταστήσωσι τὸν βίον εὐχρεστότερον καὶ τερπνότερον. Ἡμην ἔτι νέος καὶ εὐρωστός· οἱμοὶ! πόσων ἀπολαύσεων ἐμελλον ἔτι νὰ πειραθῶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου· ἀλλὰ γυνή τις, ἣν ἠγάπων, χωρὶς αὐτῇ νὰ μὲ ἀνταγαπᾶ, μοὶ ἔδωκε καλῶς νὰ αἰσθανθῶ ὅτι δὲν ἤμην θεός· μὲ ἐφαρμάκευσε, καὶ νῦν εἶμαι μηδέν. Ἐβηκαν χθὲς μετὰ πομπῆς, τὴν τέφραν μου εἰς χρυσὴν κάλπην, ἐκλαυσαν ἀφθόνως ἐξέτιλον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, προσεποιήθησαν ὅτι θέλουσι νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὰς φλόγας τῆς πυρᾶς μου· ἀλλ' οὐδείς εἰλικρινῶς μὲ λυπεῖται. Ἡ μνήμη μου εἶναι φρικαλέα καὶ ἀποτρόπαιος ἔτι καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας μου, καὶ ἔδῳ δὲ εἰς τὸν Ἄδην ὑποφέρω σκληροτάτους μукτηρισμούς¹.

Ὁ Τηλέμαχος κατανογεῖς ἐκ τοῦ θαύματος τοῦτου τῷ λέγει. Ἦσο ἀληθῶς εὐδαίμων βασιλεύων; ἦσθάνου τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην εἰρήνην, ἥς ἄνευ ἡ καρδία διατελεῖ πάντοτε κεκλεισμένη καὶ ἀπρόσιτος πρὸς πᾶσαν ἀληθινὴν ἡδονήν; Οὐχί, ἀπεκρίθη ὁ Βαβυλώνιος, ἀγνοῶ μάλιστα τί θέλεις νὰ εἴπῃς διὰ τούτου. Οἱ μὲν σοφοὶ ἐκθειάζουσι τὴν εἰρήνην ταύτην ὡς τὸ ἄκρον ἀγαθόν, τὸ δ' ἐπ' ἐμοὶ οὐδέποτε ἦσθάνθην αὐτήν. Ἡ καρδία μου ἐρεμβάζετο ἀκαταπαύστως ὑπὸ νέων ἐπιθυμιῶν, ὑπὸ φόβων καὶ ἐλπίδων· ἐν τῷ βρασμῷ τῶν παθῶν μου παρεφερόμην καὶ ἐξιστάμην ἰκυσίως καὶ ἐφρόντιζον νὰ διατηρῶμαι εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν τῆς μέθης, εἰ δυνατόν, διπνεκῶς· τὸ ἐλάχιστον διάλειμμα ἀταράχου λογικοῦ μοὶ ἦτο πικρότατον. Καὶ τοιαύτη ἡ χαρὰ, ἣν ἔχαιρον· πᾶν ἕτερον μοὶ ἐφαίνετο μῦθος καὶ ὄναρ. Ἰδοὺ τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα θρηνῶ.

¹ Ὁρα Νεκρ. Διαλόγ. τοῦ Ἀποκτανῶ Χαρ. καὶ Ἑρμ.

Οὕτω λέγων ὁ Βαθυλῶνιος ἐκλαίει πικρῶς ὡς ἄνθρωπος ἐκτεθλημένος ὑπὸ τῆς ἡδυπαθείας, καὶ μὴ εἰθισμένος νὰ ὑποφέρῃ τὸ ἐλάχιστον δυστύχημα. Εἶχε πλησίον του οἰκέτας τινάς, οὓς ἐθυσίασαν οἱ περὶ αὐτὸν ἐν τῇ γῇ πρὸς τιμὴν τῆς κηδείας του. Ὁ Ἑρμῆς τοὺς παρέδωκεν εἰς τὸν Χάρωνα ὡς καὶ τὸν δεσπότην αὐτῶν βασιλέα καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἀπεριόριστον ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου βασιλέως των, ὃν ὑπηρετοῦν ἐν τῷ κόσμῳ. Αἱ σκιαὶ αὗται τῶν δούλων δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τὸν Ναθοφάρζανην· ἀλλὰ τὸν ἐκράτουν δέσμιον καὶ τὸν μεταχειρίζοντο ἀγενέστατα. Ἡ μὲν τῷ ἔλεγε. Δὲν ἤμεθα καὶ ἡμεῖς ἄνθρωποι, ὡς σύ; Διὰ τί παρελγίζου ἐπὶ τοσούτον ὥστε νὰ νομίζῃς σεαυτὸν θεόν; Δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθῇς ὅτι ἦσο ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων; Ἐτέρα γλευάζουσα αὐτὸν τῷ ἔλεγεν. Εἶχες δίκαιον νὰ μὴ θέλῃς νὰ σὲ ὑπολαμβάνωσιν οἱ λοιποὶ ὡς ἄνθρωπον, ἐπειδὴ ἦσο τέρας, ἄνευ οὐδεμιᾶς εὐσπλαγγνίας. Ἀλλὰ, ποῦ νῦν οἱ κόλακές σου; Δὲν ἔχεις πλέον τί νὰ τοῖς δωρήσῃς, ἄθλιε! οὐδὲ δύνασαι πλέον νὰ κακοποιήσῃς τινά. Ἰδοὺ οἱ οἰκέται τῶν οἰκετῶν σου· οἱ θεοὶ ἐμακροθύμησαν, ἀλλ' ὅμως σὲ ἐπαίδευσαν.

Ἐν τῷ παραπικρασμῷ τούτῳ ὁ Ναθοφάρζανης ἐπιπτε χαμαὶ ἐπὶ πρόσωπον, ἐκτίλλων τὴν κόμην του καὶ φρυάττων ὑπὸ ὀργῆς καὶ ἀπελπισίας· ἀλλ' ὁ Χάρων ἔλεγε τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ. Ἐλκύσατέ τον ἐκ τῆς ἀλύσεως· ἀνεγείρετέ τον βῆχθαι καὶ ἀκουσίως ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ ἔχῃ καὶ τὴν παρηγορίαν νὰ κρύψῃ τὴν αἰσχύνην του· θέον ἵνα ἀπασαί αἱ σκιαὶ τῆς Στυγὸς ὡς μάρτυρες τῆς δ' αἰουσίτης τῶν θεῶν, οἵτινες ἤνεχθησαν τοσούτον χρόνον τὸν ἄσεβῆ τούτον ἄνθρωπον βασιλεύοντα ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ταῦτα, ὦ Βαθυλῶνιε, εἰσὶν ἀρχαὶ ὠδίνων· ἐτοιμάζου δὲ νὰ δικασθῇς ὑπὸ τοῦ ἀδεκάστου Μίνωος, κριτοῦ τῶν νεκρῶν ἐν τῷ Ἄδῃ.

Ταῦτα λέγοντος τοῦ φοβεροῦ Χάρωνος, τὸ πορθμεῖον προσήγγιζεν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτωνος· ἀπασαί αἱ σκιαὶ συνέρρεον ἵνα ἰδῶσι τὸν ζῶντα τούτον ἄνθρωπον, ὅστις ἐφαίνετο μεταξὺ τοσούτων νεκρῶν ἐν τῷ πορθμεῖῳ, ἀλλ' ἅμα ὁ Τηλέμαχος ἐπάτησεν εἰς τὴν ξηρὰν, ἐκείναι ἐφυ-

γον, ὡς νυκτερινὰ φάσματα, ἅτινα ἡ ἐλαχίστη λάμψις τῆς ἡμέρας ἐξαφανίζει. Ὁ Χάρων δεικνύων εἰς τὸν νεανίαν "Ἐλ-
ληνα μέτωπον ἑλαττον ῥισσόν, καὶ ὀφθαλμούς ἦσαν ἀγρίους
ἢ τὸ σύνηθες, τῷ εἶπε· Ὀνητὲ, φίλε τοῖς θεοῖς, ἐπειδὴ σοὶ
ἐδόθη νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦτο τοῦ Ἑρέβους, ἀ-
προσίτου ὄντος εἰς τοὺς λοιπούς τῶν ζώντων, τάχυνον νὰ
ὑπάγῃς, ὅπου ἡ εἰμαρμένη σε καλεῖ. "Λγε, διὰ τῆς σκιερᾶς
ταύτης ὁδοῦ εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Πλούτωνος, ὃν θέλεις εὐ-
ρεῖ καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου του· αὐτὸς θέλει σοὶ ἐπιτρέψει
νὰ ἔμβῃς εἰς τοὺς τόπους, ὧν τὸ ἀπόκρυφον μοι εἶναι ἀπη-
γορευμένον νὰ σοὶ φανερώσω.

Παρειθύς ὁ Τηλέμαχος βαδίζει βήματι ταχεῖ· βλέπει
πανταχοῦ σκιάς περιπετωμένας, πολυπληθεστέρας τῶν κόκ-
κων τῆς ἄμμου τῶν καλυπτόντων τὰς παραλίας· καὶ ἐν τῷ
θορύβῳ τῆς ἀπείρου ἐκείνης πληθύος, κυριεύεται ὑπὸ θείας
ἐκτάσεως θεωρῶν τὴν βαθεῖαν σιγὴν τῶν εὐρυχώρων ἐκείνων
πεδίων. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνορθώθησαν ἅμα ἐ-
πλησίασε τὴν ζοφεράν κατοικίαν τοῦ ἀσπλάχνου Πλούτωνος·
αἰσθάνεται τὰ γόνατά του ἐκλυόμενα, τὴν φωνὴν του ἐκλεί-
πουσαν καὶ μόλις ἑαυτὸν δυνάμενον νὰ προσφέρῃ τὰς ἐρεξῆς
πρὸς τὸν θεὸν λέξεις. Βλέπεις, ὦ ἀδυσώπητε θεέ, τὸν υἱὸν
τοῦ ἀτυχοῦς Ὀδυσσεῦς. "Ερχομαι νὰ σ' ἐρωτήσω ἐὰν ὁ πα-
τήρ μου κατέβῃ εἰς τὸ βασιλεῖόν σου, ἢ πλανᾶται εἰσέτι ἐπὶ
τῆς γῆς.

Ὁ Πλούτων ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου κατεσκευασμένου ἐκ ξύ-
λου ἐθένου· τὸ πρόσωπόν του ἦτο ὠχρὸν καὶ σκυθρωπὸν· οἱ
δ' ὀφθαλμοὶ του κοῖλοι καὶ βλοσυροὶ, καὶ τὸ μέτωπόν του
ῥισσὸν καὶ ἀπειλητικόν. Ἡ θεὰ ζῶντος ἀνθρώπου ἦταν εἰς
αὐτὸν μισητὴ, καθὼς εἶναι μισητὸν τὸ φῶς εἰς τὰ ὄμματα
τῶν ζώων, ἅτινα ἐσυνείθισαν νὰ μὴν ἐξέρχωνται τῶν φω-
λεῶν τοιν, εἰμὴ ἐν κατὰ νυκτός. Πλησίον αὐτοῦ ἐκάθητο ἡ
Περσεφόνη, ἥτις προσεῖλκεν εἰς ἑαυτὴν τὰ βλέμματά του
καὶ διὰ τῶν χαρίτων καὶ τοῦ κάλλους τῆς, ἐφαίετο ὅτι ἐ-
μάλασσε τὸ σκληροκάρδιον καὶ τραχὺ ἦθος τοῦ συζύγου τῆς.
Παρὰ πόδας τοῦ θρόνου του ἵστατο ὁ ὠχρὸς καὶ πανδαμά-

τωρ θάνατος, ἔχων κοπτερόν δρέπανον εἰς τὴν χεῖρα, ὅπερ
 ἐθίγεν ἀκαταπαύστως· κύκλωθεν τοῦ δὲ περιίπταντο αἱ θυ-
 μοβόροι μέριμναι, αἱ ἀνικαὶ δυσπιστίαι, αἱ ἄγριαι ἐκδική-
 σεις πάντη εἰδεχθεῖς, καθὼ βεβαυμέναι ἐν τῷ αἵματι καὶ κε-
 καλυμμένοι ὑπὸ τραυμάτων, τὰ ἀδίκῃ μίσῃ, ἡ φιλαργυρία ἡ
 ἐαυτὴν κατατήκουσα, ἡ ἀπελπισία ἡ ἰδιοχείρως σπαραττο-
 μένη, ἡ παράφρων φιλοδοξία ἡ ἀδυνατοῦσα ν' ἀπολαύσῃ τοὺς
 καρπούς τῶν κακῶν ὅσα προὔξενησεν, ὁ φθόνος, ὁ ἐκχέων
 περὶ ἑαυτὸν τὸ θανατηφόρον δηλητήριόν του καὶ λυσσωδῶς
 περιστρεφόμενος ὥς μὴ δυνάμενος νὰ βλάψῃ, ἡ ἀσέβεια, ἡ
 ὑποσχάπτουσα εἰς ἑαυτὴν ἄδυσσον ἄνευ πυθμένος· ἐνθα κα-
 τακρημνίζεται ἀνεπιστρεπτι, τὰ φοικαλέα φάσματα, τὰ πα-
 ριστῶντα ἐγειρομένους τοὺς νεκροὺς ἵνα τρομάξωσι τοὺς ζῶν-
 τας, τὰ φοικώδη καὶ ἀπατηλὰ ὄνειρα· ὅλοι αὐταὶ αἱ λυπη-
 ραὶ εἰκόνες περιστοιχίζον τὸν φοβερόν Πλούτωνα, καὶ ἐπλή-
 ρουν τὸ ἀνάκτορον ἐν ᾧ κατοικεῖ. Ἀπεκρίθη δὲ εἰς τὸν Τη-
 λέμαχον τραγείᾳ τῇ φωνῇ, ὑφ' ἧς ἐστέναξε τὸ βάθος τοῦ
 ἑρέβους.

Θνητὲ ἄνθρωπε, ἡ εἰμαρμένη σοὶ ἐπέτρεψε νὰ ἐκδιᾷσῃς τὸ
 ἱερὸν τοῦτο ἄσυλον τῶν σκιῶν· ἀκολούθησον τὸν ὑψηλὸν προ-
 ρισμὸν σου. Δὲν θέλω σοὶ εἶπει ποῦ εἶναι ὁ πατήρ σου· ἀρκεῖ
 ὅτι εἶσαι ἐλεύθερος νὰ τὸν ζητήσῃς. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο βασι-
 λεὺς ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲν, ἄλλο ὀφείλεις νὰ πράξῃς ἢ νὰ διέλ-
 θης, ἐντεῦθεν μὲν τὸν φοβερόν Τάρταρον, ὅπου οἱ φαῦλοι βα-
 σιλεῖς τιμωροῦνται, ἐκείθεν δὲ τὰ Ἥλύσια Πεδία, ὅπου οἱ
 χρηστοὶ βασιλεῖς ἀνταμείβονται· ἀλλὰ δὲν δύνασαι νὰ ὑπά-
 γῃς εἰς τὰ Ἥλύσια Πεδία, πρὶν ἢ διέλθῃς τὸν Τάρταρον.
 Τάχυνον λοιπὸν τὴν ἐδοιπορίαν σου καὶ ἐξέλθε τοῦ βαι-
 λείου μου.

Παραχρῆμα ὁ Τηλέμαχος φαίνεται πετῶν εἰς τὰς ἀχανεῖς
 ἐκείνας ἐκτάσεις· τοσοῦτον ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ του νὰ μάθῃ,
 ἂν θελῇ εὐρεῖ τὸν πατέρα του, καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς
 φοβερᾶς παρουσίας τοῦ τυράννου τοῦ κατέχοντος ἐν τῷ
 ζῶντας τε καὶ νεκρούς ! Βλέπει μετ' ὀλίγον ἐγγύτατα αὐτοῦ
 τὸν φοβερόν Τάρταρον, ὅθεν ἀναβαίνει καπνὸς μέλας καὶ πυ-

κνός, οὐ ἡ φθαρτικὴ ὁσμὴ ἡδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ θάνατον, ἐὰν διεδίδετο εἰς τὴν κατοικίαν τῶν ζώντων· ὁ δὲ καπνὸς αὐτὸς ἐκάλυπτε πύρινον ποταμὸν¹ ἀναπέμποντα θυέλλας φλογῶν, οὐ ἡ βοή ὁμοία πρὸς τὸν τῶν λάβρων χειμάρρων τῶν καταρρηγνυμένων ἀπὸ τῆς κορυφῆς βράχων εἰς τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου, ἀπετέλει πάταγον, οὐ ἐνεκεν οὐδὲν ἡδύνατό τις ν' ἀκούσῃ εὐκρινῶς εἰς τοὺς ὑποχθονίους ἐκείνους χώρους.

Ὁ Τηλέμαχος ἐνισχυόμενος ἀοράτως ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς δῦει εὐτόλμως εἰς τὸ ἀχανὲς ἐκεῖνο βάραθρον. Ἐν πρώτοις βλέπει ἄπειρον πλῆθος ἀνθρώπων διαβιωσάντων ἐν εὐτελεστάτοις ἐπιτηδεύμασι καὶ τιμωρουμένων ὅτι ἐξήτησαν πλοῦτον διὰ δόλου, διὰ προδοσίας, δι' ἀνθρωποκτονίας. Παρατηρεῖ μεταξὺ αὐτῶν πλείστους ἄσεβεις ὑποκριτάς, οἵτινες προσποιηθέντες ὅτι ἡγάπων τὴν θρησκείαν, μεταχειρίσθησαν αὐτὴν ὡς ὄργανον ἵνα κορέσωσι τὴν φιλοδοξίαν των, καὶ ἐξαπατήσωσι τοὺς εὐλαβεῖς καὶ ἀπλουστεροὺς τῶν ἀνθρώπων. Πάντες ὅσοι κατεχράσθησαν τῆς ἀρετῆς ταύτης, ἂν καὶ αὐτὴ ᾖ τὸ μεγαλεῖτερον δῶρημα τῶν θεῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐτιμωροῦντο ὡς οἱ ἀνομώτατοι πάντων ἀνθρώπων κακοῦργοι. Οἱ πατρακοῖαι καὶ μητραλοῖαι, αἱ σύζυγοι αἱ βάρυσαι τὰς χεῖράς των εἰς τὸ αἷμα τῶν συζύγων των, οἱ προδότες, οἱ παραδόντες τὴν πατρίδα των εἰς τοὺς ἐχθροὺς διὰ παραβάσεως τῶν ἱερωτέρων ὅρκων των, ὑπέφερον ποινὰς ἐλαφροτέρας ἢ οἱ ὑποκριταὶ ἐκεῖνοι. Οὕτως ἔδοξε τοῖς τριῶν τοῦ Ἄδου δικασταῖς καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος. Ἐπειδὴ οἱ ὑποκριταὶ δὲν ἀρκοῦνται μόνον νὰ ᾖ φαῦλοι, ὡς πάντες οἱ ἄσεβεις ἀλλὰ θέλουσι καὶ νὰ νομιζῶνται ἀγαθοί, διὰ δὲ τῆς ψευδοῦς ταύτης ἀρετῆς των, ἅμα γνωσθείσης, ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ τολμῶσι πλέον νὰ ἐμπιστεύωνται τὴν ἀληθινὴν ἀρετὴν. Οὕτως οἱ θεοί, οὓς ἐμυκτήρισαν καὶ κατέστησαν περιφρονητέους τοῖς ἀνθρώποις, χαίρουσι μεταχειριζόμενοι ἅπασαν τὴν ἀυστηρότητα των, ἵνα ἐκδικήσωσι τοιαύτας ὕβρεις.

Πλησίον τούτων ἐφαίνοντο ἕτεροι ἐγκληματίαι, οὓς ὁ χυ-

¹ Τὸν Παριφλεγίθεντα.

δὴν λαὸς δὲν νομίζει μὲν κατακριτέους, ἀλλ' ἡ θεία δίκη τιμωρεῖ ἀσπλάγγως. Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ἀχάριστοι, οἱ ψεύσται, οἱ κόλακες, οἱ ἐγκωμιασταὶ τῆς κακίας, οἱ φιλοκατήγοροι, οἱ προσπαθοῦντες νὰ ἀμαυρώσωσι τὴν ἀγνοτέραν ἀρετὴν τελευταῖον, ὅσοι θρασείως ἔκριναν περὶ πραγμάτων, ἅτινα καλῶς δὲν ἐγίνωσκον, καὶ οὕτως ἔδωκαν τὴν ὑπόληψιν τιμῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ μετὰ τὸ πικρὸν τούτων τῶν κακιῶν ἐκείνη, ἥτις ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότερον ὥς βδελυρωτέρα, ἦτον ἡ ἀνέχεια. Καὶ πῶς! ἔλεγεν ὁ Μίνως, ὁ μὲν πρὸς πατέρα ἢ φίλον, παρ' οὗ ἔσχε βοήθειάν τινα, ἀγνωμονῶν θεωρεῖται ὡς ἀποτρόπαιος, ὁ δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν ἔσχε τὸ ζῆν καὶ πᾶν ἀγαθόν, ἀχαριστῶν δὲν πρέπει πολλῶ πλεον νὰ θεωρηται ὡς ἐκτρωμα. Ὁ τοιοῦτος δὲν ὀφείλει εἰς αὐτοὺς μᾶλλον ἢ εἰς τὸν πατέρα τοῦ τὴν γέννησίν του; Ὅσω περισσότερον λοιπὸν τὰ ἐγκλήματα ταῦτα μένουσιν ἀτιμώρητα ἐπὶ τῆς γῆς, τοσούτω μᾶλλον ἐν τῷ Ἄδῃ ὑπόκεινται εἰς ἀσπλάγγον ἐκδίκησιν, ἣν οὐδεὶς δύναται ν' ἀποφύγῃ.

Ὁ Τηλέμαχος βλέπων τοὺς τρεῖς τοῦ Ἄδου δικαστὰς καθήμενους καὶ δικάζοντας ἀνθρώπων τινα. ἐτόλμησε νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ ποῖα ἦσαν τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ. Παραυτίκα ὁ δικάζόμενος λαβὼν τὸν λόγον, ἀνέκραξεν· οὐδὲν ἐποίησα κακόν, ἀρεσκόμεν μάλιστα ποιῶν τὸ ἀγαθόν· ἐγενόμην πολυτελής, ἐλευθέρως, δίκαιος, οἰκτιρῶν, τί δύναται τις λοιπὸν νὰ μοὶ ἐλέγξῃ; Τότε ὁ Μίνως λέγει αὐτῷ· οὐδὲν τοιοῦτον σοὶ ὀνειδίξει τις· ἀλλὰ δὲν ὀφείλεις ὀλιγώτερον τοῖς ἀνθρώποις ἢ τοῖς θεοῖς; Ὅποια λοιπὸν ἡ δικαιοσύνη σου περὶ τῆς μεγαλυχείης; Δὲν παρέβλεψας οὐδὲν τῶν κατηκόντων σου πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινές εἰσι μὴδὲν ἐγένου ἐνάρτεος, ἀλλ' ἀπέδωκας ἅπασαν τὴν ἀρετὴν σου εἰς σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς θεοὺς, οἵτινες σοὶ ἔδωκαν αὐτήν. Ἥθελεις ν' ἀπολαύσῃς τὸν καρπὸν τῆς ἰδίας σου ἀρετῆς, καὶ νὰ περιποιηθῇς μόνον σεαυτὸν· σὺ ἦσο ἡ θεότης σου· ἀλλ' οἱ θεοί, οἱ ποιήσαντες τὰ πάντα καὶ σέ, καὶ οὐδὲν ποιήσαντες δι' ἄλλους ἢ δι' ἐαυτοὺς, δὲν ὀλιγοῦσι τῶν δικαιοματίων των. Σὺ ἐπὶ ἐλάθους αὐτῶν, ἄρα καὶ αὐτοὶ ἐπιλησθήσονται σου καὶ ἐγκαταλημ-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

23

πανοῦσί σε εἰς σεαυτὸν, ἐπειδὴ καὶ σὺ ἠθέλησας νὰ περιο-
ρισθῇς εἰς σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ εἰς ἐκείνους. Ζήτει λοιπὸν τῶρα
ἂν δύνασαι, τὴν παρηγορίαν σου εἰς τὴν ἰδίαν καρδίαν σου.
Ἰδοὺ σὺ κεχωρισμένος διὰ παντὸς ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώ-
πων, πρὸς οὓς ἠθέλεις νὰ εὐαρεστῇς. Ἰδοὺ μόνος σὺ μετὰ
σεαυτοῦ, ὅς ἦν τὸ εἰδωλόν σου. Μάθε λοιπὸν ὅτι δὲν ὑπάρχει
ἀληθινὴ ἐν τῷ κόσμῳ ἀρετὴ ἄνευ λατρείας καὶ ἀγάπης τῶν
θεῶν πρὸς οὓς τὸ πᾶν ὀφείλεται· ἢ ψευδὴς ἀρετὴ σου, ἥτις
ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐξεθάμβου τοὺς εὐαπατήτους ἀνθρώπους
δέον νῦν νὰ συνταραχθῇ. Οἱ ἄνθρωποι μὴ κρίνοντες περὶ ἀρε-
τῆς καὶ κακίας, εἰμὴ ἐξ ὅσων βλέπουσιν ἢ ἐπιθυμοῦσιν, εἶναι
τυφλοὶ εἰς ἀμφοτέρω, καὶ εἰς τὸ καλὸν καὶ εἰς τὸ κακόν. Ἐν-
ταῦθα ὅμως θεῖον ρῶς ἐξαφανίζει πᾶσαν ἐπιπόλαιον κρίσιν
τῶν, καταδικάζει δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πᾶν ὅτι θαυμάζουσιν
καὶ δικαιοὶ πᾶν ὅτι καταδικάζουσιν.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ φιλόσοφος αὐτός, ὡς ὑπὸ ἐν-
ρανοῦ βληθεὶς, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ ἑαυτόν. Ἡ εὐαρέ-
σκεια, ἣν ἡσθάνετο ἄλλοτε διὰ τὴν μετριοφροσύνην του καὶ
τὰς γενναίας κλίσεις του, μεταβάλλεται εἰς ἀπόγνωσιν· ἡ
θέα τῆς ἰδίας αὐτοῦ καρδίας, ἐχθρᾶς οὔσης τοῖς θεοῖς, γί-
νεται τιμωρὸς του· θεωρεῖ ἑαυτόν, καὶ δὲν παύεται θεωρῶν.
Θεωρεῖ τὸ μάταιον τῶν κρίσεων τῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἃς ἡ
θελε νὰ εὐαρεστῇ δι' ὅλων αὐτοῦ τῶν πράξεων, καὶ αἰσθάνε-
ται ἐν ἑαυτῷ γενικὴν τιν' ἀναστάτῳσιν, ὥσπερ ἀνετρέποντο
πάντα τὰ ἐνδόσθιά του, καὶ ὥσανεὶ μὴ ὑπῆρχε πλέον ὁ αὐ-
τός. Πᾶσα ἐλπίς ἐκλείπει ἐκ τῆς καρδίας του, ἡ δὲ συνει-
δήσις του, ἥς ἡ μαρτυρία ἦτον εἰς αὐτὸν τοσοῦτον γλυκεία,
ἐξανίσταται κατ' αὐτοῦ, καὶ τῷ ἐλέγχει πικρῶς τὴν ἀπο-
πλάνησιν καὶ τὴν ἀπάτην πασῶν τῶν ἀρετῶν του, αἵτινες δὲν
ἔσχον ὡς ἀρχὴν καὶ τέλος τὴν λατρείαν τῶν θεῶν. Συνταράσ-
σεται, λυπεῖται, αἰσγύνεται, ἐλέγχεται καὶ ἀπειλπίζεται. Αἱ
ἐριννύες τοῦ "Αδου δὲν τὸν βασανίζουν, ἐπειδὴ ἀρκοῦνται
ὅτι τὸν παραδίδουσιν εἰς ἑαυτόν, καὶ ὅτι ἡ ἰδία του καρδιά
ἐκδικεῖ ἱκανῶς τοὺς περιφρονηθέντας θεοὺς. Ζητεῖ τὸν ζοφε-
ρώτερον τρόπον, ἵνα κρυβῇ ἀπὸ τῶν λοιπῶν νεκρῶν, μὴ δυνά-

μενος νὰ κρυβῇ ἐντὸς ἑαυτοῦ. Ζητεῖ τὸ σκότος καὶ δὲν δύναται νὰ τὸ εὕρῃ· φῶς ὀχληρὸν τὸν καταδιώκει πανταχοῦ· πανταχοῦ αἱ διαπεραστικαὶ ἀκτῖνες τῆς ἀληθείας διϊκνοῦνται ἵνα ἐκδικήσωσι τὴν ἀλήθειαν, ἣν ὀλιγόρησε. Πᾶν ὅ,τι ἠγάπησε τρέπεται ἐν αὐτῷ εἰς μῖσος, ὡς γενόμενον ἡ πηγὴ τῶν δεινῶν του, ἅτινά εἰσιν ἀτελεύτητα, καὶ λέγει καθ' ἑαυτὸν ἄφρων ἐγώ! δὲν ἐγνώρισα λοιπὸν οὔτε θεοὺς, οὔτε ἀνθρώπους, οὔτε ἑμαυτόν; Ναί, δὲν ἐγνώρισα οὐδένα, ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἠγάπησα τὸ μόνον καὶ ἀληθὲς ἀγαθόν. Πάντα τὰ διαβήματά μου ὑπῆρξαν πλάνη· ἡ σοφία, μωρία· ἡ ἀρετὴ μου ἀσεβὴς ὑπερηφανία καὶ τύφλωσις· ἐγενόμην αὐτὸς ἐγὼ τὸ εἰδωλόν μου.

Τελευταῖον ὁ Τηλέμαχος παρετήρησε τοὺς καταδεδικασμένους βασιλεῖς, οἵτινες κατεχράσθησαν τῆς ἀρχῆς των. Ἐνταῦθα ἐριννὺς τιμωρὸς τοῖς παρούσας καθρέπτην, ἐν ᾧ ἐβλεπον ἅπασαν τὴν δυσμορφίαν τῶν ἐλαττωμάτων των. Ἐν αὐτῷ ἐθεώρουν, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ μὴ θεωρῶσι, τὴν μωρὰν ματαιότητά των, καὶ τὸ ἀκόρεστον τῶν γελοιωδεστέρων ἐπαίνων των, τὴν ἀσπλαγχνίαν των πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ὤφειλον νὰ καταστήσωσιν εὐδαίμονας, τὴν ἀναισθησίαν των πρὸς τὴν ἀρετὴν, τὸν φόβον των πρὸς τὸ ἄκουσμα τῆς ἀληθείας, τὴν κλίσιν των πρὸς τοὺς μοχθηροὺς, πρὸς τοὺς κύλακας ἀνθρώπων, τὴν βαθυμίαν των, τὴν μαλθακότητά των, τὴν ἀναλγησίαν των, τὴν παράλογον δυσπιστίαν των, τὴν ὑπερηφάνειάν των, καὶ τὴν πολυτέλειάν των στηριζομένην εἰς τὴν δυστυχίαν τῶν λαῶν, τὴν φιλοδοξίαν των εἰς ἀπάκτησιν κενοῦ δοξαρίου τῇ ἐκχύσει τοῦ αἵματος τῶν πολιτῶν, τελευταῖον τὴν ὁμότητά των τὴν ἐπιζητοῦσαν καθ' ἑκάστην νύκτας τέρψεις εἰς τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀπελπισίαν τασούτων δυστυχῶν. Ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἀδιαλείπτως εἰς τὸν καθρέπτην αὐτὸν· εὗρισκον ἑαυτοὺς φρικωδεστέρους καὶ τερατωδεστέρους τῆς χμιαῖρας τῆς ὑπὸ τοῦ Βελερροφάντου φονευθείσης, τῆς Αἰοναίας Ὑδρας τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους δαμασθείσης τοῦ Κερκυέρου αὐτοῦ τοῦ ἐξερευρομένου ἐκ τῶν τριῶν κεχηνῶντων φαρύγγων του μέλαν καὶ δηλητηριῶδες αἷμα, ἱκανόν

νὰ φαρμακεύσῃ ἅπαν τὸ γένος τῶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων.
 Συγχρόνως ἄλλη ἐριννὺς ἐτέρωθεν ὑπερίμνησκειν αὐτοῖς
 χλευαστικῶς πάντας τοὺς ἐπαίνους, οὓς οἱ κῆλακές των ἀφθό-
 νοις χερσὶν ἐδαψίλευον αὐτοῖς, ὅτε ἔζων, καὶ τοῖς ἐπαρουσία-
 ζεν ἕτερον καθρέπτην ἐν ᾧ καθορῶντο τοιοῦτοι, οἷους ἡ κα-
 λακεία τοὺς ἐξωγράφησεν. Ἡ παράθεσις τῶν δύο αὐτῶν
 ζωγραφιδῶν τῶν ἐκ διαμέτρου ἀλλήλαις ἀντικειμένων ἦτον ἡ
 αὐστηρὰ βάσανος τῆς κενοδοξίας των. Παρατηρητέον δὲ ὅτι
 οἱ ἀχρεϊέστεροι τῶν βασιλέων αὐτῶν ἦσαν ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς
 ἐδαψιλεύθησαν οἱ πομπωδέστεροι ἐπαινοί, ὅτε ἔζων, ἐπειδὴ
 οἱ ἀχρεῖοι εἰσιν ἐπιφοδῶτεροι τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀπαιτοῦσιν
 ἀναιδῶς τὰς ἀγενεῖς κολακείας τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ῥητό-
 ρων τοῦ καιροῦ των.

Τοὺς ἤκουέ τις στένοντας καὶ τρέμοντας εἰς τὸ βαθὺ ἐκεῖνο
 σκότος, ἐνθα οὐδὲν ἕτερον βλέπουσιν ἢ ἀκούουσιν εἰ μὴ τὰ
 ὕβρεις καὶ τοὺς χλευασμοὺς οὓς μέλλουσι νὰ ὑποφέρωσιν. Οὐδεὶς
 ἔχουσι περὶ ἑαυτοῦς, ὅπερ νὰ μὴ τοὺς ἀποκρούῃ, τοῖς ἀντι-
 λέγῃ, τοὺς συνταράττῃ. Ἐν ᾧ δ' ἐπὶ τῆς γῆς εἶχον παίγνιον
 τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἠξίουσιν ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο
 ἵνα δουλεύωσιν αὐτοῖς, εἰς τὸν Τάρταρον ἐξ ἐναντίας εἰσὶν
 ἐγκαταλειμμένοι εἰς πᾶσαν ἰδιοτροπίαν δούλων, οἵτινες
 ἀνηλεῶς τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ αἰσθάνωνται τὸ βάρος τῆς
 δουλείας. Δουλεύουσιν ἐπιπόνως καὶ οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐλπίδα
 ὅτι θέλουσιν ποτε δυνηθῇ ν' ἀπαλλαγθῶσι τῆς δουλείας των.
 Ὑπόκεινται εἰς τὰ ραπίσματα τῶν δούλων ἐκείνων κατα-
 στάντων ἀσπλάχνων τυράννων των, ὡς ὁ ἄκμων ὑπόκειται
 εἰς τὰ ραπίσματα τῶν σφυρῶν τῶν Κυκλώπων, ὅταν ὁ ἠ-
 φαιστος ἀναγκάζῃ αὐτοὺς νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰς καιομένας
 καμίνους τοῦ ὄρους τῆς Αἴτνης.

Ἐνταῦθα ὁ Τηλέμαχος παρετήρησε πρόσωπά τινα ὠχρὰ
 δυσειδῆ, σκυθρωπά. Βαθεῖα λύπη κατέτρεκε τοὺς καταδίκους
 τούτους· ἐμίσουν ἑαυτοὺς, καὶ δὲν ἐδύναντο ν' ἀπαλλαγθῶσι
 τοῦ πρὸς ἑαυτοὺς μίσους, καθὼς οὐδὲ τῆς ἑαυτῶν ὑπάρξεως.
 Δὲν εἶχον χρεῖαν ἄλλης τιμωρίας διὰ τὰ ἐγκλήματατά των, ἢ
 τὰ ἴδια αὐτῶν ἐγκλήματα, ὧν ἐθεώρουν ἀκαταπαύστως ἅπαν

τὸ μέγεθος. Ταῦτα δὲ παρουσιάζοντο αὐτοῖς ὡς φοβερά ἐλά-
ματα, ἅτινα τοὺς κατεδίωκον καὶ ἐν ἀπαλλαγῇ αὐτῶν
ἐξήτουν θάνατον ἰσχυρότερον ἐκείνου, ὅστις τοὺς ἀπεχώρησε
τῶν ἑαυτῶν σωμάτων. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῶν ἐπεκαλοῦντο
τὸν θάνατον τὸν δυνάμενον νὰ σβέσῃ πᾶσαν αἴσθησιν καὶ
πᾶσαν γνῶσιν ἑαυτῶν ἐπεκαλοῦντο τὰς ἀβύσσους ἵνα κατα-
πίωσιν αὐτοὺς, ὅπως κρυθῶσιν ἀπὸ τὰς τιμωρὺς ἀκτῖνας τῆς
ἀληθείας ἥτις τοὺς κατεδίωκε, καὶ ὁμῶς ἐπεφυλάσσοντο πρὸς
ἐκδίκησιν, ἥτις οὐδέποτε ἤθελε παύσει κατατρέχουσα αὐ-
τοὺς. Ἡ ἀλήθεια, ἣν ἐφοδοῦντο νὰ ἴδωσιν, ἀπετέλει τὴν
τιμωρίαν τῶν τὴν ὁποίαν ἐβλεπον, καὶ εἶχον ὀφθαλμοὺς ἵνα
τὴν ἴδωσιν ἐξανισταμένην κατ' αὐτῶν. Ἡ θεὰ τῆς τοὺς
διεπέρα, τοὺς ἐσπάραττε, τοὺς ἀπέπνιγεν, ὁμοιάζουσα κε-
ραυνῷ, ὅστις χωρὶς νὰ καταστρέφῃ τί ἐξωτερικῶς, εἰσδύει
μέχρι βάθους τῶν ἐνδοσθίων. Ἡ ψυχὴ αὐτῶν ὁμοία πρὸς
μέταλλον ἐν καιομένη καμίνῳ, ἀνελύετο ὑπὸ τοῦ ἐκδικητικοῦ
πυρός, ὅπερ δὲν ἀφίνει ὑπόστασιν τινα, οὐδὲ καταναλίσκει τί,
διαλύει ὁμῶς καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχικά στοιχεῖα τῆς ζωῆς, χω-
ρὶς νὰ παρέχῃ τὸν θάνατον. Ἐξίσταντο τῶν φρενῶν ἔνεκεν
αὐτοῦ, καὶ δὲν ἐδύναντο νὰ εὗρωσιν οὔτε ἀνακούφισιν, οὔτε
ἡσυχίαν, ἔστι καὶ πρὸς στιγμὴν δὲν ἔξω πλεον εἰμὴ διὰ
τοῦ μίσους, ὅπερ ἔτρεφον καθ' ἑαυτῶν, καὶ διὰ τῆς ἀποβολῆς
πάσης ἐλπίδος, ἥτις τοὺς καθίστα φρενητιῶντας.

Μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν, ἅτινα προὔξενουν οὐρίκην
εἰς τὸν Τηλέμαχον, εἶδεν οὗτος πολλοὺς βασιλεῖς τῆς Λυ-
δίας, οἵτινες ἐτιμωροῦντο διότι διήλθον τὸν βίον τῶν εἰς τρυ-
φὰς καὶ ἀσωτίας ἀντὶ βίου φιλοπόνου, ὅστις πρέπει νὰ ἦναι
ἀχώριστος τῆς βασιλείας πρὸς παραμυθίαν τῶν λαῶν.

Οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ ἐξήλεγγον ἀλλήλοισι τὴν τυφλότητα αὐ-
τῶν. Ὁ μὲν ἔλεγε τῷ υἱῷ αὐτοῦ: Δὲν ἐντετεύλαμην σοι πολ-
λάκις, ἥδη πρεσβύτης γενόμενος καὶ πρὶν ἢ καταβῶ εἰς τὸν
τάφον, ὅτι ὀφείλεις νὰ θεραπεύσῃς τὰ δεινὰ, ἅτινα ἐπραξα
ἔνεκεν ῥαθυμίας; Ὁ δὲ υἱὸς ἀπεκρίνατο. Δύστηνε πάτερ! σὺ
μὲ ἀπώλεσας! τὸ παράδειγμά σου μὲ ἐδίδαξε τὴν πολυτέ-
λειαν, τὴν ὑπερηφανίαν, τὴν τρυφήν, τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώ-
πους.

πους ἀναλγησίαν! Βλέπων σὲ βασιλεύοντα μετὰ τοσαύτης τρυφῆς, μέσῳ τοσούτων περιστοιχιζόντων σε ἀγενῶν κολάκων, συνείθισα καὶ γὼ ν' ἀγαπῶ τὴν κολακείαν καὶ τὰς ἡδονάς. Ἐπίστευσα ὅτι οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἦσαν, ὡς πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καθὼς οἱ ἵπποι καὶ τ' ἄλλα ὑποζύγια, ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τοῦτέστι κτήνη περὶ ὧν γίνεται μνεία μόνον διότι χρησιμεύουσιν εἰς τὰς ὑπηρεσίας των καὶ παρέχουσιν αὐτοῖς εὐκολίας. Τὸ ἐπίστευσα, σὺ δὲ μὲ ἐπεισας νὰ τὸ πιστεύσω, καὶ νῦν ὑποφέρω τὰ πάνδεινα διότι σὲ ἐμιμήθην. Εἰς ταῦτα προσέθετον ἀμοιβαίως φρικωδεστάτας κατάραις, καὶ ἐφαίνοντο ἐξωργισμένοι εἰς τρόπον, ὥστε ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ κατασπαραχθῶσι πρὸς ἀλλήλους.

Κύκλῳ τῶν βασιλέων αὐτῶν περιῦπταντο ἔτι ὡς βίαντες (βοῦφαι) τὴν νύκτα, αἱ θυμοβόροι ὑπνόησαι, οἱ κENOὶ φόβοι, αἱ δυσπιστίαι αἵτινες ἐκδικοῦσι τοὺς λαοὺς κατὰ τῆς ὁμότητος τῶν βασιλέων των, ἡ ἀσθεστος διψα τοῦ πλούτου, ἡ αἰείποτε τυραννικὴ κenoδοξία, καὶ ἡ ἐκθηλύνουσα τοὺς ἀνθρώπους τρυφή, ἥτις πολλαπλασιάζει τὰ κακὰ, ἅτινα ὑποφέρει τίς χωρὶς ποτὲ νὰ παρέχη αὐτῷ μόνιμον καὶ ἀληθινὴν ἡδονήν.

Ἐβλέπε τις πολλοὺς τῶν βασιλέων αὐτῶν αὐστηρῶς τιμωρουμένους, οὐχὶ διὰ τὰ κακὰ, ἅτινα ἐποίησαν ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα παρέλειψαν. Ἀπαντα τὰ ἁμαρτήματα τῶν λαῶν, ἅτινα προέρχονται συνήθως ἐκ τῆς πρὸς τοὺς νόμους ὀλιγωρίας, ἀνεγράφοντο εἰς τοὺς βασιλεῖς, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ βασιλεύωσι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νόμων τῆς ἐπικρατείας των. Εἰς αὐτοὺς ἀνεγράφοντο προσέτι καὶ ὅλαι αἱ παρεκτροπαὶ αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς ὑπερηφανίας, τῆς πολυτελείας καὶ πάσης ἄλλης κακίας, ἥτις φέρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς κατὰστασιν ἀνάγκης, καὶ εἰς πειρασμὸν τοῦ νὰ καταφρονῶσι τοὺς νόμους πρὸς ἀπόλαυσιν ἀγαθοῦ τινος. Πρὸ πάντων δὲ ἐτιμωροῦντο αὐστηρῶς οἱ βασιλεῖς, οἵτινες ἀντὶ νὰ ᾤσιν ἀγαθοὶ καὶ ἄγρυπνοι ποιμένες τῶν λαῶν, δὲν ἐσυλλογίσθησαν ἄλλο εἰμὴ νὰ κατασπαράξωσι τὸ ποίμνιον ὡς λύκοι πειναλέοι.

Ἄλλ' ὅ,τι κατελύπησε καιρίως τὸν Τηλέμαχον, ἦτο ὅτι εἶδεν εἰς τὴν αἴθυσσαν ταύτην τοῦ σκότους καὶ τῶν βασιάνων πολλοὺς βασιλεῖς, οἵτινες ἐνομιζόντο ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἄριστοι ἡγεμόνες. Οὗτοι κατεδικάσθησαν εἰς τὰς ποινὰς τοῦ Ταρτάρου, ἐπειδὴ παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς ἀνθρώπους μοχθηροὺς καὶ δολίους ἵνα τοὺς κυδερνώσι, καὶ ἐτιμωροῦντο διὰ τὰ κακά, ἅτινα ἐπέτρεψαν νὰ πράττωνται διὰ τῆς ἐξουσίας των. Προσέτι οἱ περισσότεροι τῶν βασιλέων τούτων δὲν ἦσαν οὔτε καλοὶ, οὔτε κακοί· τοσοῦτον ἡ ἀδυναμία των ὑπῆρξε μεγάλη! Αὐτοὶ δὲν ἐφοβήθησάν ποτε ὅτι ἡγνόησαν τὴν ἀλήθειαν· δὲν ἔλαβόν ποτε αἰσθήσιν τῆς ἀρετῆς, καὶ δὲν ἡγάπησάν ποτε τὴν εὐεργεσίαν.

Ὅτε ὁ Τηλέμαχος ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτῶν τῶν τόπων ἡσθάνθη ἑαυτὸν ἀνακουφισθέντα ὡς ἂν εἶχε τις ἄρη ἀνωθεν τοῦ στήθους του ὄρος τι· ἐνόησε δὲ διὰ τῆς ἀνακουφίσεως ταύτης τὴν δυστυχίαν ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν αὐτόθι καταδεδικασμένοι ἄνευ ἐλπίδος ἐξόδου καὶ ἐφριττε βλέπων τοὺς βασιλεῖς αὐστηρότερον πάντων τῶν λοιπῶν καταδίκων τιμωρουμένους.

Καὶ πῶς! ἔλεγε, τσαῦται μέριμναι, τοσοῦτοι κίνδυνοι, τσαῦται παγίδες, τσαῦται δυσκολίαι, εἰσὶν ἀναπόφευκτοι ὅπως διδασθῇ τίς τὴν ἀλήθειαν καὶ θυνηθῇ νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν ἐναντίον τοῦ ἄλλου, καὶ πολλάκις ἐναντίον τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του, ἃς οὐ μάλιστα καταταράχθη, ἐφθονήθη, κατεδιώχθη εἰς τὸν βραχὺν τοῦτον βίον! "Ἰ, μωρὸς ὁ ζητῶν νὰ βασιλεύσῃ! Μακάριος δ' ὁ ἀρεσκόμενος εἰς ἰδιωτικὸν καὶ εἰς ρηνικὸν βίον, ἐν ᾧ ἡ ἀρετὴ τῷ εἶναι εὐχερεστέρα!

Οὕτω σκεπτόμενος ἐταράσσεται ἐνδομύχως· ἐφριττε δὲ καὶ ἐβυθίζετο εἰς βαθυτάτην λύπην, ἥτις τὸν ἔφερε σχεδὸν εἰς ἀπόγνωσιν ὅταν ἐσυλλογίζετο τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, οὓς πρό μικροῦ εἶδεν. Ἀλλὰ κατὰ λόγον τῆς ἀποχωρήσεώς του ἐκ τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης διατριβῆς τοῦ σκότους, τῆς φρίκης καὶ τῆς ἀπελπισίας, τὸ θάρρος του ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισε ν' ἀναγεννᾶται, καθόσον διώρα ἤδη ἀπώθεν τὸ γλαυκὸν καὶ ἱλαρὸν φῶς τῆς κατοικίας τῶν ἡρώων.

Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν κατῴκουν ἀληθῶς πάντες οἱ χρηστοὶ βασιλεῖς, οἵτινες ἐκυδέονησαν σοφῶς καὶ πατρικῶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἦσαν κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν δικαίων. Καθὼς δὲ οἱ φαῦλοι ἡγεμόνες ὑπέφερον εἰς τὸν Τάρταρον βασάνους πολλῶ ἀσπρητοτέρας ἢ οἱ λοιποὶ κατὰδικοι, οὕτως οἱ χρηστοὶ βασιλεῖς εἰς τὰ Ἥλύσια πεδία ἀπελάμβανον μακαριότητα πολλῶ μείζονα ἢ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι οἱ ἐρασταὶ τῆς ἀρετῆς ἐν τῷ κόσμῳ.

Ὁ Τηλέμαχος κατηνύθη πρὸς τοὺς βασιλεῖς τούτους, οἵτινες ἐκάθητο ὑπὸ δάσῃ εὐώδῃ, ἐπὶ γλῶσῃ ἀειθαλοῦς καὶ ἀνθηρᾶς. Πλῆθος ῥυάκων διαγεστάτου ὕδατος ἤρδευον τοὺς ὠραίους τούτους τόπους, καὶ παρείχον τερπνὴν τινα δρόσαν ἄπειρα δὲ πτηνὰ ἐκελάδουν, λιγυρὰ τῇ φωνῇ, εἰς τὰ δάσκη ταῦτα. Ἐνταῦθα ἐβόλεπέ τις τὰ ἄνθη τοῦ ἔαρος φυόμενα εἰς πᾶν βῆμα, καὶ συγχρόνως τοὺς διαφιλεῖς καρποὺς τοῦ φθινοπώρου, οἵτινες ἐκρέμαντο ἐκ τῶν δένδρων. Ἐνταῦθα δὲν ἦ σθάνετό τις τὸν κάσωνα τῶν κυνικῶν καυμάτων, ἐνταῦθα ἡ παγερός βορρᾶς δὲν ἐτόλμησέ ποτε νὰ πνεύσῃ, οὐδὲ νὰ ἐπιχύσῃ τὴν δριμύτητα τοῦ χειμῶνος τοῦ, οὐδὲ ὁ αἰμαδιψῆς πόλεμος, οὐδὲ ὁ πικρὸς φθόνος, ὁ δάκνων διὰ φαρμακεροῦ ὀδόντος, καὶ φέρων ὄρεϊς περιελισσομένους εἰς τοὺς κόλπους τοῦ καὶ εἰς τοὺς βραχίονάς τοῦ, οὐδὲ αἱ ζήλοτυπῖαι, οὐδὲ αἱ δυσπιστίαι, οὐδὲ ὁ φόβος, οὐδὲ αἱ ἄλογοι ἐπιθυμίαι ἐπλησίαζον ποτὲ τὴν εὐδαίμονα ταύτην κατοικίαν τῆς εἰρήνης. Ἡ ἡμέρα αὐτῇ δὲν ἔδυε ποτὲ, ἡ δὲ μελανέμῳ νύξ ἦτον ἄγνωστος· καθαρὸν δὲ τι καὶ γλυκὺ φῶς διεχέετο κύκλῳ τῶν σωματίων τῶν δικαίων αὐτῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς περιέβαλλε διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ, ὡς διὰ χιτῶνος. Τὸ φῶς αὐτὸ δὲν ὠμοίαζε πρὸς τὸ ἀμαυρὸν φῶς τὸ φωτίζον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν δυστήνων θνητῶν, ὅπερ ἐστὶ σκότος· ἀλλ' ἦτον οὐράνιος τι μᾶλλον δόξα ἢ φῶς. Αὐτὸ διῆκνεῖτο εὐκαλιώτερον τὰ στερεότερα σώματα, ἢ ὅσον αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου διῆκνουνται τὸν διαφανέστερον κρύσταλλον. Δὲν ἐξεθάμβου τοὺς ὀφθαλμοὺς ποτε, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα ἐνίσχυνεν αὐτοὺς καὶ ἔφερεν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ἀνέκφραστον γαλήνην. Ἐξ αὐτοῦ καί

μόνου οἱ μακάριοι οὗτοι ἄνδρες ἐτρέφοντο· ἐξ αὐτῶν δ' ἐξε-
πορεύετο καὶ εἰς αὐτοὺς εἰσεπορεύετο, τοὺς διεπέρα καὶ ἐνε-
σαρκούντο ἐν αὐτοῖς ὡς τὰ βρώματα ἐνσαρκούνται ἐν ἡμῖν.
Τὸ ἐβίλεπον, τὸ ἡσθάνοντο, τὸ ἀνέπνεον· αὐτὸ ἐγέννα ἐν αὐ-
τοῖς ἀνεξάντλητον πηγὴν εἰρήνης καὶ χαρᾶς· ἦσαν δὲ βεβυ-
θισμένοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ ταύτῃ τῆς χαρᾶς, ὡς οἱ ἰχθὺς ἐν θα-
λάσσῃ. Δὲν ἐπεθύμῳν τοῦ λοιποῦ μηδέν· εἶχον τὰ πάντα
χωρὶς νὰ ἔχῃσι μηδέν, διότι ἡ ἀπόλαυσις τοῦ καθαροῦ αὐ-
τοῦ φωτὸς ἐπράυνε τὴν πείναν τῆς καρδίας των· ὅλαι των
αἱ ἐρέξεις ἐκορέννυντο, ὁ δὲ κόρος των τοὺς καθίστα ἀνενδεεῖς
τῶν βρωμάτων, ὧν οἱ πειναλέοι καὶ ἐνδεεῖς ἄνθρωποι ἔχουσι
χρῆαν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄπασαι αἱ ἡδοναί, αἰτινες τοὺς περιε-
κύκλουν, οὐδὲν ἦτο πρὸς αὐτοὺς, διότι τὸ πλήρωμα τῆς εὐ-
δαιμονίας των, ὅπερ πηγάζει ἐσωθεν αὐτῶν δὲν τοῖς ἄφινεν
οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν διὰ πᾶν ὅ,τι ἐβίλεπον τερπνὸν ἢ ἡδονικόν
ἐσωθεν αὐτῶν· ἐνὶ λόγῳ ἦσαν τοιοῦτοι, οἷοι οἱ θεοί, αἰτινες
κεκορεσμένοι ὑπὸ νέκταρος καὶ ἀμβροσίας, δὲν ἀξιούσι νὰ τρῶ-
σιν ἐξ εὐτελῶν κρεάτων, ἅτινα οἱ θνητοὶ ἐν τῇ ἐκλεκτο-
τέρᾳ αὐτῶν τραπέζῃ ἡδύναντο νὰ τοῖς προσφέρωσιν. Ἄπαν-
τα τὰ κακὰ ἐφευγον πόρρῳ τῶν εἰρηνικῶν αὐτῶν τόπων· ὁ
θάνατος, ἡ νόσος, ἡ πείνα, ἡ ὀδύνη, ἡ λύπη, ὁ ἐλεγχος τοῦ
συνειδότης, ὁ φόβος, ἡ ἐλπίς αὐτῇ, ἡ διχόνοια, ἡ ἀπῆλξ, ἡ
ἐσχυραγνωμοσύνη, κλπ. οὐδεμίαν εἶχον αὐτόσε εἰσοδόν.

Τὰ ὑψηλά ὄρη τῆς Θωράκης, ἅτινα διὰ τῶν ἀπὸ καταβο-
λῆς κόσμου χιονοσκεπῶν καὶ παγετωδῶν κορυφῶν των δια-
σχιζοῦσι τὰ νέφη, εὐκολώτερον ἡδύναντο ν' ἀνατραπῶσι προ-
βέλῳ, καίτοι θεμελιωμένα εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς, ἢ οἱ δι-
καιοὶ αὐτοὶ ἄνδρες· καὶ ἐπὶ μικρὸν νὰ σαλευθῶσιν. Αὐτοὶ ὁ-
κτερον μόνον τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους, τοὺς ἐν τῷ κό-
σμῳ ζῶντας· ἀλλ' ὁ οἰκτιρμὸς οὗτος ἦτο γαλήνιος καὶ κατ'
οὐδὲν μετέβαλλε τὴν αἰθίαν εὐδαιμονίαν των. Διηνεκὲς νεό-
της, ἀτελεύτητος μακαριότης, δόξα ὅλως θεία, ἐξωγραφούντο
ἐπὶ τῶν προσώπων αὐτῶν· ἡ δὲ χαρὰ των δὲν εἶχε τι ἀπρε-
πὲς ἢ ἄσμενον, ἀλλ' ἦτο γλυκεῖα, εὐγενὲς, καὶ πλήρες με-
γαλείου εὐφροσύνης, πάθος τίς ἀκάθεκτος ἀληθείας καὶ ἀρε-

δία. Ὁ γέρον οὗτος ἐβαδίζε μετὰ σπουδῆς, καὶ ἐθεώρει τὸν Τηλέμαχον προσκνῶς, ὡς πρόσωπον λίαν αὐτῷ ποθητόν· ὁ δὲ Τηλέμαχος, ὅστις δὲν τὸν ἐγνώριζεν, ἐστενοχωρεῖτο καὶ ἀμφοταλαντεύετο.

Σοὶ συγχωρῶ, ἀγαπητόν μοι τέκνον, τῷ εἶπεν ὁ γέρον, ὅτι δὲν με ἀναγνωρίζεις. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἀρκέσιος, πατήρ τοῦ Αἰερτίου· ἀφῆκα τὸν κόσμον ὀλίγον τί πρὶν ἢ ὁ Ὀδυσσεύς· ὁ ἐγγονός μου, ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας. Τότε σὺ ἦσο νήπιον ἔτι εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τροφῆς σου, καὶ ἔκτοτε συνέλαβον χρηστὰς ἐλπίδας περὶ σοῦ, ὧν δὲν ἐψεύσθην, ἐπειδὴ σὲ βλέπω καταδύντα εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Πλούτωνος, ἵνα ἐπιζητήσῃς τὸν πατέρα σου, καὶ εἶθε οἱ θεοὶ νῦν εὐλογήσωσι τὴν πρόθεσίν σου.

ᾧ εὐτυχὲς τέκνον, οἱ θεοὶ σὲ ἀγαπῶσι, καὶ σοὶ ἐτοιμάζουσι δόξαν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ πατρός σου· εὐτυχὲς δὲ καὶ γὰρ ὅτι σὲ ἀναβλέπω. Ἀλλὰ παῦσαι ζητῶν τὸν Ὀδυσσεά εἰς τοὺς τόπους τούτους· ἐκεῖνος ζῇ εἰσέτι καὶ ἐπιφυλάσσεται ἔν' ἀνορθώσῃ τὸν οἶκον μας ἐν Ἰθάκῃ. Ὁ Λαέρτιος αὐτὸς καὶ τοι βεβαρυμένος ὑπὸ τῶν ἐτῶν, βλέπει εἰσέτι τὸ φῶς καὶ ἀναμένει ἔν' ὁ υἱὸς τοῦ ἐπιστρέψῃ οἰκαδὲ ὅπως κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς· οὕτως οἱ ἄνθρωποι παρέρχονται ὡς τὰ ἄνθη, ἅτινα ἀνοίγουσι μὲν τὴν πρωΐαν, μαραίνονται δὲ τὴν ἑσπέραν, καταπατούμενα ὑπὸ τῶν διαβατῶν¹. Αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων ρέουσιν, ὡς τὰ ρεῖθρα ὀρμητικοῦ ποταμοῦ, καὶ οὐδὲν ἰσχύει ν' ἀναχαιτήσῃ τὸν χρόνον, ὅστις συμπαρασύρει πᾶν τὸ φαινόμενον ὡς ἔμπεδον καὶ ἀκλόνητον. Σὺ ὁ ἴδιος τέκνον μου! προσφιλές μου τέκνον! σὺ ὁ ἴδιος, ὅστις χαίρεις σήμερον νεότητι τοσοῦτ' ὥρᾳ, τοσοῦτ' ἑπιρροπῇ πρὸς ἡδονάς, ἐνθημοῦ ὅτι ἡ ὥραία αὐτῇ ἡλικίᾳ εἶναι ἄνθος ὑπὲρ ἐξηράνθη ἅμα ἐθαλε. Θέλεις ἰδεῖ σεαυτὸν μεταβεβλημένον ἀνεπαισθήτως· αἱ φαιδραὶ χάριτες, αἱ γλυκεῖαι ἡδοναί.

¹ Οἷη περ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν·

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἀνεμος χαμάζεις χεῖρ, ἄλλα δὲ δ' ὕλη

Τηλεθώσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. (Ὅμ. Ἰλ. Σ. στ. 440)

ναί, ἡ ῥώμη, ἡ ὑγεία, ἡ χαρὰ, θέλουσιν ἐξαφανισθῇ ὡς λαμπρόν ὄνειρον, καὶ ἐξ αὐτῶν δὲν θέλει σοὶ ἐναπολειφθῇ εἰμὴ λυπηρὰ τις ἀνάμνησις. Τὸ ἀσθενὲς καὶ πολέμιον ταῖς ἡδοναῖς γῆρας θέλει ἐπέλθῃ, ἵνα ρυτιδῶσῃ τὸ μέτωπόν σου, κάμῃ τὸ σῶμά σου, ἐξασθενήσῃ τὰ μέλη σου, στερεύσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὴν πηγὴν τῆς χαρᾶς, σὲ κάμῃ ν' ἀκηδιάσῃς τὸ παρὸν, νὰ φοβῇσαι τὸ μέλλον, σὲ καταστήσῃ ἀναίσθητον πρὸς πᾶν πρᾶγμα πλὴν τῆς ὀδύνης! Ὁ καιρὸς αὐτὸς ἴσως σοὶ φαίνεται μακράν. Οἴμοι! πλανᾶσαι, τέκνον μου· αὐτὸς σπεύδει. Ἰδὲ τὸν ἐρχόμενον· πᾶν δ' ὅ,τι ἐρχεται μετὰ τῆς ταχύτητος δὲν εἶναι μακράν σου, ἐνῶ τὸ παρὸν, ὅπερ παρέρχεται, εἶναι ἤδη πολλὰ μακράν, ἐπειδὴ ἐκμηδενίζεται καθ' ἣν στιγμὴν λαλοῦμεν, καὶ δὲν ἐπιστρέφει πλέον. Μὴ ἤλπιζε λοιπόν, ὦ τέκνον μου, εἰς τὸ παρὸν, ἀλλ' ἀντιλαβού τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς, σκοπῶν εἰς τὸ μέλλον. Ἐτοίμασον σεαυτῷ, δι' ἀγνῶν ἡθῶν καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τῆς δικαιοσύνης, ἑδραν τινὰ εἰς τὴν μακαρίαν ταύτην κατοικίαν τῆς εἰρήνης.

Θέλεις ἰδεῖ τελευταῖον ἐντὸς ὀλίγου τὸν πατέρα σου ἀναλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν ἐν Ἰθάκῃ. Ἐγεννήθη ἵνα βασιλεύῃς μετ' αὐτόν. Ἀλλ' οἴμοι! τέκνον μου, πόσον ἡ βασιλεία εἶναι ἀπατηλή! Ὅταν τίς θεωρῇ αὐτὴν ἄπωθεν δὲν βλέπει εἰμὴ μεγαλεῖον, λαμπρότητα, χαρὰν, ἀλλ' ὅταν ἐκ τοῦ σύγγενος, ἀκάνθας καὶ τριβόλους· ὁ ἰδιώτης δύναται μὲν χωρὶς ν' ἀτιμασθῇ νὰ διάγῃ βίον εἰρηνικόν, ἀπράγμονα καὶ ἄδοξον· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ προτιμήσῃ τοιοῦτον ἀντὶ τῶν ἐπιπόνων λειτουργιῶν τῆς κυβερνήσεως χωρὶς ν' ἀτιμασθῇ. Αὐτὸς ὀφείλει νὰ περιποιῇται πάντας τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς κυβερνᾷ, καὶ δὲν τῷ εἶναι ποτὲ συγκαχωρημένον νὰ περιποιῇται μόνον ἑαυτόν· τὰ ἐλάχιστα σφάλματά του ἔχουσιν ἀκαταλόγιστους συνεπείας, διότι προξενοῦσι τὰς συμφορὰς τῶν λαῶν, καὶ ἐνίοτε ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας. Ὀφείλει νὰ δαμάσῃ τὴν θρασυτητα τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων, νὰ προστατεύῃ τὴν ἀθωότητα, νὰ λύῃ τὴν συκοφαντίαν. Δὲν ἀρκεῖ δὲ εἰς αὐτόν νὰ μὴ πράττῃ τὸ κακόν, ἀλλ' ὀφείλει καὶ νὰ πράτ-

τῇ πᾶν δυνατόν ἀγαθόν, οὗ τινος ἡ ἐπικράτεια ἔχει χρεῖαν προσέτι πρέπει νὰ ἐμποδίζῃ πᾶν κακόν, ὅπερ ἕτεροι δύναται νὰ πράξωσιν ἀχαλίνωτοι διατελοῦντες. Φοβοῦ λοιπόν, ὦ τέκνον μου, φοβοῦ ἀξίωμα τοσοῦτον ἐπικίνδυνον. Ὁπλίσθητι ὑπὸ γενναιοψυχίας κατὰ σεαυτοῦ, κατὰ τῶν σῶν παθῶν καὶ κατὰ τῶν περιστοιχιζόντων σὲ κολάκων.

Ταῦτα λέγων ὁ Ἀρκέσιος ἐφαίνετο ἐμπνεόμενος ὑπὸ θείου πνεύματος καὶ ἐδείκνυε πρὸς τὸν Τηλέμαχον πρόσωπον πλήρες οἴκου διὰ τὰ δεινὰ, ἀτινά εἰσιν ἀχώριστα τῆς βασιλείας. Ὅποταν, εἰλεγε, λαμβάνῃ τίς αὐτὴν πρὸς ἰδίαν ἑαυτοῦ τέρψιν, τοῦτο εἶναι τερατώδης τυραννία, ἀλλ' ὅποταν λαμβάνῃ αὐτὴν ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον του, καὶ χειραγωγήσῃ ἀναριθμητον λαόν, ὡς φιλόστοργος πατήρ τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα, εἶναι βαρυτάτη δουλεία, ἣτις ἀπαιτεῖ σπανίαν καρτεροψυχίαν, καὶ ἀτελεύτητον ὑπομονήν. Ὅθεν εἶναι βέβαιον ὅτι πάντες ὅσοι ἐδασίλευσάν ποτε μετ' ἀκλονήτου ἀρετῆς ἀπολαύουσιν ἐνταῦθα πάντος ἀγαθοῦ, ὅπερ ἡ δύναμις τῶν θεῶν παρέχει πρὸς ἀπολαύην τελείας μακκαριότητος.

Ἐν ᾧ ὁ Ἀρκέσιος οὕτως ἐλάλει, ὁ Τηλέμαχος ἠσθάνετο μέχρι βάθους τῆς καρδίας του εἰσδύοντας τοὺς λόγους αὐτοῦ, οἵτινες ἐχαράσσοντο ἐν αὐτῇ, ὡς ἐγχαράσσονται εἰς τὸν χαλκὸν οἱ ἀνεξίτηλοι χαρakteres, οὓς ἐπιδεδίξιος τεχνίτης ἐπιθυμεῖ νὰ παραπέμψῃ εἰς τοὺς ὀφειτέρους ἀπογόνους. Οἱ σοφοὶ αὐτοὶ λόγοι ἦσαν ὡς λεπτὴ φλοξ, ἣτις διεπέρα τὰ σπλάγχνα τοῦ νέου Τηλεμάχου. ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἐμπυριζόμενον, καὶ ἠγνόει ὅποια θεία δύναμις κατέτεκε τὴν καρδίαν του· τὸ δ' ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ ἔδρευον πῦρ τὸν κατηνάλισκε λαοθραίως, καὶ δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ τὸ περιστείλῃ, οὔτε νὰ τὸ ὑποφέρῃ, οὔτε νὰ ἀνθίσῃ εἰς τοσοῦτον σφοδρὴν κίνησιν· ἦτο ζωηρόν τι καὶ εὐφρόσυτον αἶσθημα, συνάμα κεκρυμμένον μετὰ βασιάνου ἱκανῆς νὰ τὸν στερήσῃ τῆς ζωῆς.

Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Τηλέμαχος ἤρχισε ν' ἀναπνέῃ ὅπως οὖν. Ἀνέγνω εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀρκεσίου μεγάλην τινὰ ὁμοίωσιν πρὸς τὸ τοῦ Ἀκερτίου· ἐνόμιζε μάλιστα ὅτι ἐνθυμεῖται ἀμυδρῶς πῶς τὸν πατέρα του Ὀδυσσεά, τοὺς αὐτοὺς ἔχοντα

πρὸς τοῦτον χαρακτῆρας ὁμοιότητος, ὅτε ἀνεχώρει εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καὶ ἡ ἐνθύμησις αὐτὴ κατέθελξε τὴν καρδίαν του. Δάκρυα γλυκέα καὶ πλήρη χαρᾶς ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του· ἐζήτησε νὰ ἐναγκαλισθῇ πρόσωπον τοσούτῳ ποθεινόν, καὶ ἐπειράθη τοῦτο πολλάκις, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ κενὴ αὐτῇ σκιά διέφευγε τῶν χειρῶν του, καθὼς θελητικὸν ὄνειρον ἀφίπταται τῶν χειρῶν ἀνθρώπου κοιμωμένου, ὅστις νομίζει ὅτι ἀπολαύει αὐτοῦ¹ καὶ ὅτε μὲν τὸ διψασμένον στόμα του διώκει ὕδωρ ἀκατάσχετον, ὅτε δὲ τὰ χεῖλη του κινούνται, ὅπως προφέρωσι λέξεις, ἅς ἡ νεναρκωμένη γλῶσσά του δὲν δύναται ν' ἀρθρώσῃ· αἱ χεῖρες του ἐκτείνονται μετὰ σπουδῆς, ἀλλ' οὐδενὸς ψαύουσιν ἀντικειμένου. Οὕτω καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐπεθύμει μὲν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ κορέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του, ἐβλεπε τὸν Ἀρκέσιον, τὸν ἤκουε τῷ ἐλάλει, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο τὰ τὸν ψάυσῃ. Τελευταίον τὸν ἐρωτᾷ τίνες οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οὕς βλέπει κύκλῳ αὐτοῦ.

Βλέπεις ὦ τέκνον μου, τῷ ἀπεκρίθη ὁ σοφὸς γέρον, τοὺς ἄνδρας, οἵτινες ὑπῆρξαν τὸ καύχημα τοῦ αἵματος των, ἡ δόξα δὲ καὶ ἡ εὐτυχία παντὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους; Οἱ ὀλίγοι οὗτοι βασιλεῖς, ἐγένοντο ἄξιοι τῆς βασιλείας, καὶ ἐξεπλήρωσαν ἀκριβῶς ἔργον τῶν θεῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ δ' ἄλλοι ἐκεῖνοι, οὕς ἑρᾶς πληροῖν αὐτῶν, ἀλλὰ κεχωρισμένους ἀπ' αὐτῶν διὰ τοῦ μικροῦ ἐκείνου νέφους, αὐτοὶ ἔχουσι δόξαν πολὺ ὀλιγοτέραν· εἰσὶν ἥρωες ἀληθῶς, ἀλλ' ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἀνδρείας των καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀνδραγαθημάτων των δὲν δύναται νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς τὴν τῶν σοφῶν ἐκείνων βασιλείαν, τῶν δικαίων καὶ ἀγαθοεργῶν.

Μετὰ τοὺς ἥρώων ταύτων διακρίνεις τὸν Θυκτέα, σκυθρωπὸν τὸ ἦθος; Αἰσθάνεται τὸ δυστύχημα ὅτι ἐγένετο λίαν εὐπιστος πρὸς πονηράν γυναῖκα, καὶ λυπεῖται εἰσέτι ὅτι ἐζήτησε τοσούτον ἀδίκως παρὰ τοῦ Ποσειδῶνος τὸν ἄδικον θά-

¹ Τρεῖς μὲν ἐφωर्मήθη, ἑλέειν τέ με θυμὸς ἀνώγει.

Τρεῖς δὲ μοι ἐκ χειρῶν, σκιῇ εἴκελον ἦ καὶ ὄνειρον

ἔπειτα'.

(Ὅμηρ. Ὀδυσ. Β. στιχ. 206).

νατον τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰππολύτου· εὐτυχὴς ἂν ἦτον ὀλιγώτερον ὀξύς καὶ ὀλιγώτερον ἐπιρρεπὴς πρὸς ὀργήν! Παρατηρεῖς ὡσαύτως τὸν Ἀχιλλεὺς στηριζόμενον εἰς τὴν λόγχην τοῦ ἑνεκα τοῦ τραύματος, ὅπερ εἶχεν εἰς τὴν πτέρναν, ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ γυναιμανοῦς Πάριδος, καὶ ἐξεμέτρησεν οἰκτρῶς τὸ ζῆν· Ἐάν ἦτον ἐπίσης νουνεχὴς, δίκαιος καὶ μετριοπαθὴς, ὡς ἦτον ἄνδρεῖος, οἱ θεοὶ ἤθελον τῷ χορηγήσει πολυχρόνιον βασιλείαν, ἀλλ' αὐτοὶ ὥκτειρον τοὺς Φθιώτας καὶ τοὺς Δόλοπας, ἐφ' ὧν ἔμελλε δικαιώματι διαδοχῆς νὰ βασιλεύσῃ μετὰ τὸν Πηλέα· ὅθεν τὸν ἀνῆρπασαν πρόωρα· διότι δὲν ἠθέλησαν ν' ἀφίσωσι τοσοῦτους λαοὺς εἰς χεῖρας ἀνδρὸς ὀξύθυμου, καὶ μᾶλλον εὐερεθίστου οἰουδήποτε θαλασσίου κλύδωνος· ὅθεν αἱ μοῖραι συνέντεμον τὴ νῆμα τῶν ἡμερῶν του, ἐγένετο ὡς ἄνθος, ὅπερ μόλις ἀναφύει, ἣ ὕμνης τοῦ γεωργοῦ ἀπέκοψεν, ἐκείνα δὲ ἔπεσε πρὸ τῆς δύσεως τῆς ἡμέρας, καθὼς ἐφάνη φυόμενον. Οἱ θεοὶ τὸν μετεχειρίσθησαν, ὡς μεταχειρίζονται τοὺς χειμάρρους καὶ τὰς καταιγίδας, ὅταν θέλωσι νὰ τιμωρήσωσι τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὰ ἁμαρτήματά των· τὸν μετεχειρίσθησαν πρὶν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν τῆς Τροίας, ἵνα οὕτως ἐκδικήσωσι τὴν ἐπιπορκίαν τοῦ Λαομέδοντος καὶ τοὺς ἀθεμίτους ἔρωτας τοῦ Πάριδος· τούτου δὲ γενομένου ἐξίλειώθησαν, οὐδ' ἐκάμωθησαν ἐκ τῶν δακρύων τῆς Θέτιδος, ἧτις ἐξελεπάρεῖ αὐτοὺς ἵνα ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐπιτρέψωσι τὴν ἐν τῇ γῇ παρουσίαν του, ἐπειδὴ δὲν ἦτον εἰς ἄλλο ἀρμόδιος εἰμὴ ἵνα διαταράττῃ τοὺς ἀνθρώπους, λεηλατῇ τὰ πόλεις καὶ ἐκπορθῇ τὰ βασίλεια.

Ἀλλὰ βλέπεις τὸν ἕτερον ἐκείνον τὸν βλοσυρὸν ἔχοντα τὸ βλέμμα· αὐτὸς εἶναι ὁ Αἴας ὁ Τελαμωνιάδης, ἐξάδελφος δὲ τοῦ Ἀχιλλέως. Δὲν ἀγνοεῖς βεβαίως ὅποιον ἤρατο κλέος μαχόμενος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως αὐτὸς ἡξίου νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα του, ὡς οὐδενὶ ἄλλῳ ἀνέκοντα ἢ αὐτῷ καὶ μόνῳ· ἀλλ' ὁ πατὴρ σου δὲν ἠθέλησε νὰ τῷ τὰ παραχωρήσῃ· οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐνέκριναν τὴν πράξιν του. Ὁ Αἴας τότε ὑπὸ ἀπειλίσιας κῆτοκτονήθη· ὀργὴ καὶ μανία, ὡς βλέπεις εἶσιν ἐτι καὶ νῦν ἐξωγραφημένα εἰς τὸ πρόσωπόν του. Μὴ

τὸν πλησιάζης, τέκνον μου, διότι δύναται νὰ στοχασθῇ ὅτι
 θέλεις νὰ τὸν περιυβρίσης δυστυχοῦντα, ἐνῶ δικαιότερον εἶναι
 νὰ τὸν οἰκτείρης. Δὲν παρατηρεῖς ὅτι μᾶς βλέπει μετ' ἀγα-
 νακτῆσεως καὶ ὅτι εἰσδύει κατεσπευσμένως εἰς τὸ σκιερὸν
 ἐκεῖνο ἄλσος, ἀποστρεφόμενος τὴν θεάν μας; Βλέπεις ἐτέρω-
 θεν τὸν Ἑκτορα, ὅστις ἤθελεν εἰσθαι ὁ μόνος ἀήττητος ἦ-
 ρως, ἐὰν ὁ υἱὸς τῆς Θέτιδος δὲν ἔζη συγχρόνως ἐπὶ τῆς γῆς;
 Ἄλλ' ἰδοὺ ὁ Ἀγαμέμνων αὐτὸς διαβαίνει, καὶ φέρων ἐπὶ
 τοῦ σώματός του τὰς ὠτειλὰς τῆς ἐπιβούλου Κλυταιμνή-
 στρας. Ὡ τέκνον μου! φρίττω ἀναλογιζόμενος τὰς συμφορὰς
 τοῦ οἴκου ἐκείνου τοῦ ἄσεβοῦς Ταντάλου. Ἡ διχόνοια τῶν
 ἑὺ ἀδελφῶν, Ἀτρέως καὶ Θυέστου, ἐπλήρωσε τὸν οἶκον
 αὐτὸν δακρύων καὶ αἵματος. Φεῦ! πόσον τὸ ἐγκλημα συνε-
 πιπᾶται νέον ἐγκλημα. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐπανακάμπτων ἐκ
 τῆς Τροίας ἐπὶ κεφαλῇς τῶν Ἑλλήνων δὲν ἔσχεν οὐδὲ στιγ-
 μὴν νὰ χαρῇ ἐν εἰρήνῃ τὴν δοῦσαν, ἣν ἀπέκτησε. Καὶ τοιαύτη
 συνήθως ἡ τύχη τῶν κατακτητῶν πάντες οὗτοι οἱ ἀνθρω-
 ποι, οὓς βλέπεις ὧδε, ἐγένοντο φοβεροὶ μὲν εἰς τὸν πόλεμον,
 οὐχὶ δὲ ἀγαπητοὶ καὶ ἐνάρετοι εἰς τὸν κόσμον ὅθεν κατέχουσι
 διωτέραν τάξιν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ τῶν Ἡλυσιῶν πεδίων.

Ἐκεῖνοι μὲν ἐδασίλευσαν δικαίως, καὶ ἠγάπησαν τοὺς λαοὺς
 τῶν, ὅθεν ἐγένοντο θεοφιλεῖς· ἐνῶ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Ἀγαμέ-
 μνων κατατριβέντες εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐριδας καὶ διαφω-
 νίας, διατηροῦσι κἀνταῦθα τὰς θλύψεις τῶν καὶ τὰ φυσικὰ
 ἐλαττώματά τῶν, καὶ ἀναμιμνησκόμενοι τοῦ βίου, ὃν ἀπώλε-
 σαν καὶ λυπούμενοι ὅτι εἰσὶ πάντῃ ἀνίσχυροι καὶ ἔωλοι σκιαὶ
 σκιάζουσιν, ἐν ᾧ οἱ δίκαιοι ἐκεῖνοι βασιλεῖς λαμπροθύεντες
 ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτός ἐξ οὗ τρέφονται, δὲν ἔχουσι τι νὰ ἐπι-
 θυμῇται πρὸς τελειοτέραν εὐδαιμονίαν τῶν, βλέπουσι δὲ
 μόνον οἰκτιρμοὶ ὀφθαλμῷ τὰς ἀνησυχίας τῶν θνητῶν, καὶ αἱ
 σπουδαιότεραι ὑποθέσεις, αἱ ταραττοῦσαι τοὺς φιλοδόξους
 ἀνδρείους, φαίνονται αὐταῖς παίγνια ἀνθρώπων παιδίων. Αἱ
 καρδίαι τῶν εἰσὶν ἐμπλεοὶ ἀληθείας καὶ ἀρετῆς, ἃς ἀντλοῦσιν
 ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης τοῦ φωτός. Δὲν φοβοῦνται πλέον οὐ-
 δὲν κακὸν νὰ πάθωσιν εἴτε ὑπ' ἄλλου τινός, εἴτε ὑφ' ἑαυτῶν·

(ΤΥΧΑΙ ΘΗΛΕΜΑΧΟΥ)

24

δὲν ὑπάρχει πλέον ἐπιθυμία, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, οὐδὲ φόβος ἐν αὐτοῖς. Τὸ πᾶν τετέλεσται δι' αὐτούς, ἐκτὸς τῆς ἀπλευότητος εὐφροσύνης, ἧς ἀπολαύσωσι.

Θεώρησον, ὦ τέκνον μου, τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον βασιλέα Ἰνδοχόν, ὅστις ἐθεμελίωσε τὸ βασίλειον τοῦ Ἀργούς. Δὲν φαίνεται πρῶτος καὶ μεγαλοπρεπής; τὰ ἄνθη φύονται εἰς τὸ βῆμά του· τὸ κοῦφον βάδισμά του ὁμοιάζει πρὸς τὸ πέτασμα πτηνοῦ· κρατεῖ εἰς τὴν χειρὰ του λύραν ἐλεφαντίνην καὶ δι' αὐτὴν νεκρῶς ὧν εἰς ἑκστασιν ψάλλει τὰ θαύματα τῶν θεῶν. Ἡ τῆς καρδίας του καὶ ἐκ τοῦ στόματός του ἐκπορεύεται εὐδεδόστων μῦθον· ἡ ἁρμονία τῆς λύρας του καὶ ἡ μελωδία τῆς φωνῆς του δύνανται νὰ γοητεύσωσι θνητούς τε καὶ ἀθανάτους· ἀνταμείβεται δὲ οὕτως, ἐπειδὴ ἡγάπησε τοὺς λαοὺς οὓς συνήγαγεν ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν νέων αὐτοῦ τειχῶν, καὶ πρὸς οὓς ἔδωκε νόμους.

Ἄλλοθεν βλέπεις μεταξὺ τῶν μούρων ἐκείνων Κέκρω τὸν Αἰγύπτιον, ὅστις πρῶτος ἐβασίλευσε τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὡς καθιερωθείσης εἰς τὴν σοφὴν θεάν, ἧς φέρει τοῦνομα. Ὁ Κέκρωψ κομίσας ἐπωφελεστάτους νόμους ἐξ Αἰγύπτου, ἡτις ὑπῆρξεν, ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, πηγὴ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν χρηστῶν ἡθῶν, ἐξημέρωσε τὸ φύσει ἄγριον ἔθνος τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς, καὶ τοὺς συνήνωσε διὰ κοινωνικῶν δεσμῶν. Ἐγένετο δίκαιος, φιλόνθρωπος, οἰκτίρμων· ἀφῆκε τοὺς λαοὺς αὐτοῦ ἐν εὐπορίᾳ, τὸν δὲ οἶκον αὐτοῦ ἐν πενίᾳ· δὲν ᾔβηλησεν ἵνα οἱ υἱοὶ του βασιλεύσωσι μετ' αὐτόν, ἐπειδὴ ἐστοχάσθη ὅτι ἕτεροι ἡδύναντο νὰ ὦσιν ἀξιώτεροι αὐτῶν.

Πρέπει νὰ σοὶ δείξω ὡσαύτως, ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ κοιλῇ δι, τὸν Ἐριχθόνιον, τὸν ἐφευρέτην τῆς χρήσεως τοῦ ἀργυρίου ὡς νομίσματος· αὐτὸς ἔπραξε τοῦτο ἵνα διευκολύνῃ τὴν μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων ἐμπορίαν· ἀλλὰ προῖδε τὸ ἐν πάρχον εἰς τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην ἀτόπημα. Ἐπιμελήθητε· ἔλεγε πρὸς πάντας τοὺς λαοὺς, ἵνα πολλαπλασιάσῃτε εἰς τοὺς τόπους σας τὰ φυσικὰ πλούτη, ἅτινα εἰσὶ τ' ἀληθινὰ· γεωργεῖτε τὴν γῆν ἵνα ἔχητε ἄρθρον τὸν σίτον, τὸν οἶνον, τὸ ἔλαιον καὶ τοὺς λοιποὺς καρπούς· ἀποκτήσατε ἀπειράριθμα ποίμνια.

ἅτινα νὰ σᾶς τρέφωσι διὰ τοῦ γάλακτός των, καὶ νὰ σᾶς
 σκεπάζωσι διὰ τοῦ ἐρίου των· ἐντεῦθεν θέλετε δυνηθῇ νὰ μὴ
 φοβῆσθε ποτὲ τὴν πενίαν. Ὅσω περισσότερα τέκνα ἔχετε,
 τόσοι πλουσιώτεροι· θέλετε εἰσθε, ἀρκεῖ νὰ τὰ καταστήσετε
 φιλόπονα, ἐπειδὴ ἡ γῆ εἶναι ἀνεξάντλητος, καὶ αὐξάνει τὴν
 γονιμότητά της κατὰ λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων της
 τῶν καλλιεργούντων αὐτήν. Ἡ γῆ τοὺς ἀνταμείβει θαυμά-
 στατα διὰ τοὺς κόπους των, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας γίνεταί φει-
 δωλὴ καὶ στείρα πρὸς τοὺς ὀλιγορροῦντας αὐτῆς. Προσηλώθη-
 τε λοιπὸν εἰς τὰ ἀληθῆ ταῦτα πλούτη, ἅτινα θεραπεύουσι
 τὰς πρώτας τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκας· ὡς πρὸς τὸν ἔσσημον ἄρ-
 γυρον, τιμᾶτε μόνον αὐτὸν καθόσον εἶναι ἀναγκαῖος ἢ εἰς ἀ-
 ναποφεύκτους πολέμους, οὓς ἐνδέχεται νὰ ἀναλάβητε ἐξω-
 τερικῶς, ἢ εἰς ἀγορὰν ἀναγκαίων πραγμάτων, ὧν στερεῖται
 ὁ τόπος σας. Εὐχταῖον δ' ἦθελεν εἰσθαί νὰ παραβλέψῃ τὸ
 ἐμπόριον πασῶν τῶν πραγμάτων τῶν χρησιμευσῶν πρὸς
 διατήρησιν τῆς πολυτελείας, τῆς ματαιότητος καὶ τῆς τρυφῆς.
 Ὁ σοφὸς οὗτος Ἑριχθῆνιος ἔλεγε συχνάκις. Φοβοῦμαι πο-
 λὺ, τέκνα μου, μὴ σᾶς προσέφερον ὀλέθριον δῶρον διδάξας ὑ-
 μᾶς τὴν ἐφεύρεσιν καὶ χρῆσιν τοῦ νομίσματος, καὶ προβλέπω
 ὅτι αὐτὸ θέλει γεννήσῃ τὴν φιλαργυρίαν, τὴν φιλοδοξίαν καὶ
 τὴν ὑπερηφάνειαν μεταξύ ὑμῶν, ὅτι θέλει διατηρήσῃ ἀπειρίαν
 βλαβερῶν τεχνῶν, αἰτινες μέλλουσι νὰ ἐκθληθῶσι καὶ δια-
 φθεῖρωσι τὰ ἔθνη ὑμῶν, ὅτι θέλει σᾶς ἀναγκάσῃ ν' ἀηδιάσῃτε
 τὴν ἐρασιμίαν ἀπλότητα, ἥτις φέρει ἅπασαν τὴν ἡσυχίαν καὶ
 ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, καὶ ὅτι τελευταῖον θέλει σᾶς ἀναγκάσῃ
 νὰ καταφρονήσῃτε τὴν γεωργίαν, ἥτις εἶναι ἡ βῆσις τοῦ ἀν-
 θρωπίνου βίου καὶ πηγὴ πάντων τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν· ἄλ-
 λ' οἱ θεοὶ ἔστωσάν μοι μάρτυρες· ὅτι ἔσχον καθάραν τὴν καρ-
 δίαν διδάξας ὑμᾶς τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην καθ' ἑαυτὴν ὠφελι-
 μόν. Τελευταῖον ἅμα ὁ Ἑριχθῆνιος παρετήρησεν ὅτι τὸ ἀργύ-
 ριον ἔρθηρε τοὺς λαοὺς, ὡς αὐτὸς προείδεν, ἀπεχώρησεν ὑπὸ
 λῦπης εἰς τι ἀπότομον ὄρος, ὅπου ἔζησε πτωχὸς καὶ κεχωρισμέ-
 νος ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων μέχρις ἐσχάτου γέρατος, χωρὶς
 πλάνη νὰ θελήσῃ ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν πόλεων.

Ὀλίγον καιρὸν μετ' αὐτὸν ἐφάνη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ περίφημος Τριπτόλεμος ὃν ἡ Δημήτηρ ἐδίδασκε τὴν τέχνην τοῦ ἀροτρίαν τὴν γῆν καὶ καλύπτειν αὐτήν, καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν ὑπὸ χρυσοῦ θέρους. Οὐχὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγίνωσκον ἔδον τὸν σίτον καὶ τὸν τρόπον τοῦ παλλαπλασιάζειν αὐτὸν σπείραντες τον, ἀλλ' ἠγνόουν τὴν τελειοποίησιν τῆς γεωργικῆς, ὃ δὲ Τριπτόλεμος πεμφθεὶς ὑπὸ τῆς Δημήτρος ἦλθεν ἔχον ἄροτρον εἰς τὴν χεῖρα καὶ δι' αὐτοῦ προσέφερε τὰ δῶρα τῆς θεᾶς πᾶσι τοῖς λαοῖς, οἵτινες εἶχον ἱκανὴν καρτερίαν, ἵνα ὑπερνικήσωσιν τὴν φυσικὴν τῶν βρυθυρίαν καὶ ἐπιδοθῶσιν εἰς ἀοκνον ἐργασίαν. Ἐντὺς ὀλίγου ὁ Τριπτόλεμος ἐδίδασκε τοὺς Ἕλληνας νὰ διασχίζωσι τοὺς κόλπους τῆς γῆς καὶ νὰ γονιμοποιῶσιν αὐτὴν. Ἐντὺς ὀλίγου οἱ χλοεροὶ στάχεις, οἵτινες ἐκάλυπτον τὰς πεδιάδας, ἔπεσαν ὑπὸ τὰ κοπτερὰ δρέπανα τῶν δραστηρίων καὶ φιλοπόνων θεριστῶν, οἱ δὲ ἄγριοι καὶ θηριώδεις λαοί, οἵτινες ἐπλανῶντο σποράδην τῇδε κακεῖσε εἰς τὰ δάση τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Αἰτωλίας, τρεφόμενοι ἐκ βαλάνων, ἐξημέρωσαν τὰ ἔθνη τῶν καὶ ὑπέκυψαν εἰς νόμους, ἀμα ἔμαθον τὸν τρόπον τῆς καλλιέργειας τοῦ σίτου καὶ ἐδιδάχθησαν νὰ τρέφωνται ἐξ αὐτοῦ. Ὁ Τριπτόλεμος ὑπεσχέσσετο τοὺς Ἕλληνας νὰ αἰσθανθῶσι πόσῃ ἡδονῇ ὑπάρχει τοῦ νὰ πλουτῇ τις διὰ τῆς ἐργασίας του, καὶ νὰ εὐρίσκη εἰς τὸν ἀγρὸν του πᾶν τὸ ἀναγκαζοῦν αὐτῷ. ὅπως καταστήσῃ τὸν βίον του ἀνετὸν καὶ εὐδαίμονα. Ἡ τοσοῦτον ἀπλὴ καὶ τοσοῦτον ἀθῶα αὕτη εὐπορία, ἡ πηγάζουσα ἐκ τῆς γεωργίας, τοὺς ἔφερε νὰ ἐνθυμηθῶσι τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ Βριχθονίου. Κατεφρόνησαν λοιπὸν τὸ ἀργύριον καὶ πάντα τὰ ψευδῆ πλούτη, αἵτινά εἰσι μόνον κατὰ φαντασίαν πλούτη καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα ζητῶσιν ἡδονὰς ἐπικινδύνους, καὶ τοὺς ἀποτρέπουσι τῆς ἐργασίας, ἐν ἣ ἡδύνατο εὐρῶσι πάντα τ' ἀληθινὰ ἀγαθὰ μετὰ τῶν ἀγνῶν ἡθῶν ἐν πλείρῃ ἐλευθερίᾳ. Ἐνόησαν ὅτι ἀγρὸς εὐφορος καὶ ἐπιμελῶς καλλιεργούμενος εἶναι ἀληθινὸς θησαυρὸς οἰκογενείας ἀρκούντος φρονίμου καὶ προθυμουμένης νὰ ζῇσιν λιτῶς, ὥς οἱ πατέρες αὐτῆς ἐζῆσαν. Εὐτυχεῖς οἱ Ἕλληνες ἐὰν ἔμενον ἀδιάσειστοι εἰς τὰ παραγγέλματα ταῦτα τὰ τοσοῦτον ἀρμόδια ἵνα τοὺς κατε

στήσωσιν ἰσχυροὺς, ἐλευθέρους, εὐδαίμονας καὶ ἀξίους νὰ ὦσι τοιοῦτοι δι' ἀκλονήτου ἀρετῆς! Ἀλλὰ φεῦ! ἤρξαντο νὰ θαυμάζωσι τὰ ψευδῆ πλοῦτη, ν' ἀμελῶσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τ' ἀληθινά, καὶ νὰ ἐκκλίνωσιν ἀπὸ τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἀπλότητος.

Ὡ υἱέ μου, σὺ θέλεις ἄρξει μίαν ἡμέραν. Ἐνθυμοῦ τότε νὰ ὁδηγήσῃς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν γεωργίαν, νὰ τιμήσῃς τὴν τέχνην αὐτὴν, ν' ἀνακουφίσῃς ἐκείνους, οἵτινες ἀσχολοῦνται εἰς αὐτὴν καὶ νὰ μὴ ἀνεχθῇς ἵνα οἱ ἀνθρώποι ζῶσιν ἀργοί, οὐδὲ νὰ ἐπιδιδῶνται εἰς τέχνας διατηρούσας τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἡδυπάθειαν. Οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες, οἵτινες ἐγένοντο τοσαῦτον σοφοὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰσὶ προσφιλεῖς ταῖς θεαῖς. Θεώρησον, ὦ υἱέ μου, ὅτι ἡ δόξα των ὑπερβαίνει τοσούτῳ τὴν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὴν τῶν λαιπῶν ἥρώων, οἵτινες διέπρεψαν εἰς τὰς μάχας, ὅσω τερπνὸν ἔαρ ὑπερβαίνει τὸν παγετώδη χειμῶνα, καὶ ὅσω τὸ φῶς τοῦ ἡλίου λαμπρότερόν ἐστι τοῦ τῆς σελήνης.

Οὕτω λέγων ὁ Ἀρκέσιος παρετήρησεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος εἶχεν ἀτενῶς προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς μικρὸν τι δάσος ἐκ δαφνῶν, καὶ εἰς τινὰ ρύακα παραπεφυτευμένον ἐξ ἱων, ῥόδων, κρίνων, καὶ ἄλλων εὐόσμων ἀνθέων, ὧν τὰ ζωπρὰ χροματὰ ὡμοιάζον πρὸς τὰ τῆς Ἰριδός, ὅποτε αὕτη καταβαίνει οὐρανόθεν ἐπὶ τῆς γῆς κομίζουσα πρὸς τινὰ θνητὸν τὰς βουλὰς τῶν θεῶν. Ἐκεῖ ἐκάθητο ὁ μέγας βασιλεὺς Σέσωστρις, ὃν ὁ Τηλέμαχος εὐκόλως ἀνεγνώρισε καὶ τοι ἦτο χιλιάκις μεγαλύτερος ἢ ὅσον ἐφάνη ποτὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀκτῖνες ἱλαροῦ φωτός ἐξεπέμποντο ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, οἱ δὲ τοῦ Τηλεμάχου ἐξεθαμβοῦντο ὑπ' αὐτῶν βλέπων δὲ τις αὐτὸν τὸν ἐνόμιζε μεθυσθέντα ὑπὸ νέκταρος. Τοσούταν τὸ οὐράνιον πνεῦμα θαυμασίως τὸν ἐξίστα ὅπως ἀνταμείψῃ τὰς ἀρετάς του!

Ὁ Τηλέμαχος εἶπεν εἰς τὸν Ἀρκέσιον Γινώσκω, ὦ πάτερ, τὸν Σέσωστριν, τὸν σοφὸν τῆς Αἰγύπτου βασιλέα, ὃν εἶδον ἐκεῖ πρό τινος καιροῦ. Θεώρησον αὐτὸν ἀπεκρήθη ὁ Ἀρκέσιος, καὶ ἐνόησεν διὰ τοῦ παραδείγματός του πόσον οἱ θεοὶ θα-

ψιλῶς ἀνταμείβουσι τοὺς χρηστοὺς βασιλεῖς· ἀλλὰ γνώριζέ μοι προσέτι ὅτι ἅπανσα αὐτὴ ἡ μακαριότης εἶναι μὴδὲν παραβόλομένη πρὸς ἐκείνην, ἥτις ἦν αὐτῷ προωρισμένη, ἐὰν μεγάλας ἐπὶ τῆς γῆς εὐτυχία δὲν τὸν ἔφερε νὰ ἐπιλησθῇ τῶν κατὰ θηκόντων τῆς ἐπεικειάς καὶ τῆς δικαιοσύνης. Προσπαθῶν οὗτος νὰ ταπεινώσῃ τῆς ἐπὶ τὴν πόλιν τῶν Τυρίων ἤλωσε τὴν πόλιν τῶν, ἡ δὲ ἄλως αὐτῆς ἐγένετο νῆσος ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐπιχειρῆσαι νέας κατακτήσεις καὶ οὕτως ἐπλανήθη ὑπὸ τῆς κενῆς δόξης τῶν κατακτητῶν. Ὑπέταξεν ἡ ἐρρότερη ἐπόρθησεν ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἀσίαν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιστροφῇ του εἰς Αἴγυπτον, εὔρε τὸν ἀδελφόν του κύριον τοῦ βασιλείου καὶ μεταβαλόντα αὐτογινώσκων μόνως τὸ ἐγγώριον πολίτευμα· ὅθεν αἱ μεγάλαι αὐτοῦ κατακτήσεις εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐχρησίμευσαν ἢ νὰ διαταράξωσι τὴν κράτος του. Ὅτι δὲ καθιστᾷ αὐτὸν ἀναπολόγητον εἶναι ὁ ἐμεθύσθη ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δόξης τοσοῦτον, ὥστ' ἐξέφυγεν ἐν τῷ ἄρματι αὐτοῦ, ὡς βόας, τοὺς περιφανεστέρους τῶν τῶν βασιλέων, οὓς ἤχημαλῶτευσεν. Μετεμελήθη μὲν ὕστερον καὶ σγύνθη ὅτι ἐγένετο τοσοῦτον ἀπάνθρωπος, ἀλλὰ τοιαύτη μέθη τῶν νικῶν, καὶ τοιαῦτα δεινὰ συμβαίνουσιν εἰς τὰ κράτη τῶν δορυκτορῶν καὶ εἰς αὐτοὺς τουτοὺς, θέλοντας νὰ κατακτήσωσι τὰς ἐπαρχίας τῶν ἐμῶν ἡγεμόνων. Τοῦτο λοιπὸν συνετέλεσεν ἵνα διασημισθῇ βασιλεὺς, ἄλλως τε πολλὰ δὲ καὶ καὶ πολλὰ ἀγαθοεργός, καὶ νὰ ἐκπέσῃ τῆς δόξης, οἱ θεοὶ τῷ προώρισαν.

Δὲν βλέπεις τὸν ἄλλον ἐκείνον, νιέ μου, εἰς τὸ τραῦμα χεῖρός σου πασιφανῶς; Αὐτὸς εἶναι βασιλεὺς τις τῆς Καρίας, ὁνομαζομένου Διοκλήδης, ὅστις ἐθυσιάσθη ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐν τινι πόλεμον μετὰ τῶν Καρίων καὶ Λυδίων, περὶ οὗ τοῦ μαντεῖον ἔχρησεν ὅτι τὸ ἔθνος, οὗ ὁ βασιλεὺς ἀποθάνει, αὐτὸ θέλει νικήσει.

Θεώρησον δὲ καὶ τὸν ἄλλον ἐκείνον· αὐτὸς εἶναι σοφὸς νομοθέτης, ὅστις δούς εἰς τὸ ἔθνος του νόμους ἀρμοδίους ἵνα τὸ καταστήσωσιν ἐνάρτεον καὶ εὐδαιμον, ἐξώρτισεν αὐτὸ, ἵνα μὴ ἀθετήσῃ οὐδένα ἐκ τῶν νόμων του κατὰ τὴν ἀπουσίαν.

του. Εἶτ' ἀνεχώρησεν, ἐξεπατρίσθη ἐθελουσίως καὶ ἐτελεύτησε
πένθης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, ἵνα ὑποχρεώσῃ τὸν λαόν του διὰ τοῦ
ἰδίου αὐτοῦ ὅρκου νὰ τηρήσῃ ἀναλλοιώτους ἐσχεῖ τοὺς νόμους
αὐτοὺς τοὺς τοσοῦτον ὠφελίμους.

Ὁ δ' ἄλλος οὗτος ὃν ὄρας ἐκεῖ εἶναι ὁ Εὐνήσιμος, ἀναξ
τῶν Πυλίων καὶ εἰς τῶν προγόνων τοῦ σοφοῦ Νέστορος· αὐτὸς
ἐν τινι λοιμῷ, λυπήσαντι σφόδρα τὴν γῆν καὶ κατακλύσαντι
τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχέροντος ἐκ νεηλύδων ψυχῶν, ἤψατο τοῖς
θεοῖς ἵνα πρᾶυνωσι τὴν ὀργὴν των καὶ προσέφερν ἐαυτὸν ὀλο-
καύτωμα ὑπὲρ τοσοῦτων χιλιάδων ἀθῶων ἀνθρώπων. Οἱ θεοὶ
εἰσῆκούσαν τῆς δεήσεώς του, καὶ τῷ ἐχορήγησαν ἐνθάδε ἀ-
ληθινὴν βασιλείαν, ἀνθ' ἧς ἅπασαι αἱ τῆς γῆς εἰσὶν ἔωλοι
σκιαί.

Ὁ δὲ γέρον ἐκεῖνος, ὃν βλέπεις ἐστεμμένον ἀπὸ ἄνθη εἶναι
ὁ περίφημος Βῆλος. Αὐτὸς ἐβασίλευσεν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐ-
νομοθέτη τὴν Ἀγχιόνην, θυγατέρα τοῦ θεοῦ Νείλου, ὅστις
κρύπτει τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων του, καὶ πλουτίζει τὰς
γείας, ἃς ἀρδεύει διὰ τῶν πλημμυρῶν αὐτοῦ. Ἔσχε δὲ δύο
υἱούς, τὸν Δανκόν, οὗ τὴν ἱστορίαν γινώσκεις, καὶ τὸν Αἰγυ-
πτιον, ἐξ οὗ ἔσχε τὴν λαμπρὰν ἐπωνυμίαν αὐτὸ τὸ βασίλειον.
Ὁ Βῆλος ἐνόμιζεν ἐαυτὸν πλουσιώτερον διὰ τὴν εὐπορίαν, ἣν
ἐχορήγει τῷ λαῷ αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν πρὸς ἐαυτὸν ἀγάπην
τῶν ὑπηκόων του, ἢ δι' ὅλους τοὺς φόρους οὓς ἡδύνατο νὰ
τοῖς ἐπιβάλλῃ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, οὓς νομίζεις τεθνεώτας, υἱέ
μου, ζῶσι· μόνη δὲ ἡ ζωὴ, ἣν ἀθλίως διάγουσιν οἱ ἐπὶ γῆς
ἄνθρωποι, εἶναι θάνατος· τὰ ὀνόματα ἀπλῶς ἥλλαξαν, ἀλλ'
οἱ θεοὶ δοῖεν, ἵνα καὶ σὺ γείνης ἀρκούντως ἀγαθός, ὅπως ἀ-
ξιωθῇς τῆς μακαρίας ταύτης ζωῆς, ἣν οὐδεὶς ἰσχύει νὰ παύ-
σῃ ἢ διαταράξῃ! Τάχυνον, υἱέ μου, τάχυνον νὰ ὑπάγῃς
πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς σου· ἀλλὰ πρὶν τὸν εὖρεῖς, οἴμοι!
πόσον αἷμα θέλεις ἶδει ἐκχεόμενον! ὅποια δὲ καὶ δόξα σὲ
περιμένει εἰς τὰ πεδία τῆς Ἑσπερίας. Μέννησο τῶν συμ-
βουλῶν τοῦ σοφοῦ Μέντορος, ἐκτέλει αὐτὰς ἀκριβῶς καὶ ἔσῃ
ὀνομαστός μεταξὺ πάντων τῶν λαῶν καὶ εἰς πάντα τοὺς
αἰῶνας.

Εἶπε καὶ παρευθὺς ὠδήγησε τὸν Τηλέμαχον πρὸς τὴν ἑλ-
φαντίνην πύλην, δι' ἧς δύναται τις ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ ὑπο-
χθονίου βασιλείου τοῦ Πλούτωνος. Ὁ Τηλέμαχος ἐνδακρύ-
σας τὸν ἀπεχαιρέτησε χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν ἐναγκαλισθῇ· ἐ-
λθὼν δὲ τῶν ζοφερῶν ἐκείνων τόπων, ἐπανῆλθε μετὰ σπον-
δῆς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων, ἀφ' οὗ συνήντησε
καθ' ὁδὸν τοὺς δύο νεανίας Κρήτας, οἵτινες τὸν εἶχον συνο-
δεύσει μέχρι σχεδὸν τοῦ σπυλαίου, καὶ δὲν ἤλπιζόν πο-
τέλαν νὰ τὸν ἐπαναῖδωσιν.

Ῥ᾽ π ό θ ε σ ι ς

Ὁ Τηλέμαχος ἐν τινι συνελεύσει τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ, ἐναντιοῦται εἰς τὴν πολιτικὴν, ἣτις ὑπαγορεύει αὐτοῖς σχέδιον κατοχῆς τῆς πόλεως Οὐενουσίας, ἣν τὰ δύο διαμαχόμενα μέρη συνεστάνησαν ἢ ἀφῆσσι, ὡς παρακαταθήκην, εἰς χεῖρας τῶν Λευκανῶν. — Δεικνύει τὴν φρόνησιν καὶ τὴν συνέσιν του εἰς τὴν περίστασιν τῶν δύο αὐτομόλων. — Ὁ ἕτερος τούτων, Ἀκανθος καλούμενος, ἐντολὴν ἔσχε παρὰ τοῦ Ἀδράστου, νὰ δηλητηριάσῃ τὸν Τηλέμαχον· ὁ δὲ ἕτερος, τοῦνομα Διάσκουρος, ὑπέσχετο εἰς τοὺς συμμάχους τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀδράστου. — Ἐν τῇ συγκροτηθείσῃ μετὰ ταῦτα μάχῃ, ὁ Τηλέμαχος διεγείρει τὸν κοινὸν θαυμασμὸν ἔνεκα τῆς ἀνδρίας του. — Ἐπιζητῶν τὸν Ἀδραστον κατὰ τὴν συμπλοκὴν φέρει πανταχοῦ τῆς διαβάσεώς του τὸν θάνατον. — Ὁ Ἀδραστος ἐτέρωθεν περικυκλούμενος ὑπὸ ἐπιλέκτων στρατιωτῶν, ἐπιζητεῖ τὸν Τηλέμαχον καὶ πρόξενεῖ φόβερὰν θραύσιν εἰς τοὺς συμμάχους. — Συναντῶνται τελευταῖον. — Ὁ Τηλέμαχος καταβάλλει τὸν Ἀδραστον, καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ ἐκτεύσῃ ἵνα τῷ χαρισθῇ ἡ ζωὴ. — Ὁ Τηλέμαχος ἐνδίδει γενναιοφρόνως· ἀλλ' ὁ Ἀδραστος μόλις ἐγερθεὶς, ζητεῖ ἀπροσδοκῆτως νὰ τραυματίσῃ τὴν νικητὴν του. — Ὁ Τηλέμαχος τότε τὸν ἀρπάζει ἐκ νέου καὶ τὸν διαπερᾷ διὰ τοῦ ξίφους του. — Οἱ Δαῦνιοι λοιπὸν προτείνουν χεῖρας ἱκετίδας πρὸς τοὺς συμμάχους, ὡς σημεῖον διαλλαγῆς, καὶ ἐκλιπαροῦσιν, ὡς μοναδικὸν ὅρον εἰρήνης, νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ ἐκλέξωσι βασιλεῖα ἐκ τοῦ ἔθνους των, ὅπως ἀποπλύνῃ τὴν αἰσχύνην, ὑφ' ἧς ὁ Ἀδραστος ἐμόλυνε τὴν βασιλείαν.

Ἐν τούτοις οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἵν' ἀποφασίσωσιν εἴαν ἔπρεπε νὰ καταλάβωσι τὴν Οὐενουσίαν· αὕτη δὲ ἦτο πόλις ὀχυρὰ, ἣν ὁ Ἀδραστος ἤρπασεν ἄλλοτε ἐκ τῶν χειρῶν τῶν γειτόνων του Ἀπουλίων τῶν Πευκητῶν, οἵτινες συμμετέσχον εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ γενομένην ἐπιμαχίαν καὶ ἀπῆτουν δικαιοσύνην ἔνεκα τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀδράστου εἰς τὴν χώραν των. Ὁ Ἀδραστος, ἵνα τοὺς καθυσχάσῃ παρέδωκε τὴν πόλιν ταύτην, ὡς παρακαταθήκην εἰς χεῖρας τῶν Λευκανῶν, ἀλλ' ἔσθαιρε διὰ τοῦ ἀργυρίου τὴν

τῶν Λευκανῶν φρουράν καὶ τὸν φρούραρχον αὐτῆς, ὥστε τὸ τῶν Λευκανῶν ἔθνος εἶχεν ὀλιγωτέραν ἀληθινὴν κυριαρχίαν ἐν Οὐένουσίᾳ ἢ αὐτός· οἱ δὲ Ἀπουλίοι, οἵτινες συνήνεσαν ἵνα ἡ φρουρά τῶν Λευκανῶν διακρατῇ τὴν Οὐένουσίαν, ἡπατήθησαν εἰς τὴν διαπραγματεύσιν ταύτην.

Ἄστος τις ὅμως Οὐένουσιος, ὃ ὄνομα Δημοφάντης, προέβαινε κρυφίως εἰς τοὺς συμμάχους νὰ τοῖς παραδώσῃ νύκτωρ μίαν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως· ἡ ὠφέλεια αὕτη ἦτο τόσῳ μεγαλύτερα, ὥσθ ὁ Ἄδραστος ἀπέθετο ὅλας τὰς προμηθείας τοῦ πολέμου, καὶ τὰς ζωτροφίας τοῦ στρατοῦ, εἰς τι παρακείμενον τῇ Οὐένουσίᾳ φρούριον, ὅπερ ἀδύνατον ἦν ν' ἀνθέξῃ ἅμα ἡ Οὐένουσία ἡλίσκετο. Ὁ Φιλοκτῆτης καὶ ὁ Νέστωρ ἐγνωμοδότησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ὤρεληθῶσιν ἐκ τοσοῦτον εὐνοϊκῆς περιστάσεως· ἅπαντες δ' οἱ ἡγεμόνες πεποιθότες εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν δύναμιν καὶ ἐκθαμβωθέντες ὑπὸ τοῦ κέρδους τοσοῦτον εὐκόλου πράξεως, ἐπευφήμισαν εἰς τὴν γνώμην ταύτην· ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος, ἐν τῇ ἐπανάδῳ του ἐκ τοῦ ἄντρον, προσεπάθησεν ὅλαις δυνάμεσι νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ.

Δὲν ἀγνοῶ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐὰν ἐγένετο ποτὲ τις ἄξιος ἀπάτης καὶ προδοσίας, ὁ τοιοῦτος βεβαίως εἶναι ὁ Ἄδραστος, αὐτός ὁ τσαχίκις τοὺς ἄλλους ἐξαπατήσας. Βλέπω καλῶς ὅτι ἐξακρᾶζοντες αἰφνιδίως τὴν Οὐένουσίαν θέλετε κυριεύσει πόλιν, ἣτις σᾶς ἀνέχει, ἐπειδὴ εἶναι τῶν Ἀπουλίων, τῶν συμμάχων σας, καὶ ὁμολογῶ ὅτι δύνασθε νὰ πράξητε ταῦτο τοσοῦτῳ εὐλογιώτερον, ὥσθ ὁ Ἄδραστος, ὅστις παρέδωκε τὴν πόλιν ταύτην ὡς παρακαταθήκην αὐτοῖς, διέφθειρε τὸν φρούραρχον καὶ τὴν φρουράν αὐτῆς, ἵνα εἰσέρχεται ἐν αὐτῇ, ὅπότεν τῷ ἀρέσκει. Ἐν συντομίᾳ, ἐγὼ καταλαμβάνω, ὥς καὶ ὑμεῖς ὅτι ἐὰν κυριεύσητε τὴν Οὐένουσίαν, ἔσσεσθε κύριοι ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τοῦ φρουρίου, ἐνθα ἀπόκεινται πάντα τὰ πολεμοφόδια, ἅτινα ὁ Ἄδραστος ἐν αὐτῷ συνήθροισε, καὶ ὅτι οὕτως θέλετε δώσει πέρας, ἐντὸς δύο ἡμερῶν, εἰς τὸν φοβερὸν αὐτὸν πόλεμον· ἀλλὰ δὲν εἶναι προτιμώτερον ν' ἀπολεσθῇτε ἢ νὰ νικήσητε διὰ τοσοῦτου ἀτίμου τρόπου; Πρέπει ἄρα γε ν' ἀποκρούσητε τὸν δόλον διὰ τοῦ δόλου; καὶ δὲν

θέλει εἰπεῖ ὁ κόσμος ὅτι τοσοῦτοι βασιλεῖς, συμμαχήσαντες
 ἵνα τιμωρήσωσι τὸν ἀσεβῆ Ἄδραστον διὰ τὰς ἀπιστίας του,
 εἰσὶν ἐξίσου ἀπιστοὶ καὶ ἀπατεῶνες ὡς αὐτός : Ἐάν μᾶς ἦναι
 συγκεχωρημένον νὰ πράξωμεν, ὡς ὁ Ἄδραστος, αὐτὸς δὲν
 εἶναι λοιπὸν ἀξιοκατάκριτος καὶ ἔχομεν ἀδικὸν ζητοῦντες
 νὰ τὸν τιμωρήσωμεν. Πῶς ! ἡ Ἑσπερία σύμπασα βοηθουμένη
 ἐκ τοσοῦτων Ἑλληνίδων ἀποικίων καὶ τηλικούτων ἡρώων
 ἐπιστρεψάντων ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας, δὲν ἔχει ἕτερα
 ὅπλα ἐναντίον τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς ἐπιτορκίας τῆς Ἀδρά-
 στοῦ, εἰμὴ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτὴν καὶ τὴν ἐπιτορκίαν ; Σεῖς ὤρ-
 κίσθητε εἰς πᾶν ὅ,τι ἔχετε ἱερὸν, ὅτι θέλετε ἀρῆσει τὴν Οὐε-
 νουσίαν παρακαταθήκην εἰς χεῖρας τῶν Λευκανῶν ἢ Λευκανῆ
 φρουρᾶ, λέγετε, ἐφθάρι ὑπὸ τοῦ ἀργυρίου τοῦ Ἀδράστοῦ.
 Σύμφημι, ἀλλ' ἡ φρουρὰ αὕτη, προσθέτω, μισθοδοτεῖται ἀεί-
 ποτε ὑπὸ τῶν Λευκανῶν αὕτη δὲν ἡρνήθη τὴν πρὸς ταύτους
 ὑπακοήν, ἐτήρησε μάλιστα, ἔστω καὶ καθ' ὑπόκρισιν, οὐδετε-
 ρότητα· ὁ δὲ Ἄδραστος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν οὐδέποτε ἐπῆλ-
 θον εἰς τὴν Οὐενουσίαν, ὥστε ἡ συνθήκη ἰσχύει καὶ τοῦ ὅρκου
 σας οὐκ ἐπελάθοντο οἱ θεοί. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ τερῇ τις
 τὸν λόγον του, εἰμὴ ὅταν δὲν ἔχη εὖλογον πρόφασιν, ἵνα τὸν
 ἀθετήσῃ ; καὶ δὲν πρέπει νὰ ἦναι πιστὸς καὶ εὐλαβὴς εἰς
 τοὺς ὅρκους, εἰμὴ ὅταν δὲν ἔχη τί νὰ κερδίσῃ παραδαινῶν
 αὐτοῦς ; Ἀλλ' ἐάν ὡς οὐδὲν λογίζεσθε τὴν ἐρασίαν ἀρετὴν
 καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τοῦλάχιστον περὶ πολλοῦ ποιήσασθε
 τὴν ἰδίαν ὑμῶν ὑπόληψιν καὶ τὸ ὄρελός ὑμῶν αὐτῶν. Ἐάν
 δώσητε εἰς τὸν κόσμον τὸ δόλεμα αὐτὸ παράδειγμα τῆς
 ἀθετήσεως τοῦ λόγου σας, καὶ τῆς παραβάσεως τοῦ ὅρκου
 σας, πρὸς ἐπικερδῆ ἐκβασιν πολέμου, ὁποῖους καὶ πόσους
 πολέμους δὲν θέλετε διεγείρει καθ' ἑαυτῶν ἕνεκα τῆς ἀσε-
 βούς ταύτης διαγωγῆς σας ! Τίς τῶν γειτόνων σας δὲν θέλει
 φοβεῖσθαι ὑμᾶς ; Τίς θέλει τοῦ λοιποῦ, ἐν ταῖς μάλλον κα-
 τεπειγούσαις ἀνάγκαις, ἐμπιστευθῆ εἰς σᾶς ; Ὅποιαν ἀσρά-
 λειαν δύνασθε νὰ δώσητε εἰς τοὺς γείτονάς σας περὶ τῆς εἰ-
 λερινείας σας ; μήπως συνθήκην τινὰ ἐπίσημον ; ἀλλὰ σεῖς
 ἤδη κατεπατήσατε μίαν. Μήπως ὅρκον τινά ; αἱ ! καὶ δὲν

θέλει διασαλπισθῇ ὅτι ὡς οὐδὲν λογιζέσθε τοὺς θεοὺς, ἅμα τύχετ' εὐκαιρίαν νὰ ὠφεληθῆτε ἐκ τῆς ἐπιπορκίας; ἡ εἰρήνη λοιπὸν δὲν θέλει χορηγεῖ περισσότεράν ἀσφάλειαν, ὡς πρὸς σᾶς, ἢ ὁ πόλεμος. Πᾶσα ὑπόσχεσίς σας θέλει ἐκλαμβάνεσθαι, ὡς πόλεμος ὑποκεκρυμμένος. Ἔσεσθε ἀδιαλείπτως ἐχθροὶ εἰς πάντας τοὺς ἀτυχήσαντας νὰ ὦσι γείτονές σας· ἅπασαι αἱ ὑποθέσεις, αἱ ἀπαντιοῦσαι λόγον τιμῆς καὶ πίστεως, ἔσονται ὡς πρὸς σᾶς ἀδύνατοι· δὲν θέλετε ἔχει πλέον τρόπον ἵνα δώσητε τοῖς ἄλλοις νὰ πιστεύσωσιν εἰς ὅ,τι θέλετε ὑποσχεθῇ. Καὶ ἰδοὺ λοιπὸν, προσέθηκεν ὁ Τηλέμαχος, συμφέρει ν' ἐστὶ ἀναγκαιότερον, ὅπερ πρέπει νὰ σᾶς ἐκπλήξῃ, ἐὰν ὑπολείπεται εἰς σᾶς αἰσθημὰ τι τιμιότητος, καὶ πρόνοιά τις τῶν συμφερόντων σας· ὅτι διαγωγὴ τοσοῦτον δολία προσβάλλει ἀφ' ἑαυτῆς ἅπασαν τὴν συμμαχίαν σας, καὶ θέλει τὴν καταστρέψῃ· ἡ δὲ ἐπιπορκία σας θέλει χορηγήσει ὄπλον εἰς τὸν Ἀδραστον ἵνα κατισχύσῃ ὑμῶν.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἅπασα ἡ ἐμψυχρία συνταραχθεῖσα ἠρώτησε αὐτὸν, πῶς ἐτόλμα νὰ λέγῃ ὅτι πράξις, ἥτις ἐμελλε νὰ παρέξῃ βεβαίαν νίκην εἰς τὴν συμμαχίαν, ἡδύνατο συγχρόνως καὶ νὰ τὴν καταρρεύσῃ. Πῶς; τοῖς ἀπεκρίθη, θέλετε δυνηθῇ νὰ ἐμπιστευθῇτε ἀλλήλους, ἐὰν ἅπαξ διαρρήξῃτε τὸν μόνον κοινωνικὸν δεσμόν, ὅστις εἶναι ἡ καλὴ πίστις; Ἄφ' οὗ ἐθέσατεν, ὡς ἀξιώμα, ὅτι δύναται τις νὰ παραβῇ τοὺς ὅρους τῆς τιμῆς καὶ τῆς πίστεως προκειμένου μεγάλου τινὸς συμφέροντος, τίς μεταξὺ σας θέλει ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν ἕτερον, ἵππῳ ταν ὁ ἕτερος οὕτως εὐρίσκη μέγα συμφέρον ἐὰν ἀθετήσῃ τὸν λόγον τοῦ καὶ ἀπατήσῃ ἐκείνον; Εἰς ποίαν θέσιν θέλετε εὐρεθῇ τότε; Τίς μεταξὺ σας δὲν θέλει ζητήσῃ νὰ προλάβῃ τὰς δολοπλοκίας τοῦ γείτονός του διὰ τῶν ἑαυτοῦ δολοπλοκιῶν; Τί ἀποδῆσεται συμμαχία τοσοῦτων λαῶν, οἵτινες συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀποφάσεως ὅτι ἔξεστιν ἐκάστῳ ἐπιπορκεῖν καὶ ἀπατᾶν τὸν γείτονα αὐτοῦ; ἡ ἀμοιβαία λοιπὸν δυσπιστία, ἡ διαίρεσις, ὁ πόθος τοῦ νὰ ἐξολοθρευθῇτε πρὸς ἀλλήλους ἐστὶ ὁ καρπὸς τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀδραστός δὲν θέλει ἔχει πλέον ἀνάγκην νὰ

σας προσβάλλῃ, ἐπειδὴ θέλετε κατασπαραχθῇ ἀκούοντας μεταξὺ σας καὶ θέλετε δικαιώσῃ τὰς ἀπιστίας του.

Ἦ σοφοὶ καὶ μεγαλόψυχοι βασιλεῖς, σεῖς οἱ κυβερνῶντες τοσούτον ἐμφορόνως ἀναριθμήτους λαούς. μὴ ἀπαξιούτε ν' ἀκούσῃτε τῶν παραινέσεων ἐμοῦ τοῦ νεκρίου! Ἐάν ἐμέλλετε νὰ περιπέσῃτε καὶ εἰς ἐσχάτην ἀπόγνωσιν, εἰς ἣν ὁ πόλεμος ἐνίστε κρημνίζει τοὺς ἀνθρώπους, ἀνάγκη ἦτο πάλιν ν' ἀνεγερθῇτε διὰ τῆς ἀγχινοίας σας καὶ τῶν ἐναρέτων πράξεών σας· διότι ἡ ἀληθινὴ μεγαλοψυχία οὐδέποτε τὰ πεινοῦται. Ἀλλ' ἐάν ἀπαξ διαρρήξῃτε τὸν φραγμὸν αὐτὸν τῆς τιμῆς καὶ τῆς πίστεως, ἡ ἀπώλειά σας ἐσται ἀνεπανόρθωτος. Οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ θέλετε δυνηθῇ νὰ ἐπανακτῆσῃτε εἴτε τὴν ἀναγκάζαν ἐμπιστοσύνην πρὸς κίσιαν ἐκθασιν πασῶν τῶν σπουδαίων ὑποθέσεων, εἴτε νὰ ἐπαναγάγῃτε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀρετῆς, ἀφ' οὗ ἀπαξ τοὺς ἐδιδάξατε νὰ τὰς καταφρονῶσι. Τί φροεῖσθε; Δὲν ἔχετε ἀκούσαν γενναιοψυχίαν ἵνα νικήσῃτε ἄνευ ἀπάτης; Ἡ ἀρετὴ σας προστιθεμένη εἰς τὰς δυνάμεις τοσούτων λαῶν, δὲν σας ἐξαρκεῖ; Ἄς πολεμήσωμεν, ἄς ἀποθάνωμεν, ἂν ᾖναι χρεῖα, μᾶλλον ἢ νὰ νικήσωμεν τοσούτον αἰσχρῶς. Ὁ Ἄδραστος, ὁ ἀσεβὴς Ἄδραστος, εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μας, ἀρκεῖ μόνον νὰ φρίττωμεν θέλοντες νὰ μιμηθῶμεν τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τὴν ἀπιστίαν του.

Ἄμα ὁ Τηλέμαχος ἐπέρανε τὸν λόγον τοῦτον ἡσθάνθη ὅτι γλυκεῖά τις πειθὼ ἔρρευεν ἐκ τῶν χειλέων του, καὶ διεῖλε μέχρι βάθους πασῶν τῶν καρδιῶν. Παρετήρησε βαθεῖαν σιγὴν εἰς ἅπασαν τὴν ὁμήγεριν· ἕκαστος ἐσυλλογίζετο οὐχὶ περὶ αὐτοῦ, οὐδὲ περὶ τῆς χάριτος τῶν λόγων του, ἀλλὰ περὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἀληθείας, ἥτις ἐγένετο ἐναργεστάτη διὰ τοῦ ἀδιαρρήκτου τῶν συλλογισμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θαυμασμὸς ἐζωγράφετο εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα. Τελευταῖον ἤκούσθη θροῦς μικρὸν κατὰ μικρὸν διαδοθεὶς εἰς ἅπασαν τὴν συνέλευσιν· ἔθεωρον εἰς τὸν ἄλλον καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα πρῶτος νὰ λαλήσῃ· ἕκαστος ἀνέμενεν ἵνα οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ πρῶτοι ἀφανθῶσι, καὶ ἕκαστος δυσκόλως ἐγαλίνου τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ. Τελευταῖον ὁ σορὸς Νέστωρ εἶπεν.

"Αξιε μὲ τοῦ Ὀδυσσέως! ἐμπνευσμένος οὐρανόθεν ἀναμφι-
βόλως ἐλάλησας οὕτω σοφῶς, διότι ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις τοσάκις ἐ-
φώτισε τὸν πατέρα σου, ἐνέπνευσε βεβαίως εἰς τὴν καρδίαν
σου τὴν σοφὴν καὶ γενναίαν συμβουλὴν, ἣν μᾶς δίδεις. Δὲν
βλέπω τὴν νεότητά σου, ἀλλὰ τὴν Ἀθηνᾶν, ἥτις λαλεῖ διὰ
στόματός σου· σὺ ὑπερήσπισας τὴν ἀρετὴν, ἥς ἄνευ ἐπισπα-
ταί τις εἰς ἑαυτὸν ταχέως τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν του,
τὴν δυσπιστίαν τῶν συμμάχων του, τὴν ἀποστροφὴν πάντων
τῶν τιμίῳ ἀνθρώπων καὶ τὴν δικαίαν ὀργὴν τῶν θεῶν. Ἀς
ἀφῆσωμεν λοιπὸν τὴν Οὐενουσίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Λευκα-
νῶν, καὶ ἄς μὴ συλλογιζώμεθα πλέον εἰμὴ νὰ νικήσωμεν διὰ
τῆς ἀνδρίας μας τὸν Ἀδραστον.

Εἶπε, καὶ σύμπασα ἡ ὁμήγουρις ἐπευφήμησεν εἰς τοὺς προ-
νίμους λόγους του· ἐπευφημησάσης δ' αὐτῆς, ἕκαστος ἐκπε-
πληγμένος ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσ-
σέως, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει ἀναλάμπουσιν εἰς αὐτὸν τὴν
σοφίαν τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτις τὸν ἐνέπνευσεν.

Ἀνεφύη μετ' ὀλίγον ἕτερον ζήτημα εἰς τὸ συνέδριον τῶν
βασιλέων, ἐνθα ὁ Τηλέμαχος δὲν ἀπέκτισεν ὀλιγωτέραν δό-
ξαν. Ὁ Ἀδραστος αἰείποτε ὡμὸς καὶ ἄπιστος, ἐπεμψεν εἰς
τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων λειποτάκτην τινα, ὀνομαζό-
μενον Ἀχανθον, ὅστις ἐμελλε νὰ δηλητηριάσῃ τοὺς ἐπιφανέ-
στερους ἄνδρας τοῦ στρατοῦ, πρὸ πάντων δ' ἐντολὴν εἶχε νὰ
θανατώσῃ, παντὶ τρόπῳ τὸν νεανίαν Τηλέμαχον, ὅστις ἦτον
ὁ τρόμος τῶν Δαυνίων. Ὁ Τηλέμαχος φύσει γενναῖος καὶ εὐ-
λικρινὴς καὶ ὑπέρτερος δυσπιστίας, ὑπεδέχθη ἐλευθερίως καὶ
φιλανθρώπως τὸν ἄθλιον αὐτὸν ἄνθρωπον, ὅστις εἶδε κατὰ και-
ρὸν τὸν Ὀδυσσεύα εἰς τὴν Σικελίαν, καὶ διηγεῖτο εἰς τὸν Τη-
λέμαχον τὰς τύχας τοῦ ἥρωος ἐκείνου. Τὸν ἐφιλοσόφησεν λοι-
πὸν καὶ προσεπάθει νὰ τὸν περιβάλῃ ἐν τῇ δυστυχίᾳ του,
ἐπειδὴ ὁ Ἀχανθος τῷ παρεπονεῖτο ὅτι ἐξηπατήθη καὶ ὅτι
κακῶς ἐβίωσε παρὰ τῷ Ἀδράστῳ, ἀλλ' ἠγνόει ὅτι ἐφιλοσό-
φει καὶ ὑπέθαλπεν εἰς τοὺς κόλπους του ὄφιν, ἑτοιμον νὰ τὸν
δάξῃ θανατηφόρος.

Συγχρόνως συνελήφθη ἕτερός τις λειποτάκτης ὀνομαζόμενος

Ἄριων, ὃν ὁ Ἀκανθος ἔπεμπεν πρὸς τὸν Ἀδραστον ἵνα τὸν πληροφορήσῃ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ στρατοπέδου τῶν συμμάχων, καὶ τὸν βεβαιώσῃ ὅτι τὴν ἐπαύριον ἐμελλε νὰ δηλητηριάσῃ τοὺς ἐπιφανεστέρους βασιλεῖς μετὰ τοῦ Τηλεμάχου ἐν τινι συμποσίῳ, ὅπερ οὗτος ἐμελλε νὰ τοῖς προσφέρῃ. Ὁ Ἀρίων συλληφθεὶς, ὡμολόγησε τὴν ἐπιβουλὴν¹. Οἱ σύμμαχοι ὑπώπτευσαν ὅτι ἦτο συνεννοημένος μετὰ τοῦ Ἀκάνθου, ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἀμφοτέροι στενοὶ φίλοι· ἀλλ' ὁ Ἀκανθος ἐπιδέξιος καὶ ἀτάρχος ὑποκριτῆς, ὑπερησπίζετο ἑαυτὸν μετὰ τοσαύτης τέχνης, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν φωράσωσιν ἐnoch, οὐδὲ ν' ἀνακαλύψωσι τὸ κεφάλαιον τῆς συνωμοσίας.

Πολλοὶ τῶν βασιλέων ἀπεφάνθησαν ὅτι ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ ἔπρεπε νὰ θυσιάσωσι τὸν Ἀκανθον ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας². Ἀνάγκη ἔλεγον οὗτοι, νὰ τὸν θανατώσωμεν· ἡ ζωὴ ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου εἶναι μηδὲν, ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς τοσούτων βασιλέων. Τί βλάπτει ν' ἀπολεσθῇ εἰς ἀνθρωπος, ἔστω καὶ ἀθῶος, ἐπὶ τὸν πρᾶκεται νὰ σωθῶσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐκπροσωποῦσι τοὺς θεοὺς μετὰ τῶν ἀνθρώπων;

Ὅποιον ἀπάνθρωπον ἀξίωμα! ὅποια καταχθόνιος πολιτικὴ! ἀπεκρίνετο ὁ Τηλέμαχος, καὶ πῶς! εἰσθε τοσοῦτον σπάταλοι τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, σεῖς οἱ καταστάντες ποιμένες τῶν ἀνθρώπων καὶ κυβερνῶντες αὐτοὺς ἵνα τοὺς σώσητε ὡς ὁ ποιμὴν σώζει τὸ ποίμνιόν του! Εἰσθε λοιπὸν λύκοι ὡμο-

¹ Πῇ δ' οὕτως, ἐπὶ νῆας, ἀπὸ στρατοῦ ἐρχεται οἷος
Νύκτα δ' ὀρνυμένην, ὅτε δ' εὐδοῦσι βροτοὶ ἄλλοι;

Πολλῆσιν μ' αἶτησι παρέκ νόον ἤγαγεν Ἐκτωρ,
Ὅς μοι Πηλεΐωνος ἀγαυοῦ μώνυχας ἵππους
Δωσέμεναι κατένευσε, καὶ ἄρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἡνώγει δέ μ' ἰόντα θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν
Ἀνδρῶν δυσμενέων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκτε πυθίσθαι
Ἢ φυλόσσονται νῆες θαλά, ὡς τὸ πάρος περ,
Ἢ ἡδὲ χεῖραςιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες
Φόβῳ βουλεύοιτε μετὰ σφίσιν, οὐδ' ἐθέλητε
Νύκτα φλασέμεναι καμάτῳ ἀδικίῃσι αἰνῶ.

(Ομ. Ήλ. Κ. στ' γ. 285).

² Διὶ ἕνα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἰπυλίσθαι. Εὐαγγέλ. κατὰ Μάρκον.

φάγοι, καὶ οὐχὶ ποιμένες, ἢ τοῦλάχιστον εἰσθε ποιμένες, ἵνα κουρεύητε μόνον καὶ ἐκδέρητε τὸ ποίμνιον ἀντὶ νὰ τὸ ὀδηγῇ¹ εἰς τὴν νομὴν. Κατὰ σὰς, εἶναι τις ἔνοχος ἅμα κατηγορήθη, καὶ πᾶσα ὑπόνοια ἀπαιτεῖ τὸν θάνατον. Οἱ ἀθῶοι λοιπὸν ἐξαχρῶνται ἀπὸ τὴν θέλησιν τῶν φθονερῶν καὶ συκοφαντῶν ἀνθρώπων· καὶ κατὰ λόγον τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν αὐξάνουσης τυραννικῆς δυσπιστίας, ἀνάγκη ν' αὐξάνωσι καὶ τὰ πρὸς σφαγὴν θύματα·

Ὁ Τηλέμαχος ἔλεγε ταῦτα μετὰ πεποιθήσεως καὶ στωμυλίας τοιαύτης ἥτις ἐσαγίνευε τὰς καρδίας πάντων, καὶ κατεκάλυπτεν ὑπὸ αἰσχύνῃς τοὺς πρωταίτιους τῆς τοσοῦτον ἀπανθρώπου ταύτης συμβουλῆς. Εἶτα προῦνθεις ὀλίγον, εἶπεν αὐτοῖς. Τὸ ἐπ' ἐμοί, δὲν ἄρα πῶ νὰ ζήσω διὰ τοιαύτης θυσίας· προτιμῶ ἵνα ὁ Ἀκανθος ἢ φαῦλος καὶ οὐχὶ ἐγὼ ἄδικος καὶ ἵνα μὲν ἀφαρπάσῃ τὴν ζωὴν δι' ἐπιβουλῆς ἢ ἐγὼ νὰ τὸν θανατώσω δι' ἀπλὴν ὑπόψιν. Ἄλλ' ἀκούσατε σεῖς, οἱ ἐγκαταστάντες βασιλεῖς, τοὔτέστιν ὑπέρτατοι δικασταὶ τῶν λαῶν. Ὅφείλετε νὰ δικάζητε αὐτοὺς μετὰ δικαιοσύνης, πράττης καὶ ἐπιεικείας¹. Ἀφετέ με ν' ἀνακρίνω ἐγὼ τὸν Ἀκανθὸν ἐνώπιόν σας.

Παραχρῆμα ἀνακρίνει τὸν Ἀκανθὸν ὡς πρὸς τὰς μετὰ τοῦ Ἀρίωνος σχέσεις του· τὸν ἐρωτᾷ περὶ πολλῶν πραγμάτων· ἀπειλεῖ αὐτὸν προσποιούμενος ὅτι θέλει τὸν ἀποπέμψαι πρὸς τὸν Ἀδραστὸν, ὡς λειποτάκτην, καὶ ἄξιον ἐσχάτης τιμωρίας, θέλων διὰ τούτου νὰ παρατηρήσῃ, ἐὰν ἐφοβεῖτο ἀποπεμπόμενος οὕτως ἢ ὅχι. Ἀλλὰ τὸ πρόσωπον καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Ἀκάνθου διέμενον ἀναλλοίωτα· ὅθεν ὁ Τηλέμαχος ἐσυμπέραινεν ὅτι ὁ Ἀκανθος ἐνδέχεται νὰ μὴ ᾔτον ἀθῶος. Τελευταῖον μὴ δυνάμενος νὰ ἀνιχνεύσῃ τὴν ἀλήθειαν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας του, τῷ λέγει, δός μοι τὸν δακτύλιόν σου, ὃν θέλω πέμψαι πρὸς τὸν Ἀδραστὸν. Εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην ὁ Ἀκανθος ὠχρίασε καὶ συνεταράχθη σφόδρα. Ὁ Τηλέμαχος, οὖτινος τὰ βλέμματα ἦσαν ἀτενῶς προσηλωμένα

¹ Καὶ νῦν βασιλεῖς σὺν ἔτι, παιδεύθήτε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν· (Δαδ. Ψαλ. 2).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς αὐτόν, παρετήρησε τοῦτο. Ἐλαβε δὲ τὸν δακτύλιον ἀπὲρ-
χμαί. τῷ λέγει, πέμψων αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀδραστον διὰ
Χειρὸς Λευκανοῦ τινος, ὀνόματι Πολυτρόπου, ὃν γινώσκεις,
καὶ ὅστις θέλει εἶπει, ὅτι ἔρχεται πρὸς αὐτὸν κρυφίως παρὰ
τοῦ πεμφθεῖς. Ἐὰν δυνηθῶμεν οὕτω ν' ἀνακαλύψωμεν τὴν
συνεννόησίν σου μετὰ τοῦ Ἀδράστου, θέλεις ἀσπλάγχχνως
ἐκιντωθῇ διὰ δριμυτάτων βασάνων, ἀλλ' ἐὰν ἐξ ἐναντίας
ὁμολογήσῃς ἀπὸ τοῦδε τὸ ἁμάρτημά σου, εὐρήσεις συγγνώ-
μην, καὶ εὐχαρίστως θέλομεν σὲ πέμψαι εἰς τινὰ θαλασσίαν
νῆσον, ὅπου δὲν θέλεις στερηθῇ οὐδενὸς τῶν ἀναγκαιῶν. Τότε
Ἀκανθος ὁμολόγησε τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν· ὁ δὲ Τηλεμα-
χος ἔπεισε τοὺς βασιλεῖς νὰ τῷ χαρίσωσι τὴν ζωὴν, ἐπειδὴ
τὸν τὴν ὑπεσχέθη· τὸν ἔπεμψε λοιπὸν εἰς τινὰ τῶν Ἐχινάδων
νήσων, ὅπου ἐγκατεβίωσεν ἐν εἰρήνῃ.

Μετ' ὀλίγον Δαυνίος τις, ἀσήμε καταγωγῆς, βίαιος δὲ
καὶ πολμηρὸς ἄνθρωπος, ὃ ὄνομα Διόσκουρος, ἦλθε νύκτωρ
εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συρμάχων καὶ προέτεινεν αὐτοῖς ἵνα
σφάζῃ τὸν βασιλέα Ἀδραστον ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ. Ἠδύνατο
δὲ τοῦτο, διότι ἕκαστος εἶναι κύριος τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων
ἀμ' ἀπαρνηθῇ τὴν ἑαυτοῦ· ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ἔπνευ μένεα κατὰ
τοῦ Ἀδράστου. ἐπειδὴ οὗτος ἤρπασε τὴν γυναῖκά του, ἣν
ἐκείνος ὑπερηγάπα, καὶ ἥτις ὁμοίαζε κατὰ τὴν ὡραιότητα
πρὸς τὴν Ἀφροδίτην. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ἢ νὰ φονεύσῃ τὸν
Ἀδραστον καὶ ἀνχλάβῃ τὴν γυναῖκά του ἢ νὰ ἀποθάνῃ· εἶχε
δὲ προπαρασκευάσει μυστικὰς τινὰς συνανοήσεις, ὅπως ἐμβῇ
νύκτωρ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως, καὶ λάβῃ χεῖρα βοη-
θείας πρὸς τὸν σκοπὸν του. ἐκ πολλῶν στρατηγῶν Δαυνίων,
ἀλλ' ἐνόμιζεν ἀναγκαιὸν ἵνα καὶ οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς προσ-
έλθωσι συγχρόνως τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀδράστου, ὅπως ἐν
τῇ παραχῇ ἐκείνῃ δυνηθῇ ἀσφαλέστερον νὰ διασωθῇ καὶ συνα-
παράγῃ τὴν γυναῖκά του. Ὑψαριστεῖτο δὲ ν' ἀπολεσθῇ, ἐὰν
ἔλθοντο νὰ τὴν διασώσῃ, καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν βασιλέα.

Ἀλλ' ὁ Διόσκουρος ἐρανέρωσεν εἰς τοὺς βασιλεῖς τὸ σχέ-
μα· Νῆσαι τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Αἰαρναντίας
καίμεναι.

δυνάμει του ἅπαντες ἀπέβλεψαν πρὸς τὸν Τηλέμαχον ὡς
 τοῦντες τὴν γνώμην του. Οἱ θεοί, ἀπεκρίθη οὗτος, οἷός
 μᾶς διεφύλαξαν ἀπὸ τῶν προδοτῶν, μᾶς ἀπαγορεύουσι
 μεταχειρισθῶμεν αὐτούς· ἀλλὰ καὶ ἱκανὴν ἀρετὴν ἂν δὲν
 χομεν, ἵν' ἀποστραφῶμεν τὴν προδοσίαν, τὸ συμφέρον
 αὐτὸ ἥρκει νὰ μᾶς πείσῃ ἵνα τὴν ἀποστραφῶμεν· ἐάν
 ἡμεῖς κυρώσωμεν αὐτὴν διὰ τοῦ παραδείγματός μας,
 ἔσμεν ἵνα αὕτη στραφῇ καθ' ἡμῶν καὶ ἀπὸ τῆς στίγ
 ταύτης, τίς μεταξὺ ἡμῶν ἔσεται ἀσφαλὴς εἰς τὸ μέλλον.
 "Αδραστος δύναιται κάλλιστα ν' ἀποφύγῃ τὸν ἐπαπειλόν
 αὐτὸν λαίλαπα καὶ μάλιστα νὰ τὸν στρέψῃ κατὰ τῶν
 μάχων βασιλέων, διότι ὁ πόλεμος ἔκτοτε δὲν θέλ' εἶναι
 πλέον πόλεμος· ἡ σοφία καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν θέλουσιν εἶσθαι
 σιμοί, δὲν θέλει τις βλέπει πλέον, εἴμῃ ἐπιβουλάς, προ
 σίας, δολοφονίας. Ἡμεῖς αὐτοὶ θέλομεν αἰσθανθῆ τὰς λυ
 ρὰς τούτων συνεπειάς, καὶ θέλομεν εἶσθαι ἄξιοι αὐτῶν,
 δὴ ἐκυρώσαμεν τὸ χεῖριστον τῶν κακουργημάτων, τὴν ἐπί
 λήν. Γνωμοδοτῶ λοιπόν, ὅτι πρέπει νὰ ἀποπέμψωμεν
 προδότην εἰς τὸν "Αδραστον. Ὁμολογῶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς αὐ
 δὲν εἶναι ἄξιος ταιαύτης εὐεργεσίας, ἀλλ' ἅπαντα ἡ Ἑσπε
 καὶ ἅπαντα ἡ Ἑλλάς, αἵτινες ἔχουσιν εἰς ἡμᾶς ἐστραμμένα
 βλέμματα, ἄξιουσιν ἵνα τηρήσωμεν ταιαύτην διαγωγὴν,
 θέλωμεν νὰ μᾶς τιμῶσιν. Ἡμεῖς αὐτοὶ ὀφείλομεν εἰς
 αὐτοῦς, καὶ ἔτι μάλλον εἰς τοὺς δικαίους, θεοὺς, τὴν
 στροφὴν ταύτης τῆς προδοσίας.

Παραχρῆμα ἐπεμψαν τὸν Διόσκουρον πρὸς τὸν "Αδραστον
 ὅστις ἐφριξε μαθὼν τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν εὗρίσκετο, καὶ εὗ
 ματε τὴν μεγαλοψυχίαν τῶν ἐχθρῶν του, ἐπειδὴ οἱ φαν
 δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσι τί ἐστὶν ἀληθινὴ ἀρετὴ. Ἐθαί
 σε δὲ ὁ "Αδραστος ἐναντίον τῆς θελήσεώς του δι' ἐκεί
 ὅπερ εἶδεν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα καὶ νὰ τὸν ἐπαινέσῃ· ἡ εὐγ
 αὕτη πράξις τῶν συμμάχων ἀνεκάλει εἰς τὸν νοῦν του
 σαν τὴν μικρότητα τῶν δολιοτήτων καὶ ὠμοτήτων αὐτῶν
 ἐζήτει μὲν νὰ σμικρύνῃ τὴν μεγαλοψυχίαν τῶν ἐχθρῶν
 ἀλλ' ἤρχυνετο νὰ φανῇ ἀχάριστος, διότι ὤφειλε τὴν ζωὴν

εἰς αὐτούς. Οἱ διεσθαρμένοι ἄνθρωποι δείκνυνται σκληροὶ συνή-
θως εἰς πᾶν ὅτι δύναται νὰ κινήσῃ τοὺς ἄλλους εἰς οἶκτον.
"Οθεν καὶ ὁ "Αδραστος ὅστις εἶδεν ὅτι ἡ φήμη τῶν συμμά-
χων ἠύξανεν ὁσημέραι, ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ἡναγκασμένος νὰ
πράξῃ ἔργον τι λαμπρόν· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν γενναῖον ἡδύνατο
νὰ πράξῃ, ἠθέλησε τοῦλάχιστον διὰ τῶν ὀπλων νὰ κερδίσῃ
νίκην τινὰ κατ' αὐτῶν, καὶ οὕτως ἔδραμεν εἰς τὸν πόλεμον.

Ἐλθούσης δὲ τῆς πρὸς μάχην ἡμέρας, ὅτε μόλις ἡ χρυσὴ
αὐγὴ ἦνοιγεν εἰς τὸν "Ηλιον τὰς πύλας τῆς Ἀνατολῆς, ἐν
ὁδῷ ἐσπαρμένη ἐκ ῥόδων, ὁ νέος Τηλέμαχος, ἀποσπώμενος
ἐκ τῶν βραχιόνων νηδύμου ὕπνου, καὶ προλαμβάνων διὰ τῆς
συνήθους δραστηριότητός του τὰς προβλέψεις τῶν ἀρχαιοτέ-
ρων στρατηγῶν, ἵστατο ἐπὶ ποδός, καὶ ἔβαλεν εἰς κίνησιν
πάντας τοὺς ἀξιοματικούς. Τὸ κράνος του, φέρον ἵππουριν
κυματίζουσιν εἰς τὸν ἀέρα, ἔλαμπεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ὡς
ἀστὴρ, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ στήθους του θώραξ ἠκτινοβόλει ὡς ὁ
"Ηλιος καὶ ἐξεθάμβου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἅπαντος τοῦ στρατοῦ.¹
Ὅτι τὸ ἔργον τοῦ "Ηρακλείτου εἶχεν, ἐκτός τῆς φυσικῆς αὐτοῦ
καλλονῆς, τὴν λάμψιν τῆς ἀθανάτου Λιγίδας. Ὁ Τηλέμαχος
ἐκράτει εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὴν λόγχην του, καὶ διὰ τῆς ἐτέ-
ρας ἐδείκνυε τὰς διαφορὰς θέσεις, ἃς ὤφειλον νὰ καταλά-
βωσιν. Ἡ Ἀθηνᾶ ἐνεφύσησεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του θεῖον
πῦρ, εἰς δὲ τὸ πρόσωπόν του ἔθηκεν ἔξοχόν τι μεγαλεῖον,
ὑπὲρ ἧδη προεμήνυε τὴν νίκην.² Ἐβάδιζε, καὶ πάντες οἱ βα-
σιλεῖς ἐπιλανθάνομενοι τῆς ὥριμου ἡλικίας των, καὶ τοῦ ἀ-
ξιώματός των, ἠσθάνοντο ἐαυτοὺς ἐλκυσμένους ὑπ' ἀνωτέρας
τινὸς δυνάμεως, ἥτις τοὺς ἠνάγκαζε ν' ἀκολουθῶσι τὰ ἔχνη
του. Ἡ ἀνίσχυρος ζήλοτυπία δὲν δύναται πλέον νὰ εἰσχω-
ρήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς των· τὸ πᾶν ὑποχωρεῖ εἰς ὃν τινα ἡ Ἀ-

¹ Ἐισπείσῃν δ' ἄρα τῷ γε χάριν κατέχευεν Ἀθήνη
(Ὁμ. Ὀδ. Ρ. στ. 43.)

² Δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσιν ἴδου·
Ποικίλουν, ἀστερόεντα, ποδῶκεος Αἰανίδας.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰσθμῷ κινέην εὐεχτον ἔθηκεν
Ἴππουριν· δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν. (Ὁμ. Ἰλ. Π. ε. 433)

θηνᾶ χειρὶ γωγᾷ ἀοράτως. Τὸ ἡθὺς τοῦ δὲν ἐδείκνυεν ὁρμὴν ἢ βίαν τινα, ἀλλ' ἦτο πρᾶος, ἀτάραχος, ἀνεκτικὸς, αἰετοειδής· ἔτοιμος ν' ἀκούῃ τὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων καὶ νὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτῶν, δραστήριος δὲ, προσεκτικὸς, προβλεπτικὸς ἐπὶ πᾶσαν μέλλουσαν ἀνάγκην, τακτοποιῶν καταλλήλως πρὸς τὸ ἔργον, μὴ ταραττόμενος εἰς οὐδέν καὶ μὴ ταράττων τοὺς ἄλλους, συγχωρῶν τὰς ἐλλείψεις τῶν διορθῶν τὰ σφάλματά των, προλαμβάνων πᾶσαν δυσχέρειαν, μὴ ἀπαιτῶν παρ' οὐδενὸς τὸ ὑπὲρ δύναμιν, ἐμπνέων ἅπασιν θάρρος καὶ πίστιν. Ἐδίδου προσταγὴν τινα; Τοῦτο ἔπραττε διὰ τῶν ἀπλουστερώων καὶ σαφειστέρων λέξεων, τὴν ἐπαναλαμβάνανε δὲ ἵνα κάλλιον φανείη τὸν ὀφείλοντα νὰ τὴν ἐκτελέσῃ, καὶ παρετῆρει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐὰν καλῶς τὴν ἐνόησεν· εἶτα τῷ ἔλεγε φίλος φρόνως νὰ τῷ ἐρμηνεύσῃ πῶς τὴν ἐνόησε καὶ τὸν τελικόν αὐτοῦ τῆς σκοπὸν. Ἀφ' οὗ δὲ οὕτως ἐδικίμαζε τὸν ὀρθὸν νοῦν ἐκείνου, ὃν ἀπέστελλε, καὶ τῷ ἔδιδε καλῶς νὰ ἐνοήσῃ τὰ νεύματα τοῦ, δὲν τὸν ἄφινε ν' ἀναχωρήσῃ πρὶν ἢ δώσει αὐτῷ δεῖγμα τι τῆς εὐνοίας καὶ ἐμπιστοσύνης του, ἵνα τὸν ἐνθαρρύνῃ. Οὕτως πάντες ὅσοι ἐπέμποντο εἰς τινα πρᾶξιν ἦσαν πλήρεις ζήλου καὶ προσεπάθουν ἵνα εὐαρεστήσωσιν αὐτῷ διὰ τῆς ἐπιτυχίας των· δὲν ἐσυστέλλοντο δὲ ὑπὸ τοῦ φόβου, ὅσους ἡδύνατο νὰ τοῖς προστριβῇ ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὅτι ἐκεῖνος ἐσυγχώρει πάντα τὰ ἁμαρτήματα, ἅτινα δὲν προήρχοντο ἐκ κακῆς προαιρέσεως.

Ὁ ὀρίζων ἐφαίνετο ἐρυθρὸς καὶ περιφλεγὴς ἕνεκα τῶν πρὸς τὴν λαμπρῶν τοῦ Ἥλιου· ἡ δὲ θάλασσα ἤστραπτεν ἐκ τῶν ἀπαυγασμάτων τῆς ἀρτιγεννήτου ἡμέρας. Ἀπατα ἡ παραλία ἐκκλύπτετο ὑπὸ ἀνθρώπων, ὀπλων, ἵππων καὶ ἄρμάτων ἅτινα ἦσαν εἰς κίνησιν. Ἦκούετο δὲ κρότος μέγας ὁμιος πρὸς τὸν τῶν ἐξηγηριωμένων κυμάτων ὅτε ὁ Ποσειδὼν διὰ τῆς τριαινης τοῦ διεγείρει εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀβύσσου τοὺς ζοφροῦς κλύδωνας. Οὕτω καὶ ὁ Ἄρης κατήρχετο, διὰ τοῦ κρότου τῶν ὀπλων καὶ τῆς θορυβώδους παρασκευῆς τοῦ πολέμου. Ἐμπνέει θυμὸν καὶ μένος εἰς τὰ στήθη ἐκάστου. Τὸ πεδὶον ἅπαν ἦτο πλήρες ὀρθῶν δαράτων, ὁμοίων πρὸς τοὺς ἀστράχους.

τοὺς καλύπτοντας εὐφόρους ἀγρούς ἐν ὥρᾳ θέρους. Ἡδὲ ἡ γείρετο νέφος κονιορτοῦ, ὅπερ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπέκρυπτεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν θνητῶν οὐρανόν τε καὶ γῆν. Ἡ παραχτὴ, ὁ τρόμος, ἡ σφαγὴ, ὁ φοβερός θάνατος, ἐχώρουν ἐμῶσε.

Μόλις τὰ πρῶτα βέλη ἐτοξεύθησαν καὶ ὁ Τηλέμαχος ἄρας τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, πύχθη λέγων, Ζεῦ, κῦδιστε, μέγιστε, κελαϊνεφές, αἰθέρι καίων, βλέπεις τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν, καὶ τὴν εἰρήνην, ἣν δὲν ἥσχυνθημεν νὰ ἐκζητήσωμεν λυπούμεθα ὅτι πολемоῦμεν, φειδόμεθα τοῦ πολυτίμου αἵματος τῶν ἀνθρώπων, δὲν μισοῦμεν τὸν ἐχθρόν μας αὐτόν, ἀν καὶ αὐτὸς ἦναι ἀνάλγητος, ὥμῶς, ἐπίβουλος, ἀσεβής. Ἴδε, καὶ κρίνε ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ ἡμῶν· ἐὰν πρέπη ν' ἀποθάνωμεν, ἡ ζωὴ μας εἶναι εἰς χεῖράς σου, ἐὰν δὲ πρέπη νὰ λυτρωθῇ ἡ Ἑσπερία, καὶ νὰ πέσῃ ὁ τύραννος, τὸ κράτος σου καὶ ἡ σοφία τῆς θυγατρὸς σου Ἀθηνᾶς, θέλουσι μᾶς χορηγήσει τὴν νίκην, ἡ δὲ δόξα αὕτη εἰς σὲ ἀναγραφῆσεται. Σὺ εἰ ὁ κρατῶν τὴν πλάστιγγα εἰς χεῖρας καὶ σταθμιζὼν τὰς τύχας τῶν μαχῶν. Ὑπὲρ τῆς ἰσθμῆς ἀληθείας σου μαχόμεθα, καὶ ἐπειδὴ δίκαιος εἰ καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησας, ἐμίσησας δὲ ἀνομίας, ὁ ἀσεβής Ἀδραστος εἶναι μᾶλλον ἐχθρὸς σου ἢ ἡμέτερος. Ἐὰν ἡ ἀλήθειά σου ἀποδῇ νικηφόρος πρὸ τῆς δύσεως τῆς ἡμέρας ταύτης, τὸ αἷμα ὀλοκλήρου ἐκατόμβης θέλει ρέουσι ἐπὶ τῶν βωμῶν σου.

Εἶπε καὶ ἐν τῷ ᾄμα ἤλασε τοὺς ὠκύποδας καὶ σφιγγόντας ἵππους τοῦ εἰς τὰς πικνοτέρας φάλαγγας τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ κατὰ πρῶτον συνήντησε Περίανδρον τὸν Λοκρὸν, δορὰν περιβεβλημένον λέοντος, ὃν ἐφόνευσεν ἐν Κιλικίᾳ κατὰ τὴν ἐκείσε περιήγησίν του. Ἔφερε δ' ὅπλιον Ἡρακλέους, ῥῶπαλον ἔχων εἰς τὴν χεῖρα βριθὺ, μέγα, στιβαρόν· τὸ ἀνάστημά του καὶ ἡ ῥώμη του τὸν καθίστων ἐνώμιλλον πρὸς τοὺς γίγαντας. Ἀμα εἶδε τὸν Τηλέμαχον, ὥκτειρε τὴν νεώτατά του καὶ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου του. Σὺ τολμᾷς, εἶπεν, τρυφηλὲ νεανία, νὰ μοὶ διαφιλονικήσῃς τὴν δόξαν τῶν μαχῶν! Ἴθι, μεῖράκιον προσέθηκεν, ἴθι, ζήτησον τὸν πατέρα σου μεταξὺ τῶν νεκρῶν καὶ οὕτως εἰπὼν ἀνατείνει τὸ πολυ-

γόνατον ῥόπαλόν του, ὅπερ ἐφαίνετο ὡς ἰσθὺς πλοίου. Ἐκαστος φοβεῖται τὴν τρομερὰν καταφορὰν τῆς πληγῆς του, ἥτις ἀπειλεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεως· ἀλλ' οὗτος ἐκκλίνει τὴν πληγὴν καὶ ὀρμᾷ κατὰ τοῦ Περιάνδρου ὡς ὠκύπτερος ἀετὸς, ὅστις διέρχεται τὰ νέφη. Τὸ ῥόπαλον τοῦ ἀντιπάλου βιαίως κατενεχθὲν συντρίβει τὸν ἕτερον τροχὸν ἄρματός τινος ἱσταμένου πλησίον τοῦ Τηλεμάχου. Ἐν τούτῳ ὁ νεανίας Ἑλλήν, βέλος ἐχευευκὲς ῥίψας, διαπερᾷ τὸν πρᾶχλον τοῦ Περιάνδρου· τὸ δ' ἐκχεόμενον καὶ παφλάζον αἷμα ἐκ τῆς εὐρείας πληγῆς ἀποπνίγει τὴν φωνὴν του. Οἱ ἐρικυχενοὶ ἵπποι του μὴ αἰσθανόμενοι πλέον τὴν ἐξασθενοῦσαν χεῖρα, ἥτις ἀφῆκε χαλαροὺς τοὺς χαλινούς ἐπὶ τῶν αὐχένων των, παραφέρονται τῇ δε κακείσῃ. Ἐν τούτοις ἐκεῖνος καταπίπτει ἐκ τοῦ ἄρματος του· νύξ δ' ἐρεβεννὴ καλύπτει τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἡ πελιδὴν σκιά τοῦ θανάτου ζωγραφεῖται ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐλεῶν αὐτὸν παραδίδει τὸν νεκρὸν του εἰς τοὺς ὑπηρέτας του, καὶ φυλάττει, ὡς τρόπαιον τῆς νίκης του, τὴν δορὰν τοῦ λέοντος μετὰ τοῦ ῥοπαίου.

Εἶτα ἐπιζητεῖ τὸν Ἄδραστον ἐν τῇ συμπλοκῇ, ἀλλ' ἐπιζητῶν αὐτὸν καταβιβάζει πλῆθος ἀνδρῶν ἀσπιδοφόρων εἰς τὸν Ἄδην· τὸν Πλέα, ὅστις ἐξευξεν εἰς τὸ ἄρμα τοῦ ξυνωρίδα ἵππων λευκῶν ὡς τῶν τοῦ ἡλίου τεθραμμένων εἰς τοὺς εὐρυχώρους λειμῶνας, οὓς ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Αὐφιδος¹. Τὸν Δημοκλέοντα, ὅστις ἐν Σικελίᾳ ἐγένετο ἐνάμιλλος τοῦ Ἑρᾶκος εἰς τὴν πυγμαχίαν. Τὸν Κράντορα, ὅστις ὑπῆρξε ξεναγός καὶ φίλος τοῦ Ἡρακλέους, ὅτε ὁ διογενὴς οὗτος διαβαίνων ἐκ τῆς ἐσπερίας ἐθανάτωσε τὸν ληστὴν Κάκκον. Τὸν Μενεκράτην, ὅστις ὁμοιάζεν, ὡς λέγουσι, πρὸς τὸν Πολυδεύκην εἰς τὴν πάλην. Τὸν Ἰπποκόοντα ἐκ Σαλαπίας, ὅστις εἶχε τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὴν εὐκαμψίαν τοῦ Κάστορος εἰς τὴν ἵπ-

¹ Ποταμὸς ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νιαπόλεως ῥίων παρὰ τὴν πόλιν Κάννας, καὶ ἐμβάλλων εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν μετὰ τῆς Βαρλάτας καὶ τῆς λίανης Σάλλης,

παίαν. Τὸν περίφημον κυνηγὸν Εὐρυμέδοντα, τὸν αἰείποτε
 ἐδουλομένον εἰς τὸ αἷμα τῶν ἄρκτων καὶ τῶν ἀγριοχοίρων
 εἰς ἐφ' ὅσοντες εἰς τὰς χιονοσκεπείς κορυφάς τοῦ παγετώδους
 ἀπείνου, καὶ ὅστις ἐγένετο, ὡς λέγουσι, τοσούτω προσφι-
 λῆς τῇ Ἀρτέμιδι, ὥστε ἡ ἰδία αὕτη τὸν ἐδίδασκε νὰ τοξεύῃ
 καὶ τῶν βελῶν. Τὸν Νικόστρατον, νικητὴν γίγαντός τινος
 ἀντιλεόντος εἰς τοὺς βράχους τοῦ ὄρους Γαργανίου καὶ ἐ-
 νουθετούμενου πῦρ. Τὸν Κλεάνθην, ὅστις ἐμελλε νὰ νυμφευθῇ
 τὴν νέαν Χλόην, θυγατέρα τοῦ ποταμοῦ Λίριδος, ἣν ὁ πατήρ
 αὐτῆς ὑποσχέθη νὰ δώσῃ εἰς τὸν ὅστις ἤθελε τὴν ἀπαλλάξει
 ἀπὸ τινος περὶ τοῦ ὄφους γεννηθέντος παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ
 ποταμοῦ αὐτοῦ καὶ μέλλοντος νὰ τὴν κάταπῃ ἐντὸς ἐλίγων
 ἡμερῶν κατὰ τὸν χρῆσμον μαντείου τινός. Ὁ νέος οὗτος ἐξ
 παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος ἀπεράσισε νὰ θανατώσῃ τὸ
 ἄνθος αὐτό, ὅπερ καὶ ἐξετέλεσεν· ἀλλὰ δὲν ἐγεύθη τοῦ καρ-
 ποῦ τῆς νίκης του· ἐπειδὴ ἐν ᾧ ἡ Χλόη ἠτοιμάζετο εἰς
 τὸν γάμον Ὑμέναιον, καὶ ἀνυπομόνως ἀνέμενε τὸν Κλεάνθην,
 ἔμαθεν αἰφνης ὅτι οὗτος παρηκολούθησε τὸν Ἄδραστον εἰς
 τὴν πόλεμον, καὶ ὅτι ἡ Μοῖρα ἔκοψεν ἀπηνῶς τὸ νῆμα τῶν
 ἡμερῶν του. Ἐπλήρωσε τότε ἐκ τῶν στεναγμῶν τῆς τὰ δάση
 καὶ τὰ ὄρη τὰ παρκαείμενα εἰς τὸν ποταμὸν, ἔχυσε ἐκ τῶν
 ὄχθων τῆς κρουνοῦς θακρῶν, ἔτιλε τὴν ξανθὴν κόμην τῆς,
 ἔσπριψε τοὺς ἀνθίνους στεφάνους, οὓς εἶχε συνήθειαν νὰ πλέ-
 νῃ καὶ ἐμέμερετο τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν ἀδικίαν ταύτην· κλαί-
 οντες δὲ νυκθήμερόν, οἱ θεοὶ ᾤκτειρον τὰ δεινὰ τῆς καὶ εἰσα-
 γάγοντες τὰς παρὰ κλήσεις τοῦ ποταμοῦ ἔθεντο πέρας εἰς τὴν
 ἡμέραν τῆς· διότι αὕτη χέουσα διηνεκῶς δάκρυα μετεβλήθη
 εἰς κρήνην, ἥτις ῥέουσα εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ποτα-
 μοῦ ἀπέρχεται συγκερνωσα τὰ ὕδατά της μετὰ τῶν τοῦ πα-
 τέρους της θεοῦ. Τὸ ὕδωρ ὅμως τῆς κρήνης ταύτης εἶναι ἄλ-
 γον, ὁ χόρτος τῆς ὄχθης δὲν ἀνθεῖ ποτὲ καὶ δὲν εὐρίσκει
 ἄλλην σκιάν, εἰμὴ τὴν τῶν πενθίμων κυπαρίσσω τῶν
 παρὰ πεφυτευμένων εἰς τὰς ὄχθας αὐτάς.

Ἡ Ἀλκυονίς τοῦ βασιλεῖος τῆς Νισαπίδας νέον πρὸς τὸν Ἄδραν.

Ἐν τούτοις ὁ Ἄδραστος, ὅστις ἔμαθεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος ἔφερε πανταχοῦ τὸν τρῶμον, τὸν ἐζήτει μετὰ σπουδῆς. Ἦν πιζε δὲ ὅτι θέλει νικήσει εὐκόλως τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύος νέον ἔτι τὴν ἡλικίαν, καὶ ἤγαγε μεθ' ἑαυτοῦ τριάκοντα δαυτίους, ἰσχύος, ἐπιδεξιότητος καὶ τόλμης παραδόξου, πρὸς οὓς ὑπεσχέθη μεγάλας ἀμοιβάς, ἐὰν κατὰ τὴν μάχην πολλὸν θανατώσει τὸν Τηλέμαχον αἰῶ δῆποτε τρόπῳ. Οὗτοι ἐν συνήντων τῷ ὄντι, εἰς τὴν ἐναρξιν αὐτῇ τῆς μάχης, τὸν Τηλέμαχον περικυκλοῦντες τὸ ἄρμα του, ἐν ᾧ ὁ Ἄδραστος μελλε νὰ ἐπιέσῃ κατὰ μέτωπον αὐτοῦ, οὐδύλως ἤθελον σκολευθῇ νὰ τὸν θανατώσωσιν, ἀλλ' ἡ Ἀθήνα τοὺς ἀπεπένησεν.

Ὁ Ἄδραστος νομίσας ὅτι εἶδε καὶ ἤκουσε τὸν Τηλέμαχον εἰς τι ἄκρον τῆς πεδιάδος παρὰ τοὺς πρόποδας λόφου τινὸς κεχωσμένον εἰς πλῆθος μαχητῶν, τρέχει, πετᾷ, ζητεῖ νὰ κερηθῇ ἐκ τοῦ αἵματός του, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Τηλεμάχου βλέπει τὸν γέροντα Νέστορα, ὅστις τρεμούσῃ τῇ χειρὶ ἐξετόξευεν ἐπ' αὐτὸν στάχως ἐτώσια βέλη. Ὁ Ἄδραστος ἐν τῇ ὀργῇ του ζήτησε νὰ τὸν διαπεράσῃ, ἀλλὰ στρατιωταὶ τινες Πύλιοι περικυκλῶσι τὸν Νέστορα· τότε νέφος βελῶν ἐκατέρωθεν πετομένων σκοτίζουσι τὸν ἄερα καὶ καλύπτουσι πάντας τοὺς μαχητὰς. Δὲν ἤκουέ τις πλέον εἰμὴ τὰς γοεράς φωνάς τῶν θνησκόωντων καὶ τὸν ἄραβον τῶν ὅπλων των· ἡ γῆ ἐστέναζεν ἐκ τοῦ δόλου τῶν καταπιπτόντων· ῥύακες δὲ ἀνθρωπίνου αἵματος ἔδευον τὸ πεδίον. Ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἐνώα αἵματοφόρους ἐνδεδυμένοι χιτῶνας δὲν ἠδύναντο νὰ κορέσωσι τοὺς αἰμοβόρους ὀφθαλμούς των ἐκ τοῦ θεάματος αὐτοῦ καὶ ὑπεξέκαιον ἀκαταπαύστως τὴν λύσσαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαχητῶν. Οἱ μὲν σάνθρωποι αὐτοὶ θεοὶ ἀπῆλυνον ἐκ τῶν καρδιῶν αὐτῶν τὴν σάν γενναίαν εὐσπλαγχνίαν, πᾶσαν ἐπεικῇ ἀνδρίαν, πᾶσαν γλυκείαν φιλανθρωπίαν. Δὲν ὑπῆρχε πλέον εἰς τὸν θόρον ἐκεῖνον τῶν λυσσώντων μαχητῶν εἰμὴ σφαγῇ, ἐκδίκησιν, πόνοια, θηριώδης μανία· ἡ σφοδρὰ καὶ ἀήττητος Παλλὰς, ἰδοὺσα τὴν ἀνδροκτασίαν ἐκείνην ἐρριξε καὶ ἀπέστρεψε τὸ πρὸς σωπὸν τῆς ἀπ' αὐτῆς.

Ἐν ταύτοις ὁ Φιλοκτήτης, βαδιζὼν βήματι βραδεῖ. καὶ κρατῶν εἰς χεῖρας τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλέους, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ Νέστορος. Ὁ δὲ Ἀδραστος μὴ δυνάμενος νὰ καταφθάσῃ τὸν σεβάσμιον γέροντα ἐξετόξευε πόρρωθεν βέλη κατὰ πολλῶν Πυλίων, οὓς ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν Ἀθῆν. Ἦδη κατέβαλε τὸν Κτησίλαον, τὸν τοσοῦτον ὠκὺν τοὺς πόδας, ὥστε μόλις τὰ ἵχνη τῶν βημάτων του ἐνετυποῦντο εἰς τὴν γῆν¹, καὶ ὅστις ὑπερήλασεν εἰς τὸν δρόμον, τὰ ταχύτερα ρεῖθρα τοῦ Εὐρώτα καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἔπεσαν ὁ Εὐθύφρων, ὠραιότερος τοῦ Ἰλλια, καὶ τοσοῦτῳ εὐστοχος κυνηγός, ὅσῳ ὁ Ἰππόλυτος. Ὁ Πτερίλαος, ὅστις πάρηκολούθησε τὸν Νέστορα εἰς τὸν κατὰ τῆς Τροίας πόλεμον, καὶ ὃν ὁ Ἀχιλλεύς αὐτὸς ὑπερηγάπησεν ἕνεκα τῆς ἀνδρίας του καὶ τῆς ῥωμαλεότητός του. Ὁ Ἀριστογείτων, ὅστις λουσθεῖς, ὡς λέγεται, εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Ἀχελείου, ἔλαβε παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν τοῦ νὰ μεταβάλληται εἰς πᾶν σχῆμα. Καὶ τῷ ὄντι ἦτο τοσοῦτῳ εὐστροφος καὶ ταχὺς εἰς πᾶν κίνημά του, ὥστε διέφυγε τὰς ἐπιδειξιωτέρας χεῖρας. Ἀλλ' ὁ Ἀδραστος δι' ἑνὸς λόγγχεύματος τὸν κατέστησεν ἄπνουν, καὶ ἡ ψυχὴ του συνεξεχύθη μετὰ τοῦ αἵματός του.

Ὁ Νέστωρ, ὅστις ἔβλεπε τοὺς ἀνδρειότερους στρατηγούς του πίπτοντας διὰ τῆς χειρὸς τοῦ αἰμαθόρου Ἀδράστου, ὡς πίπτουσιν οἱ χρυσοὶ στάχυες ἐν ὥρᾳ θέρου διὰ τοῦ κοπτεροῦ δρεπάνου τοῦ ἀκαμάτου θεριστοῦ, ἐπελανθάνετο τοῦ κινδύνου εἰς ὃν ἐξέθετεν ἀνωφελῶς τὸ γῆρας του. Ἦ φρόνιμίς του τὸν ἐγκατελίμπανε· δὲν ἐσυλλογίζετο πλέον ἄλλο εἰμὴ νὰ ἀκολουθῇ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν υἱὸν τοῦ Πεισίστρατον, ὅστις ὑπεστήριζε, τὸ καθ' ἑαυτὸν, ἐνθέρμως τὴν μάχην θέλων ν' ἀποσοθῇ τὸν κίνδυνον τοῦ πατρός του. Ἀλλ' ἤγγισεν ἡ ἐλευθερία ὥρα καθ' ἣν ὁ Πεισίστρατος ἐμελλε νὰ δώσῃ

¹ Provoctet : ac per volans, cum liber habenis,
Aequora, vix summa vestigia, ponat arenâ.

Οὐίγγιλ. Γιωργ. Β. 3 σιχ. 494.

εἰς τὸν Νέστορα νὰ ἐννοήσῃ πόσον εἶναι δυστυχὴς πολλάκις ὁ ἄνθρωπος ὅστις μακρὸν χρόνον ἐζησεν.

Ὁ Πεισίστρατος ἐξηκόντισε λόγχευμα τοσούτῳ σφοδρὸν κατὰ τοῦ Ἀδράστου, ὥστε ὁ Δαῦνιος οὗτος ἔμελλεν ἀναμφιβόλως νὰ πέσῃ, ἂν δὲν τὸ ἀπέφευγεν· ἐν ᾧ δὲ ὁ Πεισίστρατος ἀπώλεσε τὴν ἰσορροπίαν διὰ τὸ σφαλερὸν αὐτὸ κτύπημα, καὶ ἐπανεσύρε τὴν λόγχην του, ὁ Ἀδράστος λαβὼν καιρὸν, διεπέρασε διὰ τοῦ βέλους τοῦτον εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλίας. Τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ ἐκχέωνται μετὰ ῥύακος αἵματος, ἡ χροιά του νὰ μαραίνεται ὡς ἄνθος ὅπερ ἡ χεῖρ Νύμφης τινὸς ἔδρεψεν ἐκ τῶν λειμώνων, οἱ ὀφθαλμοὶ του σχεδὸν νὰ σβέννυνται καὶ ἡ φωνή του νὰ διακόπτηται. Ἀλκαῖος ὁ παιδαγωγὸς του, ὅστις ἴστατο πλησίον του, τὸν ὑπεστήριξε κλονούμενον νὰ πέσῃ, καὶ μόλις ἔλαβε καιρὸν νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς του· πρὸς τοῦτον ὁ τραυματίας ἠθέλησε νὰ λαλήσῃ καὶ δώσῃ τὰ τελευταῖα δείγματα τοῦ σεβασμοῦ του, ἀλλ' ἀνοίγων τὸ στόμα ἐξήπνευσεν.

Ἐν ᾧ ὁ Φιλοκτήτης διέσπειρε πέριξ αὐτοῦ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν τρόμον ζητῶν ν' ἀπακρούσῃ τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Ἀδράστου, ὁ Νέστωρ ἔχων εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ του, ἐπλήρου τὸν ἄερα ἐκ τῶν οἰμωγῶν του, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὸ ρῶς τῆς ἡμέρας. Τάλας ἐγώ! ἔβόα, ὅτι ἐγενήμην πατὴρ καὶ ἐζῆσα τοσούτον χρόνον! βαβαί! τύχη σκληρά· διὰ τί δὲν ἔκοψας τὸ νῆμα τῆς ζωῆς μου ἢ εἰς τὸ κυνηγέσιον τοῦ Καλυδωνίου ἀγριοχοίρου, ἢ εἰς τὸν πλοῦν μου εἰς Κολχίδα, ἢ εἰς τὴν πρώτην πολιορκίαν τῆς Τροίας; Τότε ἤθελον ἀποθάνει ἐνδόξως καὶ ἄνευ λύπης· ἀλλὰ σήμερον διάγω τὸ γῆρας ὀδυνηρὸν, καταπεφρονημένον καὶ ἀσθενές· ζῶ μόνον διὰ τὰ δεινὰ· δὲν αἰσθάνομαι εἰμὴ μόνον τὴν ὀδύνην. ὦ υἱέ μου! υἱέ μου! ὦ ἀγαπητέ μου Πεισίστρατε! ὅτε ἐστερήθην τοῦ ἀδελφοῦ σου Ἀντιλόχου, εἶχον τοῦλάχιστον σὲ παραμυθίαν, ἀλλὰ νῦν οὔτε σὲ ἔχω. Οὐδὲν πλεον ἔχω, καὶ οὐδεὶς θέλει μὲ παραμυθήσῃ· ἀπώλετο τὸ πᾶν δι' ἐμέ! Ἥ ἐλπες, ἡ μόνη παρηγορία τῶν ἀνθρωπίνων θλίψεων, δὲν εἶ-

ναί πλέον ἀγαθὸν εἰς ἐμὲ ἀνήκον. Ἀντίλοχε, Πεισίστρατε, τέκνα πεφιλημένα, νομίζω ὅτι τὴν ὥραν ταύτην ἀπώλεσα ἀμφοτέρους· ὁ θάνατος τοῦ ἐνὸς ἀνοίγει τὴν πληγὴν τῆς καρδίας μου ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου. Οὐδέποτε εἰς τὸ ἐξῆς θέλω σᾶς ἐπαναίδει! Τίς θέλει κλείσει τοὺς ὀφθαλμούς μου; τίς θέλει συναῶναι τὰ ὀστέα μου; Πεισίστρατε! ἀπέθανες καὶ σὺ ὡς ὁ ἀδελφός σου, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός· μόνος δ' ἐγὼ δὲν δύναμαι ν' ἀποθάνω.

Τοιαῦτα θρηνησάων ὁ Νέστωρ, ὥρμησε νὰ διαπεράσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν δια τοῦ δόρατος· ἀλλ' οἱ περὶ αὐτὸν ἐπέσχον τὴν χεῖρά του, ἀπέσπασαν τῶν βραχιόνων του τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ του, καὶ, ἐπειδὴ ὁ ἄθλιος γέρον ἐπιπτε λειποθυμῶν, ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἐνθ' ἀναλαβὼν ὅπως οὖν δυνάμεις ἐξήτει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μάχην, ἀλλὰ τὸν ἀπέτρεψαν καὶ ἄκοντα.

Ἐν νούτοις ὁ Ἀδραστος καὶ ὁ Φιλοκτῆτης ἐπέζητουν ἀλλήλους· οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἥστραππον καὶ ἡκτινοβόλουν ὡς αἱ τοῦ λέοντος καὶ τῆς παρδάλεως, οἵτινες ζητοῦσι νὰ κατασπαράξωσιν ἀλλήλους εἰς τὰ πεδία τὰ ὑπὸ τοῦ Καύστρου ἀρδευόμενα. Λί φροναί ἀπειλαί, ὁ ἀρχὴς ἐνθουσιασμός ἢ αἰμοχαρὴς ἐκδίκησις, ἐξεπυρσεύοντο ἐκ τῶν ἀγρίων ὀφθαλμῶν τῶν· τὰ βέλη τῶν ἔφερον βέβαιον θάνατον, ὅπου καὶ ἂν ἐξετοξεύοντο, ἅπαντες δὲ οἱ πολεμισταὶ ἔφριττον βλέποντες αὐτούς. Τελευταίον συναντῶνται· ὁ Φιλοκτῆτης φέρει ἐξ ἐκείνων τῶν θανατηφόρων βελῶν, ἅτινα οὐδέποτε ᾤσθησαν εἰς χεῖράς του, καὶ ὦν τὰ τραύματά εἰσιν ἀνίατα· ἀλλ' ὁ Ἀρης, ὅστις ὑπερήσπιζε τὸν ὁμῶν καὶ ἀτρόμητον Ἀδραστον, δὲν ἄφινεν αὐτὸν ἀμέσως ν' ἀπολεσθῇ, ἀλλ' ἤθελεν, ἵνα δι' αὐτοῦ παραταθῇ ἡ φρίκη τοῦ πολέμου καὶ πλημμυρίσῃ ἡ γῆ ἐκ αἵματος. Ὁ Ἀδραστος λοιπὸν ἐχρησίμευεν ὡς ὄργανον ἐν τῇ ἐνεξιχνιάσῳ βουλῇ τῶν θεῶν, ὅπως παιδεύσῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ χύσῃ τὸ αἷμά των.

Καθ' ἃν δὲ στιγμὴν ὁ Φιλοκτῆτης ἐμελλε νὰ τὸν διαπεράσῃ, τραυματίζεται αὐτὸς οὕτως διὰ λόγχης, ἢν κατ' αὐτοῦ ἤλασεν ὁ Ἀμφίμαχος, νεανίας Λάκιον, εὐειδέστερος τοῦ

καλοῦ Νιρέως, οὗ τὸ κάλλος εἶχε τὰ δευτερεῖα μετὰ τὸν Ἀχιλλέα μεταξὺ πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πόλιορ-
κίαν τῆς Τροίας¹. Μόλις ὁ Φιλοκτήτης ἤσθάνθη τὸ τραῦμα
καὶ ἐνστήθευσε κατὰ τοῦ Ἀμφιάχου· τὸ βέλος τοῦ διεπέ-
ρασε τὴν καρδίαν τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του, παραχρῆμα δὲ οἱ
καλοὶ καὶ μέλανες ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐσθέσθησαν, καὶ ἐκαλύφθη-
σαν ὑπὸ σκότους θανάτου· τὰ χεῖλη τοῦ ἐρυθρότερα τῶν ῥο-
δῶν, ἅτινα ἡ κροκόπεπλος Ἥως διασπείρει εἰς τὸν ὀρίζοντα,
μαραίνονται· ὠχρότης φρικαλέα ἀμαυρῶνει τὰς παρειάς του,
τὸ δὲ τοσοῦτο τρυφερὸν καὶ τοσοῦτο χάριεν πρόσωπόν του
αἴφνης ἀλλάσσει μορφήν. Ὁ Φιλοκτήτης αὐτὸς κινεῖται εἰς
οἶκτον ὑπὲρ αὐτοῦ· πάντες οἱ μαχηταὶ ἐστέναξαν ἰδόντες
τὸν νεανίαν αὐτὸν πεσόντα καὶ βαπτισθέντα εἰς τὸ ἴδιον αὐ-
τοῦ αἷμα, καὶ τὴν ξανθὴν κόμην του, ἥτις ἐστιλβεν ὡς ἡ
τοῦ Ἀπόλλωνος, συρομένην εἰς τὴν κόνιν.

Ὁ Φιλοκτήτης καταβαλὼν τὸν Ἀμφιάχον ἠναγκάσθη ν'
ἀποχωρῆσαι ἐκ τῆς μάχης, ἐπειδὴ ἀπέβαλεν οὐκ ὀλίγον αἷμα
καὶ δυνάμεις· τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο ἔλκος τοῦ εἰς τὴν ἐξαψὺν
τοῦ ἀγῶνος, ἦτον ἐγγὺς ν' ἀνανεωθῇ, καὶ ἀνανεώσῃ τὰς ὀ-
δύνας του, διότι οἱ παῖδες τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ τῆς θείας τέ-
χνης τῶν, δὲν ἠδυνήθησαν ἐντελῶς νὰ τὸν ἰατρεύσωσιν. Ἐ-
κινδύνευε λοιπὸν αὐτὸς κλονούμενος νὰ πέσῃ εἰς σωρὸν αἵμα-
τοφόρων σωμάτων, ἅτινα τὸν περιεκύκλουν. Ὁ Ἀρχιδάμας
ὁ πλέον ἀγέρωχος καὶ ὁ πλέον ἐμπειρὸς μεταξὺ πάντων τῶν
Οἰβαλῶν, οὗς ἤγαγε μετ' ἑαυτοῦ ἵνα θεμελιώσῃ τὴν Τικτη-
λίαν, τὸν ἀρπάζει ἐκ τῆς μάχης καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Ἀδρα-
στος ἐμελλε νὰ τὸν ῥίψῃ χαμαὶ πρὸ τῶν ποδῶν του. Ὁ Ἀ-
δραστος δὲν ἔχει πλέον οὐδέν· νὰ τῷ ἀντιταχθῇ, οὐδὲ νὰ
ἀναστείλῃ τὴν νίκην του· πάντες πίπτουσι, πάντες φεύγου-
σιν. Ὁμοιάζει πρὸς χεῖμαρρον, ὅστις ὑπερεκχειλίσας συμ-
παρασύρει διὰ τῶν ἀκαθέκτων ρευμάτων τοῦ λήθα, ποῖμνα
χωρία καὶ γεωργούς.

¹ Νιριός, ὁς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε

Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα.

(Ὁμ. Ἰλ. Β. στίχ. 673)

Ὁ Τηλέμαχος ἤκουσε πόρρωθεν τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν νικητῶν, καὶ εἶδε τὴν σύγχυσιν τῶν στρατιωτῶν του, οἵτινες ἔφρουγον προτροπάδην ἐνώπιον τοῦ Ἀδράστου ὡς ἀγέλη δειλῶν ἐλάφων φεύγει δι' εὐρυχώρων λειμώνων, δασῶν, ὀρέων, καὶ λάδρων ποταμῶν, διωκομένη ὑπὸ τῶν κυνηγῶν. Ὁ Τηλέμαχος στενάζει, ἡ ὀργὴ ζωγραφεῖται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του, ἐγκαταλιμπάνει τοὺς τόπους, ἐνθα ἐπολέμησε πολὺν καιρὸν μετὰ τοσούτου κινδύνου καὶ τοσαύτης δόξης, καὶ τρέχει εἰς βοήθειαν τῶν ἰδικῶν του. Προβαίνει ὅλος καθημαγμένος ἐπὶ σωρείας ἐχθρῶν οὓς ἔστρωσε χαμαί, καὶ ἐκπέμπει πόρρωθεν κραυγὴν, ἥτις ἀκούεται εἰς ἀμφοτέρω τὰ στρατεύματα¹.

Ἡ Ἀθηνᾶ διέθηκε τρομερώτατα τὴν φωνὴν του, ἥτις ἀντήχησεν εἰς πάντα τὰ πλησιόχωρα ὄρη. Ποτὲ δ' Ἀρκὴ ἐν Θράκῃ δὲν διέθηκε τρομερώτερα τὴν ἀγρίαν φωνὴν του, ὅπου ταν προσκαλεῖ τὰς Ἑρινύας τοῦ Ἄδου, τοὺς πολέμους καὶ τὸν θάνατον αὐτὸν· ἡ φωνὴ τοῦ Τηλεμάχου ἐμποιεῖ θάρος καὶ τόλμην εἰς τὰς καρδίας τῶν στρατιωτῶν, πηγνύει δὲ τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Ἀδραστος αὐτὸς αἰσγύνεται πτοούμενος· ἀγνοῶ ὅποσοι ἀπαίσιοι οἰωνοὶ τὸν κάμνουσι νὰ φρίττη, καὶ ὅ,τι τὸν ἐγκαρδιοῖ ὅπως οὖν εἶναι ἡ ἀπελπισία μᾶλλον, ἢ ἡ ἀτρόμητος ἀνδρεία του. Τρεῖς τὰ παραλυόμενα γόνατά του ἐκλονίσθησαν, καὶ τρεῖς ἀποχωρεῖ χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τί πράττει. Ὀχρότης λειποθυμίας καὶ ἰδρῶς ψυχρὸς περιχέεται εἰς πάντα τὰ μέλη του· ἡ ἀσθενὴς καὶ τραυμαλέα φωνὴ του δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ λέξιν ἢν ἤρχισεν· αἱ ὀρθαί του, πλήρεις ἀμυδροῦ καὶ σφεννυμένου πυρός, φαίνονται ὅτι ἐκπνέουσι τὸν βολβῶν των· ὁμοίως τῷ Ὀρέστη συνταράττεται ὑπὸ τῶν Ἑρινύων, καὶ ἅπαντα τὰ κινήματά του εἰσὶ σπασμωδικά. Τότε ἤρχισε νὰ πιστεύῃ ὅτι ὑπάρχουσι θεοί· ἐφαντάζετο ὅτι τοὺς βλέπει παρωργισμένους κατ' αὐτοῦ, καὶ

¹ Ἐνθα σιγὴς ἦν, ἀπάτερθε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη

Φοιγέει· ἀτὼρ Τρώεσσι ἐν ἄσπετον ὥρσι κδοιμένη.

(Ὁμ. Ἰλ. Σ στιχ. 247.)

ὅτι ἀκούει μακρινὴν φωνὴν ἀναπνευπομένην ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἀβύσσου καὶ καλοῦσαν αὐτὸν εἰς τὸν ζοφερόν Τάρταρον. Τὰ πάντα τῷ δίδουσι νὰ ἐννοήσῃ οὐράνιον τινα καὶ ἄορατον χεῖρα, ἀπλωρημένην ὑπὸ τῆς κεφαλῆς του, ἥτις μέλλει βαρέως νὰ τὸν πατάξῃ. Ἡ ἐλπίς σθέννυται εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς καρδίας του, ἡ θρασύτης του ἐκλείπει ὡς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὅποταν ὁ ἥλιος δύῃ εἰς τοὺς κόλπους τῶν ὑδάτων, ἡ δὲ νύξ περιβάλλεται τὰς μέλαινας πτέρυγας τῆς.

Ὁ ἀσεβὴς Ἀδραστός, μακρὸν χρόνον ἀνεκτὸς γενόμενος ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἔσχον ἀνάγκην τῆς τιμωρίας του, ὁ ἀσεβὴς λέγω Ἀδραστός ἤγγιζεν εἰς τὸ τέλος του. Τρέχει ὡς μαινόμενος εἰς προαπάντησιν τῆς ἀδυσωπότητος εἰμαρμένης του· ἡ φρίκη, οἱ πικροὶ ἔλεγχοι τοῦ συνειδότος, ἡ βαθεῖα λύπη, ἡ ὀργή, ἡ λύσσα, ἡ ἀπελπισία, συμπορεύονται μετ' αὐτοῦ. Μόλις βλέπει τὸν Τηλέμαχον, καὶ νομίζει ὅτι βλέπει τὸν Ἀθῆν ἀνοιγόμενον, καὶ τὰς θυέλλας τῆς φλογὸς τὰς ἀναπνευπομένας ἐκ τοῦ Περιφλεγέθοντος ὀρμώσας ἵνα τοὶ καταπίωσιν. Ὀλολύζει καὶ τὸ στόμα του μένει κεχρηγὸς χωρὶς νὰ δύνηται ν' ἀρθρώσῃ λέξιν· ἀπαραλλάκτως ὡς τοῦ κοιμωμένου ἀνθρώπου, ὅστις βλέπων ὄνειρον φρικῶδες, ἀνοίγει τὸ στόμα, καὶ προσπαθεῖ νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' ὁ λόγος του ἐκλείπει, καὶ μάτην ζητεῖ αὐτόν. Ὁ Ἀδραστός λοιπὸν τρεμάσθῃ καὶ κατεσπυεσμένη τῇ χειρὶ ἐξακοντίζει δόρυ κατὰ τοῦ Τηλεμάχου· ἐκεῖνος δὲ αἰετόπτε γενναῖος καὶ θεοφοβήτορ, καλύπτεται διὰ τῆς ἀσπίδος του. Ἡ Νίκη φαίνεται ὡς σκεπάζουσα αὐτὸν διὰ τῶν πτερύγων τῆς, καὶ κρατοῦσα στέφανον ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς του. Ἡ ἀτάραχος καὶ γαληνιαία μεγαλοψυχία του λάμπει εἰς τοὺς ὀρθαλμοὺς του τόσον, ὥστε ἡδύνατό τις νὰ τὸν ἐκλάβῃ ὡς τὴν Ἀθηνᾶν αὐτὴν τοσοῦτον φαίνεται συνετὸς καὶ μεμετροημένος ἐν μέσῳ τῶν μεγαλητέρων κινδύνων. Τὸ ἐξακοντισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδράστου δόρυ, ἀποκρουσθὲν ὑπὸ τῆς ἀσπίδος του, ἀπεπλάγχθη· τότε ὁ Ἀδραστός σπασάμενος τὸ ξίφος ἐφορμᾷ ἵνα ἐμποδίσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύος τοῦ νὰ ἐξακοντίσῃ τὸ ἑαυτοῦ δόρυ. Ὁ Τηλέ-

¹ Τῆλε δ' ἀπεπλάγχθη σάκσι δόρυ . . (Ὁμ. Ἰλ. X. στιχ. 294.)

μαχος βλέπων τὸν Ἀδραστον ξίφος ἔχοντα εἰς τὴν χεῖρα, ἐσπᾶσατο καὶ αὐτὸς τὸ ἑαυτοῦ καὶ ἄρῃκε τὸ δόρυ τοῦ ἄργον.

Ὅτε εἶδον τοὺς δύο αὐτοὺς ἥρωας μαχομένους ἐκ τοῦ συστάδην, πάντες οἱ λοιποὶ μαχῆται κατέθεντο ἐν σιωπῇ τὰ ὅπλα, ἵνα θεωρήσῃσι προσεκτικώτερον, καθόσον περιέμενον ἐκ τῆς μάχης τῶν τὴν κρίσιν τοῦ ὅλου πολέμου. Τὰ δύο ξίφη λάμποντα, ὥς αἱ ἀστραπαὶ αἱ ἐκτοξεύουσαι τοὺς κεραυνούς, διασταυροῦνται πολλάκις καὶ καταφέρουσιν ἀβλαβεῖς κτύπους ἐπὶ τῶν στιλβουσῶν ἀσπίδων, αἵτινες ἀντιχοῦσι καθ' ἅπαν τὰ στρατόπεδον. Οἱ δύο μαχηταὶ τανύονται, συστέλλονται, κυρτοῦνται, ἐρθοῦνται, τελευταῖον συναρπάζονται. Ὁ κισσός, ὁ βλαστάνων εἰς τὴν ῥίζαν πετελέας δὲν ἐναγκαλίζεται σφιγκτότερα τὸν τραχὺν καὶ γονατωῖδῃ κορμόν της διὰ τῶν συμπλεγμένων μέχρι κορυφῆς τοῦ ὅλου δένδρου κλάδων του, ὅσον οἱ δύο οὗτοι μαχηταὶ διὰ τῶν βραχιόνων τῶν συσφίγγονται πρὸς ἀλλήλους. Ὁ Ἀδραστος οὐδὲν ἀπέβαλεν εἰσέτι ἐκ τῆς δυνάμεώς του, ὁ δὲ Τηλέμαχος δὲν ἀπέκτησεν εἰσέτι ὁλόκληρον τὴν ἑαυτοῦ. Ὁ Ἀδραστος προσπαθεῖ παντοιοτρόπως νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν του καὶ τὸν καταβάλλῃ· ζητεῖ ν' ἀρπάσῃ τὸ ξίφος τοῦ νέου Ἑλλήνης, ἀλλ' εἰς μάτην· καθ' ἣν δὲ στιγμήν τὸ ζητεῖ, ὁ Τηλέμαχος αἶρει αὐτόν ὑψηλὰ καὶ τὸν ῥίπτει χαμαί. Τότε ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος, ὅστις αἰείποτε κατεργάζει τοὺς θεοὺς, δείκνυει αἰσχρὰν δειλίαν εἰς τὸν θάνατον. Ἰκετεύει ἵνα τῷ χαρισθῇ ἡ ζωὴ, καὶ δὲν δύναται νὰ κρύψῃ ὅτι σφοδρῶς τὴν ἐπιθυμεῖ, προσπαθὼν νὰ ἐφελκύσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Τηλεμάχου. Γιὰ τοῦ Ὀδυσσεὺς, φωνάζει, ὁμολογῶ τὸ κράτος τῶν δικαίων θεῶν· αὐτοὶ θέλουσι νὰ μὲ παιδεύσωσιν ἀνθ' ὧν ἥμαρτον· μόνῃ ἢ συμφορᾷ ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὴν ἀλήθειαν· τὴν βλέπω νῦν, διότι αὐτὴ μὲ καταδικάζει. Ἀλλ' εἰς ἀθλιὸς βασιλεὺς ἅς σὲ φέρῃ εἰς αἰσθησίν καὶ ἀνάμνησιν τοῦ πατρὸς σου, πλανωμένου μακρὰν τῆς Ἰθάκης, καὶ ἅς κινήσῃ εἰς εὐσπλαχνίαν τὴν καρδίαν σου¹.

¹ Ἀλλ' αἰδεῖτο θεοὺς, Ἀχιλλεῦ· αὐτὸν τ' ἔλεησεν,

Μνησάμενος σεῦ πατρός.

(Ὅμ. Ἰλ. Ω. στίχ. 502).

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις τὸν ἐκράτει ὑποκάτω εἰς τὰ γόνατά του καὶ εἶχεν ὑψωμένην τὴν μάχαιραν ὡς θέλων νὰ κόψῃ τὸν λαιμόν του, τῷ ἀπεκρίθη. Δὲν ἐζήτησα εἰμὴ τὴν νίκην καὶ τὴν εἰρήνην τῶν ἐθνῶν, ἅτινα ἤλθον νὰ βοηθήσω· δὲν ἀγαπῶ νὰ χύνω αἷμα. Ζήθι, Ἄδραστε, ἀλλὰ ζήθι ἵνα ἐκπλύνῃς τὰ ἁμαρτήματά σου· ἀπόδος ὅσα ἤρπασας. Ἐπανάγαγε τὴν γαλήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην εἰς ἅπασαν τὴν παρὰ τὴν τῆς μεγάλης Ἑσπερίας, ἣν ἐμίανας διὰ τοσοῦτων σφαγῶν, καὶ τοσοῦτων ἐπιβουλῶν. Ζήθι, καὶ γενοῦ νέος ἀνὴρ. Μάθε, διὰ τῆς πτώσεώς σου ταύτης, ὅτι οἱ θεοὶ εἰσὶ δίκαιοι, ὅτι οἱ φαῦλοι ἀνθρωποὶ εἰσὶ δυστυχεῖς, ὅτι ἀπατῶνται ὅσοι ζητοῦν νὰ εὐδαιμονήσωσι διὰ τῆς βίας, διὰ τῆς ἀπανθρωπίας, διὰ τοῦ ψεύδους. Μάθε τελευταῖον ὅτι οὐδὲν γλυκύτερον ἢ ποθεινότερον, ἢ ὅσον ἡ ἐρασμία ἀπλότης καὶ ἀκλόνητος ἀρετῆς. Δὸς ἡμῖν, Ἄδραστε, ὡς ὄμηρον τὸν υἱόν σου Μητρόδωρον μετὰ δῶδεκ' ἄλλων ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτῶν σου.

Οὕτω λέγων ὁ Τηλέμαχος ἀφίνει τὸν Ἄδραστον νὰ ἐγερθῇ, μάλιστα τῷ ὀρέγει χεῖρα, αὐδῶλως ἀμφιδάλλον περὶ τῆς πίστεώς του· ἀλλ' ὁ ἄπιστος Ἄδραστος παραγρῆμα τῷ ἐλαύνει τὸ δοράτιον, ὃπερ ἔφερε πάντοτε κεκρυμένον ὑπὸ τὸν χιτῶνα. Ἡ αἰχμὴ αὐτοῦ ἦτο τοσοῦτον ὀξεῖα, καὶ τοσοῦτον εὐστόχως ἐληλαμένη, ὥστε ἀφεύκτως ἐμίλλε νὰ διαπεράσῃ τὸν θώρακα τοῦ Τηλεμάχου. ἐάν δὲν ἦτο θεότευκτος· συγχρόνως δὲ ὁ Ἄδραστος εἶδραμεν ὀπισθεν δένδρου τινος ὅπως ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ νέου Ἑλλήνου. Τότε οὗτος ἀναβοᾷ: Δαυνίοι! βλέπετε ὅτι ἡ νίκη εἶναι ἡμετέρα. Ὁ ἀσεβὴς δὲν ζητεῖ νὰ σωθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ἐπιβουλῆς· ὁ μὴ φοβούμενος τοὺς θεοὺς, φοβεῖται τὸν θάνατον, ὁ δὲ φοβούμενος αὐτοῦ, οὐδένα φοβεῖται.

Ταῦτα λέγων βαδίζει πρὸς τοὺς Δαυνίους καὶ νεύει πρὸς τοὺς στρατιώτας του, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τοῦ δένδρου, ἵνα διακώψωσι τὴν φυγὴν τοῦ ἐπιβούλου Ἄδραστου. Ὁ Ἄδραστος τότε φοβούμενος μὴ προκαταληφθῇ προσποιεῖται ὅτι παλινδρομεῖ καὶ ζητεῖ ν' ἀνατρέψῃ τοὺς Κρήτας, οἵτινες παρουσιάζονται εἰς τὴν διόδόν του· ἀλλ'

αἰρήνης ὁ Τηλέμαχος, βαλὼν ὡς ὁ κεραυνός, ὃν ὁ πατήρ
 τῶν θεῶν ἐξικοντίζει ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
 τῶν ἁμαρτωλῶν, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, δρᾷτταται αὐ-
 τοῦ στιβαρὰ τῇ χειρὶ καὶ καταβάλλει, ὡς ὁ σφοδρὸς βορ-
 ρᾶς καταβάλλει τὰ πρυοερά λήϊα (σπαρτά), ἅτινα χρυσοῦσι
 τοὺς ἀγροῦς. Δὲν τὸν ἀκούει πλέον, ἀν καὶ ὁ ἀσεβὴς τολμᾷ
 ἐκ νέου νὰ καταχρασθῇ τῆς χρηστότητος τῆς καρδίας του·
 τῷ ἐμπήγει εἰς τὸ στήθος τὸ ξίφος, καὶ τὸν κατακρυμνίζει
 εἰς τὰς αἰωνίους φλόγας τοῦ ὑποχθονίου Ταρτάρου, ἁΐου τι-
 μοῦ τῶν ἐγκληματιῶν.

Μόλις ὁ Ἀδραστος κατέστρεψε τὴ ζῆν, καὶ πάντες οἱ Δαύ-
 νοι ἀντὶ νὰ κλαύσωσι τὴν ἥττάν των, καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ
 ἡγεμόνος των, ἐσκίρτησαν ὑπὸ χαρᾶς διὰ τὴν ἀπολύτρωσίν των·
 πρῶτα τιναν χεῖρας πρὸς τοὺς συμμάχους εἰς σφαιρὸν εἰρήνης
 καὶ συνδιαλλαγῆς. Ὁ Μητροδῶρος υἱὸς τοῦ Ἀδράστου, ὃν ὁ
 πατήρ αὐτοῦ ἀνέθρεφεν ἐν παραγγέλμασιν ὑποκρίσεως, ἀδικίας
 καὶ ἀπανθρωπίας, ἐφυγεν αἰσχρῶς. Ἀλλ' οἰκίτη; τίς αὐ-
 τοῦ, συμμέτοχος τῶν αἰσχρουργιῶν καὶ τῶν ὀμωπτήτων του,
 ὃν ἐκείνος ἀπληλευθέρωσε καὶ ἐπλήρωσεν εὐεργεσιῶν, καὶ εἰς
 ὃν ἐνεπιστεύθη φεύγων τὴν ζωὴν του, δὲν ἐσυλλογίσθη ἄλλο
 εἰμὴ νὰ τὸν προδώτῃ διὰ τὸ ἴδιον ἐκαστοῦ συμφέρον· ὅθεν ἐ-
 τραυμάτισεν αὐτὸν ὅπισθεν φεύγοντα θανασίμως, εἴτα τοῦ
 ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν, καὶ λαθὼν αὐτὴν ἐκ τῆς κόμης ἔρε-
 ρεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων, ἐπειδὴ ἤλπιζεν ὅτι
 θέλει τύχει μεγάλης ἀμοιβῆς διὰ πρᾶξιν. ἦτις εἴθετε πέρας
 εἰς τὸν πόλεμον. Ἀλλ' οἱ σύμμαχοι ἐβδελύχθησαν τὸ κα-
 κουργημα αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐθανάτωσαν. Ὁ Τηλέμαχος τότε
 βλέπων τὴν κεφαλὴν τοῦ Μητροδῶρου, ὅστις ἦτο νέος θαυ-
 μαστῆς ὠραιότητος, καὶ φῶσει ἀγαθός, ἀλλ' ὃν ἡ φιληθονία
 καὶ τὰ κακὰ παραδείγματα τοῦ πατρὸς διέφθειραν, δὲν
 ἠδυνήθη νὰ κρατήτῃ τὰ δάκρυα. Οἱμοι! ἀνέκραζεν, ἰδοὺ εἰς
 τοῦτον βαρεθρὸν ἀπώλειας φέρει νέον ἡγεμόνα ἢ ἀνολασίαν καὶ
 ἢ κακὴν ἐξίς· ὅσῳ πλέον ὑπερήφανος καὶ ζωηρὸς ὁ τοιοῦτος
 ὑπάρχει, τόσῳ μᾶλλον πλανᾶται καὶ ἀποσκιρτᾷ παντὸς αἰ-
 σθημάτων ἀρετῆς. Ὅθεν καὶ ἐγὼ τὰ ὅμοια ἤθελον πάθει, εἴην

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

26

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖος

αἱ δυστυχίαι, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν, χάρις τοῖς θεοῖς, καὶ αἱ νοθεσίαι τοῦ Μέντορος δὲν μὲ ἐσυνέτιζον.

Οἱ Δαῦνοι συγκροτήσαντες συνέλευσιν ἐζήτησαν ὡς μοναδικὸν ὄρον εἰρήνης νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα ὁμοεθνή των, ὅστις νὰ δυνήθῃ διὰ τῶν ἀρετῶν του νὰ ἐξαλείψῃ τὸν φόγον, ὃν ὁ ἄσεβης Ἀδραστος προσέτριψε τῇ βασιλείᾳ. Ἐδόξαζον δὲ τοὺς θεοὺς, ὅτι ἀπηλλάγησαν τοῦ τυράννου· ἤρχοντο ἄθροοι ν' ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρα τοῦ Τηλεμάχου, ἥτις ἐβάφη ἐν τῷ αἵματι τοῦ τέρατος ἐκείνου, καὶ ἐθεώρουν ὡς θρίαμβον τὴν ἥττάν των. Οὕτως ἔπασεν, ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀνεπανορθώτως, ἡ δυναστεία ἐκείνη, ἥτις ἠπέλκει πάσας τὰς ἄλλας ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, καὶ ἐνεποίει τρόμον εἰς τοσοῦτους λαοὺς. Καθὼς δὲ αἱ γαῖαι ἐκεῖναι, αἵτινες ἐκ πρώτης ὀψεως φαίνονται μὲν στερεαὶ καὶ πάγιαι, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑποσκαπτόμεναι καταστρέφονται, τὰ θεμέλιά των παραλύουσι καὶ αἶφνης καταρρέουσι καὶ ἀνοίγουσιν ἄβυσσον, οὕτω καὶ ἄδικός τις καὶ πονηρὰ ἐξουσία, οἷονδ' ἕποτε εὐτυχίαν καὶ ἂν ἔχῃ, διὰ τῶν βιαιοπραγιῶν τῆς ὑποσκάπτει βάραθρον εἰς ἑαυτὴν καὶ ἐν αὐτῷ καταπίπτει. Ὁ δόλος καὶ ἡ ἀπανθρωπία κατατρώγουσι τὰ στερεώτερα θεμέλια ἀνόμου ἀρχῆς· οἱ ἄνθρωποι τὴν θαυμάζουσι, τὴν φοβοῦνται, τρέμουσιν ἐνώπιόν τῆς, μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν αὕτη πλέον δὲν ὑφίσταται. Πίπτει ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους τῆς καὶ οὐδὲν δύναται νὰ τὴν ἀνορθώσῃ, διότι κατέστρεψε διὰ τῶν χειρῶν τῆς τ' ἀληθινὰ στηρίγματά τῆς ἥτοι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, αἵτινες προσελκύουσι τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐνοίαν τῶν λαῶν.

Ἦ' πρόθεσις

Οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ συνέρχονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἵνα σκεφθῶσι περὶ τῆς αἰτήσεως τῶν Δαυνίων.—Οἱ περισσότεροι μεταξὺ αὐτῶν θέλουσι νὰ διανείμωσι πρὸς ἀλλήλους τὴν χώραν τῶν Δαυνίων καὶ ποσπέρουσιν εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὡς ἀμοιβήν, τὴν εὐφορον γῆν Ἀρπης.—Ὁ Τηλέμαχος ἀποποιεῖται αὐτὴν, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι κοινὸν συμφέρον τῶν συμμάχων εἶναι ν' ὀφῆρσιν εἰς τοὺς Δαυνίους ἐλευθερίαν τὴν χώραν των καὶ νὰ τοῖς δώσωσι βασιλέα τὸν Πολυδάμαντα περιώνυμον στρατηγὸν τοῦ ἔθνους των, καὶ τιμώμενον ἐπίσης διὰ τὴν περὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀνδρίαν του.—Ἡ πρότασις γίνεται δεκτή παρὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ πληροὶ γάρ εἰσι καὶ ἀγαλλιᾶσθαι τοὺς Δαυνίους.—Ὁ Τηλέμαχος πείθει ἐπομένως τούτους νὰ παραχωρήσωσι τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρπης εἰς τὸν Διομήδην, βασιλέα τῆς Αἰτωλίας, ὅστις εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας τραυματίσας τὴν Ἀφροδίτην, κατεδιώκετο ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἐκείνου μετὰ τῶν ὁπαδῶν του ὑπὸ τῆς μνηστειοκακούσης αὐτῆς θεᾶς.—Τῶν παρῶν αὐτῷ διασκεδάσει τῶν, ἕκαστος τῶν ἡγεμόνων ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια.

Τῇ ἐπαύριον οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ συνήχθησαν, ἵνα ἀπαγορεύσωσι βασιλέα εἰς τοὺς Δαυνίους· ἔχαιρέ τις βλέπων τοὺς δύο στρατοὺς συνδεδεμένους διὰ φιλίας τοσοῦτον ἀνελπίστου, καὶ ἀποτελοῦντας ἐν καὶ μόνον σῶμα. Ὁ σοφὸς Νέστωρ δὲν ἠδυνήθη νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν συνέλευσιν αὐτὴν, οἷοι ἡ ὀδύνη προστιθεμένη εἰς τὸ γῆρας του, ἐμάρκανε τὴν καρδίαν του καθὼς ἡ βροχὴ μαραίνει καὶ καταβάλλει περὶ τὴν ἐσπέραν ἄνθος, ὅπερ τὴν πρωτὴν ἦτον ὥράϊσμα καὶ ἐγκαλώπισμα τῶν χλοερῶν ἀγρῶν¹. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐγένοντο δύο πηγαὶ δακρύων ἀέννατοι. Πόρρω αὐτῶν ἐφευγεν ὁ νῆδυμος ὕπνος, ὁ καταπραΰνων τὰς δριμυτέρας ἀλγυπδύνας· ἡ ἑλπίς, ἥτις εἶναι πηγὴ τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, ἐσβέσθη

¹ Μήκων δ' ὡς ἱτέρωσι κῆρυξ βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήρῳ, Καρπῷ βριθυμένη νοτίησί τε εἰαρινῇσιν. (Ὀρ. Ἰλ. Θ. στιχ. 306).

λεία γινόμενος τοῦ θανάτου, ἐκομίζετο ἤδη παρ' ἐκείνων, οἵ
τινες ἐμελλον νὰ τὸν βάλωσιν ἐπὶ τοῦ παμφόρου πυρός· ἢ
ἢ φλόξ ἀναλάμπει πρὸς οὐρανόν. Λόχος Πολίων ταπεινῶς
βλέμματι καὶ ἐμπλεῖ διακρύων, ἀνατετραμμένα ἔχων τὰ
πλά παρέπεμπεν αὐτὸν σχολαίῳ βήματι. Ὁ νεκρὸς παρὰ
χρῆμα καίεται, ἡ δὲ σποδὸς τίθεται εἰς χρυσὴν κάλπην.
Τηλέμαχος, ὅστις φροντίζει περὶ τῆς κηδείας, παρακαταθέ-
τει τὴν κάλπην αὐτὴν, ὡς ἀνεκτίμητον θησαυρόν, εἰς χεῖρα
τοῦ Καλλιμάχου, παιδαγωγοῦ τοῦ Παισιστράτου. Φύλαξ
τῷ λέγει, τὴν τέρεν ταύτην, ἥτις ἐστὶ λυπηρόν μὲν, ἀλλὰ
πολύτιμον λείψανον ἐκείνου, ὃν ἠγάπησας. Τήρησον αὐτὴν διὰ
τὸν πατέρα σου, ἀλλ' ἀνάμεινον νὰ τῷ τὴν ἐγγχειρίσῃς, ὅ-
ταν ἀποκτήσῃ ἀρκούσαν δύναμιν, ἵνα σοὶ τὴν ζητήσῃ ἐπειδὴ
συμβαίνει πολλάκις, ὥστε ὅ,τι διεγείρει ὀδύνην εἰς ἓνα κα-
ρὸν νὰ πράνῃ αὐτὴν εἰς ἓν ἄλλον.

Μετὰ ταῦτα ὁ Τηλέμαχος ἐπορεύθη εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν
συμμάχων βασιλέων, ὅπου ἕκαστος ἰδίῳν αὐτὸν ἐσιώπησεν.
Παῖδ' ἤθελε νὰ τὸν ἀκροασθῇ· αὐτὸς ὁμῶς ἤρυθρίασε, καὶ δι-
ήθύνετο νὰ λαλήσῃ. Οἱ ἐπαινοί, οὗς ὁμοθυμαδὸν τῷ ἀπὸ
θαναν διὰ πᾶν ὅ,τι ἐπραξεν, ἐπυθέτησαν τὴν ἀθηροσύνην τοῦ
Ἑπεθύμει εἰ δυνατόν νὰ κρυβῇ, ἐπειδὴ τότε πρῶτον εὐρεθὲν
εἰς ἀμνηγανίαν καὶ ἀβεβαιοότητα. Τελευταῖον ἐξήτησεν εἰς χε-
ρὶν νὰ μὴ τῷ εἰπωσι πλέον οὐδένα ἐπαινον. Ναί μὲν, εἶπε,
ἀγαπῶ τοὺς ἐπαινοὺς, καὶ ἰδίως, ὅταν λέγωνται ὑπὸ δικασ-
τῶν τοσοῦτον ἐναρέτων, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ τοὺς ἀγαπήσω
ὑπὲρ τὸ δέον, διότι αὐτοὶ φθείρουσι τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς
πληροῦσι φιλαυτίας, τοὺς καθιστῶσι κενοδόξους καὶ περυσ-
ωμένους. Πρέπει νὰ ᾔναι τις ἄξιος ἐπαινῶν, καὶ ὁμῶς νὰ τοὺς
ἀποφεύγῃ, διότι οἱ καλλίτεροι ἐπαινοὶ ἐμοιαζοῦσι πρὸς τοὺς
ψευδεῖς. Οἱ χειρότεροι πάντων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες εἰσιν οἱ
τόρانونοι, ἐπήνθησαν αἰετοὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ὅποιον λοι-
πὸν ἡδονὴν αἰσθάνεται τις ἐπαινούμενος ὡς ἐκεῖνοι; Οἱ καλοὶ
ἐπαινοὶ εἰσιν, οὗς θέλετε μοὶ δώσειν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, ἐὰν
μὲ κρίνῃτε ἄξιον αὐτῶν· ἐπειδὴ ἂν μὲ νομίζητε ἀληθῶς ἀγα-
θόν, πρέπει καὶ νὰ πιστεύητε ὅτι ὄλλω νὰ ᾔμαι δίκαιος, με-

τρίοφρων καὶ νὰ φοβῶμαι τὴν κενοδοξίαν¹. Φείσθητέ μου λοιπὸν, ἂν μὲ τιμᾶτε, καὶ μὴ μ' ἐπαινείτε, ὡς φιλοδόξον ἄνθρωπον.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Τηλέμαχος οὐδὲν πλέον ἀπεκρίνατο πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἐξηκολούθουν ὑπερεκθειάζοντες αὐτόν, ἀλλ' ἦθει ἀταράχῳ ἀπεποιήθη πάντας τοὺς ἐπαινούς· ὅθεν ἤρχισαν νὰ φοβῶνται μὴ τὸν δυσαρεστήσωσιν ἐπαινοῦντες αὐτόν περισσότερον, καὶ οὕτως οἱ ἐπαινοὶ ἐπαυσαν· ἀλλ' ὁ θαυμασμός ἐξ ἐναντίας ἤρξησε. Πάντες ἔμαθον ὅσῃν στοργὴν ἔδειξε πρὸς τὸν Πεισίστρατον, καὶ ὅσας φροντίδας κατέβαλεν ἀποδοῦς τῷ νεκρῷ αὐτοῦ τὰ νενομισμένα· σύμπαρ δὲ ὁ στρατὸς κατενύγη ἐκ τῶν ἐνδείξεων αὐτῶν τῆς ἀγαθῆς καρδίας του μάλλον, ἢ ἐξ ἀπάσης τῆς σοφίας καὶ ἀνδρίας του. Εἶναι σοφός, εἶναι ἀνδρῆς, ἔλεγον κατ' ἰδίαν πρὸς ἀλλήλους, εἶναι θεοφιλὴς, καὶ ἱληθινὸς ἦρως τῆς ἐποχῆς μας· εἶναι ἐξαισίος ἀνὴρ· ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰσὶ ἀπλῶς θαυμαστὰ, ταῦτα πάντα συντελοῦσιν ἀπλῶς ἵνα μᾶς ἐκπλήξωσι· τὸ δὲ κυριώτερον εἶναι φιλάνθρωπος, ἀνὴρ χρηστός, εὖλος πιστός, οἰκτιρμῶν, ἐλευθέριος, ἀγαθὸς καὶ διάπυρος πρὸς οὐς ἀγαπᾷ· εἶναι ἢ χαρὰ καὶ ἀγαλλίσεις τῶν συζώντων μετ' αὐτοῦ. Ἀπέριψε τὴν ὑψηλοφροσύνην, τὴν ἀκηδῖαν, τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἰδοὺ τὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ· ἰδοὺ τὰ θέλγοντα πᾶσαν καρδίαν, ἰδοὺ τὰ προσελκύοντα εἰς ἑαυτὸν πάντας ἡμᾶς, καὶ ἄτινα μᾶς καθιστῶσιν εὐχαισθήτους εἰς τὰς ἀρετὰς του. ἰδοὺ οἱ λόγοι, οἵτινες μᾶς παρακινοῦσι νὰ δώσωμεν καὶ τὴν ζωὴν μας ὑπὲρ αὐτοῦ.

Μόλις αἱ συνδιαλέξεις αὗται ἐτελείωσαν, καὶ ἀμέσως ἐγένετο σκέψις τοῦ νὰ δώσωσι βασιλέα εἰς τοὺς Δαυνίους. Οἱ πλείστοι τῶν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ἡγεμόνων, ἀπεραινόντο ὅτι ἔπρεπε νὰ διανείμωσι πρὸς ἀλλήλους τὴν χώραν αὐτῶν, ὡς τόπον κατακτηθέντα, καὶ ἔδιδον εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὡς γέρας, τὴν εὐφορον γῆν τῆς Ἀρπῆς, ἣτις παράγει δις τοῦ ἑαυτοῦ τὰ πλούσια προϊόντα τῆς ἀγέλης, τὰ γλυκὰ δῶρα

¹ Οὐ γὰρ θεκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι, θλιβεῖ. (Πλάτ. βίος Ἀριστείδους).

τοῦ Βάκχου καὶ τοὺς καρποὺς τῆς ἀειθαλοῦς ἐλαίας τῆς καθερωμένης τῇ Ἀθηνᾷ. Ἡ γῆ αὐτῇ, τῷ ἔλεγον, θέλει σὲ καταστήσει ἐπιλήσιμονα τῆς πτωχῆς Ἰθάκης καὶ τῶν καλῶν αὐτῆς, τῶν φρικωδῶν βράχων τοῦ Δουλικίου, καὶ τῶν ἀγρίων δασῶν τῆς Ζακύνθου. Μὴ ζήτηί πλέον οὔτε τὸν πατέρα σου, ὅστις πιθανῶς ἀπωλέσθη εἰς τὰ περὶ τὸν Καρινέα πελάγη ἕνεκα τῆς ἐκδικήσεως τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Ποσειδῶνος, οὔτε τὴν μητέρα σου, ἥς οἱ μνηστῆρες δεσπόζουσιν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου, οὔτε τὴν πατρίδα σου, ἥς ἡ γῆ δὲν εὐνοεῖται ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὅσῳ ἡ γῆ, ἢν σὺ δίδωμεν.

Ἦκουσε μὲν μεθ' ὑπομονῆς τοὺς λόγους αὐτοὺς, ἀλλ' οἱ βράχοι τῆς Θράκης καὶ τῆς Θεσσαλίας δὲν εἶναι περισσότερον κωφοὶ καὶ περισσότερον ἀναίσθητοι εἰς τοὺς θρήνους ἐραστῶν ἀπηλπισμένων, ἢ ὅσον ὁ Τηλέμαχος ἦτον εἰς τὰς προσφορὰς ταύτας. Τὸ ἐπ' ἑρσὶ, ἀπεκρίνετο, δὲν θέλγωμαι οὔτε ἀπὸ τῆς πλοῦτης, οὔτε ἀπὸ τῆς ἡδονᾶς· τί σημαίνει νὰ κατέχω μεγαλύτεραν ἑκτασιν γῆς, καὶ νὰ διοικῶ πλείον' ἀριθμὸν ἀνθρώπων; Ἐκ τούτων δὲν κερδαίνω ἄλλο εἰμὶ πλείω ἀνσχίαν καὶ ὀλιγωτέραν ἐλευθερίαν. Ὁ βίος ἔχει ἀρκούσας συμφορὰς ἐτι καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς μᾶλλον σοφοὺς καὶ μᾶλλον μετριοπαθεῖς, χωρὶς νὰ προσθέσῃ τίς εἰς αὐτὰς καὶ τὴν δυσχέρειαν τοῦ κυβερνᾶν ἀνθρώπους ἀπειθεῖς, τυραχοποιούς, ἀδίκους, ἀπατεῶνας, ἀχαρίστους. Ὅταν θέλῃ τις ὑπὸ φιλαυτίας κινούμενος, νὰ ἀρχῇ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ ἀποβλέπῃ εἰς ἄλλο εἰμὶ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀρχὴν, εἰς τὰς ἀπολαύσεις του, εἰς τὴν δόξαν του, εἶναι ἀνὴρ ἀσεβής, τύραννος, μάλιστα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἀλλ' ὅταν ἐξ ἐναντίας θέλῃ νὰ ἀρχῇ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ παραγέλυματ' αἰσθητικῆς, τούτέστι πρὸς ὠφέλειαν αὐτῶν, εἶναι ὀλιγώτερον ἀρχὼν ἢ κηδεμὼν αὐτῶν· δὲν ἔχει τότε εἰμὶ τὰς θλίψεις αὐτῶν, αἰτινὲς εἰσιν ἄπειροι, καὶ παραιτεῖται τοῦ νὰ ζητῇ νὰ ἐπικτείνῃ τὴν ἀρχὴν του. Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὁ μὴ κατατρώγων τὸ ἐαυτοῦ ποίμνιον, ὁ υπερασπίζων αὐτὸ κατὰ τῶν λύκων, ὁ τιθέμενος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβά-

των, ὁ ἀγρυπνῶν νυχθήμερόν ὅπως ὁδηγήσῃ ταῦτα εἰς καλὰς νομὰς, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐπαυξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν προβάτων του διὰ τῆς ἀσπαγῆς τῶν τοῦ γείτονός του, διότι τοῦτο ἠθέλην ἐπαυξήσῃ τὰς θλίψεις του. Εἰ καὶ οὐδέποτε ἤρξῃ, προσέθετεν ὁ Τηλέμαχος, ἐδιδάχθη ὅμως παρὰ τῶν νόμων καὶ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῶν θεσπισάντων αὐτοῦς, πόσον εἶναι δυσχερὲς τὸ ἄρχειν πόλειον καὶ βασιλεύειν· ὅθεν ἀρκοῦμαι εἰς τὴν πτωχὴν μου Ἰθάκην. Καίτοι δὲ αὕτη εἶναι μικρά καὶ πτωχὴ, θέλω ὅμως ἔχει ἱκανὴν δόξαν, ὅσποτε βασιλεύσω αὐτῆς ἐν δικαιοσύνῃ, εὐσεβεῖα καὶ ἐπεικίᾳ· καὶ δυστυχῶς θέλω βασιλεύσει αὐτῆς λίαν ταχέως· οἱ δὲ θεοὶ δοῖεν ἵνα ὁ πατήρ μου, διαφυγὼν τὴν λύσσαν τῶν κυμάτων, βασιλεύσῃ ἐκεῖ μέχρι ἐσχάτου γῆρατος, καὶ εἴθε ἀξιώθῃ νὰ διδαχθῇ παρ' αὐτοῦ εἰς μακρὸν χρόνον τίνι τρόπῳ ὀύνηται τις νὰ θαυμάζῃ τὰ πάθη του, ὅπως μάθῃ νὰ θαυμάζῃ ἐκεῖνα ὁλοκλήρου λαοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Τηλέμαχος εἶπεν. Ἀκούσατε, ὦ ἡγεμόνες, ἐνταῦθα συνηγμένοι, ὅ,τι νομίζω συμφέρον σας νὰ εἶπω. Ἐάν δώσητε εἰς τοὺς Δαυνίους βασιλεῖα δίκαιον, αὐτὸς θέλει τοὺς κυβερνήσει δικαίως, θέλει τοὺς διδάξῃ πόσον εἶναι ὠφέλιμον νὰ φυλάττῃ τις τὸν λόγον του, καὶ νὰ μὴ ἄρπαξῇ ποτὲ τὴν περιουσίαν τῶν γειτόνων του, ὅπερ δὲν ἠδυνήθησαν ποτὲ νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τὸν ἀσεβῆ Ἄδραστον. Ἔγνωσ' αὐτοὶ θέλουν κυβερνᾶσθαι ὑπὸ σοφοῦ καὶ ἐπεικοῦς βασιλέως, σὺς δὲν θέλετε φοβεῖσθαι αὐτούς, ἐπειδὴ πρὸς σᾶς θέλουσιν ὀφείλει τὸν ἀγαθὸν αὐτὸν βασιλεῖα, ὃν θέλετε τοῖς δώσει, καὶ θέλουν σᾶς ὀφείλει τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐχμερίαν, ἧς θ' ἀπολαύουσιν. Οἱ λαοὶ αὐτοί, ἀντὶ νὰ σᾶς πολυμύσει, θέλουν σᾶς εὐλογεῖ διὰ παντός, ἐπειδὴ καὶ βασιλεὺς καὶ λαὸς ἔσονται ἔργον τῶν χειρῶν σας· ἀλλ' ἐάν θελήσῃτε νὰ διανεμηθῇτε τὴν χώραν των, ἰδοὺ τὰ δυστυχήματα, ἅτινα σᾶς προλέγω. Ὁ λαὸς αὐτός, περιελθὼν εἰς ἐσχάτην ὁμηχανίαν, θέλει ἀνανεώσει τὴν πόλεμον· θέλει πολεμήσῃ γενναίως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του, οἱ δὲ δίκαιοι θεοὶ, οἱ αἰείποτε ἐχθροὶ τῆς τυραννίας, θέλουν ἀντιληφθῇ αὐτοῦ. Καὶ ἐάν οἱ θεοὶ ἐπιβλέψωσιν ἐπ' αὐτοῦ τάχιον ἢ

βράδιον, αἷς θέλετε συνταρχθῆ καὶ αἱ εὐτυχίαι σας θέλουσιν ἐκλείπει ὥστε καπνός, οἱ πολέμαρχοί σας θέλουσιν στερηθῆ τῆς ἀπαιτουμένης συνέσεως καὶ ὀρθοφροσύνης, οἱ στρατοὶ σας τῆς ἀναγκαιᾶς ἀνδρείας, καὶ αἱ γαῖαι σας τῆς προσδοκωμένης εὐφροίας. Θέλετε γοητευθῆ, θέλετε θρασυνθῆ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις σας, θέλετε καταδικάσει εἰς σιωπὴν τοὺς τιμίους ἀνδράς, οἵτινες θέλουσιν σᾶς λαλήσει τὴν ἀλήθειαν, καὶ θέλετε καταπέσει αἰφνης, ὃ δὲ κόσμος θέλει εἰπεῖ διὰ σᾶς: Ἰδοὺ λαοὶ οἵτινες ἐμελλόν νὰ δώσωσι νόμον εἰς ἅπασαν τὴν ὑρῆλιον ἀλλ' οἵτινες φεύγουσιν ὡς ἔλκροι ἀπὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ γίνονται παίγνιον τῶν ἐθνῶν, ἅτινα τοὺς καταπατοῦσιν ὑπὸ τοὺς πόδας των. Ἰδοὺ ἡ θεία δίκη. Ἰδοὺ ποῖα τύχης ἐγένοντο ἄξιοι λαοὶ ἄδικοι, ὑπερήφανοι καὶ εὐσπλαγῆχοι.

Προσῆτι θεωρήσατε ὅτι, ἐὰν ζητήσητε νὰ διανεμήητε μετὰξὺ σας τὴν κατὰκτησιν ταύτην, θέλετε διεγείρει κατ' ἐκ τῶν ἅπαντας τοὺς ὁμόρους λαοὺς, ἡ συμμαχία σας, συγκροτηθεῖσα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑσπερίας κατὰ τοῦ ἄρπαγος Ἀδράστου, θέλει γενεῖ μισητὴ, καὶ αἷς αὐτοὶ δὲ θέλετε κατηγορηθῆ εὐλόγως, ὅτι ζητεῖτε νὰ γίνετε τύραννοι ἁπάσης τῆς οἰκουμένης.

Ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι ἐνικήσατε τοὺς Δαυνίους καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς λαοὺς, ἡ νίκη αὐτὴ θέλει σᾶς καταστρέψει, καὶ ἰδοὺ πῶς. Παρτηρήσατε ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς ἔσεται πρὸς βλάβην σας, ἐπειδὴ μὴ στηριζομένου αὐτοῦ εἰς τὴν δικαιοσύνην, δὲν θέλετ' ἔχει μέτρον βέβαιον ὅπως καταμετρήσεται τὰς μετὰξὺ σας ἀξιώσεις. Ἐκαστος θέλει ζητεῖ ἵνα ἡ μερίς του ἐκ τῆς κατακτήσεως ᾖ ἀνάλογος πρὸς τὴν δύναμιν του. Οὐδεὶς ὑμῶν θέλει ἔχει ἀνωτέραν ἐξουσίαν τῶν ἄλλων, ὅπως ποιήσῃ τὴν διανομὴν ταύτην καὶ ἰδοὺ ἀφορμὴ πολέμου, ὅντινος οἱ δισέγγονοι ὑμῶν ἴσως δὲν θέλουσιν ἰδεῖ τὸ τέλος. Δὲν ἦτο κάλλιον νὰ ᾖσθε δίκαιοι καὶ ἐπεικεῖς ἀντὶ νὰ ἐπιζητήτε τὴν φιλοδοξίαν μετὰξὺ τοσούτων κινδύνων καὶ τοσούτων ἀναπορεύτων δυστυχημάτων; Ἡ βαθεῖα εἰρήνη, αἱ γλυκαῖαι καὶ ἀθῶαι τέρψεις αἱ συνοδεύουσαι αὐτήν, ἡ εὐκταία

ἀφρονία, ἡ φιλία τῶν γειτόνων, ἡ ἀχώριστος τῆς δικαιοσύνης
δόξα, ἡ ἐξουσία, ἣν ἀποκτᾷ τις γινόμενος διὰ τὰς τιμιότη-
τος του διαιτητῆς πάντων τῶν ξένων λαῶν, δὲν εἶναι ἀρᾷ
γε ἀγαθὰ πολλῶ ἐπιθυμητότερα τῆς ἀφρονος κενοδοξίας καὶ
τῆς ἀδίκου κατακτῆσεως; ὦ ἡγεμόνες! ὦ βασιλεῖς! βλέ-
πετε ὅτι σᾶς λαλῶ χωρὶς συμφέρον· ἀκούσατέ μου λοιπὸν
ἀντιλέγοντος, ἕνεκα τῆς πολλῆς πρὸς σᾶς ἀγάπης μου, καὶ
δυσαρετοῦντος σας, ἐπειδὴ σᾶς παριστῶ γυμνὴν τὴν ἀλή-
θειαν.

Ἐν ᾧ ὁ Τηλέμαχος ἐλάλει μετὰ ἧθους ἡγεμονικοῦ, ὅπερ
οὐδέποτε ἑώραν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, πάντες δὲ οἱ ἡγεμόνες
ἐκπεπληγμένοι καὶ ἀμηχανοῦντες ἐθαύμαζον τὴν σύνεσιν τῶν
συμβουλῶν του, ἠκούσθη θορυβώδης ψιθυρισμὸς διαδιδόμενος
εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον, ὅστις περιῆλθε μέχρι τοῦ τόπου,
ὅπου τὸ συνέδριον τῶν βασιλέων συνεσκέπτετο. Ἐρρέθη ὅτι
ξένος τις προσωρίσθη εἰς τὰς ἀκτὰς ἐκεῖνας μετὰ ἐνόπλου
στρατοῦ· ὅτι ὁ ἀγνώστος αὐτὸς ἔχει ἦθος ὑπερήφανον, ὅτι ἡ
συμπεριφορὰ του δεικνύει ἥρωα ἄνδρα· ὅτι εὐκόλως πᾶς τις
κατανοεῖ ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ὑπέστη μακρὰ δεινὰ καὶ τελευ-
ταῖον ὅτι ἕνεκα τῆς μεγαλοψυχίας του διεσώθη. Ἐν τῇ ἐμ-
φανίσει του οἱ ἐγγύριοι λαοί, οἱ φυλάσσοντες τὴν παραλίαν
ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀποκρούσωσιν ὡς ἐπίμολὸν ἐχθρὸν. Ἐκεῖνος
ὅμως σπασάμενος τὸ ξίφος, ἤθει ἀτασάχῃ, ἐκήρυξεν ὅτι δύ-
ναται νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν, ἐὰν θελήσῃ τις νὰ τὸν προσβά-
λῃ, καὶ ὅτι δὲν ἐπιζητεῖ ἄλλο εἰμὴ εἰρήνην καὶ ξενίαν. Ἐν
τῷ ἄλλῃ προὔτεινε κλάδον ἐλαίας, ὡς ἱκέτης καὶ εἰσηκούσθη·
παρεκάλεισε δὲ νὰ τὸν ὁδῇ ἡσῶσι πρὸς τοὺς κυβερνῶντας τὴν
ἀκτὴν ταύτην τῆς Ἑσπερίας, καὶ τὸν προστήγαγον ἐνώπιον
τῶν ἐνταῦθα συνηγμένων βασιλέων.

Μόλις ὁ λόγος οὗτος διεσπάρη καὶ ἰδοὺ ὁ ἀγνώστος ἐμφα-
νιζόμενος ἐν ἀξιωματι, ὅπερ ἐξέπληξεν ἅπασαν τὴν συνέλευ-
σιν. Εὐκόλως ἡδύνατό τις νὰ πιστεῦσῃ ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ θεός
Ἄρης, ὅπότεν συνεγείρῃ εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Θράκης τὰ
φιλοπόλεμα στρατεύματά του· ἤρχισε λοιπὸν οὕτω τὸν λόγον.
ὦ σείς, ποιμένες τῶν λαῶν, οὔτινας συνήχθητε ἐνταῦθα

ἀναμφιβόλως ἵνα ὑπερασπίσῃτε τὴν πατρίδα κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς καὶ νὰ συντελέσητε, ἵνα ἰσχύσωσιν οἱ δικαιοτέροι νόμοι ἐν αὐτῇ· ἀκούσατε ἀνθρώπου, ὃ ἡ τύχη κατεδίωξεν. Εἴθε οἱ θεοὶ νὰ μὴ σᾶς ἀξιώσωσι ποτε νὰ ἴδῃτε παρόμοια δυστυχήματα! Ἐγὼ εἶμαι ὁ Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰτωλῶν, ὁ τραυματίας τὴν Ἀφροδίτῃν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας· ἡ ἐκδίκησις τῆς θεᾶς αὐτῆς μὲ καταδιώκει πανταχού γῆς. Ὁ Ποσειδῶν μὴ δυνάμενος νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν θεῖαν αὐτὴν θυγατέρα τῆς θαλάσσης, μὲ ἀφῆκεν εἰς τὴν μαρίαν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων, ἅτινα συνέτριψαν πολλάκις τὰ πλοῖά μου κατὰ τῶν σκοπέλων. Ὁ ἀμελίικτις Ἀφροδίτῃ μὲ ἐστέρνησε τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ ἐπαναῖθῃ τὸ βασιλείόν μου, τοὺς οἰκείους μου καὶ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς πατρῴας ἐστίας, ὅπου ἐγεννήθην. Ναὶ δὲν θέλω ἐπαναῖθαι ποτὲ πᾶν ὅ,τι ἔχω προσφιλέστερον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Ἐρχομαι λοιπὸν μετὰ πολλὰ ναυάγια ἐκζητήσων εἰς τὰς ἀγνώστους ταύτας ὁκτὰς μικρὰν ἀνεσιν καὶ ἀσφαλῆ καταφυγὴν. Ἐὰν πέσῃθε τοὺς θεοὺς, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν ξένιον Δία, ἐὰν ᾔσῃθε εἰσαίεσθαι πρὸς εὐσπλαγχνίαν, μὴ μοι ἀρνήσῃτε εἰς τοὺς εὐρυχώρους τούτους τόπους, μικρὰν γωνίαν γῆς λιπαρὰν τινα ἔρμιν, ἄμμαν τινα ἢ ἀπάτορμόν τινα βράχον, ὅπου θέλω κτίσει μετὰ τῶν συνοδοιπόρων μου πόλιν, ἥτις θέλ' εἰσθαι τοῦλάχιστον ἀμυδρά τις εἰκὼν τῆς ἀπωλεσθεσῆς πατρίδος μας. Ὑμεῖς δὲν ζητοῦμεν ἄλλο, εἰμὶ ὀλίγα πλῆθρα γῆς, ἥτις εἰς σᾶς ἦναι ἄχρηστος, καὶ ὑποσχόμεθα νὰ ζήσωμεν μετ' ὁμῶν εἰς στενὴν συμμαχίαν· οἱ ἐχθροὶ σας θέλουσιν εἰσθαι καὶ ἰδιόκοι μας· θέλομεν συμμεθεῖναι εἰς ὅλας τὰς διαφοράς σας, ἀλλὰ ζητοῦμεν τὸ ἐλεύθερον, ἵνα πολιτευθῶμεν κατὰ τοὺς νόμους μας.

Ἐν τῷ ὁ Διομήδης οὕτως ἐλάλει, ὁ Τηλέμαχος ἔχων τὰ βλέμματα εἰς αὐτὸν προσηλωμένα, ἐφάνερωνεν εἰς τὸ πρόσωπόν του πάντα τὰ διάφορα πάθη ἅτινα ᾔσθάνετο, καθόσον ὅτε ὁ Διομήδης ἤρχισε νὰ διηγῇται τὰ μακρὰ αὐτοῦ δυστυχήματα, ἤλπισεν ὅτι ὁ μεγαλοπρεπὴς αὗτος ἀνὴρ ἦτον ὁ πατήρ του. Ἀμα δὲ οὗτος ἐκήρυξεν ὅτι ἦτον ὁ Διομήδης, τὸ

πρόσωπον τοῦ Τηλεμάχου ἐμαράνθη ὡς ὠραῖον ἄνθος, ὅπερ οἱ νεφελῶδεις βροεῖς ἀμαυροῦσι διὰ τῆς ψυχρῆς πνοῆς των· μετὰ ταῦτα οἱ λόγοι τοῦ Διομήδους, ὅστις παρορνεῖτο διὰ τὴν βραδείαν ὀργὴν τῆς θεᾶς, τὸν ἐκίνησαν εἰς οἶκτον, ἀναλογιζόμενον ὅτι τὰ αὐτὰ περίπου δυστυχήματα, ὑπέφεραν ὁ τε πατήρ του καὶ αὐτός. Δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς ἔρρευσαν ἐκ τῶν παρειῶν του, καὶ ὤρμητε νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν Διομήδην.

Εἶμαι ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος, ἀνέκραξεν, ὃν ἐγνώρισας, καὶ ὅστις, δὲν ἐγένετο πρὸς σὲ ἀνωελκῆς, ὅτε ἐκυρίευσας τοὺς ἵππους τοῦ Ῥαΐσου. Οἱ θεοὶ τὸν ὀργίσθησαν ὡς σέ. Ἐάν οἱ χρησμοὶ τοῦ Ἑρέβου, δὲν ᾔναι ψευδεῖς, ἐκεῖνος ζῇ εἰσέτι. Ἄλλ' οἴμοι! δι' ἐμέ· δὲν ζῇ. Ἀνεχώρησα ἐξ Ἰθάκης πρὸς ἀναζήτησίν σου, καὶ μέχρι τοῦ νῦν δὲν δύναμαι, οὔτε αὐτόν, οὔτ' ἐκείνην νὰ ἐπαναῖδω. Κρίνε λοιπὸν ἐκ τῶν ἐμῶν δυστυχημάτων ὁποῖαν συμπάθειαν ὀρεῖσθαι νὰ ἔχω πρὸς τὰ σεαυτοῦ. καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κέρδος ἀνθρώπου δυστυχούς, τὸ νὰ μάθῃ νὰ συμπαθῇ εἰς τὰς θλίψεις τοῦ πλησίον. Καὶ τοι δὲ ξένος ἐνταῦθα, γενναῖε Διομήδεις, δύναμαι (ἐπειδὴ δὲν ἀνετράφην τοσοῦτον κακῶς, ἂν καὶ δυστυχῆς, ἐν τῇ παιδικῇ μου ἡλικίᾳ εἶκα τῶν συμβάντων τοῦ πατρός μου, ὥστε ν' ἀγνοῶ ὅποιαν ὑπῆρξεν ἡ δόξα σου εἰς τὰς μάχας), δύναμαι λέγω, ὧ ἀνδρειώτατε πάντων τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὸν Ἀχιλλέα, νὰ τοὶ χρηγῇσω βοηθήματά τινα. Οἱ ἡγεμόνες οὗτοι, οὗς βλέπεις ὧδε, εἰσὶ φιλόανθρωποι· γινώσκουσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀρετὴ, οὔδε ἀληθινὴ γενναῖοφυξία, οὔδε μόνιμος δόξα, ἀνευ φιλοανθρωπίας. Ἡ δυστυχία προσθέτει νέαν λαμπρότητα εἰς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων· οὗτοί εἰσιν ἀτελεῖς, ὅπόταν, δὲν ἐγένοντο δυστυχεῖς· ὁ βίος των στερεῖται τῶν παραδειγματικῶν τῆς ὑπομνήης καὶ τῆς καρτερίας· ἀλλ' ἡ παθοῦσα ἀρετὴ κατανύγει πᾶσαν καρδίαν ἐχούσαν κλίσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἄφες ἡμῖν λοιπὸν τὴν φροντίδα τοῦ νὰ σὲ παρημολήσωμεν, ἄφ' οὗ οἱ θεοὶ σὲ ἀπέστειλαν πρὸς ἡμᾶς· εἶναι δῶρον τοῦτο, ὅπερ εἰς ἡμᾶς δίδουσι, καὶ εὐτυχεῖς πρέπει νὰ λογιζώμεθα, ἐὰν δυνήσωμεν νὰ πράξωμεν τὰς θλίψεις σου.

Ἐν ᾧ αὐτὸς ἐλάλει, ὁ Διομήδης ὄλος ἐκθαμβὸς τὸν ἐθεώ-

ρει ἀκαρδαμυκτί, καὶ ἡσθάνετο συντριβομένην τὴν καρδίαν του, περιεπτύσσοντο δ' ἀλλήλους ὥσανεὶ ἦσαν πρὸ πολλοῦ στενωτάτοι φίλοι. Ὡ αἶξιε υἱὲ τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσέως! ἀνέκραξεν ὁ Διομήδης· ἀναγνωρίζω εἰς σέ τὴν γλυκύτητα τοῦ προσώπου, τὴν χάριν τῶν λόγων, τὴν δυναμὶν τῶν νοημάτων, τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν σοφίαν τῶν στοχασμῶν τοῦ πατρός σου.

Ἐν τοσούτῳ καὶ ὁ Φιλοκτήτης ἐναγκαλιίζεται τὸν υἱὸν τοῦ Τηδῆως, καὶ διηγοῦνται πρὸς ἀλλήλους τὰς λυπηρὰς τύχας τῶν· ἔπειτα ὁ Φιλοκτήτης τῷ λέγει. Ἀναμφιδόλως θέλεις εὐχαριστηθῆ συντυγχάνων ἐκ νέου τὸν σοφὸν Νέστορα, ὅστις ἀπώλεσε τὸν Πεισίστρατον, τὸν νεώτατον τῶν υἱῶν του, καὶ δὲν τῷ ὑπολείπεται πλέον ἐν τῷ βίῳ τοῦτῳ εἰμὴ μία ὁδὸς ἢ ἄγουσα αὐτὸν πρὸς τὸν τάφον. Ἐλθέ νὰ τὸν παρηγορήσῃς, διότι δυστυχὲς φίλος εἶναι καταλληλότερος παντὸς ἄλλου παρηγόρος τῆς τεθλιμμένης καρδίας του. Παραχρῆμα ἐπορεύθησαν ὁμοῦ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Νέστορος, ὅστις μόλις ἀνεγνώρισε τὸν Διομήδην τοσούτον ἢ λύπη ἐμάρανε τὸ πνεῦμά του, καὶ ἤρδυνε τὰς αἰσθήσεις του. Κατ' ἀρχὰς ὁ Διομήδης ἐκλαυσε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἡ συνέντευξις τῶν ἐγένετο ἀφορμὴ διὰ τὸν γέροντα νέας ὀδύνης· ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγου ἡ παρουσία τοῦ φίλου αὐτοῦ ἐπράυνε τὴν καρδίαν του· εὐκόλως δ' ἐνόησεν ἕκαστος ὅτι τὰ δεινὰ του ἀνεκουρίζοντο ὅποισούν ἐκ τῆς ἡδονῆς ὅτι διηγεῖται αὐτὰ, καὶ ἀκούει τὰ τοῦ Διομήδους.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι συνδιελέγοντο ὁμοῦ, οἱ βασιλεῖς συνηγμένοι ἐσκέπτοντο μετὰ τοῦ Τηλεμάχου τὸ τί ἐμελλόν νὰ πράξωσιν. Ὁ Τηλέμαχος τοῖς συνεβούλευσε νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Διομήδην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρπῆς καὶ νὰ ἐκλέξωσι βασιλεῖα τῶν Λαυνίων τὸν ὁμογενῆ τῶν Πολυδάμαντα. Ὁ Πολυδάμας δ' αὐτὸς ἦτο περίφημος στρατηγός, ὃν ὁ Ἀδραστοῦς ὑπὸ ζήλοτυπίας, δὲν ἠθέλησέ ποτε νὰ μεταχειρισθῇ φοβούμενος μὴ ἀναγραφῇ εἰς τὸν ἱκανὸν τοῦτον ἄνδρα ἢ αἰσία ἐκβασίς τοῦ πολέμου, οὗ τὴν δόξαν ἀπασαν ἔλπιζε μόνος ἐκείνος νὰ δρέψῃ. Ὁ Πολυδάμας πολλάκις τὸν ἐπληροφόρησε κατ'

ἰδίαν, ὅτι διεκινδύνευε πολὺ τὴν ζωὴν του καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐπικρατείας του εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἀπέαντι τοσούτων ἔθνων κατ' αὐτοῦ συμμαχησάντων. Τὸν συνεβούλευε νὰ τηρῇ διαγωγὴν εὐθυτέραν καὶ ἐπεικεστέραν πρὸς τοὺς γείτονάς του. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οἱ μισοῦντες τὴν ἀλήθειαν, μισοῦσιν ἐπίσης καὶ τοὺς λέγοντας αὐτήν· δὲν θέλγονται οὔτε ἐκ τῆς εἰλικρινείας των, οὔτε ἐκ τοῦ ζήλου των, οὔτε ἐκ τῆς ἀφιλοκερδείας των. Ἀπατηλὴ τις εὐτυχία εἶχε σκληρύνει τὴν καρδίαν τοῦ Ἀδράστου ἐναντίον πάσης σωτηρίου συμβουλῆς, καὶ ἐπειδὴ χωρὶς ν' ἀκολουθῇ ταύτην ἐθριάμβευε καθ' ἑκάστην κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, ἢ ὑπερηφάνεια, ὃ δόλος, ἢ βία ἔφερον πάντοτε τὴν νίκην πρὸς τὸ μέρος του. Οὐδὲν τῶν δυστυχημάτων, δι' ὃν ὁ Πολυδάμας πρὸ τοσούτου καιροῦ τὸν ἠπέιλησε τῷ συνέδῳ. Ὅθεν ὁ Ἀδράστος ἐχλεύαζε φρόνησιν τοσοῦτον προνοητικὴν ἥτις ἀνήγγελλε πάντοτε δυστυχήματα. Ὁ Πολυδάμας λοιπὸν τῷ ἦτον ἀφόρητος· τὸν ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας του, καὶ τὸν ἀφῆκε νὰ τήκεται ἐν τῇ ἀπραγμοσύνῃ καὶ τῇ πτωχείᾳ.

Κατ' ἀρχὰς ὁ Πολυδάμας ἐθλίβη διὰ τὸ δυστύχημα αὐτό, ἀλλὰ τοῦτο τῷ ἥνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἵνα ἴδῃ τὴν ματαιότητά των μεγάλων εὐτυχιῶν. Ἐγένετο σοφὸς ἐξ οἰκείας πείρας· ἔχαιρεν ὅτι ἐδυστύχησε· συνείθισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ζῇ λιτῶς, νὰ διδάσκηται τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, νὰ καλλιεργῇ τὰς ἀτομικὰς ἐκεῖνας ἀρετὰς, αἱτινὲς εἰσι πολλὰς τιμιώτεραι τῶν κατ' ἐπίδειξιν ἀρετῶν τελευταίων ν' ἀδιαφορῇ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα μὴ ἔχῃ χρεῖαν αὐτῶν. Διέμεινε δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Γαργάνου¹, ἐν τῇ ἐρημίᾳ, ὅπου βράχος τις κοῖλος τῷ ἐχρησίμευεν ὡς ἐνδιαιτημα. Φύαξ τις καταρρηγνύμενος ἐκ τοῦ ὄρους ἐπράυνε τὴν δίδυαν του· ὀλίγα δὲ καρποφόρα δένδρα τῷ παρείχαν τροφήν· εἶχε δὲ πλησίον του δύο ἀκολουθούς, αἱτινες μετ' αὐτοῦ ἐγείρονται μικρὸν τινα ἀγρόν. Ἡ γῆ τὸν ἀντήμειβε διὰ τοὺς κόπους του, καὶ δὲν τὸν ἄφινεν ἐστερημένον οὐδενὸς ἀναγ-

¹ Ἀκρωτηρίου τοῦ βασιλείου τῆς Νισαύλιως νῦν ἵκται πρὸς τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον.

καίον· εἶχε δ' οὐ μόνον κάρπους καὶ ὅσπρια ἀφθονα, ἀλλὰ καὶ πᾶν εἶδος εὐώδους ἀνθού. Ἐκεῖ ἐθρῆναι τὰς συμφορὰς τῶν λαῶν, οὗς ἡ σατανικὴ φιλοδοξία βασιλέως ἄσπονδος αὐτοὺς πολλάκις εἰς τὴν ἀπώλειαν ἐκεῖ περιέμενε ν' ἀκούσῃ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὅτι οἱ δίκαιοι θεοί, καὶ τοὶ μακρόθυμοι, ἐκερσύνουσιν τὸν ἄσεβῃ "Αδράστον καὶ ὅσῳ πλέον ἡ εὐτυχία τοῦτου ἠύξανε, τοσούτῳ ἐκείνος ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει προσεγγίζον τὸ τέλος του, ἐπειδὴ ἡ εὐπραγοῦσα θρασύτης, καὶ ἡ ἀνάληπτος δεσποτεία, περιελθοῦσαι εἰς τὸ αἶτω· τῆς αὐθαιρεσίας γίνονται πρόδρομοι τῆς ἀνατροπῆς βασιλείων καὶ βασιλείων. Δι' ὅπερ ὅτε ἔμαθε τὴν ἥτταν καὶ τὸν θάνατον τοῦ "Αδράστου, οὐδεμίαν ἐδείξε χαρὰν, εἴτε διότι τὴν προεῖδεν, εἴτε διότι ἀπηλλάγη τοιαύτου τυράννου· ἐστέναξε δὲ μόνον μὴ ἰδῇ τὸν Λαυνίου μετὰπίπτοντας εἰς δουλείαν.

Ἰδοὺ ὁ ἀνὴρ, ὃν ὁ Τηλέμαχος προέτεινεν ὡς βασιλέα· αὐτὸς ἐγένισκεν ἀπὸ πολλοῦ τὴν γενναιοθυμίαν καὶ τὴν ἡρώτην του, ἐπειδὴ κατὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Μέντορος ἐπληροφροεῖτο ἀκαταπαύστως περὶ τῶν καλῶν ἢ κακῶν διαθέσεων πάντων τῶν προσώπων, ἅτινα κατεῖχον διακεκριμένην ὥπσιον θέσιν, οὐ μόνον μετὰ τῶν συμμάχων Ἴθων, ἅτινα ἔλαβον μέρος εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ καὶ μετὰ τῶν πολεμίων. Πρώτη φροντίς του ἦτο ν' ἀνακαλύπτῃ καὶ ἐκτιμῇ πανταχοῦ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας εὐφροίαν τινὴν ἢ ἰδιόζουσαν ἀρετήν.

Οἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες δὲν ἔσπεργον κατ' ἀρχὰς νὰ ἀναβιδάσωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Πολυδάμαντα. Ἐδοκιμάσαμεν ἔλεγον, πόσον βασιλεὺς τις τῶν Λαυνίων φιλοπόλεμος καὶ ἐμπειροπόλεμος εἶναι ἐπίσθοος πρὸς τοὺς γείτονάς του. Ὁ Πολυδάμας εἶναι μέγας στρατηγός, καὶ δύναται νὰ μᾶς ἐνβάλῃ εἰς μεγάλους κινδύνους. Ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος τοῖς ἀπεκρίνετο. Ὁ Πολυδάμας ἐπίσταται μὲν τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ ἰδοὺ τὰ δύο πράγματα, ἅτινα πρὸς αὐτὸν νὰ εὐχεται πρὸς τις ἀνθρώποις. Ὁ γινώσκων τί ἐστὶ δυστυχία, κίνδυνος καὶ δυσχέρεια πολέμου, εἶναι πολὺ ἱκανότερος νὰ τὸν ἀποτρέψῃ οἰοῦντήποτε ἄλλου οὐδεμίαν ἔχοντος αἰ-

τοῦ πείραν· αὐτὸς ἐσυνείθισε νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ ἀγαθὰ εἰρη-
νικῆς ζωῆς, ἀπεδοκίμασε τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀδράστου
καὶ προεῖδε τὰς ὀλεθρίας αὐτῶν συνεπειάς· ἀλλ' ἡγεμὼν Ἀ-
σθενῆς, ἀπαιδευτος, ἄγαντος πολέμου, εἶναι ἐπιρροδιώτερος
πρὸς σᾶς, ἢ ἄνθρωπος γινώσκων καὶ ἀποφασίζων τὰ πάντα
ὀλοθεν. Ὁ Ἀσθενὴς καὶ ἀπαιδευτος ἡγεμὼν θέλει βλέπει διὰ
τῶν θροναλμῶν ἐμπαθοῦς τινος εὐνοουμένου ἢ κόλακός τινος
ὑπουργοῦ, ἀνησύχου καὶ φιλοδόξου· ὁ τυφλὸς οὗτος ἡγεμὼν
θέλει ἐμπλακῇ εἰς πόλεμον χωρὶς νὰ γινώσκῃ νὰ τὸν διεξά-
γῃ· οὕτω ποτὲ δὲν θέλετε εἶσθαι ἀσφαλεῖς περὶ αὐτοῦ,
διότι οὔτε αὐτὸς οὐδέποτε ἐστὶ βέβαιος περὶ ἑαυτοῦ. Θέλει
ἀλλοτρίῃ τὸν πρὸς σᾶς λόγον· τοῦ θέλει σᾶς φέρει μετ' ὀλίγον
εἰς ἀνάγκην ἢ νὰ ἐκζητήσῃτε τὴν ἀπώλειάν του, ἢ νὰ ἡττη-
θῇτε παρ' αὐτοῦ. Δὲν εἶναι λοιπὸν ὠρελιμώτερον. ἀσφαλέστε-
ρον, καὶ συγκρινόμενον δικαιότερον καὶ φιλάνθρωπότερον ν' ἀν-
ταμειβήτε διὰ πλειοτέρας εἰλικρινείας τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν
Δαυνίων, καὶ νὰ τοὺς δώσῃτε βασιλέα ἄξιον νὰ τοὺς κυ-
βερνήσῃ·

Ἀπαῖα ἡ ὁμήγουρις ἐπέσθη εἰς τοὺς λόγους τούτους, καὶ
ἐστέρξεν ἵνα προτείνῃ τὸν Πολυδάμαντα εἰς τοὺς Δαυνίους,
οἵτινες ἀνέμενον τὴν ψῆφόν αὐτῆς μετ' ἀνησυχίας. Ὅτε δὲ
ἤκουσαν τὸ ὄνομα τοῦ Πολυδάμαντος ἀπεκρίναντο. Εὐγνω-
μονοῦμεν πρὸς τοὺς συμμάχους ἡγεμόνας, οἵτινες εἰλικρινῶς
ἀπερρίχθησαν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ συνήνεσαν νὰ συνομολογήσωσι
διηνεκῇ εἰρήνῃ, ἐπειδὴ θέλωσι νὰ μᾶς δώσωσι βασιλέα ἄν-
δρα τοσοῦτον ἐνάρτεον καὶ τοσοῦτον ἄξιον νὰ μᾶς κυβερνήσῃ.
Ἐάν μᾶς προέτεινον ἡγεμόνα ἀνδρὸν τινα, τρυφῆλόν καὶ
ἀπαιδευτον, ἠθέλωμεν πιστεύσει ὅτι ἐζήτουν νὰ μᾶς ταπεινώ-
σωσι καὶ νὰ διαστρέψωσι τὸ εἶδος τοῦ πολιτεύματός μας·
ἐθέλωμεν δὲ τότε διατηρήσθαι κρυφίαν τινὰ καὶ ζωτήριαν μνη-
σικαλίαν πρὸς διαγωγὴν τοσοῦτον ἀπηνῆ καὶ τοσοῦτον πο-
νηρὰν, ἄλλ' ἢ ἐκλογὴ τοῦ Πολυδάμαντος μᾶς ἀποδεικνύει
ἀληθινὴν εἰλικρινείαν. Οἱ σύμμαχοι ἀναμφιβόλως, οὐδὲν ἄλλο
προσδοκῶσι παρ' ἡμῶν ἢ δικαίαν καὶ ἐντιμὴν πολιτείαν. ἵππι-
δὴ μᾶς δίδουσι βασιλέα, ὅστις ἀδύνατον νὰ τράξῃ τί ἐκ-

(ΤΥΧΑΙ ΘΗΑΕΜΑΧΟΥ)

27

ξιον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δόξης τοῦ ἔθνους μας· οὕτω μαρτυρούμεθα τοὺς δικαίους θεοὺς, ὅτι αἱ πηγαὶ θέλουσι χορῆσαι ἄνω ποταμῶν μᾶλλον ἢ ἡμεῖς θέλομεν παύσει· ἄγαπῶμεν λαοὺς τασοῦτον ἀγαθοποιῶν. Εἴθε οἱ ἀπόγονοί μας νὰ ἐνθυμηθῶσι τὴν εὐεργεσίαν, ἣν σήμερον ἀπολαμβάνομεν, καὶ ἀνορθώσωσι τὴν εἰρήνην τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος καθ' ἅπασαν τὴν παραλίαν τῆς Ἑσπερίας!

Ὁ Τηλέμαχος τοῖς πρότεινε μετὰ ταῦτα νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Διομήδην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἄρπης ἵνα κρύψῃ ἐν αὐτῇ ἀποικίαν. Ὁ νέος οὗτος λαός, τοῖς εἶπε, θέλει ἀφείλει εἰς σᾶς τὴν ἐγκυτάστασίν του εἰς τύπον, ὃν σᾶς δὲν κατέχετε. Ἐνθυμήθητε ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκείνου ν' ἀγαπῶσιν ἀλλήλους· ὅτι ἡ γῆ εἶναι λίαν εὐρύχωρος πρὸς αὐτοὺς, ὅτι πρὶν περὶ νὰ ἔχῃ τις γείτονας φίλους, μᾶλλον δὲ γείτονας τοιοῦτους, οἵτινες νὰ ὁμολογῶσιν αὐτῷ χάριτας διὰ τὴν ἐγκυτάστασίν των. Οἰκτεῖρατε τὰς συμφοράς βασιλείας, μὴ δυναμένη νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὸ βασιλεῖόν του. Ὁ Πολυδάμας καὶ αὐτὸς ἀπαξ συνδεδεμένος διὰ τῶν δεσμῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς, οἵτινές εἰσι μόνον διαρκεῖς, θέλουσι τῇ πρὸς σᾶς βαθείαν εἰρήνην καὶ θέλουσι σᾶς καπαστήσῃ ἐκ φόβους πρὸς πάσας τὰς ἐκείρους λαοὺς, οἵτινες ἤθελον διανοηθῇ νὰ ἐπεκτανθῶσι. Βλέπετε, ὦ Δαῖμονι, ὅτι ἡμεῖς ἐδοῦκαμεν εἰς τοὺς γείτονας σας καὶ εἰς τὸ ἔθνος σας βασιλεῖα ἄξιον ν' ἀνυψώσῃ τὴν δόξαν των μέχρις οὐρανῶν· ὅτε καὶ σᾶς, ἐπειδὴ σᾶς τὸ ζητοῦμεν, γῆν, ἥτις σᾶς εἶναι ἄχρηστον εἰς βασιλεῖα ἄξιον πάσης συνδρομῆς.

Οἱ Δαῖμονι ἀπεκρίναντο ὅτι οὐδὲν ἠδύναντο ν' ἀρνηθῶσιν εἰς τὸν Τηλέμαχον, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦτον ὁ προμηθεύσας αὐτοῖς τὸν Πολυδάμαντα ὡς βασιλεῖα των, καὶ παρευθὺς ὥρμησαν ἵνα ὑπάγωσιν ἐκζητήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν ἐρημόν του, καὶ ἀναγορεύσωσιν αὐτὸν βασιλεῖα των. Πρὶν δὲ ἀπέλθωσιν ἔδωκαν τὰς εὐφόρους γαίας τῆς Ἄρπης εἰς τὸν Διομήδην, ἵνα θεμελιώσῃ αὐτοῖσι νέον βασιλεῖον.

Οἱ σύμμαχοι κατεγοητεύθησαν ἐκ τούτου, διότι ἡ ἀποικία αὕτη τῶν Ἑλλήνων ἠδύνετο μέγας νὰ συντελέσῃ ὑπὲρ

ἐαυτῶν, ἐάν ποτε οἱ Δαῦνιοὶ ἐτόλμουν νὰ ἀναγεώσωσι τὰς
 ἀρπαγὰς τῶν μιμούμενοι τὸ κακὸν παράδειγμα τοῦ Ἀδρά-
 στου. Οὕτω πάντες οἱ ἡγεμόνες ἀπεφάσισαν νὰ λύσωσι τὴν
 συνέλευσιν ἀπερχόμενοι ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια· ὁ δὲ Τηλέμαχος
 ἔνδακρυς ἀπῆλθε καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατεύματός του, ἀφ'
 οὗ ἀπεχαιρέτησε φιλικώτατα τὸν ἀνδρεῖον Διομήδην, τὸν σο-
 φὸν καὶ ἀπαραμύθητον Νέστορα, καὶ τὸν πολυπαθέστατον
 Φιλοκτήτην, ἄξιον κληρονόμον τῶν βελῶν τοῦ Ἡρακλέους.

Ἦ' πρόθεσις

Ὁ Τηλέμαχος μετὰ τὴν εἰς Σάλεντον ἐπιστροφὴν τοῦ θαυμάζει βλέπων τοὺς μὲν ἄγρους ἐπιμελῶς καλλιεργημένους, τὴν δὲ πόλιν, ἥτις κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἦτο περιφανεστάτη, ὅλως ἀποσχημακίσαν τὴν πολυτέλειαν. — Ὁ Μέντωρ αἰτιολογεῖ τὴν μεταβολὴν ταύτην, ὁρίζει εἰς τί συνίσταται ὁ ἀληθινὸς πλοῦτος κράτους τινὸς καὶ τὸν διδάσκει τὰ στοιχειώδη παραγγέλματα τῆς τέχνης τοῦ κυβερνᾶν, παρρουσιάζων αὐτῷ ὡς ὑπόδειγμα τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἰδομενέως. — Ὁ Τηλέμαχος φανερώνει εἰς τὸν Μέντορα τὴν κλίσιν τοῦ πρὸς τὴν θηγατέρα τοῦ Ἰδομενέως Ἀντιόπην καὶ τὸν σκαπὸν τοῦ νὰ τὴν νομφευνθῇ. — Ὁ Μέντωρ ἐγχαρίνει τὴν ἐκλογὴν ταύτην, ἐπαινῶν τὰ σπάνια τῆς ἡγεμονίδος ταύτης προτερήματα καὶ τὸν διαβεβαιῶν ὅτι οἱ θεοὶ τῷ τὴν προορίζουσιν ὡς σύζυγον· ἀλλὰ δὲν θέλει ἵνα ὁ Τηλέμαχος ἐνασχοληθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς ἄλλο τί, ἢ εἰς τὴν εἰς Ἰθάκην ἀναχώρησίν του. — Ὁ Ἰδομενεὺς θέλων νὰ ἔχῃ πλησίον του τοὺς φίλους αὐτοὺς, προσαίχεται ὅτι ἔχει ἀνάγκην τῆς βοηθείας των, καὶ ἐξηγεῖ εἰς τὸν Μέντορα τὴν δύσκολον θέσιν του. — Ὁ Μέντωρ τῷ χαράσσει τὴν ὁδόν, ἣν ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ, καὶ ἐπιμένει ἵν' ἀναχωρήσῃ. — Ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις δυσαρτεστεῖται διὰ τὴν ἀναχώρησίν του, ζητεῖ νὰ διεγείρῃ τὸν ἔρωτα τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὴν Ἀντιόπην, ἵνα τὸν κρατήσῃ παρ' ἑαυτῷ πλείονα χρόνον. — Τοὺς πείθει νὰ δεχθῶσιν ἐκδρομὴν τινα ἐπὶ θήραν. — Ἡ Ἀντιόπη κινδυνεύει νὰ κατασπαρχθῇ ὑπὸ τινος ἀγριοχοίρου, ἀλλ' ἡ ἐπιδεξιότης καὶ ἀνδρία τοῦ Τηλεμάχου τὴν σώζουσιν. — Ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Τηλέμαχος λαμβάνουσι τελευταίον ἀδελφίαν παρὰ τοῦ Ἰδομενέως· ν' ἀναχωρήσωσιν. — Αποχωριζόμενοι δὲ τοῦ Ἰδομενέως, ὁμολογοῦσιν ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ φιλίαν.

Ὁ νεαρὸς υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐρπλέγετο ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ εὕρῃ τὸν Μέντορα εἰς τὸ Σάλεντον καὶ συναπέλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς Ἰθάκην, ὅπου ἤλπιζεν ὅτι θέλει ἶδει τὸν πατέρα του. Ὅτε ἐπλησίασε τὸ Σάλεντον, ἐξεπλάγῃ ἰδὼν πάντα τοὺς πέριξ ἄγρους, οὓς ἀφῆκεν ἀγεωργήτους καὶ σχεδὸν ἔρημους, ἐπιμελῶς καλλιεργημένους ὡς κήπους, καὶ πλήρεις φλοπῶνων ἐργατῶν. Ἐγνώρισε τὸ ἔργον τῆς σοφίας τοῦ Μέντο-

ρος· εἶτα εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν παρετήρησεν ὅτι ὑπάρχον ἐν αὐτῇ ὀλιγώτεροι τεχνῖται τοῦ ἀβροδιαίτου βίου, καὶ ὀλιγώτερα πολυτέλεια ἢ πρότερον. Δυσχερεστήθη δι' αὐτὸ, ἐπειδὴ ἡγάπα φύσει πᾶσαν λαμπρότητα καὶ εὐγένειαν· ἀλλ' ἕτεροι στοχασμοὶ ἐπῆλθον μετ' ὀλίγον εἰς τὸν νοῦν του. Εἶδε πόρρωθεν ἐρχομένους πρὸς αὐτὸν τὸν Ἰδομενεῆα καὶ τὸν Μέντορα· παραχρῆμα δ' ἡ καρδία του ἐσκίρτησεν ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἀγάπης. Καὶ τοι δὲ τοσούτον εὐδοκίμησας εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀδράστου πόλεμον, ὅμως ἐφοβεῖτο μὴ ὁ Μέντωρ δυσχερεστήσῃ κατ' αὐτοῦ· καὶ καθ' ὅσον οὗτος προύχῳρει, ἐκείνος ἐζήτει ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του νὰ μαντεύσῃ, ἂν ἔμελλε νὰ τὸν ἐλέγξῃ.

Ἐν πρώτοις ὁ Ἰδομενεὺς ἠσπάσθη τὸν Τηλέμαχον ὡς ἰδίον αὐτοῦ υἱόν. Ἐπειτα ὁ Τηλέμαχος περιεπτύξατο τὸν Μέντορα δακρυχέων· ὁ δὲ Μέντωρ τῇ λέγει. Χαίρω, Τηλέμαχε. Ἐπραξας μὲν μεγάλα σφάλματα, ἀλλ' αὐτὰ σοὶ ἐχρησίμωσαν ἵνα μάθῃς τὸ γινῶθι σαυτὸν, καὶ δυσπιστῇ· εἰς σεαυτὸν. Πολλὰ μιν ὠφελεῖται τις περισσότερον ἀπὸ τὰ σφάλματά του ἢ ἀπὸ τὰς καλὰς πράξεις του. Αἱ μεγάλαι πράξεις πληροῦσι τύφου καὶ ἀλαζονείας τὴν καρδίαν, καὶ ἐμπνέουσιν εἰς τὸν νοῦν ἐλευθρίαν οἴησιν, τὰ σφάλματα ὅμως ἀναγκάζουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἐπιζητήσῃ τὴν φρόνησιν, ἣν ἀπώλεσε κατὰ τὰς εὐπραγίας του· ὅ,τι δὲ σοὶ ὑπολείπεται νὰ πράξῃς εἶναι νὰ δοξάσῃς τοὺς θεοὺς, καὶ νὰ μὴ θελήσῃς ἵνα οἱ ἄνθρωποι σοὶ ἐπαινέσωσι. Κατώρθωσας ἀληθῶς μεγάλα ἔργα, ἀλλ' ὁμολόγησον τὴν ἀλήθειαν· δὲν ἐπραξας σὺ ταῦτα· αὐτὰ σοὶ ἐνεπνεύσθησαν ἄνωθεν, ὡς πράγματα μὴ ἀνήκοντα εἰς σέ. Καὶ δὲν ἠδύνασο ἄρα γε νὰ τὰ διαφθείρῃς διὰ τῆς ταχύτητος καὶ τῆς ἀφροσύνης σου; δὲν αἰσθάνεσαι ὅτι ἡ Ἀθηνα σὲ μετέβαλεν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, σεαυτοῦ ὑπέρτερον, ἵνα πράξῃ διὰ τῆς χειρὸς σου ὅ,τι σὺ ἐπραξας; αὐτὴ ἀνέστειλεν ἡ ἐστώρευσ πᾶντα τὰ ἐλαττώματά σου, ὡς ὁ Ποσειδὼν διὰ τῆς τριαινῆς του ἀναστέλλει ἢ κατευνάζει τὰ ἐξηγριωμένα κύματα.

Ἐν ᾧ ὁ Ἰδομενεὺς ἡρώτα μετὰ περιεργείας τοὺς ἐκ τοῦ πο-

λέμου ἐπανελθόντας Κρήτας, ὁ Τηλέμαχος ἤκροατο τὰς σφῆρας συμβουλῆς τοῦ Μέντορος. Εἶτα ἐθεώρει πανταχοῦ μετ' ἐκπλήξεως, καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα. Ἰδοὺ μεταβολή, ἧς ἀγνοῶ τὴν αἰτίαν. Μὴ συνέβη δυστύχημά τι εἰς τὸ Σάλευτον κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου; Διὰ τί ἄρ' ἄγε νὰ μὴ βλέπῃ τις ἐν αὐτῷ πλέον ἐκείνην τὴν πολυτέλειαν, ἣτις ἐφαίνετο πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς μου; Ἐγὼ δὲν βλέπω οὔτε χρυσόν, οὔτ' ἄργυρον, οὔτε λίθους πολυτίμους. Αἱ στολαὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀπλᾶι, αἱ οἰκοδομαὶ ἑλαττον εὐρύχωροι καὶ ἑλαττον κεκοσμημέναι· αἱ τέχναι παρηκμαυῖαι καὶ ἡ πόλις σχεδὸν ἐρημώσθαι.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν, τῷ ἀπεκρίθη. Παρετήρησας τὴν κατάστασιν τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀγρῶν; Ναι, ἐπανελάβεν ὁ Τηλέμαχος· εἶδον πανταχοῦ τὴν γεωργίαν ἀκμαΐουσαν καὶ τοὺς ἀγροὺς καλλιεργημένους. Πότερον ἄμεινον, προσέθηκεν ὁ Μέντωρ, πόλις πλουτοῦσα μαρμάρου, χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ μετ' ἀγρῶν ἀγεωργήτων καὶ ἀγόνων, ἢ πόλις μετρία καὶ χρηστοῦς μετ' ἀγρῶν γεωργημένων καὶ γονίμων; Μεγάλῃ πόλις κατοικουμένη ὑπὸ τεχνιτῶν ἀσχολουμένων ἵνα φθείρωσι τὰ ἔθνη δι' ἄεθ' ἀειδίτης, ἐν ᾗ καὶ αὐτὴ περιβάλλεται ἐντὸς βασιλείου πτωχοῦ καὶ κακῶς γεωργημένου, ὁμοιάζει πρὸς τέρρας οὗ ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐξαισία τὸν ὄγκον, τὸ δὲ λοιπὸν σώμα κάτισταχον, ἐνδεὲς τροφῆς καὶ πάντῃ δασανάλογον πρὸς τὴν κεφαλὴν. Ἡ πληθὺς τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀφθονία τῆς τροφῆς ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθινὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον βασιλείου τινός. Ὁ Ἰδομενεὺς ἔχει σήμερον λαὸν ἀναρίθμητον καὶ ἀνάμικτον πρὸς ἐργασίαν, ὅστις καλύπτει ἅπασαν τὴν γῆραν τοῦ βασιλείου του· τὸ βασιλείον του εἶναι μίᾳ καὶ μόνῃ πόλις, τὸ δὲ Σάλευτον τὸ κέντρον αὐτοῦ· ἡμεῖς μετηγάγαμεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐλλείποντας αὐτοῖς, πλεονάζοντας δὲ εἰς τὴν πόλιν. Περιπλέον προσεικνύσαμεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον πολλοὺς ξένους λαούς, καὶ ὅσα περισσώτερον οἱ λαοὶ οὗτοι πολλαπλασιάζονται, τοσούτω μᾶλλον πολλαπλασιάζονται καὶ οἱ καρποὶ τῆς γῆς, ἐνεκα τῆς ἐργασίας των· ἡ δὲ τοσούτον ποθητὴ καὶ τοσούτον εὐκταία αὕτη πολλαπλασίαισι ἐπαυξάνει τὴν βασιλείαν μᾶλλον ἢ μία

κατάκτησις. Δὲν ἀπεκλείσθησαν δὲ τῆς πόλεως ταύτης εἰμὴ αἱ περιτταὶ τέχναι αἱ ἀποτρέπουσαι μὲν τοὺς πτωχοὺς ἀπὸ τῆς ἐπωφελοῦς καλλιεργείας τῆς γῆς, προτρέπουσαι δὲ τοὺς πλουσίους εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν τρυφήν καὶ διακροθεῖν αὐτοὺς· ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν ἄδικον ἐποιήσαμεν εἰς τὰς καλὰς τέχνας, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς μετὰ ζήλου καλλιεργούντας αὐτάς. Τούτου ἕνεκεν ὁ Ἰδομένευς εἶναι πολλῶν ἰσχυρότερος ἢ ὅ,τι ἦτον, ὅτε ἐθαύμαζες τὴν λαμπρότητα του. Ἡ ἐκθαμβωτικὴ ἐκείνη λάμψις ὑπέκρυπτεν ἀσθένειαν καὶ ἀθλιότητα, αἵτινες ἐμελλον τάχιον ἢ βράδιον ν' ἀνατρέψωσι τὸ βασιλείον του. Σήμερον ὅμως αὐτὸς ἔχει πλείστους καὶ καλῶς διατρεφομένους ἀνθρώπους· οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἰθισμένοι εἰς τὴν ἐργασίαν, τὴν κακοπάθειαν καὶ τὴν καταπόνησιν τῶν κινδύνων, διὰ τὸ πρὸς τοὺς δικαίους νόμους σέβας τῶν εἰσι προθυμώτατοι νὰ πολεμήσωσι πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἰδίας αὐτῶν χερσὶ καλλιεργημένων γαιῶν τῶν. Μετ' ὀλίγον ἢ ἐπικράτεια αὐτῇ, ἣν νομίζεις παρημακυῖαν ἔσται τὸ θαῦμα τῆς Ἑσπερίας.

Ἐνθυμῶ, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι ὑπάρχουσι δύο βλαβερώτατα πράγματα εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν λαῶν, ὧν οὐδεμία γίγνεται θεραπεία· τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἀδικία καὶ αὐθαίρετος ἐξουσία τῶν βασιλέων, τὸ δεῦτερον ἡ πολυτέλεια ἢ τὰ χρυστὰ ἢ ἡ ἐξαχρειοῦσα.

Ὅταν οἱ βασιλεῖς συνειθίσωσι νὰ μὴ γνωρίζωσιν ἄλλους νόμους ἢ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐράξεις, καὶ νὰ μὴ βέβηλωσιν οὐδέναν ἁλινὸν εἰς τὰ πάθη τῶν, αὐτοὶ κατεργάζονται τὰ πάντα, καὶ θέλοντες τὰ πάντα νὰ κατεργάζωνται, ἀποσιμῶσιν οὕτω τὰ θεμέλια τῆς ἐξουσίας τῶν· δὲν ἔχουσι πλέον βεβαίους κινῶνας, οὐδὲ ἀξιώματα κυβερνητικά, ἀλλ' ἕκαστος ἐναμίλλως τοὺς κολακεύει· δὲν ἔχουσι πλέον λαὸν εἰμὴ ἀνδράποδα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐλαττοῦται ὁσμέραι. Τίς θέλει τοῖς εἶπει τότε τὴν ἀλήθειαν. Τίς θέλει βάλει φραγμὴν εἰς τὸν χειμαρρὸν αὐτόν; Τὰ πάντα λοιπὸν ὑποχωροῦσιν, οἱ σοφοὶ φεύγουσι, κρύπτονται καὶ ἀναστενάζουσι. Μόνον ἀπροσδόκητος καὶ παγδαία τις ἐπανάστασις δύναται νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν φυσικὸν

λέμου ἐπανελθόντας Κρήτας, ὁ Τηλέμαχος ἠκροᾶτο τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ Μέντορος. Εἵτα ἐθεώρει πανταχοῦ μετ' ἐκπλήξεως, καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα. Ἰδοὺ μεταβολή, ἧς ἀγνοῶ τὴν αἰτίαν. Μὴ συνέβη δυστύχημά τι εἰς τὸ Σάλεντον κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου; διὰ τί ἄρ' ἄγε νὰ μὴ βλέπῃ τις ἐν αὐτῷ πλέον ἐκείνην τὴν πολυτέλειαν, ἥτις ἐφαίνετο πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς μου; Ἐγὼ δὲν βλέπω οὔτε χρυσόν, οὔτ' ἄργυρον, οὔτε λίθους πολυτίμους. Αἱ στολαὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀπλατ', αἱ οἰκοδομαὶ ἑλαττον εὐρύχωροι καὶ ἑλαττον κεκοσμημέναι· αἱ τέχναι παρηκμακύναι καὶ ἡ πόλις σχεδὸν ἐρημώσθαι.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν, τῷ ἀπεκρίθη. Παρετήρησας τὴν κατάστασιν τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀγρῶν; Ναί, ἐπανελάβεν ὁ Τηλέμαχος· εἶδον πανταχοῦ τὴν γεωργίαν ἀκμάζουσαν καὶ τοὺς ἀγροὺς καλλιεργημένους. Πότερον ἄμεινον, προσέθηκεν ὁ Μέντωρ, πόλις πλουτοῦσα μαρμάρου, χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ μετ' ἀγρῶν ἀγεωργήτων καὶ ἀγόνων, ἢ πόλις μετρία καὶ χρηστοῦς μετ' ἀγρῶν γεωργημένων καὶ γονίμων; Μεγάλῃ πόλις κατοικουμένη ὑπὸ τεχνιτῶν ἀσχολουμένων ἵνα φθείρωσι τὰ ἦθη δι' ἄεργας διαίτης, ἐν ᾧ καιρῷ αὕτη περιβάλλεται ἐντὸς βασιλείου πτωχοῦ καὶ κακῶς γεωργημένου, ὁμοιάζει πρὸς τέρρας οὗ ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐξαίσια τὸν ὄγκον, τὸ δὲ λοιπὸν σώμα κάτισχον, ἐνδεὲς τροφῆς καὶ πάντῃ θασανάλογον πρὸς τὴν κεφαλὴν. Ἡ πληθὺς τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀφθονία τῆς τροφῆς ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθινὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον βασιλεῖον τινός. Ὁ Ἰδομενεὺς ἔχει σήμερον λαὸν ἀναρίθμητον καὶ ἀνάματον πρὸς ἐργασίαν, ὅστις καλύπτει ἅπασαν τὴν χώραν τοῦ βασιλείου του· τὸ βασιλεῖόν του εἶναι μία καὶ μόνῃ πόλις, τὸ δὲ Σάλεντον τὸ κέντρον αὐτοῦ· ἡμεῖς μετηγάγαμεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐλλείποντας αὐτοῖς, πλεονάζοντας δὲ εἰς τὴν πόλιν. Περιπλέον προσεικύνσαμεν εἰς τὸν τόπον τοῦτον πολλοὺς ξένους λαοὺς, καὶ ὅσοι περισσότερον οἱ λαοὶ οὗτοι πολλαπλασιάζονται, τοσούτω μάλλον πολλαπλασιάζονται καὶ οἱ καρποὶ τῆς γῆς, ἐνεκα τῆς ἐργασίας των· ἢ δὲ τοσούτον ποθητὴ καὶ τοσούτον εὐκταία αὕτη πολλαπλασιασμοῖς ἐπαυξάνει τὴν βασιλείαν μάλλον ἢ μία

κατάκτησις. Δὲν ἀπεκλείσθησαν δὲ τῆς πόλεως ταύτης εἰμὴ
καὶ περιτταὶ τέχνηαι αἱ ἀποτρέπουσαι μὲν τοὺς πτωχοὺς ἀπὸ
τῆς ἐπωφελοῦς καλλιεργείας τῆς γῆς, προτρέπουσαι δὲ τοὺς
πλουσίους εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν τρυφήν, καὶ διαφθεί-
ρουσαι αὐτοὺς· ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν ἄδικον ἐποιήσαμεν εἰς τὰς
καλὰς τέχνας, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς μετὰ ζήλου καλλι-
εργαυντάς αὐτάς. Τούτου ἕνεκεν ὁ Ἰδομενεὺς εἶναι πολλῶν ἱ-
σχυρότερος ἢ ὅ,τι ἦτον, ὅτε ἐθαύμαζες τὴν λαμπρότητα του.
Ἡ ἐκθαμβωτικὴ ἐκείνη λάμψις ὑπέκρυπτεν ἀσθένειαν καὶ ἀ-
βλιότητά, αἵτινες ἐμελλον τάχιον ἢ βράδιον ν' ἀνατρέψωσι τὸ
βασιλείον του. Σήμερον ὅμως αὐτὸς ἔχει πλείστους καὶ καλῶς
διατρεφεμένους ἀνθρώπους· οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἰθισμένοι εἰς
τὴν ἐργασίαν, τὴν κακοπάθειαν καὶ τὴν καταφρόνησιν τῶν
κινδύνων, διὰ τὸ πρὸς τοὺς δικαίους νόμους σέβας των, εἰσὶ
προθυμώτατοι νὰ πολεμήσωσι πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἰδίας
αὐτῶν χειρὶ καλλιεργημένων γαιῶν των. Μετ' ὀλίγον ἡ ἐπι-
κράτεια αὕτη, ἣν νομίζεις παρηκμακυῖαν ἔσται τὸ θαῦμα
τῆς Ἑσπερίας.

Ἐνθυμῶ, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι ὑπάρχουσι δύο βλαβερώτατα
πράγματα εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν λαῶν, ὧν οὐδεμία γίγνε-
ται θεραπεία· τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἀδικία καὶ αὐθαίρετος ἐξου-
σία τῶν βασιλέων, τὸ δεύτερον ἡ πολυτέλεια ἢ τὰ χρυστὰ
τῆς ἐξαχρειοῦσα.

Ὅταν οἱ βασιλεῖς συνειθίσωσι νὰ μὴ γνωρίζωσιν ἄλλους
νόμους ἢ τὰς ἰδίας αὐτῶν ὁρᾶξεις, καὶ νὰ μὴ βάλωσιν οὐδὲνα
χαλινὸν εἰς τὰ πάθη των, αὐτοὶ κατεργάζονται τὰ πάντα,
καὶ θέλοντες τὰ πάντα νὰ κατεργάζωνται, ἀποκάπτουσιν
οὕτω τὰ θεμέλια τῆς ἐξουσίας των· δὲν ἔχουσι πλέον βεβαί-
ους κανόνες, οὐδὲ ἄξιώματα κυβερνητικά, ἀλλ' ἕκαστος ἐνα-
μίλλως τοὺς κολακεύει· δὲν ἔχουσι πλέον λαὸν εἰμὴ ἀνδράπο-
δα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐλαττοῦται ὅσκιμέραι. Τίς θέλει τοῖς εἶπαι
τότε τὴν ἀλήθειαν. Τίς θέλει βάλλει φραγμὸν εἰς τὸν χεῖμαρ-
ρον αὐτόν; Τὰ πάντα λοιπὸν ὑποχωροῦσιν, οἱ σοφοὶ πεύγουσι,
κρύπτονται καὶ ἀναστενάζουσι. Μόνον ἀπροσδόκητος καὶ παγ-
δαία τις ἐπανάστασις ἀναταί νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν φυσικὸν

αὐτῆς ῥοῦν τὸν ἐκχειλίσαντα ἐκείνον χεῖμαρρον· πολλάκις
 μάλιστα ὁ στιβαρὸς βραχίων, ὅστις ἡδύνατο νὰ τὸν ἀναχα-
 τίσῃ ἐντελῶς τὸν παραλύει. Οὐδὲν ἐπισφαλέςτερον πρὸς οὐ-
 τράν πτώσιν, ὅσῳ ἐξουσία ὑπερβάσῃ πᾶν ὄριον. Αὐτὴ ἐμυιά-
 ζει πρὸς τόξον λίαν ἐντεταμένον, ὅπερ τελευταῖον ῥήγνυται
 μὴ χαλαρωθὲν ἐγκαίρως· ἀλλὰ τίς θέλει τὸ χαλαρώσει; ὁ ὕ-
 δομενεὺς ἤτο διεφθαρμένος μέχρι βάθους καρδίας ὑπὸ τῆς
 κολακευτικῆς ἐξουσίας· ἐξώσθη τοῦ θρόνου του, καὶ ὅμως δὲν
 ἐξῆλθε τῆς ἀπάτης. Ἐδέχθη λοιπὸν ἵνα οἱ θεοὶ πέμψωσιν ἡ-
 μᾶς ἐνταῦθα, ὅπως τὸν σώσωμεν ἐκ τῆς τυφλῆς καὶ αὐθαί-
 ρετου ταύτης ἐξουσίας, ἣτις δὲν ἀρμόζει εἰς ἀνθρώπους· ἐδέ-
 χθη μάλιστα θαυματουργίας τινός, ὅπως ἀνοίξῃ τοὺς ἀφθαλ-
 μούς του.

Τὸ ἕτερον κακὸν τὸ σχεδὸν ἀνίατον, εἶναι ἡ πολυτέλεια.
 Καθὼς ἡ ἀπεριόριστος ἐξουσία μεθύσκει τοὺς βασιλεῖς, οὕτως
 ἡ πολυτέλεια μεθύσκει ὅλον τὸ ἔθνος. Λέγουσιν τινες ὅτι ἡ
 πολυτέλεια χρησιμεύει ἵνα διαθρέψῃ τοὺς πτωχοὺς δαπάνῃ
 τῶν πλουσίων, ὥσπερ οἱ πτωχοὶ δὲν ἡδύνατο νὰ κερδίωσιν
 εὐκαλιώτερον τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τῶν πολλαπλασιαζόντων τῶν
 καρπῶν τῆς γῆς, χωρὶς νὰ φθείρωσι τοὺς πλουσίους διὰ τῆς
 ἐπιποθέσεως νέων ἡδυπαθειῶν. Ὁλόκληρον ἔθνος συνειθίζει τότε
 νὰ θεωρῇ ὡς ἀνάγκης τοῦ βίου πράγματα πάντα περιττά· καί
 θ' ἐκάστην νέα ἀνάγκη ἐφευρίσκονται, καὶ δὲν δύναται τίς
 πλέον νὰ παραβλέψῃ ἐκεῖνα, ἅτινα πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἦσαν
 ὅλως ἀγνώστα! Ἡ πολυτέλεια δ' αὕτη ὀνομάζεται εὐφρόνη
 οὐλοκκλία, πείκειοποίησις τῶν τεχνῶν, ἐξευγενισμὸς τοῦ
 βίου! Ἡ κακία αὕτη, ἣτις συνεφέλκεται πολλὰς ἀλλοτε-
 ῖας ἐπαινεῖται ὡς ἀρετή· διαδίδει τὸ μίσημα τῆς ἀπὸ τοῦ βασι-
 λέως μέχρι τοῦ συρρετιώδους ὄχλου· οἱ στενοὶ συγγενεῖς τοῦ
 βασιλέως προσπαθοῦσι νὰ μιμηθῶσι τὸ πολυδάπανον αὐτοῦ·
 οἱ πλούσιοι μεγιστᾶνες τοὺς συγγενεῖς τοῦ βασιλέως· οἱ τῆς
 μέσης τάξεως τοὺς πλουσίους ἢ τοὺς ἐν ἀξιώματι μεγιστα-
 νας, (ἐπειδὴ τίς ποτὲ περὶ ἐαυτοῦ γίγνεται δίκαιος κριτής);
 οἱ δὲ κατώτεροι νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς τοὺς τῆς μέσης· ἐν ἐ-
 λόγῳ ὅλος ὁ κόσμος πράττει β, τι δὲν δύναται, οἱ μὲν ἐξ ὑπερ-

φανείας ἢ ἵνα ἐπιδείξωσι τὸν πλοῦτόν των, οἱ δὲ ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἵνα κρύψωσι τὴν πτωχείαν των. "Ἐτι δὲ καὶ ἐκείνοι αἰτινές εἰσιν ἀρκούντως φρόνιμοι ἵνα καταδικάσωσι τοσαύτην ἀκολασίαν, εἰσι τοσαύτῳ δειλοὶ, ὥστε δὲν τολμῶσι νὰ ἄρῃσι πρῶτοι κεφαλὴν καὶ δώσωσι τὸ ἐναντίον παράδειγμα. Ὁλόκληρον ἔθνος λοιπὸν καταστρέφεται· ἀπασαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας συνταράσσονται· τὸ φλογερὸν πάθος τοῦ ἀποκτῆν ἀγαθὰ πρὸς ἀπόλαυσιν ματαίων ἡδονῶν φθείρει καὶ αὐτὰς τὰς ἀγνωτέρας ψυχάς. Δὲν ἐπιζητεῖται πλέον ἄλλο τι ἢ ὁ πλοῦτος· ἡ πενία εἶναι αἰσχος· ἔσο σοφός, ἱκανός, ἐνάρετος· διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀρετὴν, κέρδιζε μάχας, σῶπον τὴν πατρίδα, θυσιάσων τὰ συμφέροντά σου· καταφρονεῖσαι ἐάν ἡ εὐφυΐα σου δὲν ἐπιδείκνυται διὰ τῆς πολυτελείας. "Ἐτι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν περιουσίαν, θέλουσι νὰ φαίνωνται ὅτι ἔχουσι· δαπανῶσι ὥσπερ εἶχον· δανεῖζονται, ψεύδονται, ἀπατώσιν ὅπως ἔχουσι νὰ δαπανῶσιν. Ἀλλὰ τίς ὁ πατάζων τὸ θηρίον τοῦτο; ὁ τοιοῦτος δύναται ἄρα γε νὰ μεταβάλλῃ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐξεις ὅλου τοῦ ἔθνους; δύναται νὰ δώσῃ νόμους; καὶ ἂν δύναται, τίς ἕτερός ἐστιν αὐτοῦ ἢ φιλόσοφος; τίς βασιλεὺς, ὅστις διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς ἰδίας αὐτοῦ μετριοπαθείας καὶ λιτότητος νὰ κατασιγῇ τοὺς ἀσώτους καὶ ἀκολάστους πλουσίους, καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς φρονίμους, οἵτινες χαίρουσι ζῶντες εἰς ἐντιμὸν αὐτάρκειαν.

Ὁ Τηλέμαχος ἀκούων τὴν ἐμιλίαν ταύτην, ἦτον ὡς ἄνθρωπος ἐξεγειρόμενος βαθέως ὕπνου. Ἠσθάνετο τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων αὐτῶν, οἵτινες ἐνετυπύντο εἰς τὴν καρδίαν του, ὡς ἐντυπούνται οἱ χαρακτῆρες ἐπιδείξιου ἀγαλματοποιοῦ εἰς τὸ μάρμαρον, ὅπερ λαμβάνει, ὡς εἶπεν, πνοὴν καὶ κίνησιν. ἀλλὰ δὲν ἀπεκρίνετο τίποτε· ἀναλογιζόμενος δὲ πᾶν ὅτι ἤκουσε διέτρεχε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πράγματα, ἅτινα μετεβλήθησαν ἐν τῇ πόλει καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα.

Σὺ κατέστησας τὸν Ἰδομενέα πάντων τῶν βασιλέων σφώτερον· δὲν γνωρίζω πλέον οὐτ' αὐτόν, οὔτε τὸν λαόν του· ἐμολογῶ μάλιστα ὅτι πᾶν ὅτι ἐπραξας ἐνταῦθα εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερον τῶν νικῶν, ἃς ἐκερδίσκαμεν. Ἡ τύχη καὶ

νησιν, συμβαίνει ὅτι ἤθελε συμβῇ εἰς μουσικόν, ἀρκούμενοι
 νὰ ἐφευρίσκη φθόγγους ἁρμονικοὺς χωρὶς νὰ λαμβάνῃ καὶ
 τὸν κόπον νὰ ἐνώνῃ καὶ συναρμολογῇ αὐτοὺς, ὅπως συγκρο-
 τήσῃ μουσικὴν γλυκεῖαν καὶ θελκτικὴν. "Πῶς συμβῇ ὁ
 συμβαίνει εἰς ἀρχιτέκτονα, ὅστις νομίζει ὅτι κατάρθωσε μέγα-
 τι ἔργον, ἐπειδὴ συνήθροισε μεγάλας στήλας, καὶ πολλοὺς
 λίθους καλῶς ἐξεργασμένους, χωρὶς τὰ σκεφθῇ περὶ τῆς τῶ-
 ξεως καὶ τῆς ἀναλογίας τῶν κοσμημάτων τοῦ κτιρίου. Ἐν ὅ-
 λ. γ. κατασκευάζει αἶθουσαν, δὲν προνοεῖ ὅτι πρέπει νὰ κατα-
 σκευάσῃ καὶ κλίμακα ἀρμύζουσαν αὐτῇ· ἐν ὅ ἔργάζεται πρὸς
 οἰκοδομήν κτιρίου δὲν συλλαορίζεται περὶ τῆς αὐτῆς ἢ τοῦ
 πυλῶνος αὐτοῦ. Τὸ ἔργον λοιπὸν εἶναι ἄθροισμα ἐκλεκτῶν μέ-
 λων ἄλλ' ἀτάκτων ἐστιθασμένων καὶ κακῶς συνηρμοσμέ-
 νων, ὅπερ, ἀντὶ νὰ τῷ φέρῃ τιμὴν, εἶναι μνημεῖον διακρινό-
 μῃ ἀισχύνην του, ἐπειδὴ ἀπαδεικνύει ὅτι ὁ τεχνίτης δὲν
 ἐσκέφθη μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης εὐρύτητος τοῦ νοῦς, ἵνα συλ-
 λάθῃ ταύτοχρόνως τὸ σύνολον τοῦ σχεδίου· ὅθεν ὁ τοιοῦτος
 εἶναι νοῦς περιορισμένος καὶ σμικρὸς, καὶ ὁ γεννηθεὶς μετὰ
 νοῦς περιορισμένου εἶναι χρήσιμος διὰ τὰ καθέκαστα μᾶλλον
 νὰ ἐκτελῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἄλλου ἢ αὐτοτελῶς. Μὴ ἀμφι-
 βαλλε, ὦ προσφιλῇ μου Τηλέμαχε, ὅτι καὶ ἡ κυβέρνησις βα-
 σιλείου ἀπαιτεῖ ἁρμονίαν τινά, ὡς ἡ μουσικὴ, καὶ ὁρθὰς ἀνα-
 λογίας, ὡς ἀρχιτεκτονική.

Ἐάν δὲ θέλῃς νὰ μεταχειρισθῶ τὴν παρομοίωσιν ταύτην
 τῶν τεχνῶν, θέλω σοὶ δώσει νὰ ἐννοήσῃς πόσον οἱ κυβερνή-
 τες διὰ λεπτομερειῶν εἰσὶ μικροῦ νοῦς ἄνθρωποι. "Ὅστις εἰ-
 τινα συναυλίαν ψάλλει μέλη τινά, ἂν καὶ ψάλλῃ αὐτὰ ἀκρὴ-
 βῶς, εἶναι ὅμως ἀπλοῦς ψάλτης· ὁ δὲ διευθύνων ἅπασαν τὴν
 συναυλίαν καὶ ρυθμίζων συγχρόνως πάντα αὐτῆς τὰ μέλη,
 εἶναι κυρίως ὁ κάτοχος τῆς μουσικῆς. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
 ὁ ἐργαζόμενος τὰς στήλας, ἢ ὁ κτιζὼν πλευράν τινά κτι-
 ρίου, εἶναι ἀπλῶς κτίστης, ὁ δὲ συλλαβὼν ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ
 ἅπαν τὸ κτίριον καὶ ἔχων ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ πάσας τὰς
 ἀναλογίας αὐτοῦ, εἶναι ὁ κυρίως ἀρχιτέκτων. Οὕτω λοιπὸν
 καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἢ ἐκτελοῦντες ἢ κοπιῶντες διὰ τὰς ὑπο-

θέσεις, εἰσὶν οἱ ἑλαττον κυβερνῶντες καὶ ἐπομένως οἱ ὑποδεέστεροι ἐργάται. Ὁ δ' ἀληθινὸς νοῦς ὁ διευθύνων τὸ Κράτος, εἶναι ὁ μηδὲν μὲν ἐργαζόμενος, ἀλλὰ τὰ πάντα ποιῶν, τὰ πάντα σκεπτόμενος, τὰ πάντα ἐπινοῶν ὁ τὸ μέλλον προμαντεύων, ὁ τὸ παρελθὸν ἀνακρίνων, ὁ ῥυθμίζων, ὁ κανονίζων, ὁ τὰ πάντα πρωτότατα παρασκευάζων, ὁ ἀκαταπαύστως ἀλειφόμενος ἵνα παλαίσῃ πρὸς τὴν τύχην. Πιστεύεις, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι ἀριστὸς τις ζωγράφος ἤθελεν ἐργάζεσθαι ἀνενδότως ἀπὸ πρωίας μέχρις ἑσπέρας, ἵνα ἐκτελέσῃ ταχέως τὸ ἔργον του; Οὐδαμῶς! ὁ κάματος οὗτος, ἡ δουλικὴ αὐτῇ ἐργασία, ἤθελεν σβέσει ἅπαν τὸ πῦρ τῆς φαντασίας του, καὶ δὲν ἤθελε πλέον ἐργάζεσθαι διὰ τοῦ νοῦς, ἀλλ' ἤθελε σκιαγραφήσῃ τὸ κεφάλαιον τῆς πραγματείας ἀνευ κανόνος, δι' οὗτου δὲ καὶ κατὰ τὴν ῥοπὴν καὶ τὴν ὁρμὴν τῆς ἀγχίνοιας του. Νομίζεις ὅτι ὁ καλὸς ζωγράφος διάγει τὸν καιρὸν του λειωτριδῶν βαφῆς ἢ διορθῶν γραφίδας; Πολλοῦ γε καὶ δὴ! αὐτὴ εἶναι ἡ ἐργασία τῶν μαθητῶν του· ἐκεῖνος δὲ σκέπτεται μόνον πῶς νὰ ἱσχογγραφήσῃ χαρακτῆρας γενναίου, παρσιτώντας εὐγένειαν, διδόντας πυρῆνα καὶ πάθος εἰς τὰς εἰκόνας του. Ἐχει ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἡρώων, οὓς μέλλει ν' ἀπεικονίσῃ ἀνατρέγει εἰς τοὺς χρόνους των, καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις των, εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν του δὲ τοῦτον πρέπει νὰ βάλῃ ὁ ἴδιος χαλινόν, ὅστις νὰ τὸν διακρατῇ, καὶ τὸ ἔργον του πρέπει νὰ ᾖ ορθόν, φυσικόν, ἀληθινόν, σύμμετρον. Πιστεύεις, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι χρειάζεται ὀλιγωτέρα μελέτη ἵνα γείνη τις ἀγαθὸς βασιλεὺς μᾶλλον, ἢ καλὸς ζωγράφος; Οὐχί βεβαίως συνομολόγησαν ἄρα ὅτι ἔργον ἀγαθοῦ βασιλέως εἶναι νὰ σκέπτηται, νὰ περιστρέφῃ μενάλια σχέδια εἰς τὸν νοῦν του, καὶ νὰ ἐκλέγῃ τοὺς καταλλήλους ἀνδρας πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν διευθύνων αὐτούς.

Ὁ Τηλέμαχος τῷ ἀπεκρίθη. Μοί φαίνεται ὅτι καταλαμβάνω πανθ' ὅσα λέγεις· πλὴν ἐὰν τὰ πράγματα εἶχον οὕτως, ὁ βασιλεὺς πολλάκις ἠδύνατο ν' ἀπατηθῇ, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ καθέκαστα τῶν ὑποθέσεων. Σὺ αὐτὸς

ἀπατάσαι, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ· ὅτι τὸν ἐμποδίζει νὰ ἀπατηθῇ εἶναι καθ' ὅλου γνῶσις τῆς κυβερνήσεως. Οἱ ἄνθρωποι οἱ μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν ἀρχὴν εἰς τὰς ὑποθέσεις των, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ διακρίνωσιν οἰκοθεν τοὺς ἐξόχους νόας, διατελοῦσι συνήθως διυλίζοντες τὸν κώνωπα· καὶ εἶναι εὐτύχημα ἂν δὲν ἀπατῶνται, διότι οὐκ οἶδασιν ἀληθῶς τί ζητοῦσιν, οὔτε ποῦ τείνουσι τὰ βλέμματα αὐτῶν. Οὐκ οἶδασιν ἄλλο ἢ νὰ δυσπιστῶσι, καὶ νὰ δυσπιστῶσι μᾶλλον πρὸς τοὺς τιμίους ἄνδρας, οἵτινες τοῖς ἀντιλέγουσιν ἢ πρὸς ἀπατεῶνας καὶ ψεύστας, οἵτινες τοὺς κολακεύουσιν. Ἀπ' ἐναντίας οἱ ἔχοντες ἀρχὰς κυβερνητικάς, πεποιθασιν εἰς τὴν ἱκανότητά των καὶ γινώσκουσι τί πρέπει νὰ ζητήσωσι μεταξύ αὐτῶν, καὶ τοὺς τρόπους δι' ὧν νὰ τὸ κατορθώσωσι· γινώσκουσιν ἀρκούντως τοῦλάχιστον, ἂν οἱ ἄνθρωποι, αὗς μεταχειρίζονται, εἰσὶν ὄργανα κατὰλληλα καὶ χρήσιμα εἰς τοὺς σκοποὺς των. Ἀλλως τε, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐμβαίνουσιν εἰς ὀχληρὰς λεπτομερείας ἔχουσι τὸν νοῦν πλέον ἐλεύθερον ὅπως ἴδωσι, δι' ἐνός μόνου βλέμματος, τὸ σύνολον τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ ἂν βαῖνῃ πρὸς τὸν κύριον σκοπὸν· ἀλλ' ἂν ἀπατηθῶσι, τοῦλάχιστον δὲν ἀπατῶνται καιρίως. Προσέτι, εἰσὶν ἀνώτεροι τῶν εὐτελῶν ζήλοτυπιῶν, αἵτινες ἐμφαίνουσι νοῦν περιορισμένον καὶ ψυχὴν ἀγεννῆ· ἐννοοῦσιν ὅτι δὲν δύνανται εἰμὶ ν' ἀπατηθῶσιν ἐνίοτε εἰς μεγάλας ὑποθέσεις, ἐπειδὴ ἀνάγκη πᾶσι νὰ μεταχειρισθῶσιν ἀνθρώπους εἰς αὐτάς, οἵτινες πολλάκις εἰσὶν ἀπατεῶνες· ἀποβάλλει δέ τις πολλῶν πλέον ἀμριταλάν· τευόμενος ἐνεκα δυσπιστίας, ἢ ὅ,τι ᾔθελεν ἀποβάλλει ἀπλῶς ἀπατῶμενος. Λίαν εὐτυχὴς εἶνε ὁ μὴ ἀπατῶμενος εἰμὶ εἰς πράγματα μικροῦ λόγου ἄξια, διότι τὰ μεγάλα δὲν τὸν ἀφύκνουσι νὰ προβῇ, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἐπασχολῇ τὸν νοῦν παντὸς ἐξόχου ἀνδρός. Πρέπει νὰ τιμωρῇ αὐστηρῶς τὸν δόλον, ὁπότεν τὸν ἀνακαλύπτῃ, ἀλλ' ὅμως πρέπει πάντοτε νὰ προσδοκᾷ ἀπάτην, ἂν ἀληθῶς δὲν θέλει ν' ἀπατηθῇ. Ὁ χεῖρῳαξ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του βλέπει τὰ πάντα ἰδίαις ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰ πάντα ποιεῖ ἰδίαις χερσίν· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μεγάλου κράτους δὲν δύναται τὰ πάντα νὰ πράξῃ, αὐτὸς νὰ

ἴδῃ αὐτοπροσώπως. Ὅφειλται λοιπὸν νὰ πράττῃ τὰ ἔργα ἐκεῖνα, ἅτινα οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ὑπηρετῶν του δύναται νὰ πράξῃ· ὁφείλῃ νὰ βλέπῃ πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὸν κύκλον τῶν σπουδαίων ὑποθέσεων του.

Τελευταῖον ὁ Μέντωρ λέγει πρὸς τὸν Τηλέμαχον. Οἱ θεοὶ σὲ ἀγαπῶσι καὶ σοὶ ἐτοιμάζουσι βασιλείαν πλήρη σοφίας· πᾶν ὅ,τι βλέπεις ἐνταῦθα ἐγένετο ὀλιγώτερον πρὸς δόξαν τοῦ Ἰδομενέως ἢ πρὸς διδασκαλίαν ἰδικήν σου. Ὅλα τὰ σοφὰ ταῦτα καθιδρύματα, ἅτινα θαυμάζεις εἰς τὸ Σάλεντον, εἰσι σκιαγραφήματα τῶν ὅσα σὺ θέλεις ποτὲ ἰδρῦσαι ἐν Ἰθάκῃ, ἐὰν αἱ ἀρεταὶ σου ἐξιστῶνται πρὸς τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν σου. Καίρως ν' ἀναχωρήσωμεν ἐντεῦθεν· ὁ Ἰομενεὺς ἡτοίμασε πλοῖα διὰ τὴν ἐπιστροφὴν μας.

Παραυτίκα ὁ Τηλέμαχος ἐδείξε τὴν χαρὰν του εἰς τὸν φίλον του, ἀλλὰ μετὰ τινος ἀθυμίας ὅτι ἐγκαταλιμπάνει τὸ Σάλεντον. Θέλεις μὲ ψέξει ἴσως, τῷ εἶπεν, ὅτι εὐκόλως λαμβάνω κλίσειν ὑπὲρ τῶν τάπων, ὅθεν διαβαίνω· ἀλλ' ἡ καρδιά μου ἤθελε διὰ παντὸς μὲ ἐλέγχει, ἐὰν σοὶ ἀπέκρυπτον ὅτι ἀγαπῶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰδομενέως Ἀντιόπην. Ναί, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, τοῦτο δὲν εἶναι τυφλὸν ἔρωτος πάθος, ὡς τὸ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Καλυφούς, ἐξ οὗ μὲ ἀπήλλαξας. Σὺ ἐγνώρισας τὸ βάθος τῆς πληγῆς, ὅπερ ὁ ἔρως ἐνεπαίησεν εἰς ἐμέ ὄντα πλησίον τῇ Κυχάρειος, καὶ δὲν δύναμαι μέχρι τοῦ νῦν νὰ προφέρω τ' ὄνομά της χωρὶς νὰ ταραχθῶ· ὁ δὲ χρόνος καὶ ἡ ἀπουσία δὲν ἡδυνήθησαν εἰσέτι ἐντελῶς νὰ ἐξαλείψωσιν αὐτὴν. Ἡ λυπηρὰ αὕτη πείρα μὲ διδάσκει νὰ δυσπιστῶ εἰς ἐμαυτόν· ἀλλ' ὅ,τι αἰσθάνομαι ὑπὲρ τῆς Ἀντιόπης οὐδόλως ἐμοιάζει τῷ πάθει ἐκεῖνο· δὲν εἶναι ἔρως φλογερὸς, ἀλλ' εὐνοια, τιμὴ, πεποιθήσις ὅτι ἔσομαι εὐτυχὴς ἐὰν διέλθω τὸν βίον μου μετ' αὐτῆς. Ἄν ποτε οἱ θεοὶ μοὶ ἀποδώσωσι τὸν πατέρα μου, ὁ δὲ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐκλέξω σύζυγόν μου, αὕτη ἔσται ἀδιστάκτως ἡ Ἀντιόπη· ὅ,τι δὲ μὲ θέλγει ὑπὲρ αὐτῆς εἶναι ἡ σεμνότης, ἡ σωφροσύνη, ἡ συστολή, ἡ ἀσκητικὸς ἐργασία, ἡ φιλοτεχνία εἰς τὴν παλασιουργίαν καὶ τὸ κέντημα, ἡ περὶ τὴν οἰκονομίαν ἐπιμέλεια ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μη-

τὴν αὐτῆς, ἡ καταφρόνησις τοῦ περιττοῦ κόσμου, ἡ λήθη καὶ ἡ ἀγνοία, ἣν ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου αὐτῆς κάλλους. Ὅταν ὁ Ἰδομενεὺς τὴν προστάσῃ νὰ ἔλκῃ, ἐν τῷ ἤχῳ τῶν αὐλῶν, τοὺς χοροὺς τῶν νεανίδων Κρησσῶν, εὐκόλως δύναται τις νὰ τὴν ἐκλάβῃ ὡς τὴν φιλομειδῆ Ἀφροδίτην τὴν συνοδευομένην ὑπὸ τῶν Χαρίτων. Ὅταν συνεπάγῃται αὐτὴν εἰς τὰ κυνηγέσια καὶ εἰς τὰ δάση, αὕτη φαίνεται μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιδεξία εἰς τὸ ἐντείνειν τὸ τόξον, ὡς ἡ Δημήτηρ μεταξὺ τῶν Νυμφῶν αὐτῆς¹. αὕτη μόνη τὸ ἀγνοεῖ, ἀλλ' ὁ κόσμος ἅπας τὴν θαυμάζει. Ὅταν ἐμβαίῃ εἰς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν, καὶ φέρῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς τὰ ἱερὰ δῶρα εἰς τὰ κἀνίστρα, νομίζει τις ὅτι αὕτη εἶναι ἡ θεὰ ἡ κατοικοῦσα ἐν τοῖς ναοῖς. Μετὰ πόσου δὲ φόβου καὶ πόσης εὐλαθείας τὴν εἶδομεν προσφέρονσαν τὰς θυσίας, καὶ ἐξιλάσκουσαν τοὺς θεοὺς ὁσάκις ἐδέησε νὰ ἐξαγνίσῃ ἁμάρτημά τι ἢ ν' ἀποτροπιάσῃ ἀπαίσιον τινὰ οἰωνόν! Τελευταίαν ὅταν τὴν βλέπῃ τις μεταξὺ θυμίου γυναικῶν ἔχουσαν εἰς τὴν χεῖρα χρυσὴν βελόνην, νομίζει ὅτι εἶναι ἡ Ἀθηνᾶ αὕτη, λαμβάνουσα ἐπὶ τῇ γῆς ἀνθρωπίνην μορφήν, καὶ διδάσκουσα τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἐλευθερίου τέχνας· αὕτη προτρέπει τοὺς ἄλλους εἰς ἐργασίαν ἀνακουφίζει αὐτοὺς ἐκ τῶν κόπων καὶ τῶν φροντίδων διὰ τῶν θελημάτων τῆς φροντῆς τῆς ψάλλουσα τὰ θαυμάσια ἔργα τῶν θεῶν, καὶ ὑπερβαίνει τὴν τελειοτέραν ζωγραφίαν διὰ τῆς λεπτότητος τῶν κεντημάτων τῆς. Τρεῖς εὐτυχὲς ὁ ἀνὴρ, ὃν γλῶσσος τις ὑμέναιος θέλει συνάψῃ μετ' αὐτῆς². Ὁ τοιοῦτος δὲν θέλει φοβεῖσθαι ἄλλο ἢ μὴ τὴν στερεθῇ ἢ ἐπιζήσῃ μετ' αὐτὴν.

Μαρτύρομαι, ὦ προσκυλῆ μου Μέντορ, τοὺς θεοὺς ὅτι εἰμαι ἔτοιμος ν' ἀναχωρήσω πλὴν θέλω ἀγαπᾶ τὴν Ἀντιόπην ἐπὶ ζωῆς μου, οὐδὲ δύναται αὕτη ν' ἀναβάλῃ κἀν πρόσπιγμην, τὴν εἰς Ἰθάκην ἐπιστροφὴν μου. Ἐὰν δὲ ἕτερος τις ἐμελλε πατὴρ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, ἐγὼ ἤθελον διέλθῃ ἅπαντα τὸν βίον μου ἐν στεναγμοῖς καὶ θλίψεσιν. Ἀλλὰ τελευταίον

¹ Οἷον δ' Ἀρτεμις εἶσι καὶ Ὀρμις ἰοχίαιρα. (Ὅρμ. Ὀδ. Ξ στίχ. 402)

² Κίρινος δ' αὖ πῖρι μακρότατος ἐξέχον ἄλλον,

Ὅς κίος ἑλπίοις βρίσκει οἷόν δ' ἀγάγεται. (Ὅρμ. Ὀδ. Ζ στίχ. 458).

θέλω τὴν ἀποχαισθήσει· καὶ τοι δὲ γινώσκω ὅτι ἀναχωρῶν τὴν ὑπεροῦμαι, δὲν θέλω ὁμῶς οὔτε πρὸς αὐτὴν, οὔτε πρὸς τὸν πατέρ' αὐτῆς φανερώσει τὸν ἔρωτά μου. Εἰς σὲ δὲ καὶ μόνον ἐκμυστηρεύομαι αὐτὸν, ἄχρις οὗ ὁ Ὀδυσσεύς, ἀνάβας ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ, μοι εἶπει ὅτι συναινεῖ εἰς τοὺς πόθους μου. Ἐντεῦθεν δύνασαι νὰ κατανοήσῃς προσφιλῇ μου Μέντωρ, πόσον ὁ ἔρωτ' αὐτοῦ εἶναι διαφορετικὸς τοῦ τυρλοῦ ἐκείνου πάθους, ὅπερ εἶχον πρὸς τὴν Εὐχαριν.

Ὁ Μέντωρ τότε ἀπεκρίθη πρὸς τὸν Τηλέμαχον. Ὁμολογῶ τὴν διαφορὰν ταύτην· ἡ Ἀντιόπη εἶναι εὐπροσέγγυρος, ἀφελὴς τοὺς τρόπους· καὶ φρόνιμος· αἱ χεῖρες τῆς δὲν βαρύνονται τὴν ἐργασίαν· προνοεῖ καὶ διαθέτει τὰ πάντα· δύναται μὲν νὰ σιωπᾷ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀνευ σπουδῆς· ἐργάζεται ὅσημέραι καὶ δὲν ἀπαυδᾷ ποτέ, διότι ἐκτελεῖ πᾶν ἔργον ἐν δέοντι χρόνῳ. Ἡ εὐταξία τῆς πατρικῆς οἰκίας εἶναι ἡ δόξα τῆς κοσμεῖται δὲ μᾶλλον ἠθικῶς ἢ καλλωπίζεται φυσικῶς· καὶ τοι φροντίζουσα περὶ παντός πράγματος, καὶ ἐπιτετραμμένη τὴν διευθέτησιν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν φειδῶ (τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ συνήθως ἐγληράν τὴν γυναῖκα) κατέσπι ὁμῶς προσφιλεῖς εἰς ἅπαντα τὸν οἶκον αὐτῆς. Ἐπειδὴ οὔτε ὀργιλότης, οὔτε ἰσχυρογνωμοσύνη, οὔτε κουρότης, οὔτε δυσθυμία, ἐνυπάρχει εἰς αὐτὴν ὥς εἰς τὰς λοιπὰς γυναῖκας. Δι' ἐνὸς ἀπλοῦ βλέμματος συνεννοεῖται, καὶ πᾶς τις φρεσὶται μὴ τῇ δυσαρπότητι· δίδει ὀρθὰς προσταγὰς, καὶ δὲν προστάσσει εἰμὴ ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῇ· ἐλέγχει μετὰ φιλορροσύνης, καὶ ἐλέγχουσα παραμυθεῖ· ἡ καρδία τοῦ πατρός τῆς εἰς αὐτὴν ἐπαναπαύεται, καθὼς ὁ ὁδοιπόρος, κεκοπιανκὼς ὑπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου, ἀναπαύεται ἐπὶ τῆς γλῆς ὑπὸ τὴν σκιάν δένδρου. Ἔχεις δίκαιον, ὦ Τηλέμαχε, ἡ Ἀντιόπη εἶναι θεσσαυρὸς ἐκασταχοῦ ἐπιζήτητος. Τὸ πνεῦμά τῆς, ὥς καὶ τὸ σῶμά τῆς, δὲν ὠραῖζονται ἐκ ματαίων κοσμημάτων· ἡ φαντασία τῆς, καὶ τοι ζωηρά, γαλινούται ὑπὸ τῆς ἐχεμύκειας τῆς· δὲν λαλεῖ εἰμὴ ἐν δέοντι, καὶ ὅταν ἀνοίγῃ τὸ στόμα ἡ γλυκεῖα πεσθῶ, καὶ αἱ ἀρεταὶ χάριτες, ρέουσιν ἐκ τῶν χειλέων τῆς. Αἰλουσῆς αὐτῆς πάντες σιωπῶσιν, ἡ δὲ, ἐρυ-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

θριῶσα, παραχρῆμα ἀποσιωπᾷ ὅ,τι ἤρξατο λέγουσα, ἅμα βλέπει ὅτι τὴν ἀκούουσι μετὰ προσοχῆς. Ἡμεῖς μολὶς τὴν ἤκούσαμεν λαλοῦσαν.

Ἐνθυμεῖσαι, ὦ Τηλέμαχε, ἡμέραν τινά, ὅτε ὁ πατήρ τῆς τὴν προσεκάλεσεν. Αὐτὴ ἐφάνη ταπεινὴ τῷ βλέμματι, καὶ κεκαλυμμένη ὑπὸ μεγάλου πέπλου, ἐλάλησε δὲ ἀπλῶς ἵνα μετριάσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Ἰδομενέως, ὅστις ἐζήτει νὰ τιμωρήσῃ τῶν οἰκετῶν του τινά. Ἐκεῖνος κατ' ἀρχὰς ἐταράχθη, ἀλλ' αὐτὴ ἔπειτα τὸν κατεπράυνε καὶ τελευταῖον τῷ ἐξήγησε τὴν αἰτίαν, ἣτις ἠδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον· χωρὶς δὲ νὰ παροξύνῃ τὸν βασιλέα διδούσα αὐτῷ νὰ αἰσθανθῇ ὅτι λίαν παρεφέρθη, τῷ ἐνέπνευσε φρονήματα δικαιοσύνης καὶ ἐπιεικειᾶς. Ἡ Θέτις, ὅταν θωπεύῃ τὸν γέροντα Νηρέα, δὲν πρᾶννει ἡπιώτερον τὰ ἐξηγρημμένα κύματα· οὕτως ἡ Ἀντιόπη, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐξουσίαν τινά, καὶ χωρὶς νὰ ὠφεληται ἐκ τῶν θελημάτων της, θέλει ποτὲ διενθῆναι τὴν καρδίαν τοῦ συζύγου της, ὡς σήμερον κρούει τὸν λύραν της θέλουσα νὰ παρέξῃ δι' αὐτῆς τρυφεριότητα ἀρμονίας. Καὶ πάλιν, ὦ Τηλέμαχε, ὁ ἔρωσ σου πρὸς αὐτὴν εἶναι νόμιμος, οἱ θεοὶ σοὶ τὴν προορίζουσι καὶ τὴν ἀγαπᾷς εὐλόγως· ἀλλὰ δεόν νὰ περιμείνεις ἵνα ὁ Ὀδυσσεὺς σοὶ τὴν ἐγγυηθῇ. Σὲ ἐπαινῶ ὅτι δὲν ἠθέλησας νὰ τῇ φανερώσῃς τὰ αἰσθημάτων σου· γίνωσκε δὲ ὅτι, εἴαν μετεχειρίζετο πλαγίως τρόπους ἵνα τῇ δηλώσῃς τοὺς σκοπούς σου, αὐτὴ ἤθελε τὴν ἀπορρίψει καὶ ἤθελε παύσει νὰ σ' ἀγαπᾷ. Αὐτὴ δὲν θέλει δώσει ποτὲ ὑπόσχεσιν εἰς οὐδέν· θέλει ἀφήσει τὸν πατέρα της ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης της, καὶ θέλει λάβει τὸν ζυγὸν ἀνδρᾶ θεοσεβῆ καὶ κόσμιον. Παρατήρησας, ὡς καὶ ἐγὼ ὅτι ἐμφανίζεται ἐλιγώτερον, καὶ ὅτι ταπεινοὶ τοῦ ἐφθάλμου εἰς μάλλον ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐπανόδου σου; Αὐτὴ γινώσκει πᾶν στρατιωτικὸν ἀνδραγάθημά σου· δὲν ἀγνοεῖ οὔτε τὴν κηταγωγὴν σου, οὔτε τὰς τύχας σου, οὔτε ὅ,τι οἱ θεοὶ σοὶ ἐχάρησαν, καὶ ταῦτα πάντα τὴν καθιστοῦν τοσοῦτον σώφρονα καὶ τοσοῦτον συνεσταλμένην. Ἰωμεν λοιπόν, ὦ Τηλέμαχε, ἰωμεν εἰς Ἰθάκην· δὲν μοὶ ὑπολείπεται

πλέον ἄλλο ἢ νὰ συντελέσω πρὸς ἀνακάλυσιν τοῦ πατρὸς σου καὶ σὲ συνδράμω εἰς ἀπόκτησιν γυναικὸς ἄξιας τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, οὐχὶ ὅτι εἶναι θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τοῦ Σαλέντου, ἀλλὰ καὶ ποιμενὴς ἂν ᾦτο, εἰς τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη τοῦ Ἀλγίδου¹. Τρὶς εὐτυχὲς ἤθελες λογισθῆ ἀποκτῶν αὐτήν.

Ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις ἐφοβεῖτο μὴ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ ἀναχωρήσωσιν, ἐσκέπτετο τίνι τρόπῳ ν' ἀναβάλλῃ τὸν ἐκπλουν αὐτῶν. Παρέστησεν εἰς τὸν Μέντορα ὅτι δὲν ἔδύνατο νὰ ἐξωμαλύνῃ χωρὶς αὐτοῦ, διαφορὰν τινα ἀναφυσῆσαν μετὰ τοῦ Διοφάνους, ἱερέως τοῦ Διὸς τοῦ Σιωτῆρος, καὶ τοῦ Ἡλιοδώρου ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος, περὶ τῶν οἰκῶν ὡς πρὸς τὴν πτῆσιν τῶν ὀρνέων καὶ τὰ σπλάγγνα τῶν ἱερῶν.

Διὰ τί, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, εἰς τὰ ἱερὰ πράγματα ἀναμίγνυσαι; Ἄφες τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν εἰς τοὺς Ἑτρούριους, οἵτινες ἔχουσι τὰς παραδόσεις τῶν παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων μαντείων, καὶ τὴν θεῖαν ἐπίπνοiαν τοῦ ἐρμηνεύειν πᾶσαν δισημεῖαν. Μεταχειρίσου τὴν ἐξουσίαν σου ἵνα ἐκριζώσῃς τὰς φιλονεικίας αὐτάς ἅμα ἀναφυσῆσαι· μὴ δείξῃς οὔτε πρᾶσι-ποληψίαν, οὔτε πρόληψιν τινα· καὶ εὐχαριστήσου ἁπλῶς νὰ ὑποστηρίξῃς τὴν γενομένην ἐξήγησιν. Ἐνθυμοῦ ὅτι ὁ θεαί-λεὺς ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ ὅτι δὲν πρό-πει ποτὲ νὰ ἐπιχειρῇ νὰ τὴν κανονίσῃ. Ἡ θρησκεία ἐκπληγ-αὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ εἶναι ὑπερτέρα τῶν βασιλέων.

Ἐὰν οἱ βασιλεῖς ἀναμίσγνυνται εἰς τὴν θρησκείαν, ἀντὶ νὰ τὴν προστατεύωσι θέλουσι τὴν ὑποβάλλει εἰς δουλείαν. Οἱ βασιλεῖς, εἶναι τοσούτῳ δυνατοί, οἱ δὲ λοιποὶ ἄνθρωποι το-σούτῳ ἀδύνατοι, ὥστε τὸ πᾶν θέλει διακινδυνεύσει νὰ μετα-βληθῇ κατ' ἀρέσκειαν τῶν πρώτων, ἂν τοῖς ἐπιτραπῇ ν' ἀνα-μίγνυνται εἰς ζητήματα ἀφορῶντα πράξεις θρησκευτικὰς. Ἄ-φες λοιπὸν ἐλευθέραν τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν εἰς τοὺς θεοπο-ρήτους ἄνδρας, καὶ περιορίσου νὰ πειθαναγκάσῃς τοὺς ὅσοι δὲν ὑπακούσωσιν εἰς αὐτὴν ἅπαξ ἀπαγγελομένην.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰδομενεὺς παρεπονέετο διὰ τὴν ἀμυχανίαν

¹ Ἀλγιν, ὅπου τοῦ Ἀσπίου ἐν Ἰταλίᾳ, τὰ νῦν. Posca bel Para καλούμενη, καὶ πόλις Ἀλγιδῶν αὐτῆς, ἀρχαία.

εἰς ἣν εὐρίσκετο, ὡς πρὸς τὰς μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν διαφοράς, ἃς τὸν προέτρεπον νὰ δικάσῃ. "Ἰρισαν, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, πάντα τὰ νέα ζητήματα, ἅτινα μέλλουσι ν' ἀπαρτίσωσι γενικὰ ἀξιώματα νομοδιδασκαλίας, καὶ ἐρμήνευσαν τοὺς νόμους· ἀλλὰ μὴ ἀνεδέχου ποτὲ νὰ δικάσῃς τὰς τῶν ἰδιωτῶν διαφοράς. Αὗται συσσωρευόμεναι ὁμοῦ θέλουν σὲ πολιορκῆσαι καὶ τότε θέλεις εἶσθαι ὁ μόνος δικαστὴς τοῦ λαοῦ σου, πάντες δὲ οἱ ὑπὸ σὲ διατελοῦντες δικασταὶ θέλουσιν ἀποβῆναι ἀνωφελεῖς· καὶ σὺ αὐτὸς δὲ θέλεις καταβαρυνθῆ, καὶ αἱ σμικραὶ ὑποθέσεις θέλουσιν ἀπορροφήσαι τὸν πολῦτιμον καιρὸν σου ἀντὶ τῶν μεγάλων, χωρὶς νὰ δύνῃσαι καὶ νὰ ἐπαρκεσθῇς ἵνα καὶ τὰς σμικρὰς αὐτὰς λεπτομερῶς κανονίσῃς. Μὴ ζήτησιν λοιπὸν νὰ περιπλεχθῇς εἰς τοιαύτην ἀμνηχανίαν. Παράπεμψον τὰς τῶν ἰδιωτῶν διαφοράς εἰς τοὺς τακτικούς αὐτῶν δικαστάς, πράττε ὅτι οὐδεὶς ἕτερος δύναται νὰ πράξῃ πρὸς ἀνακούφισίν σου, καὶ τότε ποιήσεις ἔργον ἄξιον βασιλείας.

Μὲ ἀναγκάζουσι προσέτι, ἔλεγεν ὁ Ἰδομενεύς, νὰ ἐπιτρέψω ἐνίοις γάμοις. "Ανθρώποι τινες ἐξ ἐπιφανῶν οἰκῶν, οἵτινες μὲ παρεκλούθησαν εἰς ὅλους τοὺς πολέμους, καὶ ἐδὴ πάννησαν μεγάλας οὐσίας ὑπηρετοῦντες μοι, ἐπιθυμοῦσι νὰ λάβωσιν ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν των ἄδειαν νὰ νυμφεῖν θῶσι θυγατέρας τινὰς πλουσίας· ἐν βραχυλογίᾳ ἀρκεῖ νὰ εἰπῶ ὅτι θέλω νὰ τοὺς ἀποκαταστήσω καὶ ἔσονται ἀποκαταστημένοι. Ἀληθῶς, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, μία μόνη λέξις σου ἀρκεῖ εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη σημαίνει διὰ σὲ πολύ. Θέλεις νὰ στέρῃς λοιπὸν τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ τῇ παρεργίᾳ τοῦ νὰ ἐκλεῖξωσι τοὺς γαμβρούς των, καὶ ἐπομένως τοὺς κληρονόμους των· ἀλλὰ τοῦτο ἠθέλην εἶσθαι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ὑπέβαλες ἀπάσας τὰς οἰκογενείας εἰς τὴν σκληροτέραν δουλείαν, καὶ ἠθέλες εἶσθαι ὑπεύθυνος πάντων τῶν οἰκιακῶν δυστυχιῶν τῶν συμπολιτῶν σου. Οἱ γάμοι καθ' ἑαυτοὺς ἔχουσιν ἀρκούσας λύπας, χωρὶς νὰ τοῖς προσθέσῃς καὶ ταύτην τὴν πικρίαν. Ἢ ἂν ἔχῃς ὑπηρετάς πιστοὺς ἵνα βραβεύσῃς, δὸς αὐτοῖς χέρσους γαίας. Ἀπονεύμων αὐτοῖς βαθμοὺς καὶ τιμὰς ἀναλόγους τῆς τάξεώς των.

καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν των, χορήγησον αὐτοῖς, ἂν ᾖναι χρεῖα, μικρὸν ἀργύριον ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου θησαυροφυλακίου σου, ἀλλὰ μὴ ἐξώφλει ποτὲ τὰ χρέη σου θυσιάζων τὰς θυγατέρας τῶν πλουσιῶν ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν γονέων των.

Ὁ Ἰδομενεὺς μετέθε ἔπειτα εἰς ἕτερον ζήτημα. Οἱ Συβαρίται εἶπε, κατηγοροῦσιν ἡμᾶς ὅτι ἥρπασαμεν τὰς γαίας των καὶ ἐδώσαμεν αὐτάς, ὡς ἀγροὺς καλλιεργησίμους, εἰς ξένους ἐπὶ κλυδας, οὓς προσελκύσαμεν ἐνταῦθα. Θέλω ὑποχωρήσει λοιπὸν εἰς αὐτούς; ἂν τοῦτο πράξω, ἕκαστος θέλει νομίσαι ὅτι δύναται νὰ ἐγείρει ἀξιώσεις καθ' ἡμῶν. Δὲν εἶναι δυνατόν, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, νὰ πιστευθῶσιν οἱ Συβαρίται ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαφορᾷ· ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν ἐπίσης νὰ πιστευθῇς καὶ σὺ αὐτὸς τὴν ἰδικήν σου. Τί θέλεις πιστευθῇ λοιπὸν; ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεὺς. Μηδέτερος, ἐπανελάθεν ὁ Μέντωρ· ἀλλὰ πρέπει νὰ λάβητε διαιτητὴν ὁμοίον τινα λαὸν ἀνύπτονον πρὸς ἑκατέρους ὑμᾶς καὶ λαὸς τοιοῦτος εἶναι οἱ Σιποντιῖνοι· οἵτινες δὲν ἔχουσιν ἀντίθετα πρὸς τὰ ἰδικὰ σου συμφέροντα.

Ἄλλ' εἶμαι ὑπόχρεως, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεὺς, νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς διαιτητήν; Δὲν εἶμαι βασιλεὺς; Ὁ ἡγεμὼν ὀφείλει ἄρ' γε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ξένους, ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν τῆς ἐπικρατείας του; Ὁ Μέντωρ ἐπανελάθεν οὕτω τὸν λόγον. Ἐπειδὴ ἐμμένεις εἰς τὸν λόγον σου, δῆλον ὅτι νομίζεις ὅτι ἔχεις δίκαιον· ἀλλὰ καὶ οἱ Συβαρίται ἐπίσης νομίζουσι, καὶ διίσχυρίζονται μάλιστα ὅτι τὸ δίκαιόν των εἶναι ἀναμρισητόν.

Εἰς τὴν διαφωνίαν ταύτην τῶν γνωμῶν μόνος εἰς διαιτητὴς, παρὰ τῶν διαφορομένων ἐκλεγόμενος, δύναται νὰ συμβιάσῃ ὑμᾶς, τοῦναντίον δὲ ἡ τύχη τῶν ὀπλῶν θέλει ἀποφασίσει· μένος ὅρος δὲν ὑπάρχει. Ἐὰν ἐμβαινὲς φέρ' εἰπεῖν, εἰς τινα δημοκρατίαν, ἐνθα νὰ μὴ ὑπῆρχον ἀρχαὶ καὶ δικασταί, καὶ ἐνθα ἐκάστη οἰκογένεια νὰ ἐνόμιζεν ὅτι δύναται αὐτοδικαίως καὶ αὐτογνωμόνως νὰ λάβῃ τὸ δίκαιόν της περὶ πάσης ἀξιώσεώς της κατὰ τῶν γειτόνων της, ἤθελες ἐλεεινολογήσει βεβαίως τὴν τύχην τοιοῦτου ἔθνους, καὶ ἀποστραφῇ τὴν φρικώδη ἐκείνην ἀταξίαν, ἐν ᾗ ἅπασαι αἱ οἰκογένειαι ἤθελον ἐξοπλισθῇ κατ' ἀλλήλων. Νομίζεις ἄρ' γε ὅτι καὶ οἱ

Θεοὶ ἐπισκοποῦσι μετ' ὀλιγωτέρας φρίκης ἅπαντα τὸν κόσμον, ὅστις εἶναι ἡ καθ' ὅλου δημοκρατία; Ἐάν πᾶς λαὸς ζῶν ἐν αὐτῷ, ὡς μεγάλη τις οἰκογένεια, νομίζῃ ὅτι δύναται πληρέστατα νὰ λάβῃ τὸ δίκαιόν του αὐτογνωμόνως περὶ πάσης ἀξιόσεώς του κατὰ τῶν γειτόνων του, καθὼς καὶ πᾶς ἰδιώτης κάτοχος ἀγροῦ θεωρουμένου ὡς κληρονομίας τῶν προγόνων του, ὅτι δύναται νὰ διακατέχῃ αὐτὸν ἀνευ ἀδείας τῶν νόμων καὶ τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων ὁ τοιοῦτος ἤθελεν αὐστηρῶς τιμωρηθῇ ἐπεὶδὴ ἐζήτει νὰ κατέχῃ διὰ τῆς βίας, ὅτι ἡ δικαιοσύνη δὲν τῷ ἔδωκε. Πιστεύεις λοιπὸν ὅτι καὶ οἱ βασιλεῖς δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσιν ἀπολύτως τὴν βίαν ἵνα ὑποστηρίξωσι τὰς ἀξιώσεις των, χωρὶς νὰ δοκιμάσωσι πρῶτον πάντα ἥπιον καὶ φιλόανθρωπον καὶ δίκαιον τρόπον; Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἄρα γε ἀδιάφορος καὶ μᾶλλον ἀπαραδίαστος ὡς πρὸς τοὺς βασιλεῖς, τοὺς κυβερνῶντας ἐλάκληρα ἔθνη καὶ τόπους; ἢ πρὸς τὰς οἰκογενείας τὰς καλλιεργούσας ἀγροὺς τινάς; ἢ μήπως εἶναι ἀδίκος καὶ ἄρπαξ ὁ σφετεριζόμενος ὀλίγα στρέμματα γῆς, δίκαιος δὲ καὶ ἥρως ὁ κυριεύων ὅλας ἐπαρχίας; Ἐάν χαρίζηται τις, ἢ κολακεύηται ἢ τυφλωθῇ διὰ μικρὰ συμφέροντα ἰδιωτῶν, πολλῷ μᾶλλον πρέπει νὰ φοβῆται μὴ χαρισθῇ, κολακευθῇ καὶ τυφλωθῇ διὰ μεγάλα συμφέροντα ἐπικρατείας; ἀλλὰ δύναται καὶ νὰ ἔχῃ ποιοῦθῃν εἰς ἑαυτὸν περὶ ὑποθέσεως ἐν ᾗ ὑπάρχουσι πλείστοι λόγοι δυσιπιστίας; δὲν θέλει φοβεῖσθαι ὁ τοιοῦτος μὴ ἀπατηθῇ εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ πλάνη ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου ἔχει φρικτὰς συνεπείας; Ἡ πλάνη βασιλείας, ὅστις ἐλευθεῖται ἀπὸ τὰς ἀξιώσεις του προξενεῖ πολλάκις λεηλασίας, λιμοὺς, σφαγὰς, διαστροφὰς ἡθῶν, ὧν τὰ ἐλεύθρια ἀποτελέσματα παρατείνονται ἄχρι τῶν ὀφθαλμῶν ἀπογόνων. Βασιλεὺς, ὅστις ἐγείρει πάντοτε πλείστους κολακκὰς περὶ ἑαυτοῦ, δὲν θέλει φοβεῖσθαι μὴ κολακευθῇ καὶ ἀπατηθῇ εἰς τοιαύτας περιστάσεις;

Ἐάν ὅμως συναινέσῃ ὅπως διαιτητὴς τις λύσῃ τὴν διαφοράν, δεικνύει τὴν δικαιοσύνην του, τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν μετριοπάθειάν του. Κηρύττει τοὺς ἀληθινούς λόγους, ἐφ' ὧν

τὸ δίκαιόν του στηρίζεται· ὁ δὲ ἐκλεχθὲς δικάστης εἶναι φιλικὸς τις μεσίτης, οὐχὶ δὲ αὐστηρὸς τις δικαστής. Εἰς τὰς ἀποφάσεις του δὲν ὑποβάλλεται τις τυφλὸς, ἀλλ' ἔχει προηγουμένην τινὰ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν· οὗτος δὲ δὲν ἀπαγγέλλει ἀπόφασιν, ὡς ἀνώτατος δικαστής, ἀλλὰ προτρέπει, νουθετεῖ, προσπαθεῖ νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστώτα. Ὅθεν θυσιάζει τις μικρὸν ὄφελος πειθόμενος εἰς τὰς συμβουλὰς του, ὅπως διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην· ἀλλ' ἐὰν ὁ πόλεμος ἐπέλθῃ ἐναντίον πάντων τῶν προσπαθειῶν τοῦ βασιλέως πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης, ἔχει τοῦλάχιστον ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεώς του, τὴν ὑπόληψιν τῶν γειτόνων του, καὶ τὴν δικαίαν ὑπεράσπισιν τῶν θεῶν. Ὁ Ἰδομενεὺς κατανοεῖς ἐκ τῶν λόγων τούτων συνήνεσεν ἵνα οἱ Σιποντίνοι γείνωσι μεσίται μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Σιδαριτῶν.

Τότε ὁ βασιλεὺς, βλέπων ὅτι πᾶς τρόπος τοῦ νὰ διακρατήσῃ πλησίον του τοὺς δύο ξένους ἀπετύγχανεν, ἐπειράθη νὰ τοὺς παρεμποδίσῃ διὰ δεσμοῦ ἐπὶ ἰσχυροτέρου. Παρετήρητιεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος εἶχε κλίσιν τινὰ πρὸς τὴν Ἀντιόπην, ὅθεν ἤλπισε διὰ τοῦ πάθους τούτου νὰ τὸν παγιδεύσῃ. Ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ προσέταξεν αὐτὴν νὰ ψάλλῃ πολλάκις εἰς τὰ δειπνά, ἐκεῖνη δὲ ἐξέτέλεσε τὴν προσταγὴν του ἵνα μὴ φανῇ ἀπειθής, ἀλλὰ μετὰ τσαύτης αὐτολήτης, ὥστε εὐδύνως τὴν λύπην, ἣν ἠσθάνετο ὑπακούουσα. Ὁ δὲ Ἰδομενεὺς προέβη ἐπὶ τούτου, ὥστε ἠθέλησε νὰ τὴν υποχρεώσῃ νὰ ψάλλῃ τὴν κατὰ τῶν Ἀκυνίων καὶ τοῦ Ἀδράστου ἐπελθούσαν νίκην· ἀλλ' ἐκεῖνη καὶ τοὶ ὑπακούσασα δὲ νένόλησε νὰ ψάλλῃ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Τηλεμάχου· ἀπεποιήθη δὲ τοῦτο μετὰ πολλῆς σεμνότητος, ὥστε ὁ πατὴρ τις δὲν ἐτόλμησε νὰ τὴν ἀναγκάσῃ. Ἡ γλυκεῖα καὶ θελκτικὴ φωνὴ τῆς διεπέρα τὴν καρδίαν τοῦ νέου υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἦτον ὅλος καταγοητευμένος. Ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπ' αὐτὸν ἔχαιρε βλέπων τὴν ταραχὴν του, ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος ὑπεκρίνετο ὅτι δὲν ἐνώει τοὺς σκοποὺς τοῦ βασιλέως· δὲν ἠδύνατο δὲ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει νὰ μὴ κατανοῇ, ἀλλὰ τὸ λογικὸν κατέσχευε τοῦ αἰσθήματος, καὶ δὲν

ἦτο πλέον ὁ Τηλέμαχος ἐκεῖνος, ὃν πάθος τυραννικὸν ἐδέσμευεν ἄλλοτε εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς. Ἐν ᾧ δὲ ἡ Ἀντιόπη ἔψαλλεν, αὐτὸς ἐτῆρει βαθεῖαν σιωπὴν, ἀλλ' ἅμα ἐκείνη ἐτελείωσεν, οὗτος ἔστρεψε τὸν λόγον εἰς ἄλλο ἀντικείμενον.

Ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ δυνηθεὶς διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του ἀπεράσισε, τελευταῖον, νὰ προτείνῃ θῆραν τινά, δι' ἧς ἤθελε, παρὰ τὸ σύνθετες, νὰ ψυχαγωγῇ τὸν θυγατέρα του. Ἡ Ἀντιόπη ἐκλαυσε, καὶ δὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ, ἀλλ' ἤναγκάσθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προσταγὴν τοῦ πατρὸς τῆς. Ἀναβαίνει λοιπὸν εἰς ἵππον σφαδάζοντα, φρυακτὴν καὶ ὅμοιον πρὸς ἐκείνους, οὓς ὁ Κάστωρ ἐδάμαξε πρὸς μάχην. Τὸν διοικεὶ στιβαρὰ χειρὶ ὁμίλος δὲ νέων νυμφῶν τὴν παρεκολουθοῦσι προθύμως, μέσῳ τῶν ἵππων ἐκείνη διαπρέπει ὡς ἡ Ἀρτεμις εἰς τὰ δάση. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν θεωρεῖ, τὴν θαυμάζει καὶ ἐπιλανθάνεται πάντων τῶν παρελθόντων δεινῶν του· ὁ δὲ Τηλέμαχος τὴν βλέπει ἐπίσης καὶ καταγοητεύεται ἐκ τῆς σεμνοπρεπείας τῆς μάλλον ἢ ἐκ τῆς ἐπιδεδξιότητος καὶ τῶν ἄλλων χαρίτων τῆς.

Οἱ κύνες κατεδίωκον ἀγριόχοιρον ἑξαισίου μεγέθους, ὡς τὸν τῆς Καλυδῶνος¹. Αἱ μικραὶ τρίχες τῆς χαίτης του ἦσαν τραχεῖαι καὶ ἀνορθωμέναι πάντοτε ὡς ἀκόντια. Οἱ ἀκτινοβόλοι ὀφθαλμοὶ του ἦσαν πλήρεις αἵματος καὶ πυρός· ὁ γρυλλισμὸς του ἤκούετο πόρρωθεν, ὡς ὁ ἑξὺς συριγμὸς τῶν στασιωδῶν ἀνέμων, ὅποταν ὁ Αἰόλος τοὺς συνεγείρει εἰς τὸ ἄντρον του, θέλων νὰ καταπαύσῃ τὰς τρικυμίας. Οἱ χανλῶδοντές του μακροὶ καὶ γαμφοί, ὡς τὰ κοπτερὰ δρέπανα τῶν θεριστῶν, ἐθήριζον τὰ στελέχη τῶν δένδρων· ὅσοι δὲ κύνες ἐτόλμουν νὰ τὸν πλησιάσωσι διερρηγνύοντο. Οἱ εὐτολμότεροι κυνηγοὶ καταδιώκοντές τον, ἐφοβοῦντο νὰ τὸν πλησιάσωσιν. Ἡ Ἀντιόπη ὠκύπους ὡς οἱ ἄνεμοι, δὲν ἐπτοῦθε νὰ τὸν προσβάλῃ ἐκ τοῦ συστάδην· ἐκτοξεύει λοιπὸν κατ' αὐτοῦ βέλος, ὅπερ διαπερᾷ τὴν ὁμοπλάτην του. Τὸ αἷμα

¹ Ἡ Καλυδὼν ἦτο πόλις τῆς Αἰτωλίας ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Οἰεὺς πατὴρ τοῦ Μιλεάγρου, ὅστις ἐφόνευσεν εἰς τινὰ δρῦν ἐν αὐτῇ τὸν Καλυδῶνα ἀγριόχοιρον.

τοῦ θηρίου ἀνακηκίει καὶ καθιστᾷ αὐτὸ ἀγριώτερον ὥστε στρέφεται πρὸς τὴν τοξότιν. Παραχρῆμα ὁ ἵππος τῆς Ἀντιόπης, καὶ τοι γενναῖος, πτύρεται καὶ ὀπισθοχωρεῖ, ὃ δὲ τερατώδης ἀγριοχοῖρος ἐπιπίπτει κατ' αὐτοῦ, ὁμοῖος πρὸς τὰς βαρεῖας μηχανάς¹ τὰς κατασειούσας τὰ τεῖχη τῶν ἰσχυροτέρων φρουρίων. Ὁ ἵππος ὀκλάζει, ἡ δὲ Ἀντιόπη πίπτει χαμὰ καὶ μὴ δυναμένη ν' ἀποφύγῃ τὸ θανατηφόρον τραῦμα τοῦ χαυλιόδοντος τοῦ ἀγριοχοῖρου ὅστις ἐφορᾷ ἵνα τὴν διασπάσῃ· ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος προσεκτικώτατος εἰς τὸν κίνδυνον τῆς Ἀντιόπης εἶχεν ἤδη πηδῆσαι ἀπὸ τοῦ ἵππου. Ταχύτερος δὲ τῆς ἀστραπῆς ῥίπτεται μεταξὺ τοῦ καταβεβλημένου ἵππου καὶ τοῦ ἀγριοχοῖρου, ὅστις ζητεῖ νὰ διεκδικήσῃ τὸ αἷμά του· κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρα δόρυ μακρὸν, καὶ τὸ ἐμπήγει σχεδὸν ὁλόκληρον εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ φοβεροῦ ζώου, ὅπερ πίπτει σφαδάζον.

Παραυτίκα ὁ Τηλέμαχος ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν του, ἥτις, καὶ τοι νεκρὰ ἐκφραδίζει ὅμως ἐρωμένη ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς κυνηγούς, καὶ τὴν προσφέρει ὡς δῶρον εἰς τὴν Ἀντιόπην, ἥτις ἐρυθρία. Συμβουλευέται διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν πατέρα της, ὅστις καὶ τοι ἐκπεπληγμένος σκιρτᾷ ὑπὸ χαρᾶς ὅτι εἶδεν αὐτὴν διασωθεῖσαν, καὶ νεύει αὐτῇ ἵνα δεχθῇ τὴν προσφοράν· λαμβάνουσα δὲ τὸ δῶρον λέγει πρὸς τὸν Τηλέμαχον. Δέχομαι παρὰ σοῦ εὐγνωμόνως ἕτερον δῶρον πολλῶ τιμιώτερον τούτου, τὸ τῆς ζωῆς, ἣν σοὶ ὀφείλω. Μόλις εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ ἐροβήθη ὅτι πολλὰ εἶπεν ὅθεν ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμούς, ὃ δὲ Τηλέμαχος, ὅστις ἐνόησε τὴν παραχρῆν της, δὲν ἐτόλμησεν ἄλλα νὰ τῇ ἀποκριθῇ εἰμὴ ὅτι εὐτυχὴς ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ὅτι διέσωσε ζωὴν τοσοῦτον πολύτιμον, καὶ ἐτι εὐτυχέστερος εἴαν ἡδύνατο νὰ διέλθῃ τὸν βίον του μετ' αὐτῆς. Ἡ Ἀντιόπη χωρὶς νὰ εἴπῃ πλέον λέξιν, ἰδραμε μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν ὅμιλον τῶν νεανίδων συντρόφιον της καὶ ἀνεπήδησεν ἐπὶ ἕτερον ἵππον.

Ὁ Ἰδομενεὺς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤθελεν ὑποσχεθῇ τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Τηλέμαχον, ἀλλ' ἤλπιζεν ὅτι ἐτι

¹ Τὰς ἑλεπόλους.

μᾶλλον θέλει ἐξάψει τὸ πάθος τοῦ ἀφίνων αὐτὸν εἰς τὴν ἀβεβαιότητα, καὶ ἐπίστευε μάλιστα ὅτι θέλει τὸν παρακρατήσῃ εἰς τὸ Σάλεντον διὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι θέλει στέψει τοὺς γάμους των. Καὶ ὁ μὲν Ἰδομενεὺς οὕτω διανοεῖτο, ἀλλ' οἱ θεοὶ ἐμπαίζουσιν ἐνίοτε τὴν σοφίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὅ,τι ἐμελλε νὰ παρακρατήσῃ τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸ Σάλεντον, τὸν ἠνάγκασε κυρίως νὰ φύγῃ τὴν ταχίστην· ἐπειδὴ ἤρχιζε νὰ αἰσθάνηται ἐν ἑαυτῷ πολλὴν δυσπιστίαν πρὸς ἑαυτόν. Ὁ δὲ Μέντωρ ἐδιπλασίασε τὰς προσπάθειάς του ἵνα τῷ ἐμπνεύσῃ τὸν πόθον τῆς εἰς Ἰθάκην ἐπιστροφῆς του, καὶ ἠνάγκασε συγχρόνως τὸν Ἰδομενέα νὰ τὸν ἀφήσῃ ν' ἀπέλθῃ. Τὸ πλοῖον ἦτον ἤδη ἑτοιμον, διότι ὁ Μέντωρ, ὅστις ἐκανόνιζε πάσας τὰς ὥρας τῆς ζωῆς τοῦ Τηλεμάχου, ἵνα τὸν ἀναβιδάσῃ εἰς τὸ ἄωτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δὲν τὸν ἐκράτει εἰς ἑκάστην τόπον εἰμὴ ὅσον ἐγχειρίζετο πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς του, καὶ πρὸς ἀπόκτησιν πείρας τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ὁ Μέντωρ λοιπὸν ἐφρόντισε καὶ ἡτοιμάσθῃ τὸ πλοῖον πρὸς ἀναχώρησιν ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ Τηλεμάχου.

Ἄλλ' ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις δυσηρεστεῖτο βλέπων αὐτὸ ἑτοιμασθὲν, ἔπεσεν εἰς θανατηφόρον λύπην, καὶ ἀπόνειαν ἀξίαν οἴκου, ὅτε εἶδεν ὅτι οἱ δύο φίλοι του, παρ' ὧν ἔλαβεν τοσαύτην βοήθειαν, ἐμελλαν νὰ τὸν ἐγκαταλείψωσιν. Ἐκλείετο εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς οἰκίας του, ὅπου ἀνεκούφιζε τὴν καρδίαν του ἐκπέμπων στεναγμούς, καὶ γέων παταμούς δακρύων. Ἀπείχε τροφῆς, ὁ ὕπνος δὲν ἐπράυνε πλέον τὰς πικρὰς ὁδύνας του, ἰσχυαίνεται, ἐτήκετο ὑπὸ τῆς ἀνησυχίας του. Ὅμοιος πρὸς ὑψικόμεν δένδρον, ὅπερ καλύπτει τὴν γῆν διὰ τῆς σκιᾶς τῶν δασυφύλλων κλάδων του, καὶ οὐ τινοῦ σκιά ληξ' αὖτις ἐμφωλεύων εἰς τοὺς λεπτοτάτους ὅγκτους, δι' ὧν διουχεταίεται ὁ πρὸς τροφήν αὐτοῦ ἀναγκαῖος χυμὸς, καταβιδρώσκει τὸ στέλεχος, καὶ τὸ δένδρον αὐτὸ, ὅπερ οἱ ἀνέμοι οὐδέποτε ἐκλόνησαν, ἡ δὲ γόνιμος γῆ ἀρέσκειται νὰ φέρῃ εἰς τοὺς κόλπους της, καὶ ὁ πέλεκυς τοῦ γεωργοῦ αἰέποτε ἐσθλάσθῃ, μαραινέται χωρὶς νὰ δύναται τις ν' ἀνακαλῇ ψὴ τὸ αἷτιον τῆς νόσου του, μαραινόμενον δὲ καὶ πηρόμενον

ἀπογυμνοῦνται τῶν φύλλων του, ἀτινά εἰσιν ὁ στολισμός του, καὶ δὲν δεικνύει πλέον εἰμὴ κορμὸν κεκαλυμμένον ἐκ φλοιοῦ παλυτχιδοῦς καὶ ξηρῶν κλάδων, ταιοῦτος καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἐφαίνετο ἐν τῇ ὁδῷν του.

Ὁ Τηλέμαχος εὐλαβοῦμενος τὸν Ἰδομενέα δὲν ἐτόλμα νὰ τῷ λαλήσῃ· ἐφοβεῖτο τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του· ἐζητεῖ προφάσεις· ἵνα τὴν ἀναβάλλῃ, καὶ ἤθελε διατελεῖ πολὺν καιρὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἀβεβαιότητα, ἐὰν ὁ Μέντωρ δὲν τῷ ἔλεγε. Χαίρω βλέπων σε τοσοῦτον μεταβεβλημένον. Ἐγεννήθης ἀστερωῆς καὶ ὑπερόπτης· ἡ καρδιά σου ἐθέλγετο μόνον ἐκ τῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν ὠφελειῶν σου· ἀλλὰ τελευταῖαν ἐγένου ἄνθρωπος καὶ ἄρχεσαι, ἔνεκα τῆς πείρας τῶν δεινῶν σου, νὰ εὐσπλαγχνίζεσαι τὰ τῶν ἄλλων δεινά. Ἄνευ τῆς εὐσπλαγχνίας ταύτης, δὲν ὑπάρχει οὔτε χρηστότης, οὔτε ἰκανότης εἰς τὸ κυβερνᾶν ἄνθρώπους· ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ ὑπερπηδᾷς τὰ ὅρια τοῦ μετρίου· οὐδὲ νὰ κατακίπτῃς ἀγενῶς εἰς ἄνδρον στοργὴν. Θέλω λαλήσῃ μετὰ χαρᾶς εἰς τὸν Ἰδομενέα, ἵνα συναινέσῃ εἰς τὴν ἀναχώρησίν μας, καὶ θέλω σὲ ἀπαλλάξῃ τῆς δυσκολίας πρὸς συνέντευξιν τοιοῦτον λυπηρὰν· ἀλλὰ δὲν θέλω ἵνα αἰσχύνῃ καὶ δειλία κατακυριεύσωσι τὴν καρδίαν σου. Πρέπει νὰ συναιβίσῃς νὰ ἐνώμῃς τὴν τόλμην καὶ τὴν καρτερίαν μετὰ τῆς τρυφερᾶς καὶ εὐαισθήτου στοργῆς. Πρέπει νὰ φοβῇσαι μὴ λυπῇσαι τοὺς ἄνθρώπους ἄνευ ἀνάγκης. Ἐὰν ὅμως δὲν δύνασαι ν' ἀπορύγῃς τοῦτο, πρέπει τοῦλάχιστον νὰ συλλυπῇσαι αὐτοὺς, καὶ νὰ πράυνῃς τὸ τραῦμά σου, ὅσον ἐνέστι περὶ πόσῳ, ἀφ' οὗ δὲν δύνασαι ἑλοσχερῶς νὰ τὸ ἰατρεύῃς. Τὴν θεραπείαν ταύτην ἐπιζητῶν, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος, ἐπιθυμῶ ἵνα ὁ Ἰδομενεὺς μᾶθῃ περὶ σοῦ μᾶλλον ἢ περὶ ἐμοῦ τὴν ἀναχώρησίν μας.

Ὁ Μέντωρ παραγορῆμα τῷ λέγει. Ἀπατάσαι, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε. Σὺ ἐγεννήθης καὶ ἀνεδράφῃς εἰς μεγαλεία, ὡς πάντες οἱ υἱοὶ τῶν βασιλέων, οἵτινες θέλουσιν ἵνα τὰ πάντα γίνωνται κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των, καὶ ἅπαντα ἡ κτίσις νὰ υποτάσσεται εἰς τὰς θελήσεις των, ἀλλ' οἵτινες ὅμως δὲν τολμῶσι νὰ δεῖξωσι στήθος εἰς οὐδένα θνητὸν κατὰ πρόσω-

πον, οὐχὶ διότι μεριμνῶσι περὶ τῆς εὐτηρείας τῶν ἀνθρώπων οὐδὲ διότι φοβοῦνται, ἕνεκεν ἀγαθότητος τῆς καρδίας των, μὴ τοὺς λυπήσωσιν, ἀλλὰ διότι, χάριν τῆς ἰδίας αὐτῶν τέρεψως, δὲν θέλουσι νὰ βλέπωσι περὶ ἑαυτοὺς πρόσωπα σκυθρωπά καὶ συνωφρευμένα. Αἱ θλίψεις καὶ αἱ ἀθλιότητες τῶν ἀνθρώπων δὲν τοὺς κινοῦσιν εἰς οἶκτον, ἀρκοῦνται δ' ἀπλῶς νὰ μὴ τοὺς βλέπωσι· καὶ ἐὰν ἀκούωσι τινὰ λαλοῦντα ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν αὐτῶν, ἡ λαλία αὕτη τοὺς ἐνοχλεῖ καὶ τοὺς λυπεῖ· ἵνα δὲ τὶς εὐαρεστῇ αὐτοῖς, δέον πάντοτε νὰ λέγῃ ὅτι τὰ πάντα λίαν καλῶς ἔχουσι διότι ἐν ᾧ εἰσὶ βεβυθισμένοι εἰς τὰς ἡδονὰς των, οὐδὲν θέλουσι νὰ ἰδῶσιν ἢ ἀκούσωσιν ὅπερ δὲν δύναται νὰ διαταράξῃ τὰς ἀπολαύσεις των. Ἀνάγκη δὲ πᾶσα νὰ ἐξελέγχῃ τίς, νὰ διορθώῃ, νὰ φωτιζῇ ὀχληρὸν ἄνθρωπον, νὰ ἐναντιῶται εἰς τὰς ἀξιώσεις του καὶ εἰς τὰ φαῦλα πάθη του, ἀλλ' αὐτοὶ δίδουσι πάντοτε τοιαύτην ἐντολὴν εἰς ἕτερον πρόσωπον ἵνα τὴν ἐκτελέσῃ, καὶ ἀντὶ νὰ λαλήσωσιν οἱ ἴδιοι μετὰ πραότητος καὶ παρρησίας εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἐξ ἐναντίας ἀπαιτοῦσιν ἵνα οἱ λοιποὶ ὁμολογήσωσιν αὐτοῖς τὰς πλέον ἀνοικείους χάριτας. Διαστρέφουσι δὲ τὰς σπουδαιοτέρας τῶν ὑποθέσεων των μὴ δυνάμενοι νὰ ἀποφανθῶσιν ἐναντίον τῆς γνώμης ἐκείνων, οὓς μεταχειρίζονται καθ' ἐκάστην δι' αὐτάς. Ἡ ἀδυναμία αὕτη, ἣν ἕκαστος παρατηρεῖ εἰς αὐτοὺς, φέρει ἕκαστον νὰ συλλογίζηται πῶς νὰ ὠφελῇ ἑξ αὐτῆς· ἕκαστος λοιπὸν τοὺς προτρέπει τοὺς ἐνοχλεῖ, τοὺς στενοχωρεῖ καὶ τέλος ἐπιτυχᾶναι στενοχωρῶν αὐτούς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς κολακεύει καὶ τοὺς ἐκθειάζει, ἵνα καρδίῃσιν τὴν εὐνοίαν των, ἀλλ' ἄμα τὴν ἀποκτήσῃ, καὶ λάβῃ παρ' αὐτῶν ἀξίωμα τι, ὑπηρεσίαν τινὰ τοῦ ὠθεῖ εἰς τὰ πρόσω, τοῖς ἐπιβάλλει ζυγόν. Αὐτοὶ πτενάζουσι δι' αὐτόν, ζητοῦσι πολλάκις νὰ τὸν ἀποσείσωσι, καὶ ὁμοῦ τὸν φέρουσιν ἐφ' ὄρου ζωῆς των. Μισοῦσι τὸ νὰ φαίνωνται ὅτι κυβερνῶνται, καὶ ὁμοῦ κυβερνῶνται· καὶ δὲν δύνανται ἄλλως νὰ πράξωσι, διότι εἰσὶν ὅμοιοι πρὸς τοὺς εὐλυγίστους ἐκείνους βλαστοὺς τῆς ἀμπέλου, οἵτινες μὴ δυνάμενοι ἄφ' ἑαυτῶν νὰ ὀρθωθῶσιν ἐρπῶσι πάντοτε περὶ τὸν κορμὸν μεγάλου

λου δένδρῳ. Δὲν θέλω ἀνεχθῆ, ὦ Τηλέμαχε, νὰ ὑποπέσῃς εἰς τοιαύτην ἀπάτην καθιστῶσαν τὸν ἄνθρωπον μωρὸν ὡς πρὸς τὰ κυβερνητικά. Σὺ ὁ τοσοῦτον εὐλαβῆς, ὅστις οὐδέποτε τολμᾷς νὰ λαλήσῃς εἰς τὸν Ἰδομενέα, σὺ δὲν ἔλεις πλέον βασανίζεσαι ἐκ τῶν θλίψεων αὐτῶν ἅμα ἐξέλθῃς τοῦ Σαλέντου. Ναί, ἡ θλίψις τοῦ δὲν σὲ κινεῖ τύσῃ εἰς οἶκτον, ὅσῃ ἡ παρουσία τοῦ σὲ ἐνοχλεῖ. Ὑπαγε μόνος σου νὰ λαλήσῃς εἰς τὸν Ἰδομενέα· μάθε δ' ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης νὰ ἦσαι τοῦ λοιποῦ οἰκτίρμων καὶ γενναῖόφυχος. Φανέρωσον αὐτῷ τὴν θλίψιν σου ὅτι τὸν ἐγκαταλείπεις· ἀλλὰ φανέρωσον αὐτῷ συγχρόνως, ἀνδρικῶς τρόπῳ, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναχώρησός μας.

Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐτόλμα οὔτε νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὸν Μέντορα, οὔτε νὰ ἔλθῃ εἰς συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ἰδομενέως. Ἠσχύετο μὲν διὰ τὴν θείλιαν τοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα καὶ νὰ τὴν ὑπερνικήσῃ· ἐδίσταζεν, ἐποίει ἐν βῆμα εἰς τὰ πρόσω, καὶ δύο εἰς τὰ ὀπίσω, προφασιζόμενος πάντοτε εἰς τὸν Μέντορα διαφορὰς αἰτίας ὅπως ἀναβάλλῃ τὴν ἀναχώρησίν του· ἀλλ' ἐν βλέμμα τοῦ Μέντορος τοῦ ἀφῆρει τὸν λόγον, καὶ ῥημάτων ὅλας τὰς καλὰς αὐτοῦ προφάσεις. Τοιοῦτος λοιπὸν, ἔλεγεν ὁ Μέντωρ, εἶναι ὁ νικητὴς τῶν Δαυνίων, ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς μεγάλῃς Ἑσπερίας, ὁ υἱὸς τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεύς, ὅστις μετ' ἐκείνων ἔσεται ἡ Πυθία τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλ' αὐτὸς δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Ἰδομενέα ὅτι δὲν δύναται πλέον ν' ἀναβάλλῃ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἀναχώρησίν του, ἵνα ἐπανίδῃ τὸν πατέρα του! Ὡ λαοὶ τῆς Ἰθάκῃς, πόσον ἔσεσθε δυστυχεῖς ἡμέραν τινά, ἐὰν ἔχητε βασιλέα ὑπὸ τῆς αἰσχύνῃς ἡττώμενον, καὶ θυσιάζοντα τὰ τιμωρότερα συμπερόντά σας εἰς τὰς περὶ εὐτελῶν πραγμάτων ἀδυναμίας του! Ἴδε, Τηλέμαχε, ὅποια ὑπάρχει διαφορὰ μετὰ τῆς εἰς τὰς μάχας ἀνδρίας, καὶ τῆς εἰς τὰς ὑποθέσεις τολμῆς· σὺ δὲν ἐπτολήθης τὰ ὄπλα τοῦ Ἀδράστου, καὶ ὁμοῦς ροδεῖσαι τὴν θλίψιν τοῦ Ἰδομενέως. Ἴδου τί ἀτιμάζει τοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες κατῴρωσαν μέγιστα ἔργα· ἀφ' οὗ ἀνεδείχθησαν ἥρωες εἰς τοὺς πολέμους, ἐράνησαν οἱ ἔσχατοι τῶν ἀνθρώπων εἰς συνήθεις περιστάσεις, καθ' ἃς ἕτεροι ἀναδείκνυνται γενναῖοι.

Ὁ Τηλέμαχος αἰσθανόμενος τὴν δύναμιν τῶν λόγων τούτων, καὶ κεντούμενος ὑπὸ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ἑαυτοῦ συνειδότητος, ἐσπευσμένως χωρὶς καὶ νὰ συλλογισθῇ καὶ μόνος, ἐτόλμησεν νὰ ἐμφανισθῇ ἐκεῖ, ὅπου ὁ Ἰδομενεὺς ἐκάθητο σύννους· ἀμφότεροι δὲ περίλυποι καὶ καταβεβλημένοι ἐφοβοῦντο ν' ἀντιβλέψωσι πρὸς ἀλλήλους, συνεννοοῦντο δὲ χωρὶς νὰ εἰπωσι τίποτε καὶ ἑκάτερος ἐφοβεῖτο νὰ λύσῃ τὴν σιωπὴν, ὅθεν ἐτράπησαν εἰς δάκρυα καὶ κλαυθμούς. Τελευταῖον ὁ Ἰδομενεὺς, ἐπειγόμενος ἐξ ὑπερβολικῆς ὀδύνης, ἀνέκραξεν· Εἰς τί χρησιμεύει ἡ ἀρετὴ, ὅποταν ἀνταμείβῃ τοσοῦτον ἀγνωμόνως τοὺς ἐκζητοῦσας αὐτήν; ἀφ' οὗ μοι ἐδίδαξαν τὴν δύναμίν μου, μ' ἐγκαταλιμπάνουσιν! "Ἐστω! ἐπιθυμῶ νὰ μεταπέσω εἰς ὅλα τὰ δεινά μου· ἅς μὴ μοι λέγωσιν ὅμως νὰ κυβερνήσω καλῶς· οὐχί, δὲν δύναμαι νὰ πράξω τοῦτο· ἀηδίασα τοὺς ἀνθρώπους! Ποῦ θέλεις ὑπάγει, Τηλέμαχε; ὁ πατήρ σου δὲν εἶναι πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων· εἰς μάτην τὸν ἀναζητεῖς· ἡ ἰθάκη ἐγένετο ἄρπαγμα τῶν ἐχθρῶν σου· αὐτοὶ θέλουν σὲ ἀπολέσει ἂν ἐκεῖσε ἐπιστρέψῃς· μείνε ἐδῶ· ἔσθ' ἡ γαμβρὸς καὶ κληρονόμος μου. Οἱ λειψὲς βασιλεύσει μετ' ἐμέ· ἀλλὰ καὶ ἐνόσω ζῶ θέλεις ἔχει ἐν ταῦθα τελείαν ἐξουσίαν· ἢ πρὸς σὲ ἐμπιστοσύνη μου ἔσται ἀπεριόριστος· ἐάν δὲ ᾔσαι ἀκόρεστος τῶν πλεονεκτημάτων τούτων, ἄφες μοι τοῦλάχιστον τὸν Μέντορα, ὅστις εἶναι πάσα μοι ἐλπίς. Λέγε, ἀποκρίθητί μοι, μὴ σκληρύνῃς τὴν καρδίαν σου· οἴκτειρον τὸν ἀθλιέστερον τῶν ἀνθρώπων. Πῶς! οὐδὲν λέγεις! ἄχ! καταλαμβάνω πόσον οἱ θεοὶ μ' ἐχθαίρουσιν. Αἰσθάνομαι τοῦτο πικρότερον ἐνταῦθα ἢ ἐν Κρήτῃ, ὅτε ἐσφαξὲς τὸν υἱόν μου αὐτόν.

Τελευταῖον ὁ Τηλέμαχος τῷ ἀπεκρίθη, ἀσθενεῖ καὶ δαυμάλεα τῇ φωνῇ. Δὲν γινώσκω ἑμαυτόν· ἡ Εἰμαρμένη μὲ καλεῖ εἰς τὴν πατρίδα μου· ὁ Μέντωρ, σοφὸς ὡς οἱ θεοί, μὲ προτάσσει ἐξ ὀνόματος αὐτῶν ν' ἀναχωρήσω. Τί λοιπὸν θέλω πράξει; ν' ἀρνηθῶ τὸν πατέρα μου, τὴν μητέρα μου, τὴν πατρίδα μου, ἥτις μοι εἶναι καὶ ἐκείνων προσφιλεστέρα; Γεννηθεὶς ἐν βασιλείᾳ, δὲν εἶμαι προωρισμένος νὰ διᾶγω βίον ἀπράγμονα καὶ τερπνόν, οὐδὲ ν' ἀκολουθῶ τὰς ἐρέξεις μου. Τὸ βασιλεῖν

σου εἶναι μὲν πλουσιώτερον καὶ ἰσχυρότερον ἢ τὸ τοῦ πατρός μου· ἀλλ' ὀφείλω νὰ προτιμήσω ἐκεῖνο, ὅπερ οἱ θεοὶ μοὶ προορίζουσι ἀντὶ πάντων, ὅσα μοὶ προσφέρεις. Εὐτυχὴς ἤθελον λογισθῇ ἐὰν ἐλάβανον ἀπλῶς σύζυγον τὴν Ἀντιόπην, χωρὶς νὰ ἐλπίζω ἕτερόν τι ἐκ τῆς βασιλείας σου, ἀλλ' ἵνα γείνω τοῦτου ἄξιος, ἀνάγκη νὰ ὑπάγω, ὅπου τὸ καθήκον μὲ καλεῖ, καὶ τοῦτο ἀπαιτεῖ ὁ πατήρ μου ἀπ' ἐμοῦ. Δὲν μοὶ ὑπασχέθης ὅτι θέλεις μὲ ἐξαποστείλεις εἰς Ἰθάκην; Οὐχὶ διὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἐπολέμησα πρὸς τὸν Ἀδραστον μετὰ τῶν συμμάχων; Εἶναι καιρὸς νὰ φροντίσω περὶ τῆς τακτοποιήσεως τῶν οἰκιακῶν μου ὑποθέσεων. Οἱ θεοὶ οἵτινες μὲ παρέδωκαν εἰς τὸν Μέντορα, παρέδωκαν καὶ τὸν Μέντορα εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς, ἵνα τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ του. Θέλεις λοιπὸν ν' ἀποβάλω καὶ τὸν Μέντορα, ἀφ' οὗ ἀπέβαλον τὰ λοιπὰ πάντα; Δὲν ἔχω πλέον οὔτε περιουσίαν, οὔτε χεῖρα ἄρωγόν, οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, οὔτε πατρίδα βεβαίην· εἰς μόνος σοφὸς καὶ ἐνάρετος ἀνὴρ μοὶ ἐναπολείπεται, ὅστις εἶναι τὸ πολυτιμώτερον τοῦ Διὸς δῶρον· κρίνε μόνος σου ἐὰν δύναμαι νὰ τὸν ἀπαρνηθῶ, καὶ νὰ συναίνεσω ἵνα μ' ἐγκαταλείψῃ. Οὐχὶ! προτιμῶ κάλλιον νὰ ἀποθάνω· ἄρπασόν μου κάλλιον τὴν ζωὴν, ἢ ζωὴ εἶναι μηδέν, ἀλλὰ μὴ μὲν ἀφαιρῆς τὸν Μέντορα.

Ὅσῳ πλέον ὁ Τηλέμαχος ἐλάλει, τόσῳ μᾶλλον ἡ φωνὴ του ἀπέβαινεν ἰσχυρά, καὶ ἡ δειλία του ἐξέλειπεν. Ὁ Ἰδομενεὺς ἠγνῶκε τί ν' ἀποκριθῇ καὶ δὲν ἦτο σύμφωνος εἰς τοὺς λόγους τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς. Ὅτε δὲ ἠδυνάτει νὰ λαλήσῃ, προσεπάθει διὰ τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν χειρονομιῶν νὰ τὸν κινήσῃ εἰς οἶκτον. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶδε προβαίνοντα τὸν Μέντορα, ὅστις τῷ εἶπε τοὺς σπουδαίους τοῦτους λόγους.

Μὴ λυποῦ, Ἰδομενεῦ, ἡμεῖς μὲν ἀναχωροῦμεν, ἀλλ' ἡ σοφία ἢ προεδρεύουσα εἰς τὰς ὁμηγύρεις τῶν θεῶν, ἐστὶ μετὰ σου· πίστευε μόνον ὅτι εἶσαι λίαν εὐτυχής, διότι ὁ Ζεὺς μᾶς ἐπεμψεν ἐνταῦθα ἵνα σώσωμεν τὸ βασιλείόν σου, καὶ σὲ ἀπαλλάξωμεν πάσης πλάνης σου. Ὁ Φιλοκλῆς, ὃν σοὶ ἀπέδωκα, θέλει σοὶ δουλεύσει πιστῶς· ὁ εὐρύς τῶν θεῶν, ὁ ζῆλος

τῆς ἀρετῆς, ἡ ἀγάπη τῶν λαῶν, ὁ ἔλεος τῶν δυστυχῶν, ἔσαν-
ται ἁείποτε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ἀκούε αὐτοῦ, μεταχειρίσου
αὐτὸν μετὰ πίστεως καὶ ἄνευ φθόνου, διότι ἡ μεγίστη εὐε-
ργασία, ἣν παρ' αὐτοῦ δύνασαι νὰ ἐλπίσης, εἶναι νὰ τὸν ὑπο-
χρεώσης νὰ σοὶ λέγῃ μετὰ παρρησίας ὅλα σου τὰ σφάλματα.
Ἰδοὺ εἰς τί συνίσταται ἡ μεγαλειτέρα γενναιοψυχία ἀγαθοῦ
βασιλέως, τὸ νὰ ἐκλέγῃ πιστοὺς φίλους, οἵτινες νὰ τῷ λέγω-
σι τὰ σφάλματά του. Σὲ δ' ἔχοντα τὴν γενναιοψυχίαν ταύ-
την, ἡ ἀπουσία ἡμῶν δὲν θέλει βλάψῃ, καὶ θέλεις ζήσῃ εὐ-
τυχής· ἀλλ' ἐὰν ἡ κολακεία, ἥτις ἔρπει ὡς ὄφρις, λάβῃ εἰσο-
δὸν εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ σὲ καταστήσῃ δύσπιστον πρὸς
εἰλικρινεῖς συμβούλους, ἀπώλῳλας. Μὴ νικᾶσαι ἀγενῶς ὑπὸ
θλίψεως, ἀλλ' ἀνδρίζου εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Εἶπον τῷ
Φιλοκλεῖ τί δεῖται νὰ πράξῃ ἵνα σὲ ἀνακουρίσῃ, καὶ ἵνα μὴ
ποτε καταχρασθῇ τῆς ἐμπιστοσύνης σου· σοὶ ἐγγυῶμαι περὶ
αὐτοῦ, διότι οἱ θεοὶ σοὶ τὸν ἔδωκαν, ὡς ἐμὲ εἰς τὸν Τηλέμα-
χον. Ἐκαστος δεῖται νὰ ὑπακούῃ μεθ' ὑπομονῆς εἰς τὸ πε-
πωμένον του, καὶ νὰ λυπῆσαι ἀνιοφελῶς. Ἐάν δὲ ποτὲ λάβῃς
ἀνάγκην τῆς βοήθειας μου, ἀφ' οὗ ἀποδώσω τὸν Τηλέμαχον
εἰς τὸν πατέρα του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του, θέλω ἐπιστρέψαι
νὰ σὲ ἐπισκερθῶ. Καὶ τί ἄλλο δύναμαι νὰ πράξω προθυμότε-
ρον; ἐγὼ δὲν ζητῶ οὐτ' ἀγαθὰ, οὐτ' ἐξουσίαν ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ, ἀλλὰ νὰ βοηθῶ τοὺς ἐκζητοῦντας τὴν δικαιοσύνην καὶ
τὴν ἀρετὴν. Δύναμαι ποτὲ νὰ ἐπιλησθῶ τῆς πίστεως καὶ τῆς
φιλίας ἣν μοὶ ἔδειξας. Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς
παραδόξως πῶς ματεβλήθη· ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του πρᾶν-
θεῖσαν, ὡς τὴν θάλασσαν, ἣν ὁ Ποσειδῶν πρᾶνται διὰ τῆς
τριάνης τοῦ μετὰ φοδερὰν τρικυμῖαν· τῷ ἐναπελείφθη δὲ
μόνον ὁδὸν τις γλυκεῖα καὶ εὐάρεστος, ἥτις ἦτο μᾶλλον λύπη
καὶ αἰσθημα τριφερόν ἢ ἰσχυρὰ ὁδὸν. Ἡ γενναιοτής, ἡ πίστις
ἡ ἀρετή, ἡ ἐλπίς τῆς βοήθειας τῶν θεῶν ἤρχισαν νὰ ἀναγεν-
νῶνται εἰς αὐτόν.

Ἔστω, εἶπεν, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, πρέπει ν' ἀποβάλλῃς
τις τὰ πάντα χωρὶς νὰ θειλιάσῃ. Ἀλλ' ἐνθυμοῦ τοῦλάχιστον
τὸν Ἰδομενεῆ μετὰ τὴν εἰς Ἰθάκην ἀρξίζῃ σου, ὅπου ἡ σοφία

σου θέλει σὲ ἐμπλήσει παντὸς ἀγαθοῦ. Μὴ ἐπιλάβου ὅτι τὸ
 Σάλεντον ὑπῆρξεν ἔργον τῶν χειρῶν σου· ὅτι ἐν αὐτῷ ἀφῆκας
 βασιλέα δυστυχῇ ἐλπίζοντα ἐπὶ σὲ καὶ μόνον. Πορεύου, γεν-
 ναίε υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεώς· δὲν σ' ἐμποδίζω πλέον· δὲν τολμῶ
 πλέον νὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὴν βουλὴν τῶν θεῶν, οἵτινες μοὶ ἐδω-
 καν τοσοῦτον μέγαν θησαυρὸν. Ἀπελθε καὶ σὺ Μέντωρ, βέλ-
 τιστε καὶ σοφώτατε πάντων ἀνθρώπων (ἐὰν ποτὲ ἡ ἀνθρω-
 πότης δύναται νὰ κατορθώσῃ πᾶν ὅ,τι εἶδον εἰς σέ, καὶ ἐὰν
 δὲν ἦσαι θεότης τίς ὑπὸ ἀνθρωπίνην μορφήν πρὸς σωφρονο-
 σμὸν τῶν δειλαίων θνητῶν). Ἀπελθε ἐν συνοδείᾳ τοῦ υἱοῦ
 τοῦ Ὀδυσσεώς πολλῶ εὐτυχέστερου διότι ἔχει σὲ ἢ διότι ἔ-
 γενατο νικητὴς τοῦ Ἀδράστου. Πορεύθητε ἀμφοτέρω· δὲν δύ-
 ναμαι πλέον νὰ λαλῶ· συγχωρήσατε τοὺς στεναγμούς, μόν·
 ὑπάγετε, ζήσατε, ἐστὲ ἄνθρωποι εὐτυχεῖς· οὐδὲν ἄλλα μοὶ ἐναπο-
 λείπεται εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, εἰμὶ ἡ ἐνθύμησις ὅτι σὰς
 ἀπέκτησα ἐνταῦθα. Ὡ λαμπραὶ ἡμέραι! Τρεῖς εὐτυχεῖς ἡμέ-
 ραι! ἡμέραι, ἃς δὲν δύναμαι ἀκούοντως νὰ ἐκτιμήσω· ἡμέραι
 τάχιστα ἀποπτάσαι! οὐδέποτε πλέον θέλει· ἐπανεῖλθε! ποτὲ
 οἱ ὀφθαλμοί μου δὲν θέλουσιν ἐπαναίδει· ὅ,τι σήμερον βλέπουσιν!
 Ὁ Μέντωρ ἐξελέξατο τὴν στιγμήν ταύτην πρὸς ἀναχώρη-
 σιν. Ἠσπάσθη τὸν φιλοκλῆ, ὅστις τὸν κατέδρεξε διὰ τῶν
 δακρύων του χωρὶς νὰ δύναται νὰ τῷ λαλήσῃ· ὁ Τηλεμάχος
 ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Μέντορα ζιτῶν νὰ τὸν
 ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς ἀγκάλας τοῦ Ἰδομενέως λαβὼν τὴν πρὸς
 τὸν λιμένα ἀγούσαν ὁδὸν παρενεβλήθη μετὰ τοῦ Μέντορος
 καὶ τοῦ Τηλεμάχου τοὺς ἐθεώρει, ἐστὲναζεν, ἔλεγε λέξεις
 διακεκομμένας χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀπαρτίσῃ κἀμμίαν.
 Ἐν τοῖτοις ἀκούονται φωναὶ θορυβῶδεις ναυτῶν ἐπὶ τῆς
 παραλίας· τὰ ἱστία ἀναπτεάννυνται, ὁ ἀνεμος πνέει ἐξ οὐρίας,
 καὶ ὁ Τηλεμάχος καὶ ὁ Μέντωρ ἐνδακρυς ἀποχαιρετῶσι τὸν
 βασιλέα, ὅστις τοὺς κρατεῖ πολλὴν ὥραν σφιγκτά εἰς τὰς
 ἀγκάλας του καὶ τοὺς παρακολουθεῖ διὰ τῶν βλεμμάτων ὅσον
 δύναται ἀπώτερον.

Ἑπόθεσις

Κατὰ τὸν διάπλουν ὁ Τηλέμαχος συνδιαλέγεται μετὰ τοῦ Μέντορος περὶ ἀρχῶν φρονίμου κυβερνήσεως καὶ ἰδίως περὶ τοῦ τρόπου τοῦ γινώσκειν τοὺς ἀνθρώπους, περὶ τῆς καλῆς χρήσεως τῆς εὐφυΐας τῶν, ὅπως ὠφελήσῃ ὅσον ὅσον τε περισσώτερον τὸ κράτος καὶ αὐτοὺς τούτους. — Ἡ γαλήνη τῆς θαλάσσης τοὺς ἐλκύει ἵνα προσπελάσωσιν εἰς μικρὰν τινα νῆσον, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸ μικροῦ εἶχε προσορμίσθῃ. — Ὁ Τηλέμαχος τὸν συναντᾷ, καὶ τῷ λαλεῖ χωρὶς νὰ τὸν γνῶρῃσι. Ἀφ' οὗ δὲ τὸν εἶδεν ἀναχωρῶντα, αἰσθάνεται ταραχὴν τινα ἢ ἀγνοεῖ τὴν αἰτίαν. — Ὁ Μέντωρ τὸν πληροφορεῖ τότε ὅτι συνδιελήχθη μετὰ τοῦ ἰδίου Ὀδυσσεύος τὸν παραμυθεῖ καὶ τὸν βεβαιεῖ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἀπολαύσει τὸν πατέρα του. — Ἐπειτα βάλλει εἰς νέαν δοκιμασίαν τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἀναβάλλων τὴν ἀναχώρησίν του ἵνα προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Τέλος ἡ θεὰ αὕτη, ἕως τότε κεκρυμμένη ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος, ἀναλαμβάνει τὴν θεϊαν αὐτῆς ὄψιν καὶ ἐμφανίζεται εἰς αὐτόν. — Δίδει εἰς τὸν Τηλέμαχον τὰς τελευταίας αὐτῆς νοουθεσίας, καὶ γίνεται ἀφανής. — Ὁ Τηλέμαχος ἀναχωρεῖ τότε μετὰ σπουδῆς καὶ ἀφικνεῖται εἰς Ἰθάκην, ὅπου εὐρίσκει τὸν πατέρα του παρὰ τῷ πιστῷ Εὐμαίῳ.

Ἐν τούτοις τὰ ἱστία ἀναπετάννυνται, ἡ ἄγκυρ' ἀνασπᾶται, ἡ γῆ φαίνεται στρεφομένη εἰς τὰ ὀπίσω· ὁ ἐμπειρὸς κυβερνήτης διακρίνει πόρρωθεν τὸ ὄρος τῆς Λευκάδος, οὗ ἡ κορυφὴ κρύπτεται εἰς τὸν γνόφον κρυερᾶς ἐμίχλης, καὶ τὰ ἄκροκεραυνία ὄρη, ἅτινα ἀνατείνουσι πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑπερὶ φανον κορυφὴν, ἀφ' οὗ τὸσάκις συνετρίβησαν ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ.

Κατὰ τὸν διάπλουν αὐτὸν ὁ Τηλέμαχος ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα. Πιστεύω νῦν ὅτι καταλαμβάνω τὰς ἀρχὰς φρονίμου κυβερνήσεως, ἃς μοὶ ἐσκιαγράφησας, καὶ αἵτινες μοὶ ἐφαίνοντο ἄλλοτε ὡς ὄνειρον, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐταὶ διενκρινίζονται εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ παρουσιάζονται σαφέστερον, καθὼς ὅλα τ' ἀντικείμενα φαίνονται μὲν ἀμυδρῶς καὶ συγ-

κεχυμένως τὴν πρώτην εἰς τὰς πρώτας λάμψεις τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ἀκολουθῶς δαίκνυνται ὡς ἀπὸ χάους ἐξερχόμενα, ὁπόταν τὸ φῶς, ὅπερ ἀνεπαίεθῃτως αὐξάνει, τοῖς ἀποδίδῃ τὰς μορφὰς των καὶ τὰ φυσικὰ χρώματά των. Πέπεισμαι ὅτι πρώτιστος σκοπὸς τῆς κυβερνήσεως εἶναι νὰ διακρίνῃ καλῶς τοὺς διαφόρους χαρακτῆρας τῶν προσώπων ἵνα ἐκλέγῃ καὶ ἐπασχολῇ αὐτὰ κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκάστου ἀξίαν καὶ κλίσειν, ἀλλὰ μοι λείπεται νὰ μάθω πῶς δύναται τις νὰ διακρίνῃ τοὺς ἀνθρώπους.

Τότε ὁ Μέντωρ τῷ ἀπεκρίθη. Πρέπει νὰ τοὺς σπουδάσῃς ἵνα μάθῃς νὰ τοὺς γνωρίζῃς· καὶ διὰ νὰ τοὺς γνωρίζῃς πρέπει νὰ τοὺς βλέπῃς συχνάκις καὶ νὰ συναναστρέφῃσαι μετ' αὐτῶν. Οἱ βασιλεῖς ὀφείλουσι νὰ συνδιαλέγωνται μετὰ τῶν ὑπηκόων των, νὰ τοὺς ὑποχρεῶσι νὰ λαλῶσι, νὰ τοὺς ἐξετάζωσι, νὰ τοὺς δοκιμάζωσι δὲ διὰ μικρῶν τιμῶν ὑπηρεσιῶν περὶ ὧν νὰ ζητῶσι λόγον παρ' αὐτῶν, ἵνα ἴδωσιν ἐὰν ᾖναι ἀξιοὶ μεγαλητέρων ὑπουργημάτων. Πῶς ἔμαθες, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, ἐν Ἰθάκῃ νὰ διακρίνῃς τοὺς εὐγενεῖς ἱπποῦς; Βεβαίως βλέπων αὐτοὺς καὶ παρατηρῶν τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ προτερήματά των, ὅταν δαμάζωνται ὑπὸ ἐμπείρων ἱπποδάμων. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον θεωρεῖ καὶ τὰς καλὰς ἢ κακὰς ιδιότητας τῶν ἀνθρώπων συνδιαλεγόμενος μετ' ἄλλων σοφῶν καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν, οἵτινες πολλὴν καιρὸν ἐσπούδασαν τοὺς χαρακτῆρας των, καὶ θέλεις μάθει εὐχαίρως τὰ ἥθη καὶ τὰ φρονήματά των καὶ τί δύνασαι παρ' αὐτῶν νὰ ἐλπίσῃς. Τίς σὲ ἐδίδαξε, ἐρ' εἰπεῖν, νὰ γνωρίζῃς τοὺς καλοὺς ἢ τοὺς κακοὺς ποιητάς; Βεβαίως ἢ συχνὴ ἀνάγνωσις τῶν ποιημάτων των καὶ ἡ περὶ αὐτῶν κρίσις φιλομούσων ἀνδρῶν. Τίς σὲ ἔμαθε νὰ διακρίνῃς τὴν καλὴν μουσικὴν ἀπὸ τῆς κακῆς; Ἡ αὐτὴ ἐνασχόλησις τοῦ νὰ παρατηρῇς τοὺς διαφόρους μουσικοὺς. Πῶς δύνασαι λοιπὸν νὰ ἐλπίσῃς ὅτι καλῶς θέλεις κυβερνήσῃς τοὺς ἀνθρώπους, ἐὰν προσηγομένως δὲν τοὺς γνωρίζῃς; καὶ πῶς θέλεις τοὺς γνωρίσῃς, ὅταν οὐδέποτε συνέζησας μετ' αὐτῶν; Δὲν συζῇ δέ τις μετ' αὐτῶν βλέπων αὐτοὺς ἀπλῶς ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅπου δὲν λέγον-

ται παρὰ τούτων ἢ ἐκείνων εἰμὴ πράγματα μικροῦ λόγου ἄξια ἢ πρὸς τινὰ σκοπὸν παρεσκευασμένα· ἀνάγκη πᾶσα νὰ τοὺς ἴδῃ τίς κατὰ μόνας νὰ ἐξάξῃ ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας των τὰς ἐνυπαρχούσας κρυφίας διαθέσεις, νὰ τοὺς ψυχαφήσῃ πανταχόθεν, νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰς ὁρέξεις καὶ τοὺς πάθους των καὶ οὕτω ν' ἀνακαλύψῃ τὰς γνώμας των ὅθεν ἴνα καλῶς πράξῃ τοῦτο, πρέπει νὰ μάθῃ πρῶτον, ὅποιοι τινεὶ ὀφείλουσι νὰ ἦναι, καὶ τί ἐστὶν ἀληθινὴ καὶ βεβαία ἱκανότης ὅπως διακρίνῃ τοὺς ἔχοντας ἀπὸ τοὺς μὴ ἔχοντας αὐτήν.

Πολλοὶ διατελοῦσιν ὀμιλοῦντες περὶ ἀρετῆς καὶ ἱκανότητος χωρὶς βεβαίως νὰ γινώσκουσι κυρίως τί ἐστὶν ἀρετὴ καὶ ἱκανότης. Ταῦτά εἰσιν ὀνόματα κομψὰ, λέξεις κοιναὶ εἰς τὸ στόμα τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων, οἵτινες φιλοτιμοῦνται νὰ τὰς προφέρωσι· καὶ ὅμως πρέπει νὰ ἔχῃ τις ἀρχὰς βεβαίας δικαιοσύνης, ὀρθοῦ λόγου, ἀρετῆς, ἵνα διαγινώσκῃ τοὺς νομωγεῖς καὶ ἐναρέτους ἀνδρας, ἀπὸ τῶν φαύλων καὶ ἀφώνων. Πρέπει νὰ γινώσκῃ τὰς ἀρχὰς δικαίας καὶ ἐμπρονος κυβερνήσεως, ἵνα διακρίνῃ τοὺς ἀνθρώπους· τοὺς ἀληθῶς ἔχοντας αὐτὰς ἀπὸ τῶν διὰ ψευδοῦς τινος εὐφρίας ἐπιδεικνυμένων αὐτάς. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἵνα μετρήσῃ τις πολλὰ καὶ διάφορα σάματα, πρέπει νὰ ἔχῃ μέτρον ὀρισμένον ὡσαύτως καὶ ἵνα δυνάσῃ τις πρέπει νὰ ἔχῃ ἀρχὰς βεβαίας δικαιοσύνης πρὸς αἰσάσαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ νὰ συμφωνῶσι. Πρέπει νὰ γινώσκῃ σαφῶς τίς ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ τίνα ὄραν προτίθεται ὁ κυβερνῶν τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ πρῶτιστος καὶ τελικὸς οὗτος σκοπὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εἶναι νὰ μὴ ζῇ ποτε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν δόξαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνου, διότι ἡ φιλόδοξος αὕτη ἐρευνα οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἐκπλήρωσις τυραννικῆς ὑπερηφανείας· ἀλλ' ὀφείλει νὰ θαπκνᾷται εἰς τοὺς ἀπειρους μύχθους τῆς κυβερνήσεως, ἵνα καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀγαθοὺς καὶ εὐτυχεῖς. Ἀλλῶς βαδίζει ψηλαφῶν καὶ τυφλῶττων καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ· παρεύεται ὡς πλοῖον εἰς ἀχανὲς πέλαγος ἀνευ ναυκλήρου, ὅπερ δὲν ἐξετάζει τοὺς ἀστέρους, καὶ ἀγνοεῖ πόσον ἀπέχει τῆς γῆρας· τὸ τοιοῦτον ἀναμριβόλως κινδυνεύει νὰ ναυαγήσῃ.

Πολλάκις οἱ ἡγεμόνες μὴ εἰδότες τί ἐστὶν ἀληθινὴ ἀρετὴ, ἀγνοοῦσι τί πρέπει νὰ ζητήσωσι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀρετὴ εἶναι ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀργαλέον τι χρῆμα· τοῖς φαίνεται λίαν αὐστηρὰ καὶ θρασύτομος· τοὺς ἐκφοβίζει καὶ τοὺς παροξύνει· στρέφονται λοιπὸν πρὸς τὴν κολακείαν· ἔκτοτε δὲ ὠκοῦσιν ἀνύπαρκτόν τι φάσμα δόξης ψευδοῦς, ὅπερ τοὺς ἀποπλανᾷ τῆς ἀληθινῆς δόξης. Συνειθίζουσι μετ' ὀλίγων νὰ πιστεύωσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ ἀρετὴ ἐν τῷ κόσμῳ, διότι οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἐπίστανται καλῶς τοὺς φαύλους, οἱ δὲ φαῦλοι ἀγνοοῦσι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐπομένως δὲν δύνανται νὰ πιστεύωσιν ὅτι αὐτὴ ὑπάρχει. Ἡγεμόνες τοιοῦτοι δυσπιστοῦσι καὶ ὡς πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους· ἀποκρύπτονται, κατακλείονται, ζήλοτυποῦσι διὰ τὰ ἐλάχιστα πράγματα, φοβοῦνται καὶ φοβίζουσι τοὺς ἀνθρώπους· ἀποφεύγουσι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ οὐδέποτε τολμῶσι νὰ φανῶσιν ὅποιοι ἀληθῶς εἰσὶ. Καὶ τοὶ δὲ μὴ θέλοντες νὰ γνωσθῶσιν, οὐχ ἥττον ὁμῶς γινώσκονται, διότι ἡ φιλοπραγμοσύνη τῶν ὑπηκόων τινος εἰσδύει πανταχοῦ, καὶ ἀνιχνεύει τὰ πάντα· μόνον δ' ἐκεῖνοι οὐδένα γινώσκουσιν. Οἱ ἰδιοτελεῖς ἄνθρωποι λατρεύοντες αὐτοὺς μέχρι θυριάματος, χαίρουσιν ὅτι βλέπουσιν αὐτοὺς ἀπρόσιτους, (καὶ βασιλεὺς ἀπρόσιτος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι καὶ ἀπρόσιτος εἰς τὴν ἀλήθειαν)· παραμορφοῦσι τὰ πάντα διὰ ψευδῶν εἰδήσεων, καὶ φουγαδεύουσιν ἀπ' αὐτῶν πάντα δυνάμεναι ν' ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμούς των. Οἱ τοιούτου εἶδους βασιλεῖς, ἢ καταναλίσκουσι τὸν βίον των εἰς μεγαλεῖον ἄγριον καὶ θηριώδες, ἢ φοβούμενοι ἀκαταπαύστως μὴ ἀπατηθῶσιν, ἀπατῶνται ἑλπειῶς καὶ εἰσὶν ἄξιαι ἀπάτης. Ἄμα περιορισθῇ τις εἰς τὸν κύκλον ὀλίγων ἀνθρώπων, ὑποχρεῖται νὰ δέχεται πάντα τὰ πάθη των καὶ πάσας τὰς προλήψεις των ἑστῶσαν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἀγαθοί, ἐπειδὴ ἔχουσι καὶ αὐτοὶ πολλάκις τὰ ἰλαττώματά των καὶ τὰς προλήψεις των. Περιπλέον ἀφίεται εἰς τὴν προκίρσιν πονηρῶν ἀνθρώπων, γενεᾶς χαμερποῦς καὶ κλοδοῦλου, τρεφομένης ἐκ φαρμάκου, ὅπερ φαρμακεύει καὶ τὰ ἀθώωτα πράγματα, μεγαθύνει τὰ σμικρὰ, ἐπιννοεῖ τὸ κακὸν μᾶλλον ἢ παύει αὐτὸ καὶ ἥτις θωπεύει, πρὸς τὸ ἑαυτῆς συμ-

φέρον, τὴν δυσπιστίαν καὶ τὴν μωρὰν πολυπραγμοσύνην ἡγεμόνος ἀσθενοῦς καὶ φιλυπόπτου.

Μάνθανε λοιπὸν, ὦ ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, μάνθανε τοὺς ἀνθρώπους, ἐξέταζε αὐτοὺς, ἀνάγκαζε αὐτοὺς νὰ λαλῶσι πρὸς ἀλλήλους, δοκίμαζε αὐτοὺς μικρὸν κατὰ μικρὸν, καὶ μὴ παραδίδου εἰς οὐδένα· ὡφελήθητι δ' ἐκ τῆς ἰδίας σου πείρας, ἀφ' οὗ ἡπατήθης εἰς τὰς κρίσεις σου, καὶ θέλεις ἀπατηθῇ εἰσέτι ἐπειδὴ οἱ φαῦλοι εἶσι λίαν κρυφίνους καὶ δύνανται ν' ἀπατήσωσι τοὺς ἀγαθοὺς διὰ τῆς προσποιήσεώς των. Ἐντεῦθεν μάθε νὰ μὴ κρίνης ταχέως οὐδένα ἄνθρωπον ὡς καλὸν ἢ κακόν, διότι ἐκάτερον ἐπικίνδυνον· οὕτω τὰ παρελθόντα σφάλματά σου θέλουσι γίνει εἰς σὲ πολὺ χρήσιμα. Ὅταν εὕρῃ σὺνεσιν καὶ ἀρετὴν εἰ τινα, μεταχειρίσου αὐτὸν θαρραλέως· διότι οἱ τίμιοι ἄνδρες θέλουσι νὰ ἐμολογῇ τις τὴν εὐθύτητά των, καὶ ἀγαπῶσι μᾶλλον τὴν καλὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν πίστιν πῶν ἀνθρώπων ἢ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου· ἀλλὰ σὺ μὴ διακρίνης τοὺς τοιούτους χρηγῶν αὐτοῖς ἀπερίοριστον ἐξουσίαν. Ὁ δεῖνα ἤθελεν εἶσθαι ἐνάρκτος, ἐὰν ὁ κύριός του δὲν τῷ ἐδίδοε μεγάλην ἐξουσίαν καὶ πολὺν πλοῦτον· ὅτι τινὰ δ' ἀγαπῶσιν οἱ θεοὶ οὕτως ὥστε νὰ τῷ δώσωσιν ἐντὸς εὐρυτάτου βασιλείου δύο ἢ τρεῖς ἀληθινούς φίλους, ἔχοντας σοφίαν καὶ χρηστότητα, ὁ τοιοῦτος εὕρισκει δι' αὐτῶν μετ' ὀλίγον ἑτέρους ἀνθρώπους ἰμοίους αὐτοῖς, ἵνα πληρώσῃ τὰς κατωτέρω θέσεις τῆς ὑπαλληλίας. Διὰ δὲ πῶν ἀγαθῶν, πρὸς οὓς ἐμπιστεύεται, μανθάνει νὰ εὕρῃ καὶ τοὺς λοιποὺς πιστοὺς ὑπηκόους, οὓς δὲν δύναται οἰκοθὲν νὰ διακρίνῃ.

Ἀλλὰ πρέπει, ἔλεγεν ὁ Τηλέμαχος, νὰ μεταχειρίζηται τις τοὺς φαῦλους, ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιτιθέσθαι πρὸς ἔργον τι, ὡς ἔχουσα πολλάκις νὰ λέγωσιν! Ἀναγκάζεται τις πολλάκις, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ· διότι εἰς ἔθνος κυμαίνόμενον καὶ παραττόμενον εὕρισκονται πολλάκις ἀδίκαι καὶ πανουργοὶ ἄνθρωποι· ἔχοντες ἤδη τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖράς των· κατέχουσι θέσεις ὑψηλάς, ἅς δὲν δύναται τις νὰ τοὺς ἀσπείρῃ· ἀπέκτησαν τὴν εὐνοίαν ἰσχυρῶν προσώπων, ἅτινα ἀνάγκη πάσα νὰ εὐλαβῇται τις· πρέπει δὲ νὰ εὐλαβῇται προσέτι καὶ αὐ-

τούς τοὺς μοχθηροὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ εἰσιν ἐπίφοβοι, καὶ ἐπειδὴ δύνανται τὸ πᾶν ν' ἀνατρέψωσι. Πρέπει συγχρόνως καὶ νὰ στοχάζηται πῶς νὰ κατακτήσῃ αὐτοὺς ἀχρηστοὺς ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ὅθεν πρόσεχε καλῶς μὴ δώσῃς εἰς αὐτοὺς ἀληθινὴν καὶ εἰλικρινὴ πίστιν, διότι δύνανται νὰ καταγραφῶσι ταύτης, καὶ νὰ σὲ κρατῶσι με ταῦτα, ἀκουσίως σεαυτοῦ, ἐκ τοῦ μυστικοῦ σου, ἀλύσεως δυσκολωτέρας νὰ διαρρηχθῇ ἢ ὅλαι αἱ σιδηραὶ ἀλύσεις. Μεταχειρίσθητι λοιπὸν αὐτοὺς εἰς μικρὰς ὑποθέσεις· περιποιήθητι αὐτοὺς ἐπιμελῶς, ὑποχρέωσον αὐτοὺς, διὰ τῶν ἰδίων παθῶν των, νὰ ὧσιν εἰς σὲ πιστοὶ, διότι ἐκ τούτου καὶ μόνου δύνασαι νὰ τοὺς κρατῇς, ἀλλὰ μὴ παραλάβανε αὐτοὺς συγκοινωνοὺς εἰς τὰς μυστικωτέρας σου ὑποθέσεις. Ἐχε πάντοτε εἰς χεῖράς σου ἐλατήριον ἑτοιμον ἵνα τοὺς κινήσῃ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν σου, ἀλλὰ μὴ ἐγγερίζῃ ποτε τὰς κλεις τῆς καρδίας σου, οὐδὲ τὰς ὑποθέσεις σου, εἰς αὐτοὺς. Ὅταν ἡ ἐπικράτειά σου ἀποκτασταθῇ εἰρηνικὴ καὶ εὐτακτος, καὶ τυγγάνει διευθυνομένη ὑπὸ ἀνθρώπων συνेतῶν καὶ δικαίων, περὶ ὧν οὐδ' ὅλως ἀμφισβῆλεις, τότε ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ φαῦλοι, οἷς ἤναγκάσθῃς νὰ μεταχειρισθῇς, καθίστανται ἀχρηστοί. Ἀλλὰ καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ παύσῃς ποιούμενος αὐτοὺς καλῶς, διότι δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἦναι τις ἀχάριστος ἐτι καὶ πρὸς τοὺς φαῦλους, περιποιούμενος ὁμοῦ καλῶς αὐτοὺς, πρέπει νὰ προσπαθῇ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἀγαθοὺς. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποφέρῃς τινὰς ἐλλείψεις των συγκρινούσας εἰς τοὺς ἀνθρώπους· πρέπει ὁμοῦ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ν' ἀναδεικνύῃς τὴν ἐξουσίαν σου, καὶ νὰ περιστέλλῃς τὰ κακά, ἅτινα ἠδύναντο νὰ πράξωσιν ἀναρχικὸν ἐὰν ἀρίεντο εἰς τὴν προαίρεσίν των. Ἐν συντόμῳ, εἶναι δυστύχημα νὰ πράτταται τὸ ἀγαθὸν διὰ χειρῶν ἀδίκων, ἀλλ' ἂν καὶ τὸ δυστύχημα αὐτὸ πολλάκις ἦναι ἀναπόφευκτον, ὁμοῦ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀφείλει τις νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ καταπαύσῃ, καὶ θέλει κατορθώσῃ, προϊόντος τοῦ χρόνου, νὰ ματαιώσῃ τὰς ἐνεργείας τῶν διεσθαρμένων καὶ πανηρῶν ἀνθρώπων, ἀρῶν εὐρηγὰν αὐτῶν πολλοὺς ἀγαθοὺς ἔχοντας ἱκανὴν ἐπιτηδεύουσαν. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ εὕρῃ τις ἀγαθοὺς ὑπηκόους εἰς ἓν ἔθνος,

ἀνάγκη πᾶσα καὶ νὰ δημιουργήσῃ νέους τοιούτους. Τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος, ἔσεται ἐργωδέστατον. Οὐδαμῶς, ἐπανάλαβεν ὁ Μέντωρ· ἡ προθυμία, ἣν θέλεις ἔχει ζήτων ἀνθρώπων ἐπιτηδείους καὶ ἐναρέτους, ἵνα κοινῶς τοῖς ἀποδείξῃς, ἐλκύει καὶ ἐνθαρρύνει πάντας τοὺς ἔχοντας νοῦν καὶ τόλμην. Πᾶς τις ἐπιποθεῖ τὴν πρόοδόν του· πόσοι ἀνθρώποι τήκονται εἰς ἐνδοξον ἀργίαν, οὔτινες ὅμως ἤθελον κατασπαθῇ μεγάλοι ἄνδρες, εἰὰν ἡ ἀμιλλα καὶ ἡ ἐλπίς τῆς ἐπιτυχίας τοὺς ἐνθάρρυνεν εἰς τὴν ἐργασίαν; Πόσοι ἀνθρώποι ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον, οὗς ἡ πενία καὶ ἡ ἀδυναμία τοῦ ν' ἀναδειχθῶσι διὰ τῆς ἀρετῆς προτρέπουσι νὰ ἀναδειχθῶσι διὰ τοῦ ἐγκλήματος; Ἐὰν λοιπὸν τάξῃς ἀμοιβὰς καὶ τιμὰς εἰς τὴν εὐφροίαν καὶ τὴν ἀρετὴν, πολλοὶ ὑπήκοοι θέλουσιν ἀναδειχθῇ αὐθορμητῶς· ἀλλὰ καὶ πολλοὺς θέλεις ἀναδείξει σὺ αὐτὸς προεβιάζων αὐτοὺς βαθμίδν ἀπὸ τῶν κατωτάτων μέχρι τῶν ἀνωτάτων τῶν ἀξιωματίων βαθμίδων. Θέλεις ἐξασκήσαι τὰ πνεύματα, θέλεις δοκιμάσαι τὴν ἔκτασιν τοῦ νοῦς καὶ τὴν ἀγιότητα τῆς ἀρετῆς ἐκάστου· οἱ δὲ ἀνθρώποι, οὔτινες θέλουσι καθέξει τὰς ἀνωτάτας θέσεις, θέλουσι παιδαγωγηθῇ ἐνώπιόν σου μεταξύ τῶν κατωτέρων. Θέλεις τοῖς παρακολουθήσαι καθ' ἅπασαν τὴν ζωὴν των, ἀπὸ βαθμοῦ εἰς βαθμόν, καὶ θέλεις τοὺς κρίνει οὐχὶ ἐκ τῶν λόγων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀλληλουχίας πάντων τῶν ἔργων των.

Ἐν ᾧ οὕτω συνδιελέγετο μετὰ τοῦ Τηλεμάχου ὁ Μέντωρ, αἰφνὴς ἐφάνη πλοῖον Φαιάκειον ὠρμισμένον εἰς τινα μικρὰν νῆσον ἐρημον καὶ ἀγρίαν περὶφρουρημέναν ὑπὸ φοβερῶν σκοπέλων. Συγχρόνως οἱ ἄνεμοι ἐκόπασαν· οἱ περπνότεροι ζέφυροι ἐρχίνοντο μάλιστα ὅτι ἀναστέλλουσι τὴν πνοήν των καὶ ἅπασα ἡ θάλασσα ἐγένετο λεία καὶ ὁμαλή, ὥς καθρέπτιν. Τὰ ἱστία χαλασθέντα δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ κινήσωσι τὸ πλοῖον· ἡ προθυμία τῶν ἤδη κεκμηκότων κωπηλατῶν ἀποβαίνει ἀνωφελής· ἐδέχετο λοιπὸν νὰ προσορμισθῶσιν εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον, ἣτις ἦτο σκάπελος μᾶλλον ἢ γῆ πρόσφορος νὰ κτεινηθῇ ὑπὸ ἀνθρώπων. Εἰς ἄλλον καιρὸν ἦττον γαλήνην, ἀδύνατον ἦτο νὰ τὴν προσπελάσῃ τις ἀκινδύνως.

Οἱ Φαίακες, οἵτινες προσεδόκουν τὸν ἄνεμον, ἐφαίνοντο οὐχ ἥττον ἀνυπόμονοι ἢ οἱ Σαλεντῖνοι πρὸς ἐξκκολοῦσθαι τοῦ πλοῦ των. Ὁ Τηλέμαχος βαδίζει πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἀποτόμων ἐκείνων ἀκτῶν, καὶ ἐρωτᾷ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, ὃν ἀπαντᾷ, ἐὰν εἶδε τὸν Ὀδυσσεύα, βασιλέα τῆς Ἰθάκης ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως Ἀλκινόου.

Ἐκεῖνος, πρὸς ὃν ἀπηυθύνθη, κατὰ τύχην δὲν ἦτο Φαίαξ, ἀλλὰ ξένος τις ἀγνώστος, ἐν ᾗθει μεγαλοπρεπεῖ μὲν, ἀλλὰ σκυθρωπῷ καὶ λελυπημένῳ. Ἐφαίνετο φαντασιοκόπος τις, καὶ μόλις ἤκουσε κατ' ἀρχάς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Τηλέμαχου· ἀλλ' ἐπὶ τέλους τῷ ἀπεκρίθη. Ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς δὲν σὲ λανθάνει, ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῷ βασιλεῖ Ἀλκινόῳ, ὡς ἐν τόπῳ, ὅπου ὁ Ζεὺς λατρεύεται, καὶ ὅπου ἡ φιλοξενία ἀσκεῖται· ἀλλὰ δὲν εἶναι πλέον αὐτόθι, καὶ μάτην τὸν ζητεῖς. Αὐτὸς ἀνεχώρησεν εἰς Ἰθάκην, ἐὰν οἱ ἐξιλεωθέντες θεοὶ ἐπιτρέψωσι τελευταῖον νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖσε νὰ λατρεύσῃ τοὺς ἐφεστῆους θεοὺς του.

Μόλις ὁ ξένος ἀνήγγειλε, θρηνῶδει τῇ φωνῇ, τοὺς λόγους τούτους, καὶ ὤρμησεν εὐθύς ἵνα εἰσδύσῃ εἰς μικρὸν τι σκιερὸν θάσος κείμενον ἐγγὺς ὑψηλοῦ βράχου, ὅπου ἀναβὰς ἐπεσκόπει μετὰ λύπης τὴν θάλασσαν, ἀποφεύγων τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἐβλεπε, καὶ δεικνύων ὅτι θλίβεται μὴ δυνάμενος ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ Τηλέμαχος τὸν ἐθεώρει ἀσκηρδαμυκτεῖ, καὶ ὅσῳ πλέον τὸν παρετῆρει, τοσούτῳ μᾶλλον ἐθαύμαζε καὶ ἠπόρει· στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν Μέντορα εἶπεν αὐτῷ. Ὁ ἀγνώστος αὐτὸς μοι ἀπεκρίθη ὡς ἄνθρωπος, ὅστις μόλις ἀκούει τί τῷ λέγῃσι, καὶ ὅστις εἶναι πλήρης πικρίας. Οἴκτειρώ τοὺς δυστυχεῖς, ὅφ' ὅτου καγὼ ἐγενόμην τοιοῦτος, καὶ αἰσθάνομαι ὅτι ἡ καρδία μου ἔλπει τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, χωρὶς νὰ γινώσκω διατί· κακῶς μὲν μέ ὑπεδέχθη, μόλις δ' ἠξίωσε νὰ με ἀκούσῃ καὶ νὰ μοι ἀποκριθῇ, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ μὴ τῷ εὐχθῶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν του.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν τῷ ἀπεκρίθη. Ἰδοὺ εἰς τί χρησιμεύου-

¹ Πάντιν ἐπ' ἀπρόγνωτον διακρίσατο δάκρυα λείδων. Ὅμ. Ὀδυσ. Ε. στιχ. 84.

σιν αἱ συμφοραὶ τοῦ βίου· ἀπεργάζονται τοὺς ἡγεμόνας μετριόφρονες καὶ εὐαίσθητους· εἰς τὰς θλίψεις τοῦ πλησίον. Ὅταν αὐτοὶ δὲν ἔπιον ἄλλα τι ἢ τὸ γλυκὺ φάρμακον τῶν εὐτυχιῶν, νομίζουσιν ἑαυτοὺς ἰσοθέους· θέλουσιν ἵνα τὰ ὄρη ἰσοπεδοθῶσιν ὅπως τοὺς εὐχαριστήσωσιν· ὡς οὐδὲν λογιζονται τοὺς ἀνθρώπους· περιπαίζουσιν ἅπασαν τὴν κτίσιν· ὅταν ἀκούοσιν τινα λαλοῦντα περὶ παθημάτων, ἀγνοοῦσι τί ταῦτά εἰσι, καὶ φαίνονται εἰς αὐτοὺς ὄνειρα· δὲν ἔμαθόν ποτε τὴν διαφορὰν τοῦ καλοῦ ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Μόνη ἡ ἀτυχία δύναται νὰ τοὺς κατὰστήσῃ φιλανθρώπους, καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν λιθίνην καρδίαν τῶν εἰς ἀνθρωπίνην καρδίαν· τότε αἰσθάνονται ὅτι εἰσὶν ἀνθρώποι, καὶ ὅτι ὀφείλουσι νὰ συμπαθῶσι πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁμ. ἰοὺς αὐτοῖς. Ἐὰν λοιπὸν ἀγνωστός τις σὲ κινήσῃ εἰς τοσοῦτον οἶκτον, διότι εἶναι, ὡς σὺ, πλάνης εἰς τὴν πασχίαν ταύτην, εἰς πόσον περισσότερον οἶκτον θέλει σὲ κινήσῃ ὁ λαὸς τῆς Ἰθακῆς, ὅταν τὸν ἰδῇς ἡμέραν τινὰ κατὰ τριχόμενον; ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὃν οἱ θεοὶ θέλουσιν ἐμπιστευθῇ εἰς σὲ, ὡς ἐμπιστεύεταιί τις ποιμένας εἰς ποιμένα, καὶ ὅστις ἐνδεχόμενον νὰ ᾔηται δυστυχῆς ἕνεκα τῆς φιλοδοξίας σου, ἢ τῆς ὑπερηφανείας σου, ἢ τῆς ἀφροσύνης σου; ἐπειδὴ οἱ λαοὶ πᾶσχοῦσι κυρίως ἕνεκα τῶν ἀμαρτημάτων τῶν βασιλέων τῶν οἰκτινῶν ὥφειλον νὰ μεριμνῶσιν ὅπως τοὺς ἀπαλλάξωσι τῶν παθημάτων τῶν.

Ἐν ᾧ ὁ Μέντωρ οὕτως ἐλάλει, ὁ Τηλέμαχος ἤτο βεβηθημένος εἰς λύπην καὶ κατήρεικεν. Τελευταῖον τῷ ἀπεκρίθη μετὰ ταραχῆς τινας. Ἐὰν ταῦτα πάντα εἰσὶν ἀληθινὰ, ἡ κατάστασις τοῦ βασιλέως εἶναι τῷ ὄντι ὀδυνηνὰ· αὐτὸς εἶναι δούλος πάντων, οὗς φαίνεται ὅτι κυβερνᾷ· ἐγέννηθη δὲ αὐτοῦς ἀνέκα ἐξ ὁλοκλήρου εἰς αὐτοῦς· ἀνεδέχθη πάσας τὰς ἀνάγκαι τῶν εἶναι ἀνθρώπος τοῦ λαοῦ, καὶ ἐνός ἐκάστου πολίτου ἰδίᾳ. Ὅφειλε νὰ προσταχθῇ εἰς τὰς ἀδυναμίας τῶν, νὰ τοὺς νοουετῇ ὡς πατέρ· νὰ τοὺς καθιστᾷ φρονήτους καὶ εὐτυχίους. Ἡ ἐξουσία, ἣν φαίνεται ὅτι ἔχει, δὲν εἶναι ἰδική του· δὲν δύναται νὰ πράξῃ τι, οὔτε πρὸς δεξὴν του, οὔτε πρὸς ἀριστεράν του, διότι ἡ ἐξουσία του εἶναι ἡ τῶν νόμων. Ἀνάγκη πᾶσα

νά ὑπακούῃ εἰς αὐτοὺς, ἵνα δώσῃ τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ὑπηκόους του· καὶ ἵνα εἶπω κυριολεκτικώτερον εἶναι ὁ ὑπασπιστὴς τῶν νόμων ὅπως οὗτοι βασιλεύουσι. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ κοπιᾷ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεώς των· εἶναι ὁ ἑλαττον ἐλεύθερος, καὶ ὁ ἑλαττον ἀτάραχος ἄνθρωπος τοῦ βασιλείου του· εἶναι δοῦλος θυσιάζων τὴν ἑαυτοῦ ἀνάπαυσιν καὶ ἐλευθερίαν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ του.

Τῷ ὄντι, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ· ὁ βασιλεὺς ἐγένετο βασιλεὺς ἵνα μεριμνᾷ περὶ τοῦ λαοῦ του, ὡς καλὸς ποιμὴν περὶ τῶν προβάτων του, ἢ ὡς φιλόστοργος πατὴρ περὶ τῶν τέκνων του· ἀλλὰ νομίζεις, Τηλέμαχε, ὅτι εἶναι δυστυχὴς, διότι ὀφείλει νὰ εὐεργετῇ τοσοῦτους ἄνθρώπους; Αὐτὸς σωφρονίζει τοὺς φαύλους διὰ τιμωριῶν, ἐνθαρρύνει τοὺς ἀγαθοὺς δι' ἀμοιβῶν· ἀντιπροσωπεῖ δὲ τοὺς θεοὺς ὁδηγῶν οὕτω πρὸς τὴν ἀρετὴν ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ δὲν ἀπολαμβάνει ἱκανὴν δόξαν τῶν τοῦ νόμου; ἡ δόξα τοῦ νὰ γείνη ὑπέρτερος τῶν νόμων, εἶναι δόξα ψευδὴς, ἀξία ἀποστροφῆς καὶ καταφρονήσεως. Ἐὰν ἦναι φαῦλος εἶναι καὶ δυστυχὴς διότι δὲν δύναται νὰ εἴρῃ εἰρήνην εἰς τὰ πάθη του καὶ εἰς τὴν ματαιότητά του. Ἐὰν τοῦναντίον ἦναι ἀγαθός, πρέπει νὰ αἰσθάνηται τὴν ἀγνωτέραν καὶ βεβαιότεραν πασῶν τῶν ἡδονῶν, ἐπειδὴ ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐλπίζει παρὰ τῶν θεῶν ἀθάνατον ἀμνησὴν.

Ὁ Τηλέμαχος τετραγυμνός ὑπὸ λύπῃς ἐνδομύχου, ἐφαίνετο ὅτι οὐδέποτε ἐνόησε τὰ ἀξιώματα ταῦτα. ἂν καὶ ἐμπλεῖς αὐτῶν, ἂν καὶ δυνάμενος νὰ τὰ διδάξῃ εἰς ἄλλους· πικρὰ γὰρ δυσθυμία ὅμως παρεσκεύαζεν ἐν αὐτῷ, ἐναντίον τῶν ἀθηναίων αὐτοῦ αἰσθημάτων, πνεῦμά τι ἀντιλογίας καὶ λεπτολογίας, ὅπως ἀπορρίψῃ τὰς ἀληθείας, ἃς ὁ Μέντωρ ἐξέφραζε· δι' ὅπερ ἀντέταττεν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς αὐτοὺς τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πῶς! ἔλεγε· πρέπει νὰ κοπιᾷ τις τοσοῦτον, ὅπως ἀγαπηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδέποτε θέλουσι τὸν ἀγαπήσει, καὶ νὰ εὐεργετῇ μαχθηροὺς, οἵτινες ἴσως θέλουσι μεταχειρισθῇ τὰς εὐεργεσίας του πρὸς βλάβην του!

Πρὸς ταῦτα ὁ Μέντωρ τῷ ἀπεκρίθη μετὰ πραότητος. Πρέπει νὰ προσδοκῇς εὐχαριστίαν παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ παύῃς εὐεργετῶν αὐτοῦ. πρέπει νὰ τοὺς ὑπηρετῇς ἐλαττον διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην σου, ἢ διὰ τὸν πρὸς τοὺς θεοὺς ὀφειλόμενον σεβασμὸν, οἵτινες ἐντέλλονται τοῦτο· ἡ γονομένη εὐεργεσία οὐδέποτε ἀποβαίνει ἀνωφελής. Ἐὰν οἱ ἀνθρώποι ἐπιλανθάνωνται ταύτην, οἱ θεοὶ ὅμως ἐνθυμοῦνται καὶ ἀνταμείβουσιν αὐτήν. Περιπλέον, ἐὰν ὁ ὄχλος ᾖ καὶ ἀχάριστος ὑπάρχουσιν ὅμως μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, οἵτινες θαυμάζουσιν τὴν ἀρετὴν σου· ὁ ὄχλος αὐτός, καὶ τοὶ παλιμβούλοι καὶ ἀλλοπρόσαλλοι, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ δικαιοσύνη τάχιστα ἢ βράδιον τὴν ἀρετὴν.

Ἀλλὰ, θέλεις νὰ ἐμποδίσῃς τὴν ἀχαριστίαν τῶν ἀνθρώπων; Μὴ κοπιάζῃς ἀπλῶς ἵνα καταστήσῃς αὐτοὺς ἰσχυροὺς, πλουσίους, φοβεροὺς εἰς τὰ ὄπλα, ἀπολαυστικούς εἰς τὰς ἡδονάς, διότι ἡ δόξα αὐτῇ, ἡ εὐπορία αὐτῇ καὶ αἱ ἡδοναὶ αὐταὶ θέλουν τοὺς διαφθεῖρειν· ἐντεῦθεν θέλουν γίνεαι φαυλότεροι, καὶ ἐπομένως πλέον ἀχάριστοι· ὥστε θέλεις τοῖς προσφέρει δῶρον ἐλεῖθριον, δηλητήριον εὐφρόσυνον. Ἀλλὰ προσπάθησον νὰ βελτιώσῃς τὰ ἦθη των, νὰ ἐμπνεύσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν δικαιοσύνην, τὴν εὐλικρίνειαν, τὸν φόβον τῶν θεῶν, τὴν φιланθρωπίαν, τὴν πίστην, τὴν μετριοπάθειαν, τὴν ἀφιλοκέρδειαν· καθιστῶν δ' αὐτοὺς ἀγαθοὺς, θέλεις τοὺς ἀπαλλάξῃς τοῦ νὰ ὦσιν ἀχάριστοι. θέλεις τοῖς χορηγήσῃς τὸ ἀληθινὸν ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀρετή· ἡ δ' ἀρετὴ οὐσα βέβαιον χρῆμα, θέλει τοὺς προτρέψῃ ν' ἀγαπῶσιν ἐκεῖνον, ὅστις τοῖς ἐπέπνευσεν αὐτήν. Οὕτω, χορηγῶν αὐτοῖς τ' ἀληθινὰ ἀγαθὰ, θέλεις περιποιήσῃς ὡφέλειαν σεαυτῷ καὶ δὲν θέλεις φοβεῖσθαι τὴν ἀχαριστίαν των. Πρέπει ἄρα γε νὰ θαυμάζῃ τις, ἂν οἱ ἀνθρώποι εἰσιν ἀχάριστοι πρὸς ἡγεμόνας, οἵτινες συνείθισαν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀπληστον φιλοδοξίαν, τὴν φθόρον πρὸς τὸν πλησίον, τὴν ἀπανθρωπίαν, τὴν ὑπερηφανίαν, τὴν ἀπιστίαν; Ὁ ἡγεμὼν ὀφείλει ἀναμφιβόλως νὰ προσδοκῇ παρ' αὐτῶν ὅ,τι τοὺς ἐδίδαξε νὰ πράττωσι, διότι ἐὰν εἰργάζεται διὰ τοῦ παραδείγματός του καὶ τῆς ἐξουσίας του, νὰ τοὺς

καταστήσῃ ἀγαθός, ἤθελεν εὐρεῖ τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων
του εἰς τὴν ἀρετὴν των, ἢ τοῦλάχιστον ἤθελεν εὐρεῖ εἰς τὴν
ἐκτου ἀρετὴν καὶ εἰς τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν τὴν παρηγα-
ρίαν πασῶν τῶν ἀποτυχῶν του.

Μόλις ὁ λόγος οὗτος ἔσχε πέρας, καὶ ὁ Τηλέμαχος ἔδραμε
μετὰ σπουδῆς πρὸς τοὺς Φαίακας τοῦ ἐν τῇ παραλίᾳ ὠρι-
σμένου πλοίου. Ἐρώτησε μεταξὺ αὐτῶν πρεσβύτην τινὰ πῶ-
θεν ἤρχοντο, ποῦ κατηύθοντο καὶ ἂν ποτε εἶδον τὸν Ὀ-
δυσσεύ. Ὁ πρεσβύτερος ἀπεκρίθη· Ἐρχόμεθα ἐκ τῆς νήσου
ἡμῶν, ἣτις ἐστὶν ἡ τῶν Φαίακων πορευόμεθα δὲ χάριν ἐμπο-
ρίου εἰς τὴν Ἑπειραν. Ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς ἤκουσα, ἤδη, ἦλθεν
εἰς τὸν τόπον μας καὶ ἀνεχώρησε. Τίς εἶναι, ὑπέλαβεν εὐθὺς
ὁ Τηλέμαχος, ὁ τοσοῦτον κατηφὴς ἐκείνος ἀνὴρ ὁ ζητῶν τοὺς
πλέον ἐρήμους τόπους καὶ περιμένων ἵνα τὸ πλοῖόν σας ἀνα-
χωρήσῃ; Αὐτὸς εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ πρεσβύτερος, ξένος τις ἄγνω-
στος εἰς ἡμᾶς· λέγουσι δὲ ὅτι ὀνομάζεται Κλεομένης, ὅτι
ἐγεννήθη εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅτι χρησμός τις ἀνήγγειλεν εἰς
τὴν μητέρα του, πρὸ τῆς γεννήσεώς του, ὅτι ἐμελλε νὰ γείνη
βασιλεὺς, ἀλλὰ νὰ μὴ κατοικήσῃ ἐν τῷ τόπῳ τῆς γεννήσεώς
του καὶ ὅτι ἂν κατῴκει, λοιμός ἀνθρῶν ἐμελλε νὰ ἐπέλθῃ
εἰς τοὺς Φρύγας. Ἀμὰ λοιπὸν ἐτέχθη οἱ γονεῖς του παρέδω-
καν αὐτὸν εἰς τινὰς θαλασσοπόρους, αἵτινες μετήνεγκαν αὐτὸν
εἰς τὴν Δέσφον. Αὐτόθι ἀνετράφη λαθραίως ἀναλώμασι τῆς
πατρὶδος του, ἣτις εἶχε μέγα συμφέρον ἵνα τὸν διατηρῇ
μακρὰν αὐτῆς. Μετ' οὐ πολὺ κῆκεσεν, ἐγένετο εὐρωστος,
χαρίεις καὶ ἐπιδέξιός εἰς πᾶσαν σωμαστικὴν καὶ ἐδόθη μάλι-
στα μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ πολλῆς εὐφυΐας εἰς τὰς ἐπι-
στάμας καὶ τὰς ἐλευθερίους τέχνας· ἀλλ' οὐδαμοῦ τῆς γῆς
ἐγένετο δεκτός. Ὁ περὶ αὐτοῦ χρησμός διεβρυλλήθη πανταχοῦ·
πανταχοῦ, ὅπου ὑπῆγε ἐγνώσθη· πανταχοῦ οἱ βασιλεῖς ἐρο-
δοῦντο μὴ τοὺς ἀρπάσῃ τὸ διάδημα. Ὅθεν πλανᾶται ἐκ νεό-
ττός του, καὶ δὲν εὕρισκει τόπον ἐν τῷ κόσμῳ ὅπου νὰ στη-
ρίξῃ τοὺς πόδας του. Μετέβη πολλάκις εἰς ἔθνη λίαν ἀπέ-
χοντα τοῦ ἰδικοῦ του, ἀλλὰ μόλις ἀφικνεῖται εἰς τινὰ πόλιν
καὶ παρευθὺς φανεροῦται ἡ γέννησίς του καὶ ὁ ἀφορῶν αὐτὸν

χρησμός. Μάτην δὲ κρύπτεται καὶ διάγει ἐν παντί τόπῳ βίον ἄδοξον· τὸ πνεῦμά του, ὡς λέγουσιν, ἀναλαμβάνει, ἀκουσίως ἑαυτοῦ, καὶ ὡς πρὸς τὰ πολεμικὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ γράμματα καὶ ὡς πρὸς τὰς σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις· ἐκάστοτε δὲ δίδεται εὐκαιρία, ἥτις τὸν ἐξάγει τῆς ἀπραγμοσύνης του καὶ τὸν γνωστοποιεῖ τοῖς πᾶσιν.

Ἡ ἱκανότης του προξενεῖ τὴν δυστυχίαν του· διότι τὸν καθιστᾷ ἐπίφοβον καὶ τὸν ἀποκλείει παντός τόπου, ὅπου ἂν ἐπιθυμῇ νὰ κατοικήσῃ. Τὸ πεπρωμένον του εἶναι νὰ τιμᾶται ν' ἀγαπᾶται καὶ νὰ θαυμάζεται πανταχοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ν' ἀποβάλληται ἐκ πάντων τῶν γνωστῶν τόπων. Δὲν εἶναι πλέον νέος, καὶ ὅμως δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ εὕρῃ γῆν, οὔτε εἰς τὴν Ἀσίαν, οὔτε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου νὰ τὸν ἀφῇ σῶσι νὰ ζήσῃ ἐν εἰρήνῃ. Δὲν φαίνεται μὲν φιλόδοξος, οὐδὲ ἐπιζητεῖ πλοῦτον, ἀλλ' εὐτυχῆς ἤθελε λογίζεσθαι, ἐὰν ὁ χρησμός δὲν τῷ ὑπέσχετο τὴν βασιλείαν. Δὲν ἔχει κλῆμιν ἐλπίδα ὅτι θέλει ἐπανίδει τὴν πατρίδα του, ἐπειδὴ γινώσκει ὅτι ἤθελε προξενῆσαι δάκρυα καὶ πένθος εἰς ἀπάσας τὰς οἰκογενείας, ἡ δὲ βασιλεία αὕτη, δι' ἣν καυχᾶται, δὲν τῷ φαίνεται· ποθεῖν καὶ ὅμως, ἐναντίον τῆς θελήσεώς του, τρέχει, κακῇ μοίρᾳ, ἀπὸ βασιλείου εἰς βασιλείον. ἡ δὲ μοῖρα αὕτη φαίνεται ὅτι φεύγει ἐνώπιόν του ἐκμυκτηρίζουσα αὐτὸν μέχρις ἐσχάτου γέρας.

Ἄδωρον δῶρον τῶν θεῶν διαταράττει τὰς λαμπροτέρας αὐτοῦ ἡμέρας, καὶ χορηγεῖ αὐτῷ θλίψεις καὶ κακουχίας ἐν ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐκποθενηκὼς ἔχει χρεῖαν ἀναπαύσεως. Ἀπέρχεται, λέγει, ζήτησον εἰς τὴν Θράκην ἀγροῦκόν τινα λαὸν μὴ γινώσκοντα νόμους, ὃν νὰ δυνήθῃ νὰ συναικίσῃ, νὰ ἐξημερώσῃ καὶ νὰ κυβερνήσῃ ἐπὶ τινα ἔτη, μεθ' ὧν τοῦ χρησμοῦ πληρωθέντος, δὲν θέλει φοβεῖσθαι τὰ ἰσχυρότερα βασιλεία· τότε δὲ διανωεῖται ν' ἀποχωρήσῃ ἀκωλύτως εἰς κώμην τινὰ τῆς Καρίας, ὅπου θέλει ἐνασχοληθῇ περὶ τὴν γεωργίαν, ἣν ἀγαπᾷ μεγάλως. Εἶναι δὲ σώφρων, μετριοπαθὲς καὶ θεοσεβὴς ἄνθρωπος, καλῶς γινώσκων τοὺς ἄνθρώπους καὶ ἐπιστάμενος νὰ ζήσῃ μετ' αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ, χωρὶς νὰ τοὺς ἀγα-

πᾶ. Ἴδού πᾶν ὅ,τι διηγοῦνται περὶ τοῦ ξένου αὐτοῦ, περὶ οὗ μοι ἐζήτησας πληροφορίας.

Διαρκούσης τῆς συνδιαλέξεως ταύτης ὁ Τηλέμαχος ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἤρχισε νὰ ταρασσῇται. Ὁ ἄνεμος διέγειρε τὰ κύματα, ἅτινα ἤρχοντο πατάσσοντα τοὺς βράχους καὶ διαλευκαίνοντα αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀφρώων των· τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ πρεσβύτερος λέγει εἰς τὸν Τηλέμαχον. Πρέπει ν' ἀναχωρήσω· οἱ συμπλωτῆρες μου δὲν μὲ ἀναμένουσι. Ταῦτα λέγων σπεύδει πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἐμβαίνει εἰς τὸ πλοῖον· φωναὶ θορυβῶδεις ἀκούονται ἐν τῷ ὄρμῳ ὑπὸ τοῦ ζήλου τῶν ναυτῶν σπευδόντων πρὸς ἀναχώρησιν.

Ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος, ὁ λεγόμενος Κλεομένης, περιεπλανήθη χρόνον τινα ἐν τῇ νήσῳ· ἀνέβη εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βράχων καὶ ἐθεώρει ἐκεῖθεν τὴν ἄπειρον ἑκτασιν τῶν θαλασσῶν μετὰ βαθυτάτης θλίψεως. Ὁ Τηλέμαχος τὸν κατεσκόπευε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ δὲν ἔπαυε θεωρῶν τὰ διαθήματά του ἢ καρδία του ἐκινεῖτο εἰς οἶκτον ὑπὲρ ἀνθρώπου ἐναρέτου, πλάνητος, δυστυχοῦς, προωρισμένου μὲν εἰς μεγάλα ἔργα, γενομένου δὲ παίγιον βασκανοῦ τύχης μακρὰν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος. Τοῦλάχιστον, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ἐγὼ ἴσως ἐπανίδω τὴν Ἰθάκην, ἀλλ' ὁ Κλεομένης οὗτος οὐδέποτε τὴν Φρυγίαν! Τὸ παράδειγμα ἀνθρώπου πολλῷ δυστυχεστέρου ἐπράυνε τὴν ἑαυτοῦ λύπην. Τελευταῖον ὁ ἀνὴρ αὐτὸς βλέπων τὸ πλοῖόν του ἐτοιμασθὲν, κατέβη ἐκ τῶν ἀποτόμων ἐκείνων βράχων μετὰ τῆς ταχύτητος καὶ εὐκνησίας, μεθ' ὧς ὁ Ἀπόλλων εἰς τοὺς δρυμῶνας τῆς Λυκίας ἀναδέσας τὴν ξανθὴν κόμην του τὰς διαβαίνει τοὺς κρημνοὺς καὶ τοξεύει διὰ τῶν βελῶν του τὰς ἐλάφους καὶ τοὺς ἀγριοχοίρους. Ἦδη ὁ ἄγνωστος αὐτὸς ἐπιβαίνει ἐν τῷ πλοίῳ, ὅπερ διαπλέει τὸ ἀλμυρὸν ὕδωρ καὶ ἀποχωρεῖ τῆς γῆς. Τότε κρυφαί τις ὀδύνη τῆς καρδίας καταλαμβάνει τὸν Τηλέμαχον· θλίβεται χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὴν αἰτίαν· δάκρυα ρέουσιν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ οὐδὲν γλύκιον αὐτῷ ἢ τὰ δάκρυα.

Συγχρόνως βλέπει ἐπὶ τῆς παραλίας πάντας τοὺς ναύτας

τοῦ Σαλέντου ἐξηπλωμένους ἐπὶ τῆς γλάνης καὶ βαθέως κοιμωμένους, διότι ἦσαν ἀπειρηκότες καὶ καταβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ κόπου. Ὁ γλυκὺς ὕπνος εἰσέδυσεν εἰς ἅπαντα τὰ μέλη των, καὶ ἡ νύξ, βουλήσει τῆς Ἀθηνᾶς, διέχεεν ἐπ' αὐτῶν, ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ, τὴν ναρκωτικὴν αὐτῆς δύναμιν. Ὁ Τηλέμαχος ἐθαύμασεν ἰδὼν τὸν γενικὸν τοῦτον λήθαργον τῶν Σαλεντίνων, ἐν ᾧ ἅπ' ἐναντίας οἱ Φαίακες ἦσαν τοσοῦτον ἄγρυπνοὶ καὶ τοσοῦτον προσεκτικοί, ὅπως ὠφεληθῶσιν ἐκ τοῦ εὐνοϊκοῦ ἀνέμου. Ἀντὶ δὲ νὰ βαδίσῃ πρὸς τοὺς Σαλεντίνους, ἵνα τοὺς ἐξεγείρῃ, θαυμάζει πολλῶ μᾶλλον θεωρῶν τὸ Φαίάκειον πλοῖον ἐξαφανιζόμενον εἰς τὰ κύματα. Κρυφαί τις ταραχὴ καὶ θάμβος κυριεύουσι τοὺς ὀφθαλμούς του προσηλωμένους ὄντας ἐπὶ τὸ ἤδη ἀναχωρῆσαν πλοῖον, οὗ τινος τὰ λευκὰ ἱστία ἀμυδρῶς πῶς φαίνονται εἰς τὸ κυανοῦν ὕδωρ· δὲν ἀκούει πλέον οὐδὲ τὸν Μέντορα ὅστις τῷ λαλεῖ, ἀλλ' ἵσταται ἐκστατικῶς καὶ ἐκθρῶν, ὥς αἱ Μαινάδες, αἵτινες κραταῦσαι τὸν θύρσον εἰς τὴν γαίαν τρέχουσι καὶ ὀλολύζουσιν, ἐκ δὲ τῶν ὀλολυγμῶν των ἀντηροῦσιν αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ Ῥέου, καὶ τὰ ὄρη τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Ἰσμηνοῦ.

Τελευταῖον, συνελθὼν ὀλίγον ἐκ τῆς ἐκστάσεώς του ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ κλαίῃ. Τότε ὁ Μέντωρ τῷ λέγει· Δὲν ἀπορῶ βλέπων σὲ κλαίοντα ἢ αἰτία τῆς θλίψεώς σου, ἀγνώστος εἰς σὲ, εἰς ἐμὲ δὲν εἶναι τοιαύτη. Ἡ φύσις αὐτὴ λαλεῖ ὅθεν καὶ αὐτὴ ἀκούεται· αὐτὴ δὲ καταλύγει τὴν καρδίαν σου. Ὁ ἀγνώστος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὅστις εἴλκυσε τοσαῦτον τὴν συμπάθειάν σου, εἶναι ὁ μέγας Ὀδυσσεύς· πᾶν δ' ὅ,τι ὁ πρεσβύτερος Φαίαξ σοὶ διηγήθη περὶ αὐτοῦ, ὥς δῆθεν Κλειόμενος, ὀνομαζομένου, εἶναι πλάσμα ἐπίτηδες ἐπινοηθὲν ἵν' ἀσφαλέςτερον κρούῃ τὴν εἰς τὸ βασιλεῖόν του ἐπιστροφὴν σου, διότι πορεύεται κατ' εὐθείαν εἰς Ἰθάκην· εἶναι ἤδη ἐγγύτατα τοῦ λιμένος καὶ ἀναβλέπει μετὰ πολυχρόνον ἀπουσίαν, τὴν παθῆνάν του πατρίδα· οἱ ὀρθόκλμοί σου τὸν εἶδον, ὥς τοῦτο πολλὰκις σοὶ προαναγγέλλθη, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώρισαν. Μετ' ὀλίγον θέλεις τὸν εἶδει καὶ θε-

1 Naturae clamat ab ipso vox tumulto.

Ἡ φύσις τῆς φύσεως καὶ ἐκ τοῦ τῆς ἀναβοῆς ...

Ἡ Ἀθηνᾶ ἀφίνοσα τὸν Τηλέμαχον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λετε ἀλλήλους περιπτυχθῇ· πρὸς τὸ παρὸν ὅμως οἱ θεοὶ δὲν ἐπιτρέπουν τὴν μεταξὺ ὑμῶν ἀναγνώρισιν ἔξω τῆς ἰθάκης. Ἡ καρδία του βεβαίως δὲν ἐκινήθη εἰς οἶκτον ὀλιγώτερον ἢ ἡ ἰδική σου· ἀλλ' εἶναι σφόδρα συνετὸς καὶ δὲν ἀποκαλύπτει εἰς πάντα θνητὸν, ἐπειδὴ φοβεῖται τὴν προδοσίαν καὶ τὴν ὕβριν τῶν θρασέων τῆς Πηνελόπης μνηστήρων. Ὁ πατήρ σου Ὀδυσσεύς, εἶναι ὁ σοφώτερος πάντων τῶν ἀνθρώπων· ἡ καρδία του ὡς φρέαρ βαθύ, ἐξ οὗ αὐδεῖς δύνανται νὰ ἀντλήσῃ τὸ μυστικόν του· ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐδὲν λέγει εἰς αὐτὴν ἀντιβαῖνον, ἀλλὰ τὴν λέγει ἐν δέοντι, ἡ δὲ σύνεσις διακρατεῖ ὡς σφραγίς, κεκλεισμένα τὰ χεῖλη του εἰς πάντα λόγον περικτάν. Πόσον κατενύγη συνδιαλέχθεις μετὰ σοῦ! πόσον ἐστενοχωρήθη μὴ θέλων ν' ἀποκαλυφθῇ εἰς σέ! Τί δὲν ἠσθάνθη βλέπων σε! ταῦτα δὲ πάντα τὸν καθίστων σύννου· καὶ σκυθρωπόν.

Ἐν τῇ συνδιαλέξει ταύτῃ ὁ Τηλέμαχος τεθρονημένος καὶ λελυπημένος, δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τοὺς χειμάρρους τῶν δακρύων του· λυγμοὶ τὸν ἐμπόδιζον μάλιστα ἐπὶ πολλῶν χρόνων ν' ἀποκριθῇ. Τελευταῖον ἀνέκραξεν. Οἱμοὶ! ἀγαπητέ μου Μέντωρ, ἠσθάνομην ἔλκυστικόν τι πρὸς τὸν ἀγνωστον αὐτόν, ὅπερ ἐσαγίνευσεν καὶ ἐδόξμευσεν ὅλα μου τὰ σπλάγχχνα· ἀλλὰ διὰ τί νὰ μὴ μοὶ εἴπῃς, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου, ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ Ὀδυσσεύς, ἀφ' οὗ τὸν ἐγνώριζες! Διατί τὸν ἀσῆκας ν' ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ τῷ λαλήσῃς, καὶ χωρὶς νὰ δείξῃς ὅτι τὸν γινώριζεις; Τί μυστήριον εἶναι τοῦτο; ἄρ' ἐσομαι διὰ παντὸς δυστυχής; ἄρά γε οἱ παρωργισμένοι θεοὶ θέλουσι μ' εἶναι πάντοτε καταδεδικασμένον νὰ διψῶ ὡς τὸν Τάνταλον, εἰκονικόν ὕδωρ, ὅπερ θέλγει μὲν, ἀλλὰ δὲν εὐφραίνει, ἐπειδὴ ἀπορεύγει τὴν προσέγγισιν τῶν χειλέων του; Ὀδυσσεῦ, Ὀδυσσεῦ μὲ διέφυγες ἀνεπιστρεπτί· δὲν θέλω σὲ μεταῖθει πλέον! Οἱ μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης θέλουσιν ἴσως σὲ παγιδεύσει διὰ τῶν παγίδων ἐκείνων, ἃς συνεστήσαντό μοι. Τοῦλάχιστον ἂν τὸν ἠκολούθουν, ἤθελον συναποθάνει μετ' αὐτοῦ! ὦ Ὀδυσσεῦ, Ὀδυσσεῦ, ἂν θαλάσσιός τις κλύδων δὲν σ' ἐκθράσῃ, ἐκ νέου εἰς τινα σκόπελον, (ἐπειδὴ τὸ πᾶν φοβοῦμαι ἐκ τύχης πολε-

μίας), τρέμω μὴ ἀφικόμενος εἰς Ἰθάκην λάβῃς τὴν αὐτὴν ὁδὸν
νηρὰν τύχην, ἣν ὁ Ἀγαμέμνων ἔσχεν ἀφικόμενος εἰς Μυκῆ-
νας. Ἀλλὰ διατί, ὦ Μέντωρ, ἐφθόνησας τὴν εὐτυχίαν μου ;
Τώρα ἐγὼ ἤθελον τὸν ἔχει εἰς τὰς ἀγκάλας μου· ἤθελον εἰσθαι
μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ λιμένι τῆς Ἰθάκης· ἐκεῖ ἤθέλομεν συναγω-
μισθῆ πρὸς κατατρόπῳσιν τῶν ἐχθρῶν μας.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν τῷ ἀπεκρίθη. Ἰδὲ, ἀγαπητέ μου Τη-
λέμαχε, πῶς ἐπλάσθησαν οἱ ἄνθρωποι· σὺ λυπεῖσαι ὅτι εἶδες
τὸν πατέρα σου, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσῃς· ἀλλὰ, τί δὲν ἤθελες
δώσει τὴν προτεραιάν μανθάνων ὅτι δὲν ἀπέθανε ; Σήμερον
ἐβεβαιώθη, ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς, ὅτι ζῇ καὶ ἡ βεβαιότης αὐτῇ
ἣτις ἔπρεπε νὰ σὲ πληρώσῃ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, σὲ βυ-
θίζει εἰς λύπην. Οὕτως ἡ καρδίᾳ τῶν δειδαίων θνητῶν ὡς
οὐδὲν λογίζεται χρῆμα, ὅπερ ὑπερεπόθησεν, ἅμα τὸ ἀπέκτι-
σε, καὶ εἶναι εὐφροσύνῃ ἵνα βασανίζεται διὰ χρῆμα, ὅπερ
εἰσέτι στερεῖται. Οἱ θεοὶ θέλοντες νὰ πειράσωσι τὴν ὑπομο-
νὴν σου σὲ διακρατοῦσιν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν ταύτην, καὶ σὺ
νομίζεις τὸν καιρὸν αὐτὸν ἀποπτάντα προῖκα· ἀλλὰ μάθε ὅτι
εἶναι ὁ ὠφελιμώτερος τοῦ βίου σου, ἐπειδὴ αἱ θλίψεις αὐταὶ
σοὶ χρησιμεύουσιν ἵνα προγυμνασθῇς εἰς τὴν ἀναγκαιοτάτην
πάσῶν τῶν ἀρετῶν, ἣτις ἐστὶ τὸ κυβερεῖν τοὺς ἄνθρώπους.
Πρέπει λοιπὸν νὰ ἦσαι ἀνεκτικός ἐὰν θέλῃς νὰ ἦσαι κύριος
σεαυτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων· ἡ ἀνυπομονησία, ἣτις φαί-
νεται ὅτι εἶναι δύναμις τις καὶ ῥώμη τῆς ψυχῆς, εἶναι ἐξ ἐ-
ναντίας ἀσθένεια καὶ δειλία εἰς τὸ ὑπομένειν τὰς θλίψεις·
ὅστις δὲν ἐδιδάχθη τὸ ἐλπίζειν καὶ ὑπομένειν, εἶναι ὁμοίος
τῷ μὴ διδασθέντι φυλάττειν τὸ ἑαυτοῦ μυστικόν· ἐκάτεροι
δὲ στερεῖται τῆς ψυχικῆς καρτερίας. Καθὼς δὲ ἄνθρωπος ἐπι-
χοόμενος εἰς ἁμαξάν, καὶ μὴ ἔχων στιβαρὸν βραχίονα, ὅπως
κρατήσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὰς ἡνίας τῶν ὀρμητικῶν ἵππων τοῦ πα-
ρασύρεται καὶ φέρεται τῇδε κακῆϊσε, οὕτω καὶ ὁ ἀνυπόμονος
ἄνθρωπος σύρεται ὑπὸ τῶν ἀγρίων καὶ ἀδαμάστων παθῶν τοῦ
καὶ κατακρημνίζεται εἰς ἀδυσσὸν συμφορῶν· καὶ ὅσω σφοδρό-
τερα εἶναι ἡ ἀνυπομονησία τοῦ, τοσοῦτω ὀλεθριωτέρα εἶναι
καὶ ἡ πτώσις τοῦ. Ὁ τοιοῦτος δὲν ὑπομένει οὐδὲν, δὲν λαμ-

δάνει τὸν καιρὸν νὰ σκεφθῇ οὐδέν, ἐπισπεύδει πᾶν ἔργον ὅπως εὐχαριστήσῃ ἑαυτὸν, συντρίβει τοὺς κλάδους τοῦ δένδρου ἵνα δρέψῃται τὸν καρπὸν αὐτοῦ πρὶν ἔτι οὗτος ὠρμάσῃ, συνθλάσῃ τὰς θύρας, ἀντὶ νὰ ὑπομείνῃ νὰ τῷ ἀνοίξωσιν αὐτάς, ζητεῖ νὰ θερίσῃ, ὅταν ὁ φρόνιμος γεωργὸς σπεῖρῃ, πᾶν ἐνὶ λόγῳ ὅ,τι πράττει ἔχει κακῶς, ἐπειδὴ αἱ πράξεις του δὲν ἔχουσι διάρκειάν τινα χρόνου, καθὼς οὐδὲ αἱ ἄλλοπρόσαλλοι ἐπιθυμίαι του. Τοιαῦτά εἰσι τὰ μωρὰ σχέδια ἀνθρώπου νομίζοντος ὅτι τὰ πάντα δύναται, καὶ ἀφιεμένου εἰς τὰς ἀκαθέκτους ὁρμὰς του ὅπως καταχρασθῇ τῶν δυνάμεών του. "ἵνα σὲ διδάξωσι λοιπὸν τὴν ὑπομονὴν, προσφιλῆ μου Τηλέμαχε, οἱ θεοὶ σὲ πειράζουσι τοσοῦτον καὶ φαίνονται ὅτι χαίρουσιν ἀφίνοντές σε πλανώμενον καὶ μετέωρον. Τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα προσδοκᾷς, ὑπομειδιῶσι πρὸς σέ, καὶ ἐξαφανίζονται ὡς πτερωτὸν δεικνόν, ἵνα σὲ διδάξωσιν ὅτι καὶ τὰ πράγματα αὐτά, ἅτινα νομίζεις ὅτι κρατεῖς εἰς χεῖρας, σὲ διαφεύγωσιν ἐν ἀκαρεῖ. Τὰ σοφώτερα μαθήματα τοῦ Ὀδυσσεῶς δὲν θέλουσιν εἶσθαι εἰς σὲ τοσοῦτω ὠφέλιμα, ὅση ἡ πολυχρόνιος ἀπουσία του καὶ αἱ θλίψεις, ἃς ὑποφέρεις ἐκζητῶν κῦτόν.

Μετά ταῦτα ὁ Μέντωρ ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ ἔτι ἅπαξ τὴν ὑπομονὴν τοῦ Τηλεμάχου, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ νέος οὗτος ἐπορεύετο ἵνα προτρέψῃ τοὺς ναύτας ν' ἀναχωρήσωσιν, ὁ Μέντωρ τὸν ἐμπόδισεν αἶφνης καὶ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ προσφέρῃ ἐπὶ τῆς παραλίας μεγάλην θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ὁ Τηλέμαχος ὑπήκουσε προθύμως καὶ ἤγειρε δύο βωμοὺς ἐκ τρυφερᾶς στιβάδος. Τὸ θυμίσμα ἐκάπνιζεν ἤδη, τὸ αἷμα τῶν σφαγείων ἔρρεε. Τότε ὁ Τηλέμαχος ἀναπέμπει φλογεροὺς στεναγμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀναγνωρίζει τὴν κραταιὰν προστασίαν τῆς θεᾶς.

Τῆς θυσίας τελεσθείσας, παρηκολούθησε τὸν Μέντορα εἰς τὰς κατασκίους ἀτραποὺς μικροῦ παρακειμένου δάσους. Ἥκεῖ δὲ βλέπει αἶφνης τὸ πρόσωπον τοῦ φίλου του λαβάνον ἄλλαν μορφήν. Αἱ ῥυτίδες τοῦ προσώπου του ἐξαφανίζονται, καθὼς ἐξαφανίζεται ἡ ὁμίχλη, ὁπότεν ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἥως ἀνοίγουσα τὰς χρυσαῖς πύλας τῆς ἀνατολῆς φωτίζει τὴν ὀρί-

ζοντα. Οἱ καὶ λοι καὶ σκυθρωπὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ μεταβάλλονται εἰς δύο γλαυκοὺς ἀστέρας οὐρανίας χάριτος, καὶ πληροῦνται θείας λάμπειος. Ὁ λευκόφαιος καὶ ἀτμηέληςτος πώγων αὐτοῦ ἐκλείπει· χαρὰ κτῆρες δ' εὐγενεῖς καὶ μεγαλοπεπεῖς μετὰ θαυμαστῆς χάριτος καὶ γλυκύτητος παρίστανται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἐκπεπληγμένου Τηλεμάχου, ὅστις βλέπει πρόσωπον γυναικὸς λειότερον καὶ λαμπρότερον τοῦ τρυφεροῦ ἄνθους. Ἐν αὐτῷ παρατηρεῖ τὴν λευκότητα τῶν κρίνων μετὰ τῆς χροῖας τῶν ἀρτιφυῶν ῥόδων· ἐπ' αὐτοῦ λάμπει χαρίεσσα νεότης μετὰ μεγαλοπρεπείας ἀφελούς καὶ ἀπερίττου· εὐώδης δ' ἄμβροσία διαχέεται ἐκ τῆς κυματιζούσης κόμης της, καὶ ὁ ἱματισμὸς της στίλβει, ὡς τὰ ζωηρὰ χρώματα, δι' ὧν ὁ ἥλιος ἀνατέλλων ζωγραφεῖ τὰς κυανὰς ἀψίδας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ νέφη, ἅτινα χρυσώνει.

Ἡ θεὰ δὲν ἐγγίζει διὰ τῶν ποδῶν τὴν γῆν, ἀλλὰ φέρεται κούφως εἰς τὸν ἀέρα, ὡς πετώμενον ὄρνεον. Κρατεῖ εἰς τὴν στιβαρὰν χεῖρά της λόγχην ἀπολάμπουσαν καὶ ἱκανὴν νὰ τρομάξῃ τὰς πόλεις καὶ τὰ μαχιμώτερα ἔθνη. Ὁ Ἀρπὴ αὐτῆς, ἂν τὴν ἐβλεπεν, ἤθελε φρίξει. Ἡ φωνὴ της, εἶναι γλυκεῖα καὶ σεμνή, ἰσχυρὰ δὲ καὶ βροντώδης. Πάντες οἱ λόγοι της, ὡς βέλῃ φλογερὰ, διαπερῶσι τὴν καρδίαν τοῦ Τηλεμάχου, καὶ προξενοῦσιν αὐτῷ λυπηρὰν τινα θυμηδίαν. Εἰς τὴν περικεφαλαίαν της ὁράται τὸ ἀκομψὸν πτηνὸν τῶν Ἀθηναίων· εἰς δὲ τὸ στῆθος της λάμπει ἡ φοβερά Αἰγίς. Ἐξ ἀπάντων τῶν σημείων τούτων ὁ Τηλεμάχος κατανοεῖ τὴν Ἀθηναίαν.

Ὡ πότνια θεά, ἀναβοᾷ, σὺ αὐτὴ λοιπὸν ἠξίωσας νὰ γείνης ὁδηγήτρια τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύος, ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν πατέρ' αὐτοῦ εὐμενείας σου! Ἡθέλησε νὰ εἴπῃ περισσότερα, ἀλλ' ἡ φωνὴ του διεκόπη, καὶ τὰ χεῖλη του μάτην προσεπάθησαν νὰ ἐκφράσωσι τοὺς παλμούς του, οἵτινες ἀνέβαινον ἀθρόοι ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας του. Ἡ παρουσία τῆς θεᾶς τὸν ἐξέπληττε, καὶ ἦτον ὡς ἄνθρωπος, ὅστις ὀνειρευόμενος, ἀποβάλλει ἐνίοτε τὴν ἀναπνοήν, καὶ διὰ τῆς ἐπιπύνου κινήσεως τῶν χειλέων του ἀδυνατεῖ ν' ἀρθρώσῃ λέξιν τινά.

Τελευταίον ἡ Ἀθηναῖα εἶπε τοὺς λόγους τούτους. Ἦν τοῦ

Ὁδυσσεύς, ἀκουσόν μου τὴν ὑστάτην φορὰν· οὐδένα θνητὸν ἐδίδαξα τοσούτῳ ἐπιμελῶς, ὅσῳ σέ. Σὲ ὠδήγησα, ὡς ἐκ τῆς χειρὸς, διὰ ναυαγίων, τόπων ἀγνώστων, αἵματ' ἡρώων μαχῶν καὶ πολλῶν ἄλλων δεινῶν, ἅτινα ὑποβάλλουσιν εἰς δοκιμασίαν τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Σοὶ ἔδειξα ἐναργῶς τ' ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ἀξιώματα, δι' ὧν θέλεις κυβερνήσει τοὺς λαούς· τὰ σφάλματά σου αὐτὰ δὲν ἐγένοντο εἰς σέ ὀλιγώτερον ὠφέκιμα ἢ αἱ δυστυχίαι σου, ἐπειδὴ, τίς ἀνθρώπος δύναται μετὰ συνέσεως νὰ κυβερνήσῃ, ἂν ποτε δὲν ὑπέστη δυστυχήματα, καὶ δὲν ὠφελήθη ἐκ τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς τὰ σφάλματά του τὸν ἐδύθισαν; Σὺ ἐπλήρωσας, ὡς ὁ πατήρ σου, γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐκ τῶν ἐξαισίων συμβάντων σου. Ἰθὺ νῦν, ὦ γενναίε, ἐπειδὴ ἄξιός εἰ νὰ βαδίσῃς ἐπὶ τὰ ἴχνη του· δὲν σοὶ ὑπολείπεται πλέον εἰμὴ πλοῦς αἰσιος μέχρις Ἰθάκης, ὅπου ἐκεῖνος τὴν ὥραν ταύτην ἀφικνεῖται. Συναγωνίσθητι μετ' αὐτοῦ, ὑπάκουσον αὐτῷ, ὡς ἐσχάτος τῶν ὑπηκόων του, καὶ γίνου παράδειγμα τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ ὑπηκόοις. Αὐτὸς θέλει σοὶ δώσει σύζυγον τὴν Ἀντιόπην, μεθ' ἧς θέλεις ζῆσει εὐτυχῆς, διότι προέκρινας τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ κάλλους.

Ὅταν βασιλεύσῃς, νόμιζε δόξαν σου ν' ἀνακαινίσῃς τὸν χρυσοῦν αἰῶνα. Παρέχε τὸ οὖς πρὸς πάντα ἀνθρώπον, ἀλλὰ πίστευε εἰς ὀλίγους καὶ μὴ ἔχε τυφλὴν πεποίθησιν εἰς σεαυτὸν· φοβοῦ δὲ τὴν ἀπάτην, ἀλλὰ μὴ φοβοῦ ποτὲ νὰ δείξῃς εἰς τοὺς ἄλλους ὅτι ἡπατήθης. Ἀγάπα τοὺς λαούς σου καὶ προσπάθει παντοιοτρόπως ν' ἀνταγαπᾶσαι ὑπ' αὐτῶν. Ὁ φόβος εἶναι ἀναγκαῖος, ὅταν λείπῃ ἡ ἀγάπη, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸν μεταχειρίζῃσαι μετὰ λύπης ὡς τὸ δραστηκώτερον καὶ ἐπισφαλέστερον φάρμακον.

Θεῶρει πάντοτε ἐκ προσημίων τὰς συνεπείας παντὸς ἔργου, ὅπερ μέλλεις νὰ ἐπιχειρήσῃς. Πρόβλεπε τὰ μεγαλείτερα λάθη καὶ γίνωσκε ὅτι ἡ ἀληθινὴ γενναιοφυχία εἶναι τὸ νὰ προβλέπῃ τις πάντα κίνδυνον, καὶ τὸ νὰ καταφρονεῖ ἐπιστάντα. Ὅ μὴ θέλων νὰ τὸν προῖδῃ, δὲν ἔχει ἀρκοῦσάν γενναιοφυχίαν, ὥπως ὑπομείνῃ ἀταράχως τὴν θέαν τοῦ· ὁ δὲ πάντα κινδυνῶν

προβλέπων καὶ ἀποφεύγει αὐτόν, ἢ παλαιῶν γενεῶς πρὸς αὐτόν, εἶναι ὁ μόνος σοφὸς καὶ μεγαλόψυχος ἀνὴρ.

Ἀπόφευγε τὴν τρυφὴν, τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὴν πολυτέλειαν, καὶ θεώρει ὡς δόξαν σου τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν λιτότητα. Αἱ ἀρεταί σου καὶ τὰ καλὰ ἔργα σου ἐστῶσαν ὁ κόσμος σου καὶ τοῦ βασιλείου σου· αὐτὰ ἐστῶσαν οἱ δορυφόροι σου, καὶ ἅπα· ὁ κόσμος ὃς μάθη παρὰ σοῦ εἰς τί συνίσταται ἡ ἀληθινὴ τιμὴ. Μὴ ἐπιλανθάνου ποτὲ ὅτι οἱ βασιλεῖς βασιλεύουσιν οὐχὶ πρὸς ἰδίαν αὐτῶν δόξαν, ἀλλὰ πρὸς δόξαν καὶ εὐημερίαν τῶν λαῶν αὐτῶν, καὶ γίνωσκε ὅτι αἱ μὲν εὐποιταὶ τῶν παραπέμπονται εὐφῆμῳ γλώσση εἰς αἰῶνας αἰώνων, αἱ δὲ κακουργαὶ τῶν πολλαπλασιάζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Μοχθηρὰ τις βασιλεία προξενεῖ ἐνίοτε τὴν δυστυχίαν πολλῶν αἰώνων.

Κράτει πρὸ πάντων τοῦ θυμοῦ σου, ἐχθροῦ, ὅστις θέλει σὲ παρακολουθεῖ πανταχοῦ μέχρι τοῦ τάφου αὐτοῦ· θέλει εἰσδύσει εἰς τὰ συμβούλιά σου, καὶ θέλει σὲ ζημιώσῃ ἂν δώσῃς αὐτῷ ἐκρόασιν. Διὰ τὸν παράλογον θυμὸν ὁ ἄνθρωπος πολλάκις ἀποβάλλει ὠφελιμωτάτας εὐκαιρίας· αὐτὸς γεννᾷ ὀρμὰς καὶ ἀντιπαθείας παιδαριώδεις πρὸς βλάβην τῶν μεγαλειτέρων συμφερόντων· ἔνεκεν αὐτοῦ αἱ σπουδαιότεραι ὑποθέσεις πολλάκις συζητοῦνται καὶ ἀποφασίζονται ἄνευ στέψεως καὶ προσοχῆς· αὐτὸς ἀμαυρίωνει πᾶν πράτερημα, ἐξευτελίζει τὴν γενναίω ψυχὴν, καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἄστατον, οὐτιδανόν, ἀφόρητον. Φυλάττου λοιπὸν ἀπὸ τοιοῦτον ἐχθρόν.

Φοβοῦ τοὺς θεοὺς, ὦ Τηλέμαχε· διότι ὁ φόβος τῶν θεῶν εἶναι ὁ πολυτιμώτερος θησαυρὸς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ἐγὼ αὐτὸν θέλεις ἔχει τὴν φρόνησιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν εἰρήνην, τὴν χαρὰν, τὰς ἀγνὰς ἡδονὰς, τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν, τὴν ποθητὴν ἀρθούναν καὶ τὴν εὐχρινὴ δόξαν.

Σὲ ἀποχαιρετῶ, ὦ υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀλλ' ἡ σοφία μου οὐδέποτε θέλει σὲ ἀποχαιρετήσῃ ἐὰν πιστεύῃς ὅτι οὐδὲν δύνασαι ἄνευ αὐτῆς. Εἶναι καιρὸς νὰ μάθῃς νὰ κυβερνᾷς σεαυτόν. Δὲν ἀπεχωρίσθην σοῦ ἐν Φοινίκῃ καὶ ἐν Σαλέντῳ, εἰμὶ ἔτι νῦν σὲ συνειθίσω εἰς τὴν στέρεσιν τῆς ἡδονῆς ταύτης, καθὼς

μήτηρ πογαλακτίζει τὸ βρέφος αὐτῆς, θέλουσα τὰ τὸ
θρέψῃ σιμωτερωτέρας τροφῆς.

Μόλις ἡ θεὰ ἐτελείωσε τὸν λόγον τοῦτον, καὶ παρευθὺς
ἦρθη εἰς τὸν ἀέρα περικαλυφθεῖσα ὑπὸ κυανοχρύσου νεφέλης,
ἐν ᾗ ἐγένετο ἀφανής. Ὁ Τηλέμαχος οἰμώζων, ἀμνηχανῶν καὶ
τεθορυβημένος ἔπεσεν ἐπὶ γόνατα καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας
πρὸς οὐρανὸν ἐδεήθη κατανυκτικῶς· εἶτα ἀφυπνίσας τοὺς συν-
τρόφους τοῦ ἀνεχώρησε κατὰ τάχος, καὶ ἀφικόμενος εἰς Ἰθά-
κην ἀνεῦρε τὸν πατέρα του ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πιστοῦ Εὐμαίου.

Τ Ε Λ Ο Σ

προβλέπων καὶ ἀποφεύγει αὐτόν, ἢ παλαίων γενναίως πρὸς

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
 ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
 Ν. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

μήτηρ
Θρέψησι
Μόλ.
ἤρθη ε
ἐν ᾧ

11035
1811

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΗ

ΔΗΜΟΤ